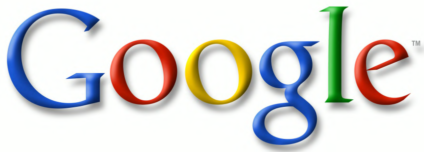

Google

HISTORIESCH VERHAAL
VAN HET BEGIN, VOORTGANG EN TEEGENWOORDIGEN STAAT DER KOOPHANDEL,
Van de Generaale Nederlandsche Geoctroyeerde

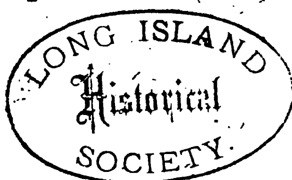
OOST-INDISCHE COMPAGNIE.

Uit veele voornaame Historie Schryvers der Vereenigde Nederlanden, en anderen, by een verzamelt en naar de rang der Jaaren en gebeurtenisse in order geschikt; en voorzien met de voornaamste Verbonden, welke zy zedert haar eerste begin, met veele Indische en Europische Vorsten heeft aangegaan; als meede met alle de Octroyen, en Ordonnantien, welke, van tyd tot tyd aan haar zyn verleent.

Eerste Deel.

Te ARNHEM,
By WOUTER TROOST,
Boekverkoper in de Bakkerstraat, 1768.

VOORBERICHT

AAN DEN

LEEZER.

AL zeedert een reeks van Eeuwen, hebben de beſchaafſte volkeren begreepen: dat den Koophandel de voornaamſte ſteun eener bloeyende ſtaat was; en dat zulke Landen waar zy haaren zetel gevestigt had, niet alleen van het nodige onderhoud des leevens, maar ook teſſens van alle Schatten en Rykdommen overvloeyden, zelfs dat door haaren invloed, de ſchraale en dorre landſtreeken, in aangenaame verblyfplaatzen verandert wierden.

Dit hebben onze voorouders meede in aanmerking genoomen, door dien zy zaagen: dat deeze Nederlanden niet half in ſtaat waren, haare inwoonders van het nodige te voorzien; waarom zy ook al zeer vroeg, Koophandel met hunne nabuuren hebben gedreeven, en hunne kielen naar de naby geleegen Kuſten gewend, om van vrugtbaarder Landſtreeken zulke waaren te bekomen, welke zy in haar onvrugtbaar Land ontbeerden.

Dog wanneer den Koophandel hier te Landen meer en meer toenam, zoo brei-

de, ook de Inwoonders haare begeertens weider uit, en nu niet meer te vreeden zynde met het noodzaakelyke, zoo trachten zy, in navolging van veele haarer nabuuren, meede Schatten en Rykdommen te vergaaren; en ziende dat de Venetiaanen en daar na de Portugeezen, door den Oosterschen Koophandel, zoo veele schatten verkreegen, ontvlamde wel dikwerf haare begeertens, om daar van meede haar aandeel te bekomen, en om niet langer de kostbaare Waaren, en Speceryen van 't Oosten, uit handen dier Natien te moeten breeken; dog hunne vermogens waren daar omtrent te veel paalen gesteld; maar wanneer de Spaansche dwinglandy haar den weg naar de Portugeesche havens toesloot, achten zy zig van die bepaling ontslaagen en besloten met hunne kielen zelfs de Oosterse kusten te bevaaren, 't geen dan ook in volgende Jaaren, van die goede uitwerking is geweest, dat zy, na veele tegenspoeden in hunne eerste onderneeminge te hebben gehad, eindelyk daar inne zoo wel zyn geslaagt, dat zy teegenwoordig nog voor de Magtigste Europeezen in Azia worden gehouden.

Dewyl nu haare eerste onderneemingen ter verkryging van den Oosterschen handel, zoo meede het opregten der Oost-Indische Maatschappy, en de verbaasde voortgang en

en overwinningen die dezelve in vervolg van tyden heeft gemaakt; door veele voornaame Schryvers stuksgeweis in haare werken zyn ingelast, zoo hebben wy egter by geene van hun (ons weetens) een agtereen volgend en omstandig berigt daar van kunnen aantreffen, behalven in het beroemde werk van de Heer *François Valentyn*, in zyn beschryving van oud en nieuw Oost-Indiën; maar dewyl deeze zig daar in voornamentlyk heeft toegelegt: om een breedvoerige beschryving te geeven der Oostersche Landschappen, haare oude geschiedenissen en regeerings vorm, de zeeden en Godsdienst haarer Inwoonders, als meede van de verscheiden soorten van viervoetige en kruypende gediertens, vogels, visschen, boomen, heesters vrugten, kruiden en veele andere Natuurlyke voorbrengzels, zoo van Landen als Zeën.

Zoo zal ons werkje dierhalven, van een geheele andere natuur en schikking zyn; alzoo ons voorneemen niet is: in de voetstappen van dien Heer te treeden, veel min zyne onvermoeyde naspooringen, door ontrouw ons eigen te maken, hebben wy hem somwylen van verre gevolgt, zulks is alleen veroorzaakt: door dien wy met hem, uit dezelve bronnen hebben moeten putten, om het kleene begin en verdere voortgang van de Oost-Indischen Koop-

 han-

handel onzer voorouders, schier uit de vergeetenheid opte delven, en 't welk wel voornamentlyk geleegen is, in de eerste tochten door veele wakkere Zeevoogden, zoo voor als na het oprechten der Oost-Indische Maatschappy, ten diensten haars Vaderland en ter onderzoek en bevordering der Oosterschen handel, gedaan. Welke wy genootzaakt geweest zyn, in dit ons eerste deel, kortelyks te verhaalen, en dezelve met hem te ontleenen: uit een oud werk, al in 't Jaar 1646 gedrukt (*a*) waar in men deeze Reizen zeer wytloo-loopig beschreeven vind, en van welke men te vergeefs, een net bericht in andere Historie Schryvers van ons Vaderland zoude zoeken; ook behoeven wy aan de echtheid van deeze verhaalen niet te twyffelen, dewyl die volkomen over een stemmen met verscheiden onvolkomen berichten, welke door veele Oude en Hedendaagsche Historie Schryvers van ons Vaderland, worden opgegeeven; zelfs worden deeze verhaalen ook zodanig door de beroemde *Wagenaar* erkent.

Dus zullen wy ons, alleenlyk bepaalen: om kortelyks een aan een geschakelt verhaal te doen, van de voornaamste zaken, wel-

(*a*) Begin en voortgang der Oost-Indische Compagnie

welke al voor het opregten der Generaale Nederlandsche Oost-Indische Maatschappy, tot den teegenwoordigen tyd, zoo in Oost-Indiën als hier te Landen, ten opzigten der Oosterschen Koophandel, zyn voorgevallen, en deeze berichten overneemen, uit de oudste, beste en onpartydigste Historie Schryvers van ons Vaderland. Vinden wy somtyds egter, dat deeze Schryvers zommige gebeurtenissen en voorvallen, verscheidentlyk hebben te Boek gesteld, zoo zullen wy in zulk een geval, kortelyks dat geene verhaalen, 't geen naar onze gedagten, het naast met de waarheid der zaaken overeenkomt. Ook zullen wy hier en daar op zyn tyd tusschen weeven, de voornaamste Verbonden, welke de Maatschappy met veele Indische en Europische Vorsten, ten voordeelen haarer Koophandel heeft aangegaan; egter met deeze bepaling: dat wy alleenlyk zulke Verbonden woordelyk zullen opgeeven, welke men te vergeefsch, by andere Schryvers zoude zoeken en waar van de geschreeven vertalingen onder ons berustende zyn; en ten aanzien van zulke, welke woordelyk door bovengezegde oude Schryver, en vervolgens door *Valentyn* zyn te boek gesteld, zullen wy maar alleen het hoofdzakelyke van aanroeren.

Maar veele onzer Leezers, zullen ons

moogelyk beschuldigen, dat wy in dit ons eerste deel, verscheiden oude Verbonden, door de eerste bediendens der Maatschappy, met eenige Vorsten, zoo op de *Malabaarsche* als *Choromandelsche* Kusten aangegaan, (en waar van men ons weetens, niets het alderminste by andere Schryvers vind aangeteekent) hebben opgegeeven, die schier woordelyk het zelve, en dus als naschriften van malkander zyn, maar zulks hebben wy egter moeten doen, schoon wy daaromtrent mooglyk van langwyligheid zyn te beschuldigen; om reeden; dat hier of daar eenige veranderinge in die Verbonden voorkomen, 't zy ten aanzien van de Vorsten waar mee dezelve zyn aangegaan, of wel anders, die op eenige nadere bepaling der Handel, of meerdere vryheid, betrekking hebben

De Leezers zullen ook op haar plaats, hier ingelast vinden, alle de Octroyen, en Ordonnantien, welke aan de Oost-Indische Maatschappy, zedert haare oprechting, tot den tegenwoordigen tyd, door haar Hoog Mogende de Heeren Algemeene Staten zyn verleent, waar meede wy ons verbeelden, veele van hun geen ondienst te zullen doen, 't zy dat dezelve aan eenige in haare dagelyksе beezigheen van nut kunnen zyn, of aan anderen slegts strekken, om haare

nieuws-

nieuwsgierigheid te voldoen, welke alle deeze Octroyen en Ordonnantien op de Jaaren van haaren uitkomst, hier in een klein begrip by een kunnen vinden, in plaats zy dezelve anders, met veel moeiten, in het groot Plakaat boek zoude moeten naslaan, en hoe veele onzer leezers zullen 'er mooglyk weezen? welke geen bezitters van dit kostbaare werk zyn.]

Maar voornamentlyk zullen wy ons ook toeleggen: om de wytuitgestrekten Koophandel der Maatschappy, zedert haar begin tot den teegenwoordigen tyd, zoo na doenlyk breedvoerig te beschryven; en ook geenzints uit het oog verliezen, de groote voordeelen welke zy daar door van tyd tot tyd verkreegen heeft, en zelfs somtyds, wanneer zulks met den draat van onze Historie strookt, en zoo wy van een of meerder der eerste retour Scheepen, een Karga of Lyst, der aangebragte Koopmanschappen ontmoeten; deeze niet alleen woordelyk ter neerstellen, maar ook teevens daar van, de waaren of gegiste in en verkooppryzen, zoo meede het zuivre overschot der winst, zoo na doenlyk opgeeven; om daar door deste beeter; de groote voordeelen der Oost-Indischen Koophandel, aan min geoeffende onder het oog te brengen; ook zullen wy in onze volgende deelen, zoo verre ons daar van met ze-

kerheid blykt, een nette aanteekening houden, van de verkoop pryzen der voornaamste Koopwaren, welke door de Scheepen der Maatschappy, s'Jaarlyks uit Indiën zyn aangebragt, en vervolgens hier te landen verkogt; waar meede wy vertrouwen veele handelaars van nut te zullen zyn, wanneer zy een reeks van Jaaren agter een, kunnen nazien: de ryzing en daling der pryzen van veele voornaame Indische Koopmanschappen, en die met de teegenswoordige vergelyken.

Wy zullen meede hier in, een verzameling opgeeven, van veele oude en Hedendaagsche Resolutien, welke door de Kamer van Zeventienen, zoo ter verbeetering haarer handel, als ter onderrichting haarer bevelhebbers en mindere Scheeps bediendens, zyn genoomen; benevens de vryheeden aan haar vergunt en de bepalingen, waar aan deeze zig moeten houden.

Ook zullen wy zoo kort mooglyk een oppervlakkige beschryving geeven: van alle de Kusten en Eilanden welke de Maatschappy in vryen Eigendom, of onder zekere bepaling, in Oost-Indien bezit, als meede van zodanige, daar zy met toestemming der Inlanders, eenige Vestingen of sterktens ter beveiliging haarer handel gesticht heeft, en laastelyk van de zulke, daar zy slegts een Factory of Negotie huis heeft

en

en niet verder of meerder als andere buitenlandsche Kooplieden gedult word; zonder ons eenigsints met de Natuurlyke Historie dier landschappen, of de zeeden, Godsdienst en wetten haarer Inwoonders optehouden, dewyl zulks breedvoerig door *Valentyn* en andere Reisbeschryvers gedaan is, maar ons voorneemen is alleen: te verhaalen welke Koopmanschappen deezen Landen opgeeven, wat Munten, Maten en Gewigten daar ten aanzien van den in en verkoop der waren gebruikt worden, welke Europische Koopmanschappen, daar met het meeste voordeel voor de Maatschappy te verhandelen zyn, en welke bediendens, de Maatschappy ter uitvoering haarer Koophandel in ieder dier Landen gesteld en benodigt heeft.

En laastelyk zullen wy ons werkje besluiten, met een kort verhaal van de Regeeringsvorm, welke de Maatschappy onder het oppergezag der Algemeene Staten, hier te Landen, zoo ten aanzien haarer Koophandel, als ten opzigten haarer bediendens, in haare verscheiden kamers houd; als meede, byweize van bylagen, daar agter laten volgen, een Lyst van de Namen haarer Bewindhebberen, welke zedert haare oprechting tot den teegenwoordigen tyd, in de verscheiden Kameren over haaren Koophandel de bestiering hebben gehad; en einde-

delyk een Lyst van de aanbouw haarer Scheepen, en het verongelukken van zommigen derzelve.

Dus hebben wy leezers ons bestek aan UE. zoo kort doenlyk voor oogen gesteld, veele redens by te brengen welke ons tot deeze beschryving hebben aangespoort, achten wy onnodig, en zouw ook moogelyk veele onzer Leezers verveelen, dus zullen wy daaromtrent weinig of niet, liefst niets tot onze beweegredenen of verschooning inbrengen, als alleen: dat ons voornaame oogmerk slegts is, om door een aaneengeschakeld verhaal der voornaamste Indische gebeurtenisse, aan onze in de Vaderlandsche geschiedenisse min geoeffende Leezers, een kort denkbeeld te geeven, van het klein begin en de groote voortgang der Nederlandschen Koophandel in Oost-Indiën; want wy durven ons in geenen deelen verbeelden, dat onze niet naar de strikte Regelen der konst gesneeden pen, aan meer als gemeene vernuften, of aan zulke, welke door en door in de Nederlandsche Historien bedreeven zyn, zal bekooren of eeniger maten haare goetkeuring wegdragen, te meerder: daar in een Eeuw als deeze, de kiesheid der smaak zelfs somtyds tot muggeziftery overslaat; dog wy zullen ons dit gewillig troosten, denkende dat ons werkje gering en maar alleen door ons ont-

wor-

worpen is, tot tydkorting in onze leedige uuren en wy ook zelfs eenigermaten bewust zyn, dat wy niet in allen deelen ons naar de reegelen der Historie Schryvers hebben gedragen; waar omtrent wy hopen dat bescheiden en onpartydigen Leezers ons verschoonen zullen, biddende haar tevens? om onze foute zoo in Schryfstyl, Taal en Spelling, dog niet door het vergroot glas der Hedendaagsche vooroordeelende kritiken, te willen beschouwen; maar veel eer, daar omtrent by beslooten berigt aan onze Boekdrukker te zende, ons in 't geheim onderrichten, waar door wy de gebrekkelykheeden in het eerste deel onzer Historie voorkomende, in onze volgende deelen zullen trachten te verbeeteren; ook nodigen wy alle liefhebbers uit, zoo haar Ed. het een of andere, 't welk tot ons werkje betrekking heeft, en dat hun 's weetens nooit ter drukperse geweest is, onder haar berustende hebben, om ons zulks op boven gezegde plaats, beslooten te doen toekomen; zullende na dat wy het nodigen daar uit naar onze gedachten hebben overgenoomen, zulks met een oprechte dankbetuiging te rug zenden, of wel anders, zoo het zelve van eenig groot belang mogt weezen daar en boven met een Exemplaar van ons werkje zindelyk gebonden, tot een erkentenis aan den zender vereeren.

Zoo

Zoo wy nu dat geluk mogen genieten, van hier of daar nog eenige gunstige *Mecenaas* 't ontmoeten, hebben wy ons oogmerk bereikt, en zullen ons dan met alle naarstigheid beyveren, om onze foute in vervolg van tyd te verbeeteren, en ons verders geenzints stooren aan zulke brommende horzels, die om hunne eigengebreeken te verbergen, ras gereed zyn, die van andere uittebazuinen, schoon zy zelfs wanneer zy de gestoolen Honig haarer Schriften, aan de noeste byen, waar van zy dezelve ontrooft hebben, moesten te rug geeven, mooglyk daar nog naakter af zoude komen als de Kraay van Euzopus; Want wy houden voorzeeker, dat deeze partydige Kritiken, welke zig maar al te veel, in een nabuurige Provincie, onthouden, en die eer de Naam van Spotters en Lasteraars, als oordeel kundigen toekomt, ons zekerlyk onder haare roskam Zullen neemen, en haare bitteren gal over onzen arbeid uitbraken, dog dan zullen wy maar met veele groote mannen onzer Eeuwe gelyk staan, over wiens geleerde Schriften, zy verscheiden malen haare droesem en adder vergift hebben uitgespoogen en daar door de vryheid der Drukpers, ende lust tot Schryven hebben getracht uittebluſſchen; En zullen met gelatenheid en stilswygen, ons zulks gewillig onderwerpen en ons alleenlyk dekken met de bekende spreuk, welke ons

ons door de Hedendaagsche fakkel onzer Moedertaal, den grooten *Huidekoper* word aan de hand gegeven: *Die niet wil kwalyk doen, die slapen nagt en dag*, en daar meede onze voorreeden besluiten; latende hier alleenlyk agtervolgen, een lyst der Hoofdstukken, waar uit den Leezer met een opslag van 't oog zien kan, welke zaken en verhalen in dit ons eerste Deel voorkomen.

HET EERSTE HOOFDSTUK.
Behelst de Inleiding tot ons werk.

HET TWEEDE HOOFDSTUK.
Reize der Hollanders om door 't Noorden een weg naar Indiën te vinden.

DERDE HOOFDSTUK.
Behelzende de eerste Reize der Nederlanders, langs de Kaap de Goede Hoop, naar Oost-Indiën, door byzondere Maatschappyen.

VIERDE HOOFDSTUK.
Zyn de Reize van Jacques Mahu, Simon de Cordes en Olivier van Noort, *door de Straat van* Magellanus.

VYFDE HOOFDSTUK.
Zynde het vervolg der Reizen voor by de Kaap de Goede Hoop, door verscheiden Maatschappyen.

SESDE HOOFDSTUK.
Zynde de laatste Tocht, voor het oprechten der Vereende Maatschappy, door de Zeevoogd Joris van Spilbergen, *ondernoomen.*

ZE-

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Behelzende de oprechting der Vereende Oost-Indische Maatschappy, in den Jaare 1602, *nevens derzelver Octroy.*

AGSTE HOOFDSTUK.

Zynde de twee eerste Reizen, voor rekening van de geoctroyeerde Maatschappy ondernoomen, door de Zeevoogden, Steven vander Hagen *en* Cornelis Matelief de Jonge.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Behelzende den staat en handel der Maatschappy in Indiën, zoo als dezelve daar, by 't vertrek van de Zeevoogd Matelief *naar* Holland, *was gesteld geweest, benevens eenige bedenkingen daar over, door denzelven Zeevoogd, aan Bewindhebberen der Maatschappy overhandigt.*

TIENDE HOOFDSTUK.

Zynde de Reizen en verrichtingen in Oost-Indien, door de Zeevoogden, Paulus van Kaarden *en* Pieter Willemsz. Verhoeven.

ELFDE HOOFDSTUK.

Behelzende het voornaamsten, 't geen ten voordeelen van de Maatschappy door haare bediendens verricht is, zoo op 't Eiland Borneo, *als op de* Malabaarsche *en* Choromandelsche *Kust, in den Jaaren* 1608, 1609, *en* 1610.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Zynde het gepasseerden in Europa, en wel voornamentlyk in de Nederlanden, rakende de Maatschappy, voor en zedert haare oprechting, tot den Jaare 1610.

HIS-

HISTORIE
VAN HET
BEGIN, VOORTGANG, EN TEGENWOORDIGEN STAAT, DER
GENERAALE, NEDERLANDSE, GEOCTROYEERDE
OOST-INDISCHE COMPAGNIE.

EERSTE HOOFDSTUK.

Inleiding

HEt is buiten tegenspraak, dat de Koophandel, van 't Oosten, altoos, den geenen die zy dreeven, by uitnemendheid verrykt heeft. Dit was de voornaamste bron van de onnoemelyke rykdommen, door Koning *Salomon* verzameld en tot het bouwen van *Jeruzalems* doorluchte en prachtige Tempel gebezigt, zyn Vader *David*, *Iduméa* 't onder gebragt hebbende, wierd daar door meester van twee Steeden, op de oosterlyke Oever der Roode Zee geleegen, te weeten: *Eloth* en *Ezeon Geber*. (*a*) Van die plaatsen zond Salomon zyn Vlooten na *Ophir* en *Tharsis*, (*b*) van waar zy, met de

(*a*) 1 Kon. IX vs. 26 en 27.

(*b*) Volgens Valentyn in zyn Oud en Nieuw Oostindien, en andere geleerden voor de Mallabaarse Kust en 't Eiland *Cellon* gehouden.

de allerrykste ladingen wederkeerden. Die Handel, na dat ze, een geruimen tyd in de magt der Koningen van Syrië, welke *Iduméa* herwonnen, was geweest, ging over in handen der Tyriers. Deeze deeden over *Rhinokolure*, een Zeestad, tusschen *Egypte* en *Palestina* geleegen, hunne koopmanschappen te *Tyrus* komen, van waar zy ze door 't geheele westen verzonden. (*c*

Deeze handel verrykte de *Tyriers* by uitnemendheid onder de Persiaanen, door wier gunst en bescherming, zy 'er in 't volle bezit van waaren. Maar zoo dra de *Ptolomeën*, zig meesters van Egypte gemaakt hadden, trokken zy die markt, wel haast in hun Ryk, bouwende *Berenice*, en andere Zeeplaatsen, op de westzyde van de roode Zee, welke kust toen in de magt der Egyptenaren was. Hun voornaamste koopmarkt, vestigden zy te *Alexandrië*, dat hier door, de handelrykste Stad, van de geheele werelt werd, die Stad legt vier dagreizens van *Cairo*. Men ontscheepte de koopmanschappen in zekere Stad, aan de westkust van de Roode Zee geleegen, en de haven van *Muris* genoemt: Men bragt vervolgens de goederen, op kameelen tot *Koptt*, een Stad van *Thebaide*, zynde een gedeelte van Egypte, dat tegenswoordig *Sayd* genoemt werd; en voerden ze dan de *Nyl* of na *Alexandrië*, daar de Handelaars van alomme aankwamen.

Dus is eerst door de *Egyptenaren*, en vervolgens door de *Arabieren*, welke zig meester hadde gemaakt van Egypte, den Indische koophandel, met merkelyk voordeel vervolgt, zy ontfingen onder andere koopwaren, veelderly Speceryen, vooral Peper, Caneel, Gember, Wierook en

(*c*) Strabo L: XVI. p. 481.

en anderen drogeryen, van de *Mallabaarse Kust* en *Kambaye* die met Scheepen te *Ade* aan de Roode *Zee*, en van daar op kameelen, te lande aan de Nylstroom gebragt wierden. Langs deeze weg, dat is namentlyk over de roode Zee, en door de Monden van den Nyl, is een reeks van veel Eeuwen agter een, de koophandel der westerlyke landen, op *Persië*, *Indië*, *Arabië*, en de oostkusten van *Africa* gedreeven, dus was *Alexandrië* als 't middelpunt, van den gantschen koophandel, tusschen *Indiën* en *Europa*; uit welke haven, alle Europiaanse Scheepen, dog voornamentlyk die der *Venetiaanen*, welke zich toen, byna van den geheele Indischen koophandel hadden meester gemaakt, de kostbaare waaren van die landen haalden.

Dog de *Venetiaanen* de zwaare Egyptische Tol, die omtrent een derde deel van de waarde der Speceryen was, willende myden, haalden bereids in de veertiende Eeuw, de fynste en kostbaarste Speceryen, als Nagelen, Notemuscaaten, Foely. &c. niet meerder van *Alexandrië*, maar van *Aleppo*, onder 't gebied der *Tartaaren* of *Turken* geleegen, en scheint dus de oosterse handel, te *Alexandrië*, ter dier tyd reeds ten hoogsten top geweest te zyn.

De *Portugeezen*, na veele Tochten zedert den Jaare 1402 ondernomen te hebben, in welk Jaar zy de *Canariese* Eilanden ontdekten, vonden eindelyk, in den Jaare 1474, de *Kabo verdische* Eilanden, door hen alzoo genaamt, na een vermaarde uithoek in *Africa*; dog het liep aan tot den Jaare 1493, of zoo anderen willen, 1486 wanneer eene *Bartholomeus Diaz*, de Zuidelykste uithoek van *Africa* ontdekten, door hun genoemt, *Cabo de bona Esprance* of wel de kaap

van goede hoop; *Vaskas Gama* zeilden, in 't midden van 't Jaar 1497, met vier Scheepen onder zyn geleiden, voor 't eerst, deeze uithoek voorby, en na verscheiden Kusten en Eilanden in *Indiën* aangedaan te hebben, landen hy te *Kalikut* op de *Mallabaarse Kust* aan; hier vestigde hy den handel der Portugeezen, dog had niet weinig te worstelen, met de tegenstand der *Arrabieren*, die schier in alle de handeldryvende plaatzen van Indië woonden, en ter dier tyd, den gantsche oosterse handel, in bezit hadden; deeze tragten, het zy door geweld, of list, den Koophandel der Portugeezen, zoo veel haar mogelyk was, te belemmeren, en bragten de voornaamste Inlandse Koningen, tegen hen in de Wapenen: dog na eenige overwinningen, op die van *Kalikut* en omgeleegen volkeren behaald te hebben, sloot hy eindelyk een verbond van vriendschap en koophandel, met de Koning van *Melinde*, en keerden na verloop van byna drie Jaaren, in 't laast van 't Jaar 1499, met een ryke lading na Portugael te rug.

De *Portugeezen* hunne overwinning vervolgende, vermeesterde verscheiden aanzienlyke plaatsen in Indië, door hunne groote magt, en ontzachelyke vlooten, welke zy daar heene zonden; en na dat zy in den Jaare 1510 de Stad *Goa* hadden verovert, rechte zy aldaar, hun hoofd Comptoir op, en maakten deeze Stad, vervolgens tot een der aanzienlykste Steede in 't oosten, waar ook hun onderkoning van Indien, zyn hof en verblyfplaats houd: op andere Kusten en Eilanden, regte zy factoryen op; dog door het in bezit neemen, der *Molukse* Eilanden, wierden zy de Specaryen handel, geheelyk meester, waar van

zy

zy groote ladingen na *Lisbon* bragten: waar thans alleen de verzamelplaats en stapel der Speceryen en andere kostbaare Oosterse koopmanschappen was, en daar alle andere Europise Natien, om deeze waaren, ter Markt moesten komen; dog stelden de pryzen der Speceryen, veel hoger als de *Venetiaanen* te voren gedaan hadden, in verbeelding mogelyk zynde, zy door hun groote magt in 't oosten, niet bevreest hoefden te zyn, eenige andere Europiaanse Natie, hun deeze voornamen en voordeeligen Tak, zouden ontweldigen, ook zig te meerder daar in versterkt ziende, door het Pauzelyk *Brevet*, waar by aan hun, de vaart verby de *Kaap de goede hoop* na d'Indien alleen, met uitsluyting van alle anderen was toegestaan.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Reize der Hollanders om door 't Noorden een weg naar Indië te vinden.

De *Hollanders* en *Zeeuwen* voorzagen zig een geruimen tyd te *Lisbon*, van deeze kostbaare *Oosterse* Waaren, dog wanneer de kroon van *Portugal*, door de wapenen van *Philips* de tweede verovert, en dus in den Jaare 1580 met die van Spanjen vereenigt wierd, en Koning *Philips*, (opgerokkent tegen de Vereenigde Nederlanden door de Spanjaarts,) eenige tyd hier na, door zeer strenge plakaten, de vaart op *Spanjen* en *Portugal* aan de Hollanders en Zeeuwen verbood, op verbeurt verklaring van goederen, en bannissement op de Galeye, en meenden hier door onzen koophandel, geheel in de grond te booren, behaagden het de voor-

op zeer gunstige voorwaarden van haar Ed. Groot Mogende, door voorengemelde kooplieden, wederom uitgerust, een Vloot van seven Scheepen, als tot *Amsteldam*, *Zeeland* en *Enkhuizen* ieder twee Scheepen, waar de Stad *Rotterdam* het zevende byvoegden alle onder 't opperbevel van gezegde *Willem Barendsz* en de opperkoopman *Jacob van Heemskerk*, waar van de ses grootste Scheepen, gelaaden waaren, met allerly koopmanschappen, en hadden niet alleen order, de voorgenomen vaart op te spooren, maar de gewenschte doortogt gevonden hebbende; handel met de Indiaanen, en andere volkeren, welke zy aldaar vonden, te dryven, ten dien einde, was op ieder Schip, een koopman geplaatst, dog het zevende, 't welk een Jagt was, had bevel, zoo ras de ses Scheepen om *Kaap de Tabin*, gehouden zynde, voor d'uitterste hoek van *Tartaryen*, gezeild zouden zyn, of immers zoo verre, dat zy zuydelyk koers konde houden, en geen beletzels van het ys meerder hadden; zoo sp.edig doenlyk, te rug te keeren, om daar van tyding te brengen.

Deeze vloot zeilden den 2de van Hooymaand uit *Texel*, kreegen den 14e van dezelve maand; 't land van *Noorweegen* in 't gezicht, kwamen na eenige tegenspoeden, den 14e van oogstmaand op de hoogte van 70 graden, en zagen tegen den Avond de *Waygats* of straat van Nassauw, zy hadden eenige Dagen, tusschen gebrooken ysschotsen gevaaren, en aan de *Waygats* komende, vonden dezelve sterk met ys bezet, zoo dat het hun onmogelyk was, daar door te passeeren; dus liepen zy met hunne Scheepen in de *Traanbaay*, waar in zy voor ysgang veilig waaren; den 21ste begaven verscheiden van het

Scheeps-

Scheepsvolk zig aan land, of zy ook inwoonders mogte ontdekken, om van hun eenige onderrigting te bekomen, zy vonden wel eenige Sleeden met Traan, vellen en diergelyken waaren en ook voetstappen van Menschen in de Sneeuw, maar konde dezelve niet opspooren; dus wenden zy zig zuidoost aan, na de oever der Zee, en daar komende, vonden weinig ys, en zoo 't hun toescheen, zagen zy een opening, waar door zy staat maakten; door te kunnen komen, welk Nieuws, zy vervolgens aan de Scheepen bragten; den 23e van dezelve maand, ontmoeten zy een vaartuyg met basten van boomen te zamen genaayt; het zelve was van *Pitzore* en hadde Noordwaarts op geweest, om aldaar eenige walrustanden, traan en ganzen te bekomen, die zy in hadden, tot lading voor de Scheepen, die uit *Rusland* komen zoude, door de *Waygats* om dezelve te vervoeren, zoo zy zeiden door de *Tartarische Zee*, verby de Stroom *Oby* tot een plaats in *Tartaryen*, genaamt *Ugolita*, alwaar zy overwinterden: zy verhaalden, dat 't gat na negen of tien weeken, eerst zoude toevriezen, en toegevroozen zynde, men terstond daar over konde lopen tot in *Tartaryen*, regt over de Zee by hen genoemt *Marmare*, deeze Russen, behandelde d'onze zeer vriendelyk, aan hen acht vette ganzen tot een ververssching aanbiedende, welke zy aannaamen, en hebben de Russen daar en teegen, eenige bakken met haring gegeeven, waar van zy groote liefhebbers scheenen te zyn, want aaten dezelve geheel met kop en staart op, en na de onze bedankt te hebben; vervorderde zy hunne reize.

Den 31e van laastgenoemde maand, voer de Commandeur *Willem Barendsz*, met zyn boot, ver-

verzeld van agt Matroozen, aan de Zuidzyde van de *Waygats* aan land, alwaar zy twintig *Samojeden* ontmoeten, welke de Commandeur door een tolk in de Russische Spraak lieten ondervraagen, na de gelegentheid van *Nova Sembla*? die tot antwoord gaaven, als men boven een hoek gekomen zoude zyn, omtrent vyf dagen ryzens, Noordoost aan, dat daar een groote Zee, naar 't Zuidoosten zig uitstrekten.

Den 9. van Herfstmaand, gingen zy van 't Staten Eiland 't Zeil, dog konde door de groote ysvelden, in de *Tartarische Zee*, niet doorkomen, en na zy dit verscheiden reize vrugteloos ondernomen hadden, hebben zy gezamentlyk, uit vreeze van door het ys bezet te worden, den 15e van dezelve maand, de steeven wederom na Holland gewend, en zyn den 18e van Slagtmaand, na vier maanden en festien dagen uit geweest te hebben, in goede staat, in de *Maaze* te rug gekomen.

De Algemeene Staten ziende deeze tweede Togt, meede vrugteloos afloopen: beslooten geen verdere pogingen, tot deeze onderneeming te doen, dog beloofden een premie van vyf en twintig duizend guldens, aan die geene, die benoorden om na *China* zoude Zeilen: waarop de Amsteldammers goetvonden, nog eens met twee Scheepen, het uitterste te wagen: stellende op het eene Schip, tot Schipper en opperkoopman *Jacob van Heemskerk*, en voor eerste stuurman *Willem Barendsz*, en op het andere voor Schipper *Jan Cornelisz Ryp*.

Den 18e van bloeimaand des Jaars 1596, zeilden zy uit het *Vlie*, den 22ste hadden zy *Hitland* in 't gezicht, en op den 1e van Zomermaand geen Nacht meer, den 5e zagen zy voor eerst het ys,

en

en den 7[e] bevonden zy zig, op 74 graden pools hoogte, zeilende tot den 19[e] geduurig tusschen het ys heen, tot boven *Nova Sembla* op meer dan 80 graden hoogte, en ontdekten aldaar, onder een Zomerachtige lucht, een uitgestrekte streek land, met veel graseetende dieren voorzien, 't welk sommige voor *Groenland* hielden, (hoewel men naderhand geoordeelt heeft, dat *Groenland* meer zuidwaarts legt), zy gaven die vreemt en van Menschen onbewoond geweest, de Naam van *Spitsbergen*, en zeilden tot den 28[e] van laastgedagte maand, al heen en weder, om een doortogt te zoeken; *Heemskerk* beweerende, dat men eerlang een ruimen Zee ontdekken zoude, hield zig omtrent het Noorden op., dog *Ryp* liep met zyn Schip zuidelyker, om daar Oostwaarts, de begeerde opening te vinden, dog wierd door Storm agter uit, op de Russische Kust gesmeeten. *Heemskerk* vrugteloos om de Noord na een doortogt zoekende, had geduurig te worstelen tusschen de ysvelden, en geraakten op den 1e van Herfstmaand op de hoogte van 76 graden op *Nova Sembla*, met zyn Schip in het ys beknelt, zonder eenige hoop, dat het zelve, voor de winter weder vlot zoude worden; dus genoodzaakt zynde, aldaar te overwinteren; begonnen in 't laast van deeze maand, aan het bouwen van een huys, zoo goet hun mogelyk was, van eenige boomen die zy geheel met de wortel, aan strand vonden leggen; (waarscheinlyk door de Zee, van de Russische kust daar na toegespoeld;) die hun nu zeer te pas kwaamen, hun grootste zwarigheid was, hoe men de paalen, in de grond zoude krygen, door dien de grond zoo hard bevroozen was, dat niettegenstaande zy een groot vuur daarop gestookt hadden, om dezelve te ontdooijen,

jen, met geen mooglykheid, eenige opening van belang, daar in konde kreigen. Den 2den van Wynmaand, regte zy het huys op, en stelden boven op het zelve, een Mayboom, van bevrooren Sneeuw, braken het voor, en agter onder, van het Schip op, om het huys meede te dekken, en digt te maaken. Wanneer nu het huys of hut, zoo goet doenlyk voltooit was; bragten zy hun voorraad, uit het Schip, op sleeden over de Sneeuw daar in, en voorzagen het van binnen met dubbelde planken, om voor de strengste koude, gedekt te zyn, maar wierden geduurende hunne Arrebeid, zeer geplaagt, van de Beeren, die haar dikwils tragten aante-vallen, dog waar tegen zy zig, met schieten verweerden.

Den 1e van Slagtmaand, zagen zy den Zon nog geheel boven de kimmen, dog den 4e van dezelve maand, verliet zy haar geheel, maar zagen daar en teegen, de Maan geduurig dag en Nacht: de Beeren verlieten haar meede maar kwamen nu, veele Vossen om de hut zwieren; hun voorraad begon ook al te minderen; en waaren bevreest, of zy de geheele winter, daar meede, zoude kunnen toereiken, (want zynde nu nog sestien man sterk;) om dan voortekomen, zy in deeze Elende, niet van honger zoude sterven, maakten zy houte vallen, in de Sneeuw, om de Vossen te vangen; 't welk van zodanige een goede uitwerking was, dat zy genoegzaam dagelyks, eenige dezer dieren betrapten en tot spyzen gebruikte, om hier door hunne andere voorraad, langer te doen strekken; en maakten van de gevangen Vossen vellen, Mutzen om beeter tegens de koude, gedekt te zyn.

Den 3e van Louwmaand 1597 zynde het Feest van

van drie Koningen, Namen zy voor, een vrolykheid met malkander te hebben, waar toe de Schipper, aan de maats, eenige wyn te beste gaf, de Konstapel trok het briefe van Koning; waarop de maats hem eenpaarig, voor Koning van *Nova Sembla* verklaarden; (dus zag men aan hun, dat Menschen, schoon in de uitterste Elenden gedompelt! egter nog vernoegen in boert en vrolykheid schepten.)

Den 13. ontdekten zy eenige rodigheid aan de lucht! het geen een voorbode van d'aannaderende Zon was, 't welk hen zeer verheugden! den 24e zagen zy even de rand der Zon, dog den 27e was zy geheel boven de kimmen; het bleef egter nog buitengemeen kout, zoo dat zy dikwils genoodzaakt waaren, in de hut te blyven, wilde zy van de koude, niet verstyven, het welk hen zeer moeijelyk viel: ja zelfs binnen in de hut, tegens de houte-wanden, zat het ys byna een voet dik aangevrooren, niettegenstaande zy dag en nacht vuur stookten.

Met het wederkomen der Zon, begonnen de Beeren (waar van zy geduurende de donkerheid, geen overlast gehad hadden,) hun weder te plagen, waar van zy verscheiden doodschooten, onder welke een was, van een buitengemeene groote, dien zy de buyk op sneeden, en daar uit wel hondert ponden smeer haalden, dat zy in 't vervolg, by gebrek van oly, in hun lampen branden

Dus tot in bloeimaand van dit Jaar in hoope geleeft hebbende, om hun Schip, door het losraken van het ys, wederom vlot te krygen; gaven zy, daaromtrent de moed verlooren, en resolveerden hunne twee Schuyten of Sloepen, op te boejen, en van behoorlyke Zeilagie te voorzien,

zien, om waar het mogelyk, daar meede van deeze naare en akelige woestenye te geraken, zy vielen daarop den 3e van Zomermaand aan het werk, en binnen ses dagen, hadden zy dezelve voltooyt: Zy nu gereed zynde te vertrekken, schreef *Willem Barends*, haar wedervaaren in een geschrift, het welk hy, door hun allen liet ondertekenen, en hong het zelve, in de loop van een handbusch beslooten, in de Schoorsteen van de hut op, om byaldien het mogt gebeuren, zy onverhoopt, kwamen te verongelukken, en een of andere Natie, aan deeze kust mogte aanlanden, hun geleeden rampen, niet onbekent zoude blyven.

Wanneer zy nu tien maanden, in groote Armoede en Elende, in deeze naare verblyfplaats hadden doorgebragt; vertrokken zy met hun twee Schuyten*, waar zy bevorens, hun overgeschooten levensmiddelen en eenige van de beste koopmanschappen, welke zy uit het Schip geborgen hadden, hier in geladen hadden, op den 14e van Zomermaand, dog na verloop van drie dagen, raakten zy tusschen het ys beknelt, en in groot gevaar van te vergaan, dog redden zig zelve nog ten laasten, maar moesten hunne Schuyten ontladen en op 't land halen, om eenige lekkagien, welke door d'aandrang van het ys daar in gekomen waaren te stoppen; wanneer dit verrigt was, bragten zy de Schuiten over land, door schier ontoegankelyke ys en sneeuw bergen, weder te water: *Willem Barendsz* benevens nog een ander, welke beide eenige tyd, door de geleedene ongemakken, waaren ziek geweest, kwamen deezen dag, zeer schielyk; (wanneer de andere aan het ontlossen der Schuyten bezig waaren,) te sterven, tot groote droefheid van hun

hun allen: zy maakte alhier een graf in de Sneeuw en begroeven de beide lyken daar in.

Den 18e van Hooymaand, wanneer het ys begon te verminderen, begaven zy zig met hun open Schuyten, in een vast vertrouwen op de voorzienigheid; aan de wind en baaren over, den 28e kwamen zy aan de St. *Laurens baay*, alwaar zy twee Russen Vaartuygen ontmoeten, en wel dezelve, dien zy twee Jaaren te vooren ontmoet, en in gesprek mede geweest waaren; de *Russen* herkende d'onze aanstonds, en ontfingen hen zeer vriendelyk; *Heemskerk* aan haar, zyn wedervaaren verhaalende, verwonderde zy haar hier over, ten hoogsten! en gaven hem van hunne ververſching, zoo veel zy eenigzints ontbeeren konnen; zy onderrichte ook d'onze, zoo goet hen doenlyk was, van de koers welke zy houden moesten, en namen hun affcheid. Kort na dat de *Russen* van haar vertrokken waaren, geraakten de twee Schuyten, door een opgekomen Mist, van malkanderen, het welk hun zeer verleegen maakten, dog na verloop van byna veertien dagen, kwamen zy gelukkig wederom by een, tot dat zy eindelyk op den 25e van Oogstmaand, (na dat zy byna vier hondert Mylen met hunne open Schuyten hadden gezeilt:) tot *Kilduyn* aan de kust van *Lapland* aanlanden: en daar aan land gaande, hoorden tot hunne onuitspreekelyke vreugden! van de Inwoonders, dat tot *Cola*, (een stad geleegen op dezelve kust;) drie Hollandse Scheepen, op de reede laagen, *Heemskerk* nu door gifte, een Laplander bewoogen hebbende, om met een van zyn volk na *Cola* te gaan, zoo vond deeze, aldaar, *Jan Cornelis Ryp*, met zyn Schip op de reede leggen, (welke hier meede overwintert had,) waar van de Lap-

Laplander aan *Heemskerk* door een eigenhandige brief van *Ryp* de weet bragt, hy Zeilden daarop, met zyn twee Schuyten na *Cola*, en kwam aldaar den eerste van Herfstmaand aan, hier wierd hy door *Ryp* met groote blydschap ontfangen, en wanneer zy hunne uitgestaane rampen, aan deeze en geene verhaald hadden; kwam zulks meede aan de Stadhouder, (welke aldaar van de Grootvorst van Moscoviën gesteld was) ter ooren, die het verhaal van hun reize, zelfs begeerden uit hunne mond te hooren, en daarop de twee Schuyten, van *Heemskerk* tot een vereering verzogt; dewelke hy in het koopmanshuys te *Cola*, tot een eeuwige gedachtenis heeft geplaatst

Heemskerk met zyn Scheepsvolk, vertrok den 18^e^ van Herfstmaand, met *Jan Cornelisz Ryp* van *Cola*, en kwamen den 29^e^ van Wynmaand in de *Maaze* aan; en zig vervolgens na Amsteldam begeevende, kwam den eerste van Slagtmaand met elf man, welke de overige waaren, van de festien of zeventien hollanders, die op *Nova Sembla* overwintert hadden, (ten huize van *Pieter Dirksz Hasselaar* een zyner reders aan, en na aldaar, (als meede aan de Admiraliteit van Amsteldam op het Princenhof,) waar ter dier tyd de afgezant van de Koning van Deenemarken juist tegenswoordig was,) verslag van hunne reize en uitgestaane rampen gedaan te hebben, verwonderde elk zig ten hoogsten! daarover, want men hun reeds lang voor verlooren geacht had.

DERDE HOOFDSTUK.

Behelzende de Reize der Nederlanders, langs de Kaap de Goede Hoop, naar Oost-Indien, door byzondere Maatschappyen.

Men zag nu wel, dat de hoop die men opgevat had, van door het Noorden na Indië te geraaken, allengs begon te verdwynen, want lang bevorens, was door verscheide Natien, deeze reize meenigmaal, dog al meede vrugteloos ondernomen; als in 't Jaar 1380 door *Nicolaus Senetez*, vervolgens door verscheiden Italiaanen, Spanjaarts, Portugeezen, Engelsen en Deenen; waar van de meesten, door de felle koude waaren afgeschrikt, en andere verongelukt zyn: dog niemand buiten *Heemskerk* en *Willem Barendsz*, waaren ooit zoo verre om de Noord doorgedrongen geweest.

Dus dan vergeefs een weg door 't Noorden na *China* gezogt te hebben, besloten eenige Amsteldamse Kooplieden, al in 't Jaar 1595, aangezogt door eene *Cornelis Houtman* meede van Amsteldam geboortig, die verscheiden Tochten, met de *Spanjaarts* en *Portugeezen* na Oost-Indiën gedaan had, dog nu door de laastgedagte, uit vreeze van eenige ontdekkingen, hunne Oosterse handel betreffende, te doen, gevangen was, (*a*) en niet in staat zyn groot los geld, welke zy voor het bekomen zyner vryheid Eischte, op te brengen, met belofte zoo zy zulks voor hem wilde betaalen, hy aan hun groote ontdekkingen, omtrent de vaart op Indiën ende handel der *Spanjaarts* en *Portugeezen* aldaar, zoude doen.

De

(*a*) Eenige Schryvers verhaalen, dat *Houtman* by de Turken gevangen was, dog ons komt dit om verscheiden redenen het waarschynlykst voor.

De Kooplieden die op deeze voorwaarden, *Houtman* gelost hebben, waaren, *Hendrik Hudde*, *Rynier Pauw*, *Pieter Dirksz Hasselaar*, *Jan Jansz Karel de Oude*, *Jan Poppen*, *Hendrik Buyk*, *Dirk van Os*, *Siwert Pietersz Sem*; en *Arent ten Grotenhuyzen*, Noemende zig de *Compagnie van Verre*, Enrusten onder 't beleid van deeze *Cornelis Houtman*, vier Scheepen uit, waar meede hy na d'Indien zoude stevenen langs de gewoone weg der *Portugeezen* voorby *de Kaap de Goede Hoop*, als de Scheepen *Mauritius* en *Hollandia*, ieder groot 230 Lasten, *Amsteldam* groot 130 Last, en een *Jagt* 't *Duysje* genaamt groot 25 Last, te zamen bemant met 250 Koppen en Gemonteert met 32 Metalen Stukken, 44 Ysere Gotelingen, 36 Steenstukken en voorts van alles, om een lange reize te doen voorzien. Deeze vier Scheepen, zyn uit *Texel* gezeilt, den 2e van Grasmaand 1595, en kwamen den 20sten op de hoogte van de *Canarise Eilanden*. Hun reis vervolgende, ontmoetende zy op 12 à 13 Graden Noorder Breete, twee *Portugeezen Kraken* die in 't eerst voor d'onze bevreest scheenen te zyn, en alle Zeylen byzetten, om haar uit 't gezicht te lopen, dog *Houtman* hen opzeilende, wagten zy hem in, en streeken wederzyds hunne Vlaggen; de *Portugeezen* ontmoeten d'onze zeer vriendelyk, en vereerden hun eenige ververschinge, 't geen door de *Hollanders*, op gelyke wyze, beantwoord wierd: zy verhaalden, dat zy met haar vyf Scheepen, van *Lisbon* waaren vertrokken, en bestemt waaren na *Goa* te Zeylen, en na malkanderen een voorspoedige reize gewenscht te hebben; losten zy van weerkanten, eenige Eere schooten, en vervolgden hunne reize, den 9den van Bloeimaand, beliep haar een Zwaaren storm, waarop een groote stilte volgden, wanneer zy onder de

de Linie kwamen, die zy egter den 4den van Zomermaand passeerden, den 2den van Oogstmaand, bevonden zy zig, op de hoogte van *de Kaap de Goede Hoop*, en kreegen aan Boord van de Scheepen, veele Zieken, waar op de Scheepsraad besloot, het Eiland *Madagaskar* aan te doen, eensdeels, om hunne Zieken aan Land te brengen, en voor hun eenige Verversching te bekomen, en ten andere, of zy met de Inwoonders, ook eenige Handel konde doen; door 't langzaam beteren der Zieken, als andere beletzelen, vertoefden zy aldaar, byna vyf Maanden, zonder eenige andere Handel met de Inwoonders te kunnen doen, als 't geene zy tot hun nootdruft benoodigt waaren, 't welk zy voor klynigheeden van hen ruilden, want zy voor een enkelde Tinne Lepel, een geheele Os bekwaamen; na aldaar dus lange vertoeft te hebben, Zeylden zy vervolgens, na de *Maldivise* Eilanden, leggende regt over de *Mallabaarse Kust* in een groot getal, dog weinige waaren daar van bewoont, hier meede geen Handel voor hun ziende, vervolgden zy hun reis, tot aan het Eiland *Sumatra*, daar zy eenige Peper kogten, bezogten vervolgens *Bantam* de voornaamste Koopstad te dier tyd op 't Eiland *Java*, alwaar zy met de *Gouverneur* en *Sjbabandet* (a) overeenkwamen, voor een zekere somma geld, om aldaar vry te mogen handelen, en bragten zelfs eenige van haare Europiaansche Koopmanschappen aan Land, in vertrouwen zynde, de *Gouverneur* zyn woord zoude houden, met aan hun de beloofde Specetyen, en andere waaren te leveren; dog de *Gouverneur* opgestookt door de *Portugeezen* welke aldaar woonden, verbrak zyn beloften niet alleen,

(a) Tol en Schatbewaarder.

alleen, maar smeeden zelfs een aanslag, om de Scheepen te overvallen, dog zulks wierd nog by tyds, (door toedoen van een *Portugeezen* Slaaf,) aan haar bekent gemaakt, maar zy hem zulks verwytende, ontkende hy uitdrukkelyk, daar aan schuldig te weezen, zelfs beloofde hy aan d'onze, zyn woord en aangenomen levering gestand te doen, op deeze Schoonscheinende Woorden zig verlaatende, besloot *Houtman* benevens zes andere Hollanders, aan land te gaan, om den handel te hervatten, dog zoo ras zy daar kwamen, wierden zy alle, door order van de *Gouverneur* gevangen genoomen: hier van tyding aan de Scheepen komende, besllooten zy deeze Trouwloosheid, hem betaalt te zetten, en bemagtigde nog dien eigen dag, twee *Chineesche* Jonken met Speceryen gelaaden. Zoo ras dit ter Ooren kwam, aan de *Bantammers*, verzamelde zy een groote meenigte Inlandsche Vaartuigen, om daar meede op de Hollandse Scheepen, los te gaan, dog deeze daar in tyds van verwittigt, ontfingen haar zodanig, voor de Trompen van hun Geschut, dat de *Bantammers* in groote verwarring de vlugt naamen, dog om zig hier over te wreeken, veroordeelden zy *Houtman* en zyn meede gevangenen ter dood, maar waaren oneens, welke straffe zy hen aan zoude doen, waar door de uitvoering van het vonnis, eenige dagen wierd uitgesteld.

De *Portugeezen* welke eerst dit vuur gestookt hadden, veranderde nu van gedagten, alzoo zy groote Intrest hadden, in de twee door d'onze genomen, Chineesche Jonken, en raden de *Gouverneur*, om *Houtman* en de zyne, te laten rantzoeneeren, deeze raad hem gevallende, zond hy een Vaartuig naar de Scheepen, met een eigenhandige Brief van *Houtman*, waar in deeze ver-

zogt,

zogt, dog geen verder geweld tegen de Stad te gebruiken, zoo zy hem en zyn meede-gevangenen, niet aan de eisschelyke Wraak der Inlanders, wilden opofferen, hun daar by tevens te kennen gevende, de *Gouverneur* drie duizent Stukken van Agten voor hun rantzoen vorderden; deeze tyding was zeer aangenaam aan de Scheepen, en besloot de Scheepsraad, aanstonds een aanbod van twee duizent Stukken van Agten, aan de *Gouverneur* voor de gevangenen te doen, mits deeze dan, aan zyn, aangenomen beloften, tot leevering der Speceryen tegens behoorlyke betaling, meede voldeed, 't welk hy aannam, en ontsloeg daar op de gevangenen. Men kwam ook wederzyds over een, dat alle vyandelykheeden zoude vergeeten zyn, en den een, van den andere, niets te vorderen zoude hebben: dog dit verdrag, de *Portugeezen* niet aanstaande, als ziende haar hier door, voor altoos, van de wederkryging der bovengenoemde *Jonken* met Speceryen verstooken, bedagten wederom middelen, om de *Gouverneur*, tegen d'onze op te hitzen, zeggende, dat zy Zee-Rovers waaren, waarop aan d'onze, den Handel tot *Bantam* geheel verbooden wierd.

Houtman ziende hier niet uit te kunnen regten, nam eenige klyne *Jonken* welke aldaar in de Haven kwamen, geladen met Speceryen, gedroogde Vis en Fruiten; verzeilden van daar na *Jakatra*, en vervolgens na *Cadajo* (beide meede op de *Javaase Kust* gelegen:) de *Koning* van *Cadajo*, behandelde hem (in schyn) zeer vriendelyk en beloofde hem vryheid, om aldaar te mogen handelen, dog ruim zoo trouwloos zynde, als de *Gouverneur* van *Bantam*, besloot met zes groote Inlandse Vaartuigen, wel voorzien van Manschap, het Schip *Amsteldam* te overvallen: deeze Vaartuigen dus

aan 't gezegde Schip komende, (in een van welke, de *Sjbabander* zelfs meede was) die onder schyn van met de Koopman en Kapitein te willen handelen, met verscheiden van zyn Volk binnen Boort kwam: hy nu denkende genoegzaame overmagt te hebben, en de gelegentheid schoon ziende, door dien het *Hollands* Scheepsvolk, dat boven op 't Dek van 't Schip was, zeer Nieuwsgierig na de door hem aangebragte Koopmanschappen zagen; gaf het bestemde teeken, waar door de onze in een ogenblik van zyn Volk overvallen wierden; en hy zelfs met zyn kris, de Koopman verradelyk doorstak; terwyl door zyn *Javaanen* de Kapitein en tien andere vermoord wierden; dog het Volk dat beneeden in 't Schip was, het gerugt horende, stelden zig dapperlyk tegen de *Javaanen* te weer, en een Steenstuk op 't Dek geplant hebbende, onthaalden die trouwlooze hoop, zodanig daar meede, dat deeze, niettegenstaande hunne groote overmagt, zeer schielyk, naar een goed heen komen zagen, en het Schip moesten ruimen, de *Sjbabander*, benevens 150 Man van de zyne, geraakte daar by om 't leeven, dog de overige ontkwaamen het door 't swemmen.

De *Hollanders* hier meede geen handel voor hun ziende, verzeilden naar 't Eiland *Madura* en kwamen in 't eerst van Wintermaand 1596, voor 't Steedje *Arrosbaai* ten Anker, alwaar de Inwoonders meede op 't Schip *Amsteldam* dat (door dien het zoo diep niet ging als de andere Scheepen,) het digst onder de wal lag, een aanslag smeede, dog die door toegezonde hulp van de andere Scheepen verydelt wierd; veele van deeze Eilanders, verlooren hier by het leeven en 21 van hun wierden gevangen genomen, dog alle, (uitgezondert twee Jongens, die men voor Kajuitwagters op

't

't Schip *Hollandia* hield,) vervolgens weder in vryheid gesteld. Door deeze twee aanvallen had het Schip *Amsteldam* veel geleeden, ook had het zelve tot twee malen toe, op een Zandplaat gestooten, en daar door zeer beschadigt en Lek geworden, zodanig dat het weinig overgebleevene Scheepsvolk, het met pompen, onmogelyk lens konde krygen: dus de Scheepsraad besloot, dit Schip (na alvorens de Koopmanschappen en andere Goederen daar uit gelost te hebben,) in Brand te steeken, en het Scheepsvolk op hunne Scheepen te verdeelen, alzoo zy veel Volk door Ziektens als andersints verlooren hadden, en nu maar in 't geheel van de 250 Man die uitgevaaren waaren, 89 over hadden, uitgezondert 14 Inlanders

Kort voor dit verrigt was; kwam *Jan Molenaar*, Schipper op 't Schip *Maurtius* zeer schielyk te overlyden, niet zonder vermoede van vergeeven te zyn, met welk snoode fait, sommige *Houtman* beschuldigden, die daar op gevangen gezet, dog vervolgens door de Scheepsraad wierd vrygesprooken. Den 26e van Sprokkelmaand 1597, (na nog eenige Speceryen en weinig andere Indische waaren, van de Inlanders gekogt te hebben), wenden zy de Steeven, met hun drie overige Scheepen, na 't Vaderland, en kwamen den 6e van Bloeimaand op de hoogte van 't Eiland St. *Helena*, dog konde daar geen verversching bekomen, door dien drie *Portugeezen* Scheepen, aldaar op de Reede lagen, Zeilden vervolgens na een der *Kaboverdische* Eilanden, waar zy eenige Verversching kreegen en kwaamen op den 14den van Oogstmaand, behouden in *Texel* binnen, na weinig minder, als 29 Maanden op Reis geweest te zyn.

Deeze Tocht, gaf een redelyk voordeel aan haare Reders, maar egter (verre na) zoo groot

 niet,

niet, als de Hoop hen belooft had, dog verre van hier door afgeschrikt te worden, resolveerden ten eerste, met veel grooter magt, deeze reize ten tweeden maalen t'onderneemen. Zy dan (hunne Compagnie verder willende uitstrekken,) verkooren tot hunne Meede-Reders *Gerard Bikker*, in plaatze, van een van hun, welke geduurende *Houtmans* Reize, overleeden was, als meede *Vincent van Bronkhorst*, *Simon Jansze Fortuin*, *Govert Dirksz*, *Cornelis van Kampen*, *Jacob Thomasz*, *Ellert Simonsz Jonkheim* en *Jacob Harmens*, alle Kooplieden van Amsteldam; deeze bragten een aanzienlyk Kapitaal by malkander, en rusten daar op in 't begin van 't Jaar 1598, zes Scheepen en twee Jagten uit, onder 't Oppergezag van *Jacob Kornelisz van Nek* (meede een Amsteldammer,) als de twee voorengemelde Scheepen *Mauritius*, waarop de Zeevoogd *van Nek*, als Gezaghebber, *Govert Jansz*, als Schipper, en *Cornelis Heemskerk*, als Koopman waaren: en

Amsteldam, waarop bescheiden was als Onder-Zeevoogd, *Wybrand van Warwyk*, (meede van Amsteldam geboortig,) en *Cornelis Jansz Fortuin*, als Schipper

Holland, daar Schipper op was, *Simon Lambertsz Mau*, en Koopman *Uyte Nyn*.

Zeeland, Schipper *Claas Jansz Melknap*.

Gelderland, Schipper *Jan Bruyn*, en Koopman *Hans Hendriksz Bouwer*.

Utrecht, daar Schipper op was, *Jan Martesz*.

Het groote Jagt, *Vriesland* genaamt, Schipper *Jan Kornelisz:*, en Commis of Koopman *Wouter Willekens*, en

Het klyne Jagt, *Over-Yssel*, Schipper *Simon Jansz Hoen*, en *Arent Harmensz van Alkmaar*, als Koopman.

Deeze

Deeze Agt Scheepen, wierden door de Algemeene Staten, van behoorlyk Geschut en Ammunitie van Oorlog voorzien, en waaren bemant met 560 Koppen.

Dus toegerust, liep deeze Vloot uit *Texel*, den eerste van Bloeimaand 1598, en kwamen den 24ste van Hooymaand, op de hoogte van de *Kaap de Goede Hoop*, alwaar veele Vogels om hunne Scheepen vloogen, en ook groote bossen Riet of Waterliesch zagen dryven, (twee Voorbodens dat zy de *Kaap* na by waaren,) zy dus voortzeilende, beliep hun op den 8e van Oogstmaand, een swaaren Storm, waar door de Scheepen van malkander raakten; de Onder-Zeevoogd met de Scheepen *Amsteldam*, *Zeeland*, *Gelderland*, *Utrecht*, en 't Jagt *Vriesland*, vervielen in 't midden van Herfstmaand, aan een Eiland, door hem genoemt *Mauritius*, leggende op 21 Graden bezuiden de Linie *Equinocqtiaal*, onder een zeer gezonde Luchtstreek, zy vonden hier overvloed van Verschwater, en een meenigte van Vrugten, Vogelen en Vissen, tot hunne Verversching, dog zagen, geduurende 14 dagen, dat zy daar ten Anker lagen, geene Inwoonders.

De Zeevoogd *van Nek*, was met de 3 overige Scheepen, *Mauritus*, *Hollandia* en *Over-Yssel*, aan 't Eiland *St Maria*, digt by *Madagasker* aangelant, en daar eenige tyd vertoeft hebbende, om zig te Ververschen, vervolgde zyne Reize na *Bantam*, alwaar hy in 't laast van Slagtmaand aankwam, by zyn aankomst, zond hy zyn Opperkoopman *Cornelis Heemskerk*, aan de *Koning* van *Bantam*, om een verbond van Koophandel met hem aantegaan, dog door het opstooken der *Portugeezen*, (die voorgaven het Zeerovers, en de eigen Scheepen van het voorgaande Jaar waaren,)

slaagden hy in 't eerst in zyn voorneemen niet, en moest *Heemskerk* onverrigter zaaken na Boort keeren; dog *van Nek* had op zyn Schip, een Indiaan en Inboorling van 't Eiland *Madagaskar*, (die door *Houtman* de vorige Reize na *Holland* was gebragt en daar gedoopt en een Christen was geworden,) deeze zond hy ten tweedemaal, aan de *Koning* van *Bantam*, om hem te verdeedigen, tegen de blaam, die de *Portugeezen* hem hadden opgelegt, en gaf hem meede tot een geschenk voor de *Koning*, onder andere waaren, eenige ellen Fluweel, Zyde Stoffe, Lakenen en Spiegels, als meede zyn Last-Brieven, van de Algemeene Staaten en van zyn Hoogheid Prins *Maurits*; deeze Indiaan vond eindelyk ingang by de *Gouverneur* van *Bantam*, (alzoo de *Koning* nog een Kind was) die de gezonde geschenken aannam, en de onze Vryheid van Handel toestond. Binnen vyf weeken, kreegen zy hun Lading, en besteeden voor een Zak Peper, wegende byna co pond, eerst drie, en daar na vier Reaalen van Agten; want moesten meest voor kontant Geld kopen; na zy aldaar vier weeken geleegen hadden, kwam *Warwyk* met de vyf andere Scheepen meede voor *Bantam* aan, *van Nek* zyn drie Scheepen hadden nu byna hunne volle lading, bestaande meest in Speceryen, waarop door de Scheepsraad besloten wierd, een van de laatst daar gearriveerde Scheepen, en wel het Jagt *Vriesland*, meede tot *Bantam* te beladen, 't welk binnen korte dagen volvoerd wierd; de Zeevoogd *van Nek*, met deeze vier belaaden Scheepen, vertrok den 11den van Louwmaand 1599, na 't Vaderland, (na alvorens de Onder-Zeevoogd *Warwyk*, aangesteld te hebben tot Opper-Bevelhebber, en *Jacob van Heemskerk*, tot Onder-Zeevoogd, over de

de vier overige Scheepen, die na de *Moluksse* Eilanden gedestineert waaren.) Hy deed op zyn terugreize, het Eiland *Sumatra* aan, en liep vervolgens met de Scheepen op de Reede van *St. Helena*; alwaar zy haar Ververschten, en lagen aldaar, 8 dagen ten Anker. Op den dag van haar Vertrek, zette zy de Hooge Bootsman van het Jagt *Vriesland*, (*Pieter Gysbrechts* genaamt) die eenige tyd in de Boeijen had gezeeten, om dat hy zyn Schipper geslagen had,) op *St. Helena* aan Land, met eenig Brood, Oly, Ryst, Buskruit, Vishoeken en Schietgeweer om zyn noodruft aldaar te zoeken. Verzeilden van daar, en kwamen de 19e. van Hooymaand 1599, na een Reize van 14 Maanden en 18 Dagen behouden in *Texel* aan; *van Nek* was by zyn Reders, (die zig op de tyding van zyne terugkomst, na *Texel* begeeven hadden,) zeer Welkom, en kwam vervolgens, den 27sten van gezegde Maand, met zyn Schip *Hollandia*, voor de Stad Amsteldam.

De Lading van deeze vier Scheepen, bestond onder anderen Goederen, in 400 Lasten Peper, 100 Lasten Nagelen, en een schoone party Kaneel, Foely en Notemuscaaten, als meede een Brief en eenige Geschenken, voor zyn Hoogheid Prins *Maurits* van de *Koning* van *Bantam*, die *Cornelis Heemskerk* en *Hendrik Buyk* aan zyn Hoogheid zelfs overhandigde.

De Vreugde over de spoedige en Ryken terugkomst deezer Scheepen, was by uitnementheid groot by de Burgers van Amsteldam; het Scheepsvolk, wierd van Stadsweegen met Wyn beschonken, en met Trompetten Geschal en het Luiden der Klokken ingehaalt.

De Zeevoogd *Wybrand van Warwyk*, Zeilden met zyn vier Scheepen van *Bantam*, drie dagen voor

voor het Vertrek, van bovengemelde Vloot, onder *van Nek*, en wel op de 8sten van Louwmaand, des Jaars 1599, en kwamen voor *Jakatra*, alwaar zy hun Ververschten, en vervolgens den Eerste van Sprokkelmaand aan 't Eiland *Madura*, daar zy van de Inwoonders, welke Mahomettanen waaren, vriendelyk ontfangen wierden, en beloofden met hun, groote Handel in Speceryen te doen; dog wanneer 40 Man van de Scheepen aan Land gegaan waaren, (zonder eenig kwaat vermoeden,) wierden zy alle door de Inwoonders van *Madura* gevangen genoomen, uit Weerwraak zoo zy zeide, dat *Houtman* de vorige Reize, eenige van haare Slaven had laten afrossen, zy voerde de gevangenen, in een bemuurde Stad *Arosbay* genaamt, waar zy sterk bewaart wierden, en Eischten een groot los geld voor hen, dog de Zeevoogd hier toe niet kunnende verstaan, besloot de gevangenen met geweld te lossen, en met vier Sloepen bemant met 150 Koppen, een landing te doen; maar doordien de onze, het Land onkundig waaren, wierden zy, door de Inlanders, uit verscheiden hinderlagen overvallen en genootzaakt te rug te wyken, en keerden met verlies van 25 Man, na Boort, welk verlies veroorzaakt was, door dien een van de Sloepen, met 36 Man, in de Branding omsloeg, die door de hooge Zee, van de andere Sloepen, niet gered konde worden, het volk swom na Land, maar wierden in 't eerst door de Inlanders, wreedelyk vermoord, dog de overige het leeven geschonken, op voorspraak van een *Portugeesche Renegaat*, door wiens tusschenkomst, men een vergelyk trof, en wierden de gevangenen, die 51 in getal waaren, door de Zeevoogd, voor twee duizend Stukken van Agten gelost, te betaalen in Geld,

Geld, of Lakenen, na goetvinden van de Inwooners.

De Zeevoogd *Warwyk*, vertrok van daar, en kwam met zyn Vloot, in 't eerst van Lentemaand, in de *Straat van Amboina*, welkers ingang zy zeer Naauw vonden, en wierden door de sterke stroom en groote stilte, weder te rug gedreeven, dog kwamen eindelyk voor *Amboina*, of wel voor de Kust *Hitoe* ten Anker: de Bevelhebber van *Hitoe* kwam met een van zyn Vaartuigen aan de Scheepen, en vroeg aan de onze, wat haar begeeren was? waarop deeze hem antwoorden, zy daar kwamen om Handel te dryven, ook trof men wel haast met hem een overeenkomst, om aldaar vry te mogen handelen, en wierd aan de onze een huis aan de Wal vergunt, om hun Koopmanschappen in te bergen. Dog hoorden men naderhand, aldaar maar Lading zoude zyn, voor twee Scheepen, waarop de Scheepsraad besloot, de Scheepen *Zeeland* en *Gelderland*, onder 't bevel van de Onder-Zeevoogd *Jacob Heemskerk*, na *Banda* te zenden, die den 11den van Lentemaand, voor 't Hooge Land van *Banda*, omtrent *Ortatan* aankwamen, te *Naira* (daar meerder Lading voor de Scheepen als te *Ortatan* was,) bekwamen zy niet alleen, Vryheid van Handel, maar ook een huis tot berging hunner Koopwaaren, die hier zeer gezogt waaren, hoewel *Heemskerk* egter in 't eerst, een verschil met de *Orangkajas*, (*a*) wegens de uit en inkomende regten der Goederen kreeg, die hem het gewigt, waar meede de Speceryen gewoogen wierden, ontnaamen, dog welk verschil, aanstonds met onderling genoegen, bygelegt, wierd.

De Onze handelden hier, tot in 't eerst van Bloeimaand, wanneer zy hun volle Lading, bestaan-

(*a*) Bandaasche Edellieden.

staande in Foely, Noten en Nagelen hadden, en op het aanhoudend verzoek van de Bevelhebber, liet *Heemskerk* aldaar 20 *Hollanders*, in de Factory of Logie, door hem aldaar opgeregt, by de nog onverkogte Koopmanschappen, om aldaar te vertoeven, tot het inkoopen, van het Nieuwe gewas der Nagelen, 't welk aanstaande was. En ligten de Scheepen vervolgens hunne Ankers in 't eerst van Hooymaand, ververschten haar onderweegen, en kwaamen in 't laast van Grasmaand des Jaars 1600, behouden in *Texel* en vervolgens voor Amsteldam.

De twee overige Scheepen *Amsteldam* en *Utrecht*, die onder 't bevel van de Zeevoogd *Warwyk*, voor 't Eiland *Amboina* ten Anker lagen, begonnen hunne Handel, in 't eerst van Grasmaand 1599, en kwamen met de Inwoonders van *Hitoe* overeen, voor de *Bhaar* Nagelen, wegende ruim 550 pond, te geeven 35 Stukken van Agten, dog konde aldaar, hunne geheele Lading niet bekomen; Zeilden vervolgens na de *Molukse* Eilanden, alwaar zy in 't laast van Bloeimaand, voor 't Eiland *Ternaaten* ten Anker kwamen, zy handelde hier eerst met de Inwoonders, voor klyne Glazen Flesjes, van zeer geringe waarden, waar van zy zes hondert stuks, voor een *Bhaar* Nagelen gaven, wegende aldaar ruim 600 pond, de *Koning* van *Ternaaten* die *Saidi* genaamt was, kwam met eenige *Coracoraas*, of Inlandse Vaartuigen, om de Scheepen van buiten te bezien, maar mistrouwende dat het *Portugeezen* waaren, die hy dodelyk haate, uit hoofde zy, zyne voorzaat gevangen genomen en wreedelyk vermoort hadden durfden hy, zig aan Boord der Scheepen niet begeeven, dog de Zeevoogd *Warwyk*, voer met zyn Sloep, na het Vaartuig, waar in de *Ko-*

Koning zig onthield; om hem mondeling t'onderrichten, dat zy geen *Portugeezen*, maar hun grootste vyanden waaren; en dat zy alleen daar kwamen, om met zyne toestemming, vry aldaar te mogen handelen. De *Koning* ontfing de Zeevoogd zeer vriendelyk, en dienden hem eenige Ververschinge toe, kwam daags daar aan, aan Boord van de Scheepen, waar hy alles met de uitterste oplettentheid bezag, en was de Onze zeer geneegen, men kwam vervolgens met hem overeen, voor de *Bhaar* Nagelen te geeven 54 Stukken van Agten; dog hier ook na haar zin, geen genoegzaame voorraad vindende, vertrokken van daar, (na op het verzoek van de *Koning*,) zes man in het opgeregte Huis der *Hollanders*, met eenige Koopmanschappen, in *Ternaaten*, gelaten te hebben, tegens de aanstaande Oogst der Nagelen: en koers houdende na 't Eiland *Java*, beliep hen een zwaaren Storm, waar door zy, by het Eiland *Ocbi*, in veele klyne Eilanden en ondieptens, verwart raakten, en daar door, in groot gevaar, van te vergaan, dog de Storm bedaarden, maar waaren door dit onweeder, geheel buiten hunne koers geraakt, 't welk veroorzaakte zy gebrek aan Levensmiddelen kreegen, zoo dat op het Schip *Amsteldam*, een Kaas van 7 pond, voor twaalf Guldens verkogt wierd, en kwaamen eindelyk in 't midden van Herfstmaand, voor *Jakatra* alwaar zy haar ververschten, Zeilden vervolgens na *Bantam* daar zy in 't laast van Slagtmaand aankwaamen, en het Schip *Utrecht*, zyn overige Lading innam; zy kogten de Peper voor 4 à 4½ Stukken van Agten, de Zak, van 60 pond, de Foely 80, en de Nagelen 65 Stukken van Agten, de *Bhaar* van 550 pond, vertrokken den 2 [sten] van Louwmaand des Jaars 1600, van *Bantam*,

tam, en gierden op *St. Helena* aan, om haar te Ververſchen, dog vonden daar 4 *Portugeezen*. Kraaken op de Reede, die hun Volk, langs de Zeekant geſchaart hadden, en de onze het Lande beletten, den 22ſten van Bloeimaand, verzeilden zy van daar, en kwamen den 30ſte op 't Eiland *Aſcenſion*, dog vonden daar weinig Ververſching, en vervolgens in Oogſtmaand, behouden in *Texel* volladen met Speceryen.

Dus was de Vloot onder de Zeevoogd *van Nek*, beſtaande in bovengezegde Agt Scheepen, na een voorſpoedige Reize, alle Ryk gelaaden te rug gekomen, en aan de Hoop, welke men had opgevat, volkomen beantwoord, 't geen de moed, onzer verdrukte Landsgenooten, niet weinig deed waſſchen; ook waaren de vier de Scheepen, *Mauritius*, *Hollandia*, *Over-Yſſel* en 't Jagt *Vriesland*, waar mede *van Nek* was thuis gekomen, aanſtonds weder naar Indien gezonden, onder 't bevel van *Jacob Willekens*.

In 't laaſt van 't Jaar 1598, hadden verſcheiden Zeeuwſche Kooplieden, waar onder de voornaamſte waaren, *Balthazar Moucheron*, *Adriaan Hendrik ten Haaf*, *N. Langenberke*, *Jan vander Veeken*, en *Pieter vander Hagen*, meede vyf Scheepen uitgeruſt, als de *Leeuw* en *Leeuwin*, onder 't beleid van *Cornelis Houtman*, en vervolgens de *Zon*, de *Maan*, en de *Lange Bark*.

Houtman was met de *Leeuw* en *Leeuwin*, op 't Eiland *Sumatra*, en wel in de Haven van *Atsjien* (*a*), aangeland, om aldaar te handelen, dog de *Koning* van *Atsjien*, opgeſtookt door de *Portugeezen*, had een aanſlag geſmeed, om deeze Scheepen verradelyk te overvallen, en tot buit te maken, dog zulks mislukte hem, waar over hy woedende ge-

(*a*) Ook, *Achin*, of *Achem*, genoemt.

geworden, de Bevelhebber *Cornelis Houtman*, (die met eenige andere *Hollanders*, bevorens door hem aan Land gelokt was,) op een gruwelyke wyze liet vermoorden (*a*), en de anderen gevangen nam, het Scheepsvolk hadden onder 't bevel, van de Onderkoopman *Gujon le Fort*, de *Atsjineezen* kloekmoedig afgeslagen, en ontkwamen dus het gevaar, dat hun dreigden; zy kwamen met de *Koning* wel eenigsints in onderhandeling, over het lossen der gevangenen, dog weederom nieuw verraad vreezende, verzeilden zy van daar; en moest dus de eerste grondlegger der Nederlandse Oost-Indischen-handel, ongelukkig, (dog egter door zyn eige onvoorzigtigheid,) aldaar het leeven laaten.

De drie andere Zeeuwse Scheepen, de *Zon*, de *Maan*, en de *Lange Bark*, waaren eenige tyd, na deeze twee Scheepen uitgezeilt, dog het Schip de *Maan*, was in 't uitlopen, omtrent *Engelant*, by *Doeveren* verongelukt, de twee overige, waaren na veel zukkelens, tot *Bantam* aangeland, en hadden daar bereids agt Maanden geleegen, wanneer *Warwyk* met zyn twee bovengemelde Scheepen, aldaar aankwam, en alle hunne aangebragte Koopmanschappen verhandelt, voor 60 Lasten, zoo Peper als Nagelen; hadden veele Zieken aan Boord, en waaren wel 53 Man van deeze Scheepen overleeden; waarschynlyk zyn zy, kort na het vertrek van *Warwyk*, meede van *Bantam*, na *Zeeland* vertrokken, maar hebben hunne Reders, geen groote winsten aangebragt.

(*a*) Of volgens *Valentyn*, Oud en Nieuw Oost-Indië, in de Kajuit van 't Schip de *Leeuw*, door 's *Konings* Geheimschryver, vermoord.

VIERDE HOOFDSTUK.

Behelzende in 't kort, de Reize van Jacques Mahu, Simon de Cordes *en* Olivier van Noort, *door de Straat van Magellanus.*

Eenige Rotterdamsche Kooplieden, hadden meede in 't Jaar 1598, vyf Scheepen uitgerust, om te vaaren door de *Straat* van *Magellanus*, na de *Moluksche* Eilanden, als

't Schip de *Hoope*, groot omtrent 250 Lasten, bemant, met 130 Man, waarop als Zeevoogd bescheiden was, *Jacques Mahu*,

De *Liefde*, groot 150 Lasten, op hebbende 110 Man, en gevoert by de Onder-Zeevoogd, *Simon de Cordes*.

Het *Geloove*, groot 160 Lasten, bemant met 109 Man, waar op Kapitein was, *Gerrit van Beuningen*.

De *Trouwe*, groot 110 Lasten, op hebbende 86 Man, waar Kapitein op was, *Jurriaan van Bokhout*, en

Het *Jagt*, de *Blyde Boodschap*, groot 75 Lasten, en voorzien, met 56 Man, waar op Kapitein was, *Sebald de Weert*.

Deeze Vloot Zeilden, den 27sten van Zomermaand uit *Goeree*, en kwamen den Eersten van Herfstmaand, voor *Ilha de Maijo*, en vervolgens voor 't Eiland, *St. Jago*, ten Anker, waar zy van de *Portugeezen*, vryheid verzogten, om Verversching te kopen, dog deeze antwoordden, zulks zonder toestemming van hun *Gouverneur*, niet te mogen doen, waar op de *Hollanders*, resolveerden met 150 Man, onder 't bevel van Kapitein van *Beuningen*, op *St. Jago*, (en wel twee mylen van de

de Stad van deeze Naam) een landing te doen, om zoo de *Portugeezen* hen tegenstonden, met geweld Verschwater te bekomen, zy veroverde hier een Fort, *Praije* genaamt, 't welk op een hooge Berg geleegen, en zeer moeijelyk te beklimmen was, en noodzaakte de *Portugeezen*, na de Stad *St. Jago* te vlugten, zoo ras de *Gouverneur*, van de verovering van dit Fort tyding bekwam, rukte hy al zyn magt byeen, om de onze te verjaagen, dog eer het op een treffen kwam, maakte zy een overeenkomst, met de *Gouverneur*, waar by deeze beloofden, aan haar de nodige Verversching te zullen bezorgen, mits zy het Fort verlieten, en op de Reede van *St. Jago* kwamen, dog wanneer zy het Fort verlaaten hadden; verbrak hy zyn beloften, en had voorgenomen, de *Hollandsche* Scheepen, voor *St Jago*, in 't net te krygen, ten dien einde, had hy al zyn Geschut op de Walle gebragt, om by aldien de onze, aldaar (volgens de gemaakte overeenkomst) aankwaamen en geen kwaad vermoede, de Scheepen verradelyk te overvallen, maar zyn snoode toeleg mislukte hem, door dien een zwaare storm, de Scheepen overviel, waar door zy de Reede van *St. Jago*, voorby liepen, en dus de Valstrik voor hun gespreid, ontkwaamen. Zy gierden den 11den voor *Ilha de Brava*, meede een der Zoute Eilanden aan, dog kreegen daar weinig Ververshing, verzeilden den 15den van daar, om hun Reize te vervorderen, den 2 sten overleed de Zeevoogd *Jacques Mahu*, aan heete Koortzen, die onder de Vloot in zwang gingen, en wierd in zyn plaats aangesteld, de Onder-Zeevoogd, *Simon de Cordes*, en tot Onder-Zeevoogd, *Gerard van Beuningen*, en in zyn plaats tot Kapitein op 't Schip, 't Geloove, *Sebald de Weerd*.

Zy kwamen den 16^{den} van Wintermaand, voor 't Eiland *Annabon*, daar haar meede, door de *Portugeezen*, de Verversching geweigert wierd, deeden hier een Landtocht, Veroverde twee Forten, en bragten toen haare Zieken aan Land, dog door de ongezondheid der lucht, moesten de Zieken, weder na Boort gebragt worden, en verlieten het Eiland. Deede vervolgens, nog verscheiden Eilanden, om Verversching aan, op een van welke, zy haar Zieken aan Land bragten, die daar, voor 't grootst gedeelte, weder gezond wierden.

Den 7^{e} van Grasmaand, des Jaars 1599, bevonden zy zig in de Mond der Straat *Magellanus*, liepen in verscheiden Baajen, en leeden groote armoede, door de koude, alzoo zy, onvoorzien van Winterkleeding, zoo een koude luchtstreek, niet verwagt hadden; zy moesten door tegenwind, overwinteren, in een Baay, door hen de *Mossel-baay* genoemt, na de meenigte en groote Mosselen, die zy daar vonden, hier leeden zy veel, door de meenigvuldige Hagel, Sneeuw en Reegen, die daar dagelyks viel, waar door zy, veele Zieken kreegen, en meer als hondert Man verlooren, waar onder Kapitein *Bokbout*, in wiens plaats, op 't Schip de *Trouwe*, gesteld wierd, *Balthazar de Cordes*.

Zy ondernamen egter, verscheide Reize, om van deeze Woeste Kust te geraken, dog wierden door Stormen Tegenwinden, op nieuws, in een na by geleegen Baay, de *Groene* of *Cordesbaay*, door hen genoemt, gesmeeten, hier zagen zy veele naakte Wilden, (na hun gissing) wel 10 of 11 Voeten lang, en verzeilden den 23sten van Oogstmaand, weder van daar, kwamen vervolgens in de *Ridders Baay*, door hen alzoo genoemt, na

een

een zoort van Ridderschap, welke zy daar onderling opregte, waar van de Zeevoogd het Hooft was, by de instelling van deeze order, beloofden zy malkander, met Eede, dat zy haar, door geen perykelen, Nood, of vreeze des Doods, zoude laten beweegen, om iets t'onderstaan, 't geen tegen haar Eer, of de Welstand, van hun Vaderland, en de begonnen Reize, zoude streiden, ook dat zy, Lyf en Leeven, zoude wagen, om hunne Erfvyanden de Spanjaarts, alle mogelyke afbreuk te doen, en de *Hollandse* Wapenen, te zullen Planten, in die Gewesten, daar de *Koning van Spanjen*, zyn Schatten uit vergaderde, waar mede hy, tegens de Nederlanders, zoo veele Jaaren Geoorlogt had; deeze Ridderschap, wierd aan de Zuidzyde dezer Baay, ingesteld, met al zulke Ceremonien, als de omstandigheeden toelieten, en namen tot hun Zinspreuk de *Ontbonden Leeuw.* Zy regten hier ook een Gedenkteeken op, waar in hunne Namen, ende Wapens, van den Staat, gesneeden waaren.

Zy verzeilden den 28sten, en kwamen een groot half myl verder, daar zy wederom het Anker moesten werpen; de Zeevoogd, zond Kapitein *de Weert*, met zyn Sloep, na de *Ridders Baay* te rug, om het bovengezegde Gedenkteeken te halen, en aan een Uithoek, daar zy thans lagen, opteregten, om des te beeter, van de voorby vaarende Scheepen, gezien te kunnen werden; dog wanneer hy de hoek van de Baay omroeiden, vernam hy wel 80 Wilden, die aldaar aan Land zaaten, en verscheiden *Canoes* of Inlandsche Vaartuigen by haar hadden. Zy wenkte, en deede verscheide teekenen, om hun aan Land te lokken, dog bevreest zynde voor hunne overmagt, keerde weder na de Scheepen, alwaar de Zeevoogd, hem nog

twee sloepen met volk byzetten; waar meede hy vervolgens, in de *Ridders Baay* aan Land ging; dog by zyn aankomst, waaren de Wilden gevlucht, maar vond verscheiden tekenen hunner wreedheid, die zy gepleegt hadden, aan eenige doode lichaamen, die geduurende de Scheepen hier lagen, aldaar begraaven waaren, ook hadden zy, het bovengezegde Gedenkteeken, aan stukken gebrooken, waar van *de Weert*, de overige Stukken, aan Boort bragt.

Den 3^den^ van Herfstmaand, hadden zy de Straat van *Magellanus* ten einde gezeilt, en kwamen in de Zuidzee, zy bleeven tot den 8sten, met haar vyf Scheepen, en een Sloep de *Postillion* by een, wanneer hun, een Zwaaren storm overviel, waar door het Jagt, de *Blyde Boodschap*, zyn Boegspriet en Voorsteng, over Boord viel, en de Onder-Zeevoogd gebood, (dewyl de Zeevoogd *de Cordes*, door de storm, van hun afgeraakt was,) dat de Timmerlieden, van de Scheepen, *'t Geloove*, en *de Trouw*, na het Jagt zoude gaan, om de schaden aldaar te herstellen, 't welk tot groot nadeel van deeze Scheepen was, door dien hen dien eigen Nacht wederom Zwaare stormwinden overvielen, waar door zy groote lekkagie kreegen, en van de andere Scheepen afraakten, zonder dezelve, ooit wederom gezien te hebben.

Deeze twee Scheepen *'t Geloof*, en *de Trouw*, dreven 24 dagen, in de Zuidzee, met Zwaare storm, byna zonder Zeil, en waaren genoodzaakt, de *Straat* weer in te lopen, en wel 20 dagen, in een zeer zorgelyke Baay te leggen, waar zy groot gebrek leeden, en niets vonden, als eenige Vogels, en Mosselen, waar by zy meest, hun leeven moesten behouden, door dien hun voorraad, sterk begon te minderen, waar door het

Volk,

Volk, aan 't muiten sloeg, en Kapitein *de Weert en Cordes*, dwongen, de te rug Reize, aan te neemen.

Zy moesten zig, door Storm en tegenwinden, nog in verscheiden baajen begeeven, waar onder een, die zy de beslooten baay noemden, uit welke zy den 3^den^ van Wintermaand vertrokken, dog den 10de, overviel haar eene vliegende Storm, die zoo geweldig was, als zy de geheele Reize, niet gehad hadden, want de baaren der Zee, verheften zig hoger, als de Stenge hunner Masten, waar door deeze twee Scheepen, meede van malkander raakten, die van 't Geloove, waarop de *Weert* was, zagen vervolgens, na dat de Storm bedaart was, drie *Canoes* met wilden, die op hun aankomst, de vlucht namen; zy agterhaalden egter, een Vrouw en twee Kinderen, welke zy aan boord bragten, dog twee dagen daar aan, met haar Jongste Kind, weer aan de Wal zetten, maar behieuwen het oudste Kind aan boord, waar over de Moeder, geen zonderlinge droefheid betoonden. Door een zwaar Onweer verzelt met Hagelbuijen, waaren zy genootzaakt, weder na de Cordesbaay te lopen, daar zy den 16de van dezelve maand, (zeer gevallig), een Schuit met Volk, van de Vloot, van *Olivier van Noort*, aantroffen, die daags daar aan, zelfs by de *Weert*, aan boord kwam, en eenige Verversching meede bragt; zy gingen den 20sten van daar, met *van Noord* 't Zeil, dog geraakte den 24ste van hem af, en liepen al wederom na de Cordesbaay, daar zy den Eersten van Louwmaand des Jaars 1600, *van Noort* andermaal zagen, en hoewel het daar midden in de Zomer was, stukken Ys vonden, van 3 a 4 Voeten dik, zy bleeven by malkander, tot den 9^den^

van deeze maand, wanneer zy nogmaals vaneen raakten, en het Schip van de *Weert*, na de *Pinguins* Eilanden liep, daar zy eenige Wilden vonden, en een meenigte *Pinguins* Vogelen, (waar van deeze Eilanden, haar Naam hebben) met Stokken dood sloegen, die hen op de Thuisreize, tot onderhoud strekten, raakten den 21sten weer uit de *Straat*, en ontmoeten drie Eilanden, die zy *Sebalds* Eilanden noemden, den 21sten van Lentemaand, wierden zy onverwagt Land gewaar, en wel de Kust van *Guinee*, 't welk verre buiten de Kapiteins gissing was, en waaren door de sterke Stroom, (of mogelyk door toeleg, van een der Stuurlieden, die lang bevorens, de Kapitein geraaden had, na *Guinee* te Zeilen, om zig te ververschen,) daar na toe geraakt, dog geen Sloep of Boot meerder hebbende, en maar een Anker, vond de *Weert*, niet raadzaam, daar aan te lopen, en vervorderde, tegen wil en dank van het Scheepsvolk zyn Reize, kwamen na veel zukkelens, en na groote ongemakken geleeden te hebben, den 13den van Hooimaand, in *Goeree* binnen, met 36 Man, van de 109, die met dit Schip, in Zee geloopen waaren.

Balthazar de Cordes, met het Schip de Trouw, kwam in de Zuidzee, nam verscheide Scheepen, geraakten eindelyk in de *Molukkes*, voor 't Eiland *Tidore* daar hem de *Portugeezen*, door verraad, zyn Schip afhandig maakten, en de Schipper *Swarte Theun*, gevangen na *Malakka* voerden.

Het Jagt genaamt de *Blyde Boodschap*, kwam ook te *Val Parayso*, in de Zuidzee, in handen der Vyanden.

De *Liefde* met Schipper *Jacob Quakernaak*, en de Koopman *Melchior Sandvoort*, geraakte ook in *Chili* aan 't Eiland *St. Maria*, en verzeilden in 't ge-

gezelschap, van 't schip de *Hoop*, naar *Japan*, alwaar zy, na weer van een geraakt te zyn, egter beiden aankwamen, hoewel het Schip de *Liefde*; op de Wal van *Japan*, en wel op de Oostzyde van de heerlykheid *Bungo*, door een zwaaren Storm in 't Jaar 1600, aldaar gestrand is; hebbende van de 110, waar meede het was uitgevaaren, niet meerder overig, als 16 of 17 Man, die Ziek, en door hongersnood zeer vermagerd waaren.

Deeze *Jacob Quakernaak* en *Melchior Sandvoord*, aldaar met d'anderen *Hollanders* aan Land komende, wierden aanstonds door de *Portugeezen*, by de *Keizer* van *Japan* aangeklaagt, dat het Zeerovers, Vrybuiters, en Visschers met drooge Netten waaren, (dewyl haar bekent was, dat de *Keizer* de Zeeschuimers dodelyk haate,) om door dit middel, hunne handel in *Japan*, alleen te kunnen behouden, zonder zulks, aan de *Hollanders*, door de *Keizer* meede wierd toegestaan, dog de Vorst deeze aanklaagers, zoo ligt niet geloovende, gebood *Quakernaak* en *Sandvoord* voor hem te brengen.

Niettegenstaande de *Portugeezen*, de Tolken, die d'onze, voor de *Keizer* moesten brengen, door groot geld, omgekogt en hen bewoogen hadden, alle vuile lasteringen, tegens deeze ongelukkige Menschen, uittebraken; beschikten egter de Voorzienigheid, dit middel tot hun behoud, want de *Keizer*, alle deeze lasterlyke beschuldigingen niet kunnende gelooven, en hoorende de *Portugeezen*, met d'onze in Oorlog waaren; zeide tegens haar: *is het tusschen u lieden en de Hollanders zoo geleegen, en zyt gy hun Vyanden, zoo is 't geen wonder, dat gy alles kwaads van hen spreekt.* En nam daarop, d'onze aanstonds in zyn gunsti-

ge bescherming; dog wisten de *Portugeezen*, het nog zoo te draaijen, dat zy voor eerst, niet uit het Land vertrekken, maar eenige tyd, daar als gevangenen blyven moesten, egter wierden zy, van de *Keizer* zeer vriendelyk behandelt, en volkoomen van hunne opregtigheid verzekert zynde, wierd hy eindelyk bewoogen, (na dat zy 3 a 4 Jaaren hier geweest waaren,) hen verlof te geeven, om weder, na hunne Landslieden te vertrekken.

't Welk hen ook, in 't Jaar 1604 gelukte, met een Keizerlyke Jonk, na *Pattani*,(*a*) te Zeilen, dog kwamen daar, (na veel zukkelens) eerst in 't Jaar 1606 aan, zy wierden, door de daar zynde *Hollanders*, waar van eenen *Ferdinandus Michielszoon*, het hoofd was, vriendelyk verwelkomt, en kwamen nog dit eigen Jaar, op de Vloot van de Zeevoogd *Matelief*, voor *Malakka*, alwaar *Quakernaak*, eerst als Opperstuurman op des Zeevoogd Schip, en daar na als Schipper, op 't Schip *Erasmus* geweest is, gelyk hy ook, op het zelve, voor *Malakka* dood geschooten is

By haar Vertrek uit *Japan*, waaren eenige van hunne makkers, aldaar gebleeven van welke zy brieven meede gebragt hadden, ook is *Sandvoord*, waarschynlyk in 't Jaar 1608, weder na *Japan* vertrokken, om reden, hy aldaar in 't Jaar 1609, by den Keizer in groote gunst was, wanneer *Pieter Willemsz. Verhoeven*, met 2 Scheepen, aldaar aankwam, en ook d'eerste Hollandse gezanten, aan die Monarch, heeft voorgedragen; gelyk wy, in de Reize van *Verhoeven*, in 't vervolg breeder zullen verhaalen.

Waar het Schip de *Hoop* gebleeven is, blykt ons nergens, denkelyk is het zelve veronge-

lukt,

(*a*) Ook *Pattana* genaamt.

lukt, of in handen der *Portugeezen* geraakt, egter is na verloop van eenige Jaaren, voor rekening van de reders van *Jacques Mahu*, met een Schip van de geoctroyeerde Maatschappy, een goede parthy Nagelen, en eenig Scheepsvolk van *Cordes*, overgekoomen.

In het zelve Jaar 1598, ondernamen eenige andere Kooplieden, waar onder veele Amsteldammers, en *Pieter van Beveren*, Generaal van de Munte der Graaflykheid van Holland, *Huyg Gerritsz van der Buys* en *Jan Bennink*, de voornaamste waaren; onder 't beleid van *Olivier van Noort*, van *Utrecht*, vier Scheepen uitterusten, om daar meede te Zeilen, door de Straat van *Magellanus*, na de Zuidzee, en had last, op alle plaatzen, zoo in deeze Straat, als elders, handel te dryven. Als de Scheepen *Mauritius*, waarop *Olivier van Noort*, als Zeevoogd en Oppergebieder.

Fredrik Hendrik, waarop als Onderzeevoogd, bescheiden was, *Jacob Klaasz. van Ulpendam*.

En twee Jagten, de *Eendracht* en de *Hoope*, op het eerste was als Kapitein, *Pieter de Lint*, en op het andere, *Jacob Jansz. Huydekooper*.

En waaren deeze Scheepen, van behoorlyk Geschut, Amunitie van Oorlog, en 248 Man voorzien.

Deeze Bevelhebbers, benevens hun Scheepsvolk, zyn op last van de Admiraliteit van *Rotterdam*, en ten verzoeke van hunne Reeders, op den 28sten van Zomermaand, by een geroepen, binnen de gezegde Stad, daar aan hun voorgeleezen wierd, zekere Artikelbrief, waarna zy zig, geduurende deeze Reize, zoude hebben te reguleeren, en welke zy onder Eede moesten belooven, te zullen nakoomen en onderhouden.

Den

21sten van *St. Clara*, en kwamen na veel zukkelens, op den 20sten van Herfstmaand, in *Porto Desire* ten Anker, alwaar zy aan Land stapten, en wel eenige Graaven vonden, met bogen, pylen en fraaije uitgesneeden Schulpen verciert, waar in Lichaamen lagen, van een buitengemeene grooten; dog in 't eerst, geen Menschen vernaamen, maar veele Zeehonden en Pinguins Vogels, die zy met stokken doodsloegen, en tot hun speize gebruikten, ook eenige Herten, Buffels en Struisvogels, die zeer wild waaren. Op den 5^{den} van Wynmaand, kwam alhier te sterven, Kapitein *Huydekoper*, in wiens plaats de Zeevoogt, op 't Jagt *de Hoope* stelden, *Pieter de Lint*, (die Kapitein op *de Eendracht* geweest was: en wierd ook dit Jagt *de Hoope*, door de Zeevoogd, *de Eendracht*, vernoemt. den 20sten zagen zy eenig Volk, aan de Noordzyde, op 't Land, waar op de Zeevoogd, met twee wel voorziene Sloepen, daar na toe roeiden, dog op zyn aankomst, waaren de Wilden gevlucht, hy ging, met zyn meesten volk, wel twee mylen Landwaarts in, zonder eenig Mensch t'ontdekken, dog vyf van zyn manschap, welke hy, tot bewaaring van de Sloepen, gelaaten had, wierden (wanneer zy, tegens order, uit de Sloepen, na Land gegaan waaren) door de Wilden, uit een hinderlaag overvallen, waar by drie van de onze, door de Pylen der Wilden, dood geschooten wierden, en een in zyn been gekwest; de Wilden waaren wel 30 Man, sterk geweest, en volgens 't verhaal, van de twee overige *Hollanders*, van een buitengemeene lengte, en wreed van aanzien.

Den 5de van Slagtmaand, hebben zy hun Ankers geligt, en kwamen daags daar aan, in de Mond

Mond der *Straat*, *Magellanus*; na 14 Maanden, van de eene Kust, na de andere geswortven, en wel 100 Man, zoo door Ziektens, als Schermutzelingen, met de *Portugeezen* en Wilden, verlooren te hebben; dog door de sterke stroom, en Zwaare Tegenwinden, deeden zy vyf Tochten, eer zy het eerste Naauw der *Straat*, konde passeeren; den 26sten, passeerden zy de tweede engte dezer *Straat*, die 7 Mylen wyt, en 110 lang is, hier ontmoeten zy, veele Wilden Natien, waar meede zy dikwerf in 't gevegt raakten, en leeden groote ongemak, door de felle koude, die zy hier meede niet verwagt hadden, ook bragt een Sloep met Volk, welke aan Land gevaaren was, 4 Wilden Jongens, en 2 Meisjes, aan boort, die naderhand, door 't aanleeren van de Nederduitsche Taal, den gantschen Staat van hun Land, voor hen openleiden, en den 16den van Wintermaand, ontmoeten zy, Kapitein *Sebald de Weert*, gelyk wy hier vooren verhaald hebben.

Den 28sten van gezegde Maand, wierd by de Krygsraad beslooten, de Onder-Zeevoogd *Jacob Claasze van Ulpendam*, die verscheiden malen geweigert had, de orders, door de Zeevoogd *van Noort*, hem gegeeven, op te volgen, en daar over in 't vriendelyke vermaand zynde, egter halstarrig, by zyn voorneemen bleef volharden; van zyn gezag te ontzetten, en in hegtenis te neemen, dog hem toestond, om zig behoorlyk te mogen verantwoorden; maar na een naauwkeurig onderzoek, wierd hy veroordeelt, als een Rebel aan Land gezet te worden, met eenig Brood, Wyn, Schietgeweer, Kruit en Lood, om zyn onderhoud te zoeken, en na dit vonnis uitgevoerd was, wierd door de Scheepsraad, tot Onder-Zeevoogd aangesteld, *Pieter de Lint*, die door

door *Lambert Biesman*, op zyn Schip vervangen wierd.

Den 27sten van Sprokkelmaand, des Jaars 1600; zyn zy eindelyk, de *Straat* uitgezeilt, en in de Zuidzee gekomen, den 8sten van Lentemaand, waaren zy in alles nog 147 Man sterk; dog den 12 den verlooren zy, uit hun gezicht en Vloot, 't Schip *Fredrik Hendrik*, waar op de Onder-Zeevoogd, *Pieter de Lint*. Gierde vervolgens, langs de Kust van *Chili* zeilende, op 't Eiland *la Mocha* aan, daar zy wel ontfangen wierden, en overvloed van Ververſching kreegen; geraakten verder na 't Eiland *St. Maria*, daar zy den 26sten, een Spaans Schip, Buon Jeſus genoemt, veroverde, ligte de lading daar uit, en zetten het Volk aan Land, uitgenomen een Spaanſe Loots, en twee Zwarten, die de Zeevoogd, op zyn Schip behield; veroverde nog een Spaans Vaartuig, en staken vervolgens, deeze beide veroverde pryzen, door dien zy zeer lek waaren, in brand.

De Spaanſe Loots, wierd dagelyks door de Krygsraad ondervraagt, na de gelegentheid der Landen, in de Zuid-Zee, welke onder Spanjen behoorden; maar men ontdekten in hem, zoo veele tegenstrydige antwoorden, dat men weinig, op zyn zeggen, staat konde maken, ſchoon men in 't eerst, zig veel goeds, van hem belooft had, en hy dagelyks, aan des Zeevoogds Tafel, onthaald wierd, had hy (in 't geheim) voorgenomen, des 's Nachts, met de twee Zwarten, 't ontvlugten, om (waar 't mogelyk) de Spanjaarts van de staat onzer twee Scheepen, te verwittigen, die dan ligtelyk, dezelve door hunne overmagt, konde veroveren; dog zulks mislukte hem, en hier over aangeklaagt zynde, bekende hy alles, waar op hy door de Krygsraad veroordeelt

wierd

wierd, (door dien men voor de gevolgen vreesden) om over boord geworpen te worden; welk Vonnis, aan hem vervolgens wierd uitgevoert.

In 't midden van Herfstmaand, kwamen zy aan de *Ladrones*, of dieven Eilanden, zoo genoemt door de *Portugeezen*, na de diefachtige aart der Inwoonders; hier lieten zy Spaanse Vlaggen waaijen, door welke list, zy Ververfching van de Inwoonders, na genoegen kreegen; dog zagen zig egter, verscheiden maalen, door hen bedroogen; liepen verders eerst, na *Baja la Baja*, en toen na de *Straat* van *Manilha*, en 't Eiland *Capul*, daar alle de Inwoonders, voor hen, in 't Gebergte vluchten, en de onze alles in brand staken; ook een Chineese prys, en nog een Fregat veroverde. Kwamen den 24sten van Slagtmaand, aan de *Philippynse* Eilanden, en vervolgens voor de Stad *Manilha*, daar de *Chineezen*, en *Japanners*, groote handel, met de *Spanjaarts* en *Portugeezen* dreeven; dog de Spaansche Zeevoogd, van de *Manilha*, kwam op den 14den van Wintermaand, met twee Oorlog-Scheepen, die onze Scheepen, verre in groote, en Magt, te boven gingen, op van *Noort* af, die door de nood gedrongen, hoe wel zeer verzwakt van Volk, de Spanjaarts slag leeverde, het Gevegt was aan beide zyde, zeer heevig, dog het Volk van *van Noort*, gaf de moed verlooren, en wilde zig op genaade overgeeven, maar deeze dapperen Zeevoogd, zulks bemerkende, dreigden hun, de brand in 't Kruit te steeken, en hen allen in de Lucht te doen springen, zoo zy weder van overgaaven spraaken; en begroeten de Spanjaarts, zodanig uit de Trompen van zyn Geschut, dat deeze eindelyk genootzaakt wierden, aftehouden, geheel door d'onze, reddeloos geschooten. De Spaansche Zeevoogd, had eenige

ge bescherming; dog wisten de *Portugeezen*, het nog zoo te draaijen, dat zy voor eerst, niet uit het Land vertrekken, maar eenige tyd, daar als gevangenen blyven moesten, egter wierden zy, van de *Keizer* zeer vriendelyk behandelt, en volkoomen van hunne opregtigheid verzekert zynde, wierd hy eindelyk bewoogen, (na dat zy 3 a 4 Jaaren hier geweest waaren,) hen verlof te geeven, om weder, na hunne Landslieden te vertrekken.

'T Welk hen ook, in 't Jaar 1604 gelukte, met een Keizerlyke Jonk, na *Pattani*,(*a*) te Zeilen, dog kwamen daar, (na veel zukkelens) eerst in 't jaar 1606 aan, zy wierden, door de daar zynde *Hollanders*, waar van eenen *Ferdinandus Michielszoon*, het hoofd was, vriendelyk verwelkomt, en kwamen nog dit eigen Jaar, op de Vloot van de Zeevoogd *Matelief*, voor *Malakka*, alwaar *Quakernaak*, eerst als Opperstuurman op des Zeevoogd Schip, en daar na als Schipper, op 't Schip *Erasmus* geweest is, gelyk hy ook, op het zelve, voor *Malakka* dood geschooten is

By haar Vertrek uit *Japan*, waaren eenige van hunne makkers, aldaar gebleeven van welke zy brieven meede gebragt hadden, ook is *Sandvoord*, waarschynlyk in 't Jaar 1608, weder na *Japan* vertrokken, om reden, hy aldaar in 't Jaar 1609, by den Keizer in groote gunst was, wanneer *Pieter Willemsz. Verhoeven*, met 2 Scheepen, aldaar aankwam, en ook d'eerste Hollandse gezanten, aan die Monarch, heeft voorgedragen; gelyk wy, in de Reize van *Verhoeven*, in 't vervolg breeder zullen verhaalen.

Waar het Schip de *Hoop* gebleeven is, blykt ons nergens, denkelyk is het zelve veronge- lukt,

(*a*) Ook *Pattana* genaamt.

lukt, of in handen der *Portugeezen* geraakt, egter is na verloop van eenige Jaaren, voor rekening van de reders van *Jacques Mahu*, met een Schip van de geoctroyeerde Maatschappy, een goede parthy Nagelen, en eenig Scheepsvolk van *Cordes*, overgekoomen.

In het zelve Jaar 1598, ondernamen eenige andere Kooplieden, waar onder veele Amsteldammers, en *Pieter van Beveren*, Generaal van de Munte der Graaflykheid van Holland, *Huyg Gerritsz van der Buys* en *Jan Bennink*, de voornaamste waaren; onder 't beleid van *Olivier van Noort*, van *Utrecht*, vier Scheepen uitterusten, om daar meede te Zeilen, door de Straat van *Magellanus*, na de Zuidzee, en had last, op alle plaatzen, zoo in deeze Straat, als elders, handel te dryven. Als de Scheepen *Mauritius*, waarop *Olivier van Noort*, als Zeevoogd en Oppergebieder.

Fredrik Hendrik, waarop als Onderzeevoogd, bescheiden was, *Jacob Klaasz. van Ulpendam.*

En twee Jagten, de *Eendracht* en de *Hoope*, op het eerste was als Kapitein, *Pieter de Lint*, en op het andere, *Jacob Jansz. Huydekooper.*

En waaren deeze Scheepen, van behoorlyk Geschut, Amunitie van Oorlog, en 248 Man voorzien.

Deeze Bevelhebbers, benevens hun Scheepsvolk, zyn op last van de Admiraliteit van *Rotterdam*, en ten verzoeke van hunne Reeders, op den 28[sten] van Zomermaand, by een geroepen, binnen de gezegde Stad, daar aan hun voorgeleezen wierd, zekere Artikelbrief, waarna zy zig, geduurende deeze Reize, zoude hebben te reguleeren, en welke zy onder Eede moesten belooven, te zullen nakoomen en onderhouden.

Den

Kasteel, 't welk de *Portugeezen* daar hadden, te beleegeren, dog moest na verloop van agt weeken, door gebrek van Volk, het beleg op breeken; alzoo *d'Amboineezen*, hem wel veel manschap belooft, maar zeer weinig bygezet hadden; zoo dat het meest, op de *Hollanders* aankwam.

Geduurende dit beleg, sloot *van der Hagen*, een verbond van Vriendschap en Koophandel, met de *Amboineezen*, waar by deeze hem vryheid gaaven, een sterkte te bouwen, welk ook voltooit wierd, eer hy van daar vertrok, en benoemde deeze sterkte, het *Kasteel van Verre*, ook voorzag hy het, met Geschut, Amunitie van Oorlog, en Levensmiddelen, en plaatsten daar in tot Bevelhebber, *Jan Dirksz. Zonnenberg*, met 27 Soldaaten, die zig vrywillig daar toe aanbooden. De Zeevoogd beloofden by dit verbond, *d'Amboineezen* te zullen beschermen, tegens d'aanval, en overlast der *Portugeezen*, mits zy, alle haare Speceryen, (welke voornamentlyk in Nagelen bestonden,) tegens een vastgestelde prys alleen aan de *Hollanders*, moesten verkoopen, met uitsluiting, van alle andere Natien.

Dit was het eerste Kasteel, 't welk de Nederlanders, in *Oost-Indiën* stichten; dog behielden het niet langer, dan tot in 't eerst van Zomermaand, des volgende Jaars 1601, wanneer *Jacob Heemskerk*, met twee Scheepen aldaar aankwam, om lading te zoeken; op welke tyd, de Bevelhebber *Zonnenberg*, 300 Bharen Nagelen, in 't Kasteel, by een verzamelt had, welke hy in deeze twee Scheepen laden, vertrok met de overige *Hollanders*, met *Heemskerk*, van *Amboina* en verlieten de sterkte, door dien, zy geen mooglykheid zagen, dezelve te behouden, tegens d'aanvallen der *Portugeezen*; te meer, daar 't hun, nu aan

Le-

Levensmiddelen, en Oorlogs Amunitie, begon 't ontbreeken; ook volbragt *Zonnenberg*, zulks maar ter regter tyd, alzoo ses a zeeven maanden later, en wel op den 9den van Sprokkelmaand van 't Jaar 1602, de *Spaansche* Zeevoogd *Don Andrea Fortado de Mendoza*, met zyn Vloot, (waar van wy, in 't vervolg spreeken zullen,) aldaar verscheen, en alles met geweld overstroomden, waar door dan ook, ons Volk, zekerlyk haar vryheid, en mogelyk haar leeven verlooren, en de *Spanjdarts*, alle de byeen verzamelde Nagelen, tot buit bekomen zoude hebben. Op den 18den van Herfstmaand 1600, kwamen de Scheepen de *Maan*, en de *Morgenstar*, van *Banda*, meede op de Reede van *Amboina*, volladen met Speceryen, met welke de Zeevoogd *van der Hagen*, op den 6den van Wynmaand, van daar na *Bantam* vertrok, na alvorens, de *Amboineezen*, belooft te hebben, haast met veel grooter magt, hun te komen bezoeken, en de *Portugeezen*, geheel uit *Amboina* te zullen verdryven, waar in hy, in 't Jaar 1605, volkomen zyn woord, heeft nagekomen, 't welk wy op zyn plaats nader verhaalen zullen.

Zy kwamen op den 19den van Slagtmaand, tot *Bantam*, alwaar zy 6 Hollandse Scheepen vonden, dog waar van twee, door een andere, en wel de hier na te melden Brabandsche Maatschappy, uitgerust waaren. *Van der Hagen*, voor 't opsteigeren van de Markt, der Koopwaaren vreezende, by aldien zy elk in 't byzonder, met de *Bantammers* handelden, kwam met de Brabandsche Zeevoogd overeen, om zig te houden, als of zy, tot een Maatschappy behoorden, en dus slegts een van hun, den Inkoop der Speceryen, en wel voornamentlyk van de Peper, zoude

doen, 't welk volkomen, aan hun verwagting beantwoorden; het Schip de *Zon*, kreeg hier zyn overige lading, verzeilden in gezelschap, van 4 dezer Scheepen, en dus een Retour Vloot van 7 Zeilen uitmakende, op den 14den van Louwmaand des volgende Jaars 1601, na 't Vaderland, liepen op *St. Helena*, in de *Kerkbaay*, den 6den van Hooimaand aan, waar zy haar ververschten, vertrokken den 12den van daar, en kwaamen na verloop van eenige maanden, behouden in Holland te rug.

De *Oostindischen* handel bragt aan haare onderneemers, en generalyk aan ons geheele Nederland, groote voordeelen aan, dog door het geduurig dwarsboomen der *Portugeezen*, die somtyds te weege bragten, dat de Hollandsche Bevelhebberen, door d'Indische Vorsten, vyandelyk gehandelt wierden, en zelfs onze Landsgenooten, aan 't leeven kwamen, gelyk wy, by het ongeluk, de twee Zeeuwsche Scheepen, de *Leeuw* en *Leeuwin* overgekomen, door 't voorgenomen verraad van de Koning van *Atsjien*, waar by *Cornelis Houtman*, door 's Konings Geheimschryver, moordadig om 't leeven gebragt was, breedvoeriger gemeld hebben; besloooten de Algemeenen Staaten, de Scheepen te voorzien, van Bestelbrieven, op de Naam van Prins *Maurits*, waar by de Zeevoogden last kreegen, om tegens ieder een die hunnen handel tragten te beletten, geweld te gebruiken.

Eenige anderen Kooplieden, waar onder veele *Brabanders* waaren, die zig tot *Amsteldam* hadden neder gezet, en zig noemende, de *Nieuwe of Brabandsche Maatschappy*, hadden in 't laatst van 't Jaar 1599, meede vier Scheepen uitgerust, als de Scheepen *Nederland*, *Vereenigde Landen*, *Nassau*

en 't *Hof van Holland*, onder het bevel, van de Zeevoogd *Pieter Both*, en de Onder-Zeevoogd *Paulus van Kaarden*, deeze liepen te gelyk, met de vier Scheepen, van de oude Maatschappy; onder *Jacob Willekens*, (waar van wy hier vooren gemeld hebben,) en wel op den 21sten van Wintermaand, uit *Texel*, dog scheiden, zoo ras zy in volle Zee waaren, van malkander. Den Eersten van Sprokkelmaand des Jaars 1600, passeerden zy de linie, en bleeven met haar vieren by malkander, tot den 26sten van Grasmaand, op de hoogte van de *Kaap de Goede Hoop*, als wanneer de Scheepen, *'t Hof van Holland* en *Nassau*, met de Zeevoogd *Both* van de twee andere Scheepen afscheiden, om zonder eenige Verversching onderweegen, direct na *Bantam* te Zeilen, dog *van Kaarden*, met de Scheepen *Nederland*, en de *Vereenigde Landen*, kwam den tweeden van Bloeimaand, in de *Baay van Antongil*, daar hy versch Water en Verversching innam, vertrok den 6den van daar, kwam den 3den van Zomermaand, aan de *Maldivische* Eilanden, en vervolgens, den 6de van Oogstmaand, voor *Bantam* ten Anker, alwaar hy de twee andere Scheepen, *'t Hof van Holland* en *Nassau* vond. Den 25sten, vertrok de Onder-Zeevoogd *van Kaarden*, met de Scheepen, de *Vereenigde Landen*, en *'t Hof van Holland*, na 't Eiland *Sumatra* en wel na *Priaman*, om Peper te laden, die aan d'onze berigt was, daar in overvloed te zyn, onderweegen, en wel op den 29sten van Oogstmaand, ontmoeten zy; de 4 Scheepen, voor Rekening van de oude Maatschappy, die met haar te gelyk, in Zee gelopen waaren, onder 't bevel van *Jacob Willekens*, koers houdende na *Bantam*, den 7den van Herfstmaand, kwam *van Kaarden* tot *Priaman*, en vervolgens,

op de Eersten van Wynmaand, tot *Tikou*, dog vond de Inwoonders, daar zeer bedriegelyk, door dien zy haar Peper, met Zand, klyne Steentjes, en water vermengde, om dezelve zwaarder te doen weegen; met een van hunne Edellieden, had men, voor eenige stukken blaauw Guinees Linnen, een goede parthy Peper verhandelt, dog daags daar aan, bragt hy het Linnen, weder aan Boort, en eischten geld voor zyn Peper, dat hem door *van Kaarden* gegeeven wierd; dog by de nameeting van 't Linnen, ondervond men, deeze Edelman, van ieder Stuk, byna twee ellen, had afgesneeden. Vertrokken van daar, na *Passaman*, daar zy weinig lading vonden, en naderhand na *Atsjien*, schoon haar het kwaad onthaal, de twee Zeeuwsche Scheepen overgekomen, zeer wel bekent was, dog hoopte, door bemiddeling van drie *Atsjieneezen*, die zy van *Bantam* meede genomen, en rykelyk onthaald hadden, een verbond van Koophandel, met de Koning te kunnen aangaan, door dien aldaar de voornaamste Markt, van Peper was; kwamen aldaar, den 21sten van Slagtmaand aan, wanneer de Onder-Zeevoogd, aanstonds, de drie *Atsjieneezen*, met zyn Tolk, en eenige *Hollanders*, met de Presenten voor den Koning, aan Land zond.

Deeze bezending, scheen eerst, een gewenschte uitkomst, te zullen hebben; want de Koning zond niet alleen, eenige presenten, en Verversching aan de Scheepen, maar beloofden ook, aan onze afgezondene, hunne volle lading, voor alle andere, te zullen bezorgen, en hen de Peper, zelfs goedkoper, als aan anderen, te zullen geeven; dog van dit beding, kwam de Koning niets na, en verbrak dus, zonder eenige reden, zyn gegeeven woord, opgestookt, door

een

een Portugeesche Jesuit, welke aldaar, als afgezant van de Koning van *Spanjen* was.

Eenige Nederlanders, waaronder *Frederik Houtman*, broeder van *Cornelis Houtman*, van wien wy hier voren gemeld hebben, en *Hans Dekker*, (welke voor Tolk, aan 't Hof van de Koning gebruikt wierd,) die aldaar waaren gevangen gehouden, van de twee ongelukkige Zeeuwsche Scheepen de *Leeuw* en *Leeuwin*, ontvlugten met een Inlands Vaartuig hunne Slaverny, en kwamen s'Nachts, aan boord der Scheepen, met een bericht gevende, dat de Koning van alle kanten praauwen toerusten, en een aanslag smeeden, om de Scheepen aftelopen, ook had onder anderen, de voormelde *Spaansche* afgezant, aan *Hans Dekker*, zig laten ontvallen; hy zorge zoude hebben te dragen, van 't geene hy zag, aan d'onze niets te verhalen, op dat deeze twee Scheepen, door zyn toedoen, niet uit hunne handen zoude raken, in welk geval, hy hem, met een wreede doodstraf, hadde gedreigt. Op 't verzoek van *van Kaarden*, schonk de Koning deeze gevangenen haar vryheid, egter was zulks maar, om dezelve, des te eerder, wederom in handen te krygen, want *Houtman* met vier van zyne makkers, op 's Konings woord vertrouwende, gingen met eenige Koopmanschappen aan Land, dog wierden, in 't uitgaan van 't Paleis, door de *Sjbabander*, gevangen genoomen, en gebonden landwaarts in na *Pedir* gevoert, op deeze tyding, kwam de Onder-Zeevoogd aan Land, om van den Koning onderricht te worden, waarom hy, zyn gegeeven woord verbrak, waarop de *Sjbabander* antwoorden, *Houtman* en de zyne, te *Pedir*, eenige Goude Ringen, en Krissen gestoolen hadden, waarom hy haar daar heenen ge-

gezonden had, om zig te verantwoorden. *Van Kaarden* wel ziende, dit een valsche beschuldiging was, presenteerende de Koning, borg voor de gevangenen te zullen zyn, mits zy aanstonds, in vryheid gesteld wierden; en byaldien, zy naderhand schuldig bevonden wierden, alles te zullen vergoeden; dog de *Sjbabander*, voerden hem daarop te gemoet, de gestoolen goederen, wel een geheel Landschap, waardig waaren, waarop de Neef van den Koning, (die *van Kaarden* doorgeschenken, had weeten op zyn zyde te krygen,) hem in zyn Reeden viel, zeggende: zoo gy zoo openbaar en onbeschaamt liegen wil, zeg slechts dan meer, dat de gestoolen goederen, tien Landschappen waardig zyn: in deeze geheele onderhandeling, sprak de Koning, geen enkel woord, ook kon *van Kaarden* naderhand, nooit gehoor by hem krygen, zonder dat hy, alvorens, met de Portugeesche Jesuit, geraadpleegt had, die de Spil was, waarop alles, aan 't Hof draayden, ook had deeze afgezant, eenige van ons Scheepsvolk, tragten om te kopen, om haare Opperhoofden te vermoorden, en met de Scheepen, na *Malakka* te lopen, waar zy zeer welkom, volgens zyn zeggen, zoude zyn.

De Onder-Zeevoogd *van Kaarden*, zig dan, door allerly listen, om de Thuyn geleid ziende, gaf de moed verlooren, om de gevangenen, in vryheid te gekreigen, en vertrok na Boord; dog zoo ras hy, aldaar was aangekoomen, besloot deeze trouwloosheid, niet ongewrooken te laten, en nam nog dien eigen dag, neegen Inlandsche Vaartuygen, toebehoorende, zoo aan *Portugeezen*, als *Arrabieren*, welke alle op de Reede van *Atsjien* lagen, en direct tegens het verdrag, met de Koning eerst aangegaan, dog nader-

derhand, door hem, trouwlooslyk verbrooken, daar dagelyks gehandelt hadden, hy liet de lading, welke meest in Peper bestond, uit deeze Vaartuygen ligten, en staken d'onze, vervolgens eenige van dezelve, (door dien zy meestendeels, zeer lek waaren,) in brand; maar eer zy zulks, ter uitvoer bragten, zond *van Kaarden*, een van zyn Volk, met een eigenhandige Brief, aan den Koning, waar in hy hem de reden melden, wat d'onze bewoogen hadden, deeze Vaartuygen te veroveren, met aanbieding egter, alle deeze veroverde Peper, tegens een behoorlyke gestelde prys, met kontant geld, of koopmanschappen, te willen betaalen, mits de Koning zyne gedaane beloften, gestand deed; dog deeze afgezondene, wierd meede gevangen gehouden, egter zond de Koning, daags daaraan, een Brief in antwoord, opgevult met hoofsche Complimenten, waar by hy zig, zeer ontschuldigde, over het geene, d'onze hem te lasten leiden, en was het op schrift van deeze Brief, aan de Engelsche Kapiteinen, *P. van Kaarden* en *A. de Flaming*; waarop d'onze, tegens de afgezondene van de Koning, zeide, deeze Brief, aan haar niet behoorden, dewyl zy geen *Engelsche*, maar *Hollanders* waaren, en vertrok deeze, met dit antwoord, weder na Land.

Eenige dagen daar aan, zond de Koning, wederom een zyner Onderdaanen, met een Brief, aan de Scheepen, genoegzaam van dezelve inhoud, als de voorgaande, waar uit d'onze wel zagen, met hem tot geen overeenkomst, te zullen komen, en hy maar tyd zogt te rekken, om haar optehouden, tot hy met zyn Vloot gereed was, om onze Scheepen, vyandelyk aantekunnen vallen; ook hadden d'onze, door een over-

lo-

loper, een Brief van *Houtman* ontfangen, waar in deeze, haar onderrichten, dat de Koning, zyn gantsche Vloot, en vier branders in gereedheid liet brengen, om haar onverwagts t'overvallen, dog de Onder-Zeevoogd, niet raadzaam vindende, deeze Vloot aftewagten, vertrok den 21ste van Louwmaand des Jaars 1601, met agterlating der gevangene, egter had hy, een lyst van zyn agtergelaaten Koopmanschappen, met eenige der Inlanders, die by het vermeesteren der negen Vaartuygen, door d'onze waaren gevangen genoomen, aan de Koning gezonden, en hem daar by te kennen gegeeven, dat de Scheepen nog twee dagen, onder *Pulo way*, 't geen eenige mylen van *Atsjien* geleegen was, zoude te Anker leggen, om van hem antwoord te wagten, of hy nog zyn gegeeven woord, wilde nakoomen, dan niet; dog d'onze op de bestemde tyd, geen antwoord krygende, vertrokken na *Bantam*, dog gierden alvorens weder te *Tikou* en *Priaman* aan, of zy aldaar, ook eenige Peper konde bekomen, en kwamen den 19den van Lentemaand, tot *Bantam* ten Anker, alwaar zy, uit de Brieven, door de Zeevoogd *Both*, aan de daar zynde *Hollanders*, ter handen gesteld, verstonden, dat hy met de Scheepen *Nederland* en *Nassauw* in 't gezelschap van vyf anderen, met de Zeevoogd *van der Hagen*, naar *Holland* was vertrokken. Hy kogt hier, vyftien honderd zakken Peper, en maakte zig gereed, om d'terugreize aanteneemen, wanneer aldaar op de Reede kwam, de Zeevoogd *Jacob van Nek*, met de drie Voorzeilders van zyn Vloot, gelyk wy hier onder zullen verhaalen Het Schip *Delft*, met Schipper *Simon Jansze Hoen*, kreeg meede tot *Bantam* zyn lading, en vertrok met *van Kaarden*, den 10den van Grasmaand van daar, den 28ste kwam *Adam Flaming*, Schipper op 't Schip,

Schip *'t Hof van Holland* te sterven, op den 20sten van Zomermaand, beliep haar een zwaare Storm, verzeld met buitengemeene groote hagelsteenen, zoo dat zy genoodzaakt waaren, in een naby gelegen Baay in te lopen, om haare schaden te herstellen, en kwamen den 17den van Herfstmaand, voor *St. Helena* ten Anker, waar zy haar ververschten, en vervolgens in 't laast van Wynmaand, behouden in *Holland* binnen. *Van Kaarden* had, geduurende deeze Reize, 27 dooden gehad, waar en tegen hy, weederom 10 Man, in 't Vaderland bragt, van de gevangenen, der twee *Zeeuwsche* Scheepen.

Terwyl deeze Scheepen op reis waaren, rusten men tot *Amsteldam*, voor Rekening van de oude Maatschappy, wederom ses Scheepen uit, onder de wakkeren Bevelhebber *Jacob Cornelisz van Nek*, en wel de Scheepen, *Amsteldam*, *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Delft* en 't Jagt *Gouda*, waar de Nieuwe of Brabandsche Maatschappy, twee Scheepen als de *Zwarten* en *Witten Arend* byvoegden, onder 't beleid van *Cornelis Pieters*, en *Guljam Senescal*, die gezamentlyk den 28sten van Zomermaand des Jaars 1600, uit *Texel*, in Zee liepen, en kwamen zonder op de ses Scheepen, van de oude Maatschappy, iets merkwaardig onderweege ontmoet te zyn, op den eersten van Wynmaand, voor 't Eiland *Annabon* ten Anker, alwaar zy, de twee *Brabandsche* Scheepen op de Reede vonden, en van de *Portugeezen Gouverneur*, voor hun geld, Ververshing bekwaamen, ook meede vryheid kreegen, hunne Zieken aan Land te brengen; zy lagen hier tot den 10den van dezelve maand, wanneer haar Zieken, meesten deels hersteld waaren, en wierd op den 12den, by de Scheepsraad besloten de Vloot te verdeelen; de Zeevoogd *van Nek*,

Nek, zoude met de drie best bezeilde Scheepen, *Amsteldam*, *Delft*, en 't Jagt *Gouda*, voor uit Zeilen, om des te eerder, en wel, voor de twee *Brabandsche* Scheepen, (die van de Vloot afscheid hadden genomen, en na *Atsjien* toogen,) in *Indien* te zyn, en de beste Markt aantetreffen, na afscheid van d'overige drie Scheepen *Dordrecht*, *Haarlem* en *Leyden* genomen te hebben, vervolgden *van Nek*, zyn bestemde Reize, kwam den 8sten van Wintermaand, op de hoogte van de *Kaap de Goede Hoop*, en was op den 17den van Louwmaand 1601, nog wel duizent Mylen, van *Bantam*, wanneer de Scheepen groot gebrek van verschwater kreegen, zodanig, dat eenige Matroozen, door de Dorst gedrongen, weinig dagen, voor zy tot *Bantam* aankwamen, haar eigen Water dronken, ook beliep hen een zwaaren Storm, waarby het Schip *Delft* zyn groote mast verloor, zoo dat zy, genoegzaam zonder Zeil, by de wind moesten draaijen, 't welk hen, ook eenige dagen, in hun reis vertraagden, kwamen eindelyk, na veel armoede, en elende uitgestaan te hebben, op den 31sten van Lentemaand, voor *Bantam* ten Anker, alwaar zy van de *Gouverneur* hoorden, maar lading, voor een Schip te zyn, dus besloot de Zeevoogd, het Schip *Delft*, na dat het, van zyn geleedene schaden, hersteld was, daar met Peper te belaaden, 't welk binnen weinig dagen, volvoert wierd, en met de twee Scheepen, van de Nieuwe Maatschappy, onder de Zeevoogd *van Kaarden* de te rug reize aannam.

De Zeevoogd zeilden toen, met zyn twee overige Scheepen, *Amsteldam*; en 't Jagt *Gouda*, na de *Moluksen* Eilanden, en kwam den tweeden van Zomermaand, voor 't Eiland *Ternaaten*, ten Anker.

De

De Koning, verzeld van eenige zyner Edellieden, kwam met *Frank van der Does*, en nog drie, van de vyf *Hollanders*, door *Warwyk* daar gelaaten, aan Boord; om de Zeevoogd te verwellekomen, die hem met zyn Edelen, op 't Schip *Amsteldam*, zeer deftig onthaalden, hy bezag alles, zeer naauwkeurig, en vertrok s'avonds, zeer voldaan zynde, over de weize, waarop d'onze hem ontfangen hadden, weder na land.

Den 3den van gezegde maand, zynde Sondag, kwam hy, met eenige Edellieden, stil aan Boord, juist als men bezig was, het Morgengebed, voor het leezen der Predicatie, te doen, wanneer hy nu, d'onze beezig zag, hun Godsdienst te verrigten, bleef hy, met zyn Hovelingen, voor het Halfdek staan, daar de Provoost van 't Schip, met de Roede van Justicie in de hand, by hem stond, en dat vooral, om te beletten, geen *Tarnataanen*, na beneeden in 't Schip zoude lopen; de Koning ziende, hy d'eenigste Hollander was, die by het doen van 't Gebed, niet neder knielden, wees hem, dat hy ook knielen zou, dog als de Provoost, hem in stilte onderrichte, dat hy daar gesteld was, om te beletten, dat geen van zyne Bediendens, na beneeden lopen, of eenige schaden doen zouden; zoo eischte de Koning de Roede en wees hem, dat hy zelfs, als Provoost oppassen, en wel toezien zou, dat 'er door zyn Volk, geen overlast geschieden; en dat hy, zyn Godsdienst, maar gerust waarneemen kon, waar op de Provoost, hem zyn doornen Stokje over gaf, en liet zig, geduurende het Gebed, door den Koning vervangen, 't welk geëindigt zynde, kwam hy, met de zyne, by *van Nek*, in de Kajuit, die hem vriendelyk ontfing. Koning *Saidi* of ook *Sabid* genaamt, welke van de

Mahomettaansche Godsdienst was, verwonderde zig zeer, over de eerbiedigheid, die hy d'onze, geduurende het Gebed, had zien betoonen, en vond haar gedrag, daaromtrent, geheel anders, als hem de *Portugeezen*, gezegt hadden, alzoo deeze, hem hadden zoeken wys te maken, de *Hollanders*, een Volk zonder Godsdienst, maar Goddelooze Zeerovers, zonder Land, of overigheid, en de vuylste Bloedschenders, der wereld waaren.

Terwyl de Zeevoogd *van Nek*, zig alhier bevond, hoorden hy, dat de *Portugeezen*, die op het naby geleegen Eiland *Tidore* waaren, voorgenomen hadden, met vier Scheepen, (waar onder het Schip de *Trouw*, van de Vloot van *Mahu* was, 't welk zy Kapitein *Cordes*, verradelyk afhandig gemaakt hadden,) de *Hollanders* voor *Ternaaten*, te verjaagen, dog hy, hier kondschap van krygende, verzogt van Koning *Saidi* verlof, om de *Portugeezen* optezoeken, 't welk deeze, na zig alvorens, met zyn Edellieden, drie dagen beraaden te hebben, toestond; niettegenstaande de *Portugeezen*, hem een Brief, vol van bedreigingen tegens hem, en lasterlyke uitdrukkingen, tegens d'onze, gezonden hadden, waar in zy hem waarschuwden, zoo hy eenige onderstand, aan de *Hollanders* deed, zy zulks, op hem wreeken zouden. Welke Brief, de Koning, aan *van Nek* liet leezen, waarop deezen Zeevoogd, aan hem de Brieven, van zyn princelyke Exelentie *Maurits*, in 't Arabisch en Portugeesch geschreeven, meede overhandigde, om daar door de Koning te overtuigen, het d'allervuylste lasteringen waaren, 't geen de *Portugeezen*, aan d'onze, te lasten leiden.

Den 8sten van gezegde maand, ging *van Nek*, met

met zyn twee Scheepen 't Zeil, verzeld van een *Tarnataanse Coracora*, waar in de Koning, met eenige zyner Edelen was, om het gevegt, zelfs in perzoon, van verre 't aanschouwen; den 11den zynde de tweede Pinxterdag, s'morgens ten zeeven uuren, kreegen zy de *Portugeezen* Scheepen in 't gezicht, van welke zy de wind kreegen, en boven hen raakten.

Als zy nu op een Kanonschoot, de *Portugeezen* genadert waaren, deede deeze den eersten Schoot, die van d'onze, uit haar boegstukken, beantwoord wierd, het gevegt was aan beide zyde heevig, ook Schooten de vyanden, niet alleen van haare Scheepen, maar ook van drie opgeregte Batteryen op 't Land; dog *van Nek*, met het Schip *Amsteldam*, swaaide met de eene zyde van het zelve, na de *Portugeesche* Zeevoogd, en gaf hem de volle laag, waar door de *Portugees*, scheen in ligte vlam te staan; het Jagt *Gouda*, taste het daar naast geleegen Schip, meede met groote hevigheid aan, en Schoot met zoo veel gezwindheid, dat de Koning, zig naderhand, daar over, niet genoeg, kon verwonderen.

Na dat men, omtrent een uur, met groote Dapperheid, tegens de Vyanden, geslaagen had, wierd de Zeevoogd *van Nek*, zyn regterhand, door een Kanonkogel, afgeschooten, terwyl hy, op 't half dek stond, en order gaf, om te vuuren; kort hier na, wierden meede drie Matroossen, op des Zeevoogds Schip, doodgeschooten, en op het Jagt *Gouda*, de Schipper *Claas Corneliszz*, zyn been afgeschooten, waar aan hy den 15den, op *Ternaaten* kwam te overleiden, en aldaar, naast de factory der *Hollanders*, begraven wierd.

Het gevegt, nu byna, drie uuren geduurt hebben-

bende, zond de Koning, een Bode aan de Zeevoogd, waarby hy hem verzogt, aftehouden, door dien hy d'onze, haar Dapperheid, genoeg gezien hadde, dog deeze zulks nog niet kunnende goetvinden, Schoot nog met veel heevigheid, tegens de Vyanden, tot hy eindelyk, op het aanhoudend verzoek van den Koning, de *Portugeezen* verliet, en weer na *Ternate* keerden.

By dit gevegt, 't geen drie uuren geduurt had, verlooren d'onze 9 Mannen, maar waarſchynlyk was het verlies, aan de kant der *Portugeezen*, veel grooter, want door d'onze, alleen uit het Schip *Amſteldam*, over de driehondert Kanonſchooten gedaan waaren.

Wanneer de Zeevoogd, weder op de Reede voor *Ternate* was gekomen, roemden en verheften de Koning, de Dapperheid der *Hollanders*, by zyn Onderdaanen; Hemel hoog! en onthaalden de Officieren, en het grootſt gedeelte van 't Scheepsvolk, naar s'Lands weize, deftig ter Maaltyd. Maar *van Nek*, van zyn bekomen wonde herſteld zynde, verzogt op den 24ste van Hooimaand, van den Koning verlof, om na *Pattani* te vertrekken, alzoo op *Ternate*, geen Lading voor de Scheepen was; dog deeze Vorſt bad hem, nog zoo lange te vertoeven, tot de Onder-Zee voogd *Warwyk*, aldaar zoude aangeland zyn, om als dan, gezamentlyk, de *Portugeezen* uit *Tidore* te verdryven, maar de Zeevoogd zeide, onmooglyk zoo lang, te mogen wagten, want hy zulks, voor zyn meeſters, niet zoude kunnen verantwoorden; waarop de Koning, hem zyn vertrek toeſtond, niet zonder groote droefheid der *Ternataanen*, die nu aan de wraak der *Portugeezen*, waaren overgelaaten. Op den 31^ſten^ nam *van Nek*, plegtiglyk afſcheid, van de Koning, en

zyne

zyne Edellieden, (na alvorens, aldaar als Koopman gelaaten te hebben, *Jan Pieters Zoon*, met vier anderen *Hollanders*,) en vertrok met de twee Scheepen na *Pattani*, op hoop, van aldaar, lading te zullen krygen.

Zy namen hunne koers, na *China*, agter de *Philippynse* Eilanden om; van welke, zy twee aandeeden, dog kreegen aldaar, weinig Verversching; zagen vervolgens, op den 27sten van Oogstmaand, wanneer zy tusschen verscheiden Eilanden Zeilden, een groote Stad leggen, na de *Spaansche* weize gebouwt. De Zeevoogd zond aanstonds, een Sloep, met 20 Man na Land, om kondschap te krygen, dog de Sloep, voor den avond, niet weder gekeert zynde; kwam voorby het Schip *Amsteldam*, een *Chineesche* Jonk Zeilen, waar van de Zeevoogd onderrichting bekwam, het de *Chineesche* Stad *Makao* was Maar, die door hun toelating, door *Portugeezen* bestiert, en bewoond wierd; dat by het Lande, de *Hollandse* Sloep, op 't drooge vastgeraakt was, dog door d'onze, met groote moeiten, weder Vlot was gekreegen, wanneer de *Portugeezen*, hen vier Jonken, wel voorzien van Manschap, hadden nagezonden, die de Sloep, door dien de Jonken, veel snelder Zeilden, haast hadden agterhaald, en na een Dappere tegenstand der onze, die hen tot tweemaal toe, hadden afgeslaagen, door hun groote overmagt verovert, en gevankelyk, na *Makao* gebragt hadden.

Van Nek, deed verscheiden pogingen, om met zyn Scheepen, de Stad tot op een Kanonschoot te naderen, en door geweld, zoo het niet anders konde geschieden, de gevangenen, in vryheid te krygen, dog door geduurige tegenwinden,

 was

was hy eindelyk genoodzaakt, van zyn voorneemen aftezien, en de gevangenen, in handen der *Portugeezen* te laten. Van welke, men naderhand gehoort heeft, de twee voornaamste, waar onder de Opperstuurman van de Zeevoogd, *Jan Dirkszoon* van *Enkhuizen* was; gevangen na *Goa* gevoert zyn, en de overige achtien te *Makao* waaren opgehangen. Zy verzeilden van daar den 3den van Wynmaand, wanneer hun een zwaare Storm beliep, en zy gestadig op deeze, voor haar onbekende Tocht, in verscheiden Eilanden, en ondieptens verward waaren. Den 27sten zyn zy voor *Pulo Tikon* gekomen, alwaar zy eenige Verversching kreegen, dog vonden daar de reede zeer gevaarlyk, die voor alle winden open lag; en kwamen op den 7den van Slagtmaand voor *Pattani*, (in het Koningryk *Siam* geleegen) ten Anker, alwaar de Zeevoogd, zyne presenten voor de regeerende Koningin, aan Land zond, die door haar, minzaam ontfangen wierden, en waar tegen zy, een meenigte Verversching, door haare Onderdaanen, aan de Scheepen liet brengen. *Van Nek* ging, met eenige van de zyne, aan Land, alwaar hy met de *Sjbabander*, over de prys der Peper, eenige dagen in onderhandeling was, die de Peper niet minder, als 40 Realen van Agten de Bhaar, wilde geeven en de onze van geen der Inwoonders, zonder alvorens met de *Sjbabander* prys gemaakt te hebben, eenige Peper, of andere goederen, mogten koopen; eindelyk kwam men met malkander overeen, voor de Bhaar Peper, wegende alhier 380 pond, te zullen geeven 30 Realen van Agten, 't geen tegens 4 stuivers het pond, te staan kwam en daar en boven, aan de Koningin te betaalen,

een

een Tol van vyf ten hondert. *Van Nek* kreeg ook vervolgens, gehoor by deeze Vorstin, die hem zeer geneegen was, en d'onze een huis, tot berging van haaren Koopmanschappen gaf. Den 15^{den} van Wintermaand, kreegen zy, de eerste Peper aan Boord, dog met het aanbrengen van dezelve, gingen de Inwoonders, zeer langzaam voort, alzoo het bereids in 't laast van Oogstmaand, des volgende Jaars 1602 was, eer d'onze haare Lading hadden; egter had de Zeevoogd, in deeze tusschentyd, een verbond van Vriendschap en Koophandel, met de Koningin aangegaan, en liet eenige *Hollanders*, in de opgerechte Factory of Logie, by de nog onverkogte Koopmanschappen.

Wanneer *van Nek*, nu hier tien maanden vertoeft, en de Scheepen haar volle Lading hadden, nam hy afscheid van de Koningin, en verzeilden van *Pattani*, den 23^{ften} van gezegde maand, in gezelschap van twee *Zeeuwsche* Scheepen, die den 26^{ften} van Bloeimaand, aldaar op de Reede waaren gekomen, en nu ook, het grootst gedeelte haare Lading hadden; den 27^{ften} van Slagtmaand, waaren zy op de hoogte van 't Eiland *Java*, waar de twee *Zeeuwsche* Scheepen, van haar scheiden en na *Bantam* Zeilden; zy vervolgden (met veel zukkelens) haare Reize, tot den 13^{den} van Sprokkelmaand des Jaars 1603, wanneer zy op de hoogte van *St. Helena*, twee Scheepen ontmoeten, dien zy eerst voor de bovengezegde *Zeeuwsche* Scheepen, hadden aangezien, maar nu bevonden, het eene een *Engelsch*, en het andere een *Fransch* Schip te zyn, die beiden, tot *Atsjien* gehandelt hadden; d'*Engelsman* had zyn volle Lading, dog de *Franschen*, hadden maar 15 Lasten Peper. Met deeze Scheepen, liepen zy den 2^{den}

 van

van Lentemaand, op de Reede van *St. Helena*, waar het Schip *Amsteldam*, in een beklaagelyke toestand, aankwam, want van de 112 Mannen, dien de Zeevoogd aan Boord hadde, waaren geen 20 gezond, zy ververschte haar hier, (zoo goed doenlyk) en vertrokken in geselschap van 't *Engelsch* Schip, den 24sten van daar, kreegen den 31sten, het Eiland *Ascension* in 't gezicht, en voortzeilende tot den 27sten van Bloeimaand, wanneer de Ziektens weederom zeer sterk onder 't Volk woede, en op beide de Scheepen, naauwlyks zoo veel gezonde Manschap was, om dezelven door Zee te brengen. Den 3den van Zomermaand, wierd by de Scheepsraad beslooten, de Zeevoogd en Kooplieden, meede op haar beurt, de wagt zoude waarneemen, alzoo de meeste Scheeps-Officieren, ziek in de Kooy lagen, ook kwamen dagelyks aan Boord, veel Volk te sterven, zelfs waaren op het Jagt *Gouda*, na het vertrek van *St. Helena*, bereids 12 Man overleeden, en maar met Jongens en al, 12 Man overig, daar van de helft nog wel ziekelyk was, zoo dat zy op den 9den, door de nood gedrongen, haar Topstander lieten waaijen, en baden de Zeevoogd om hulp, die hen ook aanstonds, zoo veel Volk, als hy van 't Schip *Amsteldam*, eenigzints ontbeeren kon, toezond Zy kwamen egter, na zoo veel zukkelens, den 15den van Hooimaand, behouden voor *Rammekens*, in *Zeeland* ten Anker.

De drie andere Scheepen *Dordrecht*, *Haarlem*, en *Leyden*, waar van de Zeevoogd *van Nek*, by *Annabon* gescheiden was, vervorderde van daar haare Reize, onder 't bevel van haaren Onder-Zeevoogd, en kwamen zonder iets merkwaardig ontmoet te hebben, den 12den van Zomermaand

1601,

1601, aan 't Eiland *Sumatra* ten Anker, alwaar zy aan Land gingen, en wierden van de Inwoonders vriendelyk behandelt, maar daags daar aan, drie van haar Volk, met de Sloep, weder aan Land gezonden hebbende, of zy daar eenige Verversching konde bekomen, wierden deeze alle drie, door d'Inwoonders gevangen genomen, en na alle aangewende moeiten, om dezelve weder in vryheid te krygen, te vergeefs zynde; verzeilden naar *Bantam*, alwaar zy den 9den van Oogstmaand aankwamen, zy vonden hier het Schip *Hollandia*, en 't Jagt 't *Duifje*, op de Reede, en na elf dagen vertoevens, vervorderde zy, haare Reize na *China*; kwamen den 29sten, aan 't Eiland *Banka*, vervolgens aan 't Eiland *Polokandor*, en den 10den van Herfstmaand, aan 't vaste Land van *Kambodia* ten Anker, waar zy eerst van de Inlanders, vriendelyk ontfangen wierden; ook kwam daags daar aan, de Koning aan Boord, die door d'onze wel onthaald wierd, en onze Bevelhebber, benevens de Opper-Koopman, aan Land nodigde, die dan ook, op zyn aanhoudend verzoek, den 20sten van Wynmaand, aan Land gingen, en een geruimen tyd verbleeven. Den 12den van Louwmaand van 't volgende Jaar 1602, wanneer de Zeevoogd en Koopman van 't Schip *Leyden*, eenige dagen te voren, met des Konings Vader, wederom aan Land gegaan waaren, hadden de Inlanders voorgenomen, de Scheepen af te lopen, want 23 Man, zoo van 't Schip *Haarlem*, als *Leyden*, door hen, onder schyn van eenige Buffels, tot Verversching te zullen verkopen, aan Land gelokt zynde, wierden door de *Chineezen*, deerlyk vermoord, en de Zeevoogd en Koopman, gevangen genomen, ook hadden zy nog 12 Man, op 't Schip *Haarlem* vergeeven,

E 5 dog

van Lentemaand, op de Reede van *St. Helena*, waar het Schip *Amsteldam*, in een beklaagelyke toestand, aankwam, want van de 112 Mannen, dien de Zeevoogd aan Boord hadde, waaren geen 20 gezond, zy ververschte haar hier, (zoo goed doenlyk) en vertrokken in gesel schap van 't *Engelsch* Schip, den 24sten van daar, kreegen den 31sten, het Eiland *Ascension* in 't gezicht, en voortzeilende tot den 27sten van Bloeimaand, wanneer de Ziektens weederom zeer sterk onder 't Volk woede, en op beide de Scheepen, naauwlyks zoo veel gezonde Manschap was, om dezelven door Zee te brengen. Den 3^{den} van Zomermaand, wierd by de Scheepsraad beslooten, de Zeevoogd en Kooplieden, meede op haar beurt, de wagt zoude waarneemen, alzoo de meeste Scheeps-Officieren, ziek in de Kooy lagen, ook kwamen dagelyks aan Boord, veel Volk te sterven, zelfs waaren op het Jagt *Gouda*, na het vertrek van *St. Helena*, bereids 12 Man overleeden, en maar met Jongens en al, 12 Man overig, daar van de helft nog wel ziekelyk was, zoo dat zy op den 9^{den}, door de nood gedrongen, haar Topstander lieten waaijen, en baden de Zeevoogd om hulp, die hen ook aanstonds, zoo veel Volk, als hy van 't Schip *Amsteldam*, eenigzints ontbeeren kon, toezond Zy kwamen egter, na zoo veel zukkelens, den 15^{den} van Hooimaand, behouden voor *Rammekens*, in *Zeeland* ten Anker.

De drie andere Scheepen *Dordrecht*, *Haarlem*, en *Leyden*, waar van de Zeevoogd *van Nek*, by *Annabon* gescheiden was, vervorderde van daar haare Reize, onder 't bevel van haaren Onder-Zeevoogd, en kwamen zonder iets merkwaardig ontmoet te hebben, den 12^{den} van Zomermaand

1601,

1601; aan 't Eiland *Sumatra* ten Anker, alwaar zy aan Land gingen, en wierden van de Inwoonders vriendelyk behandelt, maar daags daar aan, drie van haar Volk, met de Sloep, weder aan Land gezonden hebbende, of zy daar eenige Verversching konde bekomen, wierden deeze alle drie, door d'Inwoonders gevangen genomen, en na alle aangewende moeiten, om dezelve weder in vryheid te krygen, te vergeefs zynde; verzeilden naar *Bantam*, alwaar zy den 9den van Oogstmaand aankwamen; zy vonden hier het Schip *Hollandia*, en 't Jagt *'t Duifje*, op de Reede, en na elf dagen vertoevens, vervorderde zy, haare Reize na *China*; kwamen den 29sten, aan 't Eiland *Banka*, vervolgens aan 't Eiland *Polokandor*, en den 10den van Herfstmaand, aan 't vaste Land van *Kambodia* ten Anker, waar zy eerst van de Inlanders, vriendelyk ontfangen wierden; ook kwam daags daar aan, de Koning aan Boord, die door d'onze wel onthaald wierd, en onze Bevelhebber, benevens de Opper-Koopman, aan Land nodigde, die dan ook, op zyn aanhoudend verzoek, den 20sten van Wynmaand, aan Land gingen, en een geruimen tyd verbleeven. Den 12den van Louwmaand van 't volgende Jaar 1602, wanneer de Zeevoogd en Koopman van 't Schip *Leyden*, eenige dagen te voren, met des Konings Vader, wederom aan Land gegaan waaren, hadden de Inlanders voorgenomen, de Scheepen af te lopen, want 23 Man, zoo van 't Schip *Haarlem*, als *Leyden*, door hen, onder schyn van eenige Buffels, tot Verversching te zullen verkopen, aan Land gelokt zynde, wierden door de *Chineezen*, deerlyk vermoord, en de Zeevoogd en Koopman, gevangen genomen, ook hadden zy nog 12 Man, op 't Schip *Haarlem* vergeeven,

van Lentemaand, op de Reede van *St. Helena*, waar het Schip *Amsteldam*, in een beklaagelyke toestand, aankwam, want van de 112 Mannen, dien de Zeevoogd aan Boord hadde, waaren geen 20 gezond, zy ververschte haar hier, (zoo goed doenlyk) en vertrokken in geselschap van 't *Engelsch* Schip, den 24sten van daar, kreegen den 31sten, het Eiland *Ascension* in 't gezicht, en voortzeilende tot den 27sten van Bloeimaand, wanneer de Ziektens weederom zeer sterk onder 't Volk woede, en op beide de Scheepen, naauwlyks zoo veel gezonde Manschap was, om dezelven door Zee te brengen. Den 3^{den} van Zomermaand, wierd by de Scheepsraad beslooten, de Zeevoogd en Kooplieden, meede op haar beurt, de wagt zoude waarneemen, alzoo de meeste Scheeps-Officieren, ziek in de Kooy lagen, ook kwamen dagelyks aan Boord, veel Volk te sterven, zelfs waaren op het Jagt *Gouda*, na het vertrek van *St. Helena*, bereids 12 Man overleeden, en maar met Jongens en al, 12 Man overig, daar van de helft nog wel ziekelyk was, zoo dat zy op den 9^{den}, door de nood gedrongen, haar Topstander lieten waaijen, en baden de Zeevoogd om hulp, die hen ook aanstonds, zoo veel Volk, als hy van 't Schip *Amsteldam*, eenigzints ontbeeren kon, toezond Zy kwamen egter, na zoo veel zukkelens, den 15^{den} van Hooimaand, behouden voor *Rammekens*, in *Zeeland* ten Anker.

De drie andere Scheepen *Dordrecht*, *Haarlem*, en *Leyden*, waar van de Zeevoogd *van Nek*, by *Annabon* gescheiden was, vervorderde van daar haare Reize, onder 't bevel van haaren Onder-Zeevoogd, en kwamen zonder iets merkwaardig ontmoet te hebben, den 12^{den} van Zomermaand

1601,

1601; aan 't Eiland *Sumatra* ten Anker, alwaar zy aan Land gingen, en wierden van de Inwoonders vriendelyk behandelt, maar daags daar aan, drie van haar Volk, met de Sloep, weder aan Land gezonden hebbende, of zy daar eenige Ververfching konde bekomen, wierden deeze alle drie, door d'Inwoonders gevangen genomen, en na alle aangewende moeiten, om dezelve weder in vryheid te krygen, te vergeefs zynde; verzeilden naar *Bantam*, alwaar zy den 9den van Oogstmaand aankwamen, zy vonden hier het Schip *Hollandia*, en 't Jagt '*t Duifje*, op de Reede, en na elf dagen vertoevens, vervorderde zy, haare Reize na *China*; kwamen den 29sten, aan 't Eiland *Banka*, vervolgens aan 't Eiland *Polokandor*, en den 10den van Herfstmaand, aan 't vaste Land van *Kambodia* ten Anker, waar zy eerst van de Inlanders, vriendelyk ontfangen wierden; ook kwam daags daar aan, de Koning aan Boord, die door d'onze wel onthaald wierd, en onze Bevelhebber, benevens de Opper-Koopman, aan Land nodigde, die dan ook, op zyn aanhoudend verzoek, den 20sten van Wynmaand, aan Land gingen, en een geruimen tyd verbleeven. Den 12den van Louwmaand van 't volgende Jaar 1602, wanneer de Zeevoogd en Koopman van 't Schip *Leyden*, eenige dagen te voren, met des Konings Vader, wederom aan Land gegaan waaren, hadden de Inlanders voorgenomen, de Scheepen af te lopen, want 23 Man, zoo van 't Schip *Haarlem*, als *Leyden*, door hen, onder schyn van eenige Buffels, tot Ververfching te zullen verkopen, aan Land gelokt zynde, wierden door de *Chineezen*, deerlyk vermoord, en de Zeevoogd en Koopman, gevangen genomen, ook hadden zy nog 12 Man, op 't Schip *Haarlem* vergeeven,

 dog

dog hunne verdere aanslag, wierd door de wakkere tegenstand der onze, vereidelt; die naderhand, de Zeevoogd en Koopman, voor twee Metaale Stukken Geschut, vry kogten, en van daar verzeilden. Kwamen den 8sten van Slagtmaand, tot *Kayban*, en waaren hier eenige tyd in onderhandeling, over een party Peper, dog na lang daarop gewagt te hebben, wierd die door de Inwoonders, (welke geduurig uitvlugten zogten) niet gelevert, maar aan de Zeevoogd gewaarschouwt, hy tegens een gesmeet verraad, op zyn hoede moest zyn, waarop hy twee Sloepen, wel bemant, naar de Wal zond, en aan haar liet vragen? of zy gezint waaren, de Peper te leveren, dan niet; dog bemerkende, zy voornemens waaren, geen levering te doen, en maar toeleiden, om de Scheepen optehouden, en (waar 't mogelyk) in hun magt te krygen; deeden zy daar een Landtocht, plunderden het Dorp, staken vervolgens de brand daar in, en keerden met de behaalde buit na Boord. De Vloot Zeilden den 21ste van Wintermaand, na *Pattani*, daar zy den 28sten aankwamen, en by hunne Landsgenooten, die aldaar, in de opgeregten Factory, of Logie der *Hollanders* woonden, als meede by d'Inwoonders, zeer welkom waaren. Na verloop van seven maanden kreegen de Scheepen *Leyden* en *Haarlem*, haare volle Lading, in welke tusschentyd, en wel op den 10den van Hooimaand 1603, aldaar op de Reede liepen, twee *Hollandsche* Scheepen, die na *China* bestemt waaren, om haar te ververschen, en vervorderde daags daar aan, haare Reize, op den 6den van Herfstmaand, vertrok de Zeevoogd, met de drie Scheepen, van *Pattani*, dog was gedwongen, den 17den, al-

aldaar weder op de Reede te lopen, door dien het Schip *Haarlem*, door de zwaare lekkagie en ouderdom, onbekwaam geoordeeld wierd, de weerom reis te kunnen doen, zy ligten het Geschut, en de Lading daar uit, welke door 't Schip de *Hollandsche Thuin*, dat aldaar op de Reede kwam, over genomen wierd, en staken het vervolgens in brand. Na dit verricht was, gingen zy den 24sten, wederom 't Zeil, en zonder iets merkwaardig bejegent te hebben, zyn zy den 15den van Slagtmaand, voor *Bantam* ter Reede gekomen, daar den 17den van Wintermaand, by haar ten Anker kwamen, de Scheepen *Nassau* en *Erasmus*, onder 't bevel van *Cornelis van Veen*, die voor rekening van de Vereenigde Maatschappy, door de Zeevoogd *Warwyk*, in 't laast van Grasmaand des Jaars 1603, van *Bantam*, na *China* gezonden waaren, dog onderweegen, een ryke *Portugeesche* Kraak hadden verovert, waar van zy de Lading, in hunne Scheepen overgenomen, en vervolgens de Kraak, in brand gestooken hadden; waarom zy haar Reize, na *China* gestaakt, en met deeze kostbaare Lading, naar *Bantam* gelopen waaren. Den 27sten van Louwmaand 1604, is het Schip *Leyden*, in gezelschap van de Scheepen *Nassau*, *Erasmus*, en de *Star*, welk laaste Schip, meede tot de Vloot van *Warwyk* behoorden, na 't Vaderland vertrokken, en den 30sten van Oogstmaand, na een vierjaarige Reize, behouden in *Texel* aangeland. Dog het Schip *Dordrecht*, is waarschynlyk tot *Bantam* gebleeven, en eerst in 't Jaar 1606, met de Zeevoogd *Warwyk*, na *Holland* gezeilt.

De twee Scheepen, de *Zwarten* en *Witten Arend*, met de Zeevoogd *van Nek*, voor rekening van de Nieuwe of Brabandse Maatschappy uitgevaaren,

ren, kwamen door tegenwind den eersten van Hooimaand des Jaars 1600, in *Duyns*, den 9den aan 't Eiland *Witbt*, en den 12den voor *Poortland* ten Anker; alwaar den Scheepsraad besloot, het rantzoen voor 't Volk, te verminderen, (in aanmerking neemende, de lange Reize, die zy moesten doen;) maar zoo ras het Scheepsvolk, hier van de lugt kreegen, sloegen 25 van hen, aan 't muyten, en wilden de Scheepsraad dwingen, de door haar genomene Resolutie, te vernietigen, of andersints ontslag van haaren dienst hebben; dog deeze, tot het een, of anderen, niet kunnende verstaan, wisten 12 van deeze Belhamels, de Boot, die agter aan 't Schip lag, magtig te worden, en daar meede, met haar plunjen, na de Wal te vlugten; hoewel zy egter naderhand, op beloften van beter rantzoen, en vergeeving haarer misdaad, weder aan Boord kwamen; ondertusschen, de Wind haar gunstig wordende, ligten haare Ankers, en deeden eenige Eere Schooten, waar door een stuk Geschut, kwam te barsten, 't welk drie Man het leeven kosten, die zy aldaar, aan de Wal begroeven.

Zy vervolgden hunne Reize, en kwamen den 28sten van Herfstmaand, aan 't Eiland *Annabon* ten Anker, daar zy haar ververschten, en den eersten van Wynmaand, (wanneer de Zeevoogd *van Nek*, met zyn ses Scheepen, meede aldaar ter Reede kwam,) weder vertrokken, den 22sten van Wintermaand, passeerden zy de *Kaap de Goede Hoop*, en den 4den van Sprokkelmaand, het Eiland *Madagaskar*, den 2den van Lentemaand, beliep hem een vliegende Storm, waar door op 't Schip de *Zwarten Arend*, twee ysere Gotelingen, los raakten, die door 't slingeren van 't Schip, een Geschutpoort opende, waar door het wa-

water, met geweld instroomden, zoo dat de Goederen in 't ruym, driftig wierden, en zy met pompen, en balien, het onmogelyk, lens konde kreigen; in deeze naare omstandigheid, en in gevaar van te zinken, was men genootzaakt, de groote Mast te kappen, die zy met de grooteraa, in Zee verlooren, waar door het Schip een weinig begon te ryzen, en het met balien en pompen, eindelyk lens kreegen. Tegens den avond, begon de Storm te bedaaren, wanneer zy gelukkig, by het andere Schip kwamen. Dog den 14den van Grasmaand, waaren zy wederom in het uitterste gevaar,'t welk veroorzaakt was, door dien van drie Moetwilligers, die eenige tyd in Boejens gezeeten hadden, twee losbraken, en (onvertzaagt) in de Kajuit kwamen, zeggende: al lang genoeg in de Yzers gezeeten te hebben, en wilden nu op staande voet, haar regt ontfangen, of zoude anderzints, wel middelen weeten te vinden, waar door zy de Scheepsraad, noodzaaken zouden, haar voor onschuldig te verklaaren; maar deeze bevoolen hen wederom te gaan, ter plaatze daar zy losgebrooken waaren, en daar zoo lange te vertoeven, tot men haare zaak, zoude onderzogt hebben; zy gingen ook daarop, uit de Kajuit, dog zeide, niet eerder te zullen rusten, voor dat men, aan haar verzoek voldaan had; liepen vervolgens na beneeden, en maakten hunne-andere makker los, met wiens hulp, zy de Konstapelskamer inkreegen, en de Konstapel, met twee Busschieters, daar uit dreeven; hier stelden zy zig, in staat van tegenweer, en een half vat Kruit, uit de Kruitkamer gehaald hebbende, dreigden zy, haar Opperhoofden, zoo zy nu hun aanstonds, geen regt na haar zin verschaften, de brand in het Kruit, te zullen steeken,
en

van Lentemaand, op de Reede van *St. Helena*, waar het Schip *Amsteldam*, in een beklaagelyke toestand, aankwam, want van de 112 Mannen, dien de Zeevoogd aan Boord hadde, waaren geen 20 gezond, zy ververschte haar hier, (zoo goed doenlyk) en vertrokken in gezelschap van 't *Engelsch* Schip, den 24sten van daar, kreegen den 31sten, het Eiland *Ascension* in 't gezicht, en voortzeilende tot den 27sten van Bloeimaand, wanneer de Ziektens weederom zeer sterk onder 't Volk woede, en op beide de Scheepen, naauwlyks zoo veel gezonde Manschap was, om dezelven door Zee te brengen. Den 3^den^ van Zomermaand, wierd by de Scheepsraad beslooten, de Zeevoogd en Kooplieden, meede op haar beurt, de wagt zoude waarneemen, alzoo de meeste Scheeps-Officieren, ziek in de Kooy lagen, ook kwamen dagelyks aan Boord, veel Volk te sterven, zelfs waaren op het Jagt *Gouda*, na het vertrek van *St. Helena*, bereids 12 Man overleeden, en maar met Jongens en al, 12 Man overig, daar van de helft nog wel ziekelyk was, zoo dat zy op den 9^den^, door de nood gedrongen, haar Topstander lieten waaijen, en baden de Zeevoogd om hulp, die hen ook aanstonds, zoo veel Volk, als hy van 't Schip *Amsteldam*, eenigzints ontbeeren kon, toezond. Zy kwamen egter, na zoo veel zukkelens, den 15^den^ van Hooimaand, behouden voor *Rammekens*, in *Zeeland* ten Anker.

De drie andere Scheepen *Dordrecht*, *Haarlem*, en *Leyden*, waar van de Zeevoogd *van Nek*, by *Annabon* gescheiden was, vervorderde van daar haare Reize, onder 't bevel van haaren Onder-Zeevoogd, en kwamen zonder iets merkwaardig ontmoet te hebben, den 12^den^ van Zomermaand

1601,

1601, aan 't Eiland *Sumatra* ten Anker, alwaar zy aan Land gingen, en wierden van de Inwoonders vriendelyk behandelt, maar daags daar aan, drie van haar Volk, met de Sloep, weder aan Land gezonden hebbende, of zy daar eenige Ververſching konde bekomen, wierden deeze alle drie, door d'Inwoonders gevangen genomen, en na alle aangewende moeiten, om dezelve weder in vryheid te krygen, te vergeefs zynde; verzeilden naar *Bantam*, alwaar zy den 9den van Oogſtmaand aankwamen, zy vonden hier het Schip *Hollandia*, en 't Jagt *'t Duifje*, op de Reede, en na elf dagen vertoevens, vervorderde zy, haare Reize na *China*; kwamen den 29ſten, aan 't Eiland *Banka*, vervolgens aan 't Eiland *Polokandor*, en den 16den van Herfſtmaand, aan 't vaſte Land van *Kambodia* ten Anker, waar zy eerſt van de Inlanders, vriendelyk ontfangen wierden; ook kwam daags daar aan, de Koning aan Boord, die door d'onze wel onthaald wierd, en onze Bevelhebber, benevens de Opper-Koopman, aan Land nodigde, die dan ook, op zyn aanhoudend verzoek, den 20ſten van Wynmaand, aan Land gingen, en een geruimen tyd verbleeven. Den 12den van Louwmaand van 't volgende Jaar 1602, wanneer de Zeevoogd en Koopman van 't Schip *Leyden*, eenige dagen te voren, met des Konings Vader, wederom aan Land gegaan waaren, hadden de Inlanders voorgenomen, de Scheepen af te lopen, want 23 Man, zoo van 't Schip *Haarlem*, als *Leyden*, door hen, onder ſchyn van eenige Buffels, tot Ververſching te zullen verkopen, aan Land gelokt zynde, wierden door de *Chineezen*, deerlyk vermoord, en de Zeevoogd en Koopman, gevangen genomen, ook hadden zy nog 12 Man, op 't Schip *Haarlem* vergeeven,

van Lentemaand, op de Reede van *St. Helena*, waar het Schip *Amsteldam*, in een beklaagelyke toestand, aankwam, want van de 112 Mannen, dien de Zeevoogd aan Boord hadde, waaren geen 20 gezond, zy ververschte haar hier, (zoo goed doenlyk) en vertrokken in geselschap van 't *Engelsch* Schip, den 24sten van daar, kreegen den 31sten, het Eiland *Ascension* in 't gezicht, en voortzeilende tot den 27sten van Bloeimaand, wanneer de Ziektens weederom zeer sterk onder 't Volk woede, en op beide de Scheepen, naauwlyks zoo veel gezonde Manschap was, om dezelven door Zee te brengen. Den 3den van Zomermaand, wierd by de Scheepsraad beslooten, de Zeevoogd en Kooplieden, meede op haar beurt, de wagt zoude waarneemen, alzoo de meeste Scheeps-Officieren, ziek in de Kooy lagen, ook kwamen dagelyks aan Boord, veel Volk te sterven, zelfs waaren op het Jagt *Gouda*, na het vertrek van *St. Helena*, bereids 12 Man overleeden, en maar met Jongens en al, 12 Man overig, daar van de helft nog wel ziekelyk was, zoo dat zy op den 9den, door de nood gedrongen, haar Topstander lieten waaijen, en baden de Zeevoogd om hulp, die hen ook aanstonds, zoo veel Volk, als hy van 't Schip *Amsteldam*, eenigzints ontbeeren kon, toezond Zy kwamen egter, na zoo veel zukkelens, den 15den van Hooimaand, behouden voor *Rammekens*, in *Zeeland* ten Anker.

De drie andere Scheepen *Dordrecht*, *Haarlem*, en *Leyden*, waar van de Zeevoogd *van Nek*, by *Annabon* gescheiden was, vervorderde van daar haare Reize, onder 't bevel van haaren Onder-Zeevoogd, en kwamen zonder iets merkwaardig ontmoet te hebben, den 12den van Zomermaand

1601,

1601; aan 't Eiland *Sumatra* ten Anker, alwaar zy aan Land gingen, en wierden van de Inwoonders vriendelyk behandelt, maar daags daar aan, drie van haar Volk, met de Sloep, weder aan Land gezonden hebbende, of zy daar eenige Verversching konde bekomen, wierden deeze alle drie, door d'Inwoonders gevangen genomen, en na alle aangewende moeiten, om dezelve weder in vryheid te krygen, te vergeefs zynde; verzeilden naar *Bantam*, alwaar zy den 9den van Oogstmaand aankwamen, zy vonden hier het Schip *Hollandia*, en 't Jagt '*t Duifje*, op de Reede, en na elf dagen vertoevens, vervorderde zy, haare Reize na *China*; kwamen den 29sten, aan 't Eiland *Banka*, vervolgens aan 't Eiland *Polokandor*, en den 16den van Herfstmaand, aan 't vaste Land van *Kambodia* ten Anker, waar zy eerst van de Inlanders, vriendelyk ontfangen wierden; ook kwam daags daar aan, de Koning aan Boord, die door d'onze wel onthaald wierd, en onze Bevelhebber, benevens de Opper-Koopman, aan Land nodigde, die dan ook, op zyn aanhoudend verzoek, den 20sten van Wynmaand, aan Land gingen, en een geruimen tyd verbleeven. Den 12den van Louwmaand van 't volgende Jaar 1602, wanneer de Zeevoogd en Koopman van 't Schip *Leyden*, eenige dagen te voren, met des Konings Vader, wederom aan Land gegaan waaren, hadden de Inlanders voorgenomen, de Scheepen af te lopen, want 23 Man, zoo van 't Schip *Haarlem*, als *Leyden*, door hen, onder schyn van eenige Buffels, tot Verversching te zullen verkopen, aan Land gelokt zynde, wierden door de *Chineezen*, deerlyk vermoord, en de Zeevoogd en Koopman, gevangen genomen, ook hadden zy nog 12 Man, op 't Schip *Haarlem* vergeeven,

 dog

haare Meedemakkers te lossen. Dog dit was de laaste brief, die zy van de Scheepen ontfingen, want deeze, twee dagen te vergeefs, op eenige Inlandsche Vaartuygen gepast te hebben, verzeilden den 22sten van daar, naar *Bantam*, haare Landsgenooten (zonder eenige onderstand) dus Trouwlooslyk gevangen latende. Deeze tragten wel, na verloop van drie maanden, (wanneer zy de hoop opgaaven, dat haare Landslieden, haar zoude komen verlossen) met een Mallabaars Vaartuyg, 't ontvlugten, dog zulks wierd ontdekt, en waaren zy genootzaakt, aldaar te blyven, tot zy naderhand, door een van de Scheepen, van *Heemskerk* geloft wierden. De Scheepen kreegen tot *Bantam*, haare lading, en zyn vervolgens na veele rampen uitgestaan te hebben, behouden in *Holland*, te rug gekomen.

Dog *Lourens Bikker*, en *Gerard de Rooy*, met 4 Scheepen voor de Zeeuwsche Maatschappy, den den 18den van Louwmaand van 't Jaar 1601, uitgevaaren, en op den 23sten van Oogstmaand, met 2 van dezelve Scheepen, *Zelandia*, en de *Lange Bark*, tot *Atsjien* aangeland, bewoogen naderhand deeze Koning, om een verbond met hen aantegaan, na dat deeze Vorst, alvoorens aan haar verklaart had: dat de reeden, van het gevangen neemen, der voorgemelde *Hollanders* was; door dien de Zeevoogd *van Kaarden*, eenige Guseratze en Bengaalze Vaartuigen, aldaar op de Reede genoomen had, 't welk de *Portugeezen*, gelegentheid had gegeeven, d'onze, als een hoop snoode Zeeschuimers, by hem verdagt te maken; maar *Bikker* vond zoo veel ingang by den Koning, dat deeze, hem niet alleen, voor de twee Scheepen, zyn Volle lading bezorgden, maar ook

ook op zyn vertrek, zynde den 18den van Wintermaand, twee zyner Edellieden *Abdul Zamat*, en *Siri Mohhammed*, met haar gevolg, als gezanten aan Prins *Maurits*, en de algemeenen Staaten, meede gaf, om daar door, met zekerheid te verstaan, dat d'onze, geen t'zaamgerotten Rovers, maar een volk waaren, vermaard door hunne trouw en Rykdommen, en met niemand in Oorlog, als met de *Spanjaarts* en *Portugeezen*.

Deeze twee Scheepen, kwamen den 6de van Lentemaand voor 't Eiland *St. Helena*, daar zy 't Schip de *Zwarten Arend*, op de Reede vonden, zeer verzwakt van manschap, (zoo dat zy niet magtig waaren, hun Schip door Zee te brengen,) zy gaven haar ses Matroozen over, met wiens hulp, dit Schip zyn reis vervorderden. Vervolgens hebben zy alhier, op den 16den van deeze Maand, een ryke Portugeesche *Kraak*, de *St. Jacob* genaamt, met allerly kostbaare Indische waaren geladen, en geschat op vyftien tonnen Gouds veroverd; en het Volk, ten getalle van 400, aan de *Kust van Braziel*, aan Land gezet. Ter gedagtenis van welk geval, in *Zeeland*, na dat zy, met de *Kraak*, aldaar behouden waaren aangeland; Goude en Zilvere penningen geslaagen zyn, op welkers eene zyde, een Gallioen, tusschen twee Scheepen, afgebeeld stond, met deeze woorden: POSSUNT, QUÆ POSSE VIDENTUR, dat is: *zy konnen of vermogen, dat zy schynen te vermogen.* 16 *Maart* 1602. en op de andere zyde, zag men het Trotsch, en hoogmoedig Zinnebeeld des Konings van Spanjen, te weeten; een Wereldskloot in Zee, met een Paard, dat 'er uitspringt, met dit Opschrift boven 't Paard: NON SUFFICIT ORBIS, dat is: *de Wereld is (hem)*

niet genoeg en agter dit Paard, vertoonden zig een zwemmende Leeuw op de Zee ('t *Zeeuwsche* Wapen zynde,) met deeze woorden: QUO SALTAT INSEQUOR, dat is: *waar hy ook heenen springt, daar vervolg ik hem*, welke penningen, nog in eenige Kabinetten der oudheid Minnaars, te zien zyn.

Den 20sten van Hooimaand, waaren zy met de *Kraak* in *Zeeland* gekomen, die niettegenstaande alles, wat eenige Portugeesche Kooplieden, welke tot *Amsteldam* woonden, daar tegens inbragten; voor goede prys verklaart wierd.

De *Atsjiensche* Gezanten, met haar gevolg, zynde een Edelman *Marassan* genaamt, en vyf Slaaven, kwaamen in *Middelburg*, daar op den 3den van Oogstmaand, het hooft van deeze bezending, *Abdul Zamet*, kwam t'overleiden, alwaar men ter zyner Eere, een Grafteeken stigten, waar op het onderstaande Grafschrift, gesteld was (*a*)

Hic situs est

Abdul Zamat, *princeps legationis*
A Rege Taprobanæ, *seu* Sumatræ
Sulthân Alciden Rajetza Lillo Lahe Falalam.
Missæ
Ad Illustriss. princip. Mauritium
Cum duabus Navibus Zeelandiæ, quæ in deditione accepere.
Liburnicam Lusitanicam
Vixit An: LXXI. *obiit Anno* CIƆIƆCII.
Magistri Societatis Indicæ.
H. M. P. C.

Dat

(*a*) Van *Meteren*, 24 Boek fo. 466.

Dat is:

Hier legt
Abdul Zamat, eerste van het Gezandschap,
dat door
Den Koning van Taprobana of Sumatra,
Den Koning *Alciden Rajetza Lillo Labe Felalam*,
gezonden is
Aan den Doorlugtigen Prins *Maurits*,
Met twee Zeeuwsche Scheepen, die veroverd hebben een Portugeesche *Kraak*.
Hy heeft LXXI Jaaren geleeft, en is overleeden A° 1602.
De Bewindhebben der Oost-Indische Maatschappy, hebben dit tot zyner gedagtenis doen opregten.

De andere Gezant, is met zyn gevolg, den Eersten van Herfstmaand, na Prins *Maurits* in het Leger voor *Grave* gereisd, zynde derwaarts geleid, door *Laurens Warner*, welke een van de gevangenen van *Atsjien* was, van de Zeeuwsche Scheepen, de *Leeuw* en *Leeuwin*, en de Arabische Taal, zeer wel sprak; mitsgaders door twee Heeren Bewindhebberen, *Jacob Bommenee*, en *Arnold Verhoeven*, dien den 4den, by den Prins gehoor kreegen, en met groote Eerbeweizing, ontfangen wierden; hun geschenk, dat zy voor deezen Prins meede gebragt hadden, was een *Kris*, met een *Sowassa* hegt, en met een Robyn vercierd, hebbende een *Sowassa* schede, als ook een goude schotel, een *Sowassa* kop, en 2 pond Camfer van *Baros*.

Dit *Sowassa*, is een stoffe, die half van goud, en half van koper, maar zoo konstig gemengt is, dat de Oosterlingen, deeze gemengde stof, zeer verre, boven 't fynste goud waardeeren.

Deeze geschenken door Prins *Maurits*, aangenomen zynde, wierd de afgezant, door zyn Hoogheid, prachtig ter Maaltyd onthaald, en bezag vervolgens het Leger, en de weize van belegering, met de uitterste verwondering; ook liet men hem op zyn verzoek, 2 stukken geschut tegens de stad *Grave* lossen, en na afscheid van zyn Hoogheid, genomen te hebben, vertrok hy met zyn gevolg; bezag vervolgens, de voornaamste *Hollandsche* Steeden, en kwam eindelyk wederom in *Zeeland*.

Men sloot hier te Land, met hem, een Verbond van Vriendschap en Koophandel, en bezorgden hem vyftig duizend guldens, tot vergoeding voor de schaden, die *van Kaarden*, door 't neemen der Arrabische Vaartuigen, aan de *Atsjieneezen* veroorzaakt had, welke gelden, door de Bewindslieden der *Brabandsche* Maatschappy, opgebragt moesten worden, (die by de aankomst van *van Kaarden*, wanneer de Fiscaal van *Zeeland*, beslag op deze Scheepen gelegt, en begreepen had: deeze Zeevoogd, tegens Neutralen Volkeren, vyandschap gebruikt hadde.) Daar voor, borgen moesten stellen, alzoo men wel had voorzien, hier voor, vergoeding, te moeten doen, schoon deeze Bewindsluiden, egter van oordeel waren, dat, *van Kaarden*, maar volgens de Brieven van Represalien, hem door Prins *Maurits* verleent, te werk gegaan was. In 't Jaar 1603, keerden de Afgezant met zyn gevolg te rug, vervullende zedert de Oostersche gewesten, met den roem der Vereenigde Nederlanden, 't welk veele andere Volkeren, geneegen maakten, met hun Verbonden aantegaan.

In 't begin van 't Jaar 1601, hebben de oude Maatschappy, wederom vier Scheepen uitgerust, on-

onder 't bevel van den zeer beroemden Zeevoogd, *Jacob van Heemskerk*, en wel de Scheepen *Amstel-dam*, *Hoorn*, *Enkhuizen* en *Alkmaar*, waar de Nieuwe of *Brabandsche* Maatschappy, vier Scheepen byvoegden, als de *Witte*, de *Zwarte*, de *Roode* en de *Groene Leeuw*, onder 't gezag, van de Onder-Zeevoogd, *Jan Grenier*. Nevens nog vyf byzonderen, van de oude Maatschappy, onder den wakkeren Bevelhebber, *Wolpbert Harmensz*, die op 't Schip *Gelderland*, 't welk 260 Lasten groot was, het Gezag, over de overige voerden, als meede *Zeeland*, groot 200 Lasten, waar op zyn Onder-Zeevoogd, *Hans Hendriksz Bouwer*, geplaatst was, *Utrecht*, groot 120, ende *Wachter*, groot 60 Lasten, nevens een klyn Jagt, van 25 Lasten, het *Duifje* genaamd, en waaren deeze 5 Scheepen, na de *Maluksen* Eilanden bestemt.

Den 22sten van Grasmaand, liep deeze Vloot bestaande in 13 Scheepen en een Jagt, uit *Texel* in Zee, en bleven by malkander, tot den 8sten van Bloeimaand, wanneer *Wolpbert Harmensz*, met zyn 5 Scheepen, van de Vloot afscheid nam. Den 19den, ontmoeten *Heemskerk* en *Grenier*, op de hoogte van 24 Graden, een Vloot, van 13 Spaansche Oorlog-Scheepen, die door Koning *Philips* de 2den, waaren uitgerust; om op onze; uit, en thuis komende Oostindiesvaarders, te kruizen: die aanstonds (met groot geweld), op de onze aanvielen, ook had hun Onder-Zeevoogd, in de eerste aanval, de *Roode Leeuw*, byna verovert, zoo niet, *Heemskerk* met het Schip *Amstel-dam*, het zelve ontzet had, en deeze Spaansche Zeevoogd, zodanig reddeloos geschooten, dat hy genootzaakt was, aftehouden; dog de overige *Spanjaarts*, vervolgden onze Vloot, nog twee dagen, zonder dezelve te kunnen opzeilen; egter was daag-

daaraan, het Schip, de *Swarte Leeuw*, waarop de Onder-Zeevoogd *Jan Grenier*, en *Adriaan Blok*, Schipper was, onder 11 vyandelyke Scheepen vervallen, maar was eindelyk, onder begunstiging van de Nacht, haar ontloopen.

Zy kwamen vervolgens, den 28sten van Oogstmaand, aan 't Eiland *St Maria*, by *Madagaskar*, ten Anker, alwaar de Onder-Zeevoogd, met de Atsjiense Vloot, eenige Verversching bekwam, en hier van de andere Scheepen afscheiden. Hy landen den 8sten van Herfstmaand, in de *Baay van Antongil*, en wel aan 't Dorp *Spakenburg*; daar zyn Volk haare vaten, met Verschwater vulden, maar andere Verversching, was hier weinig te bekomen, moesten egter, door tegenwinden, in deeze *Baay*, tot den 11den van Wynmaand, ten Anker blyven; wanneer zy, haar reize vervolgden. Den 4den van Wintermaand, kreegen zy het Eiland *Sumatra*, in 't gezicht, en den 15den, kwamen zy op de Reede van *Atsjien*, ten Anker; alwaar zy den Koning, met een stuk rood Karsay, een fraye Spiegel, en eenige Glazen beschonken, waar voor hy de Zeevoogd, weder vereerden, eenige kleeden, met Goud geborduurt. Wierden verders hier vriendelyk ontfangen, en kogten 100 bhaaren Peper, tegens 64 Realen van Agten, de Bhaar van 364 pond Hollands, de Realen van Agten, deeden hier 6 Masen, en 16 Masen een Tayel, of pond Vlaamsch.

Op den 13den van Louwmaand, van 't volgende Jaar, 1602. ontstond in de Stad *Atsjien*, een felle brand, waar door, binnen twee uuren tyds, meer als twee hondert Huizen, in de Assche gelegt wierden, waar onder ook de opgeregte logie der *Hollanders*, met wel 4000 guldens aan Koopmanschappen was.

Na

Na d'onze, hier negen weeken vertoeft hadden, en geen kans zagen, hier meerder Lading te bekomen, verzeilden zy, den 19[den] van Sprokkelmaand, naar *Tikou*, alzoo zy gehoort hadden, daar overvloet van Peper was, kwamen den 8[sten] van Lentemaand, aldaar ten Anker, waar zy de hier voren gemelde gevangenen, van de Scheepen de *Swarten* en *Witten Arend* vonden, die zy, (alzoo het van haar Maatschappy was) waarschynlyk gelost hebben; kogten hier verder, 32 bhaaren Peper, tegens 40 Realen van Agten de Bhaar. Den 28[sten], wanneer zy hier 19 dagen, ten Anker geleegen hadden, vertrokken naar *Bantam*, kwamen den 4[den] van Grasmaand, daar ter Reede, waar zy het Schip *Amsteldam*, (waarop de Zeevoogd *Heemskerk*, uit *Holland* gezeilt, dog nu overgestapt was, op 't Schip de *Witte Leeuw*, waar meede hy na de *Molukkes*, om lading was gestevent.) En de Scheepen *Hoorn*, en de *Groene Leeuw* vonden, den 16[de] lande meede daar aan, het Jagt *Enkhuizen*, 't welk tyding bragt, dat *Heemskerk*, tegens die van *Damak* geslaagen, en 18 man en 12 gevangens verlooren, dog ook wel 70 Inlanders gevangen had, maar dat het Opperhooft, dezelve, tegens onze gevangenen, niet hadde willen lossen, waarom hy, met 30 van deeze Inlanders, van daar gezeilt was.

Daar op besloten de Scheepen *Amsteldam*, de *Swarte Leeuw*, *Hoorn*, de *Groene Leeuw*, en *Enkhuizen*, of de *Bruynvisch*, met haare Lading na 't Vaderland, te Zeilen welke Lading onder deeze Vloot, op de volgende wyze, verdeelt was; als

	zakken Peper	zakken Cubebe	ponden dito	Bharen Nagelen	ponden dito	Bharen Foely	ponden dito
In 't Schip Amsteldam,	8116	—	—	—	—	27	—
—— de Zwarte Leeuw,	8733	—	—	39	32	2	148
—— Hoorn, ——	7548	—	—	122	369	2	180
't Jagt de Groene Leeuw,	3085	198	41	—	—	6	78
—— Enkhuizen,	2045	—	—	106	418	5	319
te zamen	29526	198	41	267	819	42	725

Met deeze lading vertrokken zy, onder den Zeevoogd, *Schuurmans*, den 11den van Bloeimaand, liepen op *Mauritius* aan, den 22sten van Zomermaand, alwaar zy overvloed van Visch en Ververſching kreegen, Zeilden den 8ſten van Herfſtmaand, weder van daar, waaren den 26ſten van Wynmaand, op de hoogte *van de Kaap de Goede Hoop*, en kwamen den 16den van Slagtmaand, voor *St. Heleen* ten Anker, alwaar zy den 24 en 25ſten, by haar ter Reede kreegen, *Wolfert Harmensz*; en *Hans Hendriksz Bouwer*, Opper en Onder-Zeevoogden der *Moluksen* Vloot, met de Scheepen *Gelderland* en *Zelandia*, waaren nu, met hun agt Scheepen, van *Amſteldam* zamen afgevaaren, by een; uitgezondert het klynſte Jagt 't *Duyſje*, dat omtrent de *Kaap*, nog by die twee Scheepen, geweeſt was, (en 't welk, by hun aankomſt in 't Vaderland, bereids tot *Middelburg* aangeland was,) zy liepen den 23ſten van Wintermaand, van *St. Heleen*, en kwamen den 9den van Louwmaand 1603, op de Reede van 't Eiland *Fernando Neronha*, alwaar zy tyding, van het veroveren der Portugeeſche *Kraak*, door de twee Zeeuwſche Scheepen kreegen, die hier 400 man van dezelve, aan Land

Land gezet hadden, dog waar van, de meeften, vervolgens, met 2 Barken, naar *Braziël*, waaren vertrokken, hebbende flegts een Portugees, met 16 Slaven, en 6 Slavinnen, op 't Eiland gelaaten, om Katoen te planten. Zy kreegen hier weinig ververfching, en in 't geheel, geen verfch water, vertrokken van daar den 22^ften van Sprokkelmaand, kwamen den 27^ften van Lentemaand, in *Valmuiden*, en voorts eenige tyd daar na, in *Texel* binnen.

Volgens bovenftaande Lyft, hadden deeze vyf Scheepen, wanneer zy van *Bantam* vertrokken, aldaar in geladen

		Amfteldams gewigt
29526	Zakken Peper, a 60 pond de zak, en dus —	1771560 ponden
198	Zakken en 41 ponden Cubebe, a 60 pond de zak	11921 ——
267	Bhaaren en 819 ponden Nagelen, tegens 531 pond de Bhaar —	142596 ——
42	Bhaaren en 725 ponden Foely, a 531 pond de Bhaar. — —	23027 ——

en hadden voor de Peper befteed, 7 Realen van Agten de zak.

voor de Cubebe, — 3½ gelyke Realen de zak.

voor de Nagelen, in 't eerft voor de Bhaar 63, dog op 't laatft, 68 à 70 Realen van Agten.

voor de Foely, 85 gelyke Realen, de Bhaar.

Wanneer wy nu, de Realen van Agten, tegens 50 ftuivers, *Hollands* geld berekenen, zal men bevin-

vinden de Inkoopsprys der Peper, geweest is, $5\frac{3}{8}$ stuiver het pond.

Van de Cubebe, $2\frac{11}{16}$ stuiver.

Van de Nagelen, kunnen wy zulks niet net begrooten, door dien ons onbekent is, hoe veel Bharen, zy tegens de laagste, of hoogste markt, gekogt hebben, dog wanneer wy dezelve, door malkanderen berekenen, op 66 Realen van Agten de Bhaar, zoo zal men bevinden, het pond Nagelen, haar (genoegzaam) op $6\frac{1}{4}$ stuiver, zal komen te staan hebben.

En laastlyk de Foely, 8 stuivers het pond.

Dus bedroegen, deeze tot *Bantam* in gekogte Speceryen, in *Hallands* geld;

aan Peper, —— ——	*f* 516705:—
aan Cubebe —— ——	„ 1738:6:4
aan Nagelen, —— ——	„ 44310:—
aan Foely, —— ——	„ 6925:—
de geheele Inkoop te zamen	*f* 569678:6:4

Waar by nog komt, 132 Bharen Peper, die het Schip de *Zwarte Leeuw*, op't Eiland *Sumatra*, (waar de beste Peper, ter dier tyd groeiden), had ingenoomen, als tot *Atsjien*, 100 Bharen, a 364 pond de Bhaar, en dus, —— 36400 ponden, tegens 64 Realen van Agten de Bhaar of weinig meerder, als $8\frac{1}{8}$ stuiver, het pond bedraagt. —— *f* 16000:

tot *Tikou*, 32 Bharen, a 380 pond de Bhaar en dus 12160: te-

tegens 40 Realen van Agten de *Bhaar*, of 5½ stuiver het pond —— *f*3200:

dus had dit Schip, op *Sumatra* geladen — 48560℔ peper waar voor zy, in 't geheel besteet hadden, —— —— *f*19200: —
deeze Peper nu gevoegt, by 't geen zy tot *Bantam* ingeladen hadden, zal men bevinden, de vyf Scheepen te zamen 1820120 ponden Peper in hadden, wanneer zy van *Bantam* vertrokken.
En bedroeg dierhalven de geheele Lading dezer vyf Scheepen, in *Hollands* geld, een somma van *f*588878: 6: 4

Of wel vyfmaal hondert Agt-en-Tachentig duizent, Agt hondert, Agt-en-Zeventig gulden, zes stuivers, en vier penningen.

Om nu een flaauwe schets te geeven, van de buitengemeene winsten, die de verscheiden Maatschappen, uit hunne Oostersche handel trokken, zullen wy eens onderstellen, de Peper in 't Jaar 1603, hier te lande waardig was, 30 groten 't pond, 't geen wy naar onze gedagten, met eenige zekerheid, mogen gissen door dien ons blykt, dezelve eenige Jaaren later, voor 33 groten het pond, is verkogt. De Cubebe, zullen eens stellen, ter diertyd, 16 stuivers het pond, mogt gelden, schoon 't zeker is, dezelve in later tyden, tot 70 stuivers, ja zelfs in 't Jaar 1722, tot 96½ stuivers het pond, alhier verkogt is. De Nagelen, mede eens, tegens

gens 3 guldens het pond berekenen; en laastelyk, de Foely eens gissen, a 20 ß 't pond. Dog denkelyk, zyn de Nagelen en Foely, ter dier tyd, hoger in prys geweest.

Maar om nu, de begrooting der gelden, die voor bovengemelde Speceryen, zyn ingekomen volgens gezegde pryzen, (zo na doenlyk) te bepaalen, zullen wy eerst, dienen aftetrekken, zoo veel deezen goederen, hier te Landen, aan onderwigt als andersints, verlooren hebben. Dog om zulks net te berekenen, zyn wy, (door dien ons nergens daar van blykt,) geheel buiten staat, egter mogen wy, met eenige grond vertrouwen, de verleezing der Speceryen, (op verre na,) zoo naauwkeurig, niet toegegaan is, als heden geschied. Dus zullen wy weder, hier onze toevlugt, tot vooronderstellingen en gissingen, moeten neemen; en eens zeggen:

1820120 ponden Peper, Bruto gewigt; waar afgetrokken, 8 ten hondert, voor onderwigt &c, blyft Netto gewigt, — — 1675512 ponden

11921 ponden Cubebe, Bruto, meede 8 ten hondert, voor onderwigt &c afgetrokken. — 10968 —

142596 ponden Nagelen, Bruto; hier van het onderwigt &c.; eens stellen, 8 ten hondert, dus blyft Netto. 128337 —

23027 ponden Foely, Bruto; meede eens, 10 ten hondert stellen, en dus Netto. — 20725 —

Schoon

Schoon hedendaags, de Foely merkelyk meerder verlieſt, gelyk wy, in 't vervolg gelegentheid zullen hebben, nader te bepalen.

Dus zal men, volgens deeze rekening bevinden, de Speceryen, die door de gezegde 5 Scheepen, hier te Lande waaren aangebragt, in *Hollands* geld hebben bedragen, als:

1675512	Netto p. Pep. a 30 ₰ 't p.	*f* 1256634: —	
10968	dit. p. Cubeb. a 16 ſt 't p.	8774: 8:-	
128337	dit. p. Nagel. a 3 gl. 't p.	385011: —	
20725	dit. p. Foely, a 20 ß 't p.	124350: —	
bedragende de geheele verkoop, een ſomma van		*f* 1774769: 8:-	

Of wel, een Millioen, zeeven hondert, vier-en-zeventig-duizend, zeeven hondert negen-en-zeſtig guldens, en agt ſtuivers.

Waar by nog dienden gebragt te worden, de voordeelen, die deeze vyf Scheepen, op haare uit het Vaderland meede gebragte, Europiaanſche Koopmanſchappen, zoo tot *Sumatra*, als *Bantam*, gehad hebben, dog welke ons onmooglyk zyn, te bepaalen.

Wanneer wy nu, den Inkoopsprys der Speceryen, (die wy boven gemeld hebben,) van deeze verkoop aftrekken, zal men bevinden, deeze Scheepen, (die door malkander gerekent, geen 100 Laſten lading in hadden,) aan zuivere winſten, hunne Maatſchappy hebben aangebragt, een ſomma van. — *f* 1185891:1 12

Of een Millioen, een hondert, vyf-en-tachentig-duizend, agt hondert, een-en-negentig guldens, een ſtuiver, en twaalf penningen; en dus waarlyk, een buitengemeen voordeel, in zoo een korten tyd, van minder als twee Jaaren, dat

dat deeze Scheepen, op reis geweest waaren.

Egter moest hier afgetrokken worden, de uit, en thuiskomende gagien, en verdere onkosten, van het Schip en Scheepsvolk, welke wy, even zoo min, als de voorengezegde voordeelen, op de Vaderlandsche goederen, kunnen bepaalen, en zal dit mogelyk, wel tegens malkander overgestaan, of niet zeer verre, het zelve overtroffen hebben.

Uit de lading, van deeze vyf thuis gekomen Scheepen, en de ruwe schets van haare winsten, zal men, by wyze van gevolge, kunnen afleiden, de groote en buitengewoonen voordeelen, die onze Vooroudeıen, uit de Oost-Indischen Koophandel trokken; wy hebben daarom goetgedacht, hier over, breedvoeriger uitteweiden, als anders in 't vervolg, onze gewoonte zal zyn; om daar door, den Leezer, eenigzints een regt denkbeeld, van de waarden onzer Oosterschen handel, te geeven; en nu wederom keeren, tot de verrichtingen, van de overige Scheepen, die nog in Indiën, gebleeven waaren.

De Zeevoogd *Heemskerk*, was (gelyk wy hier vooren gemeld hebben,) met de Scheepende *Witte Leeuw*, en *Alkmaar*, van *Bantam*, naar de Molukkes gezeilt; maar alvorens tot *Damak*, (op 't Eiland *Java* gelegen) aangeland, om te zien, of hy aldaar, ook eenige handel, met de Inwoonders konde doen; dog was door dezelven, vyandelyk bejegent, en met hun slaags geweest, waar by hy, 12 man had verlooren, waar tegens hy, egter wel 70 gevangenen bekomen had, dien het Opperhooft van *Damak*, tegen de 12 gevangenen *Hollanders*, niet had willen lossen, en was dus, met 30 gevangenen Javaanen van daar verzeild, na 't Koningryk *Jobor*, (op de Kust van *Malaja*,

of

of *Malakka* geleegen,) hier wierd hy van de Koning, die een groot vyand der *Portugeezen* was, vriendelyk ontfangen, ook deed hy eenige handel met hem, en kreeg vervolgens, zoo veel ingang by deeze Vorst, dat dezelve, zeer op de *Portugeezen* verstoort zynde, over de kwaade behandeling, dien zy hem, uit de Stad *Malakka* (welke in handen der *Portugeezen* was,) aandeeden; aan *Heemskerk*, een over ryke Portugeesche *Kraak*, aanwees; welke hy, in de Zee engte, tusschen *Sumatra* en *Malakka*, met zyn twee Scheepen aantasten; de *Portugeezen*, staken de Bloed-Vlag op, en stelden zig in staat van tegenweer, ook riepen zy d'onze, verwaandelyk toe: van aftehouden, of zoude anderfints, alle de *Hollandsche* honden, (waar meede zy ons Scheepsvolk bedoelden,) die in haar handen vielen, zonder genade verzuipen. Dog *Heemskerk* stoorden zig weinig, aan deeze opgeblaazen bedreiging en schoot met zoo veel geweld op de *Kraak*, dat deeze verscheiden schooten, onder water kreeg; door dien ons geschut, veel lager, als het zyne was, waar door hy, groote lekkagie bekwam; ook schooten de *Portugeezen*, geduurig met haar Kanon, (dat zeer hoog lag,) over onze Scheepen heen, zonder eenige merkelyke schaden toetebrengen; waar op zy eindelyk, door de nood gedrongen, zig op goed kwartier overgaaven. Zy kwamen van *Makao* in *China*, van welke Stad, de *Portugeezen* bezitters waaren, en daar zy onlangs, de voorgemelde 18 *Hollanders*, van de Zeevoogd *van Nek*, hadden opgehangen; *Heemskerk*, schonk egter; (niettegenstaande dit alles;) het Scheepsvolk en de overige *Portugeezen* en Slaven, het leeven, die te zamen, wel 800 in getal waaren, waar onder, wel 100 Vrouwen en Kinderen;

G feren,

ren; en liet dezelven, met een Vaartuig na *Malakka* voeren.

Wy kunnen niet nalaaten, twee Origineele vertaalden Brieven, hier in te lassen, (schoon deeze, door verscheiden Schryvers zyn aangehaald,) welke door de Portugeesche Opperhoofden van *Malakka*, aan onze Zeevoogd, na zyn behaalden overwinning, gezonden zyn; en waar in zy, aan *Heemskerk*, een zeer Loffelyke getuigenis geeven, van de buiten gewoonen goedheid, dien hy, en de verdere *Hollanders*, aan de gevangen *Portugeezen*, beweezen had, de eerste was, van deezen Inhoud:

Het is een oud gebruik, wanneer oneenigheeden, tusschen Koningen en Vorsten zyn, men zig steeds wreekt, op de Perzoon en goederen van hunne onderzaten: Dewyl het geluk, uwen Zeevoogd zoo gunstig geweest is! dat de Kraak, *uit* China *komende, daar door, in zyne handen is gevallen; hoe wel het zelve niet, dan door Gods ondoorgrondelyke voorbeschikking! geschied is. Zoo hebben wy egter, niettegenstaande dit vyandlyk bedryf, niet willen nalaaten, u de nevensgaande Ververschíng toetezenden, die u, met deeze Brief, zullen aangebooden worden, om myne erkentenisse te betuigen, voor het goed onthaal, en uw gehouden woord, aan myne* Portugeezen *beweezen Ik verzeker uw, het altoos te zullen gedenken, en de gelegentheid daar toe voorkomende, ik uw op myn beurt, wederom regt zal doen, en beveelen uw in Godes Almagtigen behoeding.*

geschreeven door my Secretaris Paulo Mendes die Vascolas *in Malakka den 9 van Lentemaand* 1603

(en was verder getekent) Regulos Frammanis.
Andreas Fernandes.
Dominiço de Monte.
Izaac de Gusgago.

De

De tweede Brief luide aldus:

De uitkomsten van den Oorlog, zyn onzeker en twyffelachtig, waar van de overwinninge, alleen in Godes hand staan, zynde de menschen, maar de werktuigen, om dezelve te verkrygen. Het geluk heeft u gedient, in 't ontmoeten en overwinnen, van de overryke Kraak, *vol Kooplieden, Vrouwen, en Kinderen, alle onbekwaam, om zig te verweeren. Het smart my, dat gy myn Schip, niet hebt ontmoet; dan vertrouw ik, gy onderscheid bevonden zoud hebben, tusschen Soldaten, en Kooplieden, in 't verdeedigen hunner Scheepen. 't Geen de* Hollanders, *in* China *wedervaaren is, doet my ten uitterste leed, en ik vinde de zaak veel te gering, om zulk een swaare straffe te verdienen, dog zyt verzekert, den aanlegger daar van, bereids in boejens zit, en met het verliezen van zyn hoofd, gestraft zal worden. Het is waar, dat de Scheepen van u Natie, die alhier van de Molukkische Eilanden, en uit* China *zyn opgebragt; ontladen zyn geworden, maar ik heb egter niet nagelaten, het Volk daar van, gunstig te doen handelen. Ik zende u met dezen Brief, het Vaartuig te rug, met u wederkeerend Volk, dat de* Portugeezen *(dien gy in de* Kraak *veroverd hebt,) herwaarts heeft gebragt; en ik verzeker u, deeze gunst! eeuwiglyk te zullen erkennen, maar deeze erkentenis, zoude nog veel grooter zyn, zoo gy myn wilde laten volgen? den Kapitein, nevens den eerwaarden Vader* Anthony, *met de overige* Portugeezen, *die nog in uwe handen zyn; en dat gy van de Koning, zoude willen verzoeken, dat hy ons Volk, die met de Chineesche Jonk genoomen zyn, weder in vryheid geliefden te stellen.*

Malacca den 9den van Lentemaand 1603.

(Was getekent)

FERNANDO D'ALBUQUERQUE.

Deeze veroverde *Kraak*, was genaamt de *St. Catharina*, en had een groote schat, van allerhanden Indische waaren in; gelyk uit de onderstaande Lyst, komt te blyken, waar agter de pryzen gesteld zyn, zoo als die goederen, hier te landen zyn verkogt, als: aan

Witte ruwe Zyde, —	ƒ	2212125: 7:15
Geele dito, — —	=	41095: 4:13
Getwynde of Getwernde dito,	=	78641: 6:11
Flos Zyde, — —	=	88249:14:10
Satynen, — — —	=	2984:13: 8
Fluweelen, — —	=	23846:18: 8
Armozynen, — —	=	141744:13:12
Damasten, — —	=	95789:15: 6
Gouda Lakens, —	=	5101:16: 6
Gazen, — —	=	4741:18: 8
Taffa, — —	=	17086: 5:—
Lamphers, — —	=	8317:14:—
Catoene Lywaten, —	=	2982: 8: 8
Tutenago, — —	=	33056:14:14
Radix China, — —	=	25274: 5: 3
Lignum Aloé, — —	=	31290:—:12
Benjuin, — —	=	16819:11:—
Gallegaan, — —	=	1006: 4:12
Campher, — —	=	22542:—:—
Muscus, — —	=	81992:—:—
Aluin, — —	=	13720:13: 4
Amber de Gris, —	=	1690:—:—
Suyker, — —	=	141426:18:12
Candi Suyker, —	=	3487:17:—
Confyten, — —	=	406: 7:10
Ongemunt Goud, —	=	68504:17:—
Gemunt Goud, —	=	7941:13: 8
Goutdraat, — —	=	4027: 8:—

Ko-

Koper,	—— ——	:	22192: 7: 6
Loot,	—— —— ——	:	2936:18:—
Diverse Koopmanschappen, —		:	149449: 3: 2
De Kraak de St. Catharina, —		:	5700:—:—
			f 3356172:17:12

Onverkogte Goederen,

Radix China,	—— ——	:	20000:—:—
Lignum Aloé,	—— ——	:	11060:—:—
Goutdraat,	—— ——	:	2000:—:—
Wayers,	—— ——	:	600:—:—
			f 3389832:17:12

En heeft dus de *Kraak*, met zyn inhebbende lading by verkoop alhier, belopen; een considerabele schat, van drie millioen, driemaal hondert, negen-en-tachentig duizend, agt hondert, twee-en-dertig Hollandse guldens, zeventien stuivers, en twaalf penningen.

Heemskerk, na het veroveren dezer ryke prys, kwam weder tot *Johor*, alwaar hy, met de Koning, een verbond van vriendschap aanging, en *Jacob Buyzen*, aldaar als Koopman liet; vertrok vervolgens, en kwam (na verloop van eenige tyd) tot *Bantam*, alwaar hy de *Kraak* ontlaaden, en daar uit, de meesten Koopmanschappen, in zyn Schip, en in het Schip *Alkmaar* overbragt; liet toen dezelve van boven affnyden, en veel lager op 't water timmeren; alzoo die wel 27 voeten diep ging, en hy derhalven, met zoo een diepgaand Schip, de Vaderlandsche reize, niet durfden onderneemen.

Wanneer nu dezelve, (zoo goed doenlyk) vertimmert

mert was, lade hy hem tot *Bantam*, vol met Peper, en vertrok daar meede, in Wynmaand 1603 na 't Vaderland, verzeld van 't Schip *Alkmaar*, en nog twee Scheepen van de Vloot, van *Warwyk*, alwaar hy, met de Scheepen de *Witte Leeuw*, *Mauritius*, *Erasmus*, en de *Kraak*, de *St. Catharina*, in Hooimaand, des volgende Jaars 1604, aankwam; met agterlating, van het Schip *Alkmaar*; 't welk een groot gedeelte, van de veroverde goederen in had; dog dat door een zwaar lek, genoodzaakt was geworden, op 't Eiland *Madagaskar* aanteloopen, en daar, alle zyne inhebbende goederen, t'ontladen, om was 't mogelyk, het lek te stoppen. Terwyl het Scheepsvolk, hier meede beezig was, ontstond een zwaare ziekten onder hen, die de meesten in de kaaken der onverzoenbaare dood storten, en de overige, welke weder gezond wierden, waaren zoo magteloos, dat zy geheel buiten staat waaren, het Schip over Zee te voeren: wierden ook dagelyks geplaagt, door de Inwoonders, die hen, nu en dan, eenige goederen ontstallen, en waar tegens zy, nacht en dag, op hunne hoede moesten zyn, wilde zy van haar, niet overvallen weezen; dus leefden zy hier, in duizend vreeze, en waaren (niet zonder reeden) bedugt, zy alle hier hun leeven, zoude moeten laaten.

In deeze uitterste nood zynde, kwam eindelyk tot haar geluk! een verlosser op daagen, alzoo de Scheepen, *'t Hof van Holland* en *Medenblik*, die onder 't gebied, van de Zeevoogd *Steven van der Hagen*, in 't Jaar 1603, met meerder Scheepen, door de geoctroyeerde Oost-Indische Maatschappy, waaren uitgerust; (en waar van wy, in 't vervolg spreeken zullen) aldaar, by haar ter Reede kwamen, en hun, in deeze jammerlyke omstandigheid

heid vonden: deeze Scheepen, waaren door hun Zeevoogd, eigentlyk uitgezonden geweest, om een vermist Schip, de *Wachter* genaamt, van de Molukse Vloot, onder *Wolpbert Harmens*, op te zoeken, waar van men in *Holland* tyding had gebragt, het zelve op 't Eiland *Mauritius* lag, en zeer lek was; dog welk Schip, kort na 't vertrek deezr Vloot, behouden in *Texel* was aangekoomen. Door gestadige tegenwinden, en zwaare stormen, hadden zy *Mauritius*, niet kunnen bezeilen, maar waaren, na dat zy een geruimen tyd, daaromtrent op Zee gesworven hadden, eindelyk door lekkagie, en gebrek aan Verschwater, genoodzaakt geworden, op *Madagaskar* aan te loopen. By hun aankomst, waaren niet meerder, als 18 man, van 't Schip *Alkmaar*, in 't leeven, die door de geleeden ongemakken, zeer zwak waaren; 't *Hof van Holland*, nam dit Scheepsvolk, en de geheele lading over, en slooften alles van 't Schip, wat zy eenigsints konde bergen; staken vervolgens het wrak in brand, en na zy zig, van haar geleedene schaden, hersteld hadde, vertrokken zy, met deeze ryke Lading, na 't Vaderland. Dog 't Jagt *Medenblik*, vervorderden zyne reize naar *Bantam*.

Wanneer *Heemskerk* met de veroverde *Kraak* in *Holland* aangeland was, wierd dezelve aanstonds, voor goede prys verklaart; schoon veele Portugeesche Kooplieden, die zig in *Holland* hadde nedergezet, en welke zekerlyk, eenige Intrest in de lading hadden, daar zeer sterk, zig tegens aankanten, die haar beriepen, op de oude Vriendschap, der *Portugeezen* en Nederlanders, en op de verscheiden voorregten, in den Jaaren 1588, 1592, en nog laatstelyk in 't Jaar 1600, aan die van hunne landaart, toegestaan, welke zig, naar 't be-

magtigen van *Portugaal*, door *Philips* de tweede, in *Holland* of *Zeeland*, wilde komen nederzetten: gelyk veelen, uit haat tegens de *Spanjaarts*, en om van de Spaansche Inquizitie, niet voor Joden, of Mahomettaanen verklaart te worden, gedaan hadden. Zy hieuwen zig voornamentlyk, aan de privilegie den tweeden van Wynmaand des Jaars 1600, waar by haar vergunt was; vry te mogen handelen, over *Lisbon* op *Braziel*, en haare goederen, welke zy van daar kreegen, in de Nederlanden te mogen brengen, mits betalende, behoorlyke inkoomende regten, en wilden dit voorregt, by weize van gevolgen, ook over de plaatzen, welken haare Landslieden, in Oost-Indien bezaaten, uitstrekken. Dog de algemeenen Staten, Oordeelden nogtans, dat de *Portugeezen*, die zig onder de Spaansche heerschappy, in Oost-Indien onthielden, met reeden, voor vyanden, en derzelver goederen, voor goede prys, gehouden wierden. Waar meede dit verschil, 't geen by het opbrengen der Portugeesche *Kraak* de *St. Jacob*, in *Zeeland*, begonnen was, geheel beslist wierd.

Wy hebben hier vooren gezegt, dat te gelyk met de 8. Scheepen, onder *Heemskerk* en *Grenier*; nog vyf andere, waar wy de naamen meede van opgaaven, onder de Zeevoogd *Wolphert Harmensz*, waaren uitgeloopen; dog op den 8sten van Bloeimaand 1601, op de hoogte van 44 of 45 Graden, van haar gescheiden waaren. Deeze Scheepen, vervorderde haare reize, tot den 10den van Zomermaand, wanneer zy 't Schip de *Zwarte Leeuw*, waar op de Zeevoogd *Grenier* was, op 8 Graden Noorderbreete weder ontmoeten, die haar het voorgevallene, met de Spaansche Vloot verhaalden, en vervolgens weder van haar afraakten. Zy liepen den 27sten van Herfstmaand, op de Z: W: hoek,

W: hoek, van 't Eyland *Mauritius* ten Anker; alwaar zy aan Land, een man vonden, welke uit Vrankryk geboortig was, die op dit Eiland, 't welk onbewoont was, een reeks van 20 Maanden, alleen had moeten doorbrengen, en zig geneerd had, met Palmites Vrugten, en Schilpadden Vleesch. Hy verhaalden aan d'onze, dat hy over eenige Jaaren, met drie Scheepen, in dienst der Engelschen was uitgevaaren, dat zy op de Kust van *Melinde*, verscheiden Vaartuigen, meest behoorende aan de *Portugeezen*, genoomen hadden, dog dat kort daar aan, een van hun Scheepen was verongelukt; ook hadden zy het tweede, uit gebrek van volk, in de brand moeten steeken, door dien onder haar, een zwaare en besmettelyke Ziekten, geregeert had, waar aan de meesten van 't Scheepsvolk, waaren komen te sterven; dat zy vervolgens, het ongeluk hadden gehad met hun laaste Schip op 't Eiland *Bouton*, digt by *Malakka*, geleegen, te stranden; waar van hy, met 4 Engelschen, en 2 Swarten, alleen was afgekoomen: naderhand waaren zy met een *Indeaansche* Jonk en eenige van de geborgen goederen, van daar verzeilt, wanneer de twee Swarten, voorgenoomen hadden hun 's nachts te vermoorden, maar hun vervloekt voorneemen, was nog in tyds ontdekt; waarop deeze twee, over Boord gesprongen, en naar Land gezwommen waaren; dat zy vervolgens met de Jonk, hier aan de Zuid-Westhoek van 't Eiland *Mauritius*, waaren aangeland; waar hy de 4 Engelsche verzogt had, te vertoeven, tot aldaar, van de eene of andere Natie, een Schip aankwam, waar meede zy, van dit onbewoond Eiland, konde geraaken; dog de Engelschen, zulks niet willende doen, waaren met het Vaartuig vertrokken,

 en

en hadden hem trouwlooslyk verlaaten. Toen d'onze hem vonden, was hy geheel naakt, want was, eenige tyd te vooren, van een razende Ziekten overvallen geweest, waarin hy, alle zyne Kleederen, van 't lyf gescheurt had, waarom zy hem aanstonds onderstand en Kleederen gaven, en namen hem, op een van hunne Scheepen.

Terwyl deeze Scheepen hier lagen, kreegen zy overvloed van Verversching, en vongen een meenigte van Visschen, die egter alle vergiftig waaren, alzoo het meeste Scheepsvolk, daar door vergeeven raakten, dog wierden door het gebruik van een Drank, meest uit Oly en Azyn bestaande, weder hersteld: zy noemden deeze hoek, (om gezegde reeden) de fenynige hoek, en verzeilden den 29sten van daar; kwamen den 8sten van Wynmaand, in een andere Haven van dit Eiland, waar zy Verschwater innaamen, haare Scheepen schoon maakten, en tot den 20sten ten Anker bleeven, vertrokken toen van daar, en kwamen met haar 3 Scheepen en 2 Jagten, den 26sten van Wintermaand, in de Straat *Sunda*, alwaar haar een Chineesche Jonk ontmoeten, die aan de Zeevoogd verhaalden, dat tot *Bantam*, een Spaansche Vloot, bestaande in 30 Zeilen lag, onder hunne Zeevoogd, *Don Andreas Fortado de Mendoza*, waaronder: 8 groote Gallioenen, van drie a vier hondert Lasten; 12 Galeijen, en de rest Fregatten waaren, alle ten Oorlog uitgerust, en van *Goa*, *Coetsjien*, en *Malakka* te zamen gebragt, en dat zy, de gezegde Stad, beleegerd en ingeslooten hielden.

Op deeze onverwagte tyding, gaf de Zeevoogd een ƈeyn, aan alle de Hoofdlieden der andere Scheepen, om by hem aan Boord te komen en te overweegen, wat hieromtrent, raadzaam was

doen. Wanneer men nu eenige tyd, deeze zaak in overweeging had genoomen, wierd door den Scheepsraad beslooten, ten meesten voordeelen van de Indischen handel, tot behoud van de Stad *Bantam*, en ter onstervelyke glorie onzer Zeehelden, deeze ontzachelyke vyandige Vloot, kloekmoedig en onvertzaagd aan te vallen, eer deezen zig voor *Bantam* genesteld hadden, aan het behoud van welke Stad, d'onze te veel geleegen lag, door dien zy aldaar, met verlof van de regeering, haare meesten handel deeden. Na dit besluit, dan genoomen was, liepen zy voor *Palimbang* ten Anker, alwaar zy het geschut, op 't Dek haalden, dat (volgens gewoonte) beneeden in 't Schip geborgen was, na dat zy de *Kaap de Goede Hoop*, gepasseert waaren, en anders niet weder op 't Dek bragten, voor zy in de Straat *Sunda* kwamen: 't welk hen, nu zuur te staan zoude hebben gekoomen, hadden zy door de Chineezen, geen tyding gekreegen, van de nabyheid der Spaansche Vloot.

Om nu ook iets, van deeze ontzachelyke Vloot te zeggen, die geheel Indien, scheen te zullen overstromen, zoo dient men te weeten, dat Koning *Philips* de tweede, al lang de vaart der *Hollanders* op Oost-Indien, met scheele oogen, had aangezien, en ook verscheiden pogingen, by de Indische Vorsten, aangewend had, om onzen handel te stremmen; dog zulks hem niet willende gelukken, besloot hy al in 't Jaar 1598, een Vloot Oorlogscheepen, in de Indien uitterusten, ten einde, 't geen hy door list niet konde uitwerken, nu met geweld te onderneemen; maar was daar in teegen gehouden, door zeker Mallabaarsche Zeeschuimer *Cunal* of *Cunala* genaamt, die de *Spanjaarts* en *Portugeezen*, lange jaaren, door

zyne

zyne groote Zeeroveryen, had ontrust. Als meede door den Oorlog, die zy, geduurende eenige Jaaren met den *Samoryn* van *Kalikoet*, hadden moeten voeren; dog in 't volgende Jaar 1599, hadden zy Vreede, met deeze *Samoryn* gemaakt, en onder den beroemden *Louis Gama*, hunne kragten by een verzamelt, om deeze Zeerover *Cunal*, in zyn sterkten, aantetasten; maar zulks toen niet willende gelukken door dien zy, de weize om zyn Fort te belegeren, niet wel hadden aangelegd, en door hunne hoogmoed, verblind, zig verbeelden, hy zig aanstonds aan haar, op genade zoude hebben overgegeeven, besloten 't naaste Jaar 1600, onder bovengezegde *Andreas Fortado de Mendoza*, met veel grooter magt, hem op 't lyf te vallen, waardoor zy ook, zyn vesting innamen, en hem, die bevorens, by na een Koning in magt, door zyn roveryen geworden was, nu voor Galeyboef, aan een Roeybank Keetende.

Ook had *Fortado*, na 't verslaan van deezen Zeerover, door zyn Zeegenryke Wapenen *Jaffana Patan*, (een voornaam ryk, op 't Eiland *Ceilon*, geleegen,) aan de Spaansche Kroon gehegt, waar door hy zyne naam, zeer ontzachelyk, in Indiën gemaakt had.

De Onder-Koning van *Spanjen*, *Aria Saldanja* genaamt, nu zyne handen, wat ruimer hebbende, nam in 't volgende Jaar voor, het ontwerp, 't geen bereids twee Jaaren besloten was, ter uitvoer te brengen, waar toe hy, van de Koning van *Spanjen*, volkomen last had, namentlyk; om de Vaart, en handel der *Hollanders* en *Zeeuwen*, in Indiën, overal te beletten, en met geweld tegen te gaan; ja zelfs, zulke Indische Mogentheeden, die onzen handel begunstigden, of eenigsints in hunne Staten toelieten, vyandelyk aan te vallen,

en hen te dwingen, alleen met de *Portugeezen* en *Spanjaarts*, handel te doen; met uitsluiting van alle andere Natien, en byaldien, eenige van hun, zulks mogte weigeren, hunne Landen, als dan door 't Vuur en Swaart, te verdelgen. En derhalven de Spaansche Vloot tot *Goa*, nog meerder versterkende, bestond dezelve toen, in 5 Gallioenen van *Goa*, waar op zig bevonden, de zoo even gezegde *Don Andreas Fortado de Mendoza*, welke Gouverneur van *Malakka*, en een schrik van 't Oosten was, die over deeze Vloot, het Oppergezag had. Behalven hem was hier op zyn Onder-Zeevoogd, *Thomas de Souza de Reucha*, en deeze navolgende Hoofdmannen, *Francisco de Sylva de Meneses*, *Antonio de Sousa Falead*, en *Don Lopes de Almeijda*; van *Malakka* waaren 'er ook 2 *Kraken*, waar op 't bevel hadden, *Trajano Rodrigos de Castel Bianco*, en *Joza Pinto*, en op de *Kraak* van *Coetsjien*, was Hooftman, *Sebastiano Suarco*. Behalven deeze 8 Gallioenen, waaren 'er van *Malakka*, nog 18 Fusten, met nog een Gallioen vertrokken, die op *Ceylon* kwamen, uitgenomen een, door ons genoomen, waar op, *Francisco de Sousa de Toues* Hoofdman was.

Van *Manaar*, waren nog 2 Fusten en 2 Galliotsen gekomen, op welke, *André Rodrigus Paliota*, en *André Gujeda de Cavalho*, *Diego de Mello* en *Manoel Dias*, Hoofdmannen waaren. Nog waaren van *Malakka*, 2 Gallioenen gekomen, waarop 't bevel voerden, *Gonsalo Vas de Castel Bianco*, en *André Pessoa*; waar by nog kwamen, 2 Jonken, over welke *Francisco de Maris*, 't gezag had en nog 7 Roeijagten.

Op deeze Vloot, (buiten welke tot *Atsjien*, nog 4 Scheepen en een Jagt lagen) waaren 800 *Portugeesche* Soldaaten, behalven de Swarte Bootsgezel-

zellen, die veel meer in getal waaren. Waar meede de *Spaansche* Zeevoogd, voorneemens geweest was, al in 't eerst van Oogstmaand, voor *Bantam* te zyn, dog door gedüurige Stormwinden, tot den 24sten van Wintermaand, was opgehouden, eer hy aldaar, met deeze Vloot aanlanden. En nu Trotsch! op zyne overwinningen, van 't voorgaande Jaar geworden, zig verbeelden alle de Koningen op 't Eiland *Java*, voor zyn gevreesden vuist, buygen zoude; ook had hy voorgenomen, wanneer hy *Java*, onder zyn gehoorzaamheid gebragt had, dan naar *Sumatra* te Zeilen, en de Koning van *Atsjien* te dwingen, om al de *Hollanders* en *Engelsche*, welke aldaar handelden, uit zyn ryk te jagen, ook aan de *Portugeezen* toeteestaan, zy een sterkte, by de Haven van *Atsjien* stichten, en aan hun, de onkosten van haar geheele Vloot, te betaalen. Dit verricht hebbende, als dan na de *Molukkes* te loopen, en daar alles, door zyn magt en geweld, te overstroomen; dog de meesten dezer harsenschimmen, verdweenen in een rook, zoo ras *Wolphert Harmensz*, met zyn 5 Scheepen, op den 27sten van gezegde Maand, met Zonnen-opgang, op deeze gevreesden Vloot afkwam, en aanstonds Jagt maakten, op twee vyandelyke Gallioenen, die op de Brandwagt lagen, omtrent het West-einde van *Poelo Pensano*; die zy ook (waarschynlyk) vermeesterd zoude hebben, door dien dezelve, nog ten Anker lagen, en geen vyand verwagten: ten waare de roerpen van des Zeevoogds Schip, door 't barsten van een stuk Geschut, niet was gebrooken, waar door zyn Roer, geheel onklaar raakten, en de *Portugeezen* hier door gelegentheid kreegen, om d'onze te ontloopen; dog de Onder-Zeevoogd *Hans Bouwer*, van het on-

ongeluk, 't geen 't Schip *Gelderland*, overgekomen was, geen kondschap hebbende, vervolgden den vyand, en gaf een van deeze Scheepen, zodanig de volle slag, dat het zelve, (ter nauwernood) geheel reddeloos uit zyne handen raakten, en tyding van zyn wedervaaren, aan de zyne bragt; 't welk een groote verslagentheid onder hun maakten, zoo dat deeze ontzachelyke Vloot haare Ankers ligten, en digt onder *Poelo Pensano* afzakten, alwaar zy weder, het Anker wierpen.

Onze Zeevoogd, was meede genootzaakt, het Anker te werpen, om zyn geleeden schaden te herstellen, ook riep hy de Scheepsraad byeen, om te besluiten, of men den vyand, die slegts een en een half myl van d'onze ten Anker lagen, weder zou opzoeken, of de bestemde reize, na de *Molukkes* vervorderen; waar op geresolveert wierd; door dien men onder de *Portugeesche* Vloot, een groote verslagentheid bespeurden, hen nog eens op te zoeken, en waar 't mogelyk, voor *Bantam* te verjaagen.

Den 29sten hebben d'onze haare Ankers geligt, en zetten het regt op des vyands Vloot aan, waar meede zy dapper Schutgevaarte hielden: op de Oosterhoek van *Bantam*, lagen twee van haar gtoote Galleyen op de Brandwagt, die de *Hollanders* trachten t'ontlopen, doch de stroom tegenhebbende, zoo klampte de Scheepen *Utrecht* en de *Wachter*, elk een dezer Galleyen aan Boord, en vielen met zoo veel geweld op den vyand aan, dat veele *Portugeezen*, om haar leeven te bergen, in het Schip *Utrecht* overklommen, maar d'onze bevreest wordende, zy mooglyk toeleg maakten, om het zelve t'overrompelen, is het Jagt tot hulp gekoomen, wanneer zy de meeste vyanden,

over

over Boord joegen, en deeze Galley verõverden de Hoofdman daar van, was *Francisco de Sousa*, die aan Boord had, 60 man, zoo *Portugeezen* als *Indianen*, die behalven hem, en eenige *Portugeezen*, alle dood geslagen wierden.

Het Jagt de *Wachter*, had de andere Galley, waar op *André Rodrigues Palliota*, het bevel voerden, meede vermeestert, en deeze Hoofdman, door dien hy zig niet, gevangen wilde geeven, met zyn meesten Volk, dood geslagen; behalven drie *Portugeezen*, die zig gevangen gaaven. Uit deeze Galley, namen zy een Metaal stuk, en drie Metalen Bassen, en staken vervolgens, deeze beide Scheepen in brand, schoon dezelve, met Rys en andere levensmiddelen, geladen waaren.

Den 30sten lagen de beiden Vlooten, onder de Kust van *Java*, een weinig beneeden *Bantam*, in malkanders gezicht ten Anker; zonder iets van belang uitteregten, schoon de *Portugeezen*, het voordeel van de wind hadden; zy staken wel twee hunner Galleyen in brand, en lieten dezelve, op de *Hollandsche* Vloot afdryven; dog eer deeze, by onze Scheepen kwamen, waaren zy geheel verbrand, en voldeeden dus niet, aan hun oogmerk. Daags daar aan, ligte de Zeevoogd *Wolphert Harmensz*, zyne Ankers, 't geen door de andere Scheepen gevolgt wierd, en liepen in de wind op, naar den vyand toe, van meening zynde, hun slag te leeveren, 't geen zy zoo ras niet vernaamen, of wonden hunne Ankers op, en vluchten met volle Zeilen, lafhartig van d'onze af; tot hun geluk, wierd het kort daar aan stil, weshalven de *Hollanders*, weder het Anker moesten werpen, gelyk zy ook na-

derhand deeden, zonder op d'onze af te durven komen

Den Eersten van Louwmaand 1602, zetten de *Hollandsche* Vloot, het weder met volle Zeilen, op den vyand aan, die hen nu scheen te willen inwagten, waar door d'onze staat maakten, het eindelyk eens, op een treffen zoude komen; maar zoo ras onze Scheepen, de *Portugeesche* Vloot, onder 't bereik van haar geschut hadden, en heevig op hun begonnen te schieten, wenden zy in groote verwarring, van onze Vloot af, als bevreest zynde, voor het *Hollands* geschut. Hunne Trotsche Zeevoogd, liet daar op, wel de Bloedvlag waijen, dog zulks mogt weinig helpen, alzoo de vrees en verwarring, onder zyn Volk heerschten, die maar absoluit niet vegten wilden: dus liepen de *Hollanders*, den 3den van gezegde Maand, op de Reede van *Bantam*, 't geen *Fortado*, met goede oogen moest aanzien, konnende niet beletten, dat *Wolphert Harmensz*, en de zyne, daar als dappere helden, met alle tekenen van vreugden ingehaald wierden: de *Bantammers* zagen hem, als hunne verlosser aan, en stonden ten uittersten verwondert, over de lafhartigheid der *Portugeezen*, die met zoo groot een Vloot, van zoo veel Volk voorzien, zig door 5 *Hollandsche* Scheepen, van de Reede lieten jagen, en schoon van hen eerst aangetast, geen slag durfden leeveren. Een schande, die zy nooit zullen uitwisschen, en een onsterffelyke roem! voor de *Hollandsche* Natie, zoo by de *Bantammers*, als andere *Indianen*, die d'onze, nu alle vriendschap begonnen te betoonen; maar daar en tegen, zeer verachtelyk, van de hoogmoedige *Portugeezen* spraken. Welke hunne dapperheid, altoos hemel

 hoog

hoog verheft, dog zeer smadelyk van d'onze gesprooken hadden.

De *Hollandsche* Zeevoogd, bleef eenige dagen tot *Bantam*, om zig van zyn geleedene schaden, (hoe wel dezelve zeer gering was) te herstellen; hy had by de verscheiden schutgevaartens, dien hy met de *Portugeezen* gehouden had; slegts een man verlooren, en eenige gekwetsten bekomen. Zyne Vloot, kon hier lading in overvloed bekomen hebben, maar alzoo hy, volgens uitdrukkelyke last van zyne Reders, naar de *Molukken* Eilanden bestemt was; vertrok hy van *Bantam* den 12den van gezegde Maand, en kwam 's Nachts voor *Jakatra* ten Anker, alwaar hy de presenten van Prins *Maurits*, aan den Koning zond, die zeer minzaam ontfangen wierden, d'onze kreegen hier een meenigte Verversching, verzeilden den 17den van daar, en vervorderden haare Reize naar *Banda*, alwaar de beste Notemuscaten, ter dier tyd waschten, deeden onderweegen, en wel op den 17den van Sprokkelmaand, het Eiland *Ternaten* aan, vertoefden hier tot den 27sten, wanneer zy jagt maakten, op twee *Portugeesche* Scheepen, waar van zy een veroverden, 't welk met Ryst, Wyn, Oly, Porcelyn, en Zyde geladen was. Vertrokken den 7den van Lentemaand, naar *Banda*, alwaar zy den 14den aankwamen, en haare Onder Zeevoogd op de Reede vonden, die genoegzaam zyn volle Lading had. De overige Scheepen, kreegen meede hier, het grootst gedeelte haarer Lading, en waaren op den 24sten van Zomermaand, gereed om te vertrekken, in welke tusschentyd, de Zeevoogd, een Verbond van Koophandel, met deeze Eilanders aanging; waar by hy beloofden: het Eiland, tegens de overlast der *Portugeezen*, te zullen beschermen, mits zy,

alle

alle hunne Speceryen, aan d'onze verhandelden; voorts verbond men zig, ter zaake van de Godsdienst, malkander niet lastig te zullen vallen, en elkanders overlopers, niet te zullen aanhouden.

Na dat de Zeevoogd, deeze overeenkomst, met de *Bandaanen* had aangegaan, vertrok hy met zyn Vloot, op gezegde tyd van daar, zy kreegen daags daar aan, *Amboina* in 't gezicht, en vervorderden hunne Reize, tot den 6den van Hooimaand, wanneer zy, by 't westeind van *Madura* waaren, en dien eigen avond, nog op de Reede van *Tuban*, ten Anker liepen; alwaar zy den 7den, de presenten voor den Koning geschikt, aan Land bragten, die by deeze Vorst, zeer aangenaam waaren. Den 9den, kwam de Zeevoogd *Heemskerk*, met de Scheepen *de Witte Leeuw*, *Alkmaar*, en zyn veroverde Kraak, by haar ter Reede, waar meede zy, op den 13den 't Zeil gingen, koers houdende, langs de Javaansche Kust. Zagen den 14den *Japparra*, en gierden den 18den, te *Jakatra* aan, alwaar zy haar, van Water en Verversching voorzagen, en kwamen den eersten van Oogstmaand, voor *Bantam* ten Anker, daar de Scheepen *Gelderland* en *Zeeland*, haare overige Lading innamen, en tot den 15den verbleeven; wanneer de Zeevoogd, en verdere Scheepsraaden, besllooten *Claas Gaaf*, en *Jan Lodewyksz*, als Opper- en Onder-Koopman, tot *Bantam* te laten, tot de komst van de Scheepen, *Utrecht* en de *Wachter*, (die van de Vloot, afgeraakt waaren,) in welke tusschen tyd, zy de nog onverkogte Koopmanschappen, voor Peper verhandelen, en dezelve, in gezegde Scheepen, by derzelver aankomst, laden moesten. De Opper en Onder-Zeevoogd, benevens het Jagt '*t Duyfje*, vertrokken van *Bantam*, zynde den 4den van Slagtmaand,

maand, de *Kaap de goede Hoop* gepasseert, en kwamen den 23sten, op de Reede van *St. Heleen*; alwaar zy de Zeevoogd *Schuurmans*, met 5 Scheepen vonden, (dog het Jagt, was op de hoogte van de Kaap, van haar afgeraakt,) zy bleeven hier tot den 23sten van Wintermaand, en vervorderden toen, met haar zeeven Scheepen, de reis na 't Vaderland, alwaar zy in 't laast van Grasmaand 1603, met een ryke Lading, aankwamen.

Terwyl wy nu, het voornaamsten, 't geen onzen Dapperen Zeevoogd *Wolphert Harmensz*, in *Indiën* verricht heeft; verhaald hebben: zal het, (ons oordeels) niet geheel ondienstig zyn, hierop te laten volgen, het geene de Spaansche Zeevoogd *Fortado*, met zyn ontzachelyke Vloot, na dat hy door d'onze, voor *Bantam* verjaagd was, verder ondernoomen heeft.

Deeze Trotsche Zeevoogd, dan barstende van spyt, door dien hy zyn grootsch ontwerp, om geheel *Java* onder zyn gehoorzaamheid te brengen, door een hand vol Volk vereidelt zag Verzamelden zyne verstrooide Vloot, (waar van nog de schrik, voor 't Hollands Geschut, niet geheel geweeken was;) zoo ras doenlyk byeen; waar meede hy den 9^{den} van Sprokkelmaand 1602, voor *Amboina* verscheen, en daar alles, met Moord, Roof, en Verwoesting vervulden, ook al de Specery boomen welke hy machtig kon worden, liet uitroeijen en verbranden, en bragt dus, (als in een ogenblik) geheel *Amboina*, met geweld weder onder de gehoorzaamheid van Spaansch Portugal; zodanig, dat 'er geen een plaats meer was, die eenige weerstand bieden, of zig, tegens zyne Wapenen, dorst verzetten; dan alleen *Hitoe Lama*, (of het oude *Hitoe*), maar wanneer hy, twee

twee hondert verſche *Portugeezen*, van 't Kaſteel, over Land daar na toe gezonden had, benaauwden hy het zelve zoo, dat de *Hitoeëſen*, genootzaakt waaren, meede onder zyne Zeegenryke Wapenen, te bukken.

De naam van *Fortado*, was nu zoo ontzachelyk geworden, by de *Amboineeſen*, dat ieder op het noemen van dezelve, Zidderde! en hem, als de geeſſel van hun Land, aanzagen; egter zag hy wel, het alles door Moorden en Branden, niet na zyn zin zoude kreigen, dus ſchoot hy in plaats van den Leeuwenhuid, het Voſſevel aan; en nooden twee voornaamen Inlandſche Vorſten, om met hem, een beſtendige Vreede aantegaan, 't geen van die uitwerking was, dat deeze twee Koningen, zig in ſchyn aan hem onderwierpen, zelfs zoo verre, dat zy zig lieten doopen, en (door hunnen aangebooren aart van veinzen,) uitterlyk, zig zeer geneegen, tot de *Portugeezen* toonden; maar inderdaat, het nergens anders om deeden, als om zoo veel in hun vermoogen was, hunnen verdrukten en gevluchten Landsgenooten, van alle de aanſlagen, en onderneemingen der *Portugeezen*, in 't geheim kondſchap te geeven

De *Spaanſche* Zeevoogd, na zoo groot een overwinning! was egter niet zonder reeden, voor de gevluchten *Amboineezen* beducht, die zig in meenigten, op het nabuurig Eiland *Hoewamobel* genaamt, hadden nedergezet; om dus dan, dit wispelturig Volk, geheel onder zyn gehoorzaamheid te brengen, ſtak hy onverwagt, na het gezegde Eiland over, en was reets, aan 't branden en blaken van eenige Dorpen, eer de verſtrooiden *Amboineeſen*, zig by malkander konde verzamelen, alzoo zy dit bezoek, hier niet ver-

wagt hadden. De *Tarnataansche* Steedehouder, ontweek met de zynen, nog in tyds zyne handen, na het naby geleegen Eiland *Bonoa*, zonder den Storm aftewagten: dog de *Pati* of Grave van *Loeboe*, oordeelden best, met deeze overwinning, die alles als een Snelvlietende Rivier, door zyn geweld overstroomden, een schyn vreede, tot behoudenis, van zyn Land en Ingezetenen, aantegaan; om 't welk, te beter schyn te geeven, zond hy vooraf, aan *Fortado*, eenige geschenken, en benevens dezelve een opgepronkte Deerne, die hy veinsde, zyn Dochter te zyn; 't geen van zulk een goede uitwerking was; dat hy in gunst wierd aangenoomen, en daar door gelegentheid vond, de zig aldaar verschuilende *Hitoeëesen*, en verdere Inboorlingen van *Amboina*, te bergen; waar door hy, een onsterffelyken naam! by zyne Ingezeetenen, en Vrienden behaalden, die hem, de eenige behouder, van *Hoewamobel* noemden.

Van daar, begaf zig *Fortado*, na het wederspannig *Ibamaboe*, een sterke plaats, die de *Portugeezen*, zeer veel moeiten gegeeven heeft, en een van de voornaamste was, die hem 't hoofd dorst bieden, waar ook een meenigte *Amboineezen*, heen gevlucht waaren, om een veilige Schuilplaats te vinden. By zyn aankomst, verbeelden hy zig, dat deeze Vesting, voor 't geweld van zyne ontzachelyke Wapenen, aanstonds zoude zwiggten, dog zulks ging hem, verre buiten zyne gissing, alzoo hy, door de hardnekkige en dapperen tegenstand der beleegerden, genootzaakt was, met alle de zyne zeer verward, na de Hoofd Vesting te wyken, zonder iets van belang, daar tegens uitgeregt te hebben. Vervolgens ontbood hy aldaar by zig, de voornaamste *Orankajas*, en hoof-

hoofde van de nieuw overwonne Negeryen der Mooren, van *Amboina*, veinzende met haar, Vreede te willen maaken, en uit hun, een Land-Raad t'zaam te stellen; maar wanneer deeze, niet voorziende de Slang, welke in 't Gras verborgen was, by hem kwamen, nam hy ze alle gevangen, en Zeilden met eenige van hun als Gyzelaars na *Ternaaten.* Dog de Kapitein van *Hitoe*, *Tepil* genaamt, was met twee Edellieden, en eenige andere *Hitoeësen*, na 't Gebergte gevlucht, op 't aanraaden, van zeker oud en afgeleeft Edelman, *Tabalille* genaamt, die Voorzitter in de Vergadering der oudsten, van de *Hitoeësche* Kust, en de Vader van een der bovengezegde Edellieden was; en aan wien deeze drie Edelen, voor hun Vertrek, hadde moeten belooven: Standvastig, by het Verbond, met de *Hollandsche* Zeevoogd *van der Hagen* aangegaan, te volherden, en zyn komst aftewagten, om als dan, met de *Hollandsche* Magt versterkt, hunne verdrukte Landsgenooten, uit de Slaverny, der Tyrannige *Portugeezen*, te verlossen. Vervolgens gaf deeze Stokouden Edelman, zig vrywillig, met zyn huisgezin, en eenige andere Inwoonders van *Hitoe*, aan *Fortado*, op voorwaarden van Vreede en Vryheid over; dog zoo ras, deeze hoogmoedige Zeevoogd hem in zyn magt had, verbrak hy zyn gegeeven woord, en veroordeelden deeze Patriot van zyn Vaderland, tot een eeuwige gevangenis; waaromtrent deeze zig zeer edelmoedig, en gelaaten betoonden, als wel te vreeden zynde, dat hy zyn Zoon, en het Opperhooft van *Hitoe*, uit zyn bloeddorstige handen verlost had.

Het Opperhoofd van *Hitoe*, benevens zyn byzynde Edellieden, ontweeken vervolgens hunne Schuilplaats en kwamen tot *Banda* aan, van waar zy vervolgens, gelegentheid kreegen, met twee *Hollandsche* Scheepen, van daar, na *Bantam* te vertrek-

ken, om de hulp en bystand der onze, te verzoeken.

Maar wanneer de *Spaansche* overwinnaar op *Ternaten* aangekoomen was, scheen hy dezelve *Fortado* niet meer, en had al zyn moedigheid verlooren, zodanig, dat hy hier, met al zyn Volk, 't geen hem door Ziektens, Honger, en andere ongemakken, veel afstierf, als versmolt; zonder iets verder van belang, uittevregten; en zoo ras de *Amboineezen* dit zagen, (die hy door geweld, onder zyne gehoorzaamheid gebragt, en genoodzaakt had, met eenige *Coracoraas* hem te volgen, om dus te Zeeghaftiger! en met onwederspreekelyke beweizen, hunner onderdanigheid, in *Ternaten* tekomen,) vielen zy allengs weder van hem af, ook wisten, hunne medegevoerde Edellieden, ook eindelyk, door de Vlucht, zyn handen t'ontsnappen.

SESDE HOOFDSTUK.

Zynde de laatsten tocht, voor het oprechten der vereende Maatschappy, door de Zeevoogd Joris van Spilbergen *ondernomen.*

Alzoo wy nu, de voornaamste verrichtinge, van den *Spaansche* Zeevoogd *Fortado*, na hy voor d'onze gevlucht was, kortelyks hebben aangeroerd, (en welke uitstap, wy hoopen den Leezer, ons ten goeden zal houden,) zullen wy weder tot ons bestek keeren, en nu verder verhaalen, de laatste Tocht, welke voor de oprechting van de Vereenigde Maatschappy, door verscheiden *Zeeuwsche* Kooplieden, is ondernomen geweest, en ter uitvoer gebragt. Namentlyk: in 't begin van 't Jaar 1601, rusten de voornaame, en groot onderneemende Koopman, *Balthazar de Moucheron*, (welke eenige tyd te vooren, onder 't beleid van *Juliaan Kleerhagen*, met eenige, door hem zelfs uitgereeden Scheepen, zig met goedvinden, der Algemeene Staten. meester gemaakt had, van het *Princen* Eiland, omtrent de Linie ge-

geleegen, hoewel hy het zelve naderhand, door het kwaad bestier, van gezegde *Keerhagen*, weder heeft moeten verlaaten;) benevens *Simon Jaspertsz Verduin* en *Pieter van Hoeke*, drie Scheepen uit, als 't Schaap, waarop de Zeevoogd, *Joris van Spilbergen*, de Ram, daar de Onder-Zeevoogd, *Gujon Le Fort*, op bescheiden was, en het Jagt het *Lam*, Kapitein *Willem Jansze*, welke den 5^den van Bloeimaand, des voornoemde Jaars, van de Stad *Campveere*, of ter *Veere*, in Zee liepen.

Den 11^den van Zomermaand, waaren zy op de hoogte, van de *Kabo Verdische*, of Zoute Eilanden; daar zy het Anker lieten vallen, dog *Spilbergen*, Zeilden met het Jagt *'t Lam*, (volgens de last van zyne Redeis,) van daar, na *Puorto Dale*, daar hy drie *Portugeesche* Karavellen, op de Reede vond, die hem, schoon dit een Neutraale Haven was, het inkomen van dezelve, betwisten; hy ziende, met zyn weinig Geschut, tegens deeze drie Scheepen, niet te kunnen bestaan, klampte een van dezelve, kloekmoedig aan Boord, en Schermutzelde zoo dapper, met zyn weinige manschap, tegens de *Portugeezen*, dat hy deeze Karavel, byna verovert had, zoo niet de twee anderen, hem met versch Volk, waaren te hulp gekomen. *Spilbergen*, kreeg by dit gevecht, vier Gekwetsten, en had zelfs, in zyn regter Arm, een ligte wond bekomen, dies hy raadzaam vond, aftehouden, en zyne andere Scheepen optezoeken, om dan gezamentlyk, de *Portugeezen* aantetasten; dierhalven Zeilden hy, met de Boot van 't Jagt, na *Kabo verde*, om des te spoediger, by de Scheepen te zyn, dog onderweegen, ontmoeten hy, verscheiden Kanoes met Neegers, die op de Boot aanvielen, en na een hartnekkige tegenstand, overweldigde; en hem, en de zyne, naakt

uitkleeden; ook was hy, aan beide zyn handen, zeer gekweſt; en hadden de Negers, in de eerſte furie, de Konſtapel vermoord. Zy bragten d'onze aan Land, die daarop, zoo naakt als zy waaren, na *Refrisco*, vluchten; daar zy drie *Fransche* Scheepen, op de Reede vonden, die hen Kleederen gaven, en zoo lang, op een van hunne Scheepen namen, tot de Zeevoogd, een van zyn Volk, over Land, naar *Kabo verde* zond; dog eer deeze, daar aankwam, waaren de Scheepen de *Ram*, en 't *Schaap*, by hem, op de Reede van *Refrisco* aangekomen, alzoo zy gehoort hadden, het geene hem, met de *Portugeezen*, en Negers, bejegent was. Na hy de *Fransche* Vaarwel gezegt en voor hun genooten gunſt, bedankt had; Zeilden hy, met zyne drie Scheepen, weder na *Puerto Dale*, om de voorengemelde Karavellen, optezoeken; maar by zyn aankomſt, vond hy maar een Karavel, welke hy prys maakten; waar van de Lading, in Yzer, en een zoort van Rys beſtond; dog de andere twee, waaren hem ontſnapt; hier nu, niet meerder, voor hem te verrigten zynde, (door dien de *Portugeezen*, te Land, zeer wel op hun hoede waaren,) vertrok hy van daar, en paſſeerden den 23ſten van bovengezegde maand, de Linie, kwam vervolgens, aan 't Eiland *Annabon*, waar hy, onder *Spaansche* Vlaggen, Ververſching verzogt; dog welke liſt, door de *Portugeezen* ontdekt wierd, die hem verſch Water weigerden.

De Zeevoogd, door de nood gedrongen, alzoo zy, groot gebrek aan Water hadden; zond drie Sloepen, met 40 gewapende Mannen na Land, om zoo het anders niet konde zyn, met geweld, verſch Water te halen; maar deeze konde, door de hooge branding, niet landen, dus de Schee-

Scheepen, genoodzaakt waaren, te verzeilen naar groot *Corisko*, daar zy, overvloed van Verversching vonden. Zy kreegen den tweeden van Wintermaand, de *Tafelberg* in 't gezicht, en kwam *Spilbergen*, vervolgens met zyn Schip, in de daar by geleegen baai, (door hem de *Tafelbaai* genaamt;) daar hy, het Jagt *'t Lam* vond, 't welk twee dagen te voren, daar aan geland was. Hier bragten zy, haare Zieken aan Land, ook kwam den 5den, 't Schip de *Ram*, meede daar ten Anker; zy vonden hier, allerly Vruchten en Verversching, dog konde, niettegenstaande alle aangewende moeiten, met de Inwoonders, welke *Hottentotten* waaren, tot geen gesprek komen, alzoo deeze, voor hun de Vlucht namen. Na hun Zieken, hier meestendeels hersteld waaren, verzeilden zy, en kwamen aan 't Robben Eiland, door *Spilbergen*, het Eiland *Cornelia* genaamt. Op den 27sten van gezegde maand, ontmoeten hy hieromtrent, twee *Fransche* Scheepen van *St. Malo*, onder het gezag, van hunne Zeevoogd, *Le Bardeliere*, en de Onder-Zeevoogd, *Le Connestable de Vitre*, nevens de Opperpiloot, *Wouter Willekens*, een Nederlander van geboorten, die zig door groote gaaven, had laten beweegen, met hun, de Reize naar *Indiën* te doen. Zy waaren aan 't Eiland *Annabon*, geweest, en eerst (in schyn) van de *Portugeezen*, vriendelyk bejegent, dog wanneer zy, in de Kerk gegaan waaren, om de Mis te hooren, waaren zy van hun, verradelyk overvallen, en hadden de *Portugeezen*, verscheiden *Franschen* aldaar vermoort.

Drie dagen, voor zy deeze *Fransche* Scheepen ontmoeten, was het Schip de *Ram*, van de Zeevoogd afgeraakt, na dat alvorens, de Opper-Koopman, *Cornelis Specx*, als Kapitein was gesteld,

steld, op 't Jagt *'t Lam*, en wierd *Willem Jansze*, (die Kapitein op 't Jagt geweest was,) geordonneert, als Stuurman te gaan, op de *Ram*, alzoo de daarop zynde Stuurman, onbekwaam geoordeelt wierd, het Schip door Zee te brengen.

Den eersten van Louwmaand des Jaars 1602, scheiden *Spilbergen*, van de *Fransche* Scheepen af, en kwam vervolgens, met zyn Schip *'t Schaap*, aan de Kust van *Sofala*, daar hy den 4den, in de Rivier van *Quama*, ten Anker liep, en eenige Verversching bekwam. Den 8sten, beliep hem, een Vliegende Storm, verzeld met Donder, Blixem, Zwaare Hagelsteenen, en geweldige hooge Zeën; waar door zy groote Storting van Water kreegen, zodanig, dat het Volk, het Schip, naauwlyks met pompen, lens konde houden; ook sloeg, door de hooge Zee, een gedeelte van de Agterspiegel weg, waardoor zy, in groot gevaar, van te vergaan waaren; dog op den 11den, begon de Storm te bedaaren, en kwamen zy vervolgens den 10den, aan 't Eiland *Mulali*, (ook van andere, *Molelia* genaamt,) zynde een, der *Majotze* Eilanden, ten Anker; daar zy, van de Inwoonders, Verversching kogten, ook kwam hun Opperhoofd, aan Boord; die zeer aandrong, dat *Spilbergen*, hem aan land, een bezoek zoude geeven; dog deeze verschoonde zig met te zeggen, dewyl het nu haar vasten was, (alzoo deeze Eilanders, van de Mahomettaansche Godsdienst waaren;) hy zig niet genoeg, met haar konde vermaaken; maar zoude, wanneer dezelve ten einde was, en de gelegentheid zulks toeliet, aan zyn verzoek voldoen, waar meede hy zig, liet te vreeden stellen.

Den 24sten van Lentemaand, kwam 't Jagt *'t Lam*,

Lam, dat door de zwaare Storm van de Zeevoogd afgeraakt was; meede daar ter Reede, dog het Schip de *Ram*, kwam niet te voorschyn. Wanneer nu de vasten der *Mohamettanen*, om deeze tyd, ten einde was, deed het Opperhoofd, wederom groote moeiten, om den Zeevoogd, aan Land te kreigen; die het zelve, onder verscheiden voorwendzels, van de hand wees, en steeds in kwaad vermoeden was; dat deeze Eilanders, het niet regt met d'onze meenden, gelyk ook naderhand bleek, want kort daar na, de Sloep en Boot, van beide de Scheepen, met 28 Man, aan Land gevaaren zynde, om een nieuwe Mast, te kappen, waar toe zy, van het Opperhoofd, verlof verzogt hadden, als ook, om eenige Verversching te haalen; wierden zy, op 't onverwagts, gevangen gehouden, zonder dat, daar van, eenige tyding, aan de Scheepen kwam. Deeze deeden wel, verscheiden pogingen, door 't opsteeken van Vlaggen en ſeyn Schooten, alzoo zy geen Sloep, of Boot hadden, om aan Land te vaaren; maar waaren alle te vergeefs, dewyl niemand op kwam dagen: dus men besloot de Scheepen, te verzeilen, naar *Angovan*, (of *Ansowani*,) meede een der *Majotze* Eilanden, welke vyf in getal zyn, als *Angasiza*, *Mulali*, *Angovan*, *Comora*, en *Majotte*, over welke Eilanden, een Koningin het gezag voerden, de Zeevoogd kwam eerst, te *Majotte*, en daar na te *Angovan* ten Anker; dog vernamen geen Inwoonders, en waaren d'onze bevreest, met het kleine Bootje, 't welk zy aan Boord, gemaakt hadden, aan Land te vaaren; alzoo zy op 't *Schaap*, maar 25 Man, sterk waaren, waar onder, nog wel 10, die Ziek, in de Kooy lagen; en het

Jagt,

Jagt, weder van haar afgeraakt was. Dus zy dan geen hoop meer overig hebbende, hunne Gevangenen Makkers, in vryheid te kreigen; vervorderde zy haare Reize, en kreegen den 26sten van Bloeimaand, *Kaap Comoryn*, en den 28sten, het Eiland *Ceylon*, in 't gezicht. *Spilbergen*, zetten ten eersten zyne Koers, na *Punto Gale*, den Zuidwesterhoek van *Ceylon*, en geraakten den 29sten, voorby de eerste en tweede droogte, liep verder om de Rivier van *Maticalo*, op te spooren, ook vond hy den 30sten een inham, welke hem voorkwam een Rivier te zyn, dog by nader onderzoek bevond hy dat daar geen Rivier was, maar wel een groot Bosch van Calappus Boomen; ook zag hy een Dorp, waar in een Pagode stond; hier voor worp hy zyn Anker, en zond zyn Boot na Land om kondschap te kreigen; ook kwamen deeze Dorpelingen, met een praeuw aan Boord, die hem onderrichten, dat *Maticalo* nog noordelyker lag. Hy schonk aan deeze Inlanders, eenige Messen, die hem daags daar aan beloofden Volk te leenen, om het Schip te *Maticalo* te brengen, gelyk zy ook den 31sten deeden.

Den Eersten van Zomermaand kwamen zy voor *Maticalo*, (of *Baticalo*) ten Anker, zynde een Koningryk op *Ceylon*, dog welkers Koning ceynsbaar aan de *Portugeezen* was, schoon *Spilbergen* hier van onbewust was, en zulks naderhand, eerst ter ooren kwam; alzoo hy de eerste Nederlander was, die ooit op *Ceylon* verscheen. Hy zond ook aanstonds een Man na de Stad *Baticalo*, die pas een Myl van hunne Ankerplaats was, om den Koning, die *Derma Jangadare* genaamt was, van zyn komst kennis te geeven, en vryheid van handel te verzoeken; in welke tusschentyd hy ver-

vergeefs na een Rivier zogt, ter plaatze daar hy geankert lag, alzoo daar flegts een inham was, waar de Inlanders veel Scheepen bouwden, dog hy hoorden vervolgens dat de begeerde Rivier, nog wel zes mylen van daar geleegen was, welke zeer droog en maar pas 5 a 6 voeten Water hield.

Den Eersten van Hooimaand, kwaamen eenige *Cingaleezen* (*a*) met een Tolk aan Boord, en zeide: te *Baticalo* overvloed van Peper en Kaneel was; dog dat de *Modeliar* (*b*) die de zaken des Konings aldaar bestierden, verzogt dat de Zeevoogd aan Land geliefden te komen, om met hem over den handel te spreeken. Ook keerden de afgezondene Nederlander van *Baticalo* terug, welke by den Koning vriendelyk ontfangen was. Ter dier tyd, kwam meede een Edelman met een praauw aan Boord, welke wel 6 a 8 Mylen Noordelyker afkwam, en aan de Zeevoogd verzogt om op zyn plaats te komen handelen; dog de voorengemelde *Cingaleezen*, waaren 'er zeer tegen, alzoo ieder om zyn voordeel geneegen was hem te trekken, of by hen te houden. Den tweeden van gezegde maand ging *Spilbergen*, met 3 a 4 Man aan Land; om den Koning te *Baticalo* te gaan bezoeken, van welke hy met groote pracht wierd ingehaald, en hem alle vriendschap betoonden. Hy stelden aan deeze Vorst de presenten, welke hy voor hem meede gebragt had, ter hand, die door hem minzaam wierden aangenoomen; ook beloofden hy groote handel met d'onze te zullen doen in Peper en Kaneel, dog hoorden d'on-

(*a*) Inwoonders van 't Eiland *Ceylon*.
(*b*) Of eerste Staatsdienaar.

d'onze naderhand van eenige Mooren, welke daar handelden: hier geen Peper te bekomen was, het bleef ook by deeze beloften, want de Koning bragt in 't geheel geen Goederen te voorschyn; ook verbeelden zig den Inlander d'onze *Portugeezen* waaren, dien zy doodelyk haate; schoon hun Koning egter gehouden was, haar 's Jaarlyks Schattingen op te brengen.

Wanneer de Zeevoogd wederom na land gegaan was, om de *Modeliar*, over de leevering der beloofden goederen te spreeken; vorderde deeze van hem: dat de onze haar Schip op het drooge moeten halen, gelyk zy met haar Vaartuigen gewoon waaren, en alle de inhebbende Koopmanschappen, aan Land moesten gebragt worden. *Spilbergen* voor verraad vreezende, besloot te veinzen, en verzogt van hem een Loots en eenige Inlanders, om het Schip te lossen, en op een veilige plaats op 't drooge te brengen; 't welk hem toegestaan wierd; egter liet de Koning aan hem weeten, dat hy vier *Portugeezen* aan Land moest laten, anderfints wilde hy de Zeevoogd, niet na Boord laten gaan. Waarop deeze hem antwoorden liet, hy den Koning meermalen gezegt had, zy geen *Portugeezen*, maar *Zeelanders* en Onderdaanen van de Staten der Vereenigde Nederlanden waaren; dog zoo de Koning drie van zyn Manschap, aan Land begeerden te houden, hy zulks konde doen.

Hy liet daarop drie Man aan Land, en voer met 11 *Cingaleezen* na Boord, maar wanneer zy daar aankwam, en 8 van hun beneeden in het Kuim gelokt waaren, (onder voorwendzel) van het Schip te helpen lossen; liet hy het Roosterwerk van 't groot Luik digt leggen, en nam hun alle

alle gevangen; dog liet de Tolk met twee van hun weder na Land gaan, na hy alvorens aan haar zyne meede gebragte Koopmanschappen had laten zien, en zeide: dat zy nu aan hun Koning, konde zeggen, wat kostelyke Goederen hy aan Boord had, ook gaf hy haar een zeer beleefden Brief aan den Koning meede, waar in hy deeze Vorst waarschouwden, aan geen kwaade Raadslieden het Oor te leenen, en zoo hy ter goedertrouw met d'onze wilde handelen, en aan haar de beloofden Peper en Kaneel leeveren; hy dan de 8 Gevangenen tegens d'onze die aan Land gehouden waaren, in vryheid zoude stellen; en dat hy verders met hem in alle Vriendschap wilde handelen. Ook voegden hy by deeze Brief, eenige Presenten en liet by haar Vertrek ter eere van hun Koning, alle zyne Vlaggen en Wimpels waaijen, en al het Geschut losbranden, hoe wel deeze Eer, den Koning meer ontstelde, als vermaak aanbragt.

Deeze Vorst zond daarop nog dien zelfden dag de Tolk weder na Boord, met een groote meenigte van allerly Verversching, en was dezelve gelast aan *Spilbergen*, uit naam van den Koning te zeggen: dat hy zyn geheele Land na goedvinden mogt gebruiken, ende zynen overal, vry mogten handelen. Hy zond ook, de drie aan Land gehouden Mannen, weder aan Boord, en nam aan, het Schip zyn volle Lading te bezorgen, dog men moest zoo lang geduld hebben, tot hy de Peper en Kaneel by een verzamelt had. Ook verzogt hy verschoning, omtrent het geene, de *Modeliar* geeischt had: van het Schip op 't drooge te halen; door dien het een misverstand was. Maar 't bleek naderhand dat dit maar goede woorden zonder eenig gevolg waaren, alzoo de Zeevoogd weder Volk na Land gezonden

hebbende, om den handel te hervatten, zeide de Koning aan deeze: hy niets vermogt te doen, zonder toestemming van den Keizer van *Kandi*, welke landwaarts in woonde.

Toen *Spilbergen* van deezen Keizer hoorden, besloot hy aanstonds een Man als Gezant, met eenige Presenten, op den 10^{den} van Zomermaand, daar heen te zenden; en daar na, zelfs in perzoon, na deeze Vorst te gaan; alzoo hy daar toe uitdrukkelyk last van zyne Reders had. Mits de Koning van *Baticalo*, hem 5 *Cingaleezen* als pandsmannen tot borg voor zyn perzoon, aan Boord zond. Hy verruilden, in deeze tusschentyd, eenige Edelen Gesteentens als Robynen, Topaazen, Granaaten, Hiacinthen, Zafieren, Kristal en diergelyke, dog waaren van geen groote waarde. Maar de meeste onkosten dien d'onze hadden, waaren de meenigvuldige geschenken, dien zy aan den Koning van *Baticalo* moesten geeven. Den 3^{den} van Hooimaand, kwam de afgezondene Commies van *Kandi* weder aan Boord, en was by den Keizer zeer minzaam ontfangen, die hem verzogt had, dat *Spilbergen* dog in perzoon hem een bezoek wilde geeven, als wanneer hy overal de nodige orders tot zyn ontfangst, zoude laten afgaan. Dezelve avond kwam by haar, de Onder-Zeevoogd *Gujon le Fort* met zyn Boot, en den volgende dag zyn Schip de *Ram*, ook daar ter Reede; welk den 24sten van Wintermaand van 't gepasseerde Jaar, op de hoogte van de *Kaap de Goede Hoop*, van de Zeevoogd afgeraakt was, (gelyk wy hier voren verhaald hebben) zy hadden in de gezegde zwaare Storm, haar Mast en Boegspriet verlooren, en in groot gevaar geweest van te vergaan; dog waaren nog gelukkig in de Baai

van

van *St. Augustyn*, op 't Eiland *Madagaskar* aangeland; waar zy haar bekomen schaden herstelt hadden, en daar ook de drie *Fransche* Scheepen van *St. Malo* laagen die zwaar beschadigt waaren.

Den 6den vertrok *Spilbergen*, met een gevolg van 10 Man, waar onder twee Musikanten waren en verscheiden geschenken voor den Keizer, naar *Kandi*, na dat de Koning van *Baticalo*, (alvorens) 5 Cingaleesche Edellieden, als Gyzelaars aan Boord gezonden had. Zyn eerste aankomst was by deezen Koning, waar hy eenige Gezanten van den Keizer vond; waar meede hy zyne Reize naar *Kandi* vervolgden, en wierd hem onderweege op verscheiden plaatzen groote eere aangedaan.

Na verloop van weinig dagen kwam hy aan een Stad, *Vintana* (of *Bintene*) genaamd, daar hem veele Edellieden met allerly Speeltuigen te gemoet kwamen; die hem verzelde, ter plaatze daar hy dien Nacht, zyn verblyf zoude hebben. Hier vond hy een Koningin die hem zeer geneegen was, biedende hem by zyne terugreize alles, wat 'er in haar Land was, tot zyn dienst aan. Deeze Stad, lag aan de Rivier van *Trinkemale*, (anders *Mawielleganga*) genaamd, alwaar zeer schoone Vaartuigen gemaakt wierden. Behalven een fraaije Pagode, ontmoeten hy hier ook een Klooster, waar in hy Monniken in 't geel gekleed vond, die met groote Zonneschermen, en met Slaven langs de Straaten gingen. Zy waaren kaal op 't hoofd, dog zonder kruin geschooren, en hadden Paternosters in de hand, waar meede zy geduurig bezig waaren te prevelen, zy wierden ook in groote agting gehouden, en waaren vry van alle werken en lasten.

I 2 Het

Het Klooster daar in zy waaren, was even als de Kloosters der Roomsgezinden, met verscheiden Galderyen, Omgangen, en met veel Kapellen voorzien, fraai verguld en verciert met de Beeltenissen van verscheide Mans en Vrouwen, die na hun zeggen heilig geleefd hebben. Deeze gesneedene Beelden, waaren in Zilvere Vergulde Kleederen uitgedoft, en hadden dag en nacht brandende Lampen en Wasch-Kaarsen by zich, staande op Altaaren, waarop groote Kandelaars waren, die van naakte gesnedene Kinderen gehouden wierden. Ieder uur kwamen deeze Monniken in die Kapellen, hun gebeden en getyden leezen. Ook zag hy hen daar hunne Feesten vieren, en Ommegangen langs de Straat doen, daar de Opperpriester op een Olifant zat, met Zilver en Goud bekleed, een Goude Staf, met beide handen boven zyn hoofd vasthoudende. Voor hem gingen veel andere Monniken in ordre, met veel gespeel van Horens, Trompetten, Cimbalen, en 't geklank van Bellen en Bekkens, die alle een zeer goed ackoord gaven. Deeze omgang, wierd door een groot train van Mannen, Vrouwen, en Jonge Dochters gesslooten, die ook dagelyks gewoon waaren, in de Kapellen der Pagoden te Sombaijen, en met gevouwen handen boven 't hoofd, zich ter aarde neder te werpen.

Hy vertrok van *Vintana*, en kwam vervolgens aan een Rivier, digt by de Stad *Kandi* geleegen, daar hem de Keizer zyn opperste Modeliar, *Emanuel Dias* genaamt, (welke een verlochent Portugees was) tegen zond, die hem met groote pracht en staatsie, in de Hoofdstad *Kandi* geleiden; waar hy na eenige uuren uitgerust te hebben;

ben, met zyne meede gebragte geschenken voor den Keizer verscheen; die hem zeer vriendelyk ontfing, en de geschenken op een Tapyt voor hem liet leggen.

Deeze Keizer die *Fimala Darma Suria Ada* genaamt, en uit het Koninglyk geslacht van *Kandie* gesprooten was, vertoonden uitwendig met zyn gelaat alles, dat men in een grootmoedig Prins konde verwagten, en was in zyn Jeugd te *Colombo* onder de *Portugeezen* opgevoed, en door hen in de Roomsche Catholyke Godsdienst, onderweezen en gedoopt, waar by zy hem de Naam van *Don Juan d'Austria*, hadden toegevoegd. Hy was ook van daar, na *Goa* gereisd, by de *Portugeesche* Onder-Koning *Matheo Albuquerque*, die hem naderhand als groot *Modeliar*, 't geen de voornaamste waardigheid naast de Keizer was, weder naar *Kandi* zond; waar hy zig na de dood van den Keizer, (welke in 't Jaar 1590, was voorgevallen) voor Keizer had laten uitroepen, niettegenstaande de tegenstand der *Portugeezen*, die de eenige Dochter van den overleeden Keizer, door haar *Dona Catharina* genoemt, welke meede by haar was opgevoegd, tot Keizerin wilde hebben, die dan met een der *Portugeesche* Opperhoofden, *Lopes de Sousa* genaamt, zoude trouwen, om door dien weg, geheel *Ceylon*, onder haar gehoorzaamheid te brengen; dog deeze Vorst, die zeer bemind van zyn Onderdaanen was, stoorden zig weinig aan hunne bedreiging; waarop zy een magtig Leeger tegens hem te Veld bragten, onder 't beleid van gezegde *Lopes de Sousa*, maar deeze wierd door de Dapperheid der *Kandiaanen* geheel uit 't Veld geslaagen, waar by hy zelve om 't leeven kwam, en *Dona Catharina* gevangen genoomen

wierd, die naderhand met deeze Keizer trouwden

Wanneer *Spilbergen*, ten tweedenmaal gehoor by den Keizer kreeg, sprak deeze Vorst met hem, over den handel van Kaneel en Peper, ook vertoonden hy aan hem, daar van eenige Monsters, dog eischten zoo een hooge prys daar voor, dat *Spilbergen* best dacht, van geen handel met hem te spreeken, en aan de Keizer antwoorden; dat hy daar niet om te handelen gekomen was, maar alleen om zyn Hoogheid de Prins van Orange 's beveelen uittevoeren; en desselfs vriendschap en hulp, waar in zyn Majesteit, die ook tegens zyn Vyanden, de *Portugeezen* van noden mogt hebben, aantebieden. Zoo ras de Vorst dit antwoord aangehoort had, verhaalden hy het zelve aan zyn Groote, en Hovelingen, en nam daarop de Zeevoogd in zyn Armen, hief hem uit genegentheid van de grond op, en zeide: al de Peper en Kaneel die ik in voorraad heb, zyn uw geschonken. Dog daar was in alles niet boven de waarde van drie duizend ponden Vlaams, hy verontschuldigde zig egter hier over, zeggende: dat zyn komst aldaar zoo schielyk, en dat hy bevorens zig nooit op eenige handel in Kaneel en Peper had toegelegt, maar in tegendeel gewoon geweest was; alle de Kaneel te laten verwoesten, en 't schillen daar van uitdrukkelyk aan zyn Onderdaanen te verbieden, om de *Portugeezen* zyne vyanden alle afbreuk te doen, waar uit men zeer ligt de reeden, waarom hy nu niet beter van deeze Waaren voorzien was, begrypen kon.

De Keizer vertoonden hem, verscheiden Harnassen en andere Wapenen, die hy op de *Portugeezen* verovert had, ook bezag de Zeevoogd, ge-

geduurende zyn verblyf tot *Kandi*, verscheiden Pagoden, die alle even prachtig waaren. In een van dezelve, dat de Keizerlyke Pagoden genaamt wierd, stonden meer als vier duizend Beelden, alle met kostbaare Kleederen verciert. Het Gewelf van deeze Pagode, was geheel verguld, zodanig dat deeze in cieraden en fraaiheid van Gebouwen, die der Roomsgezinde Kerken, byna te booven gingen.

Onze Zeevoogd, wierd vervolgens by den Keizer prachtig (naar s'Lands weize) ter maaltyd onthaald, en was toen deeze Vorst, benevens zyn Hovelingen, naar de weize der Christenen gekleed, om *Spilbergen* des te meer genoegen te geeven. Wanneer zy over de maaltyd zaten, viel het gesprek, over den Staat der Vereenigde Nederlanden, en den Oorlog dien zy een reeks van Jaaren met de Koning van *Spanjen*, gevoert hadden; waar over zig de Keizer niet genoeg verwonderen kon: dat een hand vol Volks, in staat was, aan zoo een machtig Vorst het hoofd te bieden. *Spilbergen*, vereerden daarop aan den Vorst het afbeeldzel van Prins *Maurits*, te Paard zittende in 't Harnas levensgroote, benevens in 't verschiet, de Veldslag in *Vlaanderen*, voorgevallen den tweeden van Hooimaand des Jaars 1600, dat den Keizer byzonder aangenaam was, en in zyn Gehoorzaal liet ophangen. Vervolgens vraagden hy aan *Spilbergen*, wat hy van zyne Pagode dagt; waarop de Zeevoogd hem vrymoedig antwoorden: dat hy meer van leevendige menschen, als van doode beelden hield, ook vraagden de Keizer hem? of wy onze Kerken, niet meede met Beelden van *Maria*, *Paulus*, *Petrus*, en alle andere Heiligen, (gelyk de *Portugeezen*) vercierden, en of wy ook in Christus ge-

loofden, daar *Spilbergen* hem op antwoorden, wy waaren Christenen, maar geen Roomsgezinde, nog zulke als de *Portugeezen* waaren. Dat wy wel Kerken, maar met bloote muuren, zonder eenige Beelden hadden, en dat wy God den Schepper van 't Heelal! in onze harten dienden. De Vorst vraagden weer, of onze God niet sterven kon, waarop hem door de Zeevoogd getoont zynde, dat geen Sterfelyk Mensch, te gelyk God kon zyn, om daar door de Keizer aan te weizen, dat alle de Beelden in zyne Pagoden, te vergeefs waaren, alzoo het Beeltenissen van gestorven menschen waaren, die hem geen hulp of troost konde toebrengen. Op dit gezegde, raakten de Vorst eenigsints aan 't waggelen, en zeide: hy slegts eens in 't Jaar in de Pagoden kwam, en uitterlyk daar eenige achting voor toonen moest, om aan den wil van 't dom gemeen te voldoen; dog dat zyn Keizerin, daar nooit verscheen. *Spilbergen* vermaanden hem daarop: dat hy dog geheel van de Afgodery zoude aflaaten, en zig tot den waare God keeren.

By het laatste afscheids gehoor, dat *Spilbergen* by den Keizer had, bood de Vorst hem grond aan, om een Kasteel, in zyn Ryk te bouwen, waar 't hem goetdacht; waar hy, deeze zeer kragtige uitdrukking byvoegden: *Ziet ik, myn Keizerin, Prins en Princes, zullen de Steenen, Kalk en andere Bouwstoffen, zoo de Heeren Algemeene Staten en zyn Princelyke Hoogheid, een Vesting in myn Land begeeren te bouwen, op onze Schouders dragen?* Hy verzogt ook van de Zeevoogd, twee Musikanten by hem te houden, waarop *Erasmus Martsberger*, en de Scheepstrompetter, *Hans Rempell*, vrywillig by den Keizer bleeven; die *Martsberger* aanstonds tot zyn Geheim-Schryver maakten.

Spilbergen sloot vervolgens een verbond met den Keizer, kreeg ook gehoor by de Keizerin, 't geen een ongemeene gunst daar te lande was, en vertrok overlaaden met Geschenken, waar onder een verguld Zonnescherm, en 5 Slaven, om hem te dienen waaren; ook had de Keizer by zyn Vertrek, hem Brieven meede gegeeven, aan de Staten en zyn Hoogheid Prins *Maurits*, en maakten hem zyn Gezant, om met haar, uit zyne Naam te handelen. Hy wierd ook, met een groote Stacie van Edellieden, op order van den Keizer uit *Kandi* geleid, en reisden overal, op kosten van deeze Edelmoedige Vorst.

Den 28sten van bovengezegde maand, kwam *Spilbergen* weder aan Boord, en besloot ten eersten te vertrekken, door dien de Ooster-Mouson, stond doortebreeken, en zy met haare Scheepen, op een lager Wal geankert laagen. Dog bevond op zyn Schip *'t Schaap*, maar 22 Eeters, dus nam hy van 't Schip de *Ram*, waarop 45 Man waaren, eenige over, schoon verscheiden Officieren van dat Schip zig daar tegen stelden. Hy nam vervolgens drie *Portugeesche* Vaartuigen, waar van hy een aan de Koning van *Baticalo* schonk, en de daar in zynde *Portugeezen*, die niet in onze dienst wilde over gaan, aan de Groot *Modeliar* van *Kandi*, *Emanuel Dios* zond, tot een geschenk voor den Keizer. Om daar door deeze Vorst te overtuigen, dat wy inderdaat vyanden der *Portugeezen* waaren. De twee andere Vaartuigen, die met Arak-of Indiaansche Brandewyn geladen waaren, en daar hy zoo schielyk geen middel toe zag, om dezelve te verkopen, liet hy in brand steeken, schoon de *Portugeezen*, die te *punto Gale* en *Colombo* woonden, zig aanbooden, om deeze Vaartuigen te rantzoeneeren;

 dog

dog het lag slechts op bedrog toe, om d'onze optehouden, tot haar de kwaade Mouson overviel, wanneer zy van daar, niet zoude hebben kunnen vertrekken.

In deezen tusschentyd, had *Spilbergen* zyn Onder-Zeevoogd *Gujon le Fort*, naar *Kandi* gezonden, om van den Keizer de beloofden Koopmanschappen te verzoeken, maar wanneer deeze eenige dagen op reis geweest was, kwamen te *Batticalo* eenige Olifanten aan, geladen met 60 fardeelen Kaneel, 16 Baalen Peper, en 4 Balen Kurkema, of Indiaansche Safferaan; dien den Keizer aan onze Zeevoogd, tot een geschenk zond, ook kwam kort daar aan, de Onder-Zeevoogd terug, die meede van deeze Vorst mildelyk beschonken was.

De Scheepen nu gereed zynde te vertrekken, zeilden zy den 3den van Herfstmaand naar *Atsjien*, alwaar zy den 16den, zonder iets van belang onderweegen ontmoet te hebben, op de Reede kwamen. Zy vonden daar de *Fransche* Zeevoogd, *Le Bardeliere*, hier voren gemeld, die zyn Onder-Zeevoogd, op de *Maldivise* Eilanden was verongelukt, en hun Jagt *'t Lam*, dat by de *Majotze* Eilanden, van haar afgeraakt was. Wiens Opperhoofd, *Cornelis Specx*, (wanhopende aan de weedervinding der Scheepen,) zig drie dagen te voren in dienst der Engelsche Zeevoogd, *James Lancester* begeeven had, welke met zyn Onder-Zeevoogd *Mildelton*, voor *Atsjien* geankert lagen, onder Conditie; het Schip en Volk, in *Engelsche* Soldy zoude overgaan, met verhoging van gagie voor het Volk, en had de *Engelsche* Zeevoogd daar en boven beloofd, 3 Lasten Peper, te zullen voeren na 't Vaderland, of wel tot *London*, zonder daar voor eenige Vragt, of andere

dere onkoften te rekenen. Dog nam *Spilbergen*, by zyn aankomst het Jagt weder van de *Engelsche* over, en ontsloeg hunne Zeevoogd van zyne aangegaane Verbintenis. Vervolgens ging hy, met een gevolg van twaalf perzoonen na Land, daar hy door zyne Landsgenooten, door *Bikker* en *de Rooy* daar gelaten, verwelkomt wierd, ook kwam hem de *Sjabander*, uit naam van den Koning groeten, die hem by deeze Vorst aanstonds gehoor verzorgden. Wanneer de Zeevoogd, de Brief van Prins *Maurits* overhandigden, waar by hy als Gezant, by deezen Koning benoemd was, om een vast verbond, van Vriendschap en Koophandel opterechten, hy voegden ook by de overgift van deezen Brief, de Geschenken voor deeze Vorst geschikt, en verzogt? Vergoeding voor 't geen zyne Landsgenooten, in 't Jaar 1599, met de Scheepen de *Leeuw* en *Leeuwin*, was overgekomen, gelyk de Onder-Zeevoogd *Gujon le Fort*, (die van dit snood verraad, oog getuigen was geweest, en de Verraders kloekmoedig had afgeslagen,) breedvoerig aan de Koning verhaalden. Daar deeze op antwoorden: het een zaak was, die by het leeven van de vorigen *Sjabander* gebeurt was, veinzende hy ter dier tyd daar van geen kennis gehad te hebben, maar had hy naderhand de schuldigen daar van gestraft, en zelfs zyn Zoon, de Koning van *Pedir*, om dat hy hier aan meede pligtig was, in ballingschap gezonden. By het scheiden, vereerden hy aan *Spilbergen*, en *le Fort* ieder een vergulde Kris, en een Eerekleed, met Goud geborduurt.

Den 21sten van gezegde maand vertrok *Spilbergen*, met zyn Schip 't *Schaap*, en 't Jagt 't *Lam*, in

in Gezelschap van de twee *Engelsche* Scheepen, om volgens gemaakte overeenkomst, met hun Zeevoogd *Lancester*, op een *Portugeesche* Kraak, die van *St. Thomé*, of *Maliapoer*, moest komen, te kruizen. Latende het Schip de *Ram*, met de Onder-Zeevoogd *le Fort*, en de Hoofdman *Cornelis Specx*, op de Reede van *Atsjien*, met eenig Geld en Koopmanschappen, om daar voor Peper te kopen.

Den eersten van Wynmaand, kwamen zy aan de Kust van *Malakka* ten Anker, dog vertoefden hier niet lang, doordien het zwaar stormden, waar door onze Zeevoogd een Anker verloor. Den 13den zag de *Engelsche* Onder-Zeevoogd, ten Noordweste van hem een Zeil, voor de wind aflopende, dierhalven zetten zy alle Zeilen by om het zelve in te haalen, dog bereikten hun oogwit niet, voor de volgende morgen, wanneer zy in de Zee engte, tusschen *Sumatra* en *Malakka* hem op Zeilden, en ondervonden het de bovengezegde Kraak was, die door haar aanstonds, van beide zeide heevig beschooten wierd. De *Portugeezen* verweerden zig dapper, en stonden den geheelen dag, het heevigste Vuur, van de vier Scheepen door, tot dat zy eindelyk, de volgende morgen, genootzaakt waaren, door dien de Kraak, geheel reddeloos geschooten was, de Vlag te stryken, en zig by verdrag overtegeeven; waar by bedongen wierd: zy met het leedige Schip, na dat de Lading daar uit geligt was, vry mogte vertrekken waar hun goet dacht. Deeze Kraak, was van een buitengemeene groote, en had een groote Rykdom van Lywaaten, en andere kostbaare Indische waaren in, waar meede *Mildelton* en *Spilbergen* acht dagen beezig waaren om dezel-

ve

ve te lossen, dog lieten het *Portugeesche* Scheeps-volk, hun eigen Kisten met de daar in zynde goederen behouden, ook vonden zy in de Kraak eenige Balen Anys, Leer, Matten, en eenige Levensmiddelen, die om de groote omslag en kleine waarden, niet gelost wierden.

Wanneer de *Engelschen*, met onze Zeevoogd, de veroverde buit, volgens gemaakte overeenkomst verdeeld, en de Kraak, met de gevangen *Portugeezen*, weder in vryheid gesteld hadden, keerden zy weder naar *Atsjien*, alwaar zy den 5den van Slagtmaand, op de Reede kwamen, na dat zy veel door zwaare Stormwinden geleeden hadden. Dog vonden hier in 't geheel geen Peper te koop, ook hadden de *Engelschen*, die wel voorzien van Geld waaren, daar reeds zeeven maanden geleegen, en in al dien tyd, maar 50 Lasten Peper bekomen, en de *Franschen* Zeevoogd *Le Bardeliere*, slegts zeeven Lasten. Dus besslooten alle de Europiaanse Scheepen, die daar geankert lagen, te vertrekken, om een beeter markt op te zoeken. Ook verlieten de *Engelschen* een nieuw Steenhuis, 't geen zy daar zelfs gebouwt hadden, om hun tot een Logie of Factory te dienen. Welk huis zeer fraai van witte Steen opgemetzeld, en met een nette Tuin voorzien was, 't geen de Koning naderhand aan *Spilbergen*, tot berging van zyn Koopmanschappen schonk.

Den 20sten, vertrok onze Zeevoogd met zyn Scheepen, naar de Kust van *Queda*, dog kon door de zwaare Storm en sterke Oosten Wind deeze Kust niet bezeilen, en kwam den 23sten, voor de Eilanden *Nicoubares* ten Anker, daar eenige Canoes met Wilden, aan Boord kwamen, die hem eenige graauwe Amber en Verver-

sching verkogten. Na hier twee dagen vertoeft te hebben, besloot hy weder naar *Atsjien* te Zeilen, op hoop van daar Lading te vinden, alzoo hem nu, daar niemand in de weeg zoude zyn, dewyl de *Engelschen* en *Franschen* vertrokken waaren. Door hevige tegenwinden, kwamen zy niet voor den 25ten van Wintermaand daar ter Reede, wanneer de Koning aanstonds aan *Spilbergen*, een Schaap tot Ververssching zond, en hem vriendelyk verzogt aan Land te komen, daar hy ook van deeze Vorst vriendelyk ontfangen wierd, en zyne Koopmanschappen in het *Engelsche* huis, 't geen hem de Koning op deeze tyd vereerden, aan Land bragt. Ook schonk hy aan den Koning een Metaal Stuk Geschut, wegende 600 pond, met eenige Harnassen, en andere Wapenen, en verzogt aan de Vorst met hem, voor Lywaaten, dien hy van de *Portugeezen* prys gemaakt had, eenige Bharen Peper te willen verhandelen, alzoo hy geen Realen van Agten, maar wel eenige Lakens en Staven Yzer, uit 't Vaderland meede gebragt had. Men kwam dan met malkander over een, dat de Koning hem binnen twee maanden tyd, twee hondert Bharen Peper zoude leveren, dog niet minder als tegens 24 Tail de Bhaar, van 380 pond. De Tail gerekent, tegens een pond Vlaams, en dus 144 Guldens Hollands de Bhaar, 't geen tegens 7½ stuiver het pond te staan kwam.

Den 7den van Louwmaand 1603, leverden de Koning 6 Bharen Peper, die in de Sloep geladen wierden, dog welke, in 't uitkomen van de Rivier, met 16 Man in de branding omsloeg, waar van 9 verdronken, en de overige zig met zwemmen op een onbewoond Eiland salveerden,

waar

waar van zy na verloop van zeeven dagen, eerst weder te voorschyn kwamen.

Den 17^den kwamen hier twee *Zeeuwsche* Scheepen, *Vlissingen* en de *Gans*, van *Baticala*, die aldaar het Schip *Zirkzee*, met hunne Commies, *Sebald de Weerd*, gelaten hadden, die op den 5^den van Sprokkelmaand, meede tot *Atsjien* aanlanden, en vervolgens met de drie ondergemelde Scheepen, zyn acte van aanstelling, als Onder-Zeevoogd, uit 't Vaderland ontfing. Ook kreeg men met deeze tyding, dat de verscheiden Maatschappyen, op order van de algemeene Staten, tot een Maatschappy vereenigt waaren.

Spilbergen verloor hier door ziekten, op den 21sten, de Hoofdman op 't Schip de *Ram*, *N. Jongerheld*, als ook op den 7^den van Lentemaand *Guyon le Fort*, die bevorens (schoon Onder-Zeevoogd zynde,) wegens een ontdekte zamenzweering, tegens de Zeevoogd, waar aan hy meede schuldig bevonden wierd, was afgezet, en gezegde *Jongerheld*, in zyn plaats gesteld. En kwamen hier vervolgens, op den 8sten van Lentemaand, bovengezegde drie Scheepen, van de Vereenigde Maatschappy, als *Hollandia*, *de Star*, en de *Hollandse Tuin*. Ook verkogt *Spilbergen*, het Schip de *Ram* om goede redenen, aan *Sebald de Weerd*, voor Rekening van de Vereenigde Maatschappy, voor 325 pond Vlaams, liet tot *Atsjien* *Cornelis Specx*, en de Adsistent *Gillis Michielszoon*, benevens nog twee andere om te bevorderen, dat 24 Lasten Peper mogte geladen, en de overige Koopmanschappen ter waarde van 15000 Realen van Agten verkogt worden. Ging vervolgens by den Koning, (nevens *de Weerd*, die met zyn 7 Scheepen, naar *Ceylon*

stond

stond te vertrekken,) om van hem afscheid te neemen, van wien *Spilbergen* een goude Kop en Cris, tot een geschenk zoude bekomen hebben, zoo dezelve in gereedheid waaren geweest; dog kreeg daar nu voor in plaats 12 Bharen grove Peper, 2 Bharen Koper, 2 fraaije Crissen, en eenige klynigheeden. Ook gaf deeze Vorst, de Onder-Zeevoogd *de Weerd*, en de zyne mede verscheiden geschenken, en wilde daarenboven dat de *Sjhabundaar* geen in, of uitgaande Tollen, van onze Zeevoogd zoude vorderen. Waarop *Spilbergen* den 3den van Grasmaand, naar *Bantam* vertrok daar hy den 27ten aankwam, en de nieuwe Zeevoogd der Vereende Maatschappy, *Wybrand van Warwyk*, met 9 Scheepen, als meede de Zeevoogd *Heemskerk*, met zyn veroverde prys op de Reede vond.

Geduurende de tyd, dat hy op de Reede van *Atsjien*, ten Anker geleegen had, waaren verscheiden *Portugeezen*, die met eenige Negapatnanze Vaartuigen, om te handelen, daar aan landen, by hem geweest, om vrygely brieven te verzoeken, ten einde zy niet door de Nederlandse Scheepen genoomen mogte worden; die hy, mits daar voor wel beloond wordende, aan haar ter hand stelden. Dus wierd de *Portugeesche* Hoogmoed, en onverdragelyke Trotschheid vernedert. Door dien zy, by die geene, die zy eerst (Spottenderweize) *Hollandsche* Honden noemden, nu genootzaakt waaren hun toevlucht te neemen. Wilden zy anders vry van schaden blyven, en had deeze vrees waarschynlyk by hem plaats gekreegen, door het veroveren van verscheiden haarer rykste Scheepen, en het verjaagen van hun groote en machtige Vloot, voor *Bantam*.

Den

Den 28sten van Oogstmaand vertrok *Spilbergen* van *Bantam* en kreeg onderweegen zyn Lading in, bestaande in 5500 Zakken Peper, die hem de Zeevoogd *Warwyk* bezorgden, tegens 4½ a 5 Realen van Agten de Zak, van 60 Pond, om daar door, 1500 Realen van Agten uittewinnen; die de *Sjbabandaar* van *Bantam*, voor Tol en andere ongelden eischten. En nam vervolgens met zyn Schip 't *Schaap*, en 't Jagt 't *Lam*, in geselschap van twee Scheepen der Vereenigde Maatschappy, als *d'Eendracht* van *Delft*, en *de Maagd* van *Enkhuizen*, op den 30sten van gezegde maand, de Vaderlandsche Reize aan. Na dat hy alvorens, aan de Zeevoogd *Warwyk* had verzogt: om alle zyne inhebbende Lading, op Vragt naar 't Vaderland te voeren? wanneer hy voorgenomen had, om over *China* en *Japan*, benoorden om, naar de Nederlanden te vaaren. Dog welk verzoek, *Warwyk* hem niet alleen afsloeg, maar hem ook raden: van dit voorneemen aftezien, door dien deeze Tocht onzeker en met groot gevaar vermengt was.

Hy kwam den 24sten van Slagtmaand, met gezegde vier Scheepen, op de Reede van *St. Heleen* ten Anker, daar den 29sten de Boot *de Jager*, met de Koopman *Willem van Hagen*, meede aanlanden, welke al bereids in Lentemaand van *Bantam* vertrokken was, dog genootzaakt was geweest, op 't Eiland *Mauritius*, te overwinteren.

Wanneer zy zig, nu alle na genoegen, op *St. Heleen* ververscht hadden, vertrokken deeze vyf Scheepen den 29sten van Wintermaand van daar, en kwamen den 24sten van Lentemaand 1604, behouden voor de Stad *Vlissingen*, in *Zeeland* ten Anker.

De lading van *Spilbergen*, bestond: in 5500 zakken of 330000 ponden Peper, 200 zakken Noten, 60 a 70 Fardeelen Kaneel, een goede party Foely, Lywaaten, Zyde, Indigo en Porcelynen. Buiten en behalven, 2500 zakken of 150000 ponden Peper, en eenige andere Koopmanschappen, dien hy, in de Schepen van de vereenide Maatschappy, op vragt geladen hadt

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Behelzende, de oprechting der vereenide Oost-Indische Maatschappy, in den Jaare 1602, nevens derzelver Octroy.

De Oost-Indischen Koophandel, bragt aan haare verscheiden Maatschappyen, zeer groote winsten aan, zoo door hun gelukkigen handel, als de veroveringen van verschelde ryke Portugeesche Kraaken, maar wierd egter, door meer dan een reden, in verloop van tyd, met een wisse ondergang gedreigt. Men ontdekten haast, merkelyke hinderpalen, in deeze byzonderen handel. Zommige Scheepen, komende aan de beste Handelplaatzen in Indien, konde geen lading krygen, door dien zommige van hunne landsgenooten, (die voor een andere Maatschappy voeren,) hun te gaauw geweest waaren, en de goederen voor hun aankomst, hadden weg gekogt. Daar nog by kwam, de pryzen der Indische Koopmanschappen, aldaar hoog wierden opgejaagd, hier te lande, daar en tegens, laag gedrukt; wanneer verscheiden Maatschappyen, tevens kopen, of verkopen wilden. Men begreep ook eerlang, dat

dat 'er meerder machts, dan byzondere Kooplieden hadden, vereischt wierd, om den handel in Indiën te bevestigen, en tegens de *Spanjaarts* en *Portugeezen*, te beveiligen, die hen van alle kanten, met geweld en list, afbreuk tragten te doen. Alle deeze redenen, dan by den Staten van Holland, rypelyk overwoogen zynde, beslooten dezelve, met goetvinden van de Algemeene Staten, in 't begin van 't Jaar 1602, in *'s Gravenhagen* te dagvaarden, alle de Leeden der Hollandsche, Zeelandsche, en Brabandsche Maatschappyen, en wierd door haar Ed. Mogende, aan dezelven voorgesteld: de Oost-Indischen handel tot een lichaam te vereenigen, ende verscheiden Maatschappyen, tot een Generaale Oost-Indische Maatschappy, te brengen. Om alzoo met vereende kragten, den Indischen handel, verder uittebreiden, en tegens de macht, zyner vyanden, beter te kunnen beschermen. Welke overeenkomst, door gezegde Kooplieden, goet gevonden zynde, is aan haar, op den 20sten van Lentemaand 1602, door de Algemeene Staten, verleend, Octroy, om geduurende de tyd, van een-en-twintig Jaaren, alleen met uitsluiting van alle anderen, vryheid te hebben, beoosten *de Kaap de Goede Hoop*, en door de *Straat* van *Magellanus*, naar Oost-Indien te vaaren. Gelyk uit het onderstaande Octroy, waar in de Namen der eerste Bewindhebberen vervat zyn, komt te blyken.

DE STATEN GENERAAL *der Vereenigde Nederlanden*: Allen den geenen die deeze tegenwoordige zullen werden getoont, salut, doen te weeten: Aangezien den welstant der vereenigde Nederlanden principalyk is bestaande in de Navi-

 gatie,

gatie, Handelinge en Commercie, die uit dezelve Landen van alle oude tyden gedreeven en van tyd tot tyd loffelyk vermeerdert zyn, niet alleen met de Nagebuuren, Koningryken en Landschappen, maar ook met de geene die verder van deeze Landen in *Europa*, *Azia* en *Africa* geleegen zyn; en dat beneffens dezelve in de naaste tien jaaren herwaarts by eenige principale Koopluiden der voorsz. Landen, Liefhebbers van de Navigatie, Handelinge en Commercie op vreemde Landen, in Compagnien binnen der Stad *Amsterdam* opgeregt met groote kosten, moeiten en periculen by de hand genoomen is, die zeer loffelyke Navigatie, Handelinge en Traffique op de Oost-Indiën, daar van de apparentie goed en groot bevonden zynde, waren onlangs daar na by verscheiden andere Koopluiden, zoo in *Zeeland*, op de *Maze*, als in het *Noorder Quartier* en *Westvriesland*, meede gelyke Compagnien opgeregt, en de voorsz. Navigatie, Handelinge en Commercie datelyk by de hand genoomen, en het welk by Ons geconsidereert en rypelyk overwoogen weezende, hoe veele de vereenigde Landen en de goede Ingezeetenen der zelve daar aan geleegen was, dat dezelve Navigatie, Handelinge en Commercie onder een goede generale Ordre, Policie, Correspondentie en Gemeenschap beleid, onderhouden en vermeerdert werde, hadden goedgevonden daar toe Bewindhebbers der voorsz. Compagnie voor Ons te beschryven, en dezelve te proponeeren, dat eerlyk, dienstelyk en profytig, niet alleen voor de vereenigde Landen, maar ook voor allen den geenen die deeze loffelyke Handelinge by de hand genoomen hadden, en daar inne waren participeerende, zoude weezen, dat dezelve Compagnie vereenigt, en de voorsz. Hande-

delinge onder een vaste en zeekere eenigheid, Ordre en Politie zoude mogen gemein gehouden, gedreeven en vermeerdert worden, voor alle de Ingezeetenen der vereenigde Landen, die daar in zouden believen te participeeren, het welk by de Gedeputeerden der zelver Compagnie wel verstaan, en overzulks na verscheiden communicatien, deliberatien, inductien en rapporten, tot vereeninge gebragt zynde, hebben Wy na rype beraadslagingen daar op gehouden, tot vervorderinge van den welstand der vereenigde Landen, eenzamentlyk het profyt van alle de Ingezeetenen der zelver, de voorsz vereeninge geaggreëert en bevestigt, aggreëeren en bevestigen mits deezen, uit souvereine magt en authoriteit, ook met vaste weetenschap, onder de Pointen, Vryheeden en Voordeelen hier na verklaard, als in den eersten:

I.

Dat in deeze Equipagie tot dienst en profyt van deeze Compagnie, de Kamer van de Bewindhebbers binnen *Amsterdam* zal hebben te bevorderen en te bezorgen de helft, de Kamer van *Zeeland* een vierdepart, en de Kameren op de *Maze*, *Noordholland* en *Westvriesland* elks een agtstepart.

II.

Dat zoo dikwils als het van noode zyn zal, een generale Vergaderinge of Collegie uit de voorsz. Kameren te houden, die gehouden zal worden van zeeventien Persoonen, daar inne uit de Kamer van *Amsterdam* zullen compareeren agt, uit *Zeeland* vier, uit de *Maze* twee, en van gelyken uit *Noordholland* twee; welverstaande dat den zeeventienden Persoon by gebeurte van die van *Zeeland*, *Maze* en *Noordholland* zal

werden in de Vergaderinge gebragt by de meeste stemmen, van welke Personen alle zaaken deeze vereenigde Compagnie aangaande zullen verhandelt worden.

III.

Het voorsz. Collegie als het beschreeven zal worden zal te zamenkoomen, om te resolveeren wanneer men zal equipeeren, met hoe veel Scheepen, wanneer men die zal zenden, en andere dingen den Handel betreffende: En zullen de Resolutien van 't voorsz. Collegium by de voorsz. Kameren van *Amsterdam*, *Zeeland*, *Maze* en *Noordholland* geëffectueert en in het werk gesteld worden.

IV.

De convocatie en vergaderinge van het voorsz. Collegie zal gehouden worden de eerste zes jaaren binnen *Amsterdam*, en twee jaaren daar na in *Zeeland*, en zoo voorts geduurende deeze vereeninge.

V.

De Bewindhebbers die van wegen deeze vereenigde Compagnie van huis zullen reizen, daar toe gecommitteert zynde, het zy om in het voorsz. Collegie te vergaderen, of in eenige andere besoignen, zullen voor haar Daggelden hebben tot de onkosten vier guldens, de Schuyt-en Wagenvragten daar inne niet begreepen; welverstaande dat hier inne niet begreepen en zyn die van de eene Stad in de andere reizen, om de respective Kameren te frequenteeren als Regeerders der zelve, die welke geen Reisgelden nog Daggelden en zullen genieten.

VI.

Of het gebeurde dat in het Collegie eenige zwaarwigtige zaaken voorvielen daar inne de

Col-

Collegianten niet wel en konden verdragen of accordeeren, of daar zy haar zelfs zouden in bezwaard vinden om malkanderen te overstemmen, dat het zelve zal gelaaten worden tot Onze verklaringe en decisie, en het geene diensaangaande goedgevonden zal worden, zal agtervolgt en nagekomen worden.

VII.

De Vereeninge en Compagnie zal beginnen en aanvang neemen met deezen jaere 1602, en zal geduuren den tyd van een-en-twintig jaeren agtervolgende, mits dat men t'elke tien jaeren een generael slot van reekeninge zal maeken, en zal elk een t'einde die jaaren vry staan te moogen daar uitscheiden, en zyn geld na hem neemen; welverstaande, dat van de tegenwoordige Equipagie en uitreedinge van deeze Scheepen die binnen deezen jaare zullen uitvaaren byzonder reekeninge gedaan zal worden.

VIII.

En zullen de onkosten die by de Participanten van de eerste rekeninge in Oost-Indiën, of in de engte van *Magellanes*, daar deeze Compagnie getraffiqueert zal hebben, zullen weezen gedaan, en die de Participanten van de volgende reekeninge te baat zullen moogen koomen, of tot voordeel strekken, die van de tweede reekeninge draagen en gelden de helft, of zoo veel min als het Collegie van de Seeventienen, zal bevinden in reedelykheid te behooren.

IX.

In gevalle eenige Participanten van deeze aanstaande reize geen genoegen hebbende aan deeze Vereeniginge, haar geld na hun begeerende te neemen, of de beloofde somme opzeggen, het zelve moogen doen, mits dat men hunlieden

geeven zal intrest, ten advenant van zeeven en een half ten honderd, of meer na dat hun toegezeid is.

X.

Alle Ingezeetenen van deeze Landen zullen moogen in deeze Compagnie participeeren met zoo weinig en veele penningen als het hun gelieven zal; dan of het gebeurde dat 'er meer penningen waaren aangebooden of gepresenteert, dan de Navigatie wel zoude vereisschen, zullen die geene die in de Compagnie hebben meer als dertig duizend guldens, moeten na rato en proportie hun Capitaal minderen om andere plaats te geeven.

XI.

En zullen de Ingezeetenen by openbaare affixien van Biljetten, ter plaatze daar men gewoonlyk is Biljetten te affigeeren, binnen den tyd van een maand na dato deezer gewaarschouwt worden, dat zy binnen den tyd van vyf maanden, ingaande primo April eerstkoomende, in deeze Compagnie zullen worden geadmitteert, en haare penningen, die ze zullen willen inleggen, moogen opbrengen in drie termynen; te weeten, ongeveerlyk een derdepart tot de toerustinge voor den jaare 1603, nog een derdepart voor de equipagie van den jaare 1604, en het resteerende derdepart voor de uitreedinge van den jaare 1605, een maand daar na dat zy daar van, van de Bewindhebbers zullen zyn vermaand; gelyke waarschouwinge zal werden gedaan in de maand van Maart, voor de equipagie van de eerste elf jaaren van dezen Octroye, te weeten in den jaare 1612.

XII.

De Scheepen die van de reize wederkeeren zullen

len wederomme inkoomen ter Plaatzen daar die uitgezeild zyn; en of door fortune van weer of wind, die Scheepen, in het eene Quartier uitgaande, aanquamen in het ander, als die van *Amsterdam* of van het *Noorder-Quartier* in *Zeeland*, of op de *Maze*, of die van *Zeeland* in *Holland*, dat niet te min elke Kamer het bewind en administratie van haar uitgezonden Scheepen en Koopmanschappen zal behouden, mits dat dan Bewindhebbers van dezelve Kamer gehouden zullen zyn, haar zelfs in Persoon ter plaatsen te laaten vinden, daar de Scheepen en Koopmanschappen aangekoomen zyn, en geenige Factoors daar over zullen moogen stellen; maar in gevalle haar zelfs niet geleegen waar te reizen, dat zy als dan de Bewindhebberen van de Kamer daar de Scheepen gearriveert zyn, tot de administratie zullen committeeren.

XIII.

Als de een of de ander Kamer Speceryen of andere Koopmanschappen van Indiën aangekreegen heeft, en andere Kameren geen en hebben, of nog geen en hebben ingekreegen, dat in zulken gevallen die Kamer, die geprovideert is, de andere Kameren op haar verzoek na geleegentheid van de zaake zal provideeren, en elkemaal meer zenden, als zy uitverkogt zullen hebben.

XIV.

Dat men de Reekeninge van de equipagie en uitrustinge van de Scheepen met de dependentien van dien, zal doen drie maanden na het vertrek van de Scheepen, en een maand daar na Copie aan de respective Kameren zenden: En van de Retouren zullen de Kameren, zoo dikwils zy dies verzogt worden, Staat aan malkanderen overzenden, en de Reekeninge daar van zal men

zoo haast sluiten als doenlyk is; en de generale Reekeninge na de tien jaaren zal geschieden, in het openbaar, mits dat 'er alvoorens Billietten aangeslagen zullen worden, om elk een te waarschouwen die over de Auditie der zelver zal begeeren te koomen.

XV.

En zullen de Kameren gehouden weezen, aan de Provincien of Steeden, der welkers Ingezeetenen, in deeze Compagnie ingeleid zullen hebben vyftig duizend guldens, of daar boven; over te zenden zoo wanneer daar Retouren zullen koomen: Staat van de ingenoomen Cargazoenen, als ook Staat van de penningen, gemaakt van de verkogte Koopmanschappen, by zoo verre zy van de Provincien of Steeden zulks te doen, verzogt worden.

XVI.

En zoo eenige Provincien goedvonden eenen Agent te stellen, dewelke de penningen uit de Inwoonders van de respective Provincien verzamelt, om die in een massa te leggen, en van de Retouren en Inkomsten betaalinge te vorderen, zal die Kamer daar zoodanig Agent de penningen ingebragt heeft, den zelven moeten toelaaten acces in de voorsz. Kamer, om aldaar geinformeert te mogen worden van den Staat van den uitgegeeven en Ingekoomen, mitsgaders de uitschulden en inschulden van den Comptoire, behoudens dat die penningen by den voorsz. Agent ingebragt, zullen monteeren ter somme van vyftig duizend guldens of daar booven.

XVII.

Als 'er van de Retouren vyf ten honderd in Kasse zal weezen, zal men aan de Participanten uitdeelinge doen.

XVIII.

XVIII.

En zullen de respective Kameren bedient worden by de tegenwoordige Bewinthebbers; als namentlyk, de Kamer van AMSTERDAM, *by Gerard Bicker, Reinier Paauw, Pieter Dircksz Hasselaar, Jaques de Velaar, Jan Jansz Carel, Bernardt Berewyns, Johan Pappe, Hans Hunger, Hendrick Bugck, Louis de la Becque, Dirck van Os, Francois van Hove, Elbert Lucasz, Isaacq le Meer, Sieuwert Pietersz Sem, Gerard Reynst, Marcus Vogelaar, Jan Hermansz, Geurt Dirksz, Huybrecht Wachtmans, Leonart Ray, Albert Symonsz Jonckheyn en Arent ten Grotenhuize.*

XIX

De Kamer van ZEELAND, *Adriaan Hendricksz ten Haaf, Jacob Booreel, Jan Lambrechtsz Koele, Jacob Pieters de Waart, Cornelis Meunincks, Adriaan Bommene, Laurens Baex, Everhard Becker, Arnout le Clercq, Arnout Verhoeven, Gerard van Schoonhoven, Nicolaas Pietersz, Balthazar van Vlierden en Balthazer de Moucheron.*

XX.

De Kamer van DELFT, *Jan Jansz Lodestein, Arent Jacobsz Lodestein, Dirck Bruynsz vander Dussen, Gerard Dircksz Meerman, Cornelis Adriaansz Bogaart, Michiel Jansz Basboyt, Willem Joosten Dedel, Dirck Gerritsz Meerman, Jan Raad, Jacob Sandersz Balbiaan, Hendrick Otte en Jasper Moerman.*

XXI.

De Kamer van ROTTERDAM, *by Joh Pietersz vander Meyden, Willem Jansz Franck, Gerrit Huigens, Pieter Leonartz Busch, Johan vander Veecken, Willem Jansz van Loon, Jan Jacobsz Mus, Adriaan Spierinck, Cornelis Matelief de Jonge.*

XXII.

XXII.

De Kamer van HOORN, *by Klaas Jacobsz. Syms, Cornelis Cornelisz. Veen, Willem Pieters Crap, Pieter Jansz. Liorne.*

XXIII.

En de Kamer tot ENKHUYZEN, *by Lucas Gerritz, Willem Cornelisz. de Jonge, Jan Pietersz. Schram, Hendrik Gruytter, Jan Laurensz. van Loosen, Dirk Dirksz. Pelser, Gysbrecht van Beerenstein, Barthout Jansz. Steenhuizen, Jacob Jacobs Hinlopen, Francois du Gardyn, en Willem Brasser.*

XXIV.

Eenige van de voorsz. Bewindhebbers koomende aflyvig te worden, of andersints uit den dienst te scheiden, zal die plaatze onversien mogen blyven, en niemand in de afgestorven of uitgescheiden plaatse moeten gesurrogeert worden, ten waare die van dezelve Kamer anders goedvonden, tot dat de Bewindhebberen der respective Kameren gekoomen zullen weezen op het navolgende getal.

XXV.

De Kamer van *Amsterdam* op twintig Persoonen, die van *Zeeland* op twaalf, die van *Delft* op zeeven, die van *Rotterdam* op zeeven, die van *Enkhuizen* meede op zeeven, en die van *Hoorn* op gelyk getal.

XXVI.

Maar iemand van het voorsz getal koomende te sterven of ook anders uit den dienst te geraken, zullen de andere Bewindhebbers van de Kamer daar zulks gevald binnen den tyd van twee of uiterlyk drie maanden nomineeren drie bequame gequalificeerde Persoonen, en dezelve de Heeren Staaten van de Provincie daar het Collegie resideert, of den geenen by henluyden daar toe te com-

ommitteeren, voordragen, om eenen daar uit in de plaatze van den overleeden, of die uit den dienst andersints is geraakt, gekooren te worden na de ordre daarop genoomen.

XXVII.

De Bewindhebbers zullen op eere, eed en vromigheid solemneelyk belooven, dat zy zig in haare administratie wel en getrouwelyk zullen draagen, goede en deugdelyke reekeningen houden en doen; en de meeste van de Participanten niet meer voordeels doen in het opbeuren van de penningen tot de uitreedinge noodig, en uitdeedeelinge van de Retouren als de minste.

XXVIII.

En die na deezen tot Bewindhebbers zullen werden gekooren, zullen van hun eigen in deeze Compagnie moeten resiqueeren, elk ten minsten duizend ponden Vlaams, dan de Bewindhebbers tot *Hoorn* en *Enkhuizen* zullen moeten volstaan, mits inleggende ten minsten vyf honderd gelyke ponden.

XXIX.

Zullen voorts genieten voor provisie van uitreedinge een ten honderd, en ook zoo veel van de Retouren, welke provisie zal verdeelt worden, de Kaamer van *Amsterdam* de helft, de Kaamer van *Zeeland* een vierdepart, en de Kaameren van de *Maaze* en *Noordholland* elk een agtstepart, zonder reguard te neemen of de een of de andere meer of min penningen inbrengt of Speceryen als zyn contingent verkoopt.

XXX.

Met verstande, dat de Bewindhebbers niet en zullen moogen tot laste van de Compagnie te brengen eenige provisie van penningen voor de Compagnie te ligten, of de Waaren te beneficee-

deeren, mogte iemand anders committeeren tot laste van de Compagnie, omme de uitreedinge te vervorderen, en de Waaren daar toe noodig te koopen.

XXXI.

En dat den Boekhouder, Cassier en Dienaar, of Kamerboode zal gesalarieert worden van de Bewindhebberen van elke respective Kamer, zonder zulks te mogen brengen tot laste van de Participanten.

XXXII.

Of het gebeurde dat onder de een of de ander Kaamer, iemand van de Bewindhebbers in zulken staat geraakte, dat hy niet en konde voldoen het geene hem zyne administratie aangaande betrouwt waare, en daar door eenige schaade mogte koomen, zal zulks weezen tot laste van de penningen onder dezelve Kamer resorteerende, en niet tot schade van de generale masse, dies zullen de penningen welke de Bewindhebbers in deeze Compagnie hebben, specialyk verbonden zyn voor haare administratie.

XXXIII.

De Bewindhebbrs van de respective Kameren zullen respondeeren voor haare Cassiers.

XXXIV.

En op dat het voorneemen van deeze vereenigde Compagnie met meerder vrugt uitgevoerd mag worden tot welstand der geunieerde Provincien, conservatie en augmentatie der Neeringe, mitsgaders tot profyt van de Compagnie; zoo hebben Wy de voorsz. Compagnie geoctroyeert en geaccordeert, octroyeeren en accordeeren mits deezen, dat niemand, van wat qualiteit of conditie die zy, anders dan die van de voorsz. Compagnie, uit deeze vereenigde Provincien zal

moo-

moogen vaaren, binnen den tyd van een-en-twintig jaaren eerstkoomende, beginnende met deezen jaare 1602 incluys, beoosten de *Kaap de Bonne Esperance*, of door de *Straat van Magellanes*, op de verbeurte van de Scheepen en Goederen, blyvende in haar geheel de concessien voor deezen gegeeven aan eenige Compagnien, om te vaaren door de voorsz. *Straat van Magellanus*, behoudelyk dat zy haare Scheepen uit deeze Landen zullen afzenden, binnen vier jaaren na dato deezes, op pœne van te verliezen het effect van de voorschreeve concessie.

XXXV.

Item, dat die van de voorsz. Compagnie zullen vermoogen beoosten de *Kaap van Bonne-Esperance*, mitsgaders in en door de Engte van *Magellanes*, met de Princen en Potentaten Verbinteniffen te maaken, en Contracten op den naam van de Staten Generaal van de vereenigde Neederlanden, of de hooge Overigheid der zelver, mitsgaders aldaar eenige Fortreffen en Verzeekertheeden te bouwen, Gouverneurs, Volk van oorloge, en Officieren van Justitie, en tot andere nootelyke dienften, tot conservatie van de Plaatsen, onderhoudinge van goede Ordre, Politie en Justitie, eenzamentlyk tot vorderinge van de Neeringe te stellen, behoudelyk dat de voorsz. Gouverneurs, Officiers van Justitie en Volk van oorloge, zullen eed van getrouwigheid doen aan de Staaten Generaal, of de Hooge Overigheid voorsz., en aan de Compagnie zoo veel de Neeringe en Trafficque aangaat; de voorsz. Gouverneurs en Officiers van Justitie af te stellen, by zoo verre zy bevinden dat dezelve hun kwalyk en ontrouwelyk draagen; met dien verstande, dat zyluyden de voorsz. Gou-

Gouverneurs of Officiers niet en zullen beletten herwaards over te koomen, om haare doleantien of klagten zoo zy eenige meinen te hebben aan ons te doen, en dat die van de Compagnie t'elker wederkomste van de Scheepen gehouden zullen weezen de Heeren Staaten Generaal te informeeren van de Gouverneurs en Officieren die zy in de voorsz. Plaatzen en Fortressen zullen hebben gestelt, omme hunne Commissien alsdan geaggreëert en geconfirmeert te worden.

XXXVI.

En zoo die van de voorsz Compagnie op eenige Plaatzen bedroogen en qualyk gehandelt wierden, of dat in het vertrouwen van eenige Penningen of Koopmanschappen, dezelve zonder restitutie of betaalinge daar van te genieten, gehouden wierden dat zy die schaade na geleegentheid der zaake, na dat zy best vermoogen zullen doen repareeren door alzulke middelen als men gevoeglykst zal konnen; behoudelyk dat de Scheepen hier te Lande weeder koomende, zy rapport zullen doen van de geleegentheid van de zaaken aan het Collegie ter Admiraliteit in het Quartier daar die zullen aankoomen, met verstande, dat by zoo verre die van het voorsz. Collegie ter Admiraliteit eenige verklaringe doen, daar by die van deezen Compagnie haar vinden bezwaart, zylieden daar van aan ons zullen moogen provoceeren, en zullen de Goederen onder behoorlyken Inventaris gebeneficieert worden by die van de Compagnie, ten waare iemand anders dan den Fiscaal hem partye maakte, en de ingebragte Goederen reclameerde, in welken gevalle de voorsz Goederen geadministreert zullen worden, gelyk by Sen-

tentie

tentie van die van de Admiraliteit verklaart zal worden te behooren.

XXXVII.

Of het gebeurde dat die Scheepen van *Spanjen*, *Portugaal*, of onderwegen Vyanden, die Scheepen van deeze Compagnie vyandlyk aantasten, en in het vegten eenige der Vyanden Scheepen verovert werden, dat de zelve veroverde Scheepen en Goederen zullen verdeeld worden na de ordre van den Lande, te weeten: het Land en den Admiraal genieten daar van haare geregtigheid, mits dat vooren afgetrokken zal worden, die schaade, die de Compagnie in rescontre zal geleeden hebben, en zullen die van de respective Admiraliteiten daar de Scheepen zullen aankoomen, de kennisse neemen van de deugdelykheid van den Prinse, blyvende *pendente lite* de administratie van de Goederen by die van de Compagnie onder behoorlyke Inventaris, zoo vooren gezeid is, en den Gegraveerden by Sententie vry behoudende aan Ons te provoceeren.

XXXVIII.

Dat de Speceryen, Chineesche Zyde, en Cattoene Lywaten, die by de Compagnie uit Oost-Indiën zullen werden gebragt, in het inkoomen nogte uitgaan, niet meer zullen worden belast, als die nu belast zyn, volgende de Lyste en de generaale Verklaringe, noopende de Goederen, in dezelve niet gespecificeert, en in het einde van dien gesteld.

XXXIX.

Dat men geen Scheepen, Geschut, nogte Ammunitie van deeze Compagnie zal moogen neemen tot dienste van den Lande, dan met consent van dezelve Compagnie.

XL.

Item, dat de Speceryen van de Compagnie zullen verkogt worden op eenderlei gewigt, in de zwaarte als dat van *Amsterdam*.

XLI.

Dat die van de Compagnie in de respective Kameren zullen vermoogen haare Speceryen te overslaan, het zy binnen Scheepsboord of in de Pakhuizen, en dat zonder daar van eenig Accyns, Impost of Waaggeld te betaalen, mits dat die Speceryen op haar voorschreeve gewigt, niet zullen worden getransporteert; maar verkogt zynde gewogen zullen worden, en het regt van de Wage betaalen zullen, gelyk andere Goederen de Wage subject zynde, zoo dikwils als die zullen verkogt of veralieneert worden

XLII.

Item, dat men geene Bewindhebbers haare Persoonen of Goederen zal moogen belasten of bekommeren, om van dezelve te hebben Reekeninge van haare administratie in de voorsz. Compagnie, nog ter cause van de Gagien van eenige Commisen, Schippers, Stuurluiden en Bootsgezellen, of andere Persoonen ten dienste der Compagnie aangenoomen, maar die deezen aangaat iet teegen haar zal willen pretendeeren, zal gehouden zyn dezelve te trekken voor haar ordinaris Regters.

XLIII.

Dat de Provoosten van de Compagnie zullen moogen apprehendeeren aan Land het Scheepsvolk, dat hem in dienst heeft begeeven, en de Geapprehendeerde t'Scheepe moogen brengen, het zy in wat Steeden, Plaatsen, of Jurisdictie van dien dezelve zouden moogen bevonden worden

den, mits dat de voorschreeve Provoosten daar toe te vooren zullen aanspreeken den Officier en Burgermeersters van de Steeden en Plaatsen.

XLIV.

En tot erkentenisse en recognitie van deezen Octroye, en het geene voorsz. is, zullen die van de voorschreeve Compagnie aan Ons betaalen de somme van vyf-en-twintig duizend ponden tot veertig grooten Vlaams het stuk, die Wy inleggen in de Equipagie van de eerste tien-jaarige Reekeninge, daar van tot profyte van de Generaliteit genoten en gedragen zal worden winste en risico, gelyk alle andere Participanten in deeze Compagnie zullen genieten en draagen.

XLV.

En zoo wanneer eenige Scheepen van de reize zullen wederkeeren, zullen de Generaals of Commandeurs over de Vloote, Schip of Scheepen, gehouden weezen aan Ons te komen doen rapport van het succes van hunne reize, en daar van schriftelyk Relaas zoo zulks vereischt werd over te geeven.

XLVI.

Alle welke Pointen, Voordeelen en Vryheeden, hier booven verhaald, Wy geordonneert hebben, en ordonneeren mits deezen, dat agtervolgt en onderhouden zullen worden by allen en eenen iegelyken van de Onderzaten en Ingezeetenen der vereenigde Landen, zonder daar tegens directelyk of indirectelyk, nog binnen der vereenigde Landen, nog daar buiten te doen, of doen doen, in eeniger manieren, op pœne van daar over als Beletteren van het gemeene beste der Landen, en Overtreeders van onze Ordonnantie en Beveelen aan Lyf en Goed gestraft

te worden: Ontbieden daaromme en beveelen wel expresselyk aan alle Gouverneurs, Justicieren, Officieren, Magistraten en Inwoonders der Vereenigde Landen, dat zy die voorsz Bewindhebbers rustelyk en vreedelyk laaten genieten en gebruiken het volkoomen effect van deezen onzen Octroye, Consent en Privilegie, cesseerende alle contradicten en empechementen ter contrarie, want Wy het zelve ten dienste van den Lande bevonden hebben alzoo te behooren.

Gegeeven onder onzen Zeegel en Signature van onzen Griffier, in 's Gravenhage den twintigsten Maart 1602.

Zo ras het bovenstaande Octroy verleend, en alomme bekent gemaakt was, wierden alle inwoonders der Vereenigde Nederlanden genodigt: om in den voordeeligen handel, van deeze Generaale Nederlandse Oost-Indische Maatschappy, deel te neemen. Waar door men wel haast, door de hoop, van nog grooter winsten gevleid, en tot welweezen van het Vaderland, door verscheiden, een zeer aanzienlyke Kapitaal, van over de vier-en-zestig Tonnen gouds Bankgeld, Ingeschreeven, en vervolgens; op de Termynen by het voormelde Octroy bepaald, by een gebragt zag, als door:

De Stad *Amsteldam.* ———	*f* 3686429 : 19 :	8
De Provincie *Zeeland.* ———	1275655 : 7 :	—
De Stad *Delft.* ———	466562 : 10 :	—
——— *Rotterdam.* ———	174562 : 10 :	—
——— *Hoorn.* ———	268430 : 10 :	—
——— *Enkhuizen.* ———	568562 : 10 :	—
en dus in 't geheel te zamen, een somma van ———	*f* 6440203 : 6 :	8

Of

Of wel zes millioen, vier hondert veertig duizend, twee hondert drie guldens, zes stuivers, en agt penningen. Hoe wel deeze hoofdsom, (*a*) in vergelyking met anderen Maatschappyen, geringwas, voor al in opzigte, der groote onderneeming en voordeelen, die daar meede zyn uitgewerkt. En wierden deeze penningen, verdeeld, in Aktien, van vyf honderd ponden Vlaams, of drie duizend guldens bankgeld, ieder Aktie.

Alle Intekenaaren, die boven, de vyf duizend guldens, in deeze Nieuwe Maatschappy waagden, kreegen de Naam van *Hoofdparticipanten*, uit welke de voornaamste wierden verkooren, die van het bewind des gantschen handel, Bewindhebberen genaamd wierden. Dog die geene, die voor mindere sommen, hadden ingetekent, kreegen alleen de Naam, van participanten.

De Nederlandsche Oost-Indische Maatschappy, by de Algemeene Staten, aldus vereenigt, vastgesteld, met veele voorregten voorzien, en in haare bescherming genomen zynde. Zoo heeft men dezelve, in gevolge het Octroy, in zes Kameren, of Vergaderplaatsen verdeeld, die elk haar aantal, in het leveren, en Equipeeren der Scheepen bepaald wierd. Als de Kamer *Amsteldam*, voor de helft. *Zeeland*, voor een vierdepart, en de Kamers *Delft*, *Rotterdam*, *Hoorn* en *Enkhuizen*, ieder voor een sestiende gedeelte, en wel-

(*a*) De eerste hoofdsom der Maatschappy, word van verscheiden verkeerdelyk gesteld, op 6459840 als van *G. Brand*, *Beschryving van Enkhuizen*, Janicon, *Republicq der Vereenigde Nederlanden*, &c. *Valentyn* en andere stelle dezelve op 6600000, dog ons is van goederhand, anders berigt.

welke Kamers, ook dien volgende. hun aandeel in de retouren, en in het verkopen derzelven, wierden toegeweezen. Ook waaren alle de Bewindslieden, van de verscheidene Maatschappyen, tot Bewindhebberen van deeze nieuwe vereende Maatschappy, door de Staten aangesteld, als drie-en-twintig van hen, in de Kamer *Amsteldam*, veertien in de Kamer *Zeeland*, twaalf in de Kamer *Delft*, Negen in de Kamer *Rotterdam*, vier in de Kamer *Hoorn*, en elf in de Kamer *Enkhuizen*; te zamen drie-en-zeventig Bewindhebberen, dog moesten, volgens het 24 en 25 Articul van 't Octroy, uitsterven, tot een getal van zestig Perzoonen. Hoewel hier omtrent, in 't vervolg van tyd, nu en dan, eenige veranderingen zyn gemaakt; gelyk wy op zyn plaats, gelegentheid zullen hebben, breedvoeriger te verhaalen. En wierd dus, de grondslag gelegt, van onze weidberoemde Oost-Indische Maatschappy, die nog tegenswoordig, na verloop van meer dan anderhalf Eeuw, in zodanig eenen bloeijenden stand is, door haar uitgestrekte Scheepsvaard, en Koophandel, waar door duizenden, haar brood gewinnen, dat zy met regt: een der voornaamste Steunpilaaren, van ons Nederland, mag genaamd worden.

Deeze Nieuwe Maatschappy, zig nu door de gezegde hoofdsom, ondersteunt ziende, besloten derzelver Bewindhebberen, hunne handel in Indiën, wyder uittebreiden, alzoo verscheiden Landen en Koningryken, door de onze, nog onbezogt waaren gelaaten. Men wist zeer weinig, van den handel, op de *Mallabaarsche* Kust. Het Eiland *Ceylon*, wierd voor 't allereerst, door *Spilbergen* bezogt, dog van welkers wedervaaren, men nog, geen tyding, ter dier tyd had. De

Kei-

Keizerryken, van *China* en *Japan*, waaren aan de *Hollanders*, geheel onbekent. Gelyk ook nog, verscheiden andere Kusten en Eilanden, waar de *Spanjaards* en *Portugeezen*, eene voordeeligen handel dreeven. Dus hebben zy, al in Lentemaand van 't gezegde Jaar 1602, veertien groote Scheepen, en een Jagt uitgerust; die egter bevorens, eer het Octroy verleend was, in gereedheid gebragt waaren, door de vereende *Hollandsche* en *Zeeuwsche* Maatschappy van Verre, en dus ook (volgens zommige Schryvers (*a*) voor derzelver risico, baten en schaden, egter onder het gezag, van Bewindhebberen der Geoctroyeerde Maatschappy. En zoude men, by hunne te rug komst, de hoofdsom, welke deeze Vloot, by de uitrusting als andersints gekost had, met de daar op gevallene winsten, aan die Intereſſanten uitkeeren. Gelyk ons niet onduidelyk, uit het zevende Articul van 't Octroy, komt te blyken. (*b*)

Deeze Vloot wierd uitgerust, onder 't gezag van den wakkeren Zeevoogd, *Wybrand van Warwyk*, en de Commies, *Sebald de Weerd*, en was derzelver equipagie verdeeld, als:

Door de Kamer AMSTERDAM.

De Scheepen, *Mauritius*, groot 400 Lasten, waar op den Zeevoogd bescheiden was.

De

(*a*) *Van Meteren*, 24 Boek, fol. 467, Hedendaagsche Historie XI Deel, pag. 430.

(*b*) Waar by gezegt word: van deze Vloot, byzondere Rekening moest gedaan worden. Ook blykt uit 't volgende 9de Art. van 't Octroy; dat de Intekenaaren eerst verpligt waaren, haar eerste Termyn op te brengen, voor de Equipagie van 't Jaar 1603, schoon *Valentyn*, en veele andere, deeze Vloot, voor rekening van de vereenigde Maatschappy brengen.

De Scheepen *Hollandia*, groot 350 Lasten.
—— —— *Nassau*, groot 340 Lasten.
—— —— *de Zon*, groot 280 Lasten.
—— —— *de Maan*, groot 250 Lasten.
—— —— *de Star*, groot 180 Lasten.
—— —— en het *Jagt*, het *Papegaaitje*, groot 25 Lasten.

Door de Kamer ZEELAND.
Het Schip *Zeelandia*, groot 400 Lasten.
—— *Vlissingen*, groot 250 Lasten, en
—— *de Gans*, groot 140 Lasten.

Door de Kamer DELFT.
Het Schip de *Eendracht*, groot 120 Lasten.

Door de Kamer ROTTERDAM.
Het Schip *Erasmus*, groot 250 Lasten, en
—— *Rotterdam*, groot 80 Lasten.

Door de Kamer ENKHUYZEN.
Het Schip *de Hollandsche Thuin*, groot 220, en
—— *de Maagd van Enkhuizen*, groot 175 Lasten.

En waaren alle deeze Scheepen, van behoorlyk Geschut, Ammunitie van Oorlog, en verdere voorraad voorzien, en bemand, met meer als duizend koppen.

De Commies, *Sebald de Weerd*, vertrok met de drie Zeeuwsche Scheepen, *Zeelandia*, (ook *Zierikzee* genaamd) *Vlissingen*, en de *Gans*, den 31sten van Lentemaand, bestemd naar 't Eiland *Ceylon*, en van daar, naar *Atsjien*, om hier de andere Scheepen af te wagten.

De overige 11 Scheepen en het *Jagt*, waaren bestemd te Zeilen, in deezer voegen: *Mauritius* en de *Maan*, naar de *Moluksen* Eilanden.

Nassau, en *Erasmus*, naar *China*.

Hollandia, de *Hollandsche Thuin*, en de *Star*, naar *Sumatra*.

De

De *Zon*, de *Maagd* van *Enkhuizen*, de *Eendracht* en *Rotterdam*, naar *Bantam*.

Warwyk, liep den 17den van Zomermaand, met de *Amsteldamsche* en *Enkhuizer* Scheepen, uit *Texel* in Zee, en ontmoeten den 19den in de Hoofden, de overige Zuidhollandsche Scheepen, waar meede hy den 24sten, door tegenwinden genoodzaakt wierd, in *Pleymout* binnen te lopen, en niet voor den 10den van Zomermaand, weder van daar vertrok. Zy passeerden den 17den, *Kaap Finisterre*, en kreegen den 24sten, het Eiland *Madera*, in 't gezicht. Zeilden den 26sten, de Canarise Eilanden voor by, en kwamen den 24sten van Herfstmaand, op de Reede van de *Kaap Lopes Gonsalves*, ten Anker, waar zy haare Zieken aan Land bragten, en eenige ververſching kreegen. Zy verzeilden den 28sten, en landen den 11den van Wynmaand, aan 't Eiland *Anabon*, daar de *Hollandsche Thuin*, welke daar 't eerst ter Reede kwam, zyn Boot, met eenige manschap, naar Land zond, die aldaar een Vreede-Vaan opstaken, en van de Inwoonders versch water, en ververſching verzogten, dog wierden (zeer onverwagt) uit een Schans, die door de *Portugeezen*, op 't Strand opgeworpen was, met eenige Musquetschooten bejegent, waar door een van d' onze, in zyn Arm gekwest wierd, des zy raadzaam oordeelden, weder naar Boord te keeren. De overige Scheepen, waaren toen meede, alle daar aangeland, en werd door de Kreigsraad besllooten: daags daar aan, met 20 Sloepen, die met 400 gewapende mannen voorzien waaren; een landing te doen, tegens welke landing de *Portugeezen* en verdere Inwoonders, zig dapper met schieten, uit hunne borstweering verweerden. Dog wierden eindelyk genoodzaakt, de Schans te verla-

ten, en naar 't gebergten te vlugten, waar op de onze, deeze opgeworpen sterkten, en het na by geleegen Dorp, in brand staken, en het strand, de volgende nacht, met 120 Man bezetten. Egter wierden verscheiden van ons Volk, die door onachtzaemheid, in een na by geleegen Bosch gegaan waaren, om Oranje-Appelen, en andere Vruchten te plukken, door de Inwoonders, uit een hinderlaag overvallen, waar by vyf van de onze, het leeven verlooren, en eenige zwaar gekwest wierden. De Inwoonders trachten wel vervolgens, met de onze (zoo 't scheen) Vreede te willen maken, dog het lag slegts alles, op loosheid en bedrog toe, alzoo zy niets, zonder toestemming van de *Portugeezen*, durfden onderneemen, en deeze verradelyke landaart, de onze ten overvloede bekent was. Zy deeden hier noch verscheiden Landtochten, staken alle de Dorpen en gehugten, dien zy onderweegen ontmoeten, in brand, en keerden met een meenigte Vruchten en verversching, dog met verlies van neegen man weder na Boord.

Zy bevonden dit Eilant *Anabon*, te leggen op 1 Graat en 50 Minuten, bezuiden de Linie, en omtrent 50 mylen van 't vaste Land, van *Africa*, en niet, boven de twee mylen groot in 't rond. Dog was, met veelerly Vruchten en Gewassen, als Oranje-Appelen, *Annanassen*, *Tamarinde*, Indiaansche of *Cocos* Nooten, *Bonanes*, *Patates*, en Boomwol voorzien. Zy vonden hier ook, veele Varkens, Hoenders, en overvloed van versch water. Het wierd bestierd, door een *Gouverneur*, en vier andere *Portugeezen*, die een volstrekt gezag, over de Inwoonders voerden, welke Mooren waaren, dog door hun, in de Roomsche Godsdienst onderweezen.

Den

Den 21sten van gezegde Maand, Zeilden zy van daar, passeerden den 12den van Wintermaand, *de Kaap de Goede Hoop*, en zagen het hooge Land *Aguada de Sambras*, alwaar op den 14den, de *Atsjiense* Vloot, te weeten: de Scheepen *Hollandia*, de *Hollandsche Thuin*, en de *Star*, van de overige Scheepen afscheiden, koers houdende naar *Sumatra*, daar deeze, zonder iets merkwaardig onderweegen ontmoet te hebben, den 3den van Lentemaand aankwamen, en den 10den op de Reede van *Atsjien*, haare Ankers wierpen. Zy vonden hier de Zeevoogd, *Joris van Spilbergen*, en hun medegezel, *Sebald de Weerd*, met de drie Zeeuwsche Scheepen, *Zierikzee*, *Vlissingen*, en de *Gans*, die, gelyk wy bevorens gemeld hebben, by na drie Maanden voor haar vertrek, uit *Zeeland* was vertrokken. Hy had zig, in de *Baai van Antongil* ververscht, en was, zonder iets noemenswaardig op reis bejegent te zyn, den 28sten van Slagtmaand 1602, aan 't Eiland *Ceylon*, en wel op de Reede voor *Baticalo*, ten Anker gekoomen; daar hy van den Koning vriendelyk verwelkomt wierd, die hem zes Oliphanten toezond, waar meede hy, benevens 15 van de zyne, naar *Baticalo* vertrok; en reisden vervolgens, in gezelschap van zes Mannen, naar *Kandi*, om gehoor by den Keizer te bekomen, daar hy, na verloop van 15 dagen, eerst aankwam, schoon deeze Stad, maar 36 à 40 mylen, van *Baticalo* lag, 't welk veroorzaakt was door het slegt weer, en de zwaare stortregens, die hem op deeze reis ontmoet waaren. De Keizer zond hem eenige Edellieden teegen, om hem in de Stad te geleiden, waar onder zyn geheimschryver *Martsberger* was, die al bevorens, aan *de Weerd*, door een Brief gemeld had, de meenig-

vul-

vuldige gunsten die *Spilbergen*, van deeze Vorst had genooten. Hy kreeg ook aanstonds gehoor by den Keizer, die hem minzaam ontfing, dog hem vroeg? hoe hy, zoo een stout, en vermetel bestaan, durfden onderneemen, om zoo diep landwaarts in, by hem te komen, zonder alvorens, Pandslieden, of Gyzelaars, tot verzekering van zyn Perzoon, te hebben gevordert. Daar *de Weerd*, hem op antwoorden: dat hem bewust geweest was, het goet onthaal, en de vriendschap, die zyn Majesteit, aan de Zeevoogd *Spilbergen*, betoond had. Als ook de groote haat en vyandschap, dien de Vorst, de *Portugeezen* toe droeg; en door dien de *Portugeezen*, meede onze vyanden waaren, had hy den Keizer, als een bondgenoot der Algemeene Staten, en van zyn Hoogheid Prins *Maurits*, aangemerkt. Welk antwoord, den Keizer behaagden, die daar op, de meede gebragte geschenken aannam, en aan *de Weerd*, vervolgens in zyn gehoorzaal vertoonden; het afbeeldzel van Prins *Maurits*, 't geen door *Spilbergen*, aan den Vorst geschonken was. En vroeg hem: of deeze Beeltenis, hem bekent was. (Alzoo hy nog een wantrouwen, in *de Weerd* stelden) dog deeze verhaalden hem daar op, verscheidene voorvallen, en dapperen daaden, van deeze Prins, die met het gezegde van *Spilbergen*, over een kwamen, en den Vorst, ten vollen gerust stelden.

By een nader gehoor, 't geen *de Weerd*, by den Keizer had, beloofden hem deeze Vorst, alle zyne Koopmanschappen, bestaande in Kaneel, Peper en Zyde, alleen aan de onze te zullen verkoopen. Ook wilden hy, met een Leger van twintig duizend man, de twee sterktens der *Portugeezen*, *Colombo* en *Punto Gale*, aan de

de land zeide beleegeren, zoo *de Weerd*, met zyn Scheepen, dezelven aan de Zeekant, wilden insluiten, en zorgen, dat zy geen onderstand, van *Goa* kreegen. Wanneer de Vorst, by de verovering deezer twee plaatzen, dezelve in onze handen zoude stellen. Maar *de Weerd*, verzogt daar omtrent verschoning, en zeide: hy daar wel om Koophandel te dryven, maar niet om te Oorlogen gekomen was. Ook dat hy, te kleine macht, by zig had, om zoo eene gewigtige beleegering, te kunnen onderneemen; dog zoo den Vorst, inderdaat van meening was, die zaak in 't werk te stellen, hy dan meerdere Scheepen van *Atsjien*, wilden ontbieden, en den Keizer daar meede te hulp komen, om dan gezamentlyk, de *Portugeezen*, aan de Land en Zeekant op 't lyf te vallen. Met welk antwoord en beloften, de Vorst genoegen nam. Waar op *de Weerd* goed vond, de Scheepen *Vlissingen* en de *Gans*, voor af naar *Atsjien* te zenden, om de beloofde hulp, hem van daar te verzorgen, daar deezen, den 17den van Lentemaand des Jaars 1603 aanlanden, en kort daar aan, door *de Weerd*, met het Schip *Zierikzee* gevolgt wierd, die by zyn afscheid van de Keizer, met 20 quintalen Kaneel, en 16 quintalen Peper beschonken was, ook had deeze Vorst, hem een gezant meede gegeeven; aan de Koning van *Atsjien.*

Hy had weinig dagen, op de Reede van *Atsjien* geleegen. Wanneer de hier voren gemelde drie Scheepen, daar aanlanden, en hem, zyn acte van aanstelling van de Kamer van 17nen als Onder-Zeevoogd der vereenigde Maatschappy, met een Brief van *Warwyk*, overhandigden. 't Welk ter dier tyd, zeer nodig was, alzoo 'er by na, geen order gehouden wierd, en ieder

jeder der Commiesen en Schippers, even veel wilden te zeggen hebben.

De Weerd, wierd vervolgens, van de zes hier op de Reede leggende Scheepen voor Onder-Zeevoogd erkent; en kreeg in deeze qualiteit, gehoor by den Koning van *Atsjien*, die hem vriendelyk onthaalden. Dog hier geen hoop, tot een spoedige handel ziende, nam hy afscheid van deeze Vorst, en vertrok met zyn zes Scheepen, en het *Jagt* de *Ram*, ('t geen hy van *Spilbergen* gekogt had,) benevens een gezant van deeze Koning, aan de Keizer van *Kandi*, op den derden van Grasmaand van daar, met agterlating van de Koopman, *Jan Dekker*, die Commies op het Schip *Vlissingen* was, aan wien hy, eenig geld en Koopmanschappen, ter hand stelden, om het nieuwe gewas van Peper, in te koopen, en daar meede, twee Scheepen te beladen. Hy Zeilden in gezelschap van de Zeevoogd *Spilbergen*, met zyn twee Scheepen, tot voor by de Eilanden van *Poeloway*, en *Gommerspoel*, wanneer hy van de zelve afscheid nam, en zyn reize naar *Ceylon* vervolgden, daar hy, met zyn Vloot, den 25sten van gezegde Maand, voor *Baticalo* ten Anker kwam, en van dien Koning, met groote Stacie en Pracht, ontfangen wierd. Na verloop van eenige tyd kwamen vyf afgezanten van den Keizer van *Kandi*, hem verwelkomen, die een Brief van de Geheimschryver *Erasmus Martsberger*, meede bragten, waar in, hy uit naam van deeze Vorst, aan *de Weerd* verzogt: dat hy tot *Vintana*, den Keizer wilden tegen trekken, om aldaar, met hem een mond-gesprek te houden, omtrent de beleegering van *Punto Galo*. Dog *de Weerd*, vreezende hier door te veel tyd

te zullen verliezen, verzogt dat de Keizer, met 2 a 3 duizend man, deeze vesting, aan de Landzyde wilde aantaften, wanneer hy aanftonds dezelve, aan de Zeekant zoude beleegeren.

Den 16den van Bloeimaand, zagen zy in de Morgenftond, na gisfing twee mylen ten Zuiden van haar, een Schip, waar op drie wel bemande Booten wierden af gezonden, die, wanneer zy het na by kwamen, zagen het een groot *Portugeesch* Schip was, en zy met haar kleine macht, daar tegen niet beftaan konde. Egter waagden het twee van de Booten, zoo digt onder 't geschut der *Portugeezen* te lopen, en hadden de ftoutheid, haar toe te roepen: dat zy haare Vlag moeften ftryken. Dog deeze, wierden zodanig met Handgeweer, van de *Portugeezen* begroed, dat zy, na verlies van een man, genootzaakt waaren, te rug te Zeilen. Egter had de derde Boot, in dien tusfchen tyd, tyding aan de Vloot gebragt; waar op de Onder-Zeevoogd, aanftonds het Jagt de *Ram*, wel voorzien van alles, ter haarer hulpe zond, en de Scheepen *Hollandia*, de *Hollandfche Thuin*, en de *Star*, meede derwaards liet Zeilen. Maar zoo ras de *Portugeezen*, deeze Scheepen op haar zagen afkomen, ftreeken zy haar Zeilen, en gaven haar, op goed kwartier over. Dit Schip, 't geen genaamt was, *Noftra Seniora de Rofario*, was groot 200 Laften, en was onder 't bevel, van hunne Hoofdman, *Lopes Alvares* voor zes dagen eerft, van *Cochin* vertrokken, beftemt naar *Negapatan* te vaaren, en van-daar, na *Bengalen*. Het was bemand, met meer als 80 Koppen, dog deszelfs lading, was van geringe waarden. Eenige dagen daar na veroverde zy, nog drie *Portugeefche*

sche Vaartuigen, geladen met Indiesche Koorn, Klokken Spys, *Radix China*, eenige flessen met Roozewater, en drie lasten Peper; welke lading, *de Weerd* uit deeze 4 Scheepen liet ligten, maar beloofden de *Portugeezen*, hunne Scheepen, wederom vry te geeven. Dog zoo ras deeze verovering, aan den groot Modeliaar, *Emanuel Dias*, ter ooren kwam, eischten hy van *de Weerd*, eenige der gevangenen *Portugeezen*, voor zyn Keizer. Dog deeze ontschuldigde zig, en zeide: hy hun, volgens zyne gedaane beloften, reeds vry, met haare Scheepen had laten vertrekken. 't Welk de Keizer, naderhand zeer kwalyk nam, en in vermoeden viel, dat *de Weerd*, met de *Portugeezen* een lyn trok, en deeze Scheepen, slegts maar genoomen had, om hem de oogen te verblinden.

De Keizer, die eerst maar tot *Vintana*, of *Bintene*, gekomen was, in verwagting zynde, *de Weerd* hem daar zoude ontmoeten, trok vervolgens naar *Baticalo*, dog by zyn aankomst gehoord hebbende, het veroveren, en weder vry geeven, der vier *Portugeesche* Scheepen, wierd hy zeer toornig op *de Weerd*, te meer als hy van zyne Gezant, van *Atsjien* meede gekomen, verstond, dat die Onder-Zeevoogd, in allen deelen getoont had, een Vriend van de *Portugeezen*, en geen Vriend van den Keizer te zyn, vermits hy hem in 't algemeen zeer verachtelyk gehandeld, de *Portugeezen*, aan 't hoofd van een maaltyd, deftig onthaald, en hem, 's Keizers Gezant, aan 't lager einde van de Tafel, geplaatst had; waar uit dan ook bleek, dat hy niet anders voor had, als den Keizer te bedriegen, en door list, zig meester van zyn Land te maken. Ook waar-

schou-

schouwden hy den Keizer, van wel op zyn hoede te zyn, alzoo *de Weerd*, hem zekerlyk op zyn Scheepen zoude nodigen, met geen ander toeleg, als om meester van zyn perzoon te worden. Al 't welke direct aanliep, tegens het verbond, 't geen *Spilbergen* en *de Weerd* zelfs, met den Keizer had opgeregt.

De Vorst, dit verhaal, met veel ontzetting, gehoord hebbende, beraadslaagde met zyne Hovelingen, of men nu, aangezien dit verhaal, zeer waarschynelyk voorkwam, en 't verbond, door *de Weerd*, met het loslaaten der *Portugeezen*, (tegens het verzoek, van de groot *Modeliaar* aan,) reeds gebrooken was, in het vervolg, hem wel meer geloof zoude geeven. Deeze waaren daarop van oordeel, dat men *de Weerd*, met zyn Scheepen moest zien naar *Punto Gale* te lokken, om de *Portugeezen* te beleegeren, wanneer men wel haast zien zou, hoe hy zig, tegens haar zoude gedragen.

De *Weerd*, die van den Vorst, geen kwaad vermoede had, en slegts alleen, om aan zyn gegeeven woord te voldoen, de *Portugeezen* in vryheid had gesteld, (schoon hy hier omtrent, niet al te voorzichtig had gehandeld.) Kreeg gehoor by den Keizer, en onthaalden hem vervolgens, met zyn Grooten, deftig ter Maaltyd, op welke tyd, hy den Keizer benevens zyne Hovelingen, verzogt? aan boord te komen, om de Scheepen van binnen te bezien, en drong hierop zeer sterk aan; waardoor de Vorst, in zyn kwaad vermoeden gesterkt wierd, en vastelyk besloot, zyn Gezant hem volkomen de waarheid gezegt had. Des hy, aan *de Weerd* antwoorden: zyn Hovelingen, zulks niet wilden toestaan. Wanneer de Zeevoogd hem weder verzogt? hy dan slegts, aan 't Strand wilden komen, om de Scheepen, van ver-

re te bezichtigen, waar toe hy reeds voor zyn Majesteit, een fraaije Tent had laten opregten; welk verzoek, meede afgeslaagen wierd; en den Keizer, nog meerder deed vreezen, dat hy een snood toeleg tegens hem smeeden, waar in hy door het gestadig ophitzen van zyn Gezant, te meerder versterkt wierd.

Onze Zeevoogd, die geduurende de Maaltyd wat veel gedronken had, zeide daarop onder andere spotachtige redenen, zeer onvoorzichtig, tegens den Keizer, zoo zyn Majesteit, by hem niet aan Boord wilden komen, hy dan ook niet van voorneemen was, hem eenige bystand tegens de *Portugeezen* te doen. Op welk gezegde den Keizer nu voor zeker besloot, dat *de Weerd* geen andere toeleg had, als om hem gevangen te neemen, egter veinsde hy zyne reeden niet begreepen te hebben, en raaden den Zeevoogd, alzoo het reeds laat geworden was, hy zyn byhebbende Volk, dat te zamen wel 300 Mannen uitmaakten, naar de Scheepen zoude doen keeren, 't geen deeze, die geen verraad vermoedende, aanstonds in 't werk stelden, en slegts van 40 Man verzeld bleef, dog naauwlyks was zyn Volk naar Boord vertrokken, of den Keizer rees in haast van zyn zitplaats op, en zeide (in een ziedende toorn) tegens zyn groot *Modeliar*, in 't Cingalees: *Mara isto can*, dat is: *bind me dien hond*, waarop *de Weerd*, aanstonds van vier Edellieden wierd aangegreepen, die hem zogten vast te binden, waar tegens hy zig dapper te weer stelden, en zyn Volk 't geen hier en daar verspreid was, om hielp riep. Wanneer een der Hovelingen, met een breed Swaard, van agteren verradelings toeschoot, en de Zeevoogd zodanig daar meede in 't hoofd treften, dat hy, dood ter aarde stort-

stortte. Schoon dit, tegens 't gegeeven bevel van den Keizer, direct aanliep; (alzoo hy slegts last gegeeven had, hem te binden;) wisten de Hovelingen egter middel te vinden, om zig by den Vorst 't ontschuldigen, met te zeggen: door dien *de Weerd* zyn geweer getrokken had, zy hem niet anders meester konde worden. Zyn dood ontstelde wel eenigzints den Keizer, dog zeide vervolgens tegens zyn Edellieden: is hy dood, slaat dan zyn gevolg ook maar dood, op dat zy met hunnen meester, een gelyk loon erlangen mogen. Welk bevel aanstonds wierd uitgevoerd; en wierden al die geene, welke met *de Weerd* aan land gebleeven waaren, deerlyk vermoord; uitgezondert, een Jongen van Vlissingen, *Izaak Plevier* genaamd, die den Keizer in zyn dienst hield, en twee of drie anderen, welke schoon zwaar gewond het met zwemmen ontkwamen; en deeze droeve maar! aan de Scheepen bragten.

De oorzaak van *de Weerd's* dood, schreef men voornamentlyk toe: aan zyn onbedachte, en zelfs onbeschaamde uitdrukkingen, die hy geduurende de Maaltyd tegens den Keizer, zoo omtrent de Keizerin, als in andere gevallen gebruikt had; door dien zyn hersenen door de Wyn verhit waaren, als meede over 't vrylaten van de gevangene *Portugeezen*, tegens het verzoek van den Keizer aan, en wel laastelyk: door 't opstooken, van de voorgemelde Gezant, die *de Weerd* overal by den Keizer met een zwarte kool afschilderde, en hem voor een Verraader uitmaakten.

Na het begaan van deeze Moord, trok den Keizer met zyn gevolg weder na *Kandi*, dog schreef een klein Briefje in 't Portugeesch, aan de Scheeps Overheeden van deezen inhoud: *Que bebem vinho, naon he bon. Deos ha faze Justicia,*

Je quisieres pas, pas, Je quires Guarra, Guarra dat is: *die wyn drinkt, is niet goed. God heeft regt gedaan, zy gy Vrede begeerd, Vrede, en zoo gy den Oorlog begeerd, Oorlog.* Welk Briefje, door de Afgezant, van den Koning van *Atsjien*, aan Boord gebragt wierd. Die by de Moord tegenwoordig was geweest, dog niet wist te zeggen, of ook nog eenige Nederlanders, de woede der *Kandianen* ontkomen waaren.

Drie dagen hier na, en wel op den derde van Zomermaand, wierd de Boot van de *Hollandsche Thuyn*, wel bemand naar Land gezonden, om te onderzoeken; of ook eenige der onze het gevaar ontvlucht, en nog in 't leeven waaren. Aan Land komende, vonden zy nog twee Bootsgesellen van 't Schip *Vlissingen*, in 't leeven; die egter zeer gewond, en door de *Kandianen* naakt uitgeschud waaren. Vervolgens kwamen op den sesden, tegens den avond, drie Mannen van het gevolg der Afgezant van *Atsjien* aan Boord, met Brieven, zoo van den Koning van *Baticalo*, als van den Keizer van *Kandi.* Waarin de eerste, zig geheel ontschuldigden, omtrent de gepleegde Moord, alzoo hy, of zyne Onderdaanen, daar in 't geheel geen deel aan hadden, maar alles door de *Kandianen* was verricht, dies hy aan d'onze verzogt? zy haaren meedemakkers dood, dog aan zyn onschuldige Onderdaanen, niet wreeken wilden. Maar des Keizers brief, was van een geheel andere inhoud; alzoo hy de schuld van al 't gepasseerde, aan *de Weerd* te lasten ley, als of deeze Zeevoogd, een snood toeleg gesmeed had, om hem gevangen te neemen, en dus meester van zyn Land te worden; waarin hy hem was voorgekomen. Dog de dood der andere Nederlanders, beklaagde hy, alzoo deeze, naar zyn gedach-

dachten, geen deel, aan 't opgestemd verraad hadden. Wilden d'onze nu wederom als te voren, met hem in Vriendschap handelen, zoude hy aan haar de beloofde Koopmanschappen leveren; dog zoo niet, hadden zy zulks maar te zeggen, alzoo 't hem nu weinig verscheelden.

Deeze Brief. rypelyk by de Scheepsraad overwoogen zynde, besloot men uit vreeze voor verlies van den handel, (waar van men in 't vervolg, voor de Maatschappy zig veel goeds beloofden,) *de Weerd's* dood, ongewrooken te laten. Waarop dan de nieuw aangestelde Onder-Zeevoogd, *Jacob Pietersz van Enkhuizen*, de onder Commies van 't Schip de Hollandsche Thuyn, *Jacob Cornelisz* genaamd, naar *Kandi* zond, om aan den Keizer, uit zyne naam te zeggen: zoo hy voorneemens was, met d'onze ter goedertrouw te handelen, dat hy dan de beloofden Peper en Kaneel, aan Strand moest leveren, wanneer men hem by de leevering, behoorlyke betaling zoude bezorgen, en men verders met hem, in alle vriendschap wilde handelen, dog belangende, het beleegeren van de sterktens, *Colombo* en *Punto Gale*, zulks zoude niet kunnen geschieden, voor de kwaade Mousson voorby was; alzoo zy nu, haar Vloot verdeeld hadden, en eerst tegens dien tyd, versche hulp uit de Nederlanden verwagten.

Terwyl deeze afgezondene naar *Kandi* was, besloot men op den 20sten van gezegde maand, de Scheepen *Vlissingen* en de *Star* naar *Atsjien*, en de *Gans* naar *Bantam* te zenden; dog de drie andere Scheepen *Zirikzee*, *Hollandia*, *de Hollandsche Thuyn*, en 't Jagt *de Ram*, nu *Sphera Mundi* genaamd, zoude daar nog blyven leggen, om antwoord van den Keizer te wagten. In welke tusschentyd,

de Koning van *Baticalo*, dagelyks een meenigte Ververſching aan Strand liet brengen, die d'onze van zyne Onderdaanen, voor klynigheeden verruilden. Vervolgens kwam by haar in de Vloot een *Champaan*, of Inlands Vaartuyg van *Bellingam*, een plaats vyf mylen benoorden *Punto Gale*, met 80000 ponden Kaneel die van deeze Inlanders, door de Onder-Zeevoogd gekogt wierd. Zy verzogten ook; hy een verbond met haar Oppergebieder wilde aangaan, en wanneer de Scheepen, de Veſting *Punto Gale*, waar in, (naar hun zeggen) maar dertig *Portugeezen* waaren, aan de Zeekant wilde inſluiten, zoude hun Opperhoofd met zeeven duizend Man, dezelve aan de Landzyde beleegeren; wanneer zy deeze ſterkten, eer den Keizer van *Kandi*, zulks ter ooren kwam, in onzen handen zoude leeveren, maar de Onder-Zeevoogd, vreezende dit een ſtreek van deeze Keizer was, om de trouw der onze te beproeven, wees dit verzoek van de hand, betaalde hun de Kaneel, en liet ze vertrekken.

Den 20ſten van Zomermaand, kreegen zy Brieven van de Commies *Jacob Cornelisz*, die met de Atsjienze Gezant, den 29ſten van de voorgaande maand, in *Kandi* was aangekomen, dog den Keizer daar niet had gevonden, welke met zyn Leeger, 15 mylen van *Kandi*, en 6 mylen, van *Colombo* lag; waar zy vervolgens heen getrokken, en door den Vorſt, vriendelyk ontfangen waaren, die ook verſchooning verzogt had, over 't voorgevallene te *Baticalo*, alzoo zulks een misverſtand en door 't opſtooken zyner Gezant, veroorzaakt was. Zweerende hy zyn grootſte vertrouwen, in de Hollandſche Natie te ſtellen; en was ook voorneeſnens, twee Vaartuygen, met Kaneel en

Pe-

Peper, aan de Vloot te zenden; gelyk hy bereids eenige Oliphanten, met twee Bharen Kaneel, en twee Bharen Peper, aan de Onder-Zeevoogd tot een geschenk en proef gezonden had. Ook verzogt hy, dat men nader met hem over de prys der Kaneel en Peper, wilden in onderhandeling komen. Dog de Scheepsraad, ziende dit maar hoofsche streeken waaren, om onze Scheepen op te houden, en daar door de *Portugeezen* te bedwingen; besloot zoo ras hun Volk van *Kandi*, zoude te rug gekomen zyn, aanstonds te vertrekken.

Den 24sten tegens den avond kwam de Commis *Jacob Cornelisz* van *Kandi* te rug, benevens de Atsjienze Afgezant, en 8 Oliphanten, met de gezegde Kaneel en Peper geladen, als ook eenige Kandiaansche Edellieden, die nogmaals het laaste verzoek van hun Keizer herhaalden. Waarop aan hun geantwoord wierd: men besloten had met de Scheepen ten spoedigsten van daar te verzeilen, naar een plaats daar men met meerder trouw en openhartigheid zoude behandeld worden. Ook gaf men haar een Brief in 't Portugeesch geschreeven, aan hun Keizer meede, waar in d'onze onder andere melden: zoo hy geneegen was ter goeder trouwe, met de Nederlanders handel te dryven, en de beloofden twee Scheepsladingen Kaneel en Peper te leeveren. Hy die dan behoorden by malkander te bezorgen, op dat als de Scheepen daar kwamen, zy aanstonds in handeling en Lading konde geraaken; dog zoo hy voortging met d'onze trouwloos te behandelen, het hun dan aan geen middelen ontbreeken zou, om zig over hem te wreeken. Met welk antwoord, zy weder naar *Kandi* vertrokken. Na dat alvorens de Onder-Zeevoogd, de helft der gezonden Specc-

ryen tot een geschenk ontfangen had, en d'andere helft, welke tot een proef of monster gezonden was, aan haar had betaald.

Den 31sten vertrokken de Scheepen van *Ceylon*, en kwamen den 9den van Oogstmaand op de Reede van *Atsjien*, waar zy de Scheepen de *Star*, *Vlissingen*, en 't Jagt *'t Papegaytje*, ten Anker vonden. Dog hier geen Lading voor hun ziende; zond de Onder-Zeevoogd de Scheepen *Hollandia*, *Vlissingen* en *de Star* naar *Bantam*, en vertrok zelfs op den 24sten met de Scheepen *Zirikzee*, *de Hollandsche Thuyn* en 't *Papegaytje*, door de Straat van *Malakka* naar *Patani*, om t'onderzoeken of daar eenigen handel te doen was. Twee dagen na haar vertrek van *Atsjien*, kwam de Hoofdman op de *Hollandsche Thuin*, *Hendrik Hoek* t'overleiden, en voortzeilende tot den 4den van Herfstmaand, namen zy een *Portugeesch* Schip van *Negapatam*, groot 70 Lasten, 't welk met Ryst geladen, en naar *Malakka* bestemd was. Waar van zy de Stuurman in hun dienst namen, om met het Jagt voor uit te Zeilen, en haar voor Loots te strekken. Op den 17den en 18den veroverden zy, nog twee *Portugeesche* Scheepen, waar van het eene met 150 Bharen Noten Muschaten, eenige Foely, Nagelen en Wasch, benevens eenige Slaven, geladen was. Dog het andere waar van de meeste Lading aan de Koning van *Makasser* behoorden, en waarin zy slegts vier *Portugeezen*, maar meest Makassers vonden, gaven zy wederom vry.

Den 4den van Wynmaand, na dat zy in veele onbekende Eilanden verdwaald geweest waaren, kwamen zy voor de Haven van *Johor* ten Anker, waar veele praauwen met Verversching aan Boord kwamen; met een van welke zy een Brief van *Jacob Buyzen*, (die als Koopman door de Zee-

voogd

voogd *Heemskerk*, daar gelaten was) ontfingen, waar in hy haar kennis gaf: dat de *Portugeesche* Zeevoogd, *Estevan Teixera de Made*, (die in Indien zeer beroemd was,) met twee groote Oorlog Scheepen, vier Galeyen, en 20 kleine Vaartuygen daar omtrent kruisten, om op de *Portugeesche* Scheepen die binnen 2 a 3 maanden van *Japan* en *Makasser* moesten komen, te wagten; en dezelve, in veiligheid en buiten vreeze voor de Hollandze Scheepen, na *Malakka* te geleiden; ook melden hy: dat de *Portugeezen* van *Malakka*, de Stad *Johor* beleegerd, en ingeslooten hielden, en hun gezegde Zeevoogd, de Haven bezet gehouden en alle de Inlandsche Vaartuigen geplundert had. Ook verzogt hy? uit naam van den Koning: d'onzen hem tegens de *Portugeezen*, dog wilden te hulp komen volgens het verbond, 't geen *Heemskerk*, uit naam van de Algemeene Staten, met deeze Vorst had opgerecht, welk verzoek naderhand door een eigenhandige Brief van de Koning, (in de Maleitze Taal geschreeven) herhaald wierd, waar in deeze aan d'onze kennis gaf, dessels Broeder, *Radja Bongso* genaamd, in 't kort aan Boord van 't Schip *Zirikzee* zoude komen, om den Stryd bytewoonen. Deeze *Radja Bongso* was ook by de Zeevoogd *Heemskerk* aan Boord geweest, toen hy de ryke Makaosche Kraak veroverd had.

Deeze brieven by de Scheepsraad in overweeging genomen zynde, besloot men: de *Portugeesche* Vloot optezoeken; waar meede d'onze vervolgens, een ganschen dag slaags waaren, en hun dwars door onze Vloot heen, op de Vlugt dreeven, in 't aanzien van des Konings Broeder, die met eenige praauwen ter onzer hulp aankwam, en kort daar aan benevens *Jacob Buyzen*, en eenige Maleytze Edellieden by de Onder-Zeevoogd

aan Boord kwam; bedankende hem hertelyk voor den grooten dienst, die hy hen beweezen had, hem tevens een schoone Kris, tot een geschenk gevende, waar na hy weer na zyn Scheepen vertrok.

By dit gevegt hadden d'onze maar vyf a 6 doode, en eenige gekwesten bekomen, dog aan de kant der *Portugeezen*, waaren dezelve merkelyk meerder, alzoo men hen verscheiden praauwen met gekwesten van hun Scheepen, naar de wal had zien zenden, waar voor gestadig versche manschap in plaats gebragt was. Op dezelve nacht, kwam de Koning van *Johor*, met 5 schoone Galeyen, en 40 praauwen by onze Scheepen aan, welke aanstonds door de Onder-Zeevoogd, in zyn Galey bezogt wierd, aan wien deeze Vorst in vergelding van de groote gunst dien hy aan hem betoond had, door 't verjagen der *Portugeesche* Vloot, een fraaije Goude Kris, ryk met gesteentens omzet, vereerden. Onze Zeevoogd geraakten vervolgens met de Koning in gesprek, over het leeveren van Peper, dien de Vorst zeide: hem binnen weinig maanden te kunnen bezorgen, zoo zyn Rivier maar open en vry bleef.

Den 10den van gezegde maand, kwam des Konings Broeder, verzeld met *Jacob Buyzen*, en veele Maleytze Grooten, weder aan Boord van 't Schip *Zirikzee*. Wanneer d'onze de *Portugeesche* Vloot, (die zig weer byeen verzamelt had,) zodanig op 't lyf vielen dat zy ten tweeden malen genoodzaakt wierden, in groote verwarring de Vlugt te neemen. Dog de Koning van *Johor*, had deeze Slag met zyne praauwen slegts van verre aanschouwd, zonder eenige moeiten te doen om d'onze te hulp te komen. Maar zo ras waaren de *Portugeezen* niet op de Vlugt gedreeven,

ven, of hy kwam, verzeld van zyne Jongste Broeder en eenige Edellieden, aan boord van de Zeevoogd, om hem met deeze laatste overwinning, geluk te wenschen, en hem nogmaals dank te betuigen, voor de buitengemeene diensten, dien hy op zyn verzoek aan hem gedaan had. Hy wierd daarop door *Jacob Pietersz*, met een Japanse Sabel, met een Zilver gevest en schede, en *Radja Bongso*, met een fraay roer beschonken. Waar na onze Zeevoogd zyn afscheid van de Koning verzogt? 't geen deeze zeer ongaarne toestond, alzoo hy vreesden de *Portugeezen* zoo ras d'onze vertrokken waaren, hem weder op 't lyf zoude vallen. Dies hy onze Zeevoogd verzogt? daar nog 3 a 4 maanden te vertoeven, wanneer hy hem voor de twee Scheepen de volle Lading van Peper wilde bezorgen. Maar deeze zeide hem: zulks niet te kunnen doen, alzoo zyn Scheepen, door de lange reis, zeer vuil geworden waaren, en hy genoodzaakt was naar *Pattani* te Zeilen; dog zoo de Vorst wederom eenige overlast van de *Portugeezen* ontmoeten, had hy slegts maar een Vaartuig naar *Bantam* te zenden, wanneer hy aanstonds onderstand zoude bekomen. Ook verzogt hy hem? al de Peper die hy by een verzamelen kon, te houden; wanneer hy zoude zorgen, die door onze Scheepen wierden afgehaald, nam daarop afscheid van den Koning, en vertrok den 14den met de Scheepen *Zirikzee* en *'t Hof van Holland* naar *Pattani*, dog zond het Jagt na *Bantam*, om tyding van 't gepasseerden te brengen.

Den vierden van Slagtmaand, na dat zy verscheiden Eilanden voorby gezeild waaren, kwamen zy voor *Pattani* ten Anker, alwaar zy haar geschenken voor den Koningin aan Land bragten, bestaande in drie schoone Spiegels met vergulde

gulde Lysten, een half stuk rood Fluweel, twee stukken Camelot, en een half stuk rood Laken, welke ook, (wanneer de Onder-Zeevoogd ter gehoor by haar Majesteit wierd toegelaaten,) door haar minzaam ontfangen wierden. Vervolgens deeden zy ook eenige geschenken aan de Sjhabandaar, en de Rentmeester van de Koningin, (die een Chinees was) waar door zy vryheid van handel kreegen, dog waaren met deeze laatste eenige dagen in onderhandeling over den prys der Peper, waar voor hy 35 stukken van Agten de Bhaar eischten, benevens een Tol van vyf ten hondert voor de Koningin; maar eindelyk kwamen zy met hem tot de gezegde prys overeen, mits de Peper, aan haar gegarbuleert of van stof gezuiverd, geleverd wierd. Vervolgens sloot ook de Onder-Zeevoogd, een overeenkomst met het Opperhoofd der Hollandse Logie, *Daniel van der Lek*, en de Koopman van het daarop de Reede leggende Schip *Haarlem*, *Casper Gronsbergen* genaamt, welk Schip tot de Vloot van de Zeevoogd *van Nek* behoorden, om de Peper die in 't gezegde Schip gelaaden was, op vragt na 't Vaderland te voeren, dewyl het zelve door Ouderdom en zwaare lekkagie, buiten staat was, de thuis reize te doen. Deeze Peper wierd in de *Hollandsche Thuin* overgelaaden, waarna men het Schip *Haarlem* op de Ree van *Pattani*, in brand stak.

Den 27sten van Louwmaand des Jaars 1604, hadden deeze twee Scheepen haar volle Lading van Peper, dierhalven besloot de Onder-Zeevoogd, van de Koningin zyn afscheid te verzoeken; 't geen hem ook door deeze Vorstin gunstiglyk verleend wierd, met byvoeging: dat het haar ten uitterste aangenaam zoude zyn, zoo d'onze de goede verstandhouding met haar wilde agter-

vol-

volgen, wanneer zy zorge zoude dragen, de Nederlandsche Scheepen, voor alle andere Natien, welke aldaar kwamen handelen, de voorkeur zoo tot het koopen als inlaaden der Peper zoude hebben. Hy gaf vervolgens aan haar Majesteit tot een geschenk; twee Zilvere Kandelaars en eenige Roosenobels; waar tegens hy drie Ossen en een meenigte Verversching bekwam.

By zyn vertrek 't geen op den 8sten van Sprokkelmaand was, liet hy vier van de zyne by *Daniel van der Lek*, in de Hollandsche Logie, met eenige Koopmanschappen, om met de Inwoonders, voor Peper en andere waaren te verhandelen. Maar door tegenwinden en stiltens vorderde de Scheepen slegts twee mylen daags, tot den 26sten, wanneer zy een voorspoedige wind kreegen, en na veele Eilanden voorby gezeild zynde, kwamen zy den sesden van Grasmaand op de Reede van *Bantam* ten Anker, alwaar zy het Schip *de Gans* vonden leggen, dat genoegzaam zyn volle Lading van Peper had. Zy kogten tot *Bantam* nog eenige Peper, en dus volladen zynde vertrok de Onder-Zeevoogd den 21sten van daar, met de Scheepen *Zirikzee*, *de Hollandsche Thuyn*, en *de Gans*, koers houdende naar 't zuideinde van *Sumatra*, daar zy water en verversching kreegen, en de Reize na 't Vaderland ondernaamen. Zy leeden onderweegen veel door tegenwinden zwaare Stormen, en Ziektens, en wel voornamentlyk door de roodeloop, waar aan veel Volk kwam te sterven; des zy genoodzaakt waaren digt by de *Kaap de Goede Hoop* Land te zoeken, gelyk zy ook den 24sten van Oogstmaand, in de Baai van *Sam Bras* ten anker liepen, en haar zieken aan land bragten. Hier wierden zy

door

door de Inwoonders, welke Hottentotten waaren, van allerley verversching voorzien. Dog kwam hier op den 29sten van Herfstmaand te overleiden, haar Onder-Zeevoogd *Jacob Pietersz. van Enkhuyzen*, ook hadden zy door ziektens op 't Schip *Zirikzee*, 35 Man, op de *Hollandsche Thuin* 31, en op 't Schip *de Gans* 10 Mannen verlooren; en kreegen daar door groot gebrek aan volk. Zy bleeven hier tot den 7den van Wynmaand, en vervorderde toen haar Reize; kwamen den 8sten van Slagtmaand op de Reede van *St. Helena*, waar zy haar weder ververschten, en zyn ten laatsten, na veel zukkelens op Zee, behouden in 't Vaderland aangekomen.

Wat nu de verdere Vloot, onder den Zeevoogd *Wybrand van Warwyk* betreft, die wy den 15de van Wintermaand, by *Agoada de Sambras*, in 't uitzeilen lieten, deeze kwamen, (na dat zy, op de hoogte van 11 a 12 graden bezuiden de linie, wel drie Maanden, door groote stiltens gezukkeld hadden,) op den 29sten van Grasmaand 1603, voor *Bantam* ten Anker, daar zy ter dier tyd, veel Peper te koop vonden, dog was de Zeevoogd door Bewindhebberen gelast: geen inkoop van Peper te doen, voor en al eer hy toegelegt had, de zwaere Tol, die de *Sjbabandaar* vorderde, zoo veel mogelyk te verminderen, en hier over met den Koning te handelen, en aan deeze Vorst onder 't oog te brengen: hem maar twee derde der Tol in handen kwam, en de overige een derden, door de onverzadelyke Gierigheid des *Sjbabandaars*, verduisterd wierd.

Dog dit misbruik, 't geen door den tyd was ingesloopen, kon door den Zeevoogd, zoo spoedig niet verandert worden, want na een geheele Maand,

hier

hier over vrugteloos gehandelt te hebben, was hy genoodzaakt, voor de lading van ieder Schip, die door hem opgegeeven waren, ieder 6000 zakken Peper te kunnen laden, 1416 ⅗ Realen van agten, voor tol en anderen ongelden te betaalen. Uitgezondert nog eenige kleine tollen, en verscheiden geschenken, dien hy aan de Koning, en de *Sjbabandaar* moest geeven, om de vryheid van handel te bekomen. Hy zond ook op den 6den van Zomermaand, de Scheepen *Erasmus* en *Nassau*, volgens de gegeeven order van Bewindhebberen, met een goede party Europische koopmanschappen, naar *China*, en kogt vervolgens tot *Bantam*, van eenige Chineesche Kooplieden, een goede party Peper, eerst tegens 5 Realen van Agten, en daar na tegens 4½ gelyke Reaal, de zak van 60 pond, mits dezelve aan hem, van stof gezuivert geleverd wierd. Binnen weinig dagen, kreegen de Scheepen de *Eendracht* en de *Maagd* van *Enkhuizen*, haar volle lading, dierhalven besloot de Zeevoogd, het Schip *Mauritius*, (hoe wel het zelve naar de *Molukkes* bestemd was.) Meede hier te beladen, alzoo geoordeelt wierd, dat Schip, door zyn groote, onbekwaam tot de gezegde reize was. Hy laden hier eerst, 9000 zakken Peper in, maar deeze Lading, voor dit Schip niet genoeg zynde, en geen middel ziende, om zoo haast daar voor, de overige lading te bekomen, liet hy de Scheepen de *Eendracht*, en de *Maagd* van *Enkhuizen*, welkers Lading in 9414½ zakken Peper, en 83 Bharen Foely bestond; met de Zeevoogd *Spilbergen*, op den 29sten van Oogstmaand 1603, na 't Vaderland vertrekken, gelyk hy naderhand *Mauritius*, dat nu zyn geheele Lading bestaande in 11000 zakken Peper, en 20 Bharen Foely bekomen had

had, benevens het Schip *Rotterdam*, 't geen door hem na *Gressik*, leggende op *Javaas* Noord-Oost-Kust was gezonden, en waar het zelve zyn halve lading, bestaande in Peper en Foely, bekomen had. In Wynmaand met de Zeevoogd *Heemskerk*, meede na 't Vaderland zond; alwaar zy in 't Jaar 1604 behouden aankwamen. Bestaande de lading dezer twee Scheepen, in 14500 Zakken Peper, 172 Bharen Foely, 15 Bharen Nagelen, en 5 Bharen Notenmuschaten; waar voor de Zeevoogd tot *Bantam* besteed had.

Voor de Zak Peper, 5 Realen van Agten.
Voor de Bhaar Foely, van 60 tot 80 gelyke Realen.
Voor de Bhaar Nagelen, van 57 tot 60 Realen van Agten.

En bestond dus de geheele lading der vier Scheepen, *Mauritius*, *d'Eendracht*, *de Maagd van Enkhuizen* en *Rotterdam*, (dat wy ook somtyds *Erasmus van Rotterdam* genaamd vinden.) in

1434870 ponden Peper, a 4⅛ stuyver het pond, inkoopsprys.
135404 ponden Foely, a 6¼ stuyver 't ℔.
7965 pond. Nagelen, a 5½ stuyver 't ℔.
2655 ponden Notemuschaten.

Dus bedroeg de Inkoop dezer lading te zamen in Hollands Geld, wanneer wy de Realen van Agten, a 50 st. berekenen, een Somma van drie maal hondert, drie en veertig duizend, agt hondert, een en dertig Guldens, uitgezondert de vyf Bharen Noten, waar van de inkoops prys, ons nergens blykt.

Wan-

Wanneer wy nu de verkoop dezer lading berekenen, in diervoegen als wy hier voren een ruwe Schets gegeeven hebben, zoo zal men bevinden, dezelve (na aftrek van alle onkosten) meer als een millioen Guldens zuivere winst, aan de Maatschappy heeft aangebragt.

Wy hebben de lading dezer vier Scheepen, met derzelver inkoop des te breedvoeeriger aangeroerd, om reeden: het de eenigste Scheepen van de Vloot van *Warwyk* zyn, waar van wy de lading omstandig gemeld vinden, en daarom ook een ruwe Schets van de winst derzelven opgegeeven, om door dien weg een vergelyking met de overige, nog ter dier tyd in *Indien* zynde Scheepen, te kunnen maken en aan te toonen: de waare bronnen van welvaard, waar door de Maatschappy kort na derzelver vereeniging, tot zodanig een hoogte is gesteegen als wy in 't vervolg gelegentheid zullen hebben, breedvoerig te verhalen. En nu wederom keeren tot het geene de Zeevoogd *Warwyk*, verders tot *Bantam* en elders heeft verrigt.

Voor het vertrek van de twee laast gezegde Scheepen, en wel op den 20sten van Oogstmaand, wierd hem door den Koning van *Bantam* een streek grond vergund, om een Factory te bouwen, die *Warwyk* ook aldaar van steen liet opmetzelen, en zodanig versterken dat dezelve (in tyd van nood) voor een sterkten konde dienen; om de Hollanders en hunnen Koopmanschappen, voor de aanval van moetwilligen te beveiligen. Hoe wel dit de Bantammers in 't oog liep, die hem het verder versterken daar van beletten. Hy stelden daar in tot hoofd van den handel de Opper-Koopman *Francois Wittert*, in plaats van *Melchior de Vogelaar*, (die als Opper-Koopman

op 't Schip *Hollandia*, zedert de aankomst dezer Vloot, den handel der Maatschappy bestierd had, dog nu met 't Schip *Mauritius*, naar *Holland* was vertrokken.] Benevens de Onder-Koopman *Steven Doemen* en de Adsistenten *Jan Walen*, en *Gerrit Reyertsen* [die Tolk was] en nog ses anderen, over welke hy *Wittert* als Bevelhebber aanstelden, met uitdrukkelyke last: dat zy geen van alle eenige verbeetering van maandgelden mogten vorderen, dan met toestemming van Bewindhebberen. Ook gaf hy aan *Wittert* een goed Cargazoen Koopmanschappen, benevens de waarde van 27472 Realen van Agten, in verscheiden Specien, om onze handel tot *Bantam* met kragt door te zetten, alzoo deeze Stad ter dier tyd de voornaamste handelplaats op geheel *Java* was, en waar van alleen in dit Jaar 1603, zoo door de *Hollanders* als *Engelschen*, agt en veertig duizend Zakken Peper naar *Europa* gebragt waaren. Hy gaf hun ook met goedkeuring van de Scheepsraad, een Schriftelyke Order, waar na elk van hun zig zoude moeten gedragen. Welke hoofdzaakelyk van deezen inhoud was:

„ Dat de Onder-Kooplieden, Adsistenten en „ Bootsgezellen, die tot *Bantam* waaren, ver- „ pligt zouden zyn, hun Opperhoofd *Francois* „ *Wittert*, (geweezene Opper-Koopman op 't „ Schip *Rotterdam*) zyn beveelen, ten nutte van „ de Maatschappy gegeeven, volkomen te ge- „ hoorzaamen, en hem in alles wat hy gebieden „ zou, onderdanigheid en trouw te bewyzen.

„ Dat men zorgen zoude hebben te gedragen, „ de Godsdienst, (op de daar toe bestemde tyden) „ met behoorlyke Eerbied verrigt wierd. En „ was ieder verpligt, daarby tegenwoordig te „ zyn, op een gestelde boeten.

„ Men

„ Men zou malkanderen, ter zaake van ver-
„ schil van Godsdienst, niet lastig mogen val-
„ len, op verbeurte van een maand gagie, en
„ (des noods) arbitrale Correctie.

„ Door vier daar toe verkooren Raden, moe-
„ sten alle civielen zaken, gevonnist en afgedaan
„ worden; zonder dat imand zig daar tegens zou-
„ de mogen verzetten, op verbeurte van vier
„ maanden gagie, en daarenboven, naar ver-
„ eisch van zaken, aan den lyven te worden ge-
„ straft. Ook was ieder gehouden: deezen ver-
„ kooren Raad de behulpzaame hand te bieden,
„ zoo in het uitvoeren der vonnisse, als waarin
„ zy dezelve mogte nodig hebben.

„ Dog in Crimineele Zaken, zou een Raad
„ van ses perzoonen gekooren worden, waar in
„ het Opperhoofd, de eerste stem en voorzitting
„ moest hebben. Voor welke Raad de misdadi-
„ gers te regt gesteld en gevonnist moesten wor-
„ den. Ook zou na goedvinden van deezen
„ Raad, hunnen vonnissen, het zy aan land of
„ aan boord der Scheepen van de Maatschappy,
„ die als dan, op de reede van *Bantam* mogten
„ leggen, ter uitvoer gebragt worden; zonder dat
„ zig iemand der onzen, daar tegens met geweld
„ zoude mogen verzetten, of de gevangene eenige
„ onderstand, strydende met zyn vonnis te doen, op
„ pœne: van aan den lyven te worden gestraft.

„ En op dat de onderlingen Vreede en Een-
„ dracht, in de logie zou onderhouden en in acht
„ genomen worden, mogt niemand, eenige
„ quæstien of verschillen met den anderen ma-
„ ken; op pæne van Arbitrale Correctie. Die
„ met vuisten sloeg, zou drie dagen in de yzers
„ te water en te brood gesteld worden. Die een

„ mes trok om iemand daar meede te kwetzen,
„ (schoon hy in zyn voornemen belet wierd)
„ moest egter met een mes, door zyn hand ge-
„ nageld worden, en zoo lange staan, tot hy het
„ zelve doortrok. Dog imand kwetsende, zou
„ gekielt, of anders (na gelegentheid van zaken)
„ gestraft worden. Verbeurende niettemin, ses
„ maanden gagie. Dog zodanig een gewonden
„ perzoon, aan zyn kwetzuuren komende te ster-
„ ven, zou den schuldigen met de dood gestraft,
„ en alle zyne maandgelden, verbeurt verklaart
„ worden.

„ Het Opperhoofd was gehouden, behoorly-
„ ken zorgen te dragen, dat zodanige Testamen-
„ ten of uittersten wille, welke tot *Bantam* ten
„ overstaan van den Schryver der logie, door
„ eenige der onzen, mogten worden gepasseert,
„ getrouwelyk ter uitvoer gebragt wierden. Des
„ overleedens bederffelyke en andere goederen,
„ moesten in de logie, aan de meestbiedende ver-
„ kogt worden, en de daar voor ingekomen pen-
„ ningen, benevens zodanige goederen, als hy,
„ aan eenige zyner naastbestaande, of andere per-
„ zoonen in 't Vaderland, mogte hebben gele-
„ gateert; moesten (pr. eerste gelegentheid) aan
„ Bewindhebberen der Maatschappy gezonden
„ worden, om aldaar, aan die geene, welke daar
„ toe geregtigt, waaren, uittekeeren.

„ Alle goederen in de logie verkogt, zou den
„ koper, op zyn rekening voor worden gedebi-
„ teert, en den verkoper voor de daar van ko-
„ mende penningen worden gecrediteert. Mits
„ beide bediendens der Maatschappy zynde, zon-
„ der dat zodanig een koper, gehouden was de
„ gekogte goederen, met kontant geld te betaa-
„ len.

„ Nie-

„ Niemand na het Vaderland vertrekkende, „ zou meerder porcelynen of andere goederen, „ voor zyn eigen rekening mogen meede nee- „ men, als de waarde van een maand gagie van „ hem, en tien guldens daar en boven, inkoops- „ prys. Dog die geene, wiens maandgeld veer- „ tig guldens en daar boven was; den Zeevoogd „ hier meede onder begreepen, mogten niet „ meerder porcelynen overbrengen, dan de waar- „ de van vyftig guldens. En waaren Bewind- „ hebberen verpligt en gehouden, ten voordee- „ len vande Maatſchappy aantehouden: alle zo- „ danige parthyen Porcelynen en andere goede- „ ren, welke zy oordeelden, meerder waardig te „ zyn, als de prys waar voor dezelve wierden aan- „ gebragt. Mits daar voor betaalende, een maand „ gagie en tien guldens daar en boven. Dog zoo „ het mogt komen te gebeuren, iemand met op- „ zet, meerder Koopmanſchappen, als zyn maand „ gagie en tien guldens daar en boven bedroeg, „ naar *Indien*, of by zyne te rug reize, meede „ voerden. Zouden dezelve goederen, benevens „ de helft zyner verdiende maandgelden, ten be- „ hoeven van de Maatſchappy, verbeurt zyn. „ Dierhalven zoude een iegelyk, na de volbrag- „ te reize, moeten gedoogen; dat zyne goederen be- „ hoorlyk doorzogt wierden, alvorens hy van „ boord zoude mogen gaan. Ook des verzogt „ zynde, hem onder Eede moeten verklaaren: „ welke goederen, hy uit 't Vaderland meede „ genomen, of te rug gebragt had.

„ En was meede een ieder gehouden; alle Jour- „ nalen, Kaarten, Schriften, Aantekeningen, „ van Landen, Steden, Stroomen, Reeden, Ha- „ vens, kaapen of hoeken, hemel teekens Cou- „ ſen, en alles wat de Zeevaard en handeling der

„ Maatschappy, eenigsints mogt aangaan. Op „ de reize gemaakt, geschreeven, ofte verkree- „ gen, getrouwelyk in handen van het Opper- „ hoofd tot *Bantam*, ofte aan Bewindhebberen „ in 't Vaderland, te moeten overleeveren, zonder „ daar van, eenige afschriften of kladde, onder „ zig te mogen behouden.

„ Niemand vermogt, by dag of nacht, uit de „ logie gaan, zonder consent van het Opperhoofd „ gelyk ook geen vreemdelingen, van wat Natie „ dezelve waaren, (zonder voorgaande consent) „ des avonds, by opgezetten wagt, in de Logie „ mogten werden gebragt. En was ieder ver- „ pligt, zyn aangeweezene post, getrouwelyk te „ bewaaken, ook haar van behoorlyk geweer, „ moeten voorzien, om zig (in tyd van nood) „ daar van te bedienen.

„ Zoo eenige bediendens der Maatschappy, zig „ in den drank verliepen: zoude dezelve, voor „ ieder reis zy dronken gevonden wierden, ver- „ beuren een maand gagie, en daar en boven, na „ gelegentheid van zaken, gestraft worden.

„ By aldiën iemand op diefstal bevonden wierd, „ of eenige goederen, de Maatschappy aangaan- „ de, gestoolen of ontvreemd had. Zoude zo- „ danige, aan den lyven worden gestraft, en al- „ le haare verdiende maandgelden, ten behoeven „ van de Maatschappy verbeuren.

Deeze Schriftelyke order, behelsden nog verscheiden Articulen, zoo omtrent het te geevene rantzoen, als in andere gevallen; dog die ons te weidlopig voorkomen als te weinig ter zaak doende, om hier plaats te geeven. Egter kunnen wy niet, stilswygende voorby gaan, zekere particuliere Instructie, door den Zeevoogd *Warwyk*, aan het Hoofd van den Bantamsche handel *Francois*

Wit-

Wittert, ter hand gesteld; dog zullen hier mee-de, egter het zakelyke maar van aanroeren, en wel dat geene, 't geen tot onzen handel te *Bantam*, ter dier tyd betrekkelyk was.

Na dat in de ses eerste Articulen, breedvoerig gehandelt word, over het gedrag, 't geen de aangestelde Raden, zoo in het civiele als crimineele, zouden hebben te houden. Komt ons in de volgende Articulen, voornamentlyk voor:

„ Dat bovengezegde *Wittert* als Opperkoop-„ man, in 't geheel de directie, van den Koop-„ handel der Maatschappy, aldaar zoude voeren, „ en daar voor ook verantwoordelyk zyn. Eg-„ ter moest de Onder-Koopman *Steven Doensen*, „ van alle in en verkoop, behoorlyk boek en „ aantekening houden, en wierden aan hun bei-„ den, de hier voorengezegde assistenten, *Adri-„ aan Walen*, en *Gerrit Reyersen*, tot hunne mee-„ dehulpers toegevoegd.

„ Deeze vier waaren ook verpligt, op te tee-„ kenen alles wat zy, (den Oostersche Koophan-„ del betreffende,) verneemen konde; wat waa-„ ren en Koopmanschappen, op deeze en geene „ handelplaatsen getrokken, en te bekomen waa-„ ren; waar en hoe deeze plaatsen geleegen, wat „ munten, maten en gewigten, daar gebruikt „ wierden, en ook (zoo na doenlyk) de pryzen „ der Koopwaaren te bepaalen, ende conditien, „ op welke weize, dezelve verkogt wierden.

„ Zoo eenige Jonken van *China*, of andere „ plaatsen, tot *Bantam*, met haare Koopwaaren, „ aan de markt kwamen, vermogt het Opper-„ hoofd, de daar meede aangebragte Koopman-„ schappen, ten voordeelen van de Maatschap-„ py, dog ten minsten pryzen kopen; en dezel-„ ve goederen, naar andere plaatsen in *Indien*,

„ met

„ met Scheepen of Jagten der Maatschappy ver„ zenden, en daar meede handel dryven. Wel„ verstaande, dat op dezelve waaren, eenig voor„ deel voor de Maatschappy, met grond te wag„ ten was, en anders niet. Ook moest hy zig „ wagten, voor bederffelyke waaren, en daar in, „ zoo min als doenlyk is, handelen.

„ Ook was het Opperhoofd, en verdere be„ diendens der logie, verpligt: by aankomst van „ Scheepen uit 't Vaderland, de orders welke zy „ van Bewindhebberen der Maatschappy, daar „ meede ontfongen; striktelyk te agtervolgen, „ en ter uitvoer te brengen. Ook de aangelanden „ Scheepen, van Ververfching en Lading, zoo „ zulks door dezelve gevorderd wierd, te moeten „ voorzien, en de Opperhoofden derzelve, met „ raad en daad behulpzaam zyn, en te zorgen, „ zoo veel in hun vermogen was, de uitgaande reg„ ten der Koopwaaren, zoo van den Koning, „ als *Sjabandaar*, vermindert wierden. Als mee„ de het regt, voor 't laden der Scheepen, 't „ geen men te voren nooit betaald had. En by„ aldien de *Sjabandaar* mogt vorderen, de nette „ groote der Scheepen, moest men dezelve aan „ hem opgeeven, 10000 zakken Peper, door „ malkander, te kunnen laden. Om reeden: „ dat men te vooren maar voor een Scheepslading, „ 6000 zakken opgegeeven had, en het Schip „ *Mauritius*, byna eens zoo veel geladen hebben„ de; de *Sjabandaar*, op nieuws, voor uitgaan„ de regten vorderden, 1416 ⅔ Realen van ag„ ten; alzoo hy zeide: dat men de Scheepen, voor „ 6000 zakken had aangegeeven, en dit Schip, „ door dien het over de 11000 zakken Peper in „ had, voor twee Scheepsladinge moest betaalen. „ Om dan hier omtrent te voorzien; moest men

„ al-

„ altoos, met hem overeen tragten te komen,
„ voor een geheele Scheepslading, en niet by de
„ zak te betaalen, en als dan, de groote der Schee-
„ pen, (zoo hy zulks mogt vorderen) op boven-
„ gezegde weize opgeeven.

„ Meerder onkosten, behoefden men tot *Ban-*
„ *tam*, voor het inlaaden der Peper niet te betaa-
„ len. Egter gaf men nog, een Reaal van ag-
„ ten Schryvers geld, voor de hondert zak. Foe-
„ ly, Nagelen, Noten, Staart en lange Peper,
„ betaalden niets van bovengemelde Lasten, als
„ alleenlyk: een Tol van vyf ten hondert, voor
„ de Koning.

Hierop volgden nog, verscheiden articulen, op welk een weize, *Wittert* zig zoude moeten gedragen; by aankomst van de Jagten *Sphera Mundi*, en 't *Papegaytje*, dog welke ons, veel te weidlopig voorkomen, om hier plaats te geeven. Egter zullen wy, hier nog kortelyks laten volgen, eenige Articulen, welke tot den handel, betrekking hadden, om daar uit te kunnen zien; welke Inlandsche Waaren en Koopmanschappen, eenige Kusten en Eilanden, ter dier tyd voortbragten, of aldaar getrokken, en dus met voordeel voor de Maatschappy, te verhandelen waaren.

„ De Stad *Bimu*, (*a*) op klein *Java* geleegen,
„ gaf veel Ryst, en was hier, met goed voordeel
„ te verhandelen: Yzer, Loot, Staal, Tin en
„ Porcelynen.

„ Op het Eiland *Macasser* (*b*) viel overvloedig veel

(*a*) Deeze Stad leet eigentlyk op 't Eiland *Sumbawa*, en behoort onder 't Koningryk *Makassar*.

(*b*) *Makassar*, was toen, nog in 't geheel, door de Hollanders niet bezogt; ook stelden men, het een Eiland, op zig zelfs te zyn. Daar het inderdaad, slechts een gedeelte van 't Eiland *Celebes* uitmaakt.

N 5

„ veel Ryst, en andere leeftocht. Ook *Lapis Be-*
„ *zoar*, en waaren hier, allerly Chineesse Waaren,
„ zeer wel getrokken.

„ Het Eiland *Borneo*, gaf Diamanten, en *La-*
„ *pis Bezoar*. Op *Madura*, en *Bali* waaren Kleed-
„ jes te bekomen, naar *Banda* en de *Moluksen* Ei-
„ landen, dienstig. In *Timor* viel veel Sandel-
„ hout, Was, en Honing. Alderhande Chinee-
„ sche Koopmanschappen, waaren hier, met
„ voordeel te verhandelen; gelyk ook witte Kleed-
„ jes met geele Lysten, *Sowasse*, zynde een ge-
„ mengt Metaal, van half Goud en Zilver, aan
„ staven van een span lang, en een duim dik ge-
„ gooten, was hier ook zeer begeerd. Als meede
„ *Guzuratsche* Lywaten, *Taffaas* van de minste
„ pryzen. Yzer, Loot, Staal, Tin, en Glazen
„ Koraalen. Ook was hier allerly Verversching,
„ goed koop te bekomen.

„ Naar *Banda* en de *Molukkes*, waaren dienstig,
„ Maduras en Balische Kleedjes, Kopere Bek-
„ kens, en ander gemaakt Koperwerk, Fluwee-
„ len, Armozynen, Damasten, Goutdraat, wit
„ en zwart geschilderde, Cormandelsche en an-
„ dere Kleedjes, als meede *Amfioen*, *Radix China*
„ en Muscus.

„ In 't Koningryk *Siam*, waar van de voor-
„ naamste Koopstad *Judia* genoemt word, waa-
„ ren allerly Nederlandsche Waaren gewild, als:
„ fyn Karmozyn rood, en andere gekoleurde
„ Lakens, Fluweelen, Satynen, Goude en Zil-
„ vere Lakenen, alles van de fynste en beste
„ Zoorten, als meede Spiegels met vergulde Ly-
„ sten.

„ Op *Sumatra* was meede goed voordeel te doen,
„ met Armozynen, roode Fluweelen, Floszy-
„ den, Goutdraat, Porcelynen, Kwikzilver, ko-

„ pere

„ pere Bekkens, *Amsioen*, en verscheiden andere
„ waaren.

„ Te *Conimor* (*c*) op de Choromandelse Kust
„ geleegen, tusschen *St. Thome* en *Negapatam*,
„ wierd grooten handel in Kleedjes, en alle an-
„ dere Katoene Lywaaten gedreeven. Hier was
„ getrokken, Goud, Zilver en Loot, ook Flu-
„ weelen, Satynen, Armozynen, Lakens, Kar-
„ sayen, Spiegels, Papier, en *Radix China*.

Bovenstaande Schriftelyke Ordonnantie, en particuliere Instructie voor de logie van *Bantam*, waaren beiden, door den Zeevoogd *Wybrand van Warwyk* en zyne Raden, *Hans de Decker*, *Philips de Bisschop* en *Claas Simonsz Meebaal* genaamd, eigenhandig ondertekent.

Na onze Zeevoogd, alles tot *Bantam* in een goede order gesteld had, kogt hy hier nog 1500 zakken Peper, om zoo het gebeuren mogt, dat hy in *China* vryheid van handel bekwam, aldaar te verkoopen. Ook kwamen hier vier van zyn Scheepen op de reede, als *Hollandia*, *Vlissingen*, *de Star*, en 't Jagt *Sphera Mundi*, die tot *Atsjien* geweest waaren, met de *Hollandsche Thuin*, *Zierikzee*, en 't Jagt 't *Papegaytje*, welke drie laaste Scheepen, door de Straat van *Malakka*, na *Johor* of *Pattani* geloopen waaren, om lading te zoeken. Hy besloot op den 22sten van Wynmaand, het Schip *de Star*, nog tot *Bantam* te belaaden, gelyk hy ook het Schip *der Goes*, tot het zelve einde, naar *Gressik* zond, en zelfs met de andere Scheepen, den 11den van Slagtmaand volgden. Hy kwam aldaar den 25sten op de reede, en verkreeg hier aanstonds van de Koning, een streek land,

(*c*) Waarschynlyk *Conjemere*, een onzer Noordelyke Comptoire op Choromandel.

land, om een logie te bouwen; waar in hy de Opper-Koopman van 't Jagt, *Dirk van Leeuwen*, als hoofd van den handel, benevens de Onder-Koopman *Arnout Heyns*, de adsistent *Klaas Dirksz van Hoorn*, en nog vier andere Nederlanders stelden, met een Cargasoen, ter waarde van agtien duizend Realen van agten, bestaande in 4000 Realen van agten, 2600 Rosenobels, en de rest in Koopmanschappen. Hy gaf ook aan het Opperhoofd, dezelve Schriftelyke order als hy aan die van *Bantam* gegeeven had, uitgezondert nogtans, hier geen Crimineele Regtbank, mogt gehouden worden; maar ingevalle iemand, zig daar omtrent schuldig maakten, moest zodanige misdadiger, geboeit naar *Bantam* gebragt worden, om aldaar zyn vonnis en straf te ontfangen.

Warwyk bleef hier tot den 6den van Wintermaand, wanneer hy 't kleine Jagt naar *Banda* zond, met een lading van een-en-dertig duizend guldens, zoo aan geld als Koopmanschappen, om aldaar lading in te kopen, voor 't Schip de *Maan*, dat binnen korten tyd volgen zoude, en Zeilden vervolgens met de Scheepen *de Zon*, *Hollandia*, *Vlissingen*, *de Maan* en *Sphera Mundi*, naar *Johor*; dog verviel door tegenwinden aan 't Eiland *Borneo*, van waar hy op den 15den van Sprokkelmaand 1604, het Schip de *Maan* naar *Bali* zond, om zig van Ryst en Kleedjes te voorzien, en van daar de reize na *Banda* te vervorderen.

De overige Scheepen, worstelden nog met tegenwinden en stroomen tot den 25sten, en hadden zedert zy van *Gressik* vertrokken waaren, pas 50 mylen in haar reize gevordert; dierhalven besloot de Zeevoogd, het Schip *de Zon*, na *Ternaten* te zenden, dog moest alvorens, om Ryst en

andere voorraad na *Banjar Massin* (*a*) lopen, maar daar niet te regt komende, naar *Gresik* oversteeken, en zig daar van 't benodigde voorzien; vervolgens onderweege, *Bali* en *Bima* aandoen, en wanneer zy in *Ternaten*, alles in goede order vonden, dan te onderzoeken, of zy de reize naar *China* konde doen, dog (zoo zulks met haar koers overeenkwam) onderweegen tot *Pattani*, aantelopen.

Na dat het Schip de *Zon*, van de Vloot gescheiden was, kwamen de overige Scheepen op den 13den van Lentemaand, voor 't Eiland *Crimata* (*b*) ten Anker, waar zy haar ververschten, haar zieken aan land bragten, en eenige tyd verbleeven, alzoo de Mouson hen tegen was. In welke tusschen tyd, de Zeevoogd een wel bemande Sloep, naar *Succadana* (*c*) zond, om den handel aldaar t'onderzoeken; die zonder veel uitgeregt, en slegts voor 100 Realen van agten, aan Diamanten gekogt te hebben, op den 6den van Grasmaand te rug kwam, wanneer de Zeevoogd daags daar aan, het Anker ligten, en op den 3den van Bloeimaand, op de Rivier van *Jobor* ten Anker kwam. Hy kreeg hier tyding van *Pattani*: dat de Scheepen *Erasmus* en *Nassau*, die op de 6den van Zomermaand, van *Bantam* naar *China* gezeilt, en onderweegen tot *Pattani* aangeloopen waaren, om een Chineesche Loots te huuren, die haar in *China* zoude brengen; maar dat zy op den 30sten van Hooimaand, op de reede van *Makao*, een groot Portugees Gallioen, dat naar *Japan* moest, en zeer ryk gelaaden was, aangetast,

(*a*) Op *Borneo* geleegen.
(*b*) Dit Eiland legt by *Borneo*.
(*c*) Een Koningryk op *Borneo*.

tast, en in 't gezicht der *Portugeezen*. (Die te *Makao* woonden) met groote dapperheid vermeesterd hadden; zonder dat deeze, daar iets tegens durfden onderneemen, en met goede oogen moesten aanzien, dat de *Hollanders*, het Gallioen, van de reede sleepten, na zy alvorens, de 20 Mooren, die de *Portugeezen* daar in gelaten hadden wanneer zy na de Wal gevlugt waaren, met de Sloep hadden laten vertrekken. Het zelve was gelaaden, met 1400 picol ruwe Zyde, een goede parthy Chineesche zyde Stoffen, en andere kostelyke Indiaansche Koopmanschappen, benevens eenig goud. Met de ontlading van welke goederen, d'onze zeeven dagen door gebragt, en toen het Gallioen in brand gestooken hadden. Dat zy, door 't bekomen van deeze onverwagte rykdom, beslooten hadden, haare voorgenoomen reis, naar *China* te staken, en weder na *Bantam* te zeilen. Gelyk deeze Scheepen, ook den 16den van Wintermaand 1603, daar aangeland zynde, hebben zy hier haar overige lading gekogt, en op den 24sten van Louwmaand 1604, de Vaderlandsche reize ondernoomen, daar zy ook op den 30sten van Oogstmaand daar aanvolgende, behouden zyn aangekomen.

Warwyk zond by zyn aankomst voor *Johor* aanstonds eenige Hollanders na *Batoesawar*, (a) om den Koning zyn komst bekent te maken, 't geen deeze Vorst zeer aangenaam was, alzoo *Andreas Furtado de Mendoza*, (die in plaats van *Ferdinando Albukerke*, in 't gepasseerden Jaar, Landvoogd van *Malakka* en bestierder der Zuidelyke Gewesten van *Indiën*, geworden was.) Hem door een Gezant, de Vreede had laten aanbieden, onder be-

(a) De Hoofdstad van 't Koningryk *Johor*.

beding: dat hy de *Hollanders*, (daar hy zig reeds te veel aan overgegeeven had) moest verlaaten, en alle die van deeze landaart, onder zyn gebied woonden, gevangen overgeeven, en haar van haare goederen berooven; met sterken bedrieging, zoo de Koning mogt goedvinden, deeze aanbod van vreede van de hand te weizen, hy hem dan aanstonds in zyn Hoofdstad, met een groot leger, een bezoek zoude geeven, en geheel *Johor* verwoesten. Dog de Koning was, niettegenstaande alle deeze bedreiging, standvastig en getrouw aan de onze gebleeven, en had kortelyks, aan de Spaansche Afgezant geantwoord: dat hy op zoo een schandelyke voorwaarden, geen vreede met de *Portugeezen* begeerden, en veel liever, zyn gantsche land, wilde laten verwoesten, als de *Hollanders*, die onder zyn bescherming waaren, aan hem over te geeven, ofte verraden. Op welke weigerend antwoord, het Opperhoofd van *Malakka*, aanstonds order gegeeven had, een Vloot Scheepen uitterusten, om daar meede, deeze Koning op 't lyf te vallen; welke Vloot, by den aankomst van *Warwyk*, reeds uit 7 Scheepen, 30 Bantangs, 20 Galleyen, en 10 Javaanze Tsjampans bestond. Dog door de nabyheid der Hollandsche Vloot, dorst *Furtado*, daar niets meede, tegens deeze Vorst onderneemen.

De afgezonden Hollanders, kwamen met de Opper-Koopman *Jacob Buyzen*, (die den handel der Maatschappy tot *Johor* bestierden) te rug, meede brengende 2½ Bhaar Peper, als een geschenk van den Koning. Waar tegens de Zeevoogd, aan deeze Vorst, vier vaten Buskruid en eenige Kogels zond. Hy hoopten hier, zyn Onder-Zeevoogd te vinden, en van dezelve, zyn overige kontanten overteneemen, om die by zyn

komst

komst in *China*, te gebruiken: dog hoorden van *Jacob Buyzen*, dat die van *Pattani*, naar *Bantam* gezeild was; des de Zeevoogd, het Jagt *Sphera Mundi* na *Bantam* te rug zond, of het zelve, de Onder-Zeevoogd nog mogt aantreffen, en van hem zyn nog aan Boord hebbende kontanten, benevens eenige voorraad overteneemen, en zulks verrigt hebbende, aanstonds de Zeevoogd daar meede, naar *China* te volgen. Hy verzeilden vervolgens, op den 20sten van Bloeimaand, van daar na *Pattani*, daar hy den 30sten aankwam, en aanstonds eenige Chineesen huurden, zoo om hem tot Tolk Schryver als Stuurlieden, op zyn voorgenomen reize naar *China*, te dienen. En kwam ook, met de Chineesche Tolk overeen: byaldien dezelve, hem de vryen handel in *China* bezorgden, hem twee duizend Realen van agten, daar voor te zullen geeven; gelyk hy aan de andere vier Chineesen, ses hondert gelyken Realen, op hand moest tellen, met beloften: zoo hy door haar de vryheid van Negotie bekwam, zoude zy nog vier hondert Realen van agten, van hem ontfangen.

Terwyl *Warwyk*, met de evengezegde Chineesen in onderhandeling was, hoorden hy van eenige *Siammers*, die uit *Borneo* tot *Pattani* gekomen waaren, en aan hem 8 gevangen Hollanders van *Borneo* meede bragten, zynde Scheepsvolk van de Zeevoogd *Heemskerk*, welke in een ongewapende Boot, door eenige Borneërs waaren gevangen genomen. Dog hun Koning hier over misnoegt zynde, zond deeze gevangenen, aan *Warwyk* te rug, en liet aan hem de vryheid van handel, in zyn land aanbieden.

Deeze gevangen Hollanders, waaren door den Koning en zyn Edellieden, zeer vriendelyk behan-

handelt, dog hadden eerst, onder 't gemeene Volk, veel moeten uitstaan, zodanig, dat drie van hen, in de gevangenis, van gebrek gestorven waaren. Onze Zeevoogd hoorden dan van deeze *Siammers* dat hun Koning s'jaarlyks gewoon was, afgezanten aan den Keizer van *China* te zenden. Waarom hy besloot, deeze gelegentheid, niet voorby te laaten gaan, en zond (met deeze Siammers,) de Koopman *Cornelis Specx* en drie andere Nederlanders, aan den Koning van *Siam*, met een geschenk, van twee Metaalen stukken geschut, weegende ieder 12 à 1300 ponden en eenig Buskruid en Kogels, benevens vier duizend guldens, zoo aan gelden, als Koopmanschappen. hy gaf hem ook, een eigenhandige Brief meede, aan de gezegde Koning, welke van deezen inhoud was:

Wy WYBRAND VAN WARWYK, *als Opper-Zeevoogd, over een Vloot van* 15 *Scheepen, komende uit* Holland *en* Zeeland, *naar 't Eiland* Java, *en wel tot de Stad* Bantam, *daar perzoonlyk zeeven maanden vertoeft hebben, wenschen den Doorluchtige en Hooggeboorne Koning ende Heere, van de Landen van* Crongh, Preneschoon, Judia *&c. &c. geluk, voorspoed, ende vermeerderinge. Wy, Uw Majesteits Dienaar, onze Scheepen, op verscheiden plaatsen in Indiën verdeelt hebbende, om te beter onzen handel te dryven, zoo zyn perzoonlyk, uit het bevel onzes Konings van Holland, met twee Scheepen, alhier tot* Pattani *gekomen, om onze reize en handel op* China, *te bevorderen. Dog bevinden by ervarentheid, dat zulks zonder andere hulp, niet wel mooglyk is. Zoo is 't, dat ons het geluk gedient heeft, Uw Majesteits Afgezant*, Opra Rad'zia Phackdy sry Swasdy, *van* Borneo *komende, alhier aantetreffen; uit welke vernomen hebben, Uw Majesteit gewoon zyt, s'jaarlyks*

Afgezanten, aan den Keizer van China *te zenden, dierhalven hadde voorgenomen, uw Majesteit met myn Scheepen, in perzoon te komen bezoeken; dog zulks, nu door de Mouson belet wordende, zende hier nevens, met uw Majesteits Afgezant, myne Jonger Broeder,* Cornelis Specx, *uw Majesteits dienaar; met beede en verzoek? dat zoo wanneer uw Majesteits Afgezanten, tot den grooten Keizer van* China *gezonden werden, deeze myne Broeder, meede mogt reizen, en onder hun gevolg aangetekent werden, op dat zyn, en der Hollanders Naam, aldaar bekent mogt werden. Ook of de Hollandsche Scheepen, in* China *komende, aldaar vryen handel, zoude kunnen bekomen. Zoo zulks door uw Majesteit, konde te weege gebragt worden, verzoeke dat de landen van Holland en Zeeland, met uw Majesteits Landen, als in een gesloten en verbonden zullen blyven. En dewyl de Portugeezen, gezwooren Vyanden der Hollanders zyn, die alle listen, om zulks te beletten, aan zullen wenden. Zoo verzoeke en bidde? dat uw Majesteit de Hollanders en Zeelanders, zoo in zyn landen; als in* China, *onder zyn bescherming, gelieven te neemen. En alzoo uw Majesteits dienaar, lange tyd op de reize geweest is, en ook verscheiden landen en Koningryken, bezogt heeft. Waar door hy zig, van alle vreemdigheeden uit Holland, ontbloot vind, om uw Majesteit een geschenk naar waarde te zenden. Zoo hebbe egter raadzaam gevonde, deeze twee Metaalen Stukken Geschut, aan uw Majesteit aantebieden; welke van een nieuwe uitvinding zyn, en een neegen ponds Kogel, met 3½ pond Buskruid, op zodanig een verre afstand brengen, als een ander stuk geschut, met 9 pond Buskruit, zoude kunnen doen. Biddende uw Majesteit, deeze kleine gifte van zyn Dienaar, in gunst gelieve aanteneemen, en de meergedagte onze Landsgenooten, in uw Majesteits landen komende, om handel te dryven; voor alle ge-*

geweld en overlast der Portugeezen, als uw onderdaanen te beschermen:

Geschreeven tot Pattani, *den 8sten van Zomermaand des Jaars 1604.*

Was getekent

WYBRAND VAN WARWYK.

Na dat *Cornelis Specx*, met zyn gevolg, in gezelschap van de Siamse Afgezant, op den 9den van Zomermaand vertrokken was, maakten *Warwyk* alles tot zyn reize naar *China* gereed; ook verzogt hy? van den Rentmeester der Koningin van *Pattani*, (welke een Chinees, en *Dato Sinerara* genaamt was) een brief van voorschryving, aan den Mandaryn der landvoogdy van *Tintsjeoe*, waar in deeze, van de komst onzer Scheepen verwittigt wierd; met verzoek? van aan d'onze, vryheid van handel, in *China* te bezorgen. Voor 't bestellen van deeze brief, moest de Zeevoogd 60 Realen van agten geeven; (zoo dat de onkosten tot deeze onderneeming, zeer hoog liepen) egter hadden de aangenoomen Chineesen hem gezegt: deeze kosten slegts gering waaren, in vergelyking van de groote geschenken, die hy, aan de Mandaryns of Grooten in *China*, zou moeten doen, om vryheid van handel te bekomen, en zy bevreest waaren, hy daar toe, onmagtig zoude weezen. Niettegenstaande dit alles, besloot hy egter by zyn voorneemen te volharden, en vertrok op den 27sten van gezegde maand na *Canton*, een vermaarden Stad, in *China* geleegen; dog verviel door onkunde van de Chineesche Stuurman, omtrent de *Ladrones* of dieven Eilanden van waar hy, de Kust langs laveerende, den 25sten van Hooimaand, tusschen de Eilanden van *Canton*, een weinig beneeden *Makao* kwam, langs welke Eilanden hy een weg, naar de laastgemelde Stad,

meende te vinden; dog zulks mislukkende, zoo trachten hy buiten om, en door de gemeene weg der *Portugeezen*, daar na toe te komen; alwaar deeze de stoutheid hadden, om een van onze Sloepen, die buiten het gezicht van de Scheepen, voor uitzeilden, onverwagt met een van haar ses Jagten, (die tusschen de Eilanden doorkwamen) aantevallen, dog zy wierden zoo dapper, door d'onze ontfangen, dat zy genoodzaakt wierden, hen in Vreede te laten zeilen.

Den 28sten, beliep hem een zwaare Storm uit den Noordoosten, zoo dat hy genoodzaakt wierd, het land te verlaaten en in volle Zee te lopen, 't geen oorzaak was, dat hy zyn Sloepen en twee Boots verloor, die den 2den van Oogstmaand, eerst weer by hem kwamen. Hy was ook door deeze Storm, nog meer beneeden *Makao* gesmeeten, en geen hoop meer overig hebbende, deeze Stad, door de harde tegenwinden en Stroomen te bezeilen, besloot hy om de Oost, naar 't Eiland *Peboe*, (behoorende onder de landvoogdy van *Tjintsjeoe*) te lopen, dat op 23½ graad, regt onder de *Tropicus* of Zonnekeerkring, en omtrent 22 mylen beoosten het Eiland *Lemon*, of *Lamao* geleegen is. En kwam vervolgens, op den 7den in een Baai aan de westzyde van 't gezegde Eiland *Peboe*, die voor alle winden beveiligt was, ten Anker. Daar hy aanstonds, brieven aan de *Mandaryn* van 't vaste land, met een der Chineesen zond, om vryheid van handel te verzoeken?

Op den 29sten kwam de Boot *Sphera Mundi*, by hem in de Baai ten Anker, die meede in de voorverhaalden Storm, in groot gevaar geweest was. Ook kwamen dagelyks Chineesen aan Boord, die somtyds, groote hoop tot handel gaaven, en dan weder, dezelve in twyffel trokken. Dog op den

20sten

20sten van Wynmaand, kreeg den Zeevoogd antwoord op zyn brieven, maar dit behelsden, een zeer onaangenaame tyding, hier in bestaande: dat eenige der onzen, wel met deeze afgezondene, naar den *Capado*, of bestierder dezer landvoogdy mogte gaan, om met hem, over den handel te spreeken; dog dat zy ook te gelyk, de geschenken, zoo voor deeze landvoogd, als den Keizer, meede moesten brengen, die te zamen wel op 50000 Ryksdaalders beliepen, uitgezondert de kleine geschenken, die zy, aan verscheiden *Mandaryns*, (*a*) zoude moeten geeven.

Warwyk zond deeze afgezondene, met een zyner Chineesen te rug, en liet aan de *Capado* weeten: zoo deeze hem vastelyk wilde verzekeren, hy, na het geeven der geschenken, vryheid van handel zoude bekomen, dat hy dan aanstonds, dezelve in gereedheid zoude laten brengen. Dog terwyl deeze Chinees op reis was, wierden onze Scheepen op den 18den van Slagtmaand, (zeer onverwagt) door een Chineesche Vloot van wel 50 Jonken bezet, die d'onze alleenlyk, het aan land gaan beletten; dog welkers hoofdman, den *Touzy* genaamd, onze Zeevoogd in 't vriendelyke onderrichten: haar s'lands wetten niet toelieten, dat eenige vreemde Natien, daar aan land mogte komen, veel min handel dryven, ten waare deeze, daar toe verlof van den Keizer hadden bekomen. Egter beloofden hy: zoo d'onze aanstonds, uit het Chineesche gebied wilde vertrekken, dat hy zeker Chinees Koopman, behulpzaam wilde zyn, in het zenden van 3 a 4 Jonken met ruwe Zyde, en andere Chineesche Koopmanschappen, welke d'onze dan, buiten het ryks gebied van *Chi-*

(*a*) Chineesche Edellieden.

China, van deeze handelaar, zouden kunnen koopen. Ook kwam de afgezondene Chinees, van het vaste land te rug, met tyding: daar alles, ten onzen opzigte, in verwarring was, door dien twee Chineesen, als afgezanten van de *Portugeezen* van *Canton*, met een groote somma gelds, daar aangekoomen waaren, om door 't geeven van groote geschenken, onzen handel aldaar, te beletten.

Na dat onze Zeevoogd, vergeefs tot den 15den van Wintermaand, na de bovengezegde Jonken gewagt had; vertrok hy van *Pehoe*, zonder op deeze reis, eenigen handel te hebben kunnen doen; en zeilden voorby *Poelo Combi* en *Poelo Ciçer*, naar *Poelo Condore* (*a*) daar hy den 31sten ten Anker kwam, en op den derde van Louwmaand 1605, de Boot *Sphera Mundi*, naar *Pattani* zond, met de gehuurde Chineesen, en 54000 Ryksdaalders of Realen van agten aan kontanten, voor de daar zynde Opper-Koopman der Maatschappy, *Ferdinand Michielsz*, om daar meede, inkoop van Peper te doen. Egter moest deeze, daar van aan *Jacob Roussel*, (welke Opperhoofd, in de Zeeuwsche logie was) 9800 Ryksdaalders uitkeeren, op afkorting van tien duizend Ryksdaalders, die deeze, voor rekening van de oude Zeeuwsche Maatschappy, aan *Warwyk* op zyn reis naar *China*, had meede gegeeven. Hy bleef egter met de Scheepen *Hollandia* en *Vlissingen*, nog tusschen *Pulo Combi* en *Pulo Timon* kruizen, of hy ook, eenige Portugeesche Vaartuygen van *Makao*, konde vermeesteren; om zig hier door, aan hen te wreeken, over het kwaad, 't geen zy hem, in *China* gebrouwen hadden, dewyl zy alleen

(*a*) Drie Eilanden by *China* geleegen.

keen oorzaak waaren, dat aan de onze, de vryen handel aldaar geweigert was. En ook ten anderen, om de Boot niet al te haastig, naar *Pattani* te volgen, 't welk ligt oorzaak zoude hebben kunnen geeven, dat de prys van de Peper, en andere Koopmanschappen, door de Inwoonders hoger gesteld wierd, wanneer zy, daar zoo veel Scheepen te gelyk, op de reede zagen komen. Dog na eenige tyd te vergeefs, op Portugeesche Vaartuygen gepast te hebben, besloot hy na *Pulo Timon* te lopen, om zig te ververschen; van waar hy in 't eerst van Sprokkelmaand, het Schip *Vlissingen*, naar *Bantam* zond, om Peper te laden, en daar meede na *Holland* te zeilen. Maar dit Schip, op de hoogte van *Pedra Blanca* komende, ontmoeten en vermeesterden daar, een Portugeesche Kraak, die van *Cochinchina* naar *Malakka* moest, en aan *Don Andreas Furtado* toebehoorden, welke geladen was met;

174½ Picol Agelhout.
33½ dito Benzoin.
2 Tonnetjes Chineese Camfer,
en
eenige slegte Kleedjes.

Met deeze veroverde prys, zeilden zy na de Rivier van *Jobor*, daar zy agt dagen voor ten Anker lagen, zonder dat de Portugeesche Vloot, bestaande in 3 Oorlogscheepen en 25 Inlandsche Vaartuygen, die uit de Straat *Sincapoera*, haar vlak voor de boeg kwamen, het hart hadden, het Schip *Vlissingen* aantetasten, of zyn veroverde prys t'ontweldigen.

Warwyk bleef met het Schip *Hollandia*, aan *Pulo Timon*, tot den 24sten van Sprokkelmaand,

wanneer de Boot *Sphera Mundi*, van *Pattani*, by hem ten Anker kwam, met eenige Voorraad, en een brief van *Cornelis Specx*, uit *Siam* in Herfstmaand 1604 geschreeven, waar in deeze, aan de Zeevoogd, nog om eenige kontanten verzogt? alzoo anders zyn reis naar *China*, (by gebrek van geld) geen voortgang kon hebben. Dierhalven, had de Koopman der Hollandsche Logie, hem nog 2000 Ryksdaalders toegezonden. Schoon zulks niet volkomen, na 't genoegen van de Zeevoogd was. Alzoo deeze, niet voorneemens geweest was, *Specx* als afgezant, naar *China* te zenden, maar slegts als Dienaar van den Koning van *Siam*. Ook konde deeze toegezonden gelden, hem weinig helpen, zoo hy door geschenken, de vryheid van handel moest bekomen, want hy dan ten minsten hondert duizend Ryksdaalders van noden had, om maar eenige Chineese *Mandaryns* op zyn zeide te krygen. Ook bleek het naderhand, dat deeze reis van *Specx* geheel vrugteloos afliep; alzoo *Warwyk* in 't begin van 't jaar 1606, tot *Bantam* tyding kreeg: zyn reis nog geen voortgang had kunnen hebben een deels: door een opgekomen oorlog waar door de groote Jonk met de Siamse Gezant, naar *China* niet had kunnen vertrekken. En ten anderen door de dood van de Koning van *Siam*; wiens opvolger, egter aan *Specx* beloofd had: hem in zyn voorgenoomen tocht behulpzaam te zyn. Dog alzoo de kosten tot deeze reis, zoo hoog liepen, en de Onder-Zeevoogd der verEende Maatschappy *Cornelis Sebastiaansz*; *Specx* en de zyne, niet in dienst dezer Maatschappy wilde aanneemen, moest *Warwyk* wel besluiten, hem te rug te doen komen; gelyk hy ook naderhand, met eenige Siamse Gezanten, eerst tot *Pattani*, en vervolgens, in Win-

Wintermaand van 't Jaar 1607, met het Schip *Mauritius*, tot *Bantam* is aangekomen.

Na onze Zeevoogd nog eenige tyd, aan *Pulo Timon* vertoeft had, zeilden hy op den 18den van Lentemaand, met de Boot naar *Pattani*, en ontmoeten den 26sten, en wel zoo als hy aldaar, op de reede zoude lopen, een ryk geladen Portugeesche Kraak, (de *St. Antonio* genaamd,) welke hy aantasten, en met weinig moeiten veroverden. Deeze Kraak kwam van *Coetsjien*, en was naar *China* bestemd, dog door 't verliezen van zyn roer, genoodzaakt geweest, op de reede van *Pattani* te lopen, en was beladen met:

2000 Pikol witte Poeder-Zuiker; en eenige Korven Stok-Zuiker.
4500 dito *Tutinago*, of Spiauter.
223 Fardeelen Chineesche Camfer.
90 dito Agelhout.
18 Lode Kassen met Muscus-Ballen.
11 Kassen Vermilioen.
22 dito Chineesche Waijers.
209 Fardeelen ruwe Zyde.
75 dito Geele slegte dito.
6000 ps Bont Porcelyn.
10 Vaten zo grof als fyn dito.
Eenige vergulde Bedsteeden, en andere kly-nigheeden..
Een party *Radix China*.
Een dito Benzoin.
150 Korven, gemaakte Zyde, Fluweelen, Damasten, Tafftas, en getwernde Zyde, daar onder ook eenige Kassen Goud Draad. Uitgenoomen nog 608 Picol ruwe Zyde, die de Portugeezen, alvorens aan land gebragt hadden, en die haar

(wanneer de *Kraak*, door de onze genoomen was,) door de Inwoonders wierd afgenoomen, waar van onze Zeevoogd 408 Picol, tegens 115 a 116 Realen het Picol kogt. Dog de overige 200 Picol, die hy meede gaarne, tot deeze prys genomen had, waaren door de Vlam verteert. Alzoo eenige Japonneezen, op 't aanraden der Portugeezen, tot *Pattani* een zwaare brand gestigt hadden die de geheele Stad dreigden te verwoesten, dog welke nog gelukkig, door de vlyt en bystand der onze, in de verdere voortgang gestuit wierd.

Terwyl *Warwyk* met deeze overwonnen prys, op de reede van *Pattani* lag; vorderde de Koningin, een gedeelte deezer lading voor haar, alzoo hy de *Kraak*, in haar ryksgebied genoomen had, Waarom hy ook goetvond, (om verwydering voor te komen) aan haar Majesteit, 12000 Realen van Agten te schenken. Vervolgens kwam hier op den 3de en 4de van Hooymaand, de Onder-Zeevoogd *Cornelis Sebastiaansz*, met de Scheepen *Amsteldam*, *Dordrecht* en *Vlissingen* by hem ter Reede, welk laaste Schip, na 't veroveren van de *Kraak* by *Pedra Blanca*, nog op den 16den van Zomermaand, een klyn Portugeesch Scheepjen had veroverd, dat van *Solor* kwam, en geladen was met: 92 Bhaaren Sandelhout en 2½ Picol Caret of Schildpad.

Op den 15den van Herfstmaand, ging het Schip *Vlissingen*, met de *Kraak St. Antonio*, van *Pattani* 't zeil naar *Johor*, om lading te zoeken; gelyk *Warwyk* ook op den 27sten van Wynmaand volgden, na dat hy tot *Pattani*, alles in een goede order geschikt, en aan de Opperkoopman der vereende Maatschappy, 72200 Realen van Agten,

ten, benevens nog eenige Koopmanschappen, ter hand gesteld had. Hy kwam op de 12de van Slagtmaand, op de Rivier van *Johor*, daar hy het Schip *Vlissingen*, met zyn veroverde *Kraak* ten Anker vond, en op den 16den, door de Zeevoogd *Cornelis Sebastiaansz*, met de Scheepen *Amsteldam* en *Dordrecht*, gevolgd wierd.

Dien zelven avond, verzogt *Radja Bongso* (des Konings broeder) die met zyn Vloot, mede in de Rivier geankert lag? dat de Zeevoogden hem behulpzaam wilden zyn, in een onderneeming, welke de Koning voorneemens was, tegens eenige Portugeesche Scheepen, die op de reede van *Malakka* lagen, te doen. Dog welk verzoek door *Warwyk*, beleefdelyk wierd afgeslaagen. Egter gaf *Cornelis Sebastiaansz.*, zyn woord, om de Koning, met zyn twee Scheepen bytestaan.

Men bood deeze Vorst vervolgens op den 19den de brieven aan, door zyn Hoogheid Prins *Maurits*, aan hem geschreeven; die van de zelve met groote eerbied ontfangen wierden. Ook voegden de Onder-Zeevoogd *Sebastiaansz*, hier een geschenk by, van twee Metaalen stukken geschut, waar by *Warwyk* vier halve vaten Buskruid, 40 schoten scherp tot gezegde stukken, 12 Japanse Sabels, 4 Portugeesche Roers met bandeliers, en een verguld Schootvryharnas, nevens eenige gemaakte zyde voegden. Dog de Koning ziende: *Warwyk* hem in zyn voorgenoomen aanslag, niet wilde behulpzaam zyn, en de Onder-Zeevoogd *Sebastiaansz* zyn Scheepen, slegt van oorlogs amunitie voorzien waaren. Zeide aan deeze Zeevoogden: zoo zy hem nog met eenig geschut, kruit en lood wilde voorzien, hy dan de aanslag tegens de Portugeezen, voor deeze reis wilde staken. Waarop, door de Generaale Scheepsraad besloo-

ten

ten wierd; hem nog 2 halve Kartouwen, en eenig scherp uit het Schip *Dordrecht*, benevens een yzere goteling, 10 halve vaten buskruid en eenig scherp, uit *Warwyks* Schip te geeven. Om daar meede, zyn Hoofdstad *Batoesaber* te versterken, tegens de meenigvuldigen aanvallen der Portugeezen van *Malakka*.

Den 10den van Wintermaand, nam *Warwyk* afscheid van den Koning en zyn Broeder, beveelende deeze Vorst, ten hoogsten de Nederlanders aan, welke hy, met een goede voorraad van Koopmanschappen, aldaar zoude laten, in plaats van *Jacob Buyzen*, die met hem na Holland stond te vertrekken en verzeilden den 12de, met de Scheepen *Hollandia* en *Vlissingen* naar *Bantam*, daar zy den 27sten aankwamen, en daags daar aan, door de Onder-Zeevoogd *Cornelis Sebastiaansz.* met de Kraak *St. Antonio*, gevolgd wierden.

Den sesden van Louwmaand 1606, maakte men een begin, om de Kraak te lossen, en op zy te haalen, wanneer men bevond: dit nog een sterk Schip was, en zeer bekwaam, om de vaderlandse reis te kunnen doen; des by den Grooten Raad besllooten wierd, hierop tot Hoofdman aantestellen, *Jan Fransz*, voor deeze Stuurman op 't Schip *Vlissingen*, met 70 zoo Hollandse als Zwarten Bootsgezellen, en daar in, de Peper en Zyde te laden, die door de Opper-Koopman *Wittert*, op levering, van de Chineesen gekogt was.

Terwyl de Scheepen hier lagen, liep een Chineesche Jonk, op de reede van *Bantam*, die by 't Eiland *Banka*, een Engelsche Zeerover ontmoet had, genaamt *Eduard Midelborn*, welke in 't begin van 't Jaar 1605, uit *Engeland* gezeild was, en hem van zyn geheele lading, bestaande meest in Zyde, die door *Wittert* by voorkoop ge-

gekogt was, berooft had. Gelyk men ook tyding kreeg, dat deeze Zeerover, nog twee Maleitze Jonken geplondert had, welke aan den Koning van *Johor* behoorden.

De Zeevoogd *Warwyk*, bezorgden ondertusschen zyn overige lading, en vertrok den 6den van Sprokkelmaand, met de Scheepen *Hollandia*, *Dordrecht*, *Amsteldam*, *Zeeland* en *Vlissingen*, (welke drie laatste Scheepen, egter met de Zeevoogd *van der Lek*, onder wien *Amsteldam* en *Zeeland* stond, eenige dagen voor af gezeilt waaren) na 't Vaderland.

Den 28sten van Lentemaand, na dat zy veel met tegenwinden en zwaaren stormen geworsteld hadden, bevond de Zeevoogd, dat zyn Schip *Hollandia* lek was, waar door hy genoodzaakt wierd, twaalf lasten Spiauter over boord te werpen. Dog het lek toeneemende, was hy gedrongen, eenige noodschooten te doen; waarop de andere Scheepen bydraaiden, en zy gezamentlyk op den 6den van Grasmaand, voor 't Eiland *Mauritius*, ten Anker kwamen. Het Schip *Dordrecht* had meede een lek gekreegen, waarop besloten wierd; deeze beiden Scheepen alhier, voor 't grootst gedeelte t'ontladen, en te vertimmeren, gelyk de Zeevoogd in 't Schip *Amsteldam*, 200 balen Zyde wegende 19682 pond, in 't Schip *Zeelandia* 150 balen weegende 14459 pond, in 't Schip *Vlissingen* 15 balen wegende 1344 pond, benevens 102 ponden Muscus, overladen. Alzoo hy bevreest was, de Zyde, door 't water beschadigt mogt worden, en liet daar tegens, uit de drie laastgedagten Scheepen, 20700 ponden Peper ligten. Welke ook, na dat dit alles verrigt was, op den 21sten van gezegde maand, de Vaderland-

sche

sche reis aannaamen. Met agterlating van de Scheepen *Hollandia* en *Dordrecht*.

Warwyk liet vervolgens op 't Eiland *Mauritius* (*a*) verscheiden lootsen opslaan, zoo om de ontladen goederen te bergen, als waarin hy, en zyn verdere Scheepsvolk, vernagten. Ook regten hy hier twee Smeederyen op, waarin hy alderhanden Yserwerk, tot vertimmering van zyn Scheepen dienstig, liet smeeden; ten dien einde, had hy op dit Eiland, wel tien duizend boomen van allerly soort, om ver laten houwen; zoo om tot timmerhout, als tot het branden van houtskoolen te dienen. Het Schip *Hollandia*, voorzag hy in 't geheel van een nieuwe Spiegel, en liet verders de beiden Scheepen vertimmeren, en in behoorlyke staat brengen, om de reize te doen.

Terwyl de Zeevoogd, met het bovengezegde beezig was, kwam hier by hem op de reede het Schip de *Eendracht*. Benevens een Jagt, welke beide door de vereende Maatschappy, op den 20sten van Zomermaand 1605, uit Holland naar *Indiën* waaren gezonden, en order hadden: de Kust van *Sofala* aantedoen, en van daar eenige Ossen, Schaapen, en andere tamme dieren, op *Mauritius* te brengen. Dog welke last, zy door de heevige stormwinden, die haar omtrent gezegde

(*a*) Dit Eiland legt op 21 graden Zuiderbreete, en 78 graden 50 minuten lengte. Beslaat in de rondte 60 mylen, en is zeer vrugtbaar, zelfs de Tarwe, Rogge, Boekweit, Vlas, en andere Zaden, die in 't vervolg van tyd, hier gezaaid zyn; waschten veel weeliger, als in onze Nederlandsche Gewesten, (waar van daan zy gebragt waren,) ook is hier overvloed van gevogelte en vissen, waarom de Maatschappy, eer zy de Kaap de goede Hoop magtig wierd, dit Eiland, tot een ververfching plaats voor haare Scheepen hield.

de Kust ontmoet waaren, niet ter uitvoer hadden kunnen brengen, en nu op *Mauritius* vervallen waaren. Deeze Scheepen voorzaagen hem, van eenige staven plat en rond yzer, die hem in zyn Smeederyen, zeer wel te pas kwamen. Hy zond ook met het gezegde Jagt, dat den 29sten van Bloeimaand, naar *Bantam* vertrok, een brief aan de Opper-Koopman *Wittert*, waar in hy verzogt? deeze hem zyn veroverde Kraak de *St. Antonio*, met eenige voorraad van Ryst en Arak, als meede, eenige Moeszaden en Wyngaardsranken, ook eenige Bokken, en andere tamme gediertens wilde toezenden, om daar meede het Eiland *Mauritius*, tot een goede verversching plaats voor onze Scheepen, bekwaam te maken. Dog op zyn vertrek, 't geen op den 4den van Slagtmaand voorviel, was de Kraak nog aldaar niet aangeland, ook is dezelve, waarschynlyk voor de aankomst van 't gezegde Jagt, bereids van *Bantam* vertrokken geweest.

Onze Zeevoogd, kwam met de Scheepen *Hollandia* en *Dordrecht*, op den 28sten van Louwmaand 1607, voor *St. Heleen* ten Anker, alwaar hy brieven van de Scheepen *Amsteldam*, *Zeelandia*, en *Vlissingen* vond; die den 8sten van Hooimaand 1606, van daar vertrokken waaren. Hy hoopten hier de Kraak *St. Antonio* te vinden, dog zulks hem ook mislukkende, verzeilden hy den 28sten van Sprokkelmaand van daar, en kwam den 4den van Zomermaand, behouden voor 't Eiland *Schouwen* ten Anker, alwaar hy *Dordrecht*, dat in *Zeeland* thuis behoorde, liet; en liep zelfs na *Texel*, daar hy na een vyfjaarige reizen, met een ryke lading, meede behouden aankwam.

AG-

AGSTE HOOFDSTUK.

Zynde de twee eerste reizen, voor rekening van de Geoctroijeerde Maatschappy ondernoomen, door de Zeevoogden Steven van der Hagen *en* Cornelis Matelief de Jonge.

Omtrent ses maanden na het vertrek van de bovengemelde Scheepen, onder 't gezag van den Zeevoogd *Warwyk*; en wel in 't eerst van Wintermaand des Jaars 1603, rusten Bewindhebberen der Geoctrojeerde Oostindische Maatschappy, haar eerste Vloot uit, bestaande in twaalf Scheepen, waarover tot bevelhebber wierd aangesteld, den dapperen Zeevoogd *Steven van der Hagen*.

En waaren door de verscheiden Kamers hier toe geleverd, de navolgende Scheepen. Als door de Kamer AMSTELDAM.

Het Schip de Vereenigde Provincien, daar de Zeevoogd op bescheiden was, groot 350 lasten, Schipper *Simon Hoen*.

——— Amsteldam, van gelyke groote, Schipper *Arent Klaasz Kalkhuis*.

——— Gelderland, groot 250 lasten, Schipper *Jan Jansze Mol*.

——— 't Hof van Holland, groot 180 lasten, Schipper *Willem Cornelis Schout*.

——— Delft, groot 150 lasten, Schipper *Willem Lock*.

Het Jagt 't Duyfje, groot 30 lasten, Schipper *Willem Jansz*.

Door

Door de Kamer ZEELAND:

Het Schip *Dordrecht*, groot 350 lasten, waarop de Onder-Zeevoogd *Cornelis Sebastiaansz* was, en Schipper *Hans Rymeland*.

——— *Zeelandia*, groot 250 lasten, Schipper *Kryn Pietersz*.

Door de Kamers van HOORN en ENKHUYZEN:

Het Schip *Hoorn*, groot 350 lasten, Schipper *Jan Cornelisz: Avenhorn*.

——— *Medenblik*, groot 125 lasten, Schipper *Dirk Claasz. Moilives*.

——— *Westvriesland*, groot 350 lasten, *Jacob Jacobsz. Klunt*.

——— *Enkhuyzen*, groot 150 lasten, Schipper *Claas Thysz: Cul*.

En waar na, nog door de Kamer AMSTELDAM, in Zomermaand van 't volgende Jaar 1604; het Schip *Gouda*, groot 130 lasten, Schipper *Cornelis Heysz. Pronk*, voor het dertiende Schip dezer Vloot, gevoegd en meede naar *Indië* gezonden wierd.

Deeze Vloot, was met twaalf hondert koppen bemand, en van behoorlyk geschut, Oorlogs amunitie, en verdere voorraad, overvloedig voorzien. Dus beliepen de kosten dezer uitrusting, een somme van twee millioen, twee hondert negentien duizend, drie hondert acht en festig guldens.

De Zeevoogd *van der Hagen*, liep met de Amsteldamse en Noordhollandse Scheepen, den 18den van Wintermaand 1603, uit *Texel* in Zee, wanneer kort daar aan, zyn Onder-Zeevoogd *Cornelis*

lis Sebastiaansz.; met de Zeeuwse Scheepen by hem kwam. Maar waaren door tegenwinden gedrongen, in *Engeland* binnen te lopen. Zy lagen hier twee maanden, eer zy haar reize vervorderen konde. In welke tusschen tyd, by haar ter reede kwam, de Zeevoogd *Paulus van Kaarden*, met een Vloot Oorlogscheepen, die na *Braziel* bestemd waaren, om de Spanjaards en Portugeezen, alle mogelyke afbreuk te doen.

Onze Zeevoogd verzeilden met zyn Vloot; in 't eerst van Lentemaand 1604, en kwam den 15den voor *St. Jago* ten Anker, alwaar hy van de Portugeesche Gouverneur, verversching verzogt? dat hem door deeze geweigert wierd, zeggende: niets voor hem ten besten te hebben, als Kruit en Lood. Dierhalven ligten hy zyn Ankers, en passeerden den 9den van Grasmaand de Linie, vervolgens den eersten van Zomermaand de *Kaap de goede Hoop*, en kwam den 17den voor *Mosambique*, alwaar hy, in 't gezicht van 't Portugeesche Kasteel, een Kraak, welke met Oliphantstanden geladen was, van haar veroverden, en vervolgens op den 30sten, nog een kleinder Schip, meede met Oliphants tanden, en ryst gelaaden, 't geen hy naderhand, tot een Jagt gebruikten, en Mozambique noemden. Op den 5den van Oogstmaand, veroverden hy nog vyf Portugeesche Vaartuygen, meest met ryst en Indisch kooren gelaaden, liet ook den 12de, de Kraak, digt onder 't Portugeesche Kasteel, in brand steeken; en verzeilden den 25sten van daar, met agterlating van de Scheepen *Delft*, *Enkhuyzen*, en 't Jagt *'t Duyfje*, om op nog eenige andere Kraaken te passen.

Hy kwam den 21sten van Herfstmaand, op de

de Kust van *Goa*, daar hy een Arabisch Schip, 't geen van *Makka* kwam; veroverde. Maar hoorende dat dit Schip en lading, aan de Mooren toebehoorden; gaf hy het zelve, aanstonds wederom vry. Hy kwam vervolgens den tweeden van Wynmaand; voor de Bhaare van *Goa*; daar hy vier Portugeesche Galleyen op de vlugt dreef; dog alzoo op den 14den, daar elf groote Portugeesche Oorlogscheepen verscheenen; en hy tyding kreeg, dat nog verscheiden Galleyen; op de reede van *Goa* lagen; verzeilden hy van daar na de stad *Kalikoet*, (meede op de Mallabaarse Kust wat nader na de Kaap *Commeryn* geleegen,) daar hy den 17den op de reede kwam, en daags daaraan, zyn Onder-Zeevoogd benevens de Opper-Koopman *Fredrik Houtman*, en eenig gevolg; aan den *Samoryn* van *Kalikoet*, en Keizer van *Malabar*, met eenige geschenken zond; die by deeze Vorst, vriendelyk ontfangen wierden. In welke tusschen tyd, de Zeevoogd met neegen Portugeesche Fregatten slaags raakten; en een daar van veroverden, waar in hy 25 vaten Buskruit vond, 't geen zy voorneemens waaren; naar *Ceylon* te brengen. Ook kwamen op den sesden van Slagtmaand, de Scheepen *Delft*, *Enkhuizen* en *'t Duysje*, van *Mozambique*; weder by de Vloot, zonder eenige Portugeesche Kraaken ontmoet te hebben.

Onze Zeevoogd liep vervolgens met de Scheepen (op 't verzoek van de *Samoryn*) eenige mylen verder, ter plaatze daar de zelve met zyn leeger; tegens de Portugeezen te Veld lag; en kreeg op den 8sten van gezegde maand, gehoor by deezen Vorst. Hebbende tot zyn gevolg, onder anderen by zig genoomen, de Kooplieden, *Houtman*. *Compostel*, *Alterman*, en Schipper *Claa. Thysz.* Hy sloot ook wel haast, een vast verbond van Vree-

de en Koophandel met hem. Waar by deeze Vorst, aan d'onzen, het stichten eener sterkten, op zyn gebied toestond. En beloofden daar en boven; zyne landen ten eeuwigen dagen, voor d'onze zoude openstaan, om aldaar, altoos vry te mogen handelen.

Hy zond van daar, de Scheepen *Zeelandia* en *Enkhuizen* na *Cambaja*, om handel te zoeken En zeilden zelfs met zyn Vloot, den 14den van Slagtmaand, voorby *Coetsjien* naar *Ceylon*, daar hy den 22sten, voor *Colombo* ten Anker kwam; wanneer de Portugeezen, eenige schooten uit hun vesting, op de Vloot deeden, die door d'onze, rykelyk beantwoord wierden. Hy verzeilden van daar, en kwam den 13den van Wintermaand, voor 't Eiland *Sumatra*, wanneer hy het Schip *Delft*, naar *Atsjien* zond, om s'Konings afgezant en zyn gevolg, die met de Zeeuwse Scheepen na Holland vertrokken waaren, weer thuis te brengen, en liep met de andere Scheepen naar *Bantam*, daar hy den 31sten aankwam, en tyding kreeg: dat een zyner Scheepen, en wel 't *Hof van Holland*, door tegenwinden aan 't Eiland *Madagaskar*, in de baai van *Antongil* geloopen was, en daar het Schip *Alkmaar*, ('t geen tot de Vloot van de Zeevoogd *Heemskerk* behoorden) in een slegte staat ontmoet had, en alzoo het zelve, geheel onbekwaam tot de Vaderlandse reis wierd bevonden, de lading, en de weinige nog in 't leeven zynde manschap, overgenoomen; en daar meede, te rug na Holland vertrokken was.

Den 17den van Louwmaand 1605, verzeilden hy van *Bantam*, met de Scheepen de *Vereenigde Provintien*, *Dordrecht*, *Westvriesland*, *Amsteldam*, *Gelderland*, *Hoorn* en *Medenblik*, zynde de voornaamste Scheepen van zyn Vloot, naar *Amboina*,

(maar

(maar had alvorens 't Schip *Delft*, en 't Jagt *'t Tuyfje*, met de Koopman *Compostel* na *Gresfik* om lading gezonden.) En veroverden op den 15den van Sprokkelmaand by *Bima*, een Portugees Schip, dat van *Malakka* naar *Amboina*, met Buskruit en Oorlogs amunitie gezonden was, waarop zig de landvoogd der Molukkes bevond. Hy kwam den 21sten, met Zonnen ondergang, in de Baai van *Amboina* aan de noordzyde ten anker, en maakten den volgende dag, alles in gereedheid, om de landing te doen. Toen de Portugeesche Bevelhebber *Gaspar de Melo*, een Inlands Vaartuig, met twee Portugeezen en een brief aan de Vloot zond; met last: deeze brief aan de Zeevoogd, welkers Vloot daar geankert lag, ter hand te stellen. Waarin hy aan dezelve liet afvraagen? wat de reeden van zyn komst was, en wat hy op *Amboina* hebben wilde, alzoo hem het Kasteel, door de Koning van Spanjen was toebetrouwt.

Van der Hagen gaf daarop aanstonds aan de afgezondene ten antwoord: dat hy door last van Prins *Maurits* en de Algemeene Staten gezonden was, om deeze landvoogdy te veroveren, in wiens Naam hy derhalven het Kasteel opeischten. En zoude by weigering, het zelve met geweld vermeesteren, en al wat weerstand bood, over de kling doen springen. Met dit antwoord, vertrokken de afgezonden Portugeezen, wederom na hun landvoogd, die zeer lafhartig en blode van aart zynde, (een ondeugd, zyn landaart meestendeels eigen) aanstonds besloot, het Kasteel by verdrag over te geeven, schoon hy het zelve, nog een geruime tyd, met de daar in zynde manschap en voorraad, tegens ons geweld had kunnen behouden, gelyk naderhand bleek, aan de

Oorlogs amunitie en levensmiddelen, die d'onze in deeze vesting vonden. Maar hy, te wel bewust, de kwaade behandeling en snoode Knevelaryen, die de Amboineeren van hem, en de zyne, hadden moeten lyden; wilde liever een eerlyk verdrag, met de Hollanders aangaan, als zig naderhand door geweld, uit het Kasteel te zien verjaagen; wanneer hy weinig hulp, by den Inlander zoude gevonden hebben; die hem, alle in hun hart, dodelyk haaten. Hy zond dierhalven, eenige gevolmagtigden aan *van der Hagen*, die nu met zyn Scheepen, al regt voor 't Kasteel genadert was, en op het zelve heevig begon te schieten.

Na veel gespreks over en weder, kwam men eindelyk met malkander over een: „ Dat het alle vrye en ongetrouwde Portugeezen, vry zoude staan, uit *Amboina* te vertrekken; dog dat de huisgezinnen, welke aldaar zoude willen blyven, verpligt zoude weezen, den Eed van getrouwheid, aan de Heeren Staten, en aan zyn Exellentie Prins *Maurits* te doen. Dat ook het garnisoen, ieder met zyn roer en zydgeweer voorzien, met alle Kreigs-Eer zoude uittrekken. Maar verder zou al het geschut, amunitie, en alle wapenen des Konings van Spanjen; en 't geen verder in 't Kasteel mogt bevonden worden, aan onzen Zeevoogd ter hand gesteld worden.

Wanneer dit verdrag op den 22sten van Sprokkelmaand, aan beide zeiden getekent was, trok de Onder-Zeevoogd, verzeld van 50 man, met een vliegend Vaandel op 't Kasteel, daar hy de Hollandsche Standaart planten. Waar na door de Scheepen, verscheiden Salvo's, ten teeken van overwinning, geschooten wierden.

Men

Men bevond in 't Kasteel, in de dertig stukken Metaal geschut, benevens een meenigte Oorlogs amunitie, en ruim 600 Portugeezen, die met twee van hun veroverde Scheepen, ten deele na de *Manilha*, en ten deele na *Solor* gezonden wierden. Behalven 46 Portugeesche huisgezinnen, die in *Amboina* bleeven, en de Eed van getrouwheid, in handen van de Zeevoogd afleiden.

Dus veroverden onze dappere Zeevoogd *van der Hagen*, met weinig moeiten, en als in een ogenblik, deeze schoone vesting, en kostelyke landvoogdy van *Amboina*, het eerste proefstuk van de wingewesten der Nederlandsche Vereende Maatschappy, en des te wondelyker: alzoo dit weid uitgestrekte Eiland, zonder slag of stoot, door d'onze vermeestert wierd. Zonder dat de Portugeezen, eenige de minste weerstand durfden bieden, en als laffe blodaarts de vlugt namen. Een byzonderen gunst des Hemels! voor d'onze, en een zichtbaare straffe aan de Portugeezen, voor hunne gepleegde wreedheeden, tegens de arme Amboineezen te werk gesteld.

Na het veroveren van deeze vesting, stelden *van der Hagen* hier tot Landvoogd aan, de Opper-Koopman *Fredrik Houtman*, die aanstonds eenige schikking maakten, omtrent het versterken en verbeeteren der Vesting, welke, in plaats van deszelfs oude naam, nu door de Zeevoogd *Victoria* hernoemd was.

Hy riep ook vervolgens, de voornaamste Inlandse Grooten, de Koningen, *Patis*, en *Orang-Kaja's* byeen, die zig gewillig onderworpen, en hulde en trouw, aan de Heeren Staten ende Maatschappy zwoeren. Dog die van de *Hitoeësche* Kust, welk een groot gedeelte van *Amboina* uitmaakte, merkte men niet als onderdaanen,

maar als bondgenooten aan. Alzoo hun Opperhoofd of Kapitein *Hitoe*, en de vier Oppergebieders van dit land, bereids in 't Jaar 1601, een verbond met onze Zeevoogd hadden aangegaan, en daar standvastig, (niettegenstaande het geweld der Portugeezen) by gebleeven waaren. Dus men dit verbond, met weinige verandering maar vernieuwden, en waar van de voornaamste inhoud was: „ Dat men aan haar, het vrye gebied, „ over hun land zoude laten, zonder eenige verandering, omtrent de regeering, der Kust van „ *Hitoe* te maken. Waar en tegen, zy aan de „ Maatschappy beloofden: getrouw te zyn, en „ te zullen helpen, waar dezelve, haare dienst „ van noden mogt hebben. Ook beloofden zy „ alle haare Nagelen, alleen aan de Maatschappy „ te leeveren, zonder aan eenige andere Natien, „ dezelve te verkopen, buiten kennis van den „ landvoogd. Men zou ook malkanderen, ter „ zaake van de godsdienst, niet lastig vallen, „ maar 't zy Christenen, Mahomettanen, of Heidenen, een ieder zou mogen blyven, in 't gevoelen, 't geen hy het beste oordeelden. Zoo het „ mogt komen te gebeuren, dat eenige wederspanningen onderdaanen der Maatschappy, naar „ *Hitoe* de Vlucht namen, en zig dus, de gehoorzaamheid der landvoogd ontrokken, of zoo eenige kwalyk gezinde *Hitoeëzen*, naar 't Kasteel „ de wyk namen, zou men zodanige overlopers, „ niet mogen aanhouden, maar ieder de zyne, „ op 't eerste verzoek, wederom in handen leveren. „

Wanneer nu de Zeevoogd, alles hier op een goede voet gebragt, en het Kasteel voor een Jaar met de benodigde voorraad voorzien had; zond hy zyn Onder-Zeevoogd *Cornelis Sebastiaansz*, met de

de Scheepen *Dordrecht*, *Amsteldam*, *Gelderland*, *Westvriesland* en *Medenblik*, in 't eerst van Grasmaand, naar de *Molukkes*, en wel om 't Eiland *Tidore*, op de Portugeezen te veroveren. En zeilden zelfs met zyn Schip de Vereenigde Provincien, na *Banda*, maar liet het Schip *Hoorn* in *Amboina*, om Nagelen te laden.

De Onder-Zeevoogd, ontmoeten op den eersten van Bloeimaand, niet verre van *Tidore*, de Engelsche Zeevoogd *Middelton*, met vier Scheepen, die eenige Nagelen op *Tidore* had geladen, en nu na 't Eiland *Makjan* zeilden, hopende daar zyn verdere lading te bekomen. D'onze vroegen hem? naar de toestand der Portugeezen op *Tidore*, en of zy wel, van Buskruit en voorraad voorzien waaren. Waarop hy tot antwoord gaf: van hun verstaan te hebben, dat zy nog festien tonnen buskruit hadden, en zeer verlangden, die tegens de Hollanders te verschieten, en dat ook de Koning van dit Eiland, aan hun alle bystand beloofd had. Dog dit gezegde, streed zeer, tegens dat van de gevangen Portugeesche landvoogd der Molukkes; die ronduit verklaarden: dat 'er op *Tidore*, geen, of zeer weinig buskruit was, en dat hy voornamentlyk de reize naar *Tidore* en *Amboina*, voorgenoomen had; om die landvoogdyen, van het buskruit en andere behoeftens, 't geen hy op *Malakka* ingekogt had, te voorzien. Behalven dat men nog, in veele opzichten bemerkten, dat de Engelsche met de Portugeezen heulden, welke hun ook, in 't geheim hadden doen aanzeggen: zy thans in vreede waaren met de Koning van Spanjen, en zelfs hun onder de hand, van buskruit, Oorlogs amunitie en mondbehoeftens voorzagen. Dog dit wierd ons naderhand door de Koning

van

van *Ternaten*, eerst bekent gemaakt. Want hy, met twee Coracoraas, (*a*) verzeld van drie Hollandsche Kooplieden, eens voorgenomen had, na boort der Engelsche, die voor *Ternaten* geankert lagen, te vaaren. Dog onderweegen, eenige gewapende Tidoreezen Vaartuygen ontmoet had, die hem vyandelyk aangevallen, een van zyn Coracoraas verovert, en hem zelfs, byna gevangen genomen hadden; zoo hy zig niet spoedig, op een Engelsch Schip, ('t welk hy voor een Hollands aanzag) had geborgen, en daar door, dit gevaar ontkomen was. De Engelsche Hoofdman, had hem zeer vriendelyk ontfangen, en hem in 't heimelyk, over een verbond met de Engelsche, en een verlating der Hollanders gesprooken. Dog wanneer de Maatschappy naderhand hier over by de Engelsche klagtig viel; ontkende deeze wel uitdrukkelyk, hun Zeevoogd *Middelton*, tot al het bovengezegde, eenige beveelen te hebben gegeeven; en zoo zulks, al door hem gedaan was, hy dit dan, buiten order had verricht.

Den tweede van Bloeimaand, kwam de Onder-Zeevoogd voor *Tidore* ten Anker, en zette het aanstonds met zyn Scheepen, regt voor s'Konings Hof, om met hem te spreeken, en vervolgens voor 't Kasteel, 't geen hy op den 5den, uit naam van de Algemeene Staten en Prins *Maurits* liet opeischen. Waarop hy van de Portugeezen tot antwoord bekwam: zy in 't geheel niet gezind waaren, zig by verdrag over te geeven, maar dat zy de vesting, tot de laaste man zoude verdedigen.

Zoo ras d'onze, dit weigerend antwoord bekomen hadden, wierd by den Krijgsraad beslooten, de

(*a*) Ternataanse Vaartuigen.

de twee Portugeesche Kraaken, die digt onder 't land, en wel tusschen twee Schansen in, geankert lagen; eerst aantetasten, waarop de Onder-Zeevoogd, met zyn Schip en het Schip *Gelderland*, naar de wal afzakten en heevig op de Kraaken begonnen te schieten, 't geen door de Portugeezen, zoo van de Scheepen, als van de opgeworpen sterktens, niet onbeantwoord bleef; zodanig, dat het van weerskanten scheen Kogels te regenen. Niettegenstaande egter het geweldig vuuren der Vyanden, bemande de Onder-Zeevoogd en Schipper *Jan Jansze Mol*, yder hun boot met volk, waar meede zy de Kraaken enterden, en na een uur vegtens, kloekmoedig veroverden, wanneer al de Portugeezen over boort sprongen, en na de wal zwommen. Zy hadden egter voor hunne vlucht, eenige brandende lonte en vuurpoppen, heimelyk in hunne Kruitkamers gelegt; om d'onze, met de veroverde Scheepen, in de lucht te doen springen, 't geen nog in tyds, door eenige van ons volk ontdekt wierd, egter hadden zy by dit gevegt, drie doden, en 17 gekwetsten bekomen. Op deeze twee Kraaken waaren Hoofdmannen geweest, *Tomas de Torris* en *Fernando Pereira de Sandi*, en waarin door d'onze, 7 Metaalen en 5 Yzere stukken geschut gevonden wierden, die zy daar uit ligten, en staken vervolgens deeze twee Scheepen, in 't gezicht der Portugeezen in brand.

Niettegenstaande het bemagtige dezer twee Scheepen (welke de eenigste waaren, die de Portugeezen op de reede van *Tidore* hadden) Wilden zy egter, van geen overgave horen spreeken, en bleven manmoedig by hun genomen besluit. Des d'onze zig met de Koning van *Ternaten* beraaden (die nu met 14 Coracoraas ieder met 140 man voor-

voorzien, ter onzer hulp was aangekomen?) of men de Koning van *Tidore*, meede beoorlogen zoude, dan of men een onderling verdrag met hem zou zoeken aan te gaan; om zig geheel onzydig te houden, wanneer de Ternataanen zulks meede zoude doen, om door dien weg, meerder bloedstorting voor te komen. Welk voorstel, goetgevonden zynde, zond men eenige gevolmagtigdens, aan de Koning van *Tidore*, die dit verdrag (na eenige tegenstribbeling) aannam. Egter ontscheepten de Koning van *Ternaten*, 500 Man, welke hy aan de Zeekant legerden, eensdeels, om den streid aan te zien, en ten anderen, om een wakend oog, op de beweeging der Tidoreezen te houden; die men, niettegenstaande het aangegaane verdrag van onzydigheid, egter niet vertrouwden.

Op den 14den van gezegde Maand, zond de Onder-Zeevoogd, *Jan Jansze Mol*, Hoofdman op 't Schip *Gelderland*, (die een dapper man was) met 150 Soldaten en Bootsgezellen na land, om de beleegering te onderneemen. Die ook aanstonds, twee Portugeesche Dorpen, waar van het eene aan de Noord, en het andere aan de Zuidzyde van 't Kasteel geleegen was, in brand stak, om daar door, hun een schrik aan te jagen. Hy rechten ook een Schans op, van leege Wyntonnen, die hy met aarden vulden, om zyn Volk, voor 't geschut der Portugeezen te dekken, en begon vervolgens, zyne loopgrave voor 't Kasteel te openen, die hy met een zoo goed gevolg voortzetten, dat na verloop van drie dagen, reeds een bres geschooten was; waarop by de Kreigsraad beslooten wierd, een Storm te wagen. Egter ging Schipper *Mol*, dien nacht, met twee Soldaten, de geschooten bres bezichtigen, en nu de-

dezelve groot genoeg vindende, voerden hy op den 19den, vroeg in de morgenstond, zyn volk, zeer bedektelyk tot de Storm aan. Om egter hier van, geen schein aan den Vyand te geeven, vuurden men, met alle heevigheid op 't Kasteel, zoo van de opgeworpen Schans, als van de Scheepen, die aan de Noordzyde van de sterkten, geankert lagen, 't welk door de Portugeezen op haar beurt, dapper beantwoord wierd; maar zoo ras *Mol*, tot den aanval gereed was, gaf hy het bestemde teeken, wanneer d'onze, aanstonds van Schieten ophielden, en hy den Storm begon, die door hem, met zulk een dapperheid en goede order volbragt wierd, dat hy, verzeld van zeeven Soldaten, door de bres, in 't Kasteel drong, en daarop de Hollandsche Standaart planten; maar door zyn ander volk, niet tydig genoeg ondersteund zynde, als ook, door de dappere tegenstand der beleegerde gedrongen, welke heevig met vuurballen, van de toorens van 't Kasteel wierpen waar door ons Vaandel in brand raakten, en de andere manschap, buiten staat waaren, de sterkte te naderen, moest hy, na byna een half uur, met de zeeven Soldaten, de bres ingehouden te hebben, langzamerhand de wyk neemen; dog by het verlaaten der bres, struykelende, viel hy van boven neder, en brak zyn been; waarop eenige der zyne toeschooten, om hem weg te dragen, maar hy, zulks niet willende toelaten, vermaanden hen: den streid te hervatten, en de verlooren grond te herwinnen. Na welke vermaning, een van zyn Soldaten toeschoot, die hem, tegens zyn wil, op de schouders nam, en wegvoerden.

De overige manschap, hervatten de Storm wel, maar wierden zeer spoedig, door de Portugeezen

te

te rug gedreeven, en ter halverweegen hunner verschansing, nagejaagt.

Deeze aanval, voldeed op verre na, niet aan de verwagting; des de Onder-Zeevoogd bevel gaf, het Kasteel, aanstonds wederom geweldig te beschieten, wanneer 't gebeurden; dat een Kogel, uit het Schip *Gelderland* geschooten, in het Kruit der Portugeezen viel, waar door een der toorens, met het daar by zynde bolwerk, met 60 a 70 Portugeezen, in de lucht sprong. Tegens deeze nieuw gemaakte bres, begonnen d'onze, aanstonds wederom storm te lopen, dat van die uitwerking was, dat zy de Portugeezen, door de bres in 't Kasteel overvielen, en zig met de deegen in de vuyst, daar van meester maakten. De Portugeezen baden om lyfsgenade? 't welk hun, door dien zy zig zoo dapper gekweeten hadden, vergunt wierd.

By deezen beleegering, hadden d'onze, twee doden en acht gekwesten bekomen, onder welke laaste, de hoofman *Mol*, gerekent wierd. Maar aan de kant der vyanden, waaren 73 doden, waaronder de hoofman van een der veroverde Kraaken, *Thomas de Torris* was, die in de eersten aanval; *Mol*, met de deegen door 't lyf had zoeken te lopen, maar door een van onze Soldaten, met een Kogel voor de kop geschooten was, en 12 gekwesten. Ook waaren hunne Vrouwen en Kinderen, op een zeer hooge, en schier ontoegankelyke berg gevlucht, waarop zy, een kleine sterkten hadden; dog by 't verdrag, 't welk men naderhand met hun aanging, wierd de bevelhebber *Piedro Debbro*, nevens de overige Portugeezen, ten getalle van 500, zoo mannen, vrouwen, als kinderen, vryheid gegeeven, om

met

met eenige Scheepjes, na de *Philippynse* Eilanden, te vertrekken.

Zoo ras het Kasteel, door d'onze verovert was, vielen de Ternataanen, (die geduurende den aanval, zig stil gehouden hadden,) tegens alle order, aan 't plunderen en verwoesten. Ook staken zy, een Toren van 't Kasteel in brand, waarin byna 300 Bharen Nagelen waaren.

Door deeze ongereegelde huishouding der Tarnatanen, was het Kasteel, schier in een puinhoop verandert, waarom door de Onder-Zeevoogd en verdere Scheepshoofden besloten wierd, het zelve geheel te slegten. Zy lieten hier den Opper-Koopman *Adriaan Harmensz*, met 14 Hollanders, om met de Tidoreezen te handelen, en waar 't eenigsints mogelyk, een vergelyk te treffen, tusschen de Koningen van *Tidore* en *Ternaten*.

Het was egter, geheel tegens de zin van de laastgedagte Koning, dat de Onder-Zeevoogd, geen meerder manschap, op *Tidore* en *Ternaten* liet. Ook dat hy had kunnen goedvinden, de Koning van *Tidore*, het vrye bewind over zyn Eiland te laten. Alzo hy de Onder-Zeevoogd, wel uitdrukkelyk verzogt had? hy een van beide doen zou: of den Koning van *Tidore* dooden, die het tog in zyn hart, met de Portugeezen hield, en dus dit Eiland, onder de gehoorzaamheid van Ternaten te brengen. Of een meerdere bezetting, in de Molukkes te laten, en daar door de Portugeezen, verder in toom te houden. Dog *Cornelis Sebastiaansz*, ziende d'onze nu genoegzaam meester van de Molukse Eilanden waaren, en de Portugeezen slegts maar een kleine vesting, op 't Eiland *Solor* (by *Timor* geleegen) meer overig hadden, waarin weinig manschap en voorraad was. Oordeelden de vrees van de Koning van *Ternaten* zon-

zonder grond was: En dat deeze, geen gevaar van de Portugeezen te wagten had. Egter liet hy de Scheepen *Gelderland* en *Westvriesland*, op de reede van *Ternaten*, om Nagelen te laden; en liep met de overige Scheepen, naar *Pattani*, daar hy in Hooimaand aankwam, en met den Zeevoogd *Warwyk*, eerst na *Johor*, en vervolgens naar *Bantam* vertrok, van waar hy met dezelve, den 6den van Sprokkelmaand 1606, na 't vaderland zeilden.

Het Schip *Gelderland* kreeg zyn meesten lading, voornamentlyk in Nagelen bestaande, en vertrok den 14den van Hooimaand 1605, van *Ternaten* naar *Bantam*, daar het den 21sten van Oogstmaand aankwam, en den 25ste, met 't Schip *Gouda*, en de Zeevoogd *van der Hagen*, naar 't vaderland vertrok, daar zy, zonder iets merkswaardigs bejegent te hebben, in Bloeimaand 1606, met een ryke lading aanlanden, ende blyde tyding! van 't veroveren der Vestingen op *Amboina* en *Tidore*, hier te lande bragten.

Maar de vreugden over de verovering van 't Eiland *Tidore*, duurden niet lang, want de Portugeezen, die van daar na de *Philippynse* Eilanden geweeken waaren; zig nu gesterkt ziende, door de hulp der Kastiliaanen, die deeze Eilanden beheerschten, en wetende, dat door *Cornelis Sebastiaansz*, op dit Eiland, of op *Ternaten*, geen de minste sterkten gelaaten was: (Een groote fout van deeze Onder-Zeevoogd, en daar hem de Koning van Ternaten, zoo zeer om verzogt had?) en ook van de Tidoreezen geroepen zynde, kwamen den 14den van Lentemaand 1606, zeer onverwagt uit de *Manilha*, met een Vloot van 32 zoo groote als kleine Scheepen, voorzien met

met drie duizend man, waar van ruim de helft, Spanjaarts waaren, onder 't bevel van hun Zeevoogd *Don Pedro da Cunha*, tusschen *Ternaten* en *Tidore* ten Anker; hier vonden zy ons Schip *Westvriesland*, waar meede zy eenige tyd Schutgevaarten hielden, dog hier geen voordeel op kunnende behalen, hebben zy van het zelve afgehouden, en aanstonds op *Tidore* aangevallen, daar zy geen weerstand ontmoeten, en dus dit Eiland met weinig moeiten, weer onder hunne gehoorzaamheid bragten; zy kreegen hier, een Onder-Koopman en drie andere Hollanders gevangen.

Dit op *Tidore* verricht hebbende, vielen zy op den eersten van Grasmaand, (nu door de Tidoreezen nog onderśteund zynde) op *Ternaten* aan, wiens Koning, door de groote overmagt zyner vyanden gedrongen, met zyn meesten Edellieden, naar ontoeganke lyke gebergtens, die de Spanjaarts onbekent waaren, de vlucht nam. Evenwel waaren eenige Ternataanen, nog in de vesting *Gamma Lamma* gebleeven, die zig egter op den 3den, aan de Spanjaarts moesten gevangen geeven; ook hadden de vyanden, alle de Tarnataansche Vaartuigen verovert, waar door deeze Natie, dan ook geheel, uit de Zee geslagen was.

Na dat de Spanjaarts, nu de geheele Zeekant van *Tarnaten*, onder hun geweld gebragt hadden, veinsden zy, den Koning weder in zyn gebied te willen herstellen, en zonden eenige Tidoreezen naar 't gebergte, om met hem, hier over te handelen; maar deeze Vorst wilde in 't eerst aan deeze vleitaal geen gehoor geeven; dog op een valsch gerugt, dat de Kastilianen, andersints zyn Neef tot Koning wilde maken, en ook door zyn Gemalin overgehaald zynde, om weder na zyn Koninglyke verblyfplaats te keeren; vertrok hy, verzeld

van eenige Grooten, in een opgepronke coracora der Tidoreezen, naar de Spanjaarts, dog liet zyn Zoon en Troonsopvolger, by zyn andere onderdaanen, op 't gebergten. Maar zoo ras hy in 't gezicht dier verradelyke landaart was gekomen, overvielen zy het vaartuig, en voerden hem, en zyne byzynde Edellieden, gevangen na de *Manilha*; op welke tyding, de Ternataanen met hun Jonge Koning, nog dieper in 't gebergte vluchten.

De Hollandsche Opper-Koopman *Adriaan Harmensz* en nog ses anderen, waaren met een klein praauwtje, het vyandelyk geweld ontvlucht, en kwamen aan boord van 't Schip *Westvriesland*, dog hadden geen goederen van de Maatschappy kunnen bergen, en ook nog 200 Bharen Nagelen ieder van 620 pond verlooren, die gereed lagen, om in 't Schip *Westvriesland* geladen te worden, 't geen reeds 200 Bharen in had. Ons gevangen volk, was door de vyanden, met twee vaartuigen, na een nabuurig Eiland gezonden, van waar zy met een praauw, in *Amboina* kwamen, en betuigden: niet kwalyk van de Spanjaarts gehandelt te zyn.

Het Schip *Westvriesland*, was in 't laatst van 't Jaar 1606, van *Ternaten* vertrokken, (daar zy nu niets meer, ten voordeelen van de Maatschappy te doen zagen, en de Kastilianen volkomen de meester speelden;) maar op de hoogte van 't Eiland *Mauritius* komende, is hen een zwaare Storm beloopen, waar door het Schip, op dit Eiland verongelukt is.

De Scheepen *Delft* en *Hoorn*, die van *Gressik* en *Amboina*, met eenige Koopmanschappen en Speceryen, tot *Bantam* te rug gekomen waren, zeilden van daar den 4den van Slagtmaand 1605, onder

onder 't bevel van de Opper-Koopman *Paulus van Sold*, na de Kust van *Choromandel*, en ontmoeten onderweegen niet verre van *Bantam*, de Engelsche Zeerover *Midselborn*, met twee Scheepen, die op de hoogte van *Priaman*, een Guzarats Vaartuig, dat van *Bantam* kwam, geplundert hadden, niet tegenstaande, het zelve met vry gely brieven, zoo van de Engelsche Zeevoogd *Middelton*, als van ons Opperhoofd *Jan Willemsze Verschoor*, voorzien was; dog welke brieven, door de Engelschen, zeer verachtelyk met voeten getrapt waaren. Zy hadden ook nog verscheide Javaanse Jonken berooft, die aan de Bantammers toe behoorden, welke daar over klagtig vielen, aan de Engelsche Zeevoogd *Middelton*, die eerst de schuld daar van, op de Hollandsche Scheepen *Gelderland* en *Gouda* schoof, ('t geen hy zelfs tegens de *Sjbabandaar* gezegt had.) Waar door de Hollandsche naam, by de Javaanen, geheel in veragting zou geraakt hebben, 't geen men aan verscheiden van hen, al begon te bespeuren, alzoo zy ons en de Engelschen, voor een Natie aanzaagen. Egter beloofden verscheiden Engelsche Kooplieden naderhand, de schaden der geroofde goederen, aan de Bantammers te zullen vergoeden.

Wanneer onze Scheepen, meer als drie weeken door gestadigen tegenwinden gezukkeld hadden; in welke tusschentyd op 't Schip *Delft*, de Schipper en twee Stuurlieden, waaren komen te overleiden, beslooten zy weder na *Bantam* te keeren, daar zy den eersten van Wintermaand aankwamen, en het Schip *Medenblik* (dat van *Pattani* kwam) op de Reede vonden. Zy maakten hier hun Opperstuurman tot Schipper, en huur-

den twee andere Stuurlieden; waar meede zy op den 4den, door de Straat van *Palembang*, haar reis vervorderden, alzoo zy door gestadige tegenwinden, bewesten *Sumatra*, niet door konde komen. Den 22sten, ontmoeten zy de Onder-Zeevoogd *Cornelis Sebastiaansz*, met de Scheepen *Dordrecht*, *Amsteldam*, en de veroverde *Kraak St. Antoni*, die hun 2000 ponden Brood, vier ysere Gotelingen, en een Sloep met zyn toebehoren by zetten. Vervolgens raakten het Schip *Delft*, twee malen, na by *Sumatra*, op blinde klippen aan de grond; dog nog gelukkig weederom vlot; maar door de schaden, die zy daar by bekomen hadden, als ook door hun meenigvuldige Zieken, beslooten zy egter naar *Atsjien* te lopen, daar zy haar Zieken aan land bragten, en haar geleeden schaden herstelden. Zy vonden hier een Inlands Vaartuig van *Mazulipatam*, dat door *Pieter Izaaks*, als Opperkoopman der oude Maatschappy, van daar, herwaarts om te handelen gezonden was. De Koopman van dit Schip, (welke een Jood was) onderrigten haar in veele zaken, die tot den handel, op de *Choromandelse* Kust dienstig waaren, ook verzogten zy van hem? (alzoo hy een geruimen tyd voor haar, van *Atsjien* vertrok) *Pieter Izaaks* van haar komst te verwittigen.

Den tweeden van Grasmaand 1606, verzeilden zy van *Atsjien*, en ontmoeten den 10den, twee Scheepen, welke zy de Vlag deeden stryken. Het grootste daar van, behoorden aan den Koning van *Siam*, waar op een Portugees *Martin de Torre*, Schipper was. Aan boord van dit Schip bevonden zig drie afgezanten van gezegde Vorst, aan de Portugeesche Onder-Koning van *Goa*, om klagtig te vallen, over een muitzuchtige Portugees, die

die zig in *Pegu*, als een Tiran opgeworpen, en verscheiden vaartuigen geroofd had. De Schipper gaf voor, dat de geheele lading aan de Koning van *Siam* behoorden, egter ontdekten men van de afgezanten, dat eenige Kisten Benjuin, voor rekening van Portugeesche Kooplieden van *Goa* waaren, die de onze dan ook daar uit ligten, en het Schip vervolgens weder vry gaven. Dog het andere, dat een klyn Portugeesch vaartuig was, met Arak en Benjuin geladen, namen zy de lading uit, en staken het vaartuig in brand. Zy kwamen vervolgens, op de Reede van *St. Thomas*, daar zy drie Portugeesche Scheepen verbranden, en zeilden toen naar *Palliacatte*, waar zy den 27sten ten Anker kwamen, en eenige afgezondene van de *Naike* of Opperhoofd, met verscheiden verversching aan boord kreegen, die haar, vryheid van handel aanbood, mits betalende, een Tol van vier ten hondert. Dog zy bevreest zynde, dat dit een streek der Portugeezen was, eischten van het Opperhoofd. Vrygely en pandslieden, voor de Perzoonen, die hy aan land verzogt, om nader met hem, over den handel te spreeken. Welke vrees niet zonder grond was, alzoo een Indiaan, door de onze om voorraad aan land gezonden, tyding bragt: dat het Opperhoofd, in 't heimelyk een verraad smeeden, om ons Schip te overvallen, waarom hy een Inlander, na *St. Thome* afgezonden had, om bystand van 200 Portugeezen, waar meede hy zyn aanslag, des te zekerder dacht uit te voeren. En om de onze op te houden, zond hy dagelyks eenige Kooplieden, met monsters van geschilderde Kleedjes aan boord, dog deeze zeiden: dat het nog wel zes weeken aan zoude lopen, eer zy daar van, partyen in voorraad hadden.

Waarom de onze, (ziende het hier alles op bedrog toelag) besllooten te verzeilen na *Nagapatam*, daar zy van het Opperhoofd, vriendelyk ontfangen wierden. En aan wien zy eenige geschenken, van Fluweel, Laken, Spiegels en Speceryen deeden, waar door zy niet alleen vryheid van handel kreegen, tegens een tol van vier ten hondert, maar ook voor 12 Pagoden, van hem een stuk grond kogten, om een Logie te bouwen. Waar in *Dirk van Leeuwen* en *Pieter Warkin*, tot Opper en Onderkoopman gestelt wierden met een goede voorraad van Koopmanschappen, om daar voor, Lywaaten in te koopen, die door haar, aan de Wevers, volgens de monsters, besteld waaren.

Den 14den van Bloeimaand, zeilden zy na *Mazulipatam*, daar zy den 17den op de Reede kwamen, en hier aan land gaande, raakten zy met den Gouvreneur, en *Sjbabandar*, in onderhandenling over de Tol der Koopmanschappen, waar voor deezen, 4 ten hondert van de inkomende, en 16 ten hondert van de uitgaande Goederen, vorderden.

Nadat men nu, met deeze te vergeefs, eenige dagen, over de vermindering der Tol gehandelt had, zeide de *Sjbabandar*: hy daar omtrent niets vermogt te doen, zonder toestemming van de Koning van *Bisnagar*, in wiens gebied *Mazulipatam* geleegen was. Waar op de Gezaghebber *van Sold*, benevens zyn Onderkoopman *Pieter Willemsz*, en een gevolg van 40 man, met geschenken, op den 10den van Zomermaand, na *Bisnagar* vertrok, daar hy ook by den Koning gehoor kreeg, en vervolgens met deeze Vorst, het onderstaande verbond, aanging. „ Dat de Hollanders, in al„ le plaatsen, die onder 't Koningryk *Bisnagar* „ behoorden, vryheid van handel zoude hebben.

„ Dat

„ Dat ook van hun de Tol der inkomende „ en uitgaande Koopmanschappen, niet hoger „ als 4 ten hondert, zoude gevordert worden.

„ Dat de Wevers, Schilders, en andere Ambachtslieden, die voor de onze, Lywaaten en „ andere Goederen aangenomen hadden, volgens „ de vertoonde monsters te leeveren, door den „ Koning of zyn Edellieden, daar in niet zoude „ mogen worden verhinderd, maar in tegendeel, „ de behulpzaame hand gebooden worden.

„ Dat zy ook een of meer Makelaars, na hun „ eigen goetvinden zoude mogen kiezen, zonder „ aan die geenen gehouden te zyn, welke haar „ door de Gouverneurs der plaatsen, wierden „ toegevoegd,

„ Dat zy ook zoude bevryd zyn, van het regt „ van 't Zegelen der Lywaaten, 't geen s'Ko- „ nings onderdaanen, verpligt waaren te betaa- „ len, en 12 ten hondert bedroeg.

Wanneer dit verbond, met s'Konings Zegel bekragtigt was, kwam van *Sold*, met zyn gevolg, den 10den van Oogstmaand, tot *Mazulipatam* te rug, (wiens reis na *Bisnagar*, aan de Maatschappy, zoo aan geschenken als anderfints, 3800 guldens, kwam te kosten.)

Hy stelden hier vervolgens in de Logie der Maatschappy, tot Opperkoopman aan, *Pieter Izaaks*; benevens drie anderen, tot zyn Assistenten, en kreeg hier op, den eersten van Herfstmaand by zig, een vaartuig van *Nagapatnam*, met 22 pakken Lywaaten, welke door de Koopman *van Leeuwen*, aldaar waaren ingekogt, die hy, benevens de ingekogte Lywaaten door *Pieter Izaaks*, welke te zamen 130 pakken uitmaaken, en 500 pakjes Staal, in het Schip *Delft* laden liet, waar mee hy den 15den van daar zeilden. Op den 29sten

 kwa-

kwamen zy aan een Eiland, *Quarne Cubar* genaamt, daar zy aan land gingen om water te halen, en brandhout te hakken, dog in den eersten vier dagen, in 't geheel geen inwoonders vernaamen. Maar wanneer op den 4den van Wynmaand, een sloep met 9 man, na land gevaaren was, en deeze beezig waaren om hout te hakken, wierden zy door een troep Wilden, die uit het diepste van 't Bosch, te voorschyn kwamen, en met pyl en boog gewapend waaren, zeer onverwagt overvallen, en zes van hun dood geschooten, dog de overige, ontkwamen het nog door 't swemmen, egter was een van deeze, met een pyl in de borst gewond.

Men besloot aanstonds, hier wraak van te neemen, en zond een sloep, met wel gewapend Volk, na land; maar wanneer deeze, het Strand genadert waaren, en slegts een draaybas, op de Wilden los branden, namen zy alle, in de uitterste wanorder Boschwaarts in de vlucht, zonder, niet tegenstaande alle aangewende moeiten, door de onze agterhaald te kunnen worden. Waarom zy dan ook, weder te rug na de sloep keerden, dog wanneer zy op eenige schreeden na, weer by het strand kwamen, vertoonden zig aan haar Oogen, een deerlyk schouwspel! alzoo zy vyf lyken, van hun vermoorden makkers vonden, die door de Wilden, naakt uitgeschud, en schoon gewassen waaren, en onder ieders hoofd, een houte blok gelegt was; dog het zesde lichaam vonden zy niet, en was waarschynlyk, door de Wilden meegesleept. Zy besloten hier uit, dat dit Eiland door *Kambalen* bewoond wierd. (Die zoo men eenige Schryvers geloof mag geeven, menschen Eeters zyn.) Door dien zy dan bevreest waaren, wanneer zy de lyken aan land begroeven, deeze

door

door die woeste Volkeren, mishandelt mogte worden, namen zy dezelve mee naa boord, en lieten ze vervolgens, in hun kooyen gewonden, in Zee zinken. Kort daar aan, zagen zy van de top van een hogen boom, een wit teeken waijen, 't geen haar deed hopen, of ook haar vermiste makker, nog in 't leeven mogt zyn, en dit teeken op gestooken had, om van boord hulp te bekomen. Waarom weder vyf man, met de sloep na land roeiden, dog by het opgerechte teeken komende, wierden zy agter een klip, een meenigte Wilden gewaar, die heevig met pylen op haar schooten, waar door zy raadzaam vonden, na boord te vaaren, alzoo dit teeken, zekerlyk door de Wilden opgehangen was, om haar te misleiden. Maar nu geen hoop meer overig hebbende, om haar verlooren makker te vinden, zeilden zy den 6den van daar, en ontmoeten op den 12den, een groot Portugees Schip, waar op zy jagt maakten. Dog wanneer de Portugeezen dit zagen, verminderde zy haar zeilen, en wagten de onze in; die zoo ras het vyandelyke Schip, onder 't bereik van hun geschut was, hem tot drie reize toe de volle laag gaven, 't geen egter door den vyand, niet onbeantwoord bleef, maar door dien hun geschut, zeer hoog lag, ('t geen ter dier tyd, een gebrek was, aan de meesten Portugeesche Gallioenen en Kraken eigen,) deed het aan de onze, weinig schaden, daar en tegen speelden ons geschut, met zoo veel voordeel op het Gallioen, dat de spaanderen daar af vloogen, en zyn Zylen meest aan flarden raakten, egter verweerden zig de Portugeezen nog dapper, die op haar groote overmagt vertrouwden, tot dat eindelyk, door 't hevig schieten der onze, haar

stengen van boven neer raakten, en zy genootzaakt wierden, zig by verdrag over te geeven. Dit Gallioen dat genaamt was *St. Antonia*, behoorden aan den Bevelhebber van *Malakka*, meergemelde *Don Andreas Furtado de Mendoze*, en waar op zig meer als 700 man, zoo Portugeeschen als Slaven bevonden; het kwam van *Nagapatam*, en moest naar *Malakka*, des zelfs lading bestond voornamentlyk; in 800 Kandyl-Ryst, 290 pakken Kleedjes en Lywaaten, en eenige kisten Benjuin. De Kleedjes, Lywaaten en Benjuin, lieten de onze, door behulp der Portugeesche Slaven, daar uit ligten, volgens de gemaakte overeenkomst met den Gezaghebber, waar by verder bedongen was; dat hy, en zyn verdere Portugeezen, haar plunje kisten, zoude mogen behouden, mits daar geen Koopmanschappen in gevonden wierden.

Wanneer de onze, nu alle de Koopmanschappen en vier Metaale Stukken, uit het Gallioen gelost hadden, gaven zy het Schip aan den Gezaghebber weer, die geduurende de ontlading, met zyn verdere Scheepshoofden, op ons Schip gevangen was geweest, egter was door haar zorg gedragen, dat geen meerdere Portugeezen van het Gallioen, aan ons boord kwamen, om onze swakte niet te bespeuren, alzoo zy dan ligtelyk, door hun groote overmagt, ons Volk, die slegts 37 man sterk waaren, zoude hebben kunnen overheeren. Zy bedankte *van Sold* en de verdere Scheepshoofden zeer vriendelyk voor hun goed onthaal, en keerden weder na *Negapatam*.

Den 12den van Wintermaand, kwamen de onze voor *Bantam* ten Anker, waar zy haar veroverde Goederen losten, en weder 55 pakken Kleedjes, 100 pakjes Staal, en 8000 Realen van Agten, en een meenigte provisie, voor *Gressik*, *Am-*

Amboina, en *Banda* innaamen, waar meede zy den 22sten van Louwmaand 1607, naar *Gressik* vertrokken, en van daar, den 3den van Lentemaand, in *Amboina* aankwamen, zy vonden hier het Schip *Enkhuizen*, volladen met Nagelen, benevens het *Jagt* 't *Duyfje*, dat van *Nova Guinea* gekomen was, en losten hier vervolgens, hun ingenomen voorraad voor deeze Landvoogdy, welken bestond: in 332 Planken, 50 Ribben, 2 Affuiten, 497 pond gedroogde Visch, 15000 pond Ryst, 8633 pond Boonen, 550 pond Boter, 2540 pond groene Erwten, 9800 pond graauwe dito, en 78 potten Arak.

Terwyl zy voor *Amboina* ten Anker lagen, wierd den Gezaghebber van 't Kasteel *Victoria*, door den Landvoogd *Houtman*, om eenig begaane misdryf, van zyn Ampt berooft, en geordonneert, met dit Schip, na *Jakatra* of *Bantam* te vertrekken, hoe wel zy eerst, den 26ste na *Banda* zeilden, en daar den 10den van Grasmaand, ten Anker kwamen, hier vonden zy het Schip *Medenblik*, dat volladen met Noten en Foely was, ook kwam vervolgens hier by haar ter Reede, het Schip de *Vereenigde Provincien*, dat de daar gereed leggende lading, in moest neemen, en daar meede na 't Vaderland vertrekken; dit Schip bragt order meede van de Zeevoogd *Matelief*, dat de Scheepen *Delft* en *Medenblik*, aanstonds wederom, na *Amboina* moesten keeren, welk bevel den 13de, door haar wierd uitgevoerd, waar na zy den 17den weer voor 't Kasteel *Victoria* aanlanden. Zy vonden hier de gezegde Zeevoogd, met vyf Scheepen van zyn Vloot, (die van een latere uitrusting waren) deze had beslooten, het Schip *Delft*, mee na *Ternaten* te neemen, maar wanneer het Scheepsvolk zulks hoorden, weigerden zy, aan dit bevel te voldoen, alzoo zy haar

tyd

tyd uitgedient hadden, en nu na Holland wilde vertrekken, twaarom deeze Zeevoogd, besloot (ziende met die onwilligen, niet veel uit te regten,) dit Volk, op de volgende wyze te verdeelen, als een derde van hun, tot versterking van 't Kasteel *Victoria*, en de overige twee derden, om met zyn Schip de *Zwarte Leeuw*, en 't Schip *Mederblik*, eerst naar *Bantam*, en van daar na 't Vaderland te vertrekken.

De Opper-Koopman *van Sold*, vertrok op den 4den van Bloeimaand met het laast gedagte Schip, na het zelve aan de *Swarte Leeuw* 400 Fardeelen Foely, in *Amboina* had overgegeeven, met *Jacques l'Hermite* na *Bantam*, die in plaats van *Jan Willemse Verschoor*, door *Matelief* aldaar tot Opperhoofd in de Logie was aangesteld, dog moesten onderweegen *Makassar* aan doen; om van de daar zynde Koopman der Maatschappy, rekening van zyn gehouden gedrag te vorderen. Zy kwamen den 15den voor *Makassar* ten Anker, daar zy verder volgens 't bevel van de gezegde Zeevoogd met twee Inlandse Koningen, in onderhandeling raakten om aan de Portugeezen op *Malakka*, geen Ryst te verkopen. 't geen deeze, ook voor dat Jaar aannaamen, schoon zy naderhand, hier in haar woord niet hielden, en dit slegts maar beloofden, om de onze te vreeden te stellen. Zy scheepten hier 38 Bharen Foely, welke door de hier leggende Koopman ingekogt waaren, die vervolgens door *van Sold*, om verantwoording wierd aangemaand. Dog deeze Koopman zyn rekening kwam zeer slegt uit, alzoo hy verscheide uit staande schulden, ten lasten van deeze en geene Inlandsche Vorsten, in rekening bragt, die by onderzoek, valsch bevonden wierden, ook had hy met de Portugeezen, verboden handel

del gedreeven, en de Maatschappy, in veele zaken te kort gedaan. Waarom door de Scheepsraad besllooten wierd: zyn Proces op te maken, en hem gevangen na boord te zenden, om naderhand in perzoon, aan Bewindhebberen in 't Vaderland, verantwoording van zyn kwade directie te doen. Zy braken hier ook het Hollandsche Comptoir op, egter verzogten zy aan de Koning van *Makassar* om zorge te dragen voor onze Logie, alzoo de Zeevoogd (zoo ras doenlyk) hier een ander Koopman zou zenden, om de zaken der Maatschappy waar te neemen.

Den 22sten Zeilden zy van daar na *Gressik*, alwaar zy den 1sten van Zomermaand aanlanden, en 245 Fardeelen Foely, 39 Balen Katoene Gaaren, 3 balen Ruwe Zyde, en 79 Baaltjes Benjuin innamen. Verzeilden toen op den 10den naar *Bantam*, daar zy den 19den op de Reede haar Ankers wierpen, en tyding kreegen: dat de Koning van *Bangermassin*, een onzer Jonken overvallen had, die door het Bantamsche Opperhoofd *Verschoor*, met de Koopman *Gillis Michielse*, daar na toe, om te handelen gezonden was, en al ons Volk, verradelyk had laten vermoorden. Ook dat *Hans Roef* Koopman in *Succadana*, (op 't Eiland *Borneo*) groot gevaar liep, van de Inwoonders vermoort te worden; alzoo haar bekent was, hy een groote party Diamanten by zig had, die hy aldaar had ingekogt. Tot *Bantam* was ook een Sloep van 't Eiland *Mauritius* aangeland, die tyding bragt van 't verongelukken van 't Schip *Westvriesland*; welke Sloep, aanstonds onder 't bevel van *Samuel Bloemaart*, door *Verschoor* na *Borneo* was gezonden, om de Koopman *Roef* af te hale; maar deeze was vyf dagen voor hun aankomst,

komst, met een vaartuig na *Pattani* vertrokken, om dat hy zig hier niet langer veilig achten.

Vervolgens kwam tot *Bantam* tyding, van het Schip *de Eendracht*, (dat men reeds lang voor verlooren geagt had) maar dat na verlies van al zyn Scheepshoofden, met 9 man aan de Zuidzyde van 't Eiland *Sumatra* en wel in een Baai, door de Javaanen *Sumanca* genaamt, na 't verlies van zyn groote Mast, Roerloos was aangeland. Hier had het overgebleeven scheepsvolk, (na verloop van eenige tyd gehoord; (wanneer zy door Ziektens en gebrek van voorraad, schier tot het uitterste gebragt waaren, en hun Kabeltouw, van 't uitgeworpen Anker gebrooken was, waar door zy tegens laager wal, waaren aangedreeven, en in duizend vreezen waaren, van door de Inwoonders vermoord te worden.) Dat tot *Lampon* twee Hollandsche Scheepen lagen, om zig te ververschen; waarom zy een Inlander bewoogen hadden daar heen te gaan, om tyding van hun deerniswaardige omstande te brengen, welke Scheepen, dan ook aanstonds, deeze tyding naar *Bantam* gezonden hadden. En van waar *Verschoor*, een Javaansche praauw met eenige Nederlanders met ververiching, na dit ongelukkig Schip zond, die nog even van pas kwamen; met wiens hulp, het zelve den 15den van Hooimaand, op de Reede van *Bantam* ten Anker gebragt wierd. Na dat dit Schip vertimmert was, stelden de Raad van *Bantam*, hier op tot Schipper aan: de Opperstuurman van 't Schip *Medenblik*, met 42 man, waar onder 10 *Gusuratse* Matroozen waaren.

Den 18den van Hooimaand, vertrok het Schip *Medenblik* na 't Eiland *Mauritius*, dog moest daar tot den 15den van Wintermaand de andere Schee-

Scheepen afwagten, om niet alleen na 't Vaderland te Zeilen. Men had tot *Bantam*, daar in verscheiden planken en andere houtwaaren geladen; om dit Schip, op *Maurtiius* schoon te maken en te vertimmeren. Dog den Gezaghebber *van Sold* bleef nog tot *Bantam*, hoe wel hy van de Zeevoogd *Matelief* verlof had: om met dit Schip na 't Vaderland te keeren; maar alzoo zyn tegenwoordigheid nog in de Logie vereischt wierd, zoude hy met de Scheepen die uit de *Molukkes* verwagt wierden, in 't najaar volgen. Kort na 't vertrek van 't Schip *Medenblik*, kwam het *Jagt* 't *Duyfje* van *Ternaten* op de Bantamsche Ree, en bragt tyding, dat de Scheepen *Delft* en *Enkhuizen* (die beide tot de Vloot van de Zeevoogd *van der Hagen* behoorden) door *Matelief* geordonneert waaren, in *Ternaten* te blyven, om onze nieuwe gebouwde Vesting, tegens de aanval der Portugeezen te dekken. Gelyk wy dat breedvoeriger, in de reis van de Zeevoogd *Matelief* zullen verhaalen.

In 't laast van Oogstmaand, en in 't midden van Herfstmaand, kwamen twee Scheepen van *Mateliefs* Vloot, op de *Bantamse* Ree, als de *Zwarte Leeuw* van *Amboina*, en de *Provincien* van *Banda*. Het eerst gemelde Schip, was beladen met 600 Bharen Nagelen en 500 Soecals Foely, en het andere met 400 Bharen Noten en 1600 Soecals Foely; gelyk deeze Scheepen ook vervolgens nog haar overige lading, bestaande in 400 Balen Chineesche ruwe Zyde, tot *Bantam* innamen.

Den 13den van Wynmaand, vertrok het Schip *d'Eendracht* (dat nu van alle voorraad voorzien was, met een lading, ter waarde van 50000 guldens aan Foely, Noten, Porcelynen, Damasten,

Taf-

Taffas en andere Goederen, na de Kust van *Choromandel*; om onze Comptoiren aldaar, van deeze Koopmanschappen te voorzien; waar meede de Koopman, na bevinding moest te werk gaan, en deeze waaren afgeeven, aan zulke Comptoiren, waar de zelve (na zyn oordeel) het best gewilt waaren. Zonder hier omtrent van de Bantamse Raad, eenige Instructie te hebben ontfangen; egter was hy verpligt van zyn gehouden (directie behoorlyke rekening te doen. Dit Schip nam zyn koers binnen door de Straat van *Palembam*, voor by *Malakka*, door dien het te laat in 't Jaar was, om bewesten *Sumatra* om te Zeilen.

Twee dagen na 't vertrek van dit Schip, Zeilden *P. van Sold* met het Schip de *Zwarte Leeuw*, en het Bamtamsche Opperhoofd *J. W. Verschoor*, met de *Provincien*, na 't Eiland *Mauritius*, om 't Schip *Medenblik* af te halen; latende in plaats van *Verschoor* tot Opperhoofd in de Logie *Jacques L'Hermite* nevens vyf assistenten. Zy kwamen den 29sten van Slagtmaand voor *Mauritius* ten Anker, daar zy 't Schip *Medenblik* in een goede staat vonden. Welkers lading, in de Pakhuizen door *Warwyk* opgeregt, ontladen was geweest en in 't geheel schoon gemaakt. Dog de Koopman *Jacob Mulder*, was op den 7den van Wynmaand aldaar overleeden, en wiens plaats *van Sold* (die anders buiten Employ overging) gesteld wierd. Dit Eiland, wierd nu eerst regt tot een ververssching plaats voor onze Scheepen bekwaam; alzoo de Kokos, Orangie, en andere Boomen en Heesters, door de Zeevoogden *Wolphert Harmansz* en *Warwyk*, daar geplant, schoone Vrugten begonnen te dragen, en het daar gebragte tamme Vee, redelyk voortteelden. Zy vonden hier

ook

ook brieven van de Schepen *Amsterdam* en *de Witte Leeuw*, waar uit zy verstonden: dat *Mateliefs* Onderzeevoogd *Olivier van de Vivere*, alhier gestorven en begraven was, en deeze twee Scheepen, vervolgens den 13den van Wynmaand, haar Vaderlandsche reis hadden vervordert.

Toen zy zig nu na genoegen ververscht hadden, verlieten zy dit vermaaklyk Eiland op den 26ste van Wintermaand, koershoudende naar *St. Heleen*, daar zy nogmaals water en verversching innamen, en kwamen vervolgens in de voorzomer van 't Jaar 1608; met haar drie Scheepen behouden in Holland terug; meedebrengende een kostbaare lading van Speceryen en andere Indische Koopmanschappen.

Ruim een Jaar na dat de Vloot onder de Zeevoogd *van der Hagen* naar Indiën vertrokken was, en men hier te Landen indien tusschen tyd, verscheiden voordeelige tydingen ten opzigten van de gelukkige voortgang onzer Oost-Indischen Koophandel bekomen had; beslooten Bewindhebberen der Maatschappy in 't begin van 't Jaar 1605, weder een Vloot van twaalf wel toegeruste Scheepen derwaarts te zenden; en schoon de Koning van Spanjen, in de Lente van dit Jaar, kon goedvinden: om een streng Plakaat afte kondigen; waar by niet alleen aan de Hollanders en Zeeuwen, maar ook teevens aan alle volkeren, behalven de Spanjaarts en Portugeezen, op lyfstraf en verbeurte van goederen, verbooden wierd: naar de Indiën te vaaren, of aldaar eenigen handel te dryven; zoo vertraagden dit egter haar voorneemen geenzints, dewyl deeze Vloot kort daar aan in gereedheid was, om Zee te kiezen; over welke tot Opperbevelhebber wierd aangesteld, *Cornelis Matelief de Jonge*, die een der Bewindhebberen van de Kamer Rotterdam was, en welke Zeeheld door

zyn beleid ên dappere daden, met regt den Roem toekomt: van een der voornaamste grondleggers te zyn geweest, tot opbouw en glorie der Neerlandsche Mogentheid in de Oost-Indische Gewesten; gelyk wy zulks in 't verhaalen zyner verrichtingen, zullen trachten te doen blyken, en welke uitrusting aan de Maatschappy eên Somma van een Millioen, negen honderd twee en vyftig duizend, twee honderd negen en tachtig guldens kwam te kosten.

En wierd tot deeze Vloot, door de Kamer AMSTELDAM gelevert, de navolgende Seeven Scheepen, als:

Orangien of *de Oranjeboom*, groot 350 lasten, voorzien met 163 Man, waarop de Zeevoogd ên Schipper *Dirk Mol* bescheiden was.

Middelburg, groot 300 lasten, bêmant met 131 Koppen, Schipper *Simon Lambers Mau.*

Mauritius, groot 350 lasten, met 144 Man voorzien, waarop Schipper was *Claas Gerritsz.*

De zwarte Leeuw, groot 300 lasten, voorzien met 127 Man, Schipper *Abraham Mathysz.*

De witte Leeuw, groot 270 lasten, met 104 Man voorzien, daar Schipper op was, *Claas Jansz Melknap.*

De Groote Zon, groot 270 lasten, bemant met 156 Man, Schipper *Gerard Hendriksz Robel.*

Nassauw, groot 160 lasten, voorzien met 85 Man, Schipper *Wouter Jacobsz.*

Door de Kamer ZEELAND,

De Scheepen *Amsteldam*, groot 350 lasten, daar op de Onder-Zeevoogd, *Olivier van de Vivere* was, ophebbende 179 Man, Schipper *Reynier Lamberts.* En

De klyne Zon, groot 110 Lasten, voorzien met 67 Man, Schipper *Cornelis Jorisz.*

En door de Kamers DELFT en ROTTERDAM,

De Scheepen *Erasmus*, groot 270 lasten, voorzien met 143 Man, Schipper *Osier Cornelisz.*

De Provincien groot 200 lasten ophebbende 100 Man, Schipper *Antonie Antonisz*, of *zwarte Teun*.

En 't Schip *de Eendragt*.

Dus was deeze Vloot te zamen, met 1357 Man, behoorlyk geschut, Oorlogs Amunitie, en verdere voorraad voorzien.

Den 14den van Bloeimaand, zeilden de Zeevoogd, met de zeeven Amsteldamse Scheepen uit Texel, dog moest door Storm in Zeeland binnen lopen, van waar hy den 24sten, met de twee Zeeuwse Scheepen, weeder in Zee stak; en kwam vervolgens op den 14den van Hooimaand, voor *Ilha de Mayo* ten Anker. Daar hy 14 dagen moest vertoeven, om de Scheepen van de Maas intewagten; in welke tusschen tyd, de Vloot zig ververschten, en het Scheepsvolk dagelyks op de Jagt ging, waar in zy wel 1000 Bokken doodschoten; zonder dat de Portugeezen, die op dit Eiland waaren, of die van *St. Jago*, (in wiens gezicht dit Eiland lag) haar daar tegen durfden aankanten; door de goede order welke de Zeevoogd onder het Volk hieuw, die ook gestadig het strand, met gewapend Volk liet bezetten.

Hy verzeilden den 18den van daar, en verviel door tegenwinden, den 7den van Herfstmaand, aan 't Eiland *Annabon*, daar hy 8 dagen bleef. Zeilden vervolgens voorby het Eiland *Ascension*, en kwam den eersten van Louwmaand 1606, voor 't Eiland *Mauritius* ten Anker; daar hy de Zeevoogd *vander Hagen* met twee Scheepen ontmoeten, die zedert een Maand van *Bantam* vertrokken was, en hem de verovering der *Molukkes* bekent maakten; waar door de Maatschappy, de Speceryen handel, genoegzaam meester was geworden; dog omtrent het vermeesteren van *Malakka*, (waar toe *Matelief* van Bewindheb-

beren geheime last had,) gaf hy hem weinig hoop, alzoo de tegenwoordige Gezaghebber *André Furtado de Mendoza*, deeze plaats met zwaare Bolwerken had laten versterken, en daar in wel 8000 Man tot een Garnisoen had; ook hield hy den Koning van *Johor*, in zyn Hoofdstad belegert. waarom *Matelief* besloot: hoe eer hoe liever, deeze Bondgenoot der Maatschappy, te hulp te komen. ten dien einde vertrok hy met zyn Vloot den 27sten van *Mauritius*, passeerden den 22sten van Lentemaand *Sumatra*, en kwam den 28sten voor 't Eiland *Nicobar* ten Anker, waar de Vloot zig ververschten. Hy liet hier de Kreigsraad byeen roepen, en gaf haar zyn geheime last te kennen, om *Malakka*, zoo wel te Land, als te water, aantetasten. zyn grootste zwarigheid was, om het Scheepsvolk, dat slegts aangenoomen was om ter Zee te dienen, nu tot de Landdienst te beweegen, waar deeze in 't eerst, niet toe wilde verstaan; maar wanneer aan hun beloofd wierd: dat men by de verovering van eenige vyandelyke Scheepen, zoo naauw als voorheen, niet toe zoude zien; (alzoo zy toen, slegts vier ten hondert van de buyt kreegen.) ook dat byaldien de stad *Malakka*, stormenderhand verovert wierd; men dezelve, aan haar ter plundering zoude overgeeven; dog zoo de Portugeezen zig by verdrag overgaaven, dat men dan voor hun, een buitengewoone belooning, bedingen zou; stelden zy zig te vreeden, en beloofden aan alle de beveelen van den Zeevoogd, volkomen te gehoorzamen. om nu haar, des te meer hier toe aantemoedigen, liet hy verscheiden van hunne medemakkers los, die om ligten misdaaden in boejens zaten; en zeilden vervolgens den 30sten van Grasmaand, tot op een half myl na,

voor

voor *Malakka*; *a*) wanneer hy aanstonds, al de Sloepen bemannen liet, en zond dezelve op vier Scheepen af, die aldaar op de reeden lagen; welke op de eerste aanval, door de Portugeezen verlaaten wierden, egter schooten die van de stad, verscheide malen op ons Volk, dog zulks was van geen uitwerking, waar na de onzen, deeze Scheepen in 't gezicht der Vyanden, in brand staken. een van dezelve was 200 lasten, een 100 last, en de twee anderen, ieder 80 lasten groot.

Dien eigen avond, zond den Zeevoogd, nog een Sloep na de Koning van *Johor* (*b*), om deeze Vorst van zyn aankomst te verwittigen, en hem teffens te verzoeken? zyn magt met d'onze te vereenigen, om zoo gelykerhand, de stad *Malakka*, aan de Land en Zeekant te benaauwen. Eenige onzer Sloepen, namen ook zes Inlandsche praauwen, meest met kleedjes gelaaden, die zy in de Vloot bragten; maar wanneer de Zeevoogd bericht kreeg: dat deeze Vaartuygen, aan de Koning van *Queda* (*c*) behoorden; zond hy dezelve, aan deeze Vorst te rug, met een eigenhandige brief, waar in hy melden: Zyn voorneemen niet was, eenige Inlandse Vorsten te berooven, maar dat hy alleen gekomen was, om de stad *Malakka* te beleegeren. waar-

(*a*) Deeze Stad, legt op een uithoek van dezelve Naam, door de straat van *Sinkapoura*, van 't Eiland *Sumatra* afgescheiden, dezelve was in de magt der Portugeezen, die daar een sterk Kasteel hadden. waar uit zy van alle Inlandsche Vaartuygen, die deeze ZeeEngte passeeren moesten, en zwaare Tol vorderden.

(*b*) Dit *Johor*, lag digt by *Malakka*, wiens Koningen, eer deeze stad in handen der Portugeezen kwam, daar over geheerscht hadden, die hier om, in een geduurige Oorlog. met de Portugeezen waaren.

(*c*) Of anders *Keidah*.

waarom hy aan deeze Koning verzogt? geen voorraad of levensmiddelen, aan de Portugeezen te willen leeveren, alzoo hy anders genootzaakt zoude worden, hem meede als zyn Vyand aan te zien.

Daags daar aan, naderde de Scheepen de Stad tot op 3½ vadem water, en begonnen dezelve geweldig te beschieten, 't geen door de vyanden, niet onbeantwoord bleef; zelfs raakten een kogel, van een hunner batteryen geschooten, die ruim 27 pond zwaar was, in het Schip de witte *Leeuw*, dog deed weinig schaden. ondertusschen liet de Zeevoogd, met vier Sloepen, de Stad aan de Noordzyde bespieden; om te zien, of ons volk daar veilig landen kon. Maar deeze bevonden de grond, zeer week en moerassig; ook hadden de Portugeezen, hier van de lucht gekreegen, die aanstonds dit strand, met 200 man bezetten. — Den eersten van Bloeimaand besloot de Krygsraad, op het naby geleegen Eiland *Ilha, das Naos*, dat veel nader aan de Stad lag, een battery op te regten; waarop zy twee halve Kartouwen of 24 ponders planten, met een bezetting van 30 man, die hier mee, zoo een heevig vuur op de Stad maakten, dat de Jezuiten Kerk, en verscheiden huizen, daar door beschadigt wierden. Ook deed het geschut van de Scheepen, (schoon dezelve verder aflaagen) zoo een goede uitwerking, dat de Portugeezen, van hunne bateryen, aan de zuidzyde der Stad, weinig meer schooten. Waarop door de Zeevoogd, aan de Kreigsraad voorgeslaagen wierd: of men aan deeze zyde, zonder uitstel de landing zou doen. dan of men eerst de hulptroepen van de Koning van *Johor*, af zoude wagten; om dan gelyker hand, de loopgraaven voor de Stad te openen. Dog dat het na zyn

oor-

oordeel, het best was, de vyandelyk Vloot, die van *Goa* verwagt wierd, eerst op te zoeken, en was 't mogelyk te verstrooyen; waar na *Malakka* van zelfs in onze handen zoude vallen; alzoo de bezetting, welke slegts uit weinig Portugeezen, maar meest uit *Maleyers*, en andere Inlanders bestond, dan ligt de moed verlooren, en haar op goed kwartier zoude overgeeven.

De middelste voorslag, by de Kreigs-Raad goedgekeurt zynde, zond men aanstonds eenige manschap af? om den Koning van *Johor* tot een spoedige bystand aan te maanen; egter zaaten de onze ondertusschen niet stil, maar beschoten de Stad, nacht en dag zonder ophouden, zo van de Scheepen, als van hunne opgeregte Batteryen. daar en tegens, begon het vyandelyke vuur te verslaauwen, die ook (vreezende de onze aan de Zuidzyde zoude landen,) op den 4de haar zuider voorstad in brand staken. Ook zond onze Zeevoogd, vier welgewapende Sloepen, na de Noordzyde der Stad, om aldaar, kort onder de wal haar Ankers te werpen, en te beletten, dat de Stad van de Zeekant, geen voorraad of onderstand kreeg; gelyk deeze Sloepen, dan ook aanstonds een Inlandse Praauw, met twee Metaalen stukjes geschut, veroverden; waar van maar een Inlander, (zynde een Vryburger van Malakka) leevendig afkwam, schoon egter zwaar gekwetst; de overige daarin zynde Portugeezen, waaren door de onze dood geschooten. Deeze Inlander wierd aan des Zeevoogds Boord gebragt, aan wien hy verhaalden: dat de bezetting van *Malakka* (die slegts uit 80 Blanken, maar uit meer als 3000 Maleijers en Slaven bestond,) zeer bevreest waaren, voor het Hollandsche geschut, waar door 10 Portugeezen het leven verlooren hadden. Dat zy weinig levensmiddelen, maar

overvloed van kruit en lood hadden; en hunne eenigste hoop tot ontzet! op de verwagt wordende vloot van *Goa* was.

Niettegenstaande nu onze Zeevoogd, alle voorzorg gebruikten; wisten de Portugeezen egter middel te vinden, om twee fusten en eenige praauwen met versch volk, in de Stad te werpen; die door d'onze, vrugteloos nagejaagd wierden. met deeze nieuwe manschap, (welke uit 80 Portugeezen, en meer als hondert Indiaanen bestond) versterkt zynde, greepen de belegerden wederom moed, en begonnen op nieuws zeer sterk, op de Scheepen te schieten; daar en teegen, maakten d'onze tegens de Stad, weinig voortgang.

Den 13den van Bloeimaand, kwam een Vaartuig in de Vloot, met een eigenhandige brief van den Koning van *Johor*, waar in deeze Vorst melden: dat hy binnen vier dagen, met zoo veel volk zoude volgen, als hy met mogelykheid byeen kon kreigen. Gelyk ook op den 17den, des Konings broeder *Radja Bongso*, met eenige Galeyen en Fusten, die slegts met 300 man voorzien waaren, by onze Vloot aankwam. Maar de Koning, (die een zeer lafhartig Vorst was) scheen zelfs geen lust te hebben, de beleegering by te woonen, waarom hy zyn gezegde Broeder (een dapper Prins zynde) volkomen last gegeeven had: Om met onze Zeevoogd *Matelief*, zodanig een overeenkomst aantegaan, als hy oordeelden, naar tyds omstandigheid raadzaam te zyn.

Na dat *Radja Bongso*, door *Matelief*, in zyn Schip ontfangen was, begon men met malkander, over de beleegering van *Malakka* te spreeken; wanneer onze Zeevoogd eerst wilde weeten: met hoe veel manschap, de Koning deeze

Stad

Stad aan de Landzyde zoude aantasten; maar kon daaromtrent, van hem geen zeeker bericht kreigen, alzoo hy zeide: zyn Broeder zoo veel manschap zou zenden, als hy by een verzaamelen kon, maar om het nette getal te bepaalen, was hem geheel ondoenlyk. ook was zyn Broeder, door de gestadige Oorlog met de Portugeezen, zeer verswakt van geld en volk, 't geen dan ook de reeden was, waarom hy de bystand der Hollanders verzogt had. Vervolgens viel het gesprek, wanneer *Malakka* vermeestert was, wie als dan de Stad en het omgeleegen Land, zoude bezitten, 't geen de Zeevoogd oordeelden, met regt aan de onze behoorden, daarenteegen begreep *Radja Bongso*, die Stad en het omgeleegen Land, weder aan zyn Broeder moest gegeeven worden; alzoo de Portugeezen, dezelve met geweld, in zyn Ryksgebied gebouwt hadden, maar men zou aan de onze plaats vergunnen, om daar in een Logie en Pakhuizen naar goedvinden te bouwen, en onze Natie voor altoos, van alle Tollen ontheffen. Dog zulks stond *Matelief* gantsch niet aan, die hem daarop te gemoet voerden: Dat zyn Broeder geen de minste regt op de Stad, maar slegts alleen op de grond had, alzoo die door de Portugeezen daarop gebouwt was. Eindelyk kwam men met malkander overeen, in deezer voegen.

„ Dat men aan beide zyde, alles in 't werk
„ zoude stellen, om *Malakka* te veroveren; en
„ wanneer dit naar wensch gelukt was, stond de
„ Koning van *Johor* deeze Stad voor altoos aan
„ de Hollanders af, mits aan hem het gebied
„ over de voorstad, en het omgeleegen land
„ wierd gegeeven, daar egter aan d'onze vryheid

„ vergunt wierd, zoo veel hout te hakken, als
„ zy nodig zoude oordeelen.

„ By de verovering van *Malakka*, zou al het
„ Geschut en Oorlogs Amunitie, aan den Ko-
„ ning tot buit gegeeven worden, egter moest
„ de helft daar van, in de Stad blyven, ter tyd
„ toe, dezelve van geschut en voorraad, uit Hol-
„ land voorzien was. Maar alle de andere goe-
„ deren en koopmanschappen, welke in die Stad
„ mogte gevonden worden, zoude aan weder-
„ zeiden, elk ter helfte verdeeld worden.

„ Aan de Maatschappy, wierd voor altoos, de
„ vryen handel, in 't Koningryk *Johor* vergunt,
„ zonder daar voor, eenige Tollen of andere
„ lasten, te betaalen. ook vermogt de Koning,
„ aan geen andere Europische Natie, eenige han-
„ del in zyn ryk toestaan, zonder kennis en toe-
„ stemming, van onze aangestelde Gezaghebber
„ van *Malakka*.

„ Men zou ook met vereende kragten, de
„ Spanjaards en Portugeezen, alle mogelyke af-
„ breuk doen, en geen vreede met dezelve, buiten
„ wederzeidsche toestemming mogen aangaan.
„ maar ingevalle de Koning, of de Maatschappy,
„ tegens eenige andere Natien, den Oorlog mogt
„ verklaaren, zoude men aan beide zeiden niet
„ gehouden zyn, eenige onderstand te geeven,
„ dog door andere beoorloogt wordende, was men
„ egter verpligt, bystand te doen."

„ Over het verschil van Godsdienst, zou men
„ malkander niet lastig vallen, maar zou ieder
„ de Vryheid hebben, zyne Godsdienst behoor-
„ lyk waarteneemen, zonder dat de Christenen,
„ door de Mahomettaanen, of de Mahomettaa-
„ nen, door de Christenen, ontrust zoude mo-
„ gen worden.

„ In-

„ Indien eenige Onderdaanen des Konings en
„ der Maatſchappy, met malkanderen eenige verſchil, 't zy over ſchuld als anderſints mogte krygen, zou den gedaagden, voor zyn behoorlyke regter geroepen moeten worden.
„ Zoo het mogt komen te gebeuren, dat eenige
„ Onderdaanen der Maatſchappy, om begaane misdaaden by den Koning van *Johor* overliepen, zoude dezelven, weder in handen der Maatſchappy geſteld worden, gelyk ook in 't tegengeſtelde geval, d'onze zig verpligten: geen van s'Konings Onderdaanen, welke by d'onze overgeloopen waaren, aan te houden ofte verzwygen."

Deeze overeenkomſt, wierd door *Radja Bongſo* in Naam van den Koning van *Johor*, en door onze Zeevoogd *Matelief*, in de naam der Maatſchappy, op den 17den van Bloeimaand, eigenhandig onderteekent en beſwooren.

By een nader Articul wierd nog bedongen.
„ dat zoo het gebeurden, d'onze de Stad *Malakka*, met behulp des Konings, niet machtig wierden; verpligten deeze Koning zig egter, een ſtreek lands in zyn gebied, aan d'onze afteſtaan, om daarop, naar goetvinden der Maatſchappy, een ſterkten te bouwen."

Den 18den van Bloeimaand, tegens den avond, landen onze Zeevoogd met 700 Man, wanneer hy het Strand, met 400, zoo Portugeezen als Maleyers bezet vond; die egter aanſtonds door hem, vol verwarring in de voorſtad gedreeven wierden. maar wanneer hy de voorſtad naderden en zig verbeelden, deeze ſlegts van een houte beſchanſing voorzien was, bevond hy dezelve rontom, met een van aarde en ſteen 't zaam gevoegde, en met kalkgepolyſtmuur, die wel een vadem dik waar, verſterkt was, des hy daar tegens, eerſt op 150,

en daar na op 80 schreeden van deeze muur, twee bateryen liet opregten, waarop hy eenig geschut planten, en daar meede, de Poort der voorstad heevig liet beschieten. by het opregten dezer Bateryen, hadden d'onze, een sterk vuur van de Vyanden moeten uitstaan, waar door zy 6 dooden en 33 gekwesten bekomen hadden.

Maar wanneer zy, zoo goed doenlyk, agter haare Bateryen verschanst lagen, en niet ophielden, van de Voorstad te beschieten, besloot de vyand, die wel zag dat deeze niet te houden was; dezelve des middernachts in brand te steeken, na alvorens de bezetting, in de stad getrokken was; 't geen onze Zeevoogd, naderhand grootelyks berouwden, door dien hy ligt, deeze geheele bezetting, Krygsgevangen had kunnen maken, alzoo de gezegde muur, op verscheiden plaatzen, zeér vervallen, en door den vyand, slegts met takkenbossen en vulnis gestopt was, 't geen dan ook de reeden scheen te weezen, waarom zy zoo haastig, haar voorstad verlaaten hadden.

Daags daar aan, ging de Zeevoogd de Stad bezichtigen, maar bevond dezelve veel sterker, als hem te vooren gezegt was. Want was niet alleen met een zwaare muur, en verscheiden Bolwerken en Wachttoorens voorzien; maar ook door een snelvlietende Rivier beschut, welke voor de Stad, meer als 200 voeten breet, en zeer bezwaarlyk over te komen was, Alzoo door de Portugeezen de brug die over deeze Rivier geleegen had, was afgebrooken. Dierhalven zag de Zeevoogd wel, dat hy met zyn weinige manschap, deeze Stad, zoo ligt tot geen overgave zou dwingen; alzoo hy nu maar slegts 550 man by zig had; want zyn overige volk, waar van verscheiden gekwest en de overige ziek waaren, had

had hy weder naar boort laten brengen. Ook had hy van de Koning van *Johors* hulptroepen, weinig dienſt, door dien deeze Maleijers, zoo bloode en vreesachtig van aart waaren, dat zy op 't loſſen van een enkel handroer, aanſtonds in verwarring de vlucht namen. Tot den arbeid deugden zy ook niet veel, want *Matelief* beſlooten hebbende, nog een Batery tegens de ſtad op te regten, kon hy hun, met geen mooglykheid aan 't werk kreigen, op plaatzen waar zy, door 's vyands geſchut konde bereikt worden, dus het gevaarlykſte werk, door ons Volk verrigt moeſt worden. daar by nog kwam, als deeze aan 't werk waaren, en zy hun geweer maar even hadde neergelegt, wierd het zelve aanſtonds door de *Maleijers* geſtoolen, en wanneer men haar, hier over by hun Koning aanklaagden, hielden zy zig, of zy nergens van bewuſt waaren.

Wanneer deeze Batery nu geheel voltooit was, liet de Zeevoogd daarop vier ſtukken geſchut planten, waar meede hy wel haaſt, het geſchut der vyanden deed zwygen, maar maakten verders weinig voortgang tegens de ſtad, alzoo hy veel te weinig manſchap had, om daar tegens iets van gewigt, te kunnen onderneemen; en ſchoon hy den Koning van *Johor*, (die nu ook met eenige praauwen by de Vloot gekomen was,) om meerder onderſtand van volk verzogt? beloofden deeze Vorſt zulks wel aan hem te geeven, dog had daar omtrent, ook niet veel over zyn Volk te zeggen, door dien zulks meeſt van zyn Edellieden af hing.

Dus dan geen hoop hebbende, de ſtad met geweld te dwingen, liet hy die, zoo aan de Land als Zeekant, naauw inſluiten, en beſloot dezelve uittehongeren; alzoo hem bericht was: dat maar weinig levensmiddelen in *Malakka* waaren.

Toen

Toen dit op den 27sten van Bloeimaand, in 't werk gesteld wierd, zond hy de helft van zyn Volk en eenig geschut, na boord; en bezetten met 300 man, zyn verschansingen. Maar de vyanden hadden zoo ras niet vernoomen, dat de Zeevoogd zyn meeste geschut, weer Scheep had doen brengen; of greepen weer moed, en begonnen sterk op onze werken te schieten; 't geen *Matelief* noodzaakten, voor 't laast den Koning en zyn Grooten, om meerder hulp aantespreeken. Wanneer s'Konings Stadhouder, onze Zeevoogd tot antwoord gaf: dat het hem grotelyks verwonderden, hy by den Koning om meerder Volk aanhield, alzoo d'onze, *Amboina* en *Ternaten*, wel zonder bystand der Inlanders gewonnen hadden; en dat zy ook niet voor *Malakka* gekomen waaren, om te vechten; maar alleen, om de streid van verre te zien. dog dit antwoord, mishaagde egter den Koning en de meeste zyner Edellieden; ook voerden hem de Zeevoogd daarop te gemoet: dat hy aldaar met zyn Vloot gekomen was, tot bystand van den Koning, en zoo nu desselfs Edellieden hem deeze hulp weigerden, dat hy dan: (zoo zyn Majesteit zulks toestond,) wel middelen in 't werk zou stellen, om zulke hoogmoedige verraders van hun Vorst, naar verdienste te doen straffen.

Na dat men dan over en weder, langgenoeg getwist had, kwam men eindelyk tot een besluit, waar by de Koning en zyn Edellieden zig verbonden, om 1200 mannen, (welke egter meest Slaven waren,) aan *Matelief* te leveren, om het beleg met meerder kragt door te zetten. maar nu was weder de zwarigheid, wie men tot Hoofdman over deeze bende zoude aanstellen? Alzoo 'er een groote Jalouzie onder s'Konings Hovelingen was, en

en den een, aan den ander, zoo groot een gezach niet vertrouwden. men ſtelden wel *Radja Bongſo* als Bevelhebber voor, dog deeze, weetende met welke wispeltuurige Edellieden hy te doen had, ſloeg deeze aanbieding van de hand, ſchoon *Matelief* hier egter ſterk op aandrong. men ſcheiden dan vrugteloos, zonder omtrent het laaſte poinct, iets te beſluiten; waar door dan ieder Edelman, het gezach over zyn eigen Volk behield, 't geen naderhand groote wanorder gaf, en zelfs oorzaak was, dat *Matelief*, op zyn hoogſte 200 *Maleyers*, te gelyk in dienſt had, die dan nog zoo ſchroomagtig voor het vyandelyke vuur waaren, dat hy haar nooit, in eenige gevaarlyke onderneeming kon gebruyken; 't welk bleek, wanneer hy zyn Volk weer aan Land had doen komen, en beſlooten had, met 300 man van de zyne, en 800 *Maleyers*, de Rivier te paſſeeren, en ten dien einde, een zeker Pannenhuis had doen verſterken en met geſchut voorzien, om de Arbeiders, die de bruggen over de Rivier zoude ſlaan, te dekken.

Toen deeze bruggen nu in ſtaat waaren, om de overtocht te doen, (waar toe hy ook zyn Volk, in Slagorder had aangevoerd) kon hy in 't eerſt (met geen mooglykheid) eenige *Maleyers* beweegen, om hem over de Rivier te volgen. maar wanneer het op roven en plunderen aankwam, dan waaren zy dappere helden, want na dat d'onze, de rivier gepaſſeerd waaren, en een Klooſter dat aan de Zoom derzelve geleegen was, hadden ingenoomen en verſterkt, kon geen Indiaan zig uit de Stad begeeven, 't zy om kruyden of andere voorraad te zoeken, of wierden aanſtonds, door de *Maleyers* gevangen genoomen, en voor Slaven verkogt. dog als de Portugeezen, ſlegts een kleine uitval uit de Stad deeden, namen zy allen op het eerſte gezicht van hun, in verwarring de vlucht.

De

De Zeevoogd, dus dan tot den 4den van Zomermaand gesukkeld hebbende, zonder eenige merkelyke voordeelen op den Vyand te hebben behaald, die zig meestendeels binnen hunne verschansingen hielden, waar in zy door onze klyne magt, weinig ontrust konde werden; besloot by zyn voorneemen te blyven, en trachten van alle kanten, de toevoer naar de Stad te besetten, om den Vyanden door de hongersnood, tot overgaaf te noodzaaken. hy liet ook nog drie Veldstukjes, in 't veroverde Klooster leggen, waar meede hy, met redelyk voordeel, op de Stads wallen speelden; die door het geschut van de andere Bateryen, ook dagelyks gebeukt wierden; egter kon hy de Portugeezen, tot geen overgaaf beweegen, die al hun hoop tot ontzet! op de *Goasche* Vloot gevestigt hielden, en daar men dikwils, zeer verwarde tydingen van bekwam, alzoo men nu hoorden: dat dezelve naby was, en dan wederom: dat die nog wel twee maanden te rug zoude blyven. waarom *Matelief*, het Schip *de Witte Leeuw* en een Jagt, tot uitleggers gebruikten; om van deeze Vloot, niet onverwagt overvallen te worden. hy liet ook vervolgens, nog eenige verschansingen, zoo in een naby geleegen Bosch, als langs de rivier maken, en dezelve met behoorlyk geschut voorzien; waar door hy de Stad, hoe langs hoe nader kwam; schoon de Vyanden, geduurig uitvallen deeden, om ons het verder naderen te beletten; dog dezelve, waaren voor hun van weinig vrucht, alzoo zy meestendeels, met bebloede koppen, te rug gedreeven wierden.

Den 4den van Hooimaand, wierden twee Portugeesche Gallioten, naby *Malakka* ontdekt, aan wien de Gezaghebber *Furtado* (door een geheime weg)

weg) middel had weeten te vinden; aan de Opperhoofden te doen weeten: dat zy haar twee Scheepen in de brand moesten steeken, (schoon in een derzelyen, 80 Bhaaren Nagelen geladen was,) en dan trachten moesten, met hun manschap in de Stad te komen. Dog deeze last, wierd maar door hun slegts ten deelen uitgevoerd, alzoo zy hun Scheepen met eenige manschap, naar *Queda* zonden, en met de overige 42 man, wel alles in 't werk stelden, om binnen de Stad te komen, dog waar van 16, door de onze gevangen genoomen, en 6 doodgeslagen wierden; de overigen 20, raakten egter binnen de Stad.

Ons Volk, begon nu veel door ziektens te lyden, die zy zig egter meestendeels, door hun onmaatig gebruyk van Arak (*a*) en ongezonde vrugten, op den hals haalden.

Matelief, deed wel alle moeiten, om haar de Arak t'onthouden, dog zulks was vrugteloos, alsoo de *Maleyers*, het door de Bosschen heen, ter sluyk aan ons Volk bragten, die het zelve zomtyds by gebrek van geld, voor hun Kleederen of geweer van deeze Inlanders ruilden. Maar wanneer op den 14den, de twee Scheepen van de Maas, *Erasmus* en *de Provincien*, meede voor *Malakka* aankwamen, waar door onze Vloot versterkt wierd, greep ons Volk, wederom nieuwe moed; alzoo deeze Scheepen, aanstonds 145 man ontscheepten, om hun afgematten meedemakkers, te hulp te komen.

Den 18den, deed de Vyand een heevige uitval, op een van onze werken, daar de *Maleyers* de wacht hielden; die dezelve zoo achteloos

(*a*) Indiaansche Brandewyn, welke uit Ryst gestookt word.

loos waarnamen, dat bereids over de hondert Vyanden in onze verschansingen waaren, eer ons Volk zulks gewaar wierd; die, schoon maar 14 man sterk, egter met zulk een woeden op de Vyanden aanvielen, dat zy welhaast agter uit deinsden, en vervolgens de vlucht namen; by hun aftocht, kreegen zy een onzer Schildwagten gevangen, die door hun wreedelyk vermoort wierd; waar na zy hem het hoofd en de handen afkapten, en voerden toen deeze afgekapte leeden, als in Triomph na de Stad. Maar wanneer de Zeevoogd, deeze deerlyke mishandeling ter ooren kwam, liet hy door een Brief aan *Furtado* weeten: „Dat hy met het gevangen neemen van „ zyn Schildwagt, en nog een andere Nederlander, als een Kreigsman had gehandelt, „ maar dat hy teffens getoont had, een wreedaart te zyn, met deeze ongelukkige, zoo „ moorddadig te doen om 't leeven brengen, „ en daar en boven, nog een premie op 't „ hoofd van ieder Hollander gesteld had. Waarom hy besslooten had, deeze daad niet ongestraft te laaten; en by deezen, uit handen „ van hem *Furtado*, de Moordenaars eischten? „ die dit gruwelyk fait bedreeven hadden, dog „ by weigering van dezelve, zoude hy aanstonds, „ een der gevangen Portugeezen, in 't gezicht „ der Stad, doen ophangen; en zoo hy als dan, „ nog hardnekkig by zyn weigering bleef, zou „ de volgende dag, twee andere Portugeezen, „ het zelfde lot ondergaan." Deeze Brief, was door een *Chinees*, aan de Bevelhebber van *Malakka* overhandigt, waarop dezelve slegts geantwoord had: dat hy geen last, tot het vermoorden der gevangenen had gegeeven, en zoo *Matelief*, tot wraak, de gevangen Portugeezen wilde

de ophangen, hy zulks doen kon, alzoo hem dit weinig verscheelden.

Na men dit onvoldoenend antwoord, dan bekomen had, liet onze Zeevoogd daags daar aan, de gevangen Portugeezen het lot werpen, en een daar van, in 't gezicht der Stad, ophangen. vervolgens deed den Vyand, op den 4den van Oogstmaand, met 400 man, wederom een sterke uitval, waar by zy een onzer opgerechte sterktens, die door *Makyers* bezet was, in brand staken; waar uit deeze, in de grootste wanorder, de vlucht namen; dog de Portugeezen, wierden door den Zeevoogd, (die nog by tyds, met eenige versche manschap aanrukten,) in hunne verdere voortgang gestuit en genoodzaakt terug te weiken. By deezen ontmoeting, hadden d'onze 7 doden en 14 gekwetsten bekomen, dog aan de kant der vyanden, waaren dezelve veel meer. ook kreeg men van een gevangen overloper, die afgezonden was om onze werken te bespieden, door middel van hem te pynigen, bericht: dat de levensmiddelen binnen *Malakka*, tot een zeer hooge prys steegen, en daar dagelyks door gebrek als anderfints, wel tusschen de 30 en 40 menschen, kwamen te sterven; waardoor de Zeevoogd hoopten, haast meester van de Stad te zyn, byaldien de *Goasche* vloot, dezelve niet spoedig kwaam ontzetten.

Hy liet vervolgens Kreigsraad beleggen, en stelden aan de Scheepshoofden voor: om zoo ras mogelyk bres te schieten, en dan een storm op de Stad te wagen. dog dit had groote zwarigheid in, alzoo men van d'onze, slegts 400 man, tot den storm kon aanvoeren; en schoon de koning van *Johor* daar toe 800 man beloofden te leeveren, waaren dit meestendeels slaven en blo-

blodaarts, waarop weinig staat te maken was. Dog wanneer men hier over, tot den 14de van de laatstgezegde maand, handelden, zonder het met malkander eens te worden; kwam tegens den avond, een praauw door het jagt *de Kleine Zon* afgezonden, tyding brengen: dat de vyandelyke vloot in 't gezicht was. Waarop de Zeevoogd, aanstonds al zyn geschut en volk, bedektelyk scheep liet gaan; dog zulks, kon zoo geheim niet geschieden, of die van de Stad, kreegen kondschap daar van; die aanstonds haar best deeden om d'onze na te jagen, en ons laatsten volk, het scheep gaan te beletten. maar zy wierden door d'onze op 't strand, zoo wel ontfangen, dat veele van haar, de terugkomst vergaaten.

Wanneer nu al ons volk, zonder een man te verliezen, waaren scheep gegaan; bevond de Zeevoogd op zyn byhebbende 11 Scheepen, als *Orangien*, *Middelburg*, *de Groote Zon*, *Erasmus*, *Nassauw*, *de Provinciën*, *Mauritius*, *Amsteldam*, *de Zwarte en Witte Leeuw* en *de Kleine Zon*, 1200 Eeters; waaronder 32 gekwetsten en 162 zieken waaren. daarentegens wierd men onderricht; dat de vyandelyke vloot bestond: in 18 groote Gallioenen, 4 Galeyen, 1 Karveel, en 23 Fusten, waarop 3754 blanken, en wel tweemaal zoo veel zwarten waaren.

Deeze vloot, was door de onderkoning van *Goa*, *Don Martin Alfonso de Castro*, op last van den koning van *Spanje*, in 't begin van dit jaar 1606. uitgerust, en was op hoog bevel, aan alle Spaansche en Portugeesche Officieren en Bevelhebbers van Fortressen, gelast: op verbeurte van haar ampt, zig op deeze vloot, scheep te begeeven; ook waaren tot die uitrusting, zeer groote schatten, uit de Spaansche en Portugeesche In-

di-

dische gewesten, byeen verzamelt; en verscheiden voornamen kooplieden, van *Goa* en andere plaatzen, onder zwaare schattinge gesteld, om door dien weg, deeze vloot, voor *Indiën* ontzachelyk te maken; en daar meede, eerst den koning van *Atsjien* aantevallen, hem uit zyn ryk te verdryven, of cynsbaar aan *Spanjen* te maken, en een sterkten in de mond van zyn haven, opterichten. Van daar na *Johor* te zeilen, en deeze koning geheel uitteroeijen, dan *Pahan*, *Pattani*, *Bantam*, *Amboina* en *Ternaten*, te veroveren; en onder hun geweld te doen bukken, om zig dus, geheel meester, van de voornaamste Indische gewesten te maken.

De Spaansche onderkoning, liep dan met deeze gevreesden vloot, in 't midden van Bloeimaand, van de bhaar van *Goa* in zee, en wenden aanstonds de steeven naar *Sumatra*; daar hy vervolgens, voor *Atsjien* ten anker kwam, en van de koning vorderden: de geheele betaling deezer vloot, overgifte der Hollanders die in zyn gebied waaren, plaats tot het bouwen van een Kasteel aan den oever der zee, en nog laatstelyk, een geheele scheepslading peper. en wanneer hy hierop, een weigerend antwoord bekwam, veroverden hy aan de zeekant, een kleine sterkten. Maar wanneer de koning van *Atsjien*, met zyn leeger hem tegentrok, verliet hy zyn bekomen voordeel, en voerden hier verders, niets van belang uit. Daarna wierd hem, door een brief van *Furtado* onderrecht: dat d'onze, *Malakka* beleegerd en naauw ingeslooten hielden, en dat in 't Zuiderdeel van Indiën, wel 30 Hollandse Scheepen waaren, waarom hy spoedig zyn bystand verzogt? 't geen deeze ook aanstonds te werk stelden, en waande zelfs, (door

zyn hoogmoed verblind,) dat zoo ras hy met zyn vloot, slegts in 't gezicht der Hollandse Scheepen zou gekomen zyn, deeze zig aanstonds, op genaden zoude overgeeven; alzoo hem verkeerdelyk onderricht was: dat ons meesten volk, door de langduurige beleegering afgemat was, en zy al haar kruit, voor *Malakka* verschooten hadden; waar door zy buiten staat zoude zyn, eenige tegenstand te doen. In deeze meening dan zynde, kwam hy met zyn vloot den 13den van Oogstmaand, omtrent *Cabo Rachado*, wanneer dezelve, door onze Uitleggers ontdekt wierd, die dan ook met een praauw, aan de Zeevoogd *Matelief*, daar van tyding hadden gezonden.

Wy hebben hier voren gezien, dat onze Zeevoogd op zyn elf Scheepen, slegts duizend weerbaare mannen had, egter was zyn dapperheid zoo groot! dat hy met voorkennis van zyn Scheepsraad, resolveerden: de vyandlyke vloot op te zoeken, eer dezelve hem op 't lyf mogt vallen dierhalven liet hy op den 17de, met Zonnen opgang, de ankers ligten; (nadat hy aan den koning van *Johor* verzogt had? om met zyn praauwen, alle toevoer naar *Malakka* te beletten.) tegens den middag, kreeg hy de vyandlyke vloot in 't gezicht, waar mede hy tot na Zonnen ondergang, heevige schutgevaarte hield, en daags daar aan, kloekmoedig den stryd hervatten; wanneer het gebeurden: dat een van 's vyands Gallioenen, het Schip *Nassau*, (eer dit zyn ankers geligt had,) aan boord raakten, en de Schepen *Orangien* en *Middelburg* toeschooten, om het zelve te ontzetten; maar deeze twee Scheepen, raakten door ongeluk ook malkander aan boord, waarop de Onderzeevoogd der Portugeezen,

zen *Alvaro Carvalho*, aanstonds het Schip *Middelburg* aan boord klampte, gelyk ook 't Gallioen van *Don Henrique de Norinha*, aan 't Schip *Orangien* op zy raakten, en het Gallioen van *Don Duarte de Guarra*, dit Schip voor de boeg kwam. dog het Schip *Mauritius* klampte dit laatste Gallioen aan, waarop een heevig gevegt aan weerskanten volgden; alzoo de Portugeezen haar dapper met het werpen van vuurpotten, en d'onze, zig met schieten verweerden; dog eindelyk schoot *Mauritius*, dit Gallioen in brand, en redden zig zelfs daar van. Maar het Schip *Middelburg* en de beide vyandlyke Gallioenen, bleeven aan malkander vast, zonder dat *Middelburg* middel zag, om zig van hun t'ontslaan; dus verbranden deeze drie Scheepen, in 't gezicht der beide vlooten; dog het volk van *Middelburg*, wierd egter meest door onze Sloepen geborgen. maar *Alvaro Carvelho* met 40 of 50 van de zynen, geraakten in de Sloep van 't verbrande Schip *Middelburg*, dog wierden vervolgens, door het volk van 't Schip *Orangien*, alle doodgeslagen; zonder zelfs de Onderzeevoogd *Carvelho* te spaaren; schoon *Matelief*, daartoe alle moeiten had aangewend.

Het Gallioen van *Don Henricque de Norinha*, bleef aan 't Schip *Orangien* vast, en wierd door onze Zeevoogd, (die dit Gallioen, al twee vlaggen ontnoomen had,) bevoolen: zyn vlag te stryken, en zig gevangen te geeven; waarop de Portugeesche Bevelhebber, wel iets antwoorden, dog zulks kon door 't heevig schieten der andere Scheepen, niet verstaan worden. hy streek egter zyn vlag, en scheen zig overtegeeven; zelfs liet hy toe, dat *Matelief* een kabeltouw aan zyn besaans Mast vast maakten, om hem hier mee,

op zyde van zyn Schip te haalen; in verbeelding zynde, dat hy hem reets in zyn geweld had; waarom hy ook aan de andere Scheepen bevel gaf: op dit Gallioen niet meerder te schieten. Maar wanneer hy door de sterk gaande ebbe, genoodzaakt wierd zyn Ankers te laten vallen, en aan zyn veroverde prys, meede daar toe bevel gaf; scheen deeze, daar in 't eerst aan te zullen voldoen; dog zoo ras des Zeevoogds Anker hieuw, brak het touw van de besaans mast, waar door dit Gallioen, onder begunstiging van de zwaare ebbe, langzaam agter uit dreef, en ontkwam dus door list onze handen; schoon hy van alle kanten, door ons heevig schieten doornageld, en in groot gevaar was van te zinken, en voorby het Schip *Mauritius* komende, liet hy een witte Vlag wayen, deeze gaf hem daarop uit spyt, de volle laag; egter kon zulks weinig helpen, alzoo hy langs hoe meer agter uit dreef, en *Mauritius* door de sterke eb, zyn ankers niet durfden ligten. waarna eenige Galleyen toeschooten, die hem uit ons gezicht roeiden.

Het Schip *Nassau*, was door de twee Portugeesche Gallioenen in brand geschooten, dog het volk wierd door onze Sloepen, op zes man na, geborgen.

By dit gevegt, hadden d'onze twee Scheepen en 24 man verlooren, waaronder was, *Dirk Mol*, en *Willem van Hagen*, de Schipper en Koopman van 't Schip *Orangie*; waar aan *Matelief* veel verloor, alzoo de eerste een dapper en de andere een zeer ervaaren man was, gelyk ook van de vyand, twee Gallioenen verbrand, maar wel 400 man, doodgeschooten en verdronken waaren; onder welke, hun Onderzeevoogd *Alvaro Carvelho*, de Hoofdman *Duarte de Guarra*, en nog tien andere voornaamen Scheepshoofden.

Den

Den 20sten van Oogstmaand, wanneer *Matelief* zyn bekomen schaden, zoo goet doenlyk hersteld had; besloot hy de vyandlyke vloot weer op te zoeken, gelyk de beide vlooten, ook op den 22sten, in malkanders gezicht kwamen, wanneer de Portugeezen, weer het heevig schieten van onze Scheepen moesten uitstaan. Daar en teegen deeden zy niet, als met allerlei vuurwerken, in onze Scheepen te werpen; om daar door, dezelve in brand te schieten. Zelfs was het voorneemen van hun Onderkoning, om wanneer onze Scheepen, eenige der zyne enterden, dan aanstonds zodanige zyner Scheepen, zelfs in brand te steeken, en daar door onze Vloot, geheel te vernielen; alzoo hy wel drie Scheepen, tegens d'onze een, te verliezen had. Dog dit gevegt was van weinig belang, en wierd door de aankomende nacht gescheiden. Maar daags daar aan, kwam de vyand, met volle zeilen op onze vloot af, dog doordien onze Scheepen 's Nachts door de sterke wind, van een geraakt waaren, en 'er een merkelyk ongenoegen en weerbarstigheid, onder 't Scheepsvolk ontstond, veroorzaakt door de Matroozen, die op de verbrande Scheepen bescheiden waaren geweest, en met het verliezen derzelve, haare maandgelden hadden verlooren, deeze hadden het andere Scheepsvolk opgehitst, om 't slaan te weigeren. maar die oproerigen hoop, wierd van *Matelief*, wel haast tot reeden gebragt; egter vond hy raadzaam 's vyands oog te ontweiken, en met zyn vloot na *Johor* te zeilen, daar hy den 13den van Herfstmaand, op de rivier ten Anker kwam. gelyk de vyanden, ook regelregt naar *Malakka* liepen, zonder d'onze na te jaagen.

Onze Zeevoogd vertrok den 18den na *Batoe-Jawer* (*a*), daar hy van den koning vriendelyk verwelkomt wierd. Deeze Vorst had kort na 't vertrek van onze vloot, door onwilligheid van zyn volk en gebrek aan moed, het beleg van *Malakka* geheel opgebrooken, en was weder naar deeze zyn hoofdstad gekeert, waarover hy door *Matelief* berispt wierd. die hem vermaande: om zyn hoofdstad, dog zoo ras mogelyk te versterken, volgens het plan, 't geen hy hem overgaf, alzoo de bezetting van *Malakka*, nu door hun vloot merkelyk versterkt, hem zekerlyk op 't lyf zoude vallen. ook verzogt hy hem? om eenige verversching en buskruit, waar aan hy groot gebrek had, maar van het laatsten, was hier weinig voorraad, en dan nog zeer slegt.

Hy hield ook vervolgens, zeer sterk by de koning aan: om het geslooten verbond voor *Malakka*, te vernieuwen; alzoo aan het eerste lit van 't zelve, door het niet inneemen dier Stad,

(*a*) *Batoesawer*, lag 5 a 6 mylen van de mond der Rivier van *Jobor*, en wel ter plaatzen, daar die rivier, schoon, breet, diep en zoet is. het land was aldaar laag, en de meeste huizen, stonden aan weerskanten langs de rivier op staaken. Het was in twee (zogenaamde) Steeden of Vestingen verdeeld, als *Batoesawer*; en *Kota Sabrang*. de eerstgemelde Stad was omtrent 1300 schreden in 't rond, zynde meest een vierkante plaats, met houte pallissaaden van 40 voeten hoog, omringt; en hier en daar, met eenige slegte flankeering voorzien. het was van binnen sterk bebouwt, dog meest met laage hutten, van een soort van stro, (Atappe genaamt) opgeregt: egter was 's konings Paleis, en eenige huizen der voornaamste hovelingen, van hout getimmert.

Kota Sabrang was omtrent 4 a 500 treden in 't rond, en ook digt bebouwt. het lag in de vlakte, en de naaste bergen, lagen daar een vierde uur van af. deeze beide plaatsen waaren na haar groote, zeer volkryk, alzoo daar in, wel 3 a 4000 weerbaare mannen waaren.

Stad, niet voldaan kon worden; en men ter dier tyd, de huid verdeeld had, eer de Beer gevangen was. waarom hy nu van den koning, een streek grond vorderden, 't zy op 't vaste land, of op een der naby geleegen Eilanden, om daarop woonhuizen, lootsen tot het bergen van koopmanschappen en wapenen, benevens een Scheeps-timmerwerf te doen maken. wanneer hy zorgen zou, dat deeze aangelegde plaats, van behoorlyke Inwoonders uit *Holland* en elders, die in allerlei handwerken bedreeven waaren, voorzien wierd. waardoor 's konings land, merkelyk verbetert, de koophandel in zyn ryk in bloei gebragt, en hy van alle noodwendigheeden, overvloedig door d'onze, verzorgt kon worden.

Daarentegen eischten *Radja Bongso*, uit naam van de koning: dat de Maatschappy, hem met volk, geschut, amunitie van oorlog en verdere voorraad, op zyn verzoek moesten voorzien, en hem teegens alle zyne vyanden, zoo aanvallenden, als verweerenden, te hulp komen; en moest ook de Maatschappy aan hem, 1000 Ryksdaalders ter leen verstrekken; egter verbond hy zig, geen anderen gelden te vorderen, voor en al eer deeze eerste leening, door hem voldaan was. Ook begeerden hy; dat de Zeevoogd met zyn vloot, aldaar zoo lang moest blyven leggen, tot 'er andere Scheepen, uit *Holland* waaren aangekomen; om daar door, de Portugeezen van *Malakka*, in bedwang te houden. Zoo *Matelief* nu hem belooven wilde: aan dit alles te zullen voldoen, zoude hy hem aanstonds een streek gronds geeven, om daarop, alles, naar zyn goetvinden te mogen stellen.

Op deeze Eisch van den koning, antwoorden on-

onze Zeevoogd: dat de Maatschappy hem wel wilde te hulp komen, teegens de Spanjaarts en Portugeezen, hun gezwooren vyanden, en ook belooven, met haar, geen vreede te zullen aangaan, zonder dat hunne Indische bondgenooten daar in begreepen waaren. Maar zoo zyn Majesteit mogt goetvinden den Oorlog aan eenige Indische Mogendheeden te verklaren; gelyk hy voorneemens was, aan de koning van *Atsjien* te doen; dat zy hem daaromtrent, niet behulpzaam wilde zyn. alzoo het de Heeren Algemeene Staten, veel min de Maatschappy, haar gewoonte niet was, tegens volkeren, die haar in 't minst niet beleedigt hadden, eenig geweld te gebruiken. dog omtrent het ter leen verstrekken van 1000 Ryksdaalders, begreep hy: dat zyn Majesteit zeer geringe gedachten, van het vermoogen der Maatschappy had: alzoo dit, slegts maar een kleinigheid was, die hy uit zyn eige beurs, aan hem wel wilde verschieten; of hem daar voor, by zyne terugkomst in *Holland*, allerlei geweer na zyn zin koopen; zonder daaromtrent, eenige Intrest te vorderen. Maar wat aanbelangde het verzoek: dat de vloot daar werkeloos zoude blyven leggen, zulks zoude hy, in geenen deelen voor zyn meesters kunnen verantwoorden, alzoo hy volgens haar last, nog verscheide Plaatzen, om te handelen, moest aandoen; en ook twee zyner Scheepen, in Wintermaand, belaaden naar *Holland* moest zenden.

Dat het hem ook zeer vreemd voorkwam: zyn Majesteit nu met deeze vorderingen voor den dag kwam, daar hy hem zyn eerste verzoek: omtrent het aanvallen van Indische Vorsten, by de beleegering van *Malakka*, al geweigert had; en hy nu maar te zeggen had? of hy aan de

Maat-

Maatschappy, een streek lands wilde vergunnen of verkopen, en verders: het verbond voor Malakka geslooten, van waarde houden of niet, alzoo hy anders: by de koningen van *Atsjien* of *Queda*, daaromtrent wel te regt zoude komen.

Op deeze hartige Taal, begon *Radja Bongso* te aarselen; en beloofden aan de Maatschappy een streek gronds te geeven; dog niet in de vesting *Batoesawer*, 't geen *Matelief* te vooren aan hem verzogt had. Ook wierd het verbond van Malakka vernieuwt, en op den 23sten van Herfstmaand, aan beide zyde getekent en bezworen. Daar en tegens beloofden onze Zeevoogd: nog twee maanden, om en naby *Malakka* te zullen kruisen, in welke tusschentyd, de koning aannam: zyne meergemelde hoofdstad, volgens het opgegeeven bestek, te zullen versterken.

Den 7den van Wynmaand, nam de Zeevoogd afscheid van den koning, wanneer hy van 's konings broeder hoorden: dat door eenige *Maleyers*, 7 a 8 man van de bezetting van *Malakka* waaren gevangen genoomen; uit welke hy verstaan had: dat de nieuwe Bevelhebber van Malakka, *Don Antonio de Meneses*, dit bewind niet had willen aanneemen, of men moest eerst, met de koning van *Johor* vreede maken. *Matelief* vroeg hem? wat zyn broeder daaromtrent besluiten zou; want zoo hy, aan deeze list der Portugeezen het oor wilde leenen, zou hy de Hollanders; die om te handelen by hem zoude blyven; weer na boord doen keeren; alzoo hy haar, aan de wraak van dien verradelyke landaart, niet wilde blootstellen. maar *Radja Bongso* verzekerde hem: dat zyn broeder, in geenen deelen van het opgeregte verbond met d'onze, zou-

zoude afgaan; alzoo hem het loos gevley der Portugeezen, ten overvloede bekent was.

De Zeevoogd vertrok vervolgens na boord, daar hy alles in wanorder onder het volk vond, alzoo de Matroozen van de verbrande Scheepen, op nieuw een opstand hadden verwekt, dog door deeze met Glorie, en die met hoop op buit te streelen, bragt hy de siedende gemoederen tot bedaaren. en hoorende dat 'er weer Portugeezen op weg waaren, om eenige Voorraad Scheepen naar *Malakka* te geleiden, zoo ligte hy zyn Ankers, en kwam den 18den op de hoogte van die Stad; maar zoo verre van den Oever, dat hy niet regt ontdekken kon, hoe veel Scheepen daar op de Rheede lagen. Hy besloot egter met de Scheepen *Orangie*, *de Groote Zon*, en *De Vereenigde Provincien*, voor uit te Zeilen, en daarmeede het eerste Vyandlyk Schip dat hy op de Rheede ontmoeten, aan te vallen. egter inbesten zyn Ses overige Scheepen, hem kort volgen; om daar door de andere Vyandelyke Scheepen, in bedwang te houden.

Den 20sten naderde hy *Malakka*, en vondt dat 'er Ses groote, en een klein Schip, op de Rheede lagen; waaronder het Gallioen van de Onder Koning, *La Concepcion* genaamd, dat het best gewapende van allen was, en de Gallioenen de *St. Nicolas*, *St. Simeon*, *Todos los Santos*, *Sante Cruz*, *Sant Antonio*; en nog een ander Gallioen.

De Gallioenen *Le Concepcion*, en *St. Nicolas*, lagen onder aan de Rheede, waarom *Matelief* goetvond, deeze met zyn drie Scheepen eerst aan te vallen; dog kon zulks, door de groote stilte, niet voor den 22sten in de Morgenstond verrichten. wanneer hy aanstonds, op de *St. Nicolas*, zyn-

(zynde 's Vyands Onder Zeevoogd) aanviel, en hem de volle laag gaf; waarna hy hem, aan Stuurboord, *De Groote Zon*, aan bakboord, en de *Provincien*, hem van agteren aanklampten. het gevegt was aan beide zyde heevig, alzoo 's Vyands Scheepen, zeer sterk bemand waren. egter had *Matelief* middel gevonden, de Kabeltouwen van de Ankers, en die waarmede het aan des Onder Konings Gallioen vast lag, te kerven; en sleepten hem dus, in 't gezicht van de Onder Koning, doordien 'er een heevige Landwind woey, na zee. Hier wierd het weer heevig beschooten, maar ons volk, dat nu vuurig op de buit geworden was, zulks verveelende, sprongen zoo manlyk (egter eenigsints tegens de zin van de Zeevoogd) in de *St. Nicolas* over, dat zy daar alles vermoorde wat hen tegenstand bood, zodanig dat van 265 Soldaaten, behalven de zwarte Bootsgezellen, die op de Gallioen waaren; slegts 7 of 8 het leeven behielden, zonder d'onze, hierby een man verlooren, dog zy hadden egter in de eerste aanval verscheide gekwetsten bekomen.

Wanneer dit Schip nu verovert was, wilde *Matelief* het zelve, gaarne by zich behouden, om ten teeken zyner overwinning te dienen. Maar doordien de Onder Koning met zyn Vloot, op onze andere ses Scheepen was aangevallen; wierd hy genoodzaakt, deeze by te springen, en gaf zyn veroverde Prys aan *Gerrit Robol*, Schipper op de *Groote Zon*, ter bewaaring over. dog deeze had het slegts met een dun Kabeltouw, aan zyn Schip vast gemaakt, en zette toen alle Zeilen by, om het zelve verder Zeewaards te sleepen. *Matelief*, hier van verwittigt, riep hem toe: dat hy het zelve aan een zwaarder Kabeltouw moest vast maaken, of anders het aan alle hoeken in brand

stee-

steeken; dog Schipper *Robol*, wilde na dit bevel niet luisteren. Waarna het touw brak, en het Gallioen kwam (door zyn agteloosheid) weder in de handen der Vyanden.

Ondertussche klamte onze Onder Zeevoogd, het Gallioen *St. Simeon* aan, dog dit wierd door een ander groot Gallioen geholpen, maar wanneer hy vervolgens door de *Zwarte Leeuw* en *Mauritius* ondersteunt wierd; schooten zy dit laatste Gallioen in brand, zodanig dat het zelve, met al het Volk in de lucht Sprong.

Het Schip *Erasmus*, hadt het Gallioen, *St Crux* aan boord geleegen, dog raakte daar weer af; schoon op dit Gallioen al 100 dooden waren. Maar nu door *Mauritius* geholpen, vermeesterde zy het zelve, niettegenstaande het 11 Metaalen, en 4 Yzere Stukken ophad.

De nog overig zynde Vyandelyke Scheepen, die meest reddeloos geschooten en vol dooden waaren, raakten wyd en zyd verstrooit, en de opkomende nacht, stuiten onze verdere zeegen.

Veele Edellieden der *Portugeezen* waaren in deeze Slag gebleeven, waarvan de voornaamste waaren *Don Ferdinando Mascarenhas*, Hoofdman op 't Gallioen *De St. Nicolas*, en *Don Francisco de Norinha*, Hoofdman van 't Gallioen *Todos los Sanctos*, benevens nog vier andere Scheeps Bevelhebbers, ook hadden zy 521 blanke Soldaaten verlooren, volgens een onderschepten Brief, door hun Onderkoning geschreeven, die hy naar *Queda*, aan zyn verstrooide Vloot had gezonden, waar in hy de Scheeps Opperhoofden vermaanden: om geen Slag, weer tegens de Hollanders te wagen.

Dus wierd door onze Zeegenryke wapenen! de Spaansche en Portugeesche hoogmoed, op nieuws gedempt. Zelfs zodanig, dat koning *Philips*, de

lust

lust verging, om zoo een talryke vloot, weer in Indiën uitterusten.

Ons verlies zou zeer gering geweest zyn, zoo niet eenig Scheepsvolk van de Onderzeevoogd, *de Zwarte* en *Witte Leeuw* en de *Provintiën*, verhit op buit; ieder in hun Sloepen gesprongen, en na het veroverde Gallioen *St. Cruz.*, geroeid waaren, om het zelve te plunderen, en daar werkelyk mee doende waaren. Toen in dit Gallioen, zeer schielyk brant in 't kruit ontstond, waar door zy, te zamen 75 man sterk zynde, met het zelve in de lucht sprongen, zonder dat van dit Schip of volk, iets geborgen wierd. Onder deeze verongelukten waren: Schipper *Klaas Jansz. Melknap*, *Jacques de Colenaer* en *Hans van Hagen*, Opper- en Onderkoopman op de *Zwarte Leeuw*, de voornaamsten.

Den 23sten van Wynmaand, besloot *Matelief*, de Onderkoning optezoeken, dog alzoo deeze, zyn Gallioen genoegzaam op 't drooge gezet had, kon hy hem niet bereiken; maar ontmoeten te lywaart van hem, het Gallioen *St. Simeon*, dat hy aanstonds aan boord klampten; maar alzoo dit in de Slag van daags te voren, geheel reddeloos geschooten en 45 dooden bekomen had; waaronder hun hoofdman *Don Francisco Sotomajor* was; gaf *André Pesoa*, die hem vervangen had, zig zonder slag of stoot over. Men bevond in dit Gallioen niet boven de 20 man, dog 14 metaalen en 2 yzere stukken geschut, 3000 ℔ buskruit, en eenige mondbehoeftens.

Het Schip de *Groote Zon*, had ondertusschen een klein Scheepje van *Negapatam* genomen, dat met 30 baalen kleedjes, en eenige ryst, olie, en boter geladen was. Vervolgens wierp onze Vloot het Anker, wanneer zy de goederen, uit

dit Scheepje, en 't veroverde Gallioen, losten, waar meede zy tot den 30sten beezig waren; Schoon dit zeer tegens de zin van veele Scheepshoofden was, die zeiden: men door deeze werkloosheid, den vyand te veel tyd gegeeven had, om zyn verstrooide macht te verzamelen. Om dan dit verwyt niet langer te hooren, deed de Zeevoogd den 31sten des 's morgens, ςeyn, om de Ankers te ligten, en zeilden met de Vloot, tot op de Rede van *Malakka*, daar hy het Gallioen van de Onderkoning, en nog twee groote Gallioenen, aan de grond zag zitten; des hy aan de kreigsraad verzogt? om te mogen weeten: op wat weize, men deeze Scheepen het best zoude aantasten, alzoo men met geen van onze Scheepen, dezelve kon naderen, wilde men niet meede, op 't drooge vast raaken.

Toen men nu hier over lang getwist had, zag men tegens den avond, de vlam uit de drie Gallioenen opgaan! veroorzaakt door de brandende lonten, welke door de vyanden, in dezelve verspreid waren, eer zy ze, uit vrees voor d'onze, verlaaten hadden. dus wonnen zy ons, hier mede, veel moeite uit. Men kan hier uit nagaan, hoe verre *Matelief*, de vrees onder de Portugeezen had! alzoo zy zulke vervaarlyke Zeekasteelen, zonder dat dezelve door ons geschut bereikt konde worden, moedwillens in brand staken, en dus door de vrees, op hun eigen boezem woeden. Ook had de Onderkoning, nu slegts maar 7 Scheepen, van zyn verbaazende vloot! meer overig, met welke vloot hy, geheel Indiën! scheen te zullen verwoesten. Om nu onze Leezer, daar van een regt denkbeeld te geeven; zullen wy hier een nette Lyst, van deeze schier onverwinnelyke Vloot! laten volgen.

1. Het

1. Het Gallioen van de Onderkoning, genaamt *Nossa Senbora de Conception*, was groot 500 lasten, waarop Hoofdman was, *Manoël de Mascarenbas*, voorzien met 24 stukken en 180 blanke Soldaten, behalven de blanke en zwarte Bootsgezellen.

Dit Gallioen, is door last van den Onderkoning, op den 31sten van Wynmaand, voor *Malakka* verbrand; uit vreeze! het anders door d'onze zou geschied zyn.

2. *Sant Salvador*, was groot 450 lasten, waarop Hoofdman was *Alvaro de Carvelbo*, had 180 blanke Soldaten, buiten de blanke en zwarte Bootsgezellen, en was met 18 stukken geschut voorzien.

Dit Gallioen, is door *Matelief*, den 18den van Oogstmaand, by *Cabo Racbado* verbrand.

3. *Sant Nicolàs*, groot 400 lasten, staande onder de Hoofdman *Don Fernando de Mascarenbas*; voorzien van 19 metaale en 3 yzere stukken kanon, en met 160 blanke Soldaten.

Dit Gallioen, wierd door onze Zeevoogd, op den 22sten van Wynmaand, voor *Malakka* overwonnen; waar van slegts 8 man van 't Scheepsvolk, in 't leeven bleef; dog wierd door achteloosheid van Schipper *Robol*, die het op 't Sleeptouw genomen had, weder verlooren; egter is het door last van den Onderkoning, op den 31sten van gezegde maand, op e Ree van *Malakka* verbrand.

 4. Het

4. Het Gallioen, van *Don Henrique de Norinba*, was groot 450 last, voorzien van 14 metaale stukken en 160 Soldaten.

Dit is op den 18den van Oogstmaand, door d'onze, by *Cabo Racbado* verovert.

5. *Santa Cruz*, was groot 300 last, voorzien met 80 blanken Soldaten en 10 metaale stukken, waarop Gezaghebber was, *Sebastian Soarez*.

Dit Gallioen, is op den 22sten van Wynmaand, door *Matelief*, voor *Malakka* geplundert en verbrand.

6. *Sant Simeon*, groot 450 last, daar Bevelhebber van was, *Don Francisco de Sotomajor*, en was met 160 blanke Soldaten, 16 metaale en 2 yzere stukken kanon voorzien.

Dit Gallioen, wierd op den 23sten van Wynmaand, door d'onze voor *Malakka* overwonnen, geplundert en verbrand.

7. *Todos los Sanctos*, was groot 400 last, waar op Hoofdman was, *Don Francisco de Norinba*, met 130 Soldaten.

Dit is door *Matelief*, op den 22sten van gezegde maand, zonder iets daar van te behouden, verbrand.

8. Het Gallioen van *Don Duarte de Guerra*, was groot 300 last, had op 108 Soldaten en 15 metaale stukken.

is op den 16den van Oogstmaand, by *Cabo Racbado* door d'onze verbrand.

9. *Nossa Senbora do Socorro*, was groot 400 last, en stond onder 't bevel van *Gutierre de Monroy*, had 140 blanke Soldaten en 15 metaale stukken.

10. Het

10. Het Gallioen *Antonio*, groot 120 last, waar hoofdman op was, *Antonio Sousa Falcaon*, voorzien met 47 blanke Soldaten en 10 metaale stukken.

Dit is den 29sten van Wynmaand, voor *Malakka* in brand geschooten.

11. *Nossa Senhora das Mercês*, groot 400 last, daar Gezaghebber op was, *Don Alvaro de Menesez*, voorzien met 14 metaale stukken en 120 blanke Soldaten.

12. Het Gallioen van *Jacomo de Marias Sarmento*, was groot 400 last, had op, 80 blanke Soldaten en 14 metaale stukken kanon.

13. Het Gallioen van *Juan Pinto de Morais*, ophebbende 140 blanke Soldaten en 15 metalen stukken.

14. Het Gallioen van *Jeronimo Botelho*, groot 150 lasten, voorzien met 100 Soldaten en 12 Metaale stukken.

15. Het Gallioen van *Manoël Baretto*, groot 250 last, met 100 blanke Soldaten, en 12 metaale stukken voorzien.

16. *Sant Martinho*, was groot 400 last, waarop Gezaghebber was, *Don Luis Lobo*, voorzien met 150 blanke Soldaten, en 22 metaale stukken geschut.

Dit Gallioen is by *Manaar*, op *Ceylon*, verongelukt.

17. Het Gallioen van *Don Paulo de Portugal*. was groot 600 last, voorzien met 12 metaale stukken; waarop veele Kooplieden en Reizigers, maar geen Soldaten waaren.

Dit Gallioen was naar *China* bestemd, dog is den 29sten van Wynmaand, door last van de Onderkoning, voor *Malakka* verbrand.

18. Het Gallioen van de Nieuwe Landvoogd van *Malakka*, *Don Antonio de Menesez*; had geen Soldaten, maar veel Kooplieden en Reizigers op.

Dit was meede na *China* geschikt, dog is by *Kaap Comoryn* gebleeven.

Nog vier Groote Koninklyke Galleyen, waar van een by *Cabo Rachado*, door d'onze zwaar beschadigt is geworden, benevens 23 Fusten, waar op te zamen waren: 854 blanke Soldaten, behalven de Bootsgezellen en Roeijers.

Volgens de bovenstaande Lyst, waaren van de groote vyandlyke Gallioenen, 9 in onze handen gevallen, of verbrand. ook hadden zy, zoo by de belegering van *Malakka*, als by de verscheiden Zeegevegten, wel 6000 man verlooren.

Daags na de laatste overwinning! liet onze Zeevoogd, het geschut, dat in 22 metaale en 2 yzere stukken bestond, uit de nog by hem hebbende Gallioenen ligten; waarna hy dezelve in brand liet steeken, alzoo die door ons geschut, geheel doornageld en zeer lek waren. ook had zyn Schip *Orangien*, een zwaare kogel, tusschen water en wind gekreegen; waar door hetzelve, een groote lekkagie bekomen had.

Mateliej liet vervolgens aan de Onderkoning weeten: dat hy bereid was, om al de gevangenen Portugeezen, die in zyn handen waren, (welke te zamen wel 200 bedroegen,) tegens de weinige gevangenen Hollanders, uittewisselen; dog wat aanbelangde de gevangenen Scheepshoofden, welke waaren: *André Pesoa*, *Sebastian Soarez*, twee Edellieden, zynde Neeven van gezegde *Soarez*, *Joan Bravo*, (die hoofdman op 't Gal-

Gallioen van de Landvoogd *Menesez* geweest was,) en een koopman, *Fernando del Mercado* genaamt, benevens nog een Priester, te zamen zeeven persoonen; dat voor derzelver vryheid, 6000 Maleitze ducaten moest gegeeven worden. Dog dit was de Onderkoning geheel tegens zyn zin, die daarop in antwoord liet zeggen: dat hy de Hollanders, die op de Vloot en Indiën, by zyn Onderdaanen gevangen waaren; aanstonds tegens de zyne wilden uitwisselen; maar wat aanbelangde, het rantzoeneeren van de Scheepshoofden, was hy zeer over verwondert; alzoo dit ten uitterste onbillik, en nooit in Indiën gebruikelyk was; des hy de gevangen Hollanders, niet eerder wilde overleeveren, voor dat zyn Scheepshoofden, ook haar vryheid bekomen hadden.

Onze Zeevoogd (welke het zeer tegens de borst geweest was, dat hy het rantzoeneeren van Menschen, eerst in Indiën moest invoeren; alzo daartoe, door de meeste stemmen in de kreigsraad, was overgehaald.) Schreef hierop aan de Onderkoning in antwoord: „ Dat het „ hem voorkwam, hy de spot nog met de Hollanders dreef; alzoo hy slegts 5 of 6 gevangen Hollanders, daar teegens wy, over de „ 200 Portugeezen hadden. Dog dat hy hem „ wel tot reeden zou brengen, en aan hem „ toonen: dat de Hollanders Overwinnaars zynde! wel in staat waren, de vruchten van hunne Overwinning! te genieten; waarom hy „ hem deeze tot waarschouwing zond. Zoo bydien hy dien eigen nacht, de gevangen Hollanders, niet aan de Vloot zond; dat hy de „ volgende morgen, al de gevangen Portugeesche Soldaten en Bootsgezellen, over boord

 „ zou

„ zou doen werpen. Dat het hem ook vreemd voor-
„ kwam: hy het leeven en vryheid, van zoo
„ veele zyner onderdaanen zoo weinig achten.
„ Maar dat hy geloofden: dat hy Onderkoning,
„ veel te veel het oor leenden, aan *Don Andreas*
„ *Furtado de Mendoze*, (de geweezene Landvoogd
„ van *Malakka*,) die alleen maar toelag, om zyn
„ Regeering, by zyne Onderdaanen hatelyk te
„ maken.

Deeze hartige Brief, scheen eenigsints ingang by de Onderkoning te vinden, want op den eersten van Slagtmaand, vroeg in den morgenstond, (wanneer onze Kreigsraad bereids beezig was, om het vonnis, tegens de gevangen Portugeezen op te maaken,) kwam een praauw van land, met 3 Hollanders, (de eenigste die in *Malakka* waaren,) benevens het geëischte rantzoen; des de Zeevoogd, aanstonds de gevangen Portugeezen in vryheid stelden, en de 6000 ducaaten, tot buit onder 't Scheepsvolk verdeelden; waar van ieder man, 5 Realen van Agten kreeg, alzoo hy ter dier tyd, nog 951 man op zyn vloot telden.

De in vryheid gestelde Hollanders, zeide: dat nog vier of vyf van haar makkers, op de nog overig zynde Portugeesche Vloot, gevangen waaren; die de Onderkoning aangenoomen had, (zoo ras doenlyk) aan de Zeevoogd te zenden. Waarom deezen aan *Rodrigo d'Acosta*, (welke als afgezondene van de Onderkoning, het rantzoen voor de gevangenen gebragt had,) een vrye Pas, voor de tyd van een Jaar verleenden, ten einde: hy, of zyne goederen, (mits dezelve, niet boven de 2000 ducaaten beliepen,) door geen Hollandsche Scheepen, aangehouden of verbeurt goude mogen worden; en zulks alleen maar, om

dat

dat deeze hem vast beloofden en aannam: de nog agtergebleeven Hollanders, by aankomst van de Vloot, aanstonds naar *Johor* te zullen zenden.

Vervolgens ontlaaden d'onze, het veroverde Scheepje van *Negapatam*, en wierpen de meeste ryst, alzoo die geheel verbroeid was, over boord; dog van de 37 balen kleedjes, liet de Zeevoogd 17 balen, onder het volk verdeelen, om haar des te williger tot vegten te maaken; maar met de overige 20 balen, moest dit Scheepje, na *Makasser* zeilen, en dezelve, daar voor ryst verhandelen; om daar meede, *Amboina* te voorzien. Hy stelden hierop tot koopman aan: *Cornelis Pietersz. van der Meer*, en tot Schipper *Jan Fransz*, (die weegens de Magellaanse Maatschappy, uitgezonden was: om haare nog uitstaande schulden, in de Molukkes te innen,) benevens 40 man, zoo Soldaten als Bootsgezellen, die by haar aankomst in *Amboina*, bevel hadden: aan de vervallen Vestingwerken van 't kasteel, te arbeiden; en daar te vertoeven, tot in 't laatst van Wintermaand, wanneer de Zeevoogd staat maakten, met zyn Vloot daar te zullen aanlanden.

Na dat dit Scheepje afgezonden was, besloot de Zeevoogd, (met voorkennis van zyn Raad,) de verstrooide vyandlyke Vloot, die nog in 7 Scheepen bestond, optezoeken. dierhalven liet hy zyn Vloot, op den 12den van Slagtmaand, haar Ankers ligten, en zond het Schip *de Klyne Zon*, vooraf na *Queda*. met de Afgezant, welke die koning aan d'onze gezonden had, om bystand tegens de Portugeezen te verzoeken. Ook gaf hy aan de Schipper van de *Grootte Zon* bevel: om 4 a 5 dagen in volle zee te kruissen, om waar 't mogelyk, eenige vyandlyke koopvaardyscheepen meester te worden; die ook op den 16den, een Schip

opzeilden, 't geen van *Negapatam* kwam, en aan *Don Andreas Furtado* behoorden; en wel het eigen Schip, dat de Opperkoopman *P van Sold*, by de *Nicobares* Eilanden genomen, en wederom vry gegeeven had, na dat hy, daar eenige balen kleedjes had uitgeligt, gelyk wy hier voren verhaald hebben. Op dit Schip, bevond zig thans een voornaam Portugeesch, *Don Louis Lobo* genaamd, welke Bevelhebber van 't Groot Gallioen *St. Martinho* was geweest, dat hy voor zyn eigen rekening, op 't verzoek van de Onderkoning, had uitgerust, maar op *Ceylon* verongelukt was; benevens wel 400 man, daaronder 35 Portugeezen, dog de rest meest Slaven waren, met welke prys, zy den 20sten, op de rivier van *Queda* kwamen; waar *Matelief* met de overige vloot, reeds was aangeland, en in onderhandeling met de Koning was: die hy in 't eerst niet zeer geneegen vond, om de zyde der Portugeezen geheel te verlaaten; maar wilde gaarne met haar, en de Hollanders in vreede weezen. Dog naderhand hoorden men, dat hy uit vreeze voor d'onze, al de Portugeezen die in zyn Koninkryk waren, had doen gevangen neemen; gelyk hy ook aan d'onze kondschap gaf: dat op zyn rivier hoger op, een Portugees Scheepje en twee Fusten lagen, daar aanstonds, eenige gewapende sloepen, op af wierden gezonden; die deeze drie vaartuigen, zonder eenige tegenstand vermeesterden, en dezelve, aan de *Maleijers*, ter plundering overgaven, waar na zy dezelve in brand staken.

Matelief, ziende dat by deeze Koning weinig uitteregten was, en hy anders geen verbond met de Maatschappy wilde aangaan, of men moest hem belooven: eene behoorlyke onderstand van Volk te geeven, om zig tegens de aanvallen der Por-

Portugeezen te beschermen; verzeilden den 27sten van Slagtmaand van daar, na hy alvorens de gevangenen van 't veroverde Negapatamse Schip; aan land gezet, en daarvan 108 Slaven, tot een geschenk aan den Koning gezonden had. Hy hield egter *Don Louis Lobo* by hem aan boord, ter tyd toe: deeze zyn Rantzoen, dat op 6000 Stukken van Agten bepaald was, zou voldaan hebben.

Den eersten van Wintermaand, kwam hy met de Vloot by *Poelo Boton*, daar hy aan de noordzyde de vyandelyke Vloot, tusschen twee Eilandjes ten Anker zag leggen, maar kon niet regt onderscheiden, hoe veel Scheepen zy sterk waaren. Dog den 7den zeilden hy digt voorby deeze Eilanden heen, wanneer hy bevond: dat de Portugeesche Vloot, uit 7 Scheepen en 3 Gallioten bestond, die daar zeer voordeelig geankert lagen, en zig in 't geheel niet, door *Matelief* tot slaan lieten beweegen, schoon hy, verscheiden Salvo's op haar deed. Vervolgens maakte hy van zyn veroverde Gallioen, een Brander, die hy voor Stroom op den Vyand afzond; dog deezen lieten daarop twee Booten afroeijen, die het met haaken en andere gereedschappen, van hun Vloot afkeerden; ook was het daar in gelegde vuurwerk; niet wel toebereid; alzoo het zoo haastig vuur vatten, dat de aanvoerders buiten staat waaren, het daar langer in te houden.

Den 10den verliet hy den Vyand, en hield zig, of hy met zyn Vloot naar *Atsjien* koers stelden; maar onder begunstiging van de Nacht, wierp hy voor het naby geleegen Eiland *Lankevy*, het Anker, om te zien of hy de Vyand uit hun voordeel kon lokken; dog zulks niet willende lukken, besloot hy den 13den, een klein Jagt

van

van de Onderzeevoogd, meede tot een Brander aan te leggen, en die onder begunstiging van ons geschut, op den Vyand te doen afdryven. Des hy aan de *Witte Leeuw* en *De Kleine Zon* last gaf: om zoo digt mogelyk den Vyand te naderen. waarna hy met de andere Scheepen volgden, die hy, by wyze van een halve maan, in Slagorder schaarden, en toen heevig op den Vyand losbranden; zodanig, dat hy in 4 uuren tyds meer als 400 schooten op hun deed; daar in de Vyand meede niet nalaatig bleef; des de Scheepen aan beiden zyden, zeer beschaadigt waaren; en wy, zo wel als de Vyanden verscheiden doden en gekwetsten bekomen hadden. Ook had onze afgezonden Brander, weder aan de verwagting niet beantwoord, door dien de wind weinig, en van het land was.

Dewyl hy nu, geen voordeel op den Vyand zag te behaalen, zoo lang zy in die voordeelige schuylhoek lagen, besloot hy met zyn Scheepen *Orangie* en *De Witte Leeuw*, weer naar *Queda* te lopen, om te zien of hy aldaar lading voor 't laastgemelde Schip kon bekomen, alzoo hem gezegt was: dat daar meer als 400 Bharen Peper, te koop waren, en den oogst van het nieuwe Gewas, aanstaande was. Dog daar komende, bevond hy, dat de Peper door twee Guzuratse Scheepen, opgekogt was; waarom hy weder na de Vloot zeilden, die den 20sten by *Poelo Lankevy*, ten Anker was gekomen; wanneer by de Scheepsraad besllooten wierd: dat de Zeevoogd met 5 Scheepen naar de Molukkes zoude steevenen, en de Onder Zeevoogd met zyn Scheepen *Amsteldam*, *De Witte Leeuw*, en *De Groote Zon*, naar *Atsjien* zoude zeilen, om daar de eerstgedagte Scheepen te belaaden, en dan met dezelve, na 't

Vaderland vertrekken, om tyding van 't gepasseerde aan Bewindhebberen te brengen. Dog alvorens het Schip *De Groote Zon*, naar de Choromandelsche Kust te zenden, om te zien: of dat Schip, aldaar lading kon bekomen.

Den Eersten van Louwmaand 1607, kwam de Vloot by *Poelo Pinang* ten Anker, daar de Zeevoogd zyn Volk monsterden, en bevond op de 9 Scheepen 857 Man. Waar na hy op den 6den weder van daar vertrok, koers houdende naar *Bantam*; dog 's nachts gaf hy aan zyn Onder Zeevoogd bevel; om zig met de drie Scheepen, van de Vloot afteſcheiden, en zyn reis naar *Atsjien* te vervorderen. Alzoo hy bevreest was, dat de Vyand ontdekt mogt hebben, dat hy zyn Vloot verdeeld had, en zy dus op deeze drie Scheepen mogte afkomen; dog de Onder Zeevoogd vond tot *Atsjien* geen lading, waarom hy met *Amsteldam* en *De Witte Leeuw* naar *Bantam* zeilden, daar hy voor deeze twee Scheepen de volle lading bekwam, en in 't begin van Bloeimaand deszelven jaars na 't Vaderland vertrok.

Vervolgens kwam *Mateliefs*, op den 31sten met de andere zes Scheepen, op den Bantamse Ree; daar het Opperhoofd van onze Logie, de Zeevoogd kwam verwelkomen. van wien hy hoorden: dat het Schip *Delft*, onder 't bevel van *P. van Sold*, drie dagen te voren na *Amboina* gezeild was, met de afgezanten welke de Koning van *Ternaten*, naar Bamtam gezonden had; om onze bystand, tegens de Spanjaarts te verzoeken. die in 't voorige jaar, onder 't bevel van *Pedro d'Acunha* geheel *Ternaten* ondergebragt, en de oude Koning *Saidi* gevankelyk naar de *Manilha* gevoert hadden; waarom hy besloot: deeze Koning zoo ras mogelyk hulp te bieden, want was niet zonder

ree-

reeden beducht, dat zoo de Spanjaarts wederom voet in de *Molukkes* kreegen, zy het oog haast op *Amboina* zouden slaan; egter was hy genoodzaakt nog eenigen dagen te vertoeven, om zyn Volk wat rust en verversching te geven; doordien zy door de lange reis en de uitgestaane ongemakken, zeer afgemat waaren. In welke tusschentyd hy de Koning van *Bantam* (die toen slegts 12 jaaren oud was) benevens de Gouverneur en Sjhabandhaar ging bezoeken; aan wien hy, de uit Holland meede gebragten geschenken, ter hand stelden. Ook ontsloeg hy hier de nog gevangen Portugeezen, waar onder den meergedagten *Don Louis Lobo* was; die aannam: zyn losgeld tot *Bantam* te betaalen. Egter was nog op de Vloot als Gyzelaar gebleeven *Don Blas Lobo*, zynde de Broeders Zoon van gezegde *Don Louis*, ter tyd toe, dat de 6000 Stukken van Agten voldaan waren. Welke gelden de Zeevoogd beloofden, onder 't Volk te verdeelen, om haar des te williger, in 't uitvoeren zyner beveelen te maken. Op zyn vertrek, 't geen den 7den van Sprokkelmaand was, hoorde hy: dat het Scheepje, welke hy van *Malakka* naar *Amboina* gezonden had, onderweegen op een Eiland omtrent de Straat van *Baly* gestrand was; egter was het volk, en al de Goederen en Koopmanschappen geborgen.

Den 11den van gezegde Maand, kwam hy voor *Jakatra*, waar hy 17 Leggers Arak kogt, en eenige geschenken aan den Koning zond. Verzeilden den 13den van daar, en kwam eerst aan 't groot Eiland *Celebes*, en daarna den 29sten van Lentemaand, voor 't Kasteel van *Amboina* ten Anker: wanneer aanstonds onze Gezaghebber *Fredrik Houtman*, hem aan boord kwam bezoeken. Hy vond hier het Schip *Enkhuizen*, behoorende

tot

tot de Vloot van de Zeevoogd *vander Hagen*, dat 400 Bharen Nagelen geladen had, waar mede het zelve, eerstdaags naar *Bantam* stond te vertrekken. Ook waren hier de afgezanten van *Ternaten*, die uit naam van hun Koning, sterk om hulp by hem aanhielden: over welk verzoek hy Krygsraad belei, waarin besloten wierd: deeze Koning eenige hulp toe te zeggen; mits dezelve, by onze aankomst in *Ternaten*, 2000 weerbaare Mannen in gereedheid had, om onze onderneeming tegens de Kastilianen te ondersteunen: 't welk de afgezanten, hoe zeer zy overtuigt waren, dat hun jonge Koning, (*Modafar* genaamt,) hier toe, door de overrompeling en geweldenaryen der Spanjaarden, onmagtig was, egter aannaamen. Ondertusschen was het Schip *Delft*, van *Banda*, hier aangeland; dus de Zeevoogd besloot: dit Schip, benevens het Schip *Enkhuizen*, mee na *Ternaten* te neemen, en de lading van 't laatstgedagte Schip, in *De Swarte Leeuw*, over te laden, waar meede dit Schip, eerst naar *Bantam*, en van daar naar 't Vaderland moest vertrekken: ook zond hy de *Provincien* naar *Banda*, om lading te bekomen.

Terwyl *Matelief* nog met zyn Vloot voor *Amboina* ten Anker lag, had de Bevelhebber *Houtman*, verscheiden omleggende Eilanden, waar van de meesten, onder de heerschappy van *Ternaten* behoorden, met een Inlandsche Vloot, uit Coracora's bestaande, bezogt. En wel voornaamentlyk, klein *Ceram* of *Hoewabobel*, waar eenige Muitelingen, de jonge Koning van *Ternaten*, niet tot hun Vorst wille erkennen, maar een Volks-Regeering, als in *Banda*, wilde oprechten. Dog hy bragt deeze oproerigen hoop, spoedig tot bedaaren, en voerden twee *Orang Kaja's*, die de

voor-

voornaamste belhamels waren, mede naar *Amboina*, daar hy den 25sten van Grasmaand, te rug kwam. Ook had hy met de Inwoonders van *Cambello* en *Loeboe*, op klein *Ceram* geleegen; een overeenkomst gesloten, waar by deeze beloofde: alle haare Kruidnagelen, aan de Maatschappy, tegens 50 Stukken van Agten, te zullen leeveren; mits men aan haar, de Choromandelse Kleedjes, zoo goed koop, als aan de Javaanen en Maleyers zoude geeven.

De Amboineezen, waren ook niet zonder reeden, op onze Soldaaten misnoegt; die dagelyks door dronkenschap, zeer veele ongeregeldheden bedreeven, en zig sterk in hoerery, met de Amboineesche Vrouwen verliepen. Waarom de Zeevoogd, op 't verzoek van den Inlanders toestond: dat onze Soldaten met hunne Dochters een huwelyk mogten aangaan; 't welk de Amboineezen zeer wel geviel: ook beloofden hy haar verders: dat zy in haar regtvaardige zaaken beschermt, en van alle overlast der Soldaten, en anderen, zouden bevreid werden.

Op zyn vertrek, 't geen den 3den van Bloeimaand voorviel, nam hy drie jonge Princen meede, waar van een de jongste Zoon was, van onze Bondgenoot Kapitein *Hitoe*, en de twee anderen, waren Zoonen van twee geveinsde vrienden van ons, die het nog in haar hart met de Portugeezen hielden; zyn oogmerk was: deeze jonge Princen naar Holland te brengen, om haar, zucht tot onze Godsdienst! in te boezemen, en in alle Konsten en Weetenschappen te laten onderwyzen. Hy deed dit te meer, om aan die veinzaards te toonen, dat de Hollanders geen t'zaamgerotten hoop en schuim van volk waren, schier zonder Land of Godsdienst,

ge-

gelyk hun nog dagelyks, door de Portugeezen wierd weisgemaakt; maar een volk, door hunne trouw geroemd, wiens weize van Regeering, waardig was, aan deeze Jonge Princen, ter navolging te strekken.

Na dat *Matelief* hier dan alles, zoo veel mogelyk op een goede voet gebragt had; nam hy afscheid van de Landvoogd *Houtman* en verdere Inlandsche Grooten; en zeilden met de Scheepen *Orangie*, *Mauritius*, *Erasmus*, *Enkhuizen*, *Delft*, *de Klyne Zon*, *het Duyfje* en nog een Jagt, te zamen op hebbende 531 man, naar *Ternaten*. Dog liet het Schip *Medenblik*, dat van een vorige uitrusting was, met *Jacques L'Hermite de Jonge*, (die door hem, tot hoofd in de Bantamse Logie was aangesteld,) naar *Bantam* vertrekken, maar deeze moest alvorens op *Makasser* en *Gresfik* aangieren, en die Koningen, door geschenken tragten te beweegen: dat zy aan de Portugeezen van *Malakka*, geen levensmiddelen zoude bezorgen; 't geen naderhand door deeze Vorsten, na eenige tegenstribbeling, voor den tyd van een Jaar wierd beloofd, die ook aan haar Onderdaanen bevel gaven, geen levensmiddelen binnen de gezegde tyd, naar *Malakka* te voeren.

Den 10den van Bloeimaand, kwam de Zeevoogd met zyn vloot voor 't Eiland *Batsjan*, daar hy 't geweer onder zyn volk uitdeelden, en eenige opper en onderhoofdlieden aanstelden, (om des noods) met 250 man, in *Ternaten* een landing te doen; schoon 't volk van zyn Schip *Orangie*, daar toe weinig lust had; dog die van de andere Scheepen, waren zoo klynmoedig niet. Den 11den kwamen zy voor 't Eiland *Makjan*, dat eerst half onder *Ternaten*, en half onder *Tidore* gehoord had; dog welkers Inwoonders, zig nu aan de *Kastiliaanen*

nen onderworpen hadden. En den 13den voor *Ternaten*, en wel op de Ree van *Telingamoe* ten Anker, wanneer *Matelief* een Ternataan, die hy van *Amboina* meede gebragt had, aanstonds met een Praauw naar *Gilolo* zond, om de Onder-Koning en de Jonge Vorst, zyn aankomst bekent te maken, en hen tot een spoedigen bystand aan te maanen. Welke afgezondene, den 15den te rug kwam, en antwoord van den Koning bragt, hier in bestaande: dat deeze Vorst daags daar aan, met vier Coracoraa's en eenige praauwen volgen zoude, met zoo veel manschap, als hy byeen kon kreigen. Men hoorden ook van deeze Ternataan dat in de vesting *Gamma Lamma* op Ternaten; byna 600 Spanjaarts, dog op *Tidore*, slegts dertig waren; waarom de Zeevoogd besloot: naar *Tidore* over te steeken, en te bezien, of de Ternataanen zig daar by hem zoude voegen, om dan gezamentlyk daar een landing te doen, en een verschansing opteregten.

Den 16den kwam de Vloot voor *Tidore*, en worpen s'namiddags haare Ankers regt voor de Stad, die aan de oostzyde van 't Eiland, digt aan de Zeekant lag. Dog vonden dezelve zodanig met bosschagien omringt, dat men op een kleine afstand, slegts maar drie of vier huizen daar van kon ontdekken; ook hadden de Spanjaarts aan de Zeekant, dezelve met een wal van Keysteenen, een mans lengte hoog, versterkt; die van 't noorden naar 't zuiden strekten, en daar, door een hooge en ronde berg bepaalt wierd; waarop de Spanjaarts, een kleine verschansing, met drie stukken geschut voorzien, hadden, en welke berg, aan de noordzyde, met een steene wal versterkt was. Het oude Portugeesche Kasteel, lag hier een goteling-schoot van af, maar was rontom, met zoo veel kreu-

kreupelbosch en ruigte bewasschen, dat men het zelve van de Scheepen, niet zien kon.

Voor de Stad lag een steene Rif, omtrent een steenworp van land, dat met laag water, droog, dog met hoog water, wel drie voet onder water lag. Zodanig, dat 'er tusschen het zelve en het land, wel 5 of 6 voeten water was. Dit rif sterkten van de gezegde berg, tot voorby het oude Kasteel, zoo dat men met een geladen boot, niet, als met Springvloed, en dan nog zeer bezwaarlyk, daar over kon komen; waar door het hier gevaarlyk te landen was. Ook kon het geschut, ons volk by de landing, weinig dekken; alzoo zy pas drie treeden op 't land konde doen, of waren aanstonds in de bosschagie verward, daar ons geschut niet door kon komen, en waar de *Tidoreezen*, met een kleine magt, d'onze gemaklyk weerstand konde bieden, doordien hun de weegen in 't bosch bekent waren. Dus de Zeevoogd besloot, zonder bystand der *Ternataanen* niet te landen.

Den 17den, kwam de Koning van *Ternaten* met zyn broeder en de Koning van *Gilolo* (dat alle drie Jonge Princen waren, alzoo de laatste, welke de oudste was, slegts 14 Jaaren bereikt had) in onze vloot aan, verzeld van een Coracora en 5 of 6 praauwen, in 't geheel met 150 man voorzien, benevens het Schip de kleine *Zon*, dat hem tot geleider gedient had, en daags daar aan, nog 4 praauwen met 50 man, dat al de magt was, welke deeze Koning by een had kunnen verzamelen, en slegts het tiende gedeelte van het volk was, dat de afgezanten aan de Zeevoogd beloofd hadden te leeveren.

Matelief had weinig hoop, om met deeze klei-

ne magt, iets van belang te kunnen uitregten, en drong den Koning om meerder volk aan, ook sloeg hy deeze vorst voor: Zoo byaldien hy 't Eiland *Tidore* in zyn magt kon kreigen, ('t geen egter nog veele zwarigheeden in had) of hy dan in staat zoude zyn, dit Eiland, met zyn volk, benevens twee Scheepen onzer vloot, tegens de aanvallen der Kastiliaanen, te konnen behouden. Waarop deeze hem tot antwoord gaf. Dat zyne onderdaanen, door de inval der Kastiliaanen, weid en zeid verstrooit waren, waar door hy onmagtig was, om meerder volk byeen te kreigen. Dog zoo d'onze, hem slegts een klyne sterkten op *Ternaten* wilde bezorgen, twyffelde hy niet, of veele van zyn verstrooide onderdaanen, zoude zig weer by hem voegen; als wanneer hy wel in staat zoude zyn, zodanig een sterkten te beschermen, en de Kastiliaanen, manmoedig het hoofd te bieden. Maar wat aanbelangde, het vermeesteren en in bezit houden van *Tidore*, hier toe zag hy weinig kans, door dien de *Ternataanen*, (welke uit vrees voor de Spanjaarts, naar ontoegankelyke bergen en digte bosschen geweeken waren,) buiten staat zoude zyn, van *Ternaten* naar *Tidore* overtekomen; alzoo zy door de vyanden, van al haar vaartuigen berooft waren. Maar deeze zwarigheid was geheel weggenoomen, zoo de Zeevoogd slegts een kleine vesting, op *Ternaten* wilde aanleggen; wanneer zyn onderdaanen, in spyt der Spanjaarts, de Kruitnagelen tot voor de Poorten van hun Kasteel, zoude plukken, en aan d'onze leeveren. Hy gaf ook twee plaatzen op *Ternaten* aan de hand, die men na zyn gedachten, met weinig moeiten kon versterken, waar van de eene *Maukonora*, en de andere *Malayo* genaamd was.

De-

De eerstgemelde plaats, lag een klein uur van de stad en vesting *Gamma Lamma*, die in 't zuiderdeel van *Ternaten*, en de verblyfplaats der Kastiliaanen was; in een bergachtig landschap, dat door de natuur versterkt was. En de andere, wel drie uuren van de gezegde vesting, in een ruime vlakten, welk vlek, egter door de kunst, zeer wel kon versterkt worden.

De Ternataansche Vorst en zyn Edellieden zeiden verder: dat zoo ras op een van deeze twee plaatzen, een sterkte gemaakt was, de gevluchten Ternataanen uit hunne Schuilhoeken, met magt daar heen zoude vloeijen. Waarop onze Zeevoogd aan haar vroeg? waarom zy by de inval der Spanjaarts, dan niet hun vesting *Gamma Lamma* versterkt, en daar in al hun magt byeengetrokken hadden; wanneer de Spanjaarts voor die vesting, zekerlyk het hoofd zoude gestooten hebben, en overlaaden met schanden, hadden moeten te rug trekken. 't Geen zy wel toestemden, dog de oorzaak van dit hun ongeluk, eensdeels aan de slappe Regeering van Koning *Saidi*, maar voornamentlyk aan onze Onder-Zeevoogd *Cornelis Sebastiaansz* toeschreeven, die by de verovering van *Tidore*, al te onvoorzigtig gehandelt had, met den verdreeven Koning, weder in zyn gebied te herstellen, hoe zeer hun Koning, het tegendeel aan hem verzogt had, en daar hem ten overvloede bekent was, dat die Vorst, altoos met de Spanjaarts en Portugeezen, heulden. Dat hy ook nog daar en boven, had kunnen goetvinden, tegens het verzoek van Koning *Saidi* aan, geen de minste sterkten in de *Molukkes* te laten. Waar door de Ternataanen de moed ontzonken was, en ieder van hun, by de inval der Kastiliaanen, maar na een goet heen komen gezogt had.

Matelief nu ziende: dat zy geen de minste ge-

negentheid hadden, om haar verblyf op *Tidore* te neemen; wilde hier egter, niet gaarne met schande en zonder iets uitgevoert te hebben, van daan trekken; 't geen hy aan de Scheepsraad voorstelde. Veele Leeden daar van, scheen het niet geraaden te zyn, om ons volk in de waagschaal te stellen, en dat alleen, om slegts eenige Stroohutten in de brand te steeken, die door de Tidoreezen, zeer haast konde herbouwt worden. De meeste stemmen, waaren egter met hem van oordeel, het veel te schandelyk zoude zyn, dat de Hollanders, die nu in geheel *Indiën*, door hun dapperheid geroemd waaren; thans zonder vyand, de vlucht zoude neemen. Waarop dan beslooten wierd: op *Tidore* te landen, en de Stad was 't mogelyk in brand te steeken. Waar door alle de omleggende Eilanden, die het nog met de Spanjaarts hielden, een schrik zou worden aangejaagt, en hier door zig ligt aan de Maatschappy zoude onderwerpen; alzoo het in geheel *Indiën* een staatsles was, om het altoos met de sterkste te houden.

Dien zelven dag, kwam een praauw met volk van 't Eiland *Makjan* in de vloot, die door hun opperhoofd afgezonden waaren, om te zien: of de Hollanders iets ten voordeelen van de Ternataanen kwamen uitteregten; ook gaven deeze afgezondene aan de Zeevoogd te kennen: dat by aldien, hy eenige voet op Ternaten kon kreigen en behouden, hun opperhoofd beslooten had, aanstonds de zyde der Tidoreezen en Spanjaarts te verlaaten, en het Eiland, weder onder de gehoorzaamheid van *Ternaten* te brengen, daar het te voren onder behoord had, dog waar van zy zig, uit vreeze voor de Spaansche dwinglandy, hadden afgescheurd, en zig onder *Tidore* begeeven;

ven; wiens Koning haar nu als zyn Slaven handelde, en pas drie weeken geleeden, 40 man van hun Eiland ontbooden had, om de hooge berg aan de zuide zyde van zyn Eiland, waarop zig de Spanjaarts hielden, te versterken; en zoo zy hier in weigering en nalatig gebleeven waren, had hy haar gedreigt: dat de Kastiliaanen hun Eiland met vuur en zwaard vernielen, en al de Inwoonders voor Slaven verkoopen zoude.

Daags daar aan zynde den 18den van Bloeimaand, s'morgens ten 8 uuren, had onze Zeevoogd alles in gereedheid om de landing te doen, waar toe hy vyf hondert en twee man van de zyne, en hondert vyftig Ternataanen, alle wel voorzien van wapenen, in de boots had doen gaan, en hy zelfs, benevens vier roejers, zyn wondheelder, en twee zyner Dienaars, zig in een klein Schuitje hadde begeeven, om zyn volk in de landing voor te gaan. De grootste zwarigheid was, om met de gelaaden boots, over het steene rif te komen. Dog zyn moed ontzag geen gevaar, 't geen hy aan de zyne, in alle gevallen deed blyken.

Na dat hy dan zyn volk tot Dapperheid en een moedige aanval vermaand had! roeiden hy met zyn klein vaartuigje voor uit; èn zag, wanneer hy digt by het steene rif was gekomen, dat de Spanjaarts een borstweering op strand hadden opgeregt, waar na zyn gissing, wel 50 man agter lagen. Dit deed hem gantsch niet afschrikken, maar hem des te meer spoeden, om aan land te komen, alzoo hy zig verbeelden, deeze vyanden ligtelyk met weinig manschap, agter hunne verschansing van daan te zullen jagen; zonder na zyn ander volk te wagten. Dog met zyn Schuitje aan 't rif komende, kon hy door 't laag water daar

niet over, welke moeiten hy ook aanwenden; des hy de boots die hem volgden toeriep: dat zy af moest houden, om niet op 't rif te vervallen; maar deezen zyn bevel door 't heevig schieten der Scheepen, niet kunnende verstaan; geraakten drie van hun aan de grond. Zoo ras nu de vyanden (die zig, in 't eerst stil gehouden, en in beraad scheenen te vluchten) zaagen: dat d'onze niet over het rif konde komen, greepen zy weder moed, en begonnen heevig uit hunne verschansing, op onze vastgeraakte boots te vuuren, waar door dan ook, twee man van d'onze dood geschooten wierden; dog de boots, kwamen egter nog gelukkig weder in vlot water.

OnzeZeevoogd tot zyn groot hartzeer danziende: dat hy zonder het onvermydelyk bederf van zyn volk, met de vaartuygen niet over het rif konde komen; keerden weder na boort, en liet dien eigen nacht de Ankers ligten, om na *Ternaten* te zeilen; daar hy den 19den tegens de middag, met zyn vloot voor 't vlek *Malayo* aanlanden.

Aanstonds ging hy met 12 Soldaten en eenige Ternataanen aan land, om de gelegentheid van *Malayo* te bezien. Dog kwam tegens den avond weder aan boord, met drie Chineesen, die hy gevangen genomen had, om dat zy tot de bezetting van *Gamma Lamma* behoorden. Deeze waren reeds drie dagen uit dat Kasteel vertrokken geweest, en waarschynlyk door de Spanjaarts uitgezonden, om onze vloot te verspieden. Zy zeiden; dat op *Ternaten*, 200 Spanjaarts, 20 Portugeezen, en 50 Chineezen waren, behalven de Slaven, die egter geen groot getal uitmaakten.

Den 20sten, kwam hy met de vloot, op de Ree van *Telingamoe* ten Anker, en vertrok nog dien zelven dag, met de voornaamste Scheeps-

hoof-

hoofden; verzeld van 150 man, ter beschouwing van *Maukonora*. Deeze plaats bevonden zy, dat met weinig moeiten en kosten, zodanig te versterken was, dat hy schier onwinbaar kon gemaakt worden; dog daarin deeden zig verscheiden zwarigheeden op, want alzoo deeze plaats landwaarts in lag, was 'er geen plaats, waar de Ternataanen haar vaartuygen konde bergen, door dien zy ligtelyk door de vyanden, van de Zeekant konnen afgesneeden worden; wanneer de bezetting, door gebrek aan vars water en levensmiddelen, die haar van *Gilolo* moesten gebragt worden, vergaan zou moeten. Maar by aldien men al, de toegang tot het strand open kon houden, was 'er nog zwarigheid genoeg; om dat de vaartuygen met voorraad en levensmiddelen, die van *Gilolo* hier na toe wilden, altoos de zee engte, tusschen *Ternaten* en *Tidore* moesten passeeren, en de Tidoreezen en Spanjaarts, deeze zee engte zekerlyk met gewapende Vaartuygen zoude bezetten; waar door dan ook alle toevoer na deeze plaats, kon belet worden.

Alle deeze zwarigheeden by malkander genoomen, deed de Zeevoogd besluiten: van deeze plaats af te zien, en het vlek *Malayo* nader te bezichtigen; waarom hy nog dien eigen dag, met de verdere Scheepshoofden daar heen trok. Zy bevonden dit *Malayo* te leggen, aan de noord oostzyde van 't Eiland, in een groote vlakten, die op veele plaatsen, met Nagelboomen beplant was, en waar de naaste bergen zoo verre af waren, dat men daar van, dit plaatsje, met geen Kanonkogel kon bereiken. Het was omheint, met een zwaare steene muur, die egter met geen kalk gemetzelt, maar slegts van zwaare steenen, op een gestapelt was; op zommige plaatzen, meer

als twee vadem dik, en wel 8 a 10 voeten hoog, en van gedaante als een ongelyke vierhoek, wiens breetste einde, naar de zeekant was. Deeze Muur, was door de Ternataanen, al over de 50 jaaren gemaakt, en had hen ter dier tyd, voor een vesting gedient, om zig tegens de aanvallen der Portugeezen, waar mee zy ter dier tyd in oorlog waaren, te dekken; maar was op verscheiden plaatzen, door ouderdom wat uitgevallen, egter zodanig niet, of men zou dezelve, in vyf a zes dagen, in behoorlyke staat van tegenweer kunnen stellen. Voor dit vlek, lag een zwaar rif of zandbank, die by laag water, geheel droog liep, en zeer bekwaam voor de Inlanders was, om hunne vaartuygen op te halen. Hier was ook, een gotelingschoot van land, een goede Anker grond voor de Scheepen, waarom de Zeevoogd en zyn Raaden beslooten: deeze plaats met bolwerken te voorzien, en zodanig te versterken, dat het (des noods) een beleegering van eenige weeken, zoude kunnen uitstaan.

Dit stond de Koning en zyn Grooten zeer wel aan, te meer: alzoo zyn byhebbende onderdaanen, nu al tot over de 300 man waren aangegroeid, en nog dagelyks verscheiden van dezelve, uit hunne schuilhoeken te voorschyn kwamen. Waar uit deeze Vorst hoop schepten! van zig haast in 't bezit van zyn Eiland, hersteld te zien.

De Zeevoogd had by zyn aankomst in *Ternaten*, drie Inlanders, naar *Gamma Lamma* gezonden, om den vyand te bespieden; die nu te rug waren gekomen, en tyding bragten: dat de Spanjaarts, al de boomen en het kreupelbosch, voor die vesting hadden doen afbranden, waar uit men besloot: dat zy voor een beleegering be

vreest

vreest waren, en dit gedaan hadden, om dat ons volk daar in niet nestelen zou.

Den 21sten, liet hy de Ternataanen, al de ruigte en het kreupelbosch rontom *Malaye*, afhouwen; dat op zommige plaatzen, zoo hoog opgeschooten was, dat men naauwlyks de muur ontdekken kon, en wanneer dit, daags daar aan verricht was, kwam hy, verzeld van de Koning ende voornaamste Scheepshoofden, om de grond af te meeten, waar men de bolwerken plaatzen zou; maar wanneer men daarop aan 't werk zoude gaan, was daartoe geen een Ternataan te vinden; waarom hy de Koning liet afvraagen? waar zyn onderdaanen waaren. Daar deeze op antwoorden: dat zy meest naar *Gilolo* om voorraad gegaan waren; 't geen *Matelief* zeer kwalyk nam, alzoo hy nog dien eigen morgen, aan haar een ton ryst had doen geeven.

Hy sprak hier over met *Hockom* of Opper-Rechter, welke hem zeide: dat het buiten zyn en des Konings schult was, alzoo zy niet veel, over hun volk te zeggen hadden; maar wanneer de *Goegoegoe* of Onder-Koning (die eenige tyd ziek geleegen had,) benevens hun Opper-Zeevoogd daar aan zoude landen, zou de zaak wel een spoediger voortgang hebben, alzoo deeze twee, het meest gezach over het volk hadden.

Na men dan tot den 25sten, geheel werkeloos was geweest; kwam de Ternataansche Zeevoogd met eenige Praauwen met volk, by de vloot aan; die tyding bragt: dat de *Goegoegoe* daags daar aan, met het overige volk, volgen zou. *Matelief* gaf hem zyn ongenoegen, te kennen; en dat hy veel te onachtzaam gehandelt had, met zoo lang agter te blyven. Maar hy ontschuldigden zig met

te

te zeggen: dat zyn voorneemen wel geweest was, om eerder by onze vloot te zyn, maar dat hy daar in, door gebrek aan vaartuygen, was verhindert geworden. Hy vroeg verder aan de Ternataansche Zeevoogd? of men nu met malkander over een en andere zaken beraadslagen zou. Dog deeze antwoorden, zulks buiten de Onder-Koning en de Opperregter, (welk een zeer verstandig man was) niet te mogen doen. Eindelyk kwam de Ryksbestierder met eenige andere Grooten, den 27sten van gezegde maand opdaagen; die ook dien eigen dag, aan des Zeevoogds Schip kwam, wanneer den breeden Raad by een vergadert was.

Matelief als hoofd van de Scheepsraad voerden het woord, en vroeg aan de Ryksbestierder, en verdere Grooten? wat de reeden was, waarom zy onze vloot, van *Bantam* ontbooden hadden, en wat haar begeeren was. Daar zy op antwoorden; dat het haar aangenaam zoude zyn, zoo onze Zeevoogd, eenige middelen in 't werk wilde stellen, waar door zy weder in haar land hersteld wierden. Dat zy hem ook nooit genoeg dankbaar konde zyn, voor de spoedige bystand, die hy aan haar gegeeven had, want zoo hy niet zoo spoedig met zyn vloot op Ternaten was aangeland, waaren zy zekerlyk alle verlooren geweest; alzoo de Kastiliaanen en Tidoreezen, een aanslag gesmeed hadden, om al de Ternataanen uitteroeijen, 't geen alleen door de komst van onze vloot, waar belet geworden.

Hy antwoorden haar daarop, dat hy op 't aanhoudend verzoek van hunne afgezanten, de reis herwaards had ondernoomen, maar dat deeze hem ook beloofd hadden, dat by zyn aankomst,

komst, 2000 Ternataanen in gereedheid zouden zyn, om zyn aanslagen te ondersteunen. Dat het hem nu ten uitterste vreemt voorkwam, in plaats van twee duizend, slegts maar drie hondert man te vinden, die nog zoo traag tot werken te kreigen waren, dat hy geen kans zag, iets van belang met haar te kunnen uitregten. Dat zy opperhoofden, ook zeer onbillyk met hem gehandelt hadden, daar hy enkel ten haaren hulp was gekomen, om zoo lange te rug te blyven, en hem dus in een staat van werkeloosheid te laten, daar de vyanden in dien tusschen tyd, niet nagelaaten hadden, hunne vesting nog meer te versterken. Zoo zy nu gaarne een vastigheid op *Ternaten* hadden, om zig voor s'vyands aanvallen te dekken; wilde hy het vlek *Malayo*, wel in behoorlyke staat van tegenweer laten brengen, mits de Ternataanen, mee handen aan 't werk sloegen. Dog om eenige landtochten, of een beleegering tegens de Kastiliaanen te onderneemen, liet zyn tegenswoordige omstande niet toe, dewyl zyn volk, veel te veel voor *Malakka* hadden moeten uitstaan, om haar nu nog weder aan een moeijelyke landtocht, of langduurige beleegering, bloot te stellen. Dus zouden zy, daar meede gedult moeten hebben, tot 'er versche hulp uit Holland aankwam; waarom hy haar vermaanden: om zoo veel mogelyk by malkander te blyven, ten einde, zy de aanvallen der vyanden, beter tegenstand konde bieden. Hy beloofden ook aan haar, een onderstand van twee of drie Scheepen te geeven, dog kon maar weinig manschap missen, alzoo zyn Scheepen, zeer verzwakt van volk waren.

Na het scheiden van de Scheepsraad, vertrokken de Ternataansche Edellieden naar land, om met

met haar Koning, over het voorgestelde van onze Zeevoogd te beraaden, en namen aan voor den avond, daarop antwoord te brengen. Dog *Matelief*, by Zonnen ondergang: nog niemand ziende opdagen, ging meede aan land; wanneer de Ternataanen, hem het besluit van hun Raad meedeelden, 't geen hier in bestond: dat zy nogmaals verzogten? dat hy *Malayo* in behoorlyke staat van tegenweer wilde brengen, en daar in zoo veel Hollanders laten, als tot bezetting van die plaats nodig was, alzoo zy op haar eigen volk, weinig staat konde maken. Ook dat hy in plaats van drie Scheepen, die hy beloofd had by haar te laten, met zyn geheele vloot in Ternaten wilde blyven, tot een andere vloot uit Holland aankwam, want achten haar anders, tegens de aanvallen der Spanjaarts en Tidoreezen niet vylig; dewyl de laastgezegde Natie, die nu volkomen meester van de Zee waren, niet nalaaten zoude, haar geduurig aan de Zeekant te ontrusten, en zy door 't verlies van al haar Cotacoraas, onmagtig waren, haar weerstand te bieden. Zy waren ook bevreest, dat zoo de Zeevoogd haar dit verzoek afsloeg; hun volk aan 't muiten zoude slaan, die al onder malkander mompelden, het beeter was, een harde regeering van de Kastiliaanen en Portugeezen uitteslaan, dewyl deeze haar altoos by bleeven, en tegens haare vyanden, wel bystand zoude bieden, dan zig onder de zagte bescherming der Hollanders te begeeven, die slegts twee, of ten hoogsten drie maanden in 't jaar, by haar waren, en anders, haar aan de Kastilianen ten prooy lieten. Dog *Matelief* gaf daarop aan haar te kennen: dat hy niet voorneemens was, haar meerder toeteestaan, als hy tevoren beloofd had; want moest met zyn andere

Schee-

Scheepen, naar *China* zeilen, om daar was 't mogelyk, zelfs met de Chineesen handel te dryven; en wanneer zy nog langer weigerig waren, zyn voordeelige aanbieding te omhelzen, zoude hy de volgende morgen met zyn geheele vloot vertrekken, en haar aan de woede der Kastiliaanen overlaaten.

Na dit gesprek, vertrok hy na boort, en liet de volgende morgen, alles in gereedheid maken, om van daar te verzeilen; dog toen de Ternataanen zagen: dat het waarlyk met hem ernst begon te worden, kwamen de voornaamste van haar aan boord, en smeekten hem? om haar dog in dien nood niet te verlaaten; alzoo zy dan geheel verlooren waaren. Maar ten minsten met de vloot, daar zoo lang te blyven, tot *Malayo* in staat van tegenweer gebragt was; ook beloofden zy, alle zyne beveelen, zonder tegenspraak te gehoorzamen, en met hem te willen leeven en sterven.

Op deeze haare onderwerping, veranderde *Matelief* van voorneemen, en ging dien eigen middag, met hondert man van zyn volk naar land, om aanstonds aan de verschansingen te arbeiden; die, dan ook den 29sten, het zuider bolwerk, een mans lengte hoog, van hout en aarden opgeworpen hadden. Dog de Ternataanen, die van hem bevel hadden: om met hondert man, de vervallen muuren te herstellen; waaren zoo traag tot werken, dat wanneer hy in stilte de ronden deed, vond hy slegts 5 of 6 man aan 't werk, en al de overigen, waren onder voorwendsel van levensmiddelen in 't bosch te zoeken, weid en zyd verstrooit; en schoon hy daar over klagtig viel aan de Ryksbestierder, mogt zulks weinig helpen, alzoo deeze, ook niet veel over zyn volk te zeggen had.

Hy

Hy trachten vervolgens de Ternataanen onder vier hoofdlieden te brengen, en stelden nog over elk tien man, een byzonder hoofd aan; om te zien: of hy haar daar door, beter in bedwang en tot werken kon kreigen. Dog het was alles vergeefs, want wanneer hy slegts een ogenblik zyn hielen geligt had, liepen zy alle verwardelyk door malkander, zonder aan eenig order van hun hoofdlieden, te gehoorzaamen. zoo dat naauwlyks het tiende deel aan 't werk was; en al het zelve, door ons volk moest gedaan worden, waardoor *Matelief* zoo toornig wierd! dat hy de koning en de verdere hovelingen vroeg? of zy dan volkomen met hem de spot dreeven, waarna hy haar uitschold, voor al wat lelyk was, en dreigden haar: van aanstonds met zyn vloot te vertrekken, dog zou eerst twee van de voornaamste Edellieden, het hoofd voor de voeten doen leggen, om hem van de aangedaane hoon! te wreeken. Dog alle deeze dreigementen, mogten by de Koning en zyn Edellieden weinig helpen, dewyl zy haar volk, met hardigheid niet durfden regeeren, uit vreeze, dat zy van hun verlaaten zoude worden. Dus moest *Matelief* wel gedult neemen, en dat traage werken, met goede oogen aanzien.

Op den 30sten tegens den avond, kwam een Ternataan en twee Italiaanen, van den vyand overloopen, die tyding bragten: dat 'er aan 't Kasteel, een Chineesche Jonk met Nagelen gelaaden, op zyn vertrek lag, nevens nog een Scheepje, dat na de *Minilbas*, met advis brieven bestemd was; waarop *Matelief* aanstonds de Scheepen *de Zon*, *Enkhuizen*, *Delft* en 't Jagt *'t Duyfje*, onder 't gezag van de Fiscaal *Martinus Apius*, afzond; met bevel: om deeze Jonk te nee-

neemen of te verbranden, mits dat hy de Scheepen niet in prykel stelden, met te digt onder de wal te lopen.

De Koning, (die ondertusschen ziek geworden was,) vertrok den 2den van Zomermaand, met drie Prauwen weer na *Gilolo*, en wierd van eenige zyner Edellieden gevolgt, die egter maar op 't verzoek van de Zeevoogd, daar heen trokken, om haar vrouwen te haalen; welk voorbeeld, naar zyn gedagten, dan door de andere Ternataanen wel zou gevolgt worden; en wanneer zy haar vrouwen by zig hadden, hoopten hy, dat zy aan de vesting wel wat naarstiger zouden arbeiden, opdat haar huisgezinnen, voor 's vyands aanvallen te eerder beschut wierden.

Den 4den van gezegde maand des Nachts, kwamen de uitgezondene vier Scheepen te rug, en bragten de Chineesche Jonk meede, die zy met weinig moeiten vermeestert hadden, waar in zy 500 Quintaale Kruit-Nagelen vonden, die de daar in zynde Chineesen, (welke 25 man sterk waren) voor 6 Ryksdaalders de quintaal, van de Spanjaarts gekogt hadden; maar alzoo dit na haar zeggen: haar vry en eigen goed was, waar in de Spanjaarts of Portugeezen geen de minsten Intrest hadden; was de Scheepsraad verleegen? of men deeze Jonk, voor goede prys zoude verklaaren, of aan de Chineesen te rug geeven, aan wiens vriendschap, de Hollanders veel geleegen lag. Egter wierd op den 6den, by den breeden Raad beslooten, de Nagelen in 't Schip *Enkhuizen* over te laaden, maar de Jonk in *Ternaten* te laaten, en die met Inlanders te bezetten, om daar meede van de nabygeleegen Eilanden, ryst en Sagu te haalen. Men beloofden evenwel aan de gevangen Chineesen: zoo zy aan d'onze

vryheid van handel in *China* konde bezorgen, niet alleen haar vryheid, maar men zou daarenboven, aan haar de Jonk met de geheele lading betaalen.

Tot het prys verklaaren van deeze Jonk, was de Scheepsraad voornamentlyk bewoogen geworden: dewyl deeze Chineesen zig in dienst der Spanjaarts hadden begeeven, om eenige brieven en papieren naar de *Manilhas* te brengen, en men dus (niet zonder reeden) bedugt was, dat zy waarlyk onderdaanen der Spanjaarts waren; die slegts alleen maar voorgegeeven hadden, vrye kooplieden te zyn, om door deeze list, d'onze haar prooy te ontweldigen.

Dien zelven dag, kwam de Opper-Rechter, met wel hondert mannen en vrouwen van *Gilolo* terug, ook wierd de *klyne Zon* daar heen gezonden, om nog meerder vrouwen te haalen; want men had bespeurt: dat als de Ternataanen haar vrouwen by zig hadden, zy gewilliger tot werken waren, door dien de vrouwen dan voor haar, voorraad en levensmiddelen in 't bosch zogten, 't geen zy anders zelfs moesten doen, wilde zy van gebrek niet vergaan; alzoo hun koning, haar geen de minsten onderstand of dagloon, voor 't werken gaf. en schoon *Matelief* nu en dan wel een ton ryst naar land zond, mogt dit weinig voor zoo veel monden helpen.

Alzoo nu by de Scheepsraad beslooten was; op den 10den met de Vloot van daar na *China* te zeilen, en *Malayo*, door de traagheid der Inlanders, nog niet behoorlyk versterkt was; liet de Zeevoogd den 7den, meest al zyn volk naar land gaan, om aan het nog onvoltooide bolwerk te arbeiden; en een palissade of staketsel teegen de muur, die de Stad van het bolwerk afscheiden,

den, te maken. maar zoo als zyn volk aan land gekomen was, weigerden de meesten van haar, om aan de vesting te werken, en bleeven aan den Oever staan, daar zy allerlei baldadigheid bedreeven. *Matelief* onbewust zynde wat zy hebben wilden, zond twee Schippers aan haar af, die aan deeze muiters in 't vriendelyke verzogten? om in de vesting by hem te komen, en te zeggen: wat haar begeeren was. dog zy weigerden dit en dreigden daar en boven, de Fiscaal *Apius*, den hals te breeken; waarop de Zeevoogd zoo toornig wierd! dat hy aanstonds, verzeld van die Fiscaal, na die Roervinken toe ging, en aan haar vroeg? of zy volgens haar gedaane Eed, hem wilde gehoorzaamen, en aan de vesting, werken of niet; daar zy rondborstig Neen op antwoorden, maar zeide naderhand aan de twee afgezonden Schippers: dat zy volgens des Zeevoogd beloften, buit wilde hebben, en zoo hy de Chineesche Jonk, voor goede prys verklaarden, moest hy die aanstonds onder haar verdeelen; en anders moest men de lading daar uit niet lossen, maar dezelve aanstonds laaten vertrekken. Hier op liet de Zeevoogd haar antwoorden: dat zoo de Jonk door de Kreigs-raad prys verklaard wierd, zonder dat men daar voor, eenige vergoeding aan de Chineesen moest doen; zou hy die haar tot buit geeven, dog zoo niet, kon hy zulks niet doen, of die Muitelingen moesten hem evenwel met geweld willen hebben, 't zy prys verklaard, of niet; wanneer hy die aanstonds aan haar zoude geeven, dewyl zy hem daar toe dwongen; schoon dit laaste egter zyn meening niet was, maar deed zulks slegts, om haar tot bedaaren te krygen, ook gebood hy haar: om aanstonds weer na boord te gaan, 's

 geen

geen zy weigerden. Dus hy, (ziende by deeze woesten hoop weinig uitteregten,) zyn ander volk aan 't werk liet gaan, en eenige Gotelingen van 't strand, na de vesting liet sleepen; dog terwyl deeze daar meede beezig waaren, kwamen de Muitelingen drie en drie, op haar aantrekken; egter met geen ander voorneemen, als om aan de Noordzyde van de vesting, daar zeer goed versch water was, haar dorst te lesschen; alzoo zy op het strand door de groote hitten, schier van dorst versmachten. Maar *Mateliet* van gedagten zynde: dat zy op haar meedemakkers kwamen aantrekken, om deeze het werken te beletten, trok zyn Sabel uit, en dreigden het oproerig hoofd, die met een stok in de hand voor uit trok, de kop in te sabelen, dog deeze ontliep hem, waar na de overigen, ieder na een goed heen komen zagen, en zig hier en daar, onder het arbeidsvolk vermengden. Egter waren 'er eenige van de voornaamste belhamels, die haar toeriepen: dat zy stand zoude houden, maar de moed en heldhaftigheid van de Zeevoogd! had hun verrast; dus deeze, ziende zig van haar makkers verlaaten, meede langzaamerhand aan 't werk gingen, 't geen *Mateliet* oogluikende toeliet, dewyl hy niet anders zogt, als om haar van malkander te verweideren, 't geen hem zodanig gelukten, dat de voornaamste roervinken, 's namiddags de beste arbeiders waren.

Wanneer nu de vesting zoo goed doenlyk voltooid was, liet hy daarop zes yzere Gotelingen en vier metaalen Bassen planten, en vergaderde op den 8sten de Scheeps-Raad, tot het verkiezen van een bevelhebber over deeze sterkten, waar van de meeste stemmen voor de Fiscaal *Apius* waaren. Zelfs scheen deezen daar mee genoegen

te

te neemen, maar daags daar aan, weigerde hy die post te aanvaarden, waarom *Gerrit Gerritsz van der Buys*, in zyn plaats, tot bevelhebber van *Malayo*, en *Jan Rossegeyn*, als Gezaghebber over de Scheepen *Delft*, *Enkhuizen* en de *klyne Zon*, wierd aangesteld, die order had, om met deeze Scheepen, tusschen de *Molukkes* te kruizen. Ook hadden 45 man van het Scheepsvolk bevel gekreegen: om op *Ternaten* te blyven, om de nieuwe vesting te helpen bewaaren; waar toe men niemand van het Scheepsvolk kon beweegen, of men moest haar, verbeetering van Maandgelden belooven. Men verkoor ook een Raad van acht persoonen, zonder wiens voorkennis en goedkeuring, niets door de bevelhebbers, zoo te land als ter zee, mogt gedaan worden. egter was deezen Raad verpligt: haar te houden aan het voorschrift, 't geen haar door de Zeevoogd en zyn Raad was gegeeven.

Den 11den van Zomermaand, was hy gereed te vertrekken, en monsterden de Soldaaten, die in *Malayo* zoude blyven; ook liet hy twee van de voornaamste belhamels, straffen; die de oorzaak van het oproer geweest waren, en vernieuwden het verbond met de Ternataanen, 't welk hoofdzakelyk van deezen inhoud was:

„ Dat de Zeevoogd aannam: met zyn ge-
„ heele Vloot, zoo lange in Ternaten te bly-
„ ven, tot *Malayo* in behoorlyke staat van te-
„ genweer gesteld was.

„ Op zyn vertrek, zou hy de Scheepen *Enk-*
„ *huizen*, *Delft*, *de klyne Zon* en een Jagt, in *Ter-*
„ *naten* laten blyven, om onze nieuwe vesting te
„ dekken. en zoude altyd van deeze Scheepen
„ 30 of 40 gewapende mannen aan land moe-
„ ten zyn, tot bewaring van 't bolwerk.

„ Hy moest ook nog eenig geschut in *Malaya*
„ laten, behalven 't geene bereids op het bol-
„ werk geplant was; om op de andere bolwer-
„ ken te plaatsen, zoo ras die in behoorlyke
„ staat waren.

„ Ook beloofden hy aan de Ternataanen om
„ zorg te dragen, dat zy tegens 't begin van 't
„ aanstaande Jaar, met twee Scheepen, 't zy uit
„ *Amboina* of *Bantam* versterkt wierden; om te-
„ gens de aanvallen der vyandlyke hulptroepen,
„ die tegens dien tyd, uit de *Manilhes* verwagt
„ wierden, beeter bestand te zyn. en by zyne
„ terugkomst in *Holland*, verbond hy zig: om
„ de zaak van *Ternaten*, ten hoogsten! aan de
„ Algemeene Staten aan te beveelen; ten einde
„ deeze spoediglyk eenige manschap daar heen
„ geliefden te zenden, om de Kastilianen uit
„ *Ternaten* te jagen; om welk verzoek, des te
„ meer aan te dringen, maakte zy *Matelief* tot
„ haar afgezant, om in haar Naam, daar over
„ met de Heeren Staten te handelen.

„ Daarentegen verklaarden de Ternataanen:
„ de Ed: Groot Mogende Heeren Staten, aan te
„ neemen en te erkennen: voor hunne wettige
„ *Beschermheeren*; aan wien zy beloofden: den
„ Eed van getrouwheid te doen.

„ De onkosten van den Oorlog, die bereids
„ gedaan waren, of nog te doen stonden, zoude
„ de Ternataanen betalen, zoo ras zy daar toe
„ in staat waren; 't welk staan zou, aan 't oor-
„ deel van de Heeren Staten, wanneer, en hoe
„ veel.

„ De Garnisoenen die in *Ternaten* gelaaten
„ wierden, zoude uit de Tollen van dat Eiland
„ en de onderhorige Landen, betaald worden.

„ Zy verbonden zig ook: alle haare verstrooi-
„ de

„ de landsgenooten byeen te verzamelen. Ook „ met de onderdaanen van de Ternataanse „ kroon, van *Boero*, *Cambello*, *Loeboe*, *Meau* en „ *Manado*, die op 't Eiland *Celebes* woonden, „ als ook die van *Gilolo*, *Moro*, *Sarangani* en „ *Mindanao*, in goede verstandhouding te lee„ ven; om wanneer de Hollandsche hulptroe„ pen aankwamen; zy met vereende kragten, „ de Kastiliaanen, des te eerder uit *Ternaten* „ konde jagen.

„ Zy mogten ook aan geen Natie of Volk, „ hoe genaamt, buiten Hollanders, eenige *Na*„ *gelen* verkoopen; maar dezelve alleen, aan de „ kooplieden der Maatschappy ter markt bren„ gen; tegens zodanig een prys, als de Heeren „ Staten en hun Koning, onderling goed zou„ de vinden.

„ Niemand van de beide parthyen, vermog„ ten malkander te verongelyken, of eenig „ leed te doen; ook malkander in zaken van „ Godsdienst, niet lastig vallen of bespotten, „ en elkanders overlopers niet aanhouden; en „ laastelyk: zoude geen van beide de parthyen, „ met de Spanjaarts of Tidoreezen, eenige on„ derhandeling van vreede mogen aangaan, dan „ met beider toestemming.

Matelief schreef ook brieven van zyne verrichting, zoo aan Bewindhebberen, als aan de Landvoogd van *Amboina*, en aan het Opperhoofd van de Bantamse Logie, aan wien hy verzogt? om zoo ras mooglyk, versche hulp na *Ternaten* te zenden, tot bescherming van de nieuwe aangelegde vesting. Vervolgens nam hy afscheid van de Ternataansche Grooten, en vermaanden haar tot kloekmoedigheid, en om eendrachtig met malkander te zyn, waar na hy op den 12den, vroeg

in den morgenstond, zyn Ankers ligten, en van daar na *China* zeilden, met de Scheepen *Orangie*, *Mauritius*, *Erasmus* en een Jagt, (te zamen bemand, met 285 blanken en 30 swarten, zoo bootsgezellen als soldaten; behalven de 25 *Chineesen* van den genoomen Jonk.) Zyn voorneemen was: om direct naar *Makao* te lopen, om te zien: of hy daar vryheid van handel kon krygen; en zoo hem dit geweigert wierd, dan al de Portugeesche en Chineesche vaartuigen, die hy onderweege ontmoeten, en welke daar thuis behoorden; te neemen, en voor goede prys te verklaaren.

Den 29sten kwam hy in de straat van *Tagima*, niet verre van 't Eiland *Mindanao* ten Anker, daar hy twee Ternataansche afgezanten aan land zetten, die aan de koning van dit Eiland gezonden waren: om de goede verstandhouding, tusschen deeze en hun koning, aantekweeken, alzoo de Inwconders van *Mindanao*, geslagen vyanden der Kastiliaanen waren, die zelfs met haar vaartuigen, tot in de *Manilbas* stroopten. Vervolgens liep hy uit deeze straat den Eersten van Hooimaand, en ontmoeten op den 22sten, niet verre van land, 17 Chineesche Jonken, waar van een aan des Zeevoogds boord kwam, die hem verhaalden: dat toen zy over elf dagen van *Canton* vertrokken, de Portugeezen, daar sterk met het inkoopen van goederen beezig waren. maar of tot *Makao* ook Portugeesche Scheepen lagen, wisten zy niet te zeggen. Van deeze Jonk huurden hy een loots, die aannam: om hem te *Makao* te brengen, met wiens hulp, hy den 25sten, aan 't Eiland *Lamao* (een myl van de kust van *China* geleegen) ten Anker kwam. Dit Eiland vond hy in tweën verdeeld, en zeer ge-

geleegen, om na de Rivier van *Tsjintsjeoe* te loopen, waar te dier tyd, een zeer voordeeligen handel in Zyde Stoffen was, Aanstonds kwamen hier drie afgezondene van de Mandaryn die dit Eiland bestierden, aan boord, om te verneemen: van wat land onze Scheepen kwamen, en of wy vrienden of vyanden waren, aan wien de Zeevoogd ten antwoord gaf: dat hy bereids een *Chinees* aan den Mandaryn had gezonden, om hem, niet alleen van zyn aankomst te verwittigen, maar om eenige ververſching voor zyn ſcheepsvolk, te verzoeken? dog dewyl zy zyne afgezanten waren, wilde hy haar wel zeggen: dat hy van wegens den Koning van Holland, met zilver en koopmanſchappen gezonden was om in *China* handel te dryven; waar toe hy haar voorſpraak, by den Mandaryn verzogt? 't geen zy hem ook beloofden. Op haar vertrek, verzogten zy van hem? een klyne drinkpenning, waarop hy haar ſeeven Realen van Agten gaf, ſchoon zyn Tolk hem geraaden had: om haar ſlegts de helft daar van te geeven.

Den 26ſten kwam de afgezondene *Chinees*, met eenige anderen van zyn Natie terug, met het antwoord van den Mandaryn, 't welk hier op uit kwam: dat hy aan d'onze, zonder toeſtemming van de Mandaryns van *Canton* en *Tsjintsjeoe*, geen vryheid van handel of ververſching mogt geeven; dog zoo de Scheepen om de hoek van het Eiland wilde loopen, zou hy zorg dragen, dat haar in ſtilte ververſching gebragt wierd, en zoo zy nog een maand wilde wagten, tegens welke tyd, hy zelfs voor Mandaryn naar *Canton* ging, beloofden hy haar daar behulpzaam, in de vryheid van handel te zullen weezen. Maar dit waren altemaal ſchoone woor-

den! zonder eenig gevolg, waar meede hy d'onze, maar zogt om den thuin te leiden; alzoo hy bevreest was, dat *Matelief* voorgenoomen had, (zoo hy hem zyn verzoek plat afsloeg,) het Eiland te verwoesten, waarom de Inwoonders, haar beste goederen, bereids in het daar zynde kasteel geborgen hadden.

De Scheepen zeilden dan na 't west einde van 't Eiland, waar zy versch water, en 's nachts eenige voorraad van den Mandaryn kreegen; ook ontsloeg de Zeevoogd hier, 19 van de 25 gevangen *Chineesen*, die hy een geschenk van 100 Ryksdaalders gaf; dog behield de overige zes by zig, om mee naar *Canton* te neemen, om door haar voorspraak, daar vryheid van handel te bekomen; wanneer hy aan haar op nieuws beloofden: de geheele lading van de genoomen Jonk, te zullen betalen.

Vervolgens kwam op den 28sten een Mandaryn of Chineesche Edelman, met eenig gevolg aan boord; die zeide: van de losgelaaten *Chineesen* verstaan te hebben, dat de onze een goed volk waaren, die anders niet als koophandel zogten; waarom hy iemand aan de Mandaryn van *Canton* gezonden had, om voor haar verlof tot handelen te verzoeken? op welke vraag, hy binnen 10 dagen antwoord verwagten, dus hy de Zeevoogd verzogt? om weer na de vesting *Lamao* te keeren, om daar, met de kooplieden van *Canton*. *Tsjientsjeoe* en anderen nabygeleegen handelplaatsen, koophandel te dryven. Dog deeze bedankten hem voor zyn beleefde aanbieding, en gaf hem te kennen: dat hy nu voorneemens was, alzoo de wind hem dienden, direct naar *Canton* te loopen.

Egter eer hy deeze reis ondernam, viel de wind

wind hem vlak teegen, waarom hy aan des Mandaryns verzoek gehoor gaf, en op den 3den van Oogstmaand, weder naar *Lamao* keerden; maar daar komende, vond hy de zaaken geheel anders, als hem beloofd was; alzoo de Gezaghebbende Mandaryn, de oude deun zong, van aan onze Scheepen, geen handel of ververſching, zonder toeſtemming van *Canton*, te durven toeſtaan. Zelfs liet hy overal waar onze Scheepen lagen, het ſtrand met ſoldaten bezetten, op dat de *Chineeſen*, die ten platte landen woonden, aan d'onze, geen goederen of ververſching verkogten.

Onze Scheepen lagen hier tot den 16den van gezegde maand, (in welke tuſſchentyd, zy ſomtyds 's Nachts, dan eens een Os, en dan een Varken of een zode Viſch, ſteelsgewys van de Viſſchers kogten,) wanneer de wind hen weder gunſtig wierd, des de Zeevoogd de Ankers ligten liet, en op den 28ſten in de mond van de Rivier van *Canton* kwam, daar hy het aan de Ooſtzyde, digt onder 't land zetten, van waar men het Eiland *Makao*, dat aan de Weſtzyde van die rivier lag, van verre zien kon. Hier nam hy voor 10 Ryksdaalders, een Viſſcher tot een Loots aan, die hem tot *Canton* zou brengen; waar mee hy den eerſten van Herfſtmaand, die Rivier opzeilden, en hem bevel gaf: om dezelve zoo hoog op te loopen, als 't mooglyk was. maar deeze zogt daaromtrent allerlei uitvlugten, en gaf voor: dat de Rivier boven vol met blinde klippen en zandbanken was, waar onze Scheepen onmooglyk over heen konde komen; egter was wel de voornaamſte reeden, dat hy bevreeſt voor de Mandaryn van *Canton* was. Ook ontmoeten onze Scheepen op de Rivier, verſcheiden

Vis-

Visschers Praauwen, waar van een oud man, aan het Schip *Orangien* kwam, die aan de Zeevoogd verhaalden: dat tot *Makao*, ses groote Portugeese Scheepen lagen, die over tien dagen, eerst van *Malakka* waren gekomen, met een groote meenigte van voorraad en koopmanschappen, waar aan zy te *Makao*, groot gebrek hadden, alzoo daar in geen twee jaaren, eenige Europische Scheepen geweest waren; dat die geheele Stad ook in opschudding was geraakt, op de tyding van de aankomst onzer Scheepen; en dat de Portugeezen, alle de Chineesche vaartuigen, die in die haven lagen, in beslag hadden doen neemen, op dat zy geen tyding van haare oorlogstoerusting, aan onze Scheepen zoude brengen; waarom hy hem raden: aan 't naby geleegen Eiland *Lentengwan*, het Anker te werpen, en aanstonds twee *Chineesen*, aan den Mandaryn van *Canton* te zenden, om aan deeze, zyn aankomst bekent te maken. *Matelief* liep dan met de vloot naar dit Eiland, van waar hy zyn Loots, benevens een zyner *Chineesen*, met een brief, in die Taal geschreeven en door hem ondertekent, aan de Mandaryn van *Canton* zond, waar na hy de Rivier wat hoger op zeilden, en den 3den voor 't Eiland *Lamthau* ten Anker kwam, en aanstonds eenige afgezondene van den Mandaryn, die dit Eiland bestierden, aan boord kreeg. welke zeiden: dat dit Opperhoofd zeer verstoort was, om dat wy zonder zyn verlof, in de Baai het Anker hadden geworpen; en dat wy te *Makao* hadden behooren aanteloopen, om daar zyn beveelen aftewagten. Maar toen *Matelief* haar te kennen gaf: dat de Portugeezen, welke daar woonden, onze gezwooren vyanden waren; en hy door de zwaare stormwinden genoodzaakt was geweest een goe-

de haven op te zoeken; scheenen zy wat beter te vreeden; ook merkte hy wel, dat het deeze Edelman maar om geld te doen was, dewyl hy van elk een Schip, 200 Realen van Agten vorderden, en zoo men die aan hem toestond, gaf hy niet alleen vryheid: dat eenige van d'onze aan land mogte komen, maar zoude zelfs voor ons, wonderen! by den Mandaryn van *Canton* uitregten. Waarom *Matelief* met voorkennis van zyn Raad, op den 7den zyn geheimschryver *Abraham van den Broeke*, naar land zond met 300 Ryksdaalders, om die aan den Mandaryn bedektelyk ter hand te stellen, en aan hem verder te zeggen: dat zoo ras hy aan d'onze vryheid van handel bezorgden, men aan hem nog 300 Ryksdaalders zoude geeven.

Van den Broeke kreeg ook gehoor by den Mandaryn, maar mogt dezelve niet als geknield aanspreeken, dog dit, en nog een nader gesprek, 't geen hy met die Mandaryn had, waren van weinig vrugt, alzoo deeze hem dan met d'een, en dan met d'andere zwarigheid, voor den dag kwam; en onder allerley voorwendzels, ons den handel en ververs ching weigerden. Zelfs liet hy vier Oorlogs Jonken, by onze Scheepen Ankeren, om te beletten: dat de visschers ons geen visch of ververs ching, aan boord bragten.

Den 9den op den middag zagen d'onze heel onverwagt! 6 groote Portugeesche Oorlogscheepen voor de mond van de Baai, met een voordeelige wind op haar afkomen, 't geen een groote onsteltenis onder haar verwekten, door dien zy door tegenwind en stilte, buiten staat waren haar Ankers te ligten; en, ook op het gezegde van den Mandaryn vertrouwt hadden: dat de Portugeezen ons zonder toestemming van de

groo-

groote Mandaryn van *Canton*, geen overlast of geweld durfden aandoen, alzoo zy geheel in ongunst by den Keizer van *China* waren, die haar ook zyn Ryk verbooden had; dog dat zy nu te *Makao*, onder de naam van Kasteliaanen woonden; waarom *Matelief* aanstonds iemand aan de Hoofdman van de Jonken zond, om te weeten: wat zy met ons voor hadden? dog deeze gaf voor: van de onderneeming de Portugeezen in 't geheel geen kennis te hebben, maar verzekerden ons nogmaals, dat zy niets, zonder toestemming van *Canton* durfden onderneemen. Zelfs beloofden hy onze Zeevoogd met 12 Jonken bystand te doen, zoo zy evenwel op onze Scheepen afkwamen. Egter was dit alles maar geveinstheid! want zommige van ons Scheepsvolk, hadden van een onnoozele visscher gehoort: dat de Portugeezen, door den Mandaryn, van onze komst waren verwittigt geworden.

Schoon de vyandelyke scheepen, in 't eerst op de onze scheenen af te komen, wenden zy egter de Steven, en liepen de Baai voorby; dog de reeden daar van kon *Matoliej* in 't geheel niet begrypen; hy was egter daar meede wel dapper in zyn schik; alzoo zy gemaklyk hem in de Baai hadden kunnen insluiten, en hem, met behulp der Inlanders zyn scheepen afhandig maaken. om dit dan voortekomen, liet hy de volgende morgen voor Zonnen opgang de Ankers ligten, en zeilden tot aan de Noordzyde van 't Eiland *Lentengwang*, daar hy op vier vadem water, zyn dagelyks Anker wierp, om op de beweeging der vyanden te letten.

Hier vermaanden hy door een cierlyke redenvoering: zyn Scheepshoofden, en het gemeen tot dapperheid! en onvertzaagt te zyn, zoo de vyand

vyand goedvond ons aan te vallen; en wy niet zonder schanden te behaalen haar oog ontwyken konden. En dan in zoodaanig een haggelyk geval, aan die wreedaarts toonen, (die zes jaaren geleeden, eenige onzer landsgenooten, te *Makao* hadden opgehangen) dat zy met dappere Hollanders te doen hadden. Deeze aanspraak was van die gewenschte uitwerking! dat het Scheeps Volk vol van moed uitriep: *Wel aan Heer Zeevoogd, wy zullen uw doen zien, wat onze dapperheid vermag, en willen met uw leeven en sterven.*

Geduurende deeze aanspraak, zagen zy den Vyand, beoosten het Eiland, met de vloed omkomen, die het regt op haar aanzetten; des de Zeevoogd bevel gaf: de Ankers te ligten, om waar 't mogelyk bewesten het Eiland te loopen. maar door de sterke vloed, waren de Portugeezen genoodzaakt haar Ankers te werpen, want zoude anders door de vloed, beneeden onze Scheepen geraakt weezen. Wanneer d'onze meede Ankerden; dog het Jagt, dat zeer vuil was, geraakten een heel eind agter uit, waar op de Vyand aanstonds drie Fusten afzond; dog *Mateliet* hier nog in tyds van verwittigt, zond het Schip *Erasmus*, dat zyn Anker nog niet geworpen had, tot haar ontzet. Vervolgens tragten hy met de eb, uit 's vyands oog, nog meer naar de westerhoek van 't Eiland te zeilen, maar het Jagt, dat slegt bezeild was, kon hem niet volgen, dus hy order aan het Schip *Erasmus* gaf: om het volk en de goederen daar uit te ligten, en een gat in de boeg te slaan, om het te doen zinken; 't geen ook aanstonds te werk gesteld wierd, maar met zoo veel drift, dat het volk bereids het gat in de boeg geslaagen had, eer de goederen daar uit geligt waren; waar door

door men buiten staat was, behalven het Groot Marszeil eenige takelagie te bergen; en dit veroorzaakten, dat het Jagt met volle zeilen, voor de wind de Rivier op, regt door naar *Canton* liep.

Ondertusschen waaren onze Scheepen zoodaanig aan ly geraakt, dat men de Vyand, die loefwaarts van haar zeilden, onmoogelyk kon ontloopen, en een gevegt met haar onvermydelyk scheen! maar de vyanden, die digt het Eiland langs zeilden, vervielen op een droogte, waar door zy het dragende moesten houden. Ook scheen 'er tweedragt onder haar Scheepshoofden te weezen. Want hadden anders d'onze al lang op het lyf kunnen vallen. Zy wierpen dan (tot ons geluk) weder het Anker, en scheenen aan de Nok van haar Raa's, eenige vuurwerken en lonten vast te maaken, om by de aanval, onze Scheepen te enteren, en daar mee in brand te steeken.

Den 11den met het aankomen van den dageraad, ligten onze Scheepen het Anker weer, en liepen na de voorste Eilanden in de mond van de Rivier van *Canton* gelegen, waarna zy door den vyand gevolgt wierden. Zy zetten het tegen den middag, digt onder een deezer Eilanden, daar zy vergeefs na vers water zogten. *Matelief* riep hier vervolgens zyn Scheeps Raad by een, om te overweegen: of het nu raadzaam was? een kans met de vyand te waagen, dewyl men van hen het voordeel van de wind had; en hun Scheepen wel met veel, dog egter onbedreeven volk voorzien waaren, die moogelyk nooit een Vyand onder de oogen gezien hadden, dus men over zoo een byeen geraapte hoop volks, ligtelyk den Zeegen zou kunnen behaalen. Dog den Raad was eenpaarig van begrip: dat het best waar, zonder blyk te toonen dat wy vreesach-

tig

tig waaren! haar t'ontwyken; door dien zy eens zoo sterk van Scheepen waaren, en daar en boven wel bezeild; daar en tegen waaren onze Scheepen door de lange reis zeer vuil geworden. Ook zogten zy niet anders, als om onze Scheepen in brand te steeken, en wanneer zy daaromtrent Schip tegen Schip waagden, behielden zy altoos den Zeegen! En waren ook altoos in staat, haar Scheepsvolk in de kleine vaartuigen, waar van zy wel 16 stuks met haar voerden te bergen; zoo al een van haar scheepen, door d'onze in de grond geschooten wierd. Daar wy niet, als onze booten en sloepen hadden, om ons Volk en Koopmanschappen te redden, zoo dit ongeluk! onze Scheepen overkwam; en wy dan daarenboven: nog in een vreemd Land zouden moeten omswerven, daar men ons niet alleen leevensmiddelen, maar zelfs vers water weigerden.

De Zeevoogd om aan zyn Eerzucht! en dapperheid te voldoen, had egter gaarne gezien, dat den Raad het tegendeel besslooten had. Maar overwegende het gevaar, waar in hy mogelyk zyn Scheepen en Volk zou brengen, zeilden den 12den vroeg in den morgenstond, uit de Rivier van *Canton*; maar zoo ras hy buiten dezelve gekomen was, zag hy zig door de geheele vyandelyke Vloot gevolgt, des hy alles tot slaan in gereedheid liet brengen om hun kloekmoedig aftewagten; dog eer zy by onze Scheepen genadert waren, wenden zy de steeven en liepen regt naar *Makao*; want scheen het hun eer's genoeg te zyn, dat zy roemen konden! de Hollanders uit *China* verjaagd te hebben.

Wanneer nu onze Scheepen uit de Rivier van *Canton* gezeilt waren, en niet verder door

den vyand vervolgt wierden; besloot men naar 't Eiland *Sanchoam* te lopen, om water te haalen, gelyk zy den 14den, ook aan de hoek van een Eiland, dat zy vermeenden *Sanchoam* te weezen, ten Anker kwamen. Zy vonden hier drie Japansse Jonken dat Zee-Roovers waren, van wien zy onderricht wierden: dat zy het gezegde Eiland reets voorby waren; ook kwam de hoofdman van deeze Jonken by den Zeevoogd aan boord, en bad hem? om haar geen leed te doen, alzoo haar geroofden buit, slegts in 13 Chineesen bestond, die zy met een Jonk, op de kust van *Cambodia* genoomen hadden; alzoo tusschen haare en de Chineesche Natie, een onverzoenlyken haat! heerschten. *Matelief* begeerden: dat hy de gevangen Chineesen in vryheid stelden, en tegens deeze Natie, zoo lang onze Scheepen in *China* waaren, geen geweld gebruikten; wanneer hy hem beloofden, verder geen leed te zullen doen, want hy zelfs van voorneemen was, om binnen drie Jaren, in *Japan* te komen handelen; 't geen hy hem verzogt? by zyne terugkomst te *Firando* (*a*), aan den Keizer van *Japan* bekent te maken. Deeze Japander berichten hem verders: dat in *Japan*, 8 of 10 Hollanders waren, die voor den Keizer Scheepen bouwden, welke met *Jacob Quakernaak* (die hem zeer wel bekent geweest was) over eenige Jaaren, met een Schip daar gestrand waren.

Den 15den, zond de Japander, 10 van zyn gevangen Chineesen aan den Zeevoogd; en wanneer naderhand by den breeden Raad beslooten was: om geen verdere pogingen, voor deeze tyd

(*a*) Hoofdstad van *Japan*.

tyd in *China* te doen, om den vryheid van handel te verwerven; alzoo die met onoverkomelyken zwarigheeden verzelt zoude zyn, en wy voor het tegenwoordigen, niet tegens de mägt, welke de Portugeezen daar hadden, gestand waren; zond *Matelief* deeze; benevens de nog twee overig zynde Chineesen, die hy uit *Ternaten* meede gebragt had, aan den Mandaryn van *Lamtbau*; geevende aan de twee Chineesen, ieder 50 Ryksdaalders, benevens een brief aan de Mandaryn van *Canton*, waar in hy melden: Dat hy van wee-
„ gens de Koning van *Holland*, met drie Schee-
„ pen, voorzien met geld en koopmanschappen,
„ naar *China*, om te handelen, was gezonden;
„ maar dat hem zulks, door de listen en 't ge-
„ weld der Portugeezen was belet; of zulks nu
„ met de voorkennis en toestemming van hem
„ Mandaryn was? zoude hy niet onderzoeken,
„ egter had hy niet raadzaam gevonden met zyn
„ beladen Scheepen, teegens haar een Gevegt te
„ wagen, eensdeels: doordien zy eens zoo sterk van
„ Scheepen waren, en ten anderen: om aan de
„ Chineesche Mandaryns geen schyn te geeven,
„ dat hy met geweld, de vryheid om te hande-
„ len, van haar af wilde dwingen; waarom hy
„ ook het ryksgebied van *China* verlaaten had.
„ Zoo nu den Mandaryn van *Canton* begeerden:
„ dat de Hollanders in *China* kwamen handel
„ dryven, had hy slegts maar een brief naar *Pat-*
„ *tani*, *Jobor*, of *Bantam* aan haar te zenden;
„ wanneer zy aanstonds, met een vloot Schee-
„ pen herwaarts zoude komen, die tegens het
„ geweld en de laagen der Portugeezen, ge-
„ stand zoude zyn. Hy zond ook daar nevens,
„ de 10 Chineesen, welke hy uit de handen van
„ de Japanse Zeerovers verlost had, en betuig-

„ den: dat de Hollanders in alle gevallen too-
„ nen zoude, dat zy oprechte vrienden der Chi-
„ neesen waren.

Na het afzenden van deeze brief, verliet hy de kust van *China*, en kwam den 17den van Wynmaand aan het land van *Champa* (a) ten Anker; daar hy van den koning, die een groot vyand der Portugeezen was, vriendelyk ontfangen wierd, en van de Inwoonders, een meenigte van hoenders, varkens en buffels, tot verversching voor zyn Scheepsvolk kogt. Ook was hier overvloed van Ryst te bekomen, dog andere koopmanschappen waren hier zeer schaars, waarom hy het ook niet nodig oordeelden, met deeze Vorst een verbond van koophandel aan te gaan; dus verzeilden hy den 24sten met een gunstigen wind van daar, na dat alvorens by den breeden Raad beslooten was: dat het Schip *Mauritius* naar *Pattani* om lading zou loopen, en moest de koopman *Victor Sprenkel*, met een zien: een vast verbond met de Koningin van *Pattani*, tegens de Portugeezen opteregten, welke argelistige Natie, het al zoo verre by die Vorstin hadden weeten te brengen, dat byaldien wy de nederlaag voor *Malakka* bekomen hadden, zou zy al de Hollanders aan haar overgegeeven hebben. Ook moest het Schip *Erasmus*, met de Fiscaal *Apius*, naar *Johor* zeilen; en de Zeevoogd, zou met zyn Schip *Orangien*, regelregt naar *Bantam* loopen.

Den 7den van Slagtmaand, kwam de Zeevoogd door tegenwinden, voor de Rivier van *Pahan* ten Anker, daar hy vervolgens aan land ging,

(a) By *Cambodia* en *Coetsjiencina* geleegen.

ging, en tweemaal gehoor by den koning kreeg; aan wien hy zyn zydgeweer tot een geschenk aanbood, en ook met deeze Vorst, (die een bondgenoot van de koning van *Jobor* was,) over een gemeenzaam verbond met de Inlandsche Vorsten van de Maleitze kust, tegens de Portugeezen sprak; om zoo met vereende kragten te beletten: dat zy in *Malakka* geen toevoer van levensmiddelen kreegen, die in die Stad zeer schaars begonnen te worden.

Op het verzoek van de koning? deed *Matelief's* konstapel, de proef van een stuk metaal kanon, wegende 3000 pond, dat aldaar in zyn byzyn gegooten was, voor de koning van *Jobor*. Ook maakten deeze *Maleijers*, zeer goede draaibassen, die zy na alle gewesten verzonden.

Hy kogt hier voor verversching van zyn volk, 31 Buffels en 4 leggers Arak, waar voor zyn geheimschryver *van den Broek*, hem 399 Ryksdaalders in rekening bragt, dat vry hoog was, en waar over hy eenig agterdenken opvatten; dog om aan het gemeene spreekwoord te voldoen, dat de Maatschappy ryk genoeg was, liet hy het daar by berusten en verzeilden den 16den van daar naar *Bantam*, daar hy den 24sten aankwam, en het Schip de *Groote Zon* op de Ree vond, waarop Schipper *Robol* was overleeden; in wiens plaats de Bantamse Raad had aangesteld *Abraham Mathysz*. Dit Schip was hier den 27sten van Oogstmaand, van *Mazulipatam* aangeland, en had omtrent *Ceylon*, een Portugeesch Vaartuig, gelaaden met Noten, Nagelen, Foely, Sandelhout, en veel Chineesche waaren, genomen, dat van *Malakka* kwam, waar in zy veele brieven vonden, die door de Portugeezen, aan haar vrienden op *Ceylon* geschreeven waren,

en waar in zy zeer klaagden, over de deerniswaardige toestand, waar in de Inwoonders van *Malakka* waren. Ook hadden zy op de *Choromandelsche* kust, een ander Portugees Schip verovert, dat van *Bengalen* kwam, waar uit zy een groote party Lywaaten, Suyker, Ryst en andere Bengaalse waren gelost, en het zelve vervolgens in brand gestooken hadden. Ook was op den 30sten van de gezegde maand, het Schip *de Zwarte Leeuw* van *Amboina*, en den 5den en 15den van Herfstmaand, het Jagt *'t Duysje* van *Ternaten*, en het Schip *de Provinciën* van *Banda* (genoegzaam volgelaaden) aangekomen; waar na *de Zwarte Leeuw* en *de Provinciën* op den 15den van Wynmaand, met *P. van Sold* en *J. W. Verschoor* haar vaderlandsche reis hadden vervordert.

Met het gezegde Jagt, had men van *Ternaten* tyding bekoomen: dat kort na het vertrek van de Heer *Matelief* naar *China*, de Spanjaarts, met 250 man, onze nieuwe vesting *Malayo* hadden besprongen; dog waren door de dapperen tegenstand der Hollanders en Ternataanen, kloekmoedig afgeslagen; waar by 30 Spanjaarts het leeven verlooren hadden; daar en tegen was van onze bezetting, 7 man doodgeschoten, waaronder de *Hbockom* of Opper-Rechter van *Ternaten* was, die (schoon oud) zig als een dapper kreigsman gekweeten had, en waar aan de Ternataanen veel verlooren, alzoo hy, dewyl hun koning nog maar een Jongeling was, het geheele ryksgebied schier in handen had, waarin hy zig als een Ervaaren en getrouw Staatsman had gedraagen. Dit Jagt was door de Bantamsche Raad op den 6den van Slagtmaand, met 10 lasten Ryst en 7 leggers Arak geladen, en had last; te *Gressik*

zyn

zyn overige lading van Ryst in te neemen, en dan zonder uitstel, weer na *Ternaten* te keeren.

Hy vond ook tot *Bantam*, de Schipper en Koopman van 't rykgelaaden Schip *Westvriesland*, dat op *Mauritius* gestrand was. en de Koopman *Claas Simonsz. Meebael* en Schipper *Jan Fransz.* die met de Kraak *St. Antonio* (door *Warwyk* verovert) aan 't Eiland *Madagaskar* waren aangeland, en de goederen daar uit gelost, en onder bewaring van 40 man gelaaten hadden; alzoo de Kraak onbekwaam was, om de reis naar Holland te doen. Zy hadden op 't gezegde Eiland een Jagt van 30 lasten getimmert, waar mee zy naar *Bantam* gekeert waren, om een Schip te bekomen, dat de gelosten goederen op *Madagaskar* kon inneemen, en daar mee na 't Vaderland vertrekken.

Onze Zeevoogd *Matelief*, verkoor vervolgens tot *Bantam*, een Raad van seeven Persoonen, welke waren, *Abraham Mathysz.* Schipper op de *Groote Zon*, *Heertgen Olferts*, Koopman, en *Willem Jansz.* Schipper van 't Schip *Westvriesland*, *Claas Simonsz Meebaal* en *Jan Fransz*, Koopman en Schipper van de Kraak *St. Antonio*, benevens het Opperhoofd van de Logie, *Jacques l'Hermité de Jonge* en *Simon Lambers Mau*, Schipper van 't Schip *Orangien*. Deeze Raad liet Hy onder Eede belooven: dat zy in alle voorkomende zaken, getrouwelyk zoude beraadslagen, 't geen ten meesten nutte en voordeel van de Maatschappy was.

Vervolgens stelden hy aan zyn nieuw verkooren Raad, deeze twee zaken voornamentlyk voor, en wel voor eerst: door welk middel men de Ternataanen, die zig zoo kloekmoedig verdedigt hadden, een spoedige en behoorlyke by-

ſtand kon bezorgen, eer zy door de Kaſtiliaanen, uit gebrek van tydige onderſtand, overheerſt wierden; en ten andere: op wat weis men de goederen uit de lek geworden Kraak, van *Madagaskar* naar 't Vaderland zoude voeren. Waarop in 't eerſte geval beſlooten wierd: dat *Abraham Mathysz.* met *de Groote Zon*, ten eerſten na *Ternaten* zou vertrekken, dog moeſt onderweegen te *Gresſik* of op *Makasſer*, 50 of 60 laſt Ryſt inneemen, en zig ſpoede, om met deeze voorraad, voor de vyandlyke Scheepen, die uit de *Manilhes* verwagt wierden, in *Ternaten* te zyn; en dan daar, of op *Makjan*, trachten een lading Nagelen te bekomen; dog omtrent de ontlaaden goederen van de Kraak, wierd niets zekers beſlooten. Egter moeſt het Schip *Orangien* in gereedheid gebragt worden, om byaldien den Raad naderhand zulks goedvond, op 't eerſte bevel, naar *Madagaskar* te zeilen.

Toen *Matelief* tot *Bantam* aankwam, vond hy daar op de Ree leggen, een Engelſch Jagt, dat in zeeven maanden uit *Engeland* was gezeilt, en onderweegen op de hoogte van *de Kaap de Goede Hoop*, van twee groote Engelſche Scheepen geſcheiden was, die binnen weinig daagen, meede tot *Bantam* verwagt wierden, en zoo, hy in 't geheim onderricht wierd, naar *Banda* beſtemt waren, ſchoon zy voorgaaven: dat een van haar Scheepen na *Ternaten*, en het ander na de *Roode Zee* ging.

Dewyl hem nu bewuſt was, dat tot *Banda* veel Noten en Foely in voorraad waren, en onze Logie, daar zeer ſlegt van geld en koopmanſchappen voorzien was; beſloot hy (zonder daar van kennis aan zyn Raad te geeven, alzoo hy bevreeſt was, dat het dan mogelyk niet geheim

zou-

zoude blyven,) het Jagt, dat op *Madagaskar* getimmert was, aanstonds met 50 balen Lywaaten en 40000 Realen van agten, naar *Banda* te zenden, om de Engelschen de pas aftesnyden. Om nu zyn voorneemen geheim te houden, gaf hy aan zyn Raad te kennen: dat hy beslooten had, dit Jagt, met Lywaaten, naar *Johor* te zenden, om aan den koning en de Fiscaal *Apius* tyding te brengen: dat in 't gepasseerde Jaar, een vloot Scheepen uit *Holland* gezeilt waren, om den Koning, tegens de Portugeezen te hulp te koomen.

Wanneer dit voorstel by den Raad goedgevonden was, wierd *Willem Jansz* tot Schipper op het Jagt gesteld, en na dat het zelve van behoorlyke voorraad was voorzien, liet *Matelief* daar in drie en dertig duizend Realen van Agten, duizend Rozenobels, en neegen en festig balen Lywaaten laaden; en gaf aan den Schipper op zyn vertrek, een geheime verzegelde Lastbrief meede, die hy niet openen mogt, voor dat hy 5 a 6 mylen van *Bantam* was. welke Lastbrief voornamentlyk hier in bestond:

„ Dat hy niet na *Johor*, maar zonder eenig „ verzuim, met het Jagt aanstonds naar *Amboina* „ moest zeilen, en aan den Bevelhebber *Fredrik* „ *Houtman*, zoo veel geld en lywaaten afgee„ ven, als die van hem zoude afvorderen; dog „ daar maar een dag vertoeven, en dan aan„ stonds naar *Banda* loopen, alzoo de Maat„ schappy daar veel aan geleegen lag, dat hy „ voor de Engelschen, daar aanlanden; en by „ zyn aankomst, aanstonds aan onze Opper„ koopman aldaar, zyn overige lading ter hand „ stellen, waar voor deeze, voor de aankomst „ van de Engelsche Scheepen, zoo veel Spece-

„ ryen moest inkoopen, als mooglyk was, om „ dus die Natie, die onzen handel overal trach- „ ten te onderkruipen, nu in haar voorneemen „ te doen mislukken. Vervolgens moest hy een „ gedeelte Foely laaden, en daar mee naar *Am-* „ *boina* lopen, en wanneer dezelve gelost was, „ weer na *Banda* keeren, om zyn volle lading „ in te neemen, en dan naar *Bantam* terug zei- „ len; dog alvorens, weer in *Amboina* aanloo- „ pen, om de brieven van de Landvoogd af te „ haalen; maar zoo deeze Landvoogd, of onze „ Opper-koopman van *Banda*, oordeelen mog- „ ten: dat zy het Jagt nodig hadden, om na „ een andere plaats te zenden; moest hy aan „ dit bevel zonder tegenzeggen voldoen, mits „ dat zodanige togten, binnen zekere bepaalde „ tyd ten einde liepen; alzoo hy, en zyn „ Scheepsvolk, niet langer als een Jaar verbon- „ den was, om met dit Jagt te vaaren. En laas- „ telyk wierd hy door den Zeevoogd gemagtigt: „ om op alle plaatsen, waar onze Natie Facto- „ rien hadden, en daar hy mogt aanlanden, „ stem en zitting in den Raad te hebben; edog „ niet verder: als omtrent het inlaaden en ver- „ zeilen van zyn Jagt.

Den 4den van Wintermaand, vertrok *de Groote Zon* na *Ternaten*, en het Jagt naar *Banda*, egter gaf *Matelief* aan deeze Schipper een opentlyke order mee, die door de Bantamsche Raad ondertekent was; even eens, of hy waarlyk voorneemens was, om hem met het Jagt naar *Johor* te zenden.

Daags daar aan, liet de Zeevoogd aan de hoofdman van het Engelsche Jagt aanzeggen: dat hy gehoord had, dat zy na *Ternaten* gingen, waarom hy bevreest was, of zy ook weer, eenig bus-

buskruit en oorlogs amunitie aan onze vyanden de Spanjaarts wilde brengen, gelyk andere van hun landaart, bevorens niet alleen gedaan hadden, maar zelfs haar onderricht, op welk een weis, zy haar loopgraaven, tegens d'onze moesten aanleggen; dus zoo hy onderricht wierd, dat zulks mee haar voorneemen was, zou hy genoodzaakt weezen, zodanig een verre gaande ontrouw, met geweld te keer te gaan. Waarop de Engelsche hoofdman hem liet antwoorden; dat hy niet ontkenden, zyne landsgenooten eenig buskruit aan de Portugeezen hadden verkogt, maar het zelve was weinig, en niet goed tot gebruik geweest; maar dat zy de Spanjaarts, in het versterken van de vesting *Gamma Lamma*, de behulpzaame hand hadden gebooden, was geheel bezeiden de waarheid; ook beloofden hy: om geen oorlogs amunitie, weer aan de Spanjaarts op *Ternaten* of elders, te zullen verkoopen.

Matelief's voorneemen was niet; om de Engelschen, het verkoopen en leveren van buskruit of oorlogs amunitie, aan de Spanjaarts en Portugeezen volstrekt te verbieden; alzoo hy zulks, niet zonder geweld en een openbaare Vreedenbreuk had kunnen doen; en hem te wel bewust was: dat de Nederlanden in haare haggelyke tydsomstandigheeden, de vriendschap der Engelschen benodigt waren; maar alleen, om haar te doen gelooven, dat zyn meening waarlyk was, dat zy na *Ternaten* wilden, schoon hy zeker wist, dat haar toeleg was, om naar *Banda* te loopen, en daar een voordeeligen handel te doen; waar in hy haar, door 't afzenden van 't Jagt, was voorgekomen.

Den 19den kwam het Schip *Mauritius*, van *Pat-*

Pattani op de Bantamsche Ree; dog had daar maar 70 lasten Peper en eenige Benjuin en Suiker bekomen, welke lading daar en boven nog zeer slordig en slegt behandelt was, dat zekerlyk door onachtzaamheid en slegte toezigt van de Dienaars der Maatschappy, veroorzaakt was; ook hadden zy aan de Koningin, wel voor duizend guldens aan geschenken moeten geeven, daar zy slegts, een bhaar Peper van 380 pond, voor in plaats bekomen hadden; waarom *Matelief* oordeelden: dat de Logie van *Pattani* moest geligt worden; alzoo deeze plaats, meer schaden als voordeel aan de Maatschappy aanbragt. ook kon men tot *Bantam* en elders, de Peper veel goedkoper bekoomen, daar men dan nog zoo niet, door de onverzadelyke gierigheid der Grooten, geplaagt wierd, die gestadig geschenken vorderden. en wat aanbelangden den handel met de *Chineesen*, die daar met haar Jonken aan de markt kwamen, en waar van men te vooren zoo veel had opgegeeven; kon hy ook niet zien, dat eenig nut of voordeel aanbragt, alzoo die Natie, daar meest goederen en koopmanschappen bragten, die by d'onze in weinig agting waren; en zoo men al op leevering, eenige goederen by voorkoop van haar kogt, bedroogen zy ons veeltyds, met de waaren te vervalschen, of voldeeden niet aan de gegeeven monsters, waar de voorkoop op aangegaan was.

Met dit Schip, kwam ook tot *Bantam*, *Cornelis Specx*, die door *Warwyk* aan de koning van *Siam* was gezonden, gelyk wy hier vooren gezien hebben; en bragt twee Siamsche Gezanten mee, 't geen de Zeevoogd niet na genoegen was, alzoo hy van Bewindhebberen bevel had: om geen Afgezanten van eenige Indische Mo-

gent-

gentheeden, weer na *Holland* te voeren, om de groote kosten, welke dit aan de Maatschappy veroorzaakten, te ontgaan. Maar wanneer *Specx* hem onderrichten: dat hy zelfs getragt had, de gezegde order van Bewindhebberen te agtervolgen, maar dat de koning van *Siam* absolut gewild had, dat hy zyne afgezanten mee naar *Holland* zoude voeren; en wanneer hy hier over eenige zwarigheid had gemaakt, was deeze Vorst zeer toornig geworden, en had hem gevraagd? waarom men zyn Gezanten zoo wel niet ontfangen wilde, als die van de koningen van *Johor* en *Atsjien*, daar die vorsten, in vergelyking van hem, slegts klyne koninkjes waren; Zoo besloot hy met zyn breeden Raad, om deeze afgezanten, egter mee na 't Vaderland te voeren, alzoo het voor een groote hoon! by dien koning zou gehouden worden, dat men zyn Gezanten terug zond; en die van *Bantam* en omgeleegen plaatzen, ook eenige argwaan, daaromtrent zoude opvatten, als of de Hollanders, de vriendschap van deezen koning niet zogten; daar hy voor een der Machtigste Vorsten van Indiën, gehouden wierd, aan wiens vriendschap, de Maatschappy veel geleegen lag. Hy liet ook vervolgens de Gezanten by hem ter gehoor toe, van wien hy, een Sabel met een goude greep en scheede, tot een geschenk, uit naam van hun koning kreeg.

Daar wierd ook by den breeden Raaden besloten: om het Schip *Mauritius*, na 't Eiland *Madagaskar* te zenden, om de daar leggende lading, in te neemen. en 't Schip *Orangien*, zou men tot *Bantam* belaaden, en mee na 't Vaderland zenden. dog daar omtrent rees een zwarigheid, die niet schielyk uit de weg kon ge-

ruimt

ruimt worden; doordien *Jacques l'Hermite* (onze Opper-koopman van *Bantam*) aan de Zeevoogd te kennen gaf: dat de *Sjbabandaar*, de Tol, die te vooren acht ten hondert was, nu tot de helft verhoogd had; alzoo hy de zak Peper, die nu slegts twee Realen van Agten gold, op vier gelyke Realen schatten, waar door de Tol sestien ten hondert kwam te staan; des de Zeevoogd, aan de *Gouverneur* en *Sjbabandaar* hier van de reeden liet vraagen? waarop hy tot antwoord kreeg: dat zy met *Francois Wittert* overeen gekomen waaren, 't zy de Peper meer of minder als vier Realen van Agten de zak gold, men dezelve in de Tol, altoos tegens deeze prys zou reekenen. 't geen door d'onze in zoo verre ontkend wierd; want *Wittert* was wel met haar, tegens die prys overeengekomen, toen by zyn tyd, de Peper 6 a 7 Realen van Agten de zak was; maar had dit verbond, slegts voor een tyd, en wel voor de lading van eenige Scheepen aangegaan; dog dit alles mogt niet baaten, alzoo de *Sjbabandaar* volstrekt zeide: dat hy de Tol niet verminderen zou, en het hem evenveel was, of onze Scheepen de lading innaamen, of niet.

Den 27sten van Herfstmaand, landen het Schip *Gelderland*, uit *Holland*, voor *Bantam* aan; en bragt een geheim bevel van Bewindhebberen der Maatschappy, aan de Zeevoogd meede, waar in hy belast wierd: om den handel voor een tyd wat ter zyde te stellen, dog den Oorlog teegens de Spanjaarts en Portugeezen, met yver voort te zetten. Dit Schip wierd aanstonds door *Matelief* naar *Makassar* gezonden, om een lading Ryst in te neemen, en daar meede, eerst naar *Amboina*, en dan na *Ternaten* te lopen, en die Eilanden van de e voorraad te voorzien; en met een, om aan

onze

onze Bevelhebber van *Amboina*, 14000 Realen van Agten, en aan de Opper-koopman op *Ternaten*, 4000 gelyke Realen ter hand te stellen; waar voor deezen, de verschuldigde maandgelden, van de Dienaars der Maatschappy, moesten betaalen, en voor het overschot Speceryen inkoopen. Ook moesten de Scheepen *Delft* en *Enkhuizen*, die nog in *Ternaten* waren, naar *Amboina* en *Banda* vertrekken.

Vervolgens kreeg hy van een *Javaan* van *Jakatra*, die over agt dagen, eerst uit *Malakka* vertrokken, was, bericht: dat de Onderkoning en de Gezaghebber *Menezes*, beide dood waren. Maar dat de Portugeezen, de vestingwerken van die Stad, dagelyks nog meer versterkten, en zy voor ses weeken, vier Galeyen en 20 Fusten naar *Atsjien* gezonden hadden. Dat zy ook tegens den koning van *Johor* waren uitgetrokken, en zyn hoofdstad hadden in de assche gelegt, waarop deeze Vorst met zyn volk, naar ongenaakbaare bergen en digte bosschen geweeken was. Egter had *Radja Bongso* met een deel kloeke *Maleyers*, zig op 't Eiland *Lingga* verschanst. Daar lagen ook 5 groote Scheepen voor *Malakka*, benevens nog drie anderen, die van *Negapatam* met Lywaaten gekomen waren, om te zamen op de verwagt wordende Chinaasvaarders te passen, en deeze Scheepen in vyligheid naar *Gou* te geleiden. Ook was op zyn vertrek, de Ryst en andere levensmiddelen zeer goedkoop in *Malakka*.

Matelief gaf deeze tyding aan de *Gouverneur* en *Sjbabandaar* van *Bantam* te kennen, en zeide verders: dat hy met het nieuwe aangekomen Schip *Gelderland*, uit *Holland* bericht gekreegen had: dat de Portugeezen, met Hollandse Scheepen en vlaggen, onder voorwendsel van te handelen, tot

Bantam zoude komen, om de kust te verspieden: waarna zy, met een groote vloot Scheepen, voor *Bantam* op zoude dagen, en daar alles verwoesten, ja zelfs in hun dolle woede, de koning niet spaaren; alzoo zy het meest op deeze Vorst en die van *Jobor*, verbittert waren. Waarom hy haar waarschouden: om daaromtrent op haar hoeden te zyn, en zorg te dragen, dat zy van haar niet onverwagt overvallen wierden. en zoo zy zig hieromtrent, vroomlyk van hun pligt kweeten! konden zy in alle gevallen verzekert, van de bystand der Hollanders zyn.

Wanneer nu de *Gouverneur* deeze boodschap aan den Koning gebragt had, liet hy de Zeevoogd voor deeze waarschouwing bedanken, en beloofden hem daar en boven: dat hy geen Scheepen, van wat Europische Natie dezelve ook mogten zyn, de vryheid van handel zoude toestaan, zonder zig alvoorens met de Opperkoopman van onze Logie te beraaden; en zoo deeze oordeelen mogt: dat het niet raadzaam was, zodanige Scheepen, 't zy van Portugeezen of eenige andere Natien, die het in 't geheim met haar hielden; die vryheid te geeven: zou hy het volk niet alleen, het aan land komen beletten, maar zelfs met geweld, de Scheepen van de Ree doen jagen.

Den 5den van Louwmaand des Jaars 1608, kwam de Zeevoogd *Paulus van Kaarden*, met 7 Scheepen en een Jagt op de Bantamsche Ree, en had een zyner Scheepen voor *Mozambieke* verlooren, dog al het volk en de lading geborgen. hy wierd aanstonds door *Matelief* verwelkomt, en van de toestand onzer zaaken in *Indiën* onderricht, en zelfs geraaden: om zoo ras mooglyk zyn Scheeps-Raad aan land te doen komen, om

aan

aan den breeden Raad voor te slaan? of het raadzaam was, met deeze versche Vloot, aanstonds na de straat van *Malakka* te zeilen, om op de Portugeesche Chinaasvaarders te passen, dan of het beeter was: daar meede regt door, naar de *Molukkes* te lopen. Dog *van Kaarden*, die een trotsch en hoogmoedig man was, en zeer ligt over veel zaken heen liep; zeide: dat hy zig, omtrent het geen hem te doen stond, wel met zyn Scheepsraad aan boord zoude beraaden, alzoo hy zyn Scheepen, zoo lang niet zonder haar hoofdlieden vertrouwden: gelyk hy ook daags daar aan deed, en zonder verder met *Matelief* te spreeken, besloot hy met zyn Vloot naar *Johor* te zeilen, om op de gezegde Chinaasvaarders te wagten; maar zoo de Mouson hem tegen viel, dan een zyner Scheepen naar *Banda* te zenden, en van de 330000 duizend Stukken van Agten, die in zyn Schip gelaaden waren, daar van 48000 tot *Bantam* te laaten, die hy ook daags daar aan, aan *Matelief* ter hand stelden, en hem met een, van zyn genoomen besluit verwittigden; 't geen deeze vreemt in de ooren klonk, alzoo men dit alles, maar zonder hem en de Bantamsche Raad besloten had; waarom hy van hem, een afschrift van deeze Resolutie verzogt? om zyn gedachten daarover te laten gaan; 't geen *van Kaarden* hem beloofden te geeven; dog hier kwam niet van, voor den 9den, wanneer hy met een van *Matelief* afscheid nam, van voorneemen zynde, dien eigen avond nog te vertrekken. Maar aan boord komende, viel de wind hem tegen, en wierd daar door genoodzaakt op den 10den, weer by *Matelief* aan land te komen.

Alzoo hy nu eerst zag: dat hy kwalyk gedaan

 had,

had, van zonder voorkennis van de Bamtamsche Raad, de bovengezegde besluiten by zyn Scheeps-Raad door te dringen, en vreezende by zyne terugkomst in *Holland*: dat zulks door Bewindhebberen der Maatschappy, niet wel opgenoomen mogt worden; besloot hy eindelyk om aan *Matelief* te verzoeken? dat hy de genoomen Resolutie, in overweeging wilde neemen, en zyn gedachten omtrent de toestand van *Indiën*, hem meededeelen. 't geen deeze niet als schriftelyk wilde doen, om daar door voortekomen, dat *van Kaarden* hem naderhand nooit beschuldigen kon, zoo die door zyn wispelturigheid iets doen mogt, 't geen ten nadeelen van de Maatschappy uitviel.

Dit schriftelyk advys bestond voornamentlyk hier in: „ Dat *Matelief* wel oordeelden, het „ zeer nodig was: dat men den Koning van „ *Johor*, tegens de Portugeezen te hulp kwam, „ op dat deeze bondgenoot der Maatschappy, „ door de nood niet gedrongen wierd, een „ schadelyke vreede, ten nadeelen van de Hol„ landers, met die Natie te moeten aangaan; „ gelyk door haar, al bereids eenige articulen „ aan die vorst waren voorgeslagen, die egter „ door hem, niet aanneemlyk waren gevonden, „ alzoo daar onder anderen in bedongen wierd: „ dat hy de zyde der Hollanders moest verlaa„ ten, en haar en haare goederen, aan de Por„ tugeezen overleeveren; van welke articulen, „ men met het Schip *Erasmus*, door den Fis„ caal *Apius* tyding had gekreegen; maar dat „ hy vreesden! de Scheepen door tegenwinden, „ zoo voor als in de Rivier van *Johor*, te lang „ mogten opgehouden worden, om op zyn tyd „ naar de *Molukkes* te lopen, daar egter nog

„ meer,

„ meer, als aan *Jobor* geleegen was; want al
„ wierden de Portugeezen eens meester van de
„ Straat van *Malakka*, kon dit bezit, door d'onze,
„ hen door den tyd nog betwist worden; dewyl
„ ons volk, dog met haar geld en koopmanschap-
„ pen, met *Radja Bongso* reeds naar 't Eiland
„ *Lingga* geweeken waren. Maar zoo de Span-
„ jaarts eens geheel meester in *Ternaten* wierden,
„ was dit verlies voor de Maatschappy onherstel-
„ baar! waarom hy het raadzaamst dagt: met de
„ Vloot zonder uitstel naar *Ternaten* te zeilen,
„ eer de Spaansche hulptroepen uit *Manilhas*,
„ onze klyne vesting *Malayo* overrompelt had-
„ den; wanneer 'er voor d'onze weinig kans
„ zou zyn, om weer voet in *Ternaten* te krei-
„ gen. Dog wat aanbelangde het voorneemen
„ van hem, om de Kastilianen geheel uit de
„ *Molukkes* te jagen, zulks zou veel zwarigheid
„ in hebben: alzoo hy dan eerst wel rypelyk
„ dienden te overweegen: of hy met zyn 7
„ Scheepen, die egter nog met 860 gezonden
„ Manschap voorzien waren, in staat zoude
„ zyn, dit gewigtig ontwerp! ten uitvoer te
„ brengen. Zoo hy nu egter, by zyn aankomst in
„ *Ternaten*, de geleegentheid daar toe schoon
„ zag: was *Mateliet* van oordeel: dat hy eerst
„ het Eiland *Makjan* moest zien te vermeeste-
„ ren, alzoo de Inwoonders, zig slegts uit vrees!
„ onder de Spaansche heerschappy hadden be-
„ geeven Want zy, toen hy in *Ternaten* was,
„ zig zelfs al aangebooden hadden: om teegens
„ Spanje te rebelleeren; en als zy nu zagen: dat
„ wy met een grooter magt haar konde onder-
„ steunen, zoude zy ons zekerlyk toevallen; wan-
„ neer men met behulp van hunne Caracoraa's,
„ ligtelyk over de droogtens heen, in *Tidore*

„ zou kunnen landen, en dit Eiland, daar maar
„ een klyne bezetting van Spanjaarts was, on-
„ der ons geweld doen bukken. Dog omtrent
„ het aanvallen en beleegeren van de Spaansche
„ vesting *Gamma Lamma* op *Ternaten*, dacht hem
„ het veiligst te zyn: deeze vesting, die zeer
„ sterk was, niet door geweld tot overgaav te
„ noodzaaken; alzoo de Spaansche bezetting,
„ door de hulptroepen uit de *Manilhes* versterkt
„ zynde, het een geruimen tyd, tegens onze
„ aanvallen zoude uithouden; en dit dus, voor
„ ons volk, een langduurige en bloedige belee-
„ gering zoude kunnen zyn. Maar men moest
„ dezelve, van rontsom trachten intesluiten, en
„ den vyanden den toevoer van levensmiddelen,
„ voor al van de kant van *Tidore*, beletten; om
„ haar door hongersnood! tot overgaav te dwin-
„ gen; waarom men by de verovering van *Ti-*
„ *dore*, (zoo de koning van dat Eiland, een
„ Verdrag weigerden met d'onze, teegens de
„ Spanjaarts aan te gaan,) voor al zorgen moest,
„ dat men alle de Coracoraa's en andere vaar-
„ tuigen der *Tidoreezen*, verbranden; om daar
„ door te beletten; dat zy niet naar *Ternaten*
„ overstaaken, en de Spanjaarts voorraad en le-
„ vensmiddelen toevoerden". Zoo *van Kaarden*
nu goetvond: naar dit voorschrift te werk te
gaan, twyffelden hy niet, of men zou met wei-
nig moeiten, de *Molukkes* onder de gehoorzaam-
heid der Maatschappy brengen. Want zoo *Terna-*
ten, *Tidore* en *Makjan* gewonnen waaren, zou-
den de andere *Moluksen* Eilanden, van zelfs ons
toevallen.

De Zeevoogd *van Kaarden*, vertrok vervol-
gens met zyn vloot van *Bantam*. dog in hoe
verre? hy de bovenstaande schriftelyke onder-
rich-

richting van *Matelief*, heeft agtervolgt; zullen wy nader in zyn reize verhaalen.

Het Schip *Erasmus*, had tot *Johor*, maar 3000 zakken Peper bekoomen, waarom *Matelief* goedvond, om die Peper tot *Bantam* te lossen, en dan dit Schip naar *Banda* om lading te zenden. maar de Schipper en zyn volk, weigerden aan dit bevel te voldoen; en gaven voor: dat zy haar tyd uitgedient hadden, waarom zy nu wilde naar 't Vaderland vertrekken. Dog wanneer de Zeevoogd haar voor oogen hieuw: dat zy tot *Bantam*, niet voor in 't laast van Lentemaand, haar overige lading konde kreigen; en zoo zy nu naar *Banda* om lading liepen, en van daar, 't zy geheel of ten deelen gelaaden, weer tot *Bantam* kwamen; zoo beloofden hy haar: dat zy met haar eigen of een ander Schip, aanstonds naar *Holland* zoude vertrekken, zonder verder in dienst der Maatschappy, gehouden te zyn; zoo stelden zy zig te vreeden, en vervorderden haar bestemde reis.

Den 26sten van Louwmaand, nam *Matelief* afscheid van den Bantamsche Grooten, wanneer de *Sjbabandaar*, hem een brief van den Koning ter hand stelden in de Arabische Taal geschreeven, waar in deeze Vorst aan hem een bystand van twee onzer Scheepen verzogt? om *Palembang* op *Sumatra* geleegen, wiens inwoonders het met de Portugeezen hielden, te helpen verwoesten, 't geen de Zeevoogd hem toestond: mits de Bantamsche Vloot, binnen een maand in gereedheid was, om die onderneeming te doen. hy raakten ook in gesprek met de *Temanggong* of Baillu van *Bantam* die een groot vriend der Hollanders was, welke oordeelden: dat het voor de Bantammers het voordeeligste zoude zyn, zoo zy alleen met d'onze handel dreeven, en alle an-

dere Europische Natien, den handel verbooden, mits men onderling omtrent de prys der Peper en andere Waaren, overeen kwam; en dat d'onze aannaamen: om al die koopmanschappen, tot een redelyken prys, van de Bantammers te ontfangen; waarover hy aannam met de Koning te spreeken, zoo ras deeze Vorst, het bewind in handen had.

Den 28sten vertrok de Zeevoogd met zyn Schip *Orangie* van *Bantam* naar 't Vaderland; op hebbende 119 man, waaronder vyf Siammers waren, zynde de Afgezant van de Koning van *Siam* en zyn gevolg, en was van alle voorraad, behoorlyk voorzien.

Den 2den van Sprokkelmaand ontmoeten hy in de Straat *Sunda*, het Jagt *Gouda*, dat *Mauritius Eiland* niet had kunnen bezeilen, maar zig in de baai van *Anton Gil* ververscht had, daar zy van de Inwoonders, voor tien kopere armringen, een geheelen Os verruild hadden; maar nu laatst van *Atsjien* kwam, en tyding bragt: dat het Schip *de Eendracht* aldaar in gereedheid lag, om naar *Mazulipatam* te zeilen. De Zeevoogd en zyn Raad beslooten aanstonds om dit Jagt, naar *Johor* en *Pattani* te zenden, en van daar bedektelyk de gelden en koopmanschappen van de Maatschappy te ligten, doordien de Portugeezen in het eerstgemelde Ryk, nu volkomen den meester speelden, en het laastgedagte Comptoir, meer schaden als voordeel aan de Maatschappy aanbragt. Hy gaf aan dit Jagt, een eigenhandige brief meede aan de Koning van *Johor*, waar in Hy die Vorst verweet: het verzuimen van het versterken zyner hoofdstad, teegens zoo meenigvuldigen vermaaningen, egter gaf hy hem eenige hoop op hulp, en vermaanden

hem

hem verders: in zyn ongeluk kloekmoedig te zyn, en geen gehoor aan de voorslaagen der Portugeezen te geeven.

Den Eersten van Grasmaand kwam hy op de hoogte van de *Kaap de goede hoop*, 't geen hy aan een meenigte Vogels ontdekten, die rondom zyn Schip vloogen, waar onder een soort was, die door de Portugeezen *Mangas de Veludos* of Fluweelen Mouwen genoemt wierden, ('t geen groote Vogels, die wit en graauw gespikkeld van vederen, dog aan de einde zwart, en zoo zagt als fluweel in het aanraaken zyn, en niet als veele vogels, op haar vlerken zweeven, maar naar de weize der duyven, klapwiekend vliegen, waardoor zy ligt van de andere vogels onderscheiden worden.) ook een soort van Meeuwen, door d'onze *Jan van Genten* genaamt, 't geen alle voorboden zyn, dat men dien vermaarden uithoek van *Afrika* naby is; gelyk *Matelief* ook vervolgens op den 12den, in de *Tafel-baai* ten Anker kwam, daar hy voor alle winden, behalven de Noordwesten wind, beveiligt lag. Hier zond hy aanstonds een boot met gewapend volk naar land, die hy verscheiden snuysteryen meede gaf, om daar voor van de Inlanders, Ossen en Schaapen te ruilen, die zy in meenigten langs het strand zagen loopen, dog wanneer ons volk aan land stapten, dreeven de *Hottentotten* haar vee boschwaarts in, en namen in aller eil de vlugt, waarom ons volk, een Indiaan aan haar afzond, die van verre met haar in gesprek kwam, dog zy durfden door de vrees bevangen! niet naderen. Maar wanneer hy daags daar aan, zelfs met de boot naar land voer, wierden zy wat gemeenzaamer en begonnen eenige Ossen en Schapen op 't strand te brengen, dies hy van

haar, voor een oude yzeren hoepel, een geheele Os, en voor een kopere ring een Schaap ruilden, ja zelfs voor 40 stuks beesten; aan haar slegts de waarden van een Hollandsche gulden gaf, waar mee zy egter wel dapper in haar schik waaren, in verbeelding zynde: dat zy haar Vee hem wel duur aangesmeert hadden. Hy dorst haar egter niet veel vertrouwen, alzoo zy wat diefachtig van aart waren, 't geen hy aan eenige stukken oud yzer ontdekt had, die zy hem ontvreemt en mee doorgegaan waren; waarom hy haar geen yzer of koper in handen gaf, of moest eerst een Os of Schaap onder zyn bereik hebben.

Hy vond deeze *Hottentotten* taanachtig van koleur, kloek en ryzig van gestalten, ook wel gemaakt van leest, en zodanig rad ter been, dat zy een Stier in zyn volle loop, konde agterhaalen en by de hoorens staande houden. voor het overige waren zy by uitstek morsig, en stonken van haar smeersel, wel een myl in de wind. Zy hadden om haar lyf een leeren riem gewonden, daar aan 't eind een vossen of kattenstaart aan vast was, en een mantel van harten of bokkenvellen om haar hals toegeknoopt, 't geen al de kleeding was die zy aan hadden, waren voor 't overige geheel naakt, behalven de vrouwen, die een beesten-vel om haar lyf gewonden, en een muts van vellen op het hoofd hadden; egter hadden zy alle een soort van schoenen aan de voeten, die meede van beesten vellen gemaakt waren.

Vervolgens zond hy op den 14den zyn Opper-koopman aan land, die 's avonds met 7 koejen, 15 schapen en 2 kalveren aan boord kwam, die hy nog goedkoper als het vorige vee inge-

geruild had. Ook ging de Zeevoogd op den 16den, een Eilandje bezichtigen, dat in de mond van de baai lag, en ruim een myl in 't rond groot was; hy vond hier een meenigte Zee-robben, die tegens de klippen aan, zig in de Zon lagen te blakeren, waar van zyn Scheepsvolk verscheiden dood sloegen; ook een groot getal watervogels, *Pinguins* genaamt, die veel gelykenis naar een Entvogel hadden, maar grooter waren, dog door de kortheid van haar veeren, niet vliegen konde; benevens een zeer vet Schaap, dat eenige jaaren geleeden, met nog zeeven anderen door een Engelsche Schipper, daarop van 't vaste land gezet was, en waar van *Spilbergen*, toen hy met de *Hottentotten* tot geen gesprek kon komen, 'er zeeven geslagt had. Dit Schaap was by uitstek vet! zoo dat zyn staart 25 duim dik was, en 19 ponden woog, ook haalden zy van de darmen en Nierbedden wel 34 pond smeer. Toen *Mateliej* zag: dat de Schapen hier zoo wel groeiden, liet hy 'er 20 stuks, van 't vaste land brengen, om hier voort te teelen en tot ververssching voor onze Scheepen te dienen, die door den tyd, in deeze baai mogte aanlanden, en geen gelegentheid vinden, om met de *Hottentotten* te handelen. Eer hy van hier vertrok, liet hy ook op een tinnen plaat deeze regels graveeren: *Mateliej heeft hier gezet den* 19*den April* 1608, *twintig Schapen*. 't welk hy aan een walvisch been vastgemaakt, en op een uithoek van dit Eilandje, (dat waarschynlyk het *Robben Eiland* geweest is) liet oprechten.

Den 22sten begon de wind tegens den avond Zuid-oost te waaijen, des de Zeevoogd de Ankers liet ligten en bevel gaf, deeze baai te verlaaten, die hy bevond te leggen: op 34 graden

en een a twee minuten Zuider breeten, en waar het Scheepsvolk, zig rykelyk met vlees eeten ververscht had, (want andere voorraad was hier niet te krygen,) zoo dat zy daags 16 a 18 Schapen gebruikt hadden; en van de *Hottentotten*, geduurende tien dagen dat zy in deeze baai ten Anker hadden geleegen, in 't geheel gekogt, of voor oude yzere hoepels en andere klynigheeden verruilt: 173 Schapen, 34 koeijen, en 5 kalveren. In 't uitzeilen, zagen zy verscheiden walvisschen, die egter niet van 't grootste soort waren, rontom hun Schip zwieren, waar van zy ook een enkelde, in de baai gevangen hadden.

Den 5den van Zomermaand, passeerden zy de linie, en den 7den van Hooimaand, bevonden zy zig op 27½ graad Noorder breete, wanneer het scheurbuik zeer sterk onder het volk heerschten, waar aan verscheiden kwamen te sterven; onder welke laatste *Cornelis Specx* was, die men wist: dat eenige Robynen en andere Edele gesteentens in stilte uit *Siam* had mee gebragt, dog die by het opneemen van zyn nagelaaten goederen, niet wierden gevonden, waar over de Zeevoogd zeer verwondert was; des hy over al onderzoek by het volk liet doen, in verbeelding zynde: dat dezelve gestoolen waren. Maar den 21sten kwam *Rem Corneliszx*, (die Stuurman op een der Scheepen van de Zeeuwsche Maatschappy geweest was, en met *Spilbergen* en *Specx* in de Indië was gekomen) tegens den avond by *Matelief*, en onderrichten hem: dat de Siamsche Gezanten, de vermiste Edele gesteentens in bewaring hadden, die hun door *Specx* waren gegeeven, uit vreeze: dat die by aankomst in 't Vaderland, door Bewindhebberen anders mogte verbeurt verklaard worden. Waar-

op

op de Zeevoogd aanstonds de Gezant die *Conchy* genaamt was, by hem ontbood, en hem het zakje met gesteentens afvorderden? maar deeze ontkende met een onbeschaamd gezicht! ooit eenige gesteentens van *Specx* ontfangen te hebben. Dog *Matelief* voerden hem daarop te gemoet: dat hy hem daar niet na vroeg, alzoo hy in 't zekere bewust was, dat de gesteentens onder zyn handen waren; maar hem bevel gaf: om die aanstonds te voorschyn te brengen, en dat het ook een Gezant van zoo een machtig koning! niet voegden: zoo onbeschaamt te liegen. Dog *Concby* bleef by zyn voren gezegden; waar over de Zeevoogd zoo toornig wierd! dat hy tegens hem in deeze scheldwoorden uitvoer; *Gy zwarten schelm, gaat haalt my terstond de Steenen, of ik zal uw op staande voet de Ooren afsnyden.* Schoon nu deeze Taal, niet wel tegens een Afgezant pasten, was het egter van zodanig een goede uitwerking, dat *Concby* stil weg ging, en aanstonds een andere *Siammer* te voorschyn kwam, die in een aschgraauw damast zakje, aan de Zeevoogd de Gesteentens bragt. Of zy daar alle in waren, kon men niet te weeten komen, doordien men de brieven van *Specx*, aan zyn moeder geschreeven, niet openen dorst.

In 't midden van Oogstmaand, lag het meeste Scheepsvolk ziek in de kooy, behalven 40 man, die wel niet volkomen gezond, dog egter gaande en staande waren. Ook kwam op den 22sten, een der Amboineesche Princen te sterven; vervolgens kwamen zy eindelyk (na veel sukkelens) den 26sten, des avonds in *Poortland* ten Anker, daar de Zeevoogd veertig man huurden, om het Schip in een der havens van *Holland* of *Zeeland* binnen te brengen; doordien zyn Scheepsvolk,

daar

daar toe door de zwakte, niet in staat waren. Hy kogt hier ook nog eenige ververssching, verzeilden den 29sten van daar, en kwam den 2den van Herfstmaand, behouden voor *Rammekens* in *Zeeland* aan; wanneer hy drie Jaaren, drie maanden, en een en twintig dagen op reis geweest was.

Den 4den kwamen vier Bewindhebberen aan boord, om hem te verwellekomen. Als weegens de kamer Zeeland, *Adriaan Bomenee*, *Aernout Verhoeven* en *Jan Bouroen Zoon Schot*, en wegens de kamer Amsterdam, *Elbert Simonsz Jonkhein*, die vervolgens van hem begeerden: dat hy al de Edele Gesteentens, die voor rekening van de Maatschappy aan boord waren, aan haar zoude in handen geeven? dog hieromtrent maakten hy eenige zwarigheid, alzoo hy die gaarne in de Vergaadering van Bewindhebberen te Amsteldam, zelfs wilde overgeeven, doordien zyn Schip door die kamer uitgerust was. Maar wanneer de Amsteldammer Bewindhebber, op de overgifte zeer sterk aandrong, besloot hy: om niet in kwaade verdenking te vallen, de Gesteentens aan hem, in een verzeegelt zakje, over te geeven.

Matelief kwam vervolgens met de Siamsche Gezanten, op den 11den van gezegde maand in *'s Gravenhage*, wanneer hy, benevens de Afgezanten, gehoor by de Heeren Algemeene Staten en Prins *Maurits* kreeg, die door deeze *Siammers*, geknield, met t'zaam gevouwen handen, en met het hoofd ter aarde gebukt, naar de wyze der Indische Vorsten, begroet wierd; welke dienstpligtigheid, zy tot drie keeren toe herhaalden, waar na zy in een zeer konstig gemaakten yvooren doos, die met goud overtoogen en fraai gedreeven was, haar geloofsbrieven overhandig-

de,

de, benevens eenige Gefchenken, door hun Koning voor zyn Hoogheid meede gegeeven, welke beftonden: in twee gedreeven goude doozen, in een van welke een fraaije Diamant, en in de andere een fchoone Robyn lag; benevens twee Roer's, die by uitftek fraai gewerkt en met bloem en loofwerk van Goud opgelegt waren, en dan nog vier Spietfen of Affagaijen, meede rykelyk met goud gemonteert. Volgens hun verhaal, was de Koning van *Siam* tot dit Gezantfchap bewoogen geworden: door dien de Portugeezen, altoos veele vuile lafteringen! tegens de Hollanders hadden uitgebraakt, als of die maar gelukzoekers, zonder land of Overigheid waaren, waaraan hun Vorft, dan in 't eerft ook geloof geflagen had. Maar toen hem ter ooren was gekoomen: dat de Portugeefche Onderkoning met zyn machtigen vloot! door onze dapperheid voor *Mulakka* verflaagen was, kreeg hy andere gedachten, en befloot door zyn Gezanten: de waar of valfchheid van hun gezegden, te doen onderzoeken; om zig naderhand niet meer, door hun loogentaal te laaten misleiden.

Deeze Afgezanten, wierden vervolgens op haar affcheids gehoor, door de Heeren Staten met ryken Gefchenken begiftigt, en door Prins *Maurits* naar de Stad Amfteldam begeleid, van waar zy weer met eenige Scheepen der Maatfchappy, naar Ooft-Indiën vertrokken.

Den 12den van bovengezegde maand, kreeg de Zeevoogd ook gehoor in de Vergadering van de Staaten van Holland, aan wien hy mondeling verflag, van zyn reize en verrichtingen deed; die, wanneer zy dezelve met veel genoegen hadden aangehoord, hem door hun Advocaat, *Joan van Oldenbarneveld*, zeer minzaam lieten bedanken,

ken, voor de diensten die hy aan zyn Vaderland beweezen had. Waar na hy 's namiddags, ook by de Staten Generaal ter gehoor geleid wierd, die hem meede gratieus bedankten. Ook wierd hy dien eigen avond, by Prins *Maurits*, prachtig ter maaltyd onthaald, met wien hy den geheelen avond over zyne verrichtinge in de *Indiën*, in gesprek was, die zig daar over, ten uitterften voldaan toonden.

Vervolgens kwam hy in de Vergadering van Bewindhebberen, tot Amsteldam, die hem met zyn behaalden overwinningen, geluk wenschten, en hem bedankten: voor de diensten die hy aan de Maatschappy gedaan had. Ook deed hy vervolgens aan de Heeren Bewindhebberen een mondeling bericht: weegens den staat, en onzen handel in *Indiën*, mitsgaders zyn gedachten, wat in die tydsomstandigheid ten voordeelen van de Maatschappy, aldaar diende verricht te worden, gelyk hy alvorens, toen hy van *Ternaten* naar *China* vertrok, by geschrift gedaan had. Maar alzoo het zelve, niet eigentlyk tot zyne verrichtingen in *Indiën* behoort; zullen wy het zelve, in het volgende Hoofdstuk verhandelen.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Behelzende: den staat en handel der Maatschappy in Indiën, zoo als dezelve daar, by 't vertrek van de Zeevoogd Matelief *naar* Holland, *was gesteld geweest, benevens eenige bedenkingen daar over, door den zelven Zeevoogd, aan Bewindhebberen der Maatschappy overhandigt.*

Het bovengemelde bericht, bestond hoofdzakelyk hier in: dat den Oost-Indischen Handel voornamentlyk bestond:

In Peper te halen tot *Bantam*, *Johor*, *Pattani*, *Queda* en *Atsjiën*.

In Noten en Foely van 't Eiland *Banda*.

In Nagelen te halen in *Amboina*, en de *Molukken* Eilanden.

In den handel op de Kust van *Choromandel*, van Kleedjes en andere Lywaaten.

Om Kaneel van 't Eiland *Ceylon* te halen, schoon dit met veel zwarigheeden vermengt was.

Den handel op *Bengalen*, *China*, *Japan*, *Siam* en verscheiden andere Indische Ryken, was slegts ten deelen door d'onze bezogt, dog voor het meerendeels, nog onbekent.

Zoo nu de bovengezegde koopmanschappen, voor 't grootste gedeelte, niet alle in een hand waren, en de *Portugeezen*, die zoo wel als de *Hollanders* naar *Europa* voerden; stond het te vreezen: dat die waaren door de Inwoonders van de verscheiden Indische Gewesten, op hooge pryzen zoude worden gehouden; en dat men, by de aankomst in *Europa*, een laage markt ontmoeten zou, waar door den handel der *Portu-*

gee-

geezen wel zou bedorven worden, maar ook tessens onze Maatschappy te gronden gaan.

De Middelen nu om de voornaamste Koopwaaren, en wel de Speceryen, alleenlyk meester te worden, waren na zyn gedachten deezen:

De *Peper* was 't niet wel doenlyk, om alleen in onze handen te kreigen; alzoo, (behalven de *Portugeezen*;) de *Engelschen* die sterk van *Bantam* naar *Europa* voerden, en daar meer voordeel op hadden als onze Natie, doordien zy tot *Bantam*, zoo wel als wy, een vaste Logie en verblyfplaats hadden, en daar in rust en vreeden hunnen handel deeden, alzoo zy in Indiën, met niemand in oorlog waren, en daar door van die groote toerustinge, en zwaare kosten bevreid waren, die wy tegens de Portugeezen moesten doen. 't was ook niet doenlyk, den Koning van *Bantam*, die de voornaamste Peper-handel ter dier tyd had) te beweegen: om die alleen aan d'onze te leveren. Schoon verscheiden *Bantamsche* Grooten, by de meerderjarigheid van hun Koning, zulks beloofd hadden, by hem uittewerken. Want dit voor eerst: een groote somme gelds aan de Maatschappy zoude kosten, alzoo die vorst, zig door geen klynigheid, daar toe over zou laaten haalen; te meer: zoo de Engelschen hier de lucht van kreegen, die dan niet nalaaten zoude, door 't geeven van nog grooter geschenken, zulks te beletten. En zoo deeze vorst, al een verbond van koophandel, met d'onze mogt aangaan, waar by aan alle andere Europische Natien, de vryheid van handel wierd ontzegt. Zou hy dit verbond, in navolging van alle Indische Vorsten, niet langer houden, als met zyn Intrest over een kwam. Waarom *Matelief* van gedachten

was:

was: dat het beste middel, om de Engelschen dien tak uit de handen te wringen, zoude zyn: om haar te beletten, dat zy geen andere Speceryen, als Peper aanvoerden; die wy dan ook in groote meenigten, voor Ballast moesten aanvoeren, en dan de prys daar van, zoo laag stellen, dat de Engelschen, daar weinig voordeel aan hadden.

Om alle de Noten en Foely, alleen in onze handen te kreigen, was hy van oordeel: dat men daarom niet, het Eiland *Banda* behoefden te vermeesteren, en daar een sterk Kasteel bouwen. Want behalven dat deeze onderneeming veel geld aan de Maatschappy zoude kosten; zou het ook aan de Hollanders, by de Indische Vorsten, een kwade naam geeven. Maar men moest zien: met den Koning van *Makassar*, (die een Machtig Prins was, wiens Land van Ryst en andere voorraad overvloeiden, en waar mee hy geheel *Banda* spyzigden ;) een geheim verbond aantegaan, om dit Eiland, onder zyn geweld te doen bukken; waar toe men hem, drie Scheepen, wel voorzien met gewapende Manschap, moest zenden, om die aanslag te ondersteunen, waarmee hy, met zyn *Makassers*, genoeg in staat zoude zyn: om *Banda* te veroveren; en wanneer dit nu naar wensch! gelukt was, moest men dien Koning, dat Eiland in handen geeven, mits hy daar voor d'onze een Huis liet bouwen, zoo sterk als wy begeerden; om daar in onze koopmanschappen te bergen, en voor den aanval van vyanden gedekt te zyn, en dat hy zig verbond: om al de Nooten en Foely die dit Eiland voortbragt, aan d'onze, tegens een vastgestelde prys te leeveren, en laastelyk moest hy zig ook verbinden: om aan geen andere Europische of Indische Natie, op *Banda*

de vryheid van handel te vergunnen. Om nu hieromtrent de Sluykhandel voortekomen, moest dien Koning, de voornaamste Bandaneesche Edellieden, naar *Makassar* overvoeren, en daar eenige zyner *Orankaya's* voor in plaats stellen; en in plaats van de vyf Steeden die toen op *Banda* waren, maar een groote Stad aanleggen, waar ons Huis moest gebouwt worden, en ook al de nog op 't Eiland gebleevene Edellieden, moesten woonen. Ook moesten al de *Bandaneezen*, die ten platten Landen of op de gebergtens woonden, bevoolen worden: om alle veertien dagen hunne geplukte vruchten, behoorlyk gezuivert, aan onze Koopman te brengen; die dan ook aanstonds, dezelve aan haar, met kontant geld of in kleedjes, naar goedvinden van de Inlanders, moest betaalen.

Maar om den geheelen Nagel-handel machtig te worden, (schoon de Inwoonders van *Amboina*, *Loeboe* en *Cambello*, ons genoegzaam daar van voorzaagen,) zou egter een zwaare zaak zyn, alzoo men dan de Spanjaarts geheel uit de *Molukkes* moest jagen. Want anders zoude zy haar best doen, om zoo veel Nagelen, uit *Ternaten* en de omleggende Eilanden aantevoeren, als mooglyk was; en dan de pryzen in Europa, zoo laag stellen, dat die Specerye, weinig voordeel aan onze Maatschappy konde aanbrengen, die egter een voornaamen tak van haare handel uitmaakten. Dog zoo men egter deeze zaak met ernst wilde aanvatten, vertrouwden hy, dat 'er wel middelen in 't werk konde gesteld worden, om dit groots ontwerp! tot een gewenscht einde te brengen. Om zulks te doen: moest men op nieuws *Malakka* beleegeren, met een vloot Scheepen, wel voorzien van Manschap en Oorlogsbehoeftens, en die in staat was, tegens de

magt

magt der Spanjaarts en Portugeezen optewegen. (Schoon zy mooglyk, door 't vernielen van haar ontzachelyke Vloot! weinig luſt zoude hebben, om op nieuws een Zeeſlag met d'onze te wagen; dus men (denkelyk) nu met weinig moeiten, die Stad zou kunnen vermeeſteren, alzoo de bezetting, van de Land- en Zeekant benaauwt wordende, en geen toevoer van *Goa* kunnende kreigen, welhaaſt genoodzaakt zoude worden, zig op goed kwartier over te geeven.

Wanneer men nu deeze Stad bemagtigt had, moeſt men daar in een genoegzaame bezetting laaten, en daar het Hoofd-Comptoir der Maatſchappy oprechten; alzoo het zeer noodzakelyk was, dat de Hollanders een vaſte Verblyfplaats in *Indiën* hadden; eensdeels: om haar Scheepsvolk, dat door de lange reize afgemat was, te doen uitruſten; waar door men ook, gelyk de Portugeezen van *Goa*, meede in ſtaat zoude zyn, onze Vlooten met verſche manſchap in *Indiën* te voorzien; en ten anderen: om daar door meer het vertrouwen der Indiſche Vorſten te winnen, die nu nog weinig genegentheid toonden, om de zyde der Spanjaarts en Portugeezen, geheel te verlaaten, alzoo wy ſlegts maar ter loops by haar kwamen, en niet langer bleeven, als tot dat onze Scheepen belaaden waren, waarna wy hun ten prooy van de gezegde Natien lieten; tegens wiens geweld, zy enkel met haar onderdaanen, zonder een ſpoedige byſtand der onze, niet beſtand waren; waarom zy liever, met die Natien in vriendſchap wilde leeven; want zeide of ſchoon zy met de Portugeezen handel dreeven, zoo mishandelde wy haar egter niet, maar zoo zy alleen met d'onze handelden, waaren zy altoos bevreeſt! dat zulks haar, door

de Spanjaarts en Portugeezen zou betaald gezet worden. Ook zoude dan de Grooten van *Bantum*, omtrent de prys der Peper, aan de Maatschappy de Wet zoo niet kunnen voorschryven, alzoo de Inwoonders van *Jambei*, *Andragyri* en andere plaatsen, die nu met haar Peper tot *Bantam* ter markt kwamen, dan zekerlyk daar meede te *Malakka* zoude komen, daar zy van Kleedjes, veel goedkoper als tot *Bantam* konde geryst worden.

Ook moest men gestadig eenige Scheepen, in de Zee-engten, welke de *Maleitze* kust van *Sumatra* afscheid, doen kruizen, om te beletten: dat 'er van *Goa*, geen onderstand naar de *Molukkes* kon werden gezonden.

Dan moest men met drie of vier Scheepen, naar 't Eiland *Mindanao* zeilen, en met de Koning van dit Eiland, (dat zeer volkryk was,) een Verbond teegens de Spanjaarts aangaan: En met behulp van eenige zyner Coracoraas, (waar van hy wel 50 byeen kon brengen,) naar 't Eiland *Panama* of *Panani* lopen, dat digt by de *Manilhas* legt, waarop de Spanjaarts een bezetting van 40 man hadden. Dit Eiland moest men inneemen en verwoesten, of anders aan de Inwoonders van *Mindanao* in bezit geeven, alzoo de Ryst en andere levensmiddelen hier weelig groeiden, die van daar, in groote meenigte naar *Ternaten* gevoert wierden. Vervolgens moest men met die Scheepen naar de *Manilhas* gaan, en daar al de Scheepen en Vaartuigen die men magtig kon worden, in de grond booren of in brand steeken, op dat de Spanjaarts, daar mee geen levensmiddelen of onderstand van volk, naar de *Molukkes* voerden. Zoo ras dit nu verricht was, moest een onzer Scheepen, naar *Mindanao* terug keeren, en in de Straat van

van *Tagima* kruizen, om op de Spaansche Vaartuigen te passen, die met levensmiddelen naar *Ternaten* wilde; alzoo dit de eenigste weg was, die zy uit de *Manilhas* neemen konden, en wanneer men hier op behoorlyke zorg droeg, zoude de Spanjaarts in *Ternaten*, van gebrek moeten vergaan, en zig daar door genoodzaakt vinden, om van zelfs in onze handen te vallen. Want om haar met geweld te dwingen, zou niet wel mooglyk zyn, alzoo zy in *Ternaten* sterk van volk waren; en hun vesting *Gamma Lamma* zeer versterkt was; waar toe een zeer groote Macht vereischt zou worden, om dezelve door middel van een beleegering, tot overgaave te noodzaaken.

Den handel in Lywaaten en Kleedjes, op de *Choromandelsche* kust, was van groote aangelegentheid voor de Maatschappy, alzoo men met de Kleedjes, geheel *Indiën* moest voorzien; en wel voornamentlyk die plaatsen: waar wy ter dier tyd handelden, daar de Inwoonders die noodzakelyk hebben moesten, al was het tot nog zoo een hooge prys.

Om dan deeze voornaame tak! van de Oost-Indischen handel, uit de handen der Portugeezen te wringen, en in onze magt te krejgen, hong meede voornamentlyk, aan 't vermeesteren en in 't bezit houden van *Malakka* af, want zoo wy daar in een goede bezetting hadden, en eenige Scheepen in de Straat van *Sincapoura* lieten kruizen, zoude haar de gelegentheid benoomen worden, om haar Lywaaten en Kleedjes, in de *Molukkes* en andere Indische plaatzen, die be-oosten deeze Straat lagen, te venten; waardoor men naderhand de Stad *Negapatam*, op de *Choromandelsche* kust geleegen, daar de meesten Lywaat en

Kleedjes Fabrieken waren, en die thans in handen der Portugeezen was; ligtelyk zou kunnen veroveren, alzoo haar die plaats, dan weinig voordeel aan zou brengen, zoo zy den Indischen Lywaat-handel, voor 't grootst gedeelte kwyt waren.

Hier uit zou men kunnen zien: van wat groote aangelegentheid, de Stad *Malakka* voor de Maatschappy was; want bleef dezelve in handen der Portugeezen, waaren deeze altoos met haar Kleedjes by de Indiaanen voor, dewyl zy dezelve goetkoper, als d'onze konde geeven. Daar en boven was onzen *Choromandelschen* handel, dan altoos met veele zwarigheeden vermengt, want buiten de hooge prys, die wy de *Mooren* en *Benjaanen*, voor de Kleedjes moesten geeven, (alzoo die Natien haar Intrest zeer wel verstonden, en ook niet onbekent waaren, de onlusten die wy met de Portugeezen hadden,) zoude zy zelfs mooglyk niet te goed zyn: om wanneer een onzer Scheepen te *Petapoeli*, (ook *Nisapatam* genaamt,) te *Mazulipatam* of op andere *Choromandelsche* plaatsen, kwamen handelen; de Portugeezen te *Goa* daar van te verwittigen, alzoo men van de gezegde plaatzen, in acht a negen dagen over land, te *Goa* kon zyn. Waar door aan de Portugeezen gelegentheid kon verschaft worden, om zodanige onzer Scheepen te overvallen en prys te maken. Ook behoefden de Portugeezen, slegts maar eenige Fusten van *Goa*, langs de *Choromandelsche Kust*, te doen kruizen, om aan d'onze, de Lywaathandel geheel te beletten. Maar als zy geen vertier van Lywaaten en Kleedjes, naar de *Molukkes* en andere Indische plaatzen, meer hadden; zoude zy geen gelegentheid zien, om al die waaren, welke langs

de

de gezegde Kust gemaakt wierden, van de Inlanders op te kopen en met voordeel te verhandelen; waar door dan zekerlyk moest volgen: dat zy de Lywaathandel allengs zoude laten glippen, en daar door de *Mooren*, *Benjaanen* en andere Inwoonders van die Kust, gelegentheid geeven, om haar Lywaaten aan de bediendens der Maatschappy ter markt te brengen.

De Kust van *Bengalen*, was nog in 't geheel niet door d'onze bezogt, schoon *Matelief* in Indiën vernoomen had; dat daar veel Lywaaten en Ryst viel, egter had hy nooit gehoord, dat de Portugeezen daar eenige sterkten hadden.

Dog den handel op *Arrakan*, diende noodzakelyk met twee Scheepen onderzogt te worden, alzoo die Koning door eenige afgezondene, de vryheid van handel aan de Maatschappy aangebooden had. Maar om iets met vrugt in 't Koningryk *Cambaja* of *Guzeratte* te onderneemen, was niet wel doenlyk, zoo lang de Portugeezen nog zoo sterk op de *Mallabaarsche* Kust waaren, en die Koning aan onze Scheepen, geen vrygely, tegens de overlast en 't geweld der Portugeezen wilde vergunnen, aan wiens lastertaal, hy nog te veel het oor leenden. Ook kon men zyn Rivier, met geen groote Scheepen opzeilen, door de ondieptens die daar in waren, en waar over men niet als met kleine Vaartuigen kon komen, die dan altoos in gevaar waren, van door de Portugeezen van *Goa*, (welke stad daar niet verre aflag) of die in *Cambaja* woonden, door list of geweld overvallen te worden.

De Chinaaschen handel, hong meede voornamentlyk aan 't bezit van *Malakka* af, want zoo de Portugeezen van de *Maleitze* Kust verjaagt waren. Zou haaren handel op *China*, ook geheel

moeten vervallen; by aldien men maar naauwacht sloeg, dat de straat van *Sinkapoura*, voor haar Scheepen wierd geslooten gehouden; alzoo zy niet van *Goa* naar *China* konde zeilen, of moesten deeze Zee-engte passeeren; en wanneer zy geen voet meer in *China* hadden, zoude de Chineesche Mandaryns wel beeter tot reeden te brengen zyn, om aan d'onze vryheid van handel te verleenen, alzoo ons zulks, alleen door 't opstooken der Portugeezen was belet geworden.

Schoon *Matelief* nu zoo opentlyk aangetoont had: van hoe veel nut en voordeel het voor de Maatschappy was, dat zy een vaste voet en verblyfplaats in Indiën had, waar toe *Malakka* het bekwaamste naar zyn oordeel was, dewyl deeze stad geheel bebouwt, en door de Portugeezen tot een goede en sterke vesting gemaakt was. Daar wanneer wy op een andere plaats in Indiën, een vesting moesten bouwen; zulks aan de Maatschappy, een groote somma gelds zoude kosten, en dan mooglyk nog zoo goet niet, als *Malakka* geleegen zoude zyn, om den handel der Portugeezen te belemmeren. Zoo wierd egter aan het op nieuws beleegeren van deeze Stad, by de Heeren Zeventienen, met ernst niet eerder gedacht, als eerst in 't jaar 1623, en vervolgens vier jaaren later in 't jaar 1627, wanneer zy naar Indiën bevel zonden: om die beleegering te onderneemen; dog om verscheiden redenen, welke wy op zyn tyd verhaalen zullen, kwam hier niet van voor 't jaar 1640, waarna zy door d'onze, in 't begin van 't volgende jaar, na veele uitgestaane Elenden! eerst verovert is.

TIEN-

TIENDE HOOFDSTUK.

Zynde de Reizen en verrichtingen in Oost-Indiën, door de Zeevoogden Paulus van Kaarden *en* Pieter Willemsz. Verhoeven.

Eenige maanden na het vertrek van de Zeevoogd *Matelief*, en wel in 't begin van 't jaar 1606, rusten Bewindhebberen der Maatschappy, weer een vloot van neegen Scheepen uit, dog waar van een Schip, toen men beezig was de masten daar in te zetten, en het vervolgens met pek en teer te bestryken, door onachtzaamheid van het Timmervolk verbranden.

Over deeze vloot was tot Zeevoogd aangesteld: *Paulus van Kaarden*, die in 't jaar 1603, met een vloot Oorlog Scheepen, door de Algemeene Staten naar *Braziel* was gezonden geweest, en nu onlangs met een grooten buit, die hy op de Portugeezen behaald had, was te rug gekomen. En wierden door de verscheidene Kamers hier toe in gereedheid gebragt, de navolgende Scheepen, als van:

AMSTELDAM.

Het Schip *Banda*, groot 300 Lasten, waar op de Zeevoogd bescheiden was, en Schipper *Jan Benyn*.

——— *Bantam*, groot 350 Lasten, Schipper *Pieter Cornelisz.*

——— *Ceylon*, groot 170 Lasten, Schipper *Willem Dirksz. Kok.* En

Het Schip dat eer de vloot uitliep, verbrand is.

Door de Kamer ZEELAND.

Het Schip *Walcheren*, groot 350 Lasten, waarop de Onder-Zeevoogd *Arent Martensz.* was.
——— *Ter Veer*, meede groot 350 Lasten, Schipper *Adriaan Loye.*
En
——— *Zierikzee*, groot 250 Lasten; Schipper *Andries Cornelisz. Motte.*
En
Door de Kamers HOORN en ENKHUIZEN.

Het Schip *China*, groot 210 Lasten, Schipper *Cornelis Martensz.*
——— *Pattana*, groot 170 Lasten, Schipper *Dirk Allardsen.*

Deeze vloot was te zamen: met 1060 man, behoorlyk geschut en voorraad voorzien, en had van uitrusting aan de Maatschappy gekost: een millioen, acht hondert vyf en twintig duizend, een honderd vyf en dertig guldens. Ook waren door Bewindhebberen, onder de bovengezegde manschap, verscheiden Soldaten aangenoomen: om eenige jaren, in Indiën in Garnizoen te leggen.

Den 20sten van Grasmaand, liep *van Kaarden* met zyn vloot uit *Texel*, en ontmoeten op den 17den van Bloeimaand, een Hollandsche Vrybuiter, waar van hy bericht kreeg: dat 'er uit *Lisbon* een vloot van 28 Spaansche Scheepen was gezeilt, die by de Vlaamsche Eilanden kruisten, om op de Hollandsche Oost-Indisch Vaarders te pas-

passen. Vervolgens kreeg hy twee Oorlogscheepen by hem, die met nog vyf anderen, tegens 14 Spaanschen Gallioenen waaren slaags geweest, welke Gallioenen, kort te voren, twee thuis komen, de Engelsche Oost-Indischvaarders, en een onzer Vrybuiters hadden genoomen; waar van zy een gedeelte van 't volk opgehangen, en de andere op een Barbaarsche weis, de neus en ooren afgesneeden hadden. Met bystand van deeze twee Oorlogscheepen, besloot men de Spaansche, die met elf Gallioenen by Kaap *Finisterre* kruisten, op te zoeken; dog men ontmoeten ze daar niet, waar na de Oorlogscheepen te rug zeilden, en *van Kaarden* met zyn vloot, den 30sten van Herfstmaand, aan *Cabo Lopes Gonzalves*, (zynde een uithoek in *Afrika*, even ten zuiden de linie, op de grensen van 't Koninkryk *Congo* geleegen) ten Anker kwam; daar hy eenige verversching kreeg, en in 't midden van Wynmaand weer van daar zeilden, waar na hy den 6den van Slagtmaand, voor 't Eiland *Annabon* Ankerden, en met de Inwoonders over 't halen van verschwater en eenige fruiten overeenkwam, mits dat hy tegens haar, (die onderdaanen van Portugal waren,) geen vyandlykheeden gebruikten.

Den eersten van Louwmaand 1607, was hy op de hoogte van de *Kaap de Goede Hoop*, en den 27sten van Lentemaand by *Mozambieke*, daar hy zyn Scheepsvolk eenige Artikulen voorlas: hoe zy zig by de beleegering van *Mozambieke*, (waar toe hy van Bewindhebberen bevel had) moesten gedragen, die kortelyks van deezen inhoud waren. „ Dat men by de landing, geen Indianen „ zoude mogen benadeelen, nog haar vrouwen „ schenden; ook geen brant stichten, of eeni„ ge aan land gekookten spyzen eeten, alzoo „ men

„ men bevreest was: dat de Inlanders, die op 't
„ aanraaden van de Portugeezen, mogte ver-
„ giftigen. En dit alles op lyfstraffen.

Den 29sten, zetten de Scheepen het buiten schoots, voor het Kasteel van *Mozambieke*, (*a*) daar zy twee Kraken en een kleinder Schip op de Ree zagen leggen; en maakten daags daar aan, alles tot slaan in gereedheid; ook wierd by de Kreigs-Raad besloten: dat de Scheepen *Ceylon*, *Pattana* en *Ter Veer*, (die het ondiepst gingen,) de voortogt by den aanval zoude hebben; die dan ook s'namiddags; digt onder 't Kasteel liepen, en heevig op 't zelve begonnen te schieten, dat door de Portugeezen niet onbeantwoord bleef.

De andere Scheepen, waaren ondertusschen meede tot voor 't Kasteel genadert, toen men bevond: dat de drie Kraken die op de Ree lagen, van de vyand verlaaten waaren; waarop *van Kaarden*, aanstonds eenige Sloepen bemannen liet, om die Scheepen onder 't Kasteel van daan te sleepen; dat onder 't uitstaan van het geweldig vuûren uit de Musketten der Portugeezen, kloekmoedig wierd uitgevoerd. Vervolgens maakten men alles in gereedheid om de landing te doen, 't geen door de vyanden gevreest wierd, waarom zy met vliegende Vaandels, uit hun Kasteel naar een naby geleegen Dorp trokken, en haar volk langs 't strand schaarden, om d'onze het landen te beletten.

Dog

(*a*) De Stad *Mozambieke*, is zeer vermaard! en legt op een klein Eilandje. in 't westerdeel van de Indische Zee, digt by de *Afrikaansche* Kust en 't Landschap *Zanguebar*, tegen over 't Eiland *Madagaskar*, de Portugeezen hadden hier een sterk Kasteel, waar by een schoone Haven was.

Dog wanneer op den eersten van Grasmaand, *van Kaarden*, zyn volk in een behoorlyke order deed landen, ontmoeten hy weinig tegenstand, alzoo het meerendeels Slaven waren, die zy uit het Kasteel hadden doen trekken, welke, toen d'onze voet aan land hadden, haar geweer nederwierpen en om genaden smeekten, dat haar ook door den Zeevoogd in zoo verre verleent wierd, mits dat zy Kreigsgevangen moesten blyven; (en vreezende of dit ook een Kreigslist der Portugeezen was,) liet hy al die Zwarten in een Portugeesche Kerk, die in het bovengezegde Dorp was, opsluiten; en al haar geweer, dat meest in assagayen en pylen bestond, aan stukken breeken. Vervolgens trok hy in Slagorder door dit Dorp heen, (dat in fraaiheid van gebouwen, meenig Indische Stad te boven ging,) naar een Klooster *St. Domingo* genaamt, dat binnen schoots van 't Kasteel lag; hier leegerden hy zig, zonder dat de vyanden een schoot op ons volk deed, en liet ook alle toegangen naar 't Kasteel, naauw insluiten, om de vyanden te beletten: dat zy van de Inlanders geen onderstand kreegen; alleenlyk hadden zy slegts een kleine post aan de Zeekant open, daar de Zwarten haar dien dag, met haar Kanoe's eenige voorraad bragten.

Daags daar aan, liet hy vier metaalen stukken aan land brengen, waar van hy 'er twee, op een battery na by het Klooster *St. Domingo* planten, daar hy op den 4den, met reedlyk voordeel mee op de buiten wallen van 't Kasteel speelden, om te beletten: dat de vyanden met haar handgeweer, ons volk in 't graven niet beschadigden. Hy liet ook eenige Boots en Sloepen bemannen, die naar de vaste Kust van *Afrika*, of 't landschap

Zan-

Zanguebar, gezonden wierden, dat regt over *Mozambieque* legt, om al de kanoes die men magtig kon worden, te ruineeren; om te beletten, dat de *Kaffers*, (die Inwoonders van dat landschap zyn;) daar mee geen voorraad in 't Kasteel bragten; welke onderneeming, ook naar genoegen wierd uitgevoert.

Vervolgens was op den 6den, de batery tegens over het Kasteel voltooit, en met eenig Geschut beplant, waar mee s'vyands bolwerken, door 't meenigvuldig schieten, wel haast in onbruik geraakten, die daar door niet in staat waren, om haar Kanon behoorlyk te kunnen gebruiken; zelfs liep ons volk tot digt onder de muuren van 't Kasteel, zonder beschadigt te worden, waardoor zy bevonden: dat hetzelve, heel sterk van Muragie, Revalyns en Borstweeringe was, en niet, als met ondermynen te winnen zou zyn, want om bres te schieten, zou door de dikte van de muur, (die wel 10 of 12 voet dik was) niet wel mooglyk geweest hebben.

Men bragt ook daags daar aan, de meesten gevangen Zwarten, met de boots naar 't vaste land, om dat men bevreest was, voor gebrek aan levensmiddelen, die op dit Eiland niet te bekomen waaren; gelyk de vyanden ook eenige dagen daar na, wel sestig Zwarten zoo mans als vrouwen, uit het Kasteel zetten, om daar door het gebrek aan versch water voor te komen, dat al zeer schaars by haar begon te worden.

Den 13den, was door ons volk, nog een batery in gereedheid gebragt, waarop men tegens den avond vier stukken geschut planten. Men had nu in alles drie bateryen, en 10 stukken zwaar Kanon aan land, daar dagelyks s'vyands wallen dapper mee gebeukt wierden; ook kreeg men kondschap: dat verscheiden van hun dood-

ge-

geschooten en hun bevelhebber zwaar gekwetst was; daar en tegens waaren vier man van d'onze door s'vyands handgeweer gedood, en eenige ligt gekwest.

De vyanden scheenen egter nog weinig lust te hebben, om zig by verdrag overtegeeven, alzoo zy te veel, op de sterkten van hun Kasteel vertrouwden; zelfs hadden zy rondsom de wallen, bloedvlaggen opgestooken, ten teeken dat zy zig tot de laaste man wilde verweeren. Des *van Kaarden* genoodzaakt was, zyn loopgraven met kragt voortezetten, maar wanneer zyn volk, onder begunstiging van een donkeren nacht, op den 17den daar meede tot digt onder de muuren van 't Kasteel genadert waren, en de uitgezettten Schildwagten, geen behoorlyke toezigt op de beweegingen der vyanden maakten, vielen deeze zeer onverwagt! ter middernacht uit hunne sterkten, op onze arbeiders aan, waar van eenige zwaar gekwest wierden; egter geraakten ons Kreisvolk, door de wapenkreet gewekt; nog tydig in 't geweer, ontzetten hunne arbeidende Landsgenooten, en jaagden de vyanden tot binnen hunnen verschanzingen na. Een uur daar aan, hervatten deeze wel wederom den uitval, dog d'onze waren nu wel op haar hoeden, en dreeven haar met verlies weer na binnen.

De Portugeezen, bemerkende dat d'onze voorneemens waaren, de muuren van haar Kasteel te ondermynen; hongen s'nachts aan hun wallen, groote brandende lampen, om te beeter op onze beweeging te letten; ook wierpen zy sterk met Vuurpotten op onze arbeiders, waar door eenige houten luyfels (die door den Zeevoogd uitgevonden waren, om zyn arbeiders te overdekken, en die hy tot digt onder s'vyands wallen had doen aanvoeren,) in brand geraakten. Vervolgens deeden zy op den 29sten

29sten s'nachts, weder een heevige uitval; 't geen door de arbeiders, aan eenige beweeging, die zy binnen 't Kasteel maakten, al voorzien was; die dan ook de Zeeuwen, welke dien nacht de wagt hadden, daar van gewaarschoud hadden; maar deeze hadden zulks in de wind geslaagen. Waarop de vyanden 40 man sterk zynde, op onze buitenwerken aanvielen, en de Zeeuwen geheel in wanorder bragten; zelfs zoude zy dezelve vermeestert hebben, zoo niet onze arbeiders toegeschooten waren, en hun dapperlyk! zoo lang de grond betwist hadden, tot dat ons leegertje op de been geraakten, en hen met verlies van eenige manschap, te rug dreeven; dog toen zy tot binnen de poorten van hun Kasteel genadert waren, maakten zy uit haar Kanon en klyn geweer mitsgaders door 't werpen van allerly vuurwerken, zoo een heevig vuur, dat d'onze daar door genoodtzaakt wierden, van haar verdere onderneeming af te zien. By deezen ontmoeting, hadden de Zecuwen in de eerste aanval, 5 man verlooren en verscheiden gekwesten bekoomen.

Toen de Scheeps-Raad nu zag: dat men byna een maand tyds tot de beleegering van *Mozambieke* verspild had, zonder eenige merkelyke voortgang daar teegens te hebben gemaakt, en ons volk, dagelyks door de overmatigen hitten en ongezonden lucht! veel leed; zoo dat verscheiden van hun al ziek naar boord gebragt waren; ook dat men mooglyk nog wel 2 á 3 maanden werk zou hebben, eer men het Kasteel zou kunnen veroveren, alzoo het een der sterksten vestingen was, die de Portugeezen in Indiën bezaaten; beslooten zy op den derden van Bloeimaand, het beleg langzaamerhand optebreeken, waarom men ook vervolgens, het zwaar geschut

en

en de verdere Oorlogsbehoeftens, weder na boord bragt, zonder dat de vyanden eenige beweeginge deeden, om d'onze, den aftogt moeijelyk te maken.

Wanneer nu op den 9den van gezegde maand, alles in een goede order aan boord gebragt was, schreef de Zeevoogd een brief aan de Portugeesche Bevelhebber, waar in hy hem afvroeg? of hy voorneemens was: de genoomen Scheepen en de Huizen ten platte landen, die door d'onze op brandschatting gesteld waren, vry te koopen of niet. En daarop een weigerend antwoord bekomende, liet hy op den 13den, de twee Kerken en al de Huizen die in het Dorp en ten platte landen stonden, in brand steeken, en de meeste Cocosboomen omver houwen, gelyk hy ook, toen al zyn volk in een goede order Scheep gekomen was, de genoomen Scheepen in brand stak, behalven een, dat hy bemanden en voor een Jagt by zig hield.

Den 16den, vóór den dageraad, passeerden onze Scheepen het Kasteel, waaruit zy rykelyk met Kanonkogels begroet wierden, zonder egter eenige schaden te veroorzaaken, ook wierd van de Scheepen heevig op 't Kasteel geschooten: Maar toen de Zeevoogd order gegeeven had: om zoo ras mogelyk voorby het Kasteel te zeilen, geraakten het Schip *Zierikzee* regt daar vóór aan de grond, en schoon de andere Scheepen wel alle moeiten aanwenden, om het zelve weder in vlot water te kreigen, was zulks vrugteloos; door dien het van alle kanten, door s'vyands geschut doornageld was, en al de zeilen aan flarden waren geschooten. Waarom de Scheepsraad besloot: het volk en de lading zoo veel moogelyk daar uit te ligten, en dan het Schip in brand te steeken.

Dog deeze onderneeming, was met veel gevaar vermengt, alzoo ons volk, een heevig vuur en een hagelbuy van Kogels uit s'vyands handgeweer moesten uitstaan egter wierd het zelve nog gelukkig by nacht volvoert. Waar na de Scheepen buiten 't bereik van s'vyands geschut ten Anker liepen, om haar geleeden schaden aan de zeilen, en 't lopende Want te herstellen. Toen dit nu verrigt was, verlieten zy op den 29sten *Mozambieke*, en kwamen den 8sten van Zomermaand, aan een der *Majotzen* Eilanden ten Anker; daar zy 366 Ossen en 276 Bokken, tot haar verversching kogten, en eenige tyd bleeven, om haar volk wat rust te geeven. Vervolgens ontmoeten zy op den 27sten van Hooimaand, een klein barkje geladen met ryst en Olifantstanden, waar in een Portugees en verscheiden Zwarten waren; zy ligten de lading daar uit, alzoo die aan de gezegde Portugees behoorden, en behielden hem by zig, dog lieten de Zwarten met de bark vertrekken. Van deeze Portugees hoorden zy: dat eerstdaags twee Kraken van *Lisbon*, te *Mozambieke* waren aangeland: waarop de Zeevoogd order gaf: om weer naar de kust van *Zanguebar* te zeilen, om op die Kraken te passen, dus zy den 31sten, weer op de hoogte van *Mozambieke* kwamen, dog moesten het tot den vierden van Oogstmaand, door de harde storm en hooge Zeën, zonder een zeil te voeren, dragende houden; waar na zy voor een na by geleegen Eilandje *St. Jago* genaamt, het Anker wierpen, en drie Kraken voor 't Kasteel van *Mozambieke* op de Ree zagen leggen.

De Zeevoogd zond vervolgens eenige Sloepen naar de vaste Kust om kondschap uit, dog deeze konden met de *Kaffers*, (die dat land bewoonden) tot geen gesprek komen; twee

van

van deeze Sloepen, die de wagt in een naby geleegen Rivier hadden, om op eenige kanoes te passen, raakten in een groot gevaar van genoomen te worden, alzoo de vyanden, drie sterk bemande boots in de mond van die Rivier lagen, om haar de terug gang naar de Scheepen te beletten: maar ons volk sloeg kloekmoedig tusschen de vyanden door, en kwamen nog weer behoude aan boord.

Wanneer men nu bevond: dat onze onderneeming door den vyand ontdekt was, en de Kraken gerust voor 't Kasteel bleeven leggen, zonder eenige beweeging tot haar vertrek te maken; besloot de Kreigsraad, op den 25sten van daar te vertrekken, egter moesten de Scheepen, nog eenige dagen, langs de Afrikaanse Kust kruizen, om op de Kraken te wagten; dog door de sterke stroom waren zy genootzaakt van haar voorneemen aftezien, en vervorden haare reis naar *Goa*, om de Kraken daaromstreeks waarteneemen.

Den eersten van Herfstmaand waren zy op de hoogte van 8 graden zuider breeten, en zagen voor 't aankomen van den dageraad, een groote Comeet of Staartster in 't oosten opkomen, wiens staart, zig in 't oog naar gissing 7 of 8 vadem lang vertoonden; welke Ster, zy tot den 6den, alle morgen boven de horizont zagen, waar na die uit haar gezicht verdween. Den 30sten kwamen zy by het Eiland *Dabul*, en den tweeden van Wynmaand, voor een plaatsje ten Anker, dat ter dier tyd, door de Indianen *Sisardon* genaamt was, leggende acht mylen benoorden *Dabul*; daar zy van de Inwoonders vriendelyk ontfangen wierden en eenige ververshing kogten. Vervolgens zagen zy op den 10den s'namiddags een zeil, waar op de Zeevoogd het Schip *Bantam* afzond, dat twee uuren voor Zonne ondergang, het zelve op-

zeilden en bevond dat het een Portugeesche Kraak was; die aanstonds door 't gezegde Schip aangevallen en zoo heevig beschooten wierd, dat eer onze andere Scheepen tot hulp aankwamen, hy bereids op een droogten vastgeraakten en door ons volk geentert wierd; waar na de Portugeezen zig op goed kwartier overgaven. Deeze Kraak was als vlagvoerder met nog drie andere Kraken, van *Lisbon* vertrokken, en was naar *Goa* bestemt; van welke plaats hy slegts elf mylen af was, toen hy door d'onze genoomen wierd; de Portugeesche Bevelhebber, had daarom ook wel alle zeilen doen byzetten, om d'onze te ontlopen en *Goa* te bereiken; maar was te digt onder de wal geloopen, waar door hy aan de grond was vast gezeild: zyn Schip was groot 350 lasten, en was toen hy van *Lisbon* vertrok, met 300 man voorzien geweest, dog waar van wel 100, door ziektens en geleeden ongemakken gestorven waren; op de hoogte van de *Kaap de Goede Hoop*, was hy door een zwaare Storm van de drie andere Kraaken afgeraakt, en had nu acht maanden zonder eenige verversching op Zee gezworven; zyn lading bestond: in Wynen, Oly en geld, die door d'onze daar uit geligt wierd, en zetten het volk daar na, met de boots aan land, die zy elk twee stukken van agten tot reisgeld gaaven; maar de Portugeesche Zeevoogd, moest zig getroosten, om op des Zeevoogds Schip, Kreigsgevangen te blyven, tot hy door de zyne gelost wierd. Waar na zy op den 14den, het Schip in brand staken, en den 17den voor de bhaar van *Goa* kwamen, daar zy de drie Kraken en verscheiden andere Scheepen, onder 't Kasteel ten Anker zagen leggen; waarom het niet raadzaam geoordeelt wierd: die Rivier op te lopen, maar eenige dagen daar voor te kruizen;

eens-

eensdeels: om of men ook eenige Portugeesche Vaartuygen kon vermeesteren, en ten anderen: om bescheid van *Goa*, omtrent het rantzoen van hun gevangen Zeevoogd aftewagten; gelyk ook ten dien einde op den 31sten, twee Fregatten met een afgezant van de Onder-Koning, in onze vloot aankwamen; maar alzoo door *van Kaarden*, een Nederlander die te *Goa* gevangen zat, terug geëischt wierd; en de Portugeezen zonder toestemming van *Malakka*, die niet wilde overgeeven, wierd deeze onderhandeling vrugteloos afgebrooken, en de Fregatten zeilden weder naar *Goa*, die op haar vertrek, door d'onze met eenige Eereschooten begroet wierden.

Onze vloot kwam vervolgens op den 13den van Slagtmaand, voor *Kalikoet* ten Anker; daar op den 17den drie afgezanten van den *Samoryn*, aan des Zeevoogd's boord kwamen, die hem het verbond vertoonden, dat door *van der Hagen* met dien Vorst aangegaan was, en hem verders beloofden, alle de nodige verversching voor zyn vloot te zullen bezorgen. Maar dewyl men verscheiden Portugeesche Fusten langs het strand zag zwieren, en den *Samoryn*, van *van Kaarden* de gevangen Portugeesche Zeevoogd, tot een geschenk vorderden. Zoo besloot men hier uit: dat die Vorst het in 't geheim met de Portugeezen hield, waarom onze Zeevoogd bevel gaf: om zonder de verversching langer aftewagten, (daar men al zeeven dagen vrugteloos na gewagt had) en ook zonder eenige geschenken aan de *Samoryn* te doen, van daar te verzeilen. Waar na de vloot, *Kaap Commoryn* passeerden. En den 6den van Wintermaand, in 't gezicht van 't Eiland *Ceylon*, en wel voor *Puncto Gale* ten Anker kwam; daar men de

Scheepsraad vergaderden en besloten wierd: om de koers naar *Bantam* te stellen, alzoo de Mouson hen tegen was, om naar *Atsjien* of *Johor* te zeilen. Gelyk zy ook vervolgens op den 5den van Louwmaand des jaars 1608, op de Ree van *Bantam* aan landen, daar *van Kaarden* door de Zeevoogd *Matelief* verwelkomd, en van de toestand van Indiën onderricht wierd, gelyk wy zulks hier voren verhaald hebben.

Toen de Scheepen haar tot *Bantam* ververscht hadden, vertrokken zy den 10den weer vandaar, dog was de Zeevoogd genoodzaakt, door tegenwinden voor een naby geleegen Eilandje *Pulo Pinaon* het Anker te werpen; waar na hy met verscheiden koersen voortzeilende, den 29stén van Sprokkelmaand, op de hoogte van 't Eiland *Celebes* kwam, daar hem den derden van Lentemaand, het Schip *d'Eendracht* ontmoeten, dat een Spaansch Fregat by zig had, 't geen met voorraad, van *Celebes* naar *Ternaten* wilde, maar door dat Schip genoomen was.

Den 10den van laastgezegde maand, kwam hy voor 't Kasteel van *Amboina*, daar hy daags daar aan, benevens zyn Scheepsraad, door de Landvoogd *Houtman*, met vliegende Vaandels en onder 't lossen van Geschut wierd ingehaald. Vervolgens zond hy op den 18den, de Scheepen *Ceylon* en *Ter Veer*, naar *Banda* om lading, dog hy, moest met zyn overige vloot, aanstonds naar *Ternaten* vertrekken, alzoo zyn hulp daar hoog nodig was; gelyk hy ook, na het nodigen in *Amboina* verricht te hebben, den 10den van Bloeimaand, naar de *Molukkes* zeilden, daar hy den 18den voor onze vesting *Malaijo* aanlanden, en de Scheepen *Gelderland*, de *Klyne Zon*, '*t Duifje*, en

en het voor *Celebes* genoomene Spaansche Fregat, op de Reede vond. Welk Fregat, hy aanstonds in een behoorlyke staat liet brengen, en met 150 man voorzien, over welke *Jan Rosegyn* tot gezaghebber wierd aangesteld; die van hem bevel kreeg: om met dit Fregat, tot voor de Spaansche Vesting *Gamma Lamma* te lopen, om de twee galeyen, die daar op de Ree lagen, (en die door de vyanden gebruikt wierden, om de Coracoraa's met levénsmiddelen, van *Tidore* en de andere *Moluksen* Eilanden, veilig voor hunne gezegde vesting te geleiden;) te neemen of te verbranden. Maar de vyanden kreegen hier van de lugt, en haalden hunne Galleyen, over een Zandbank op 't drooge, daar zy buiten 't bereik van ons geschut lagen.

Den 14den van Bloeimaand, wierd by de Kreigsraad beslooten: een aanslag op *Tidore* te doen, waarop de Zeevoogd daags daar aan met 10 Scheepen en eenige Coracoraa's, voorzien met 500 Europianen en 600 Zwarten, daar heen zeilden. En door de Bevelhebber van *Malayo*, (die met drie Oorlogs Coracoraa's voor uit schepten,) vyf Coracoraa's met Tidoreezen ontmoet wierd; waar mee hy eenige tyd slaags raakten, en haar eindlyk op de vlugt dreef. Waarna hy het, tot digt onder 't oude Kasteel zetten, daar hy de overige vloot verwagten. Maar als deeze daar aanlanden, vonden zy het strand over al met borstweeringen bezet, en de Spaansche zoo wel op haar hoeden: dat men niet, als met verlies van veel volk, een landing zou kunnen doen; dus wierd op den 19den beslooten: van dit voorneemen aftezien, en het Eiland *Makjan*, (dat even benoorden den Evenaar legt, en ter dier tyd overvloed van Nagelen voortbragt,) te vermee-

steren. Om egter hier van geen schyn aan den vyand te geeven, zoo liet men de vyf grootste Scheepen voor *Tidore* Ankeren, die bevel hadden, om gestadig op de Spaansche werken te schieten, en daar door te beletten: dat zy de bezetting van 't Fort op *Makjan* geleegen, geen onderstand van volk konde doen. Maar het Schip *Pattani*, daar de Zeevoogd op overging, nevens het bovengezegde Fregat, met twee Jagten en de groote Sloep van 't Schip *Walcheren*, wel voorzien van manschap, zeilden op den 20sten in den avond, tot digt onder 't Eiland *Makjan*, wanneer *van Kaarden* bevel gaf: om de volgende morgen met het krieken van den dageraad, op drie verscheiden plaatzen te landen, waar toe hy zyn volk in deezer voegen verdeeld had: de Bevelhebber van *Malayo*, moest met een deel volk, den eersten aanval doen, aan een hoek van 't Spaansche Fort, daar het land redelyk vlak en effen was. Hy zelfs, zou de middelste benden tot den aanval aanvoeren, en de Schipper van 't Schip *Gelderland* moest met de overige manschap aan een andere hoek van 't Fort landen. Wanneer nu dit bevel, in een goede order ter uitvoer gebragt wierd; ontmoeten de Bevelhebber van *Malaijo*, de meesten tegenstand, alzoo de geheele Kust langs met zwaare klippen bezet was, die zyn volk, de landing zeer moeijelyk maakten; en toen hy deeze zwarigheid te boven gekomen, en voet aan land had; schooten de vyanden zodanig met grof geschut op zyn volk, dat 'er aanstonds neegen zwaar gekwest, en een doodgeschooten wierd; daarby deeden de vyanden zoo een heevigen uitval op hem, dat hy genoodzaakt wierd, te rug te weiken. Maar de Zeevoogd, was de Oorlogskans! voordeeliger gevallen, alzoo

zoo een stuk zwaar geschut, dat de toegang naar het Fort, van dien kant daar hy den aanval deed, moest bestreiken; tot drie keeren toe weigerden los te branden; van welke gelegentheid, hy zig zoo wel bedienden, dat hy aanstonds vol van moed! zyn volk voor uit trok, en de Poort van 't Kasteel met de deegen in de vuist overweldigden, niettegenstaande eenige Spanjaarts en 30 Tidoreezen, hem met kragt dien doortogt betwisten; welke hardnekkige tegenstand, zy alle met de dood moesten bekoopen. Ondertusschen had de Bevelhebber van *Malaijo*, zyne verstrooide manschap herzamelt, en sloeg daar meede des Zeevoogds voetspoor in, met wiens hulp, het Fort (na nog eenige tegenstand) stormenderhand verovert wierd, en al wat weerstand bood, wierd in een dolle woeden! door de Ternataanen vermoort. Dog de Kastiliaanen die den uitval gedaan hadden, zig zoo schielyk verrast en van het Fort afgesheeden zienden, naamen in een groote verwarring, boschwaarts in de vlugt; waar heen zy door de Ternataanen, nog eenige tyd vervolgt wierden, die al wat zy ontmoeten ter neder kritsten, behalven de Jonge Vrouwsperzoonen, die zy voor haar Slavinnen behielden.

De veroverde sterkten was voorzien geweest, met 40 bassen, 4 stukken zwaar Kanon, en alle nodige voorraad, en ruim 800, zoo Tidoreezen, Spanjaarts als Portugeezen; daarentegens hadden wy van onze kant, slegts 250 Blanken en eenige Zwarten, tot den aanval aangevoerd, welke laaste, beeter tot plonderen als tot vegten waren; waar door de overwinning, des te roemrugtiger! voor d'onze was. Hebbende by deeze storm, slegts twee man verlooren en 10 gekwesten be-

komen, daar en tegen vond men van de vyanden in 't fort alleen, by de 50 doden.

De Zeevoogd gaf volgens kreigsgebruik, de plaats ter plundering aan 't volk over, maar rantzoeneerden van haar, het Geschut en de Speceryen, waaronder 60 Bharen Nagelen waren, voor duizend stukken van Agten. Ook wierden veele Inwoonders van *Makjan*, door hem in genaden aangenoomen, mits zy een voetval voor de Koning van *Ternaten* deeden en hem hulde en trouw zwoeren.

Ondertusschen was de tyding van deeze verovering, voor *Tidore* gekomen, dus onze 5 groote Scheepen, (ziende dat daar niets uitteregten was,) van daar zeilden en den 25sten by de andere vloot aankwamen. Waar na op den 5den van Hooimaand, aan onze vloot, een droevig ongeluk! bejegenden, alzoo 'er toen zodanig een zwaare dyning op Zee kwam, dat twee onzer Scheepen, *Walcheren* en *China*, die aan lager wal lagen, op de klippen te barsten stooten; egter had men nog zoo veel tyd gehad; om het volk ende meeste lading te bergen. Ook gebeurden het in de nacht tusschen den 18den en 19den van gezegde maand, dat op *Ternaten* een onderaards gedruis, als een zwaaren donderslag gehoort wierd, waarop een eischelyke slag! uit het Toppunt van den Berg volgden, die veel gelykenis had, naar het te gelyk losbranden van 10 of 12 stukken zwaar geschut; toen kort daar aan, zodanig een geweldigen rook en vuurvlam uit den berg oprees, dat dezelve de geheele lucht vervulden.

Den derden van Oogstmaand, vertrokken drie Scheepen uit *Ternaten*, dog de Zeevoogd *van Kaarden*, bleef daar nog met zyn overige vloot, die

die vervolgens kort hier na; wanneer hy met zeventig man, van 't Eiland *Makjan* naar *Ternaten* wilde oversteeken; door s'vyands Galeyen, na hy zig alleen, dapper te weer gesteld had, doordien zyn byhebbend volk niet vegten wilde, genoomen, en in de vesting *Gamma Lamma* gevangen gezet wierd; waar uit hy niet eerder, als in 't begin van 't jaar 1610, tegens eenige gevangene Kastiliaanen, wierd uitgewisselt.

De bovengezegde drie Scheepen, kwamen den 3den van Wynmaand voor de Stad *Bantam*, daar zy het Schip *Ter Veer* op de Ree vonden, dat in *Banda* zyn lading van Nooten en Foely bekomen had. Gelyk zy ook tot *Bantam* haar overige lading innaamen, bestaande in Peper, Kaneel, Nooten en eenige Kassen met Damasten. Waar na zy met het Schip *Erasmus*, (zynde nu vyf Scheepen sterk,) op den 15den van Slagtmaand, de reis naar 't vaderland aannaamen; maar op de hoogte van 't Eiland *Mauritius* komende, kreeg het Schip *Erasmus* een zwaar lek, waar door het zelve genoodzaakt wierd, dit Eiland op te zoeken, en 't lek (waar 't mogelyk) te stoppen. Dog de andere Scheepen vervorderden haare reis, ververschten haar aan *St. Heleen*, en kwamen den 7den van Oogstmaand des jaars 1609, behouden voor *Vlissingen* in *Zeeland* ten Anker, toen zy 3 jaaren en 18 dagen, op reis geweest waren.

In 't jaar 1607, hebben de Bewindhebberen der Maatschappy, weder een vloot van 13 Scheepen uitgerust, onder het bevel van den dapperen Zeevoogd, *Pieter Willemsz. Verhoeven*, die (wanneer den braven Zeevoogd *Jacob van Heemskerk*, in den slag voor *Gibralter* het leeven verloor) toen

On-

Onder-Zeevoogd, en de voornaamste oorzaak dier Zeegen! was geweest.

En wierden door de verscheiden Kamers hier toe gelevert, de navolgende Scheepen, als door

AMSTELDAM.

Het Schip de *Vereenigde Provincien*, groot 400 Lasten, waarop de Zeevoogd was, benevens de Opper-Koopman *Johan de Molre* en Schipper *Frans Jacobsz. van Edam*, voorzien met 38 zoo groot als kleine stukken Geschut, behoorlyke Amunitie, en 160 man.

——— *Hollandia*, groot 500 Lasten, daar Koopman op was *Jacob de Bitter van Haarlem*, en Schipper *Simon Jansz. Haen*, met 230 man, 6 halve Kartouwen, 24 Gotelingen, en 10 steenstukken voorzien.

——— *Amsteldam*, groot 300 Lasten, Opper-Koopman *Pieter Hertsing*, en Schipper *Pieter Gerritsz.*, voorzien met 30 stukjes geschut en 140 koppen.

——— *De Roode Leeuw met Pylen*, groot 230 Lasten, daar Koopman op was *Gillis Le Fieff*, en Schipper *Jan Walig*, met 120 man en 26 stukken voorzien.

Het Jagt de *Paauw*, groot 110 Lasten, Opper-Koopman *Pieter Zeegers*, en Schipper *Mewis Gysberts*, voorzien met 70 man en 24 stukjes geschut.

——— *den Arent*, van groote, manschap, en geschut als het Jagt de *Paauw*, waarop Koopman was *Jan Hesselsz.*, en Schipper *Rutger Thomasz.*

Door

Door de Kamer ZEELAND.

Het Schip *Middelburg*, groot 500 Lasten, daar de Onder-Zeevoogd *Francois Wittert*, benevens de Opper-Koopman *Jacques Bouvaert*, en Schipper op was *Cornelis Leenertsz. Krackeel*; voorzien met 36 zoo groote als kleine stukken geschut, en 220 man.

——— *Zeelandia*, groot 300 Lasten, waarop *Jacob Obelaer* Opper-Koopman, en *Willem Jacobsz.* Schipper was, ophebbende 28 stukken Geschut en 140 man.

Het Jagt *de Valk*, groot 100 Lasten, Opper-Koopman *Hans van Houten*, en Schipper *Cornelis Adriaansz.*, voorzien met 21 stukjes geschut en 56 man.

Door de Kamers DELFT en ROTTERDAM.

Het Schip *Rotterdam*, groot 500 Lasten, waarop Koopman was *Adam Claasz. van Driel*, en Schipper *Jan Cornelisz. de Wit*, met 30 stukken geschut en 210 man voorzien.

——— *Delft*, groot 500 Lasten, Opper-Koopman *Jacob van Groenewegen*, en Schipper *Simon Martensz.*, voorzien met 36 stukken geschut en 210 koppen.

Het Jagt *de Griffioen*, groot 100 Lasten, daar *Nicolaas Puyes* Opper-Koopman, en *Cornelis Cornelisz. Tbert* Schipper op was, voorzien met 19 stukjes geschut en 60 man.

En

En
Door de Kamers HOORN en ENKHUYZEN.

Het Schip *Hoorn*, groot 350 Lasten, waarop tot Opper-Koopman was gesteld, *Pieter Gerritsz. Bourgonje*, en tot Schipper *Marten Jansz. Kloot*, met 27 stukken geschut, en 140 koppen voorzien.

Deeze vloot was dus in 't geheel, met 1826 man, 12 Metalen, 263 Lepelstukken, en 102 Steenstukjes, en ook van overvloedige Oorlogs-Amunitie, en allerly benodigden levensmiddelen, voor drie Jaaren, behoorlyk voorzien. En had aan de Maatschappy van uitrusting gekost. Twee Millioen zeven hondert, ses en negentig duizend, twee hondert, drie en dertig guldens.

De Zeevoogd *Verhoeven*, liep met de ses Amsteldamsche en het Noordhollandsche Schip, op den 22sten van Wintermaand des Jaars 1607, uit *Texel*; passeerden het Kanaal, zonder de Zeeuwsche Scheepen of die van de *Maas* 't ontmoeten. En kwam, na dat hy de *Kanarise* Eilanden voor bygezeilt had, op den eersten van Sprokkelmaand des Jaars 1608, voor de *Kabo Verdische* Eilanden, en den 3den aan een derzelve, *Ilha de Maijo* genaamt, ten Anker, Alzoo hy van Bewindhebberen bevel had; om aan dit Eiland, de overige vloot intewagten, zoo dezelve hem niet onderweegen ontmoeten; gelyk hy hier ook, 10 van zyn Scheepen op de Reede vond leggen, waaronder vier waren, waar van hy door een zwaaren Storm onderweegen was afgeraakt; en had dus nu zyn geheele vloot byeen.

Na de Scheepen zig hier redelyk ververſcht hadden, vertrokken zy in 't eerſt van Lentemaand, paſſeerden den 8ſten de Linie, en kreegen veele zieken in de vloot, waarom de Zeevoogd bevel gaf: het Eiland *St. Heleen*, zoo ras mooglyk optezoeken; dog zy kreegen het zelve, door de geweldige Stormwinden, waar door de Scheepen veel ſchaden aan haar Zeilen leeden, niet eerder als op den 14den van Bloeimaand in 't gezicht, en kwamen daags daar aan, op de Reede, wanneer haar Zieken al tot vyfhondert waren aangegroeid, die zy aanſtonds naar land onder de Tenten bragten, die men daar toe had opgerecht. Door de meenigvuldige heilzaame kruiden en ververſching die zy hier vonden, beterden de Zieken zeer ſchielyk, zoo dat de vloot met gezonde manſchap, den tweeden van Zomermaand weder van daar vertrok. Den 28ſten toen zy de *Kaap de Goede Hoop*, paſſeerden, beliep haar een Zwaare Storm, waardoor de Scheepen *Hoorn* en *Rotterdam*, eenige ſchaden aan haar Rondhout en Zeilen kreegen, dat egter haaſt weer herſteld wierd.

Den 24ſten van Hooimaand, waren zy op de hoogte van *Mozambieke*, wanneer de Zeevoogd zyn breeden Raad vergaderen liet, om aan haar voorteſlaan: of het raadzaam was, naar *Mozambieke* te lopen, alzoo hy van Bewindhebberen een geheim bevel had, om die plaats niet aantedoen; maar tuſſchen dit en de *Maijotze* Eilanden te kruizen, om de Portugeeſche vloot optewagten, en waar 't mogelyk te veroveren, of te verſtrooijen. Dog alzoo by den Raad geoordeelt wierd: dat de Portugeezen zekerlyk *Mozambieke* zoude aandoen, en men mogelyk, die vloot daar wel op de Reede zou vinden;

den; zoo wierd dan besloten: om zonder uitstel daar heen te zeilen; dog men liet egter, twee Jagten in Zee kruizen, om op de vyandlyke vloot te passen, die bevel hadden: zoo ras zy dezelve in 't gezicht kreegen, daar van aanstonds kondschap aan onze Scheepen te doen, ten einde men in staat zoude zyn, de vyand in slagorder optewagten. Dog om egter de tyd niet werkeloos doortebrengen, zou men eenige Soldaten op *Mozambieke* ontscheepen, of men mogelyk, dat sterk Kasteel zou kunnen veroveren.

Ingevolge van dit besluit: liet men daags daar aan, voor *Mozambieke* het Anker vallen; wanneer de Zeevoogd het bestemde ceyn gaf, waarop al de Sloepen met gewapende manschap naar zyn Schip roeiden, om in een goede order de landing te doen. En wierd tot Bevelhebber over deeze onderneeming aangesteld, de Onder-Zeevoogd *Francois Wittert*, die nog eenige hoofdlieden onder zig had. Welke ook, voor den avond, digt by 't Kasteel met zyn byhebbend volk de landing deed, zonder eenige tegenstand van de Portugeezen te ontmoeten; zelfs trok hy onder begunstiging van de nacht, in slagorder voort, tot digt onder de muuren van 't Kasteel, en verschansten zig daar zoo goed doenlyk, zonder dat de vyanden een Schoot op ons volk deeden. Maar daags daar aan, begonnen zy heevig met handgeweer te vuuren, en deeden met 40 man een uitval, om d'onze het verder naderen te beletten; waarop onze Bevelhebber haar 30 man tegenzond, die na verlies van eenige manschap, haar egter noodzaakten, om binnen de Muuren van haar Kasteel, een vylige wyk te neemen.

On-

Ondertusschen had de Zeevoogd aan boord meede niet stil gezeeten, maar de Jagten den Arent en de Grypbioen op een Kraak afgezonden, die voor het Kasteel ten Anker lag; welke aanstonds door ons volk, na een kleine tegenstand, geëntert en vermeestert wierd. Men vond hier in, 35 zoo Metalen als Yseren stukjes Kanon, benevens een schoone lading, waar meede dit Schip eersdaags naar *Goa* stond te vertrekken, bestaande: in Lakenen, Manufaktuuren, Oliphants Tanden, Ebbenhout, Wyn, Oly en andere waren die door d'onze daar uit geligt, en de gevangenen op de Scheepen verdeeld wierden; maar toen men de ledige kraak, meende naar de vloot te sleepen; bevond men, dat die door 't aflopend water, op de grond vast geraakt was, daar hy ook vervolgens door de vyand zelfs; (na dat hy door d'onze geheel reddeloos gemaakt was,) op den eersten van Oogstmaand in brand gestooken wierd.

Wanneer nu de Onder-Zeevoogd van eenige gevangen Inlanders gehoort had: dat de vyanden in 't Kasteel gebrek aan levensmiddelen hadden; liet hy op den 4den van Oogstmaand het Kasteel opeisschen? dog kreeg hierop een trots! en weigerend antwoord; zelfs deed den vyand op den 8sten, met 50 man, zodanig eene onverwagten en heevigen uitval, dat zy onze voorposten te rug dreeven; waar by eenige der onze het leeven verlooren, en zy weer in een goeden order, binnen haar Kasteel te rug trokken.

Men zag nu wel, dat men dit sterk Kasteel, (dat met drie dubbelde wallen voorzien was) zoo haastig niet zou kunnen veroveren, en om de muuren daar van, met ondermynen in de lucht te doen springen; zou veel tyd en moeiten meeneen

lopen, zelfs was men daar al bereids mee beezig geweest; dog de vyanden hadden onze Arbeiders door 't meenigvuldig werpen met Vuurpotten, genootzaakt: van 't verder graven aftezien. Waarom de breeden Raad besloot: de beleegering te staken, en het volk weer na boord te doen keeren; gelyk de Onder-Zeevoogd ook vervolgens, al het geschut en de meeste Oorlogs-Amunitie, langzaamerhand weer na boord zond.

Toen dit alles nu verrigt was, liet deeze Bevelhebber op den 18den, zyn volk in Slagorder stellen, en het geheele Eiland rond trekken, daar alles verwoestende wat hem voorkwam; zelfs staken zy al de huizen en gebouwen in brand, die s'jaars te voren, nog uit de verwoesting door *van Kaarden* aangerecht, gespaart waren. Waar na hy zyn volk in scheepten, en weder na boord vertrok, met verlies van 30 man en wel 80 gekwesten.

De Zeevoogd *Verhoeven* had ook daags te voren, de vier Jagten op een vyandlyk Schip afgezonden, dat op de reede van *Mozambieke* dagt te lopen, dog onze vloot bemerkende, getracht had, uit ons gezicht te zeilen; met welke prys, zy den 21sten in de vloot aankwamen. Dit was een Oorlogs Gallioen van 225 lasten, voorzien met 10 metalen en 4 yzeren stukken Kanon en een goeden voorraad buskruit, wiens hoofdman zig naa een klyne tegenstand, gevangen gegeven had; hy was met nog 13 andere groote Scheepen, van *Lisbon* t' zeil gegaan, op welke vloot zig de nieuwe Onder-Koning van *Indien* bevond; dog op de hoogte van de *Kanarise* Eilanden, door een zwaaren storm van haar afgeraakt.

Men ligten de lading uit dit Gallioen, en plaatzen daar op 60 man, waar over tot Hoofdman wierd

wierd aangesteld *Jan Molenaar*; ook liet de Zeevoogd op den 22ste, de daar by bekomen gevangenen, op een naby geleegen Eilandje *St. Jago* genaamt, aan land zetten; uitgenoomen twee Priesters, die hy met een brief aan de Gezaghebber van *Mozambieke* zond, waar by hy drie overloopers te rug eischten? of dreigden by weigering: alle de Portugeezen die in zyn handen waaren, aan de nok van de raa 's te doen ophangen. Dog dien ontmenschte Gezaghebber, kreunde zig weinig aan zyne bedreiging, en liet hem op een verachten toon te rug weeten; dat hy niet voorneemens was, de overloopers uitteleeveren, alzo hy die bereids naar *Goa* gezonden had, en de Zeevoogd, maar met de gevangen Portugeezen doen kon, wat hem goeddacht.

Den 23ste. verzeilden onze vloot van *Mozambieke*, en kwam den 18de van Herfstmaand, voor de bhaar van *Goo* ten Anker; waar na de Zeevoogd den 21ste. de Jagten op een vyandelyke kraak afzond, waar van men kondschap had: dat dezelve zes mylen benoorden *Goa* ten Anker lag; dog wanneer de Portugeezen onze Jagten op haar zagen af koomen, zetten zy de kraak op 't strand, en staaken de vlam daar in, zoo dat hy in 't gezicht der onze, tot op het water af branden.

En wierd vervolgens by den breeden Raad beslooten: dat de onder Zeevoogd met de Scheepen *Middelburg*, *Rotterdam*, en *Hoorn*, meer bezuiden zoude loopen, ende bhaar van *Coetsjien* bezet houden. Ook dat de Opper-Koopman *van Driel* met het Schip *de Roode Leeuw* als afgezant, aan den *Samoryn* van *Kalikoet* zou gezonden worden, om met deeze Vorst, het verbond dat hy met de Maatschappy aangegaan had, te vernieuwen. Maar de Zeevoogd (die van 't Schip de *Provincien*, op

Hollandia was overgestapt,) moest met de overige Scheepen zig omtrent *Goa* blyven ophouden, om de vyandelyke vloot, die door de zwaare storm verdeelt geraakt was, intewagten. Dog *Jacob de Bitter* Koopman op 't Schip *Hollandia*, zou met de Jagten den *Arent* ende *Valk*, naar de kust van *Choromandel* loopen om de kleedjes en lywaaten, die door onze Kooplieden aldaar waaren ingekogt; aftehaalen, en daar meede naar de *Molukkes* vertrekken.

De Zeevoogd kreeg ook na het vertrek van de gezegde Scheepen, van eenige *Malabaren* bericht: dat 12 Portugeesche Scheepen en een Jagt, tot *Dabul* waaren aangeland; waar op hy met zyn agt overige Scheepen, den 27ste. van Herfstmaand, de koers daar heen stelden, dog door tegenwinden en andere beletzels, kon hy *Dabul* niet bereiken; ook hoorden men naderhand: dat het bericht door de Inlanders hem gegeeven, maar een valsch uitstrooitzel was; waarom hy van koers veranderden en naar *Kalikoet* liep, daar hy het Schip de *Roode Leeuw* op de Ree vond leggen.

De Koopman *van Driel*, was zeer vriendelyk van den *Samoryn* ontfangen, ook kwam daags na des Zeevoogs aankomst, en dus op den 9de. van wynmaand, eenige afgezondene van die Keizer aan boord van 't Schip *Hollandia*, om de Zeevoogd uit naam van hun Vorst, te begroeten en aan land te nodigen? met zodanig een groot gevolg, als hem goetdacht. Waar op hy ook den 11de, met al zyn byhebbende Opper-Kooplieden en 200 gewapende Manschap, naar land voer, met de geschenken die hy voor dien Vorst geschikt had; welke bestonden in een stuk Rood Scharlaaken, twee bossen fyn Koraal, zes Spiegels

gels, twee klyne Metale stukjes Kanon, 8 fraye Handroers en een Sabel met een Zilver gevest.

By zyn vertrek van boord, wierd al het geschut van de Scheepen gelost, 't geen nogmaals herhaalt wierd, toen hy met zyn gevolg aan land stapten; daar hy wel duizend gewapende Soldaten, in een behoorlyke order geschaart vond, en door eenige van s' Keizers Hovelingen ontfangen wierd.

Hy wierd vervolgens naar 't Hof geleid, daar den *Samoryn* of Keizer van *Malabar*, hem met groote pracht opwagten; en tot digt voor den Throon van dien Monarch genadert zynde, rykten deeze hem, ten teeken van byzondere gunst! de regterhand toe. Toen nu de Zeevoogd zyn aanspraak geeindigt had, nam de Keizer hem by de hand, en antwoorden hem zeer minzaam in de Malabaarsche Taal, 't welk hier op uit kwam: *Gelyk onze handen en vingeren in malkanderen gesloot en ende vereenigt zyn, alzoo moeten de Kalikoetse en Hollandse Natien, vereenigt worden.* En zig keerende tot het gevolg van den Zeevoogd zeide hy: *Nu zie ik het volk van Holland en Kalikoet in alle vriendschap vereenigt, my dunkt! het is al een Volk.* waar na de Zeevoogd de geschenken liet aanbrengen, die door hem vriendelyk ontfangen wierden; ook beschonk hy de Zeevoogd en de Opper-Kooplieden daar en tegens, rykelyk met Geschenken.

Daags daar aan, wierd hy in de Geheimen Raad van den *Samoryn* verzogt? slegts met drie Kooplieden verzelt; en, na dat het vertrek rondom met een sterken wagt bezet was, begon die Vorst met hem, over den handelweis der Spanjaarts en Portugeezen te spreeken, die hem gestadig, dan door haar eigen, en dan door tusschen

spraak van de Koning van *Coetsjien*, (die een Vasal van haar was) tragten te beweegen? om met haar weer, in bondgenootschap te treeden; maar alzoo hy in die Natien, niet als valsheid en bedrog gevonden had, in alle haare handelingen die zy met verscheiden Indische Vorsten hadden gemaakt, zo had hy haar (in schyn) voordeelige aanbiedingen, gestadig van de hand geweezen. En was hier ook wel, een der voornaamste redens van geweest, het verbond dat hy vier Jaaren geleeden, met onze Zeevoogd *van der Haagen* tegens de Portugeezen had aangegaan, maar alzoo dien Zeevoogd hem beloofd had: dat de Maatschappy hem eenige Scheepen en volk zoude toezenden, om die gemeezaame vyand, zoo veel mogelyk afbreuk te doen; zoo was hy ten hoogsten verwondert! dat door d'onze, aan die beloften niet voldaan was. Waarom hy nu aan *Verboeven*, een onderstand van zes zyner Scheepen verzogt? waar hy eenige Fregatten (wel voorzien van manschap) zou byvoegen, om daar meede de bhaaren van *Goa* en *Coetsjien* bezet te houden. Zelfs was hy van voorneemen, om de laastgedagte plaats te beleegeren, zoo onze Scheepen die aan de Zeekant, naauw wilde insluiten; op dat die Koning geen onzet van *Goa* kon kreigen; en wanneer deeze plaats gewonnen was, verbeelden hy zig: dat men ook ligtelyk *Goa* zou kunnen vermeesteren, waar door dan de Portugeezen, haast van de *Malabarse* kust, konde verjaagd worden.

Dog *Verboeven* antwoorde hem daar op: dat het wel waar was, de Zeevoogd *van der Haagen* hem een Spoedige onderstand van Volk en Scheepen beloofd had, maar dat ook de Maatschappy, in die vier verloopen Jaaren, de handen zodanig vol gehad had, zoo omtrent de beleegering van *Malakke*,

lukker, als het voorgevallene in de *Molukkus*; dat zy buyten staat geweest was, aan deeze belofren te voldoen. En wat aanbelangde het tegenwoordige verzoek? om zyn Majesteit met zes Scheepen bystand te doen, was hem geheel ondoenlyk, alzoo hy van zyn Meesters, uitdrukkelyk bevel had: om aanstonds met zyn Vloot naar de *Molukkes* te lopen, daar zyn hulp volstrekt nodig was. Ook was hy van oordeel: dat het niet wel moogelyk zoude zyn, om de Portugeezen, de *Malabaarse* Kust geheel te doen ruimen zoo lang zy eenige versterkten plaatzen, op de *Choromandelsche* Kust hadden. En dewyl nu zyn Majejesteit niet onbewust was: van hoe veel aangeleegentheid, het bezitten der *Moluksen* Eilanden voor de Maatschappy was; zoo twyffelden hy niet: of hy zou hem van de laastgedagte vordering, zoo lange verschoonen, tot onze zaaken daar op een vaster voet gebragt waren; in welk geval hy aannam: om aanstonds met een talryken Vloot Scheepen, zyn Majesteit tegens de Portugeezen te hulp te komen. Middelerwyl zou hy egter zorg dragen: dat 'er twee Scheepen van *Bantam* herwaarts zoude gezonden worden om de Peper, Indigo en andere Koopmanschappen, die door onze Kooplieden opgekogt waren, in te neemen; welke Scheepen, zyn Majesteit eenige tyd in zyn dienst zou kunnen behouden. Ook zou hy op zyn vertrek, hier twee Kooplieden laten, met een goede Kargazoen van Koopmanschappen, mits men daar voor een goede en verzekerde woning bezorden.

Dog den *Samoryn* bleef sterk op de beleegering van *Coetsjien* aanhouden, want zeide: zoo hy deezen stad in zyn magt kon kreigen, zoo zou den Koophandel, die nu aan 't kwynen was,

merkelyk in zyn Ryk weer in bloey gebragt worden, dewyl dan de *Mooren* uit de Roode Zee, *Perzien* en *Guzaratten*, welke nu door de Portugeezen gedwongen wierden, om te *Goa* of tot *Coetsjien* haar Waaren te brengen; dan zekerlyk te *Kalikoet* aan de markt zoude komen; 't geen niet als tot voordeel van onze Natie kon gedyen. Maar toen de Zeevoogd hem nogmaals antwoorden: dat hy voor 't tegenwoordige, aan zyn verzoek niet kon voldoen, door dien zyn Vloot in *Ternaten* vereischt wierd, om de Spanjaarts in teugel te houden, en zoo 't mogelyk was, van daar te verjaagen; zoo stelden den Vorst zig te vreeden, en beloofden hem daags daar aan, met zyn volle Raad daar over te spreeken, waar na hy hem, zyn volkomen besluit zou bekent maaken.

Den 15den van Wynmaand, kreeg hy zyn afscheids gehoor by den Keizer, die hem door een zyner voornaamste Hovelingen liet zeggen, dat hy, overweegende het gevaar waar in de *Molukken* Eilanden door 't overvallen van de Spanjaarts waaren, hem toestond: om met zyn geheele Vloot daar heen te zeilen; mits dat hy dan ook zorg droeg, dat de twee beloofden Scheepen van *Bantam* spoedig herwaarts kwaamen. Dat ook zyn Majesteit, volgens 't verzoek van de Zeevoogd, bereid was: het verbond met de Maatschappy te vernieuwen, mits dat daar by beloofd wierd: om hem, zo wel tegens den Koning van *Coetjien*, als tegens de Portugeezen te hulp te komen, 't Geen *Verhoeven* aannam; waarop dan ook het oude verbond, door *Steven van der Hagen* met deeze Vorst aangegaan, op nieuws in deezer voegen bekragtig wierd.

„ Allen den geenen die deezen zullen zien en

hoo-

„ hooren leezen Salut. Alzoo op den 11den November 1604, tusschen de Doorluchtigen Hooggeboorenen ende Grootmagtigsten *Samoryn*, Keizer van *Malabar*, Koning van *Kalikoet* &c. &c. &c. ter eender, en den Gestrengen Heere *Steven van der Hagen*, Admiraal van 13 groote Nederlandse Scheepen, van wegen de Welgeboorne Mogende Heeren Staten Generaal der vereenigde Nederlandsche Provincien, zyn Princelyke Exelentie *Maurits* van Nassau, ende Edele Heeren Bewindhebberen der Oostindische Compagnie, ter andere zyden; zeker Tractaat opgerecht ende gemaakt was, strekkende tot augmentatie en observatie van onderlingen Vriendschap, en alliantie tusschen de Hooggedachtens Keizerlyke Majesteits onderdaanen, ende onze voorschreeven Nederlandsche Natie; ende tot Ruinen en distructie van de Portugeezen, mitsgaders haare geassocieerden; ende dat ons deze zaake, Singulierlyk vande Welgebooren Edelen Heeren Staten Generaal, zyn Princelyke Exelentie en de Heeren Bewindhebberen voorschreeven zonderlinge gerecommandeert was. Zoo hebben wy *Pieter Willemsz: Verhoeven*, Admiraal Generaal van dertien Scheepen, wegen den Welgeboorene Mogende Heeren State Generaal, zyn Princelyke Exelentie ende Heeren Bewindhebberen voorschreeven, met advis van onze breeden Raad, ende door last en requisitie van zyn Keizerlyke Majesteit. 't voorschreeven Contract geadroijeert ende geaprobeert, gelyk wy doen by deezen, in alle zyne Poincten en Articulen. ende daar benevens beloove: zyne Majesteit alle faveur, avancement, ende assistentie met Scheepen ende Volk te doen, om zyne Majesteits

„ ſteits ende onze Vyanden, te Ruineeren en te
„ diſtrueeren, als ons om te doen, mogelyk zal
„ weezen; ende dat tot dien einde, twee Schee-
„ pen van *Bantam*, nevens twee gequalificeer-
„ den Koopliedén, ende kargazoen van onze
„ Natie, na *Kalikoet* afzenden zullen, om hande-
„ linge, Commercie ende Koopmanſchap aldaar
„ te beſtieren en te bedryven; ende dat midde-
„ lerwyl, de Scheepen tot zyn Keizerlyke Ma-
„ jeſteits dienſte, tegens zyne en onze Vyanden
„ zullen mogen worden geemployeert, als de
„ Kooplieden voorſchreeven, zullen doende zyn,
„ om haare Koopmanſchappen en waaren, tot
„ lading van de Scheepen nodig, byeen te ver-
„ zamelen. Dies heeft zyn Keizerlyke Majeſteit
„ opregtelyk beloofd: dezelve Kooplieden van
„ onze Natie, met goede plaatzen ende wonin-
„ gen, daar zy haare Perzoonen, goederen, Koop-
„ manſchappen en de Waaren, zeker mogen ver-
„ trouwen, ende bekwaamlyk mogen logeeren,
„ te provideeren ende voorzien; ende dezelve
„ neemen in zyne protextie ende beſcherminge,
„ zonder te leiden, dat hun hinder ofte leet, in
„ eeniger wyze aangedaan werden, maar ter con-
„ trarie, hen te patrocineeren, zoo in 't ſtuk
„ van haare Negotie, als anderzints; ende nopen-
„ de de Tollen ende andere laſten op de Com-
„ mercie, dezelve niet erger als zyne eigen on-
„ derdaanen te tracteeren, maar zoo veel moo-
„ gelyk haar te privelegeeren.

„ Aldus gedaan ende gecontracteert tot *Kali-*
„ *koet*, den 13de. October 1608.

Na dat het bovenſtaande verbond ter weder-zyden onderteekent was, wierd het op de volgende weize bezwooren:

Een der voornaamſte Staatsdienaars ſtak zyn

Regt-

Regterhand uit, waar op de Zeevoogd de zyne moeft leggen, 't welk beurtelings, dan door een der Hovelinge, en dan door een onzer Kooplieden gevolgt wierd, tot alle de Regterhanden, van die geene, die by de vernieuwing van 't verbond tegenswoordig waren, op een geftapelt waren; welke plegtigheid; by het doen van den Eed, in *Kalikoet* altoos gebruykelyk was. Vervolgens wierd het zelve in de Malabaarfche Taal op een Kokosblad gefchreeven, en daar van een affchrift, aan *Verboeven* overhandigt; waar na hy affcheid van de *Samoryn* nam, die hem by zyn vertrek ter zyde aftrok, en hem vermaanden: van niet al te veel geloof, aan de vleitaal van veele Indifche Vorften te geeven, alzoo veele van haar, het op bedrog toelaagen.

De Koopmanfchappen, welke men ter dier tyd tot *Kalikoet* vond, waaren Peper, Indigo, fyne Lywaaten en veelerly Edele Gefteentens. daar en teegens waaren daar uit de Nederlanden zeer wel gewilt, gemaakt Zilver en Tinwerk, Roodkoraal, Elpenbeen, Potlood, Karmozyn, en andere gecouleurde Lakenen, Safferaan en nog eenige andere waaren.

Den 16den van Wynmaand, vertrok *Verboeven* met zyn vloot van *Kalikoet*, en kwam daags daar aan, voor de bhaar van *Coetsjien*, daar hy zyn Onder-Zeevoogd, met de Scheepen *Middelburg*, *Rotterdam*, en *Hoorn* ontmoeten, en volgens 't befluit van den breeden Raad, den Koopman *Paulus van Overbeek*, met de Sloep van 't Schip *Zeelandia*, naar *Bantam* zond; met een affchrift van 't verbond, 't geen hy met den *Samoryn* van *Kalikoet* aangegaan had; benevens brieven, zoo aan het Opperhoofd van de Bantamfche Logie, als aan Bewinhebberen der Maatfchappy; aan wien de Zeevoogd verzogt?

om

om het geene hy, in de Naam der Maatschappy, aan de opgemelde Vorst belooft had, dat zulks getrouwelyk mogt werden agtervolgt.

Na het vertrek van deeze Sloep, verzeilden de Scheepen van *Coetsjien*, alzoo zy daar niets konde uitregten, koershoudende naar *Malakka*; wanneer haar op den 31sten. een zwaaren storm overviel, waar door s'nachts de Scheepen de *Provincien*, *Zelandia* en *Hoorn*, van de overige vloot afraakten. Dog de Zeevoogd met de andere Scheepen, was door de sterken stroom, tot digt onder 't Eiland *Sumatra* gedreeven; daar hy den 10de. van Slagtmaand op de Reede van *Atsjien* ten Anker liep, en drie Opper-Kooplieden met eenig gevolg en Geschenken, aan den Koning zond; die door deeze Vorst, minzaam ontfangen en prachtig onthaald wierden. Vervolgens zeilden hy van daar, en kwam den 23sten. voor *Malakka* op de Ree, daar hy een Portugeesche Kraak vond leggen; die aanstonds door de Scheepen *Zelandia* ende *Roode Leeuw* geëntert wierd; maar vonden daar niets in, als wat ongepelde Ryst en Kokosnooten; ook was het een oud Schip, dat door de Portugeezen, al van onderen in brand gestooken was, eer zy het, uit vrees voor d'onze, verlaaten hadden, waarom de Scheeps Raad bevel gaf: om verders het vuur daar in te steeken, en het zelve, tot op het water te laaten afbranden.

Alzoo nu *Verhoeven* van Bewindhebberen bevel had: om de beleegering van *Malakka*, (zoo zulks doenlyk was) op nieuws te onderneemen; zoo zond hy by zyn aankomst, aanstonds de Schipper van 't Schip *Amsteldam*, met twee wel bemande boots naar *Johor*, om dien Koning aantemaanen?

om-

om het verbond met *Matelief* geslooten, omtrent de beleegering van *Malakka*, nu verder ter uitvoer te brengen, en die Stad, aanstonds aan de landzyde intesluiten; alzoo aan de Zeevoogd bericht was: dat de bezetting slegts uit 400 Portugeezen, en de rest Slaven bestond; en de meeste Inwoonders, uit vreeze voor een nieuwe beleegering, met haar huisgezinnen, naar elders geweeken waren. Ook liet hy de Timmerlieden met eenige Soldaten, op een naby geleegen Eilandje *Ilha das Pedras* genaamt; aan land gaan, om de Sloepen, die men by de landing zou moeten gebruiken, op te zetten. Dog wanneer deeze, daar op den 27sten nog mee beezig waren, wierden zy, voor 't opgaan van den Dageraad, door wel 36 Vaartuygen met Portugeezen en Slaven, overvallen; alzoo de Soldaten die de wagt hadden, geen behoorlyke toezigt hadden gehouden, waar door in den eersten aanval, eenige van d'onze gedood, en de overigen verjaagd wierden. Maar toen de vyanden aanstonds, in groote wanorder aan 't plonderen vielen; greepen d'onze weer moed, en verzamelde haar verstrooide benden; waarop zy, met zulk een woede op de vyanden aanvielen, dat deeze genoodzaakt wierden, schoon wel drie maal zoo sterk van manschap, om met agterlating van 23 doden en verscheiden gekwesten, een veilige wyk na haar Vaartuigen te neemen. Ondertusschen was door de Zeevoogd, aan d'onze eenige hulp gezonden, met welke versterking, de afgestreeden Soldaaten, haare vyanden het geheele Eilandje, dat slegts maar een half uur in 't rond groot was, welhaast deeden ruimen. Egter was het aan onze kant, meede niet zonder verlies van volk toegegaan, alzoo de hoofdman, benevens vier an-

de-

deren; daar by het leeven verlooren, drie zwaar gekwest, drie gevangen genoomen waren.

Den derden van Wintermaand, nam het Schip de *Roode Leeuw*, twee Javaanse Jonken, die met levensmiddelen geladen waren. Maar alzoo de Javaanen zeide: dat het haar eigen goed was, en zy daar mee, niet naar *Malakka*, maar naar *Johor* wilde, wierd by de Scheeps-Raad geoordeelt: om de Jonken vry te geeven, dog de lading daar uit te ligten, maar dezelve egter aan haar, met kontant geld te betaalen. Ook wierd op den sesden, door het Schip *Zelandia*, dat by *Kabo Rachado* op de wagt lag, een Schip van 40 lasten opgezeild, waar mee tot den avond het zelve slaags was, toen de vyanden, geen uitkomst meer ziende, de brant in haar eigen kruitstaken, en met haar boot, naar *Kabo Rachado* de vlugt namen.

Men kreeg ook daags daar aan, twee zeilen in 't gezicht; waarop de Zeevoogd, de Scheepen *Hoorn* en de *Provincien*, benevens de Jagten de *Paauw* en de *Gryphioen* afzond, die de volgende morgen haar opzeilden, en bevonden: dat het twee vyandlyke Scheepen, ieder van 60 lasten groot waren, die na een kleine tegenstand, door haar verovert, en in de vloot gebragt wierden. Men bevond daar in: 40 Portugeezen, waaronder drie Monniken waren, benevens 70, zoo *Chineezen* als *Guzaratters*, die alle op de vloot gevangen gezet wierden; ook waren die Scheepen, ieder met 6 Metalen stukken voorzien. Maar het voornaamste van deeze verovering! was de kostbaare lading, die voornamentlyk bestond; in Ruuwe Zyde, Fluweelen, Damasten, Porcelynen, Peper, Radix China en Confituren, dat alles

les op 't bevel van den Zeevoogd, daar uit gelost wierd.

Vervolgens kwamen vier kleine Vaartuigen van *Johor* in de vloot aan, die aan de Zeevoogd tyding bragten: dat onze Opper-Koopman van *Johor*, *Abraham van den Broek*, (die te voren Geheim-Schryver by *Matelief* geweest was) met eenige fusten van *Johor*, naar de vloot was vertrokken, maar onderweegen, door twee Portugeesche Fregatten was nagejaagd, waarom hy, na 't verlies van eenige *Maleijers*, genoodzaakt was geworden, om vier mylen van *Malakka*, aan land te stappen, en met zyn overige manschap, naar de bosschen te weiken. Daar de Portugeezen hem bezet hielden. Waarom hy een spoedige hulp verzogt? des de Zeevoogd het Jagt de *Paauw* derwaarts zond, om hem aftehaalen, gelyk hy ook op den 12den van Wintermaand, behouden in de vloot aankwam. Ook kreeg men bericht; dat eersdaags een groote Portugeesche Jonk van *Maccao*, met veelerly Chineesche Waren, naar *Malakka* stond te komen. Waarop het Schip de *Roode Leeuw*; het Jagt de *Griphioen* en de Sloep van 't Schip *Amsteldam*, aanstonds naar de straat van *Sinkapoura* gezonden wierden, om op deeze Jonk te passen.

Den 18den van gezegde maand, wierd by den breeden Raad beslooten: dat de drie gevangen Monniken, om haar verlosfing naar *Malakka* zoude Schryven, mits dat de Portugeezen daar voor in plaats zonden, de drie gevangen Soldaaten, die zy by de landing op 't Eilandje *Ilha das Pedras*, mee gesleept hadden, benevens nog een van *Mateliefs* volk, die daar meede gevangen was gebleeven. Waarop daags daar aan, door den vyanden geantwoord wierd: dat zy gereed waren om

om de drie Hollanders, tegens de gevangen Paters uitteleeveren, maar wat aanbelangde de vierden, dat zy die niet, als tegens een haarer Edellieden, die door d'onze in de straat *Sunda* gevangen genoomen was; wilde uitwisselen. Dog de voornaamste reeden was, dat zy dien man, waarschynlyk naar *Spanjen* gevoerd hadden. Men nam vervolgens in overweeging: (wat men, met de overige gevangenen zoude doen, en wierd het raadzaamst geoordeelt: door dien men, van *van den Broek*, nu nader bericht bekomen had; dat *Malakka* zoo ligt niet te winnen zou zyn, (alzoo de vestingwerken zeer sterk gemaakt, van overvloedige voorraad voorzien, en de bezetting wel op haar hoeden waaren;) om al de gevangenen aan land te zetten; dat ook tegens overgifte van de drie Hollanders, vervolgens uitgevoert wierd.

Dewyl men dan zag, dat voor *Malakka* niet uitteregten was, alzoo de Koning van *Johor* buiten staat was, een genoegzaam aantal van manschap te leeveren, doordien zyn onderdaanen, door de aanvallen der Portugeezen, weid en zeid verstrooit waren; besloot men van de beleegering van *Malakka* aftezien, en naar *Johor* te zeilen; daar men den 8sten van Louwmaand des Jaars 1609, met de vloot aanlanden, en de Zeevoogd met zyn voornaamste Scheepshoofden, in eenige Praauwen naar *Batoesawer* vertrok, welke stad, nu door de *Maleijers*, na de laatste verwoesting die de Portugeezen daar aangerecht hadden, weer genoegzaam herbouwt was.

Verhoeven wierd vervolgens door den Koning en zyn Broeder vriendlyk ontfangen, en prachtig naar s'lands weize ter maaltyt onthaald; maar toen men die Vorst aanmaanden: om aan het verbond te voldoen, 't geen hy met *Matelief*, in den

den naam der Maatschappy, aangegaan had; en nu aan d'onze een streek gronds aanweizen, om daar op een sterkten te bouwen; zoo weigerde hy zulks; schoon *Verhoeven* hem voor oogen hieuw: van hoe veel nut en voordeel, het voor hem en zyne onderdaanen zoude zyn, dat wy een vaste en verzeekerde verblyfplaats in zyn Ryk stichten; waar door den Koophandel by zyn onderdaanen, in volle bloei zou raken, zonder dat hy, voor eenig overlast of geweld der Portugeezen, te duchten had; en zoo deeze al mogten goetvinden, hem weer Vyandelyk aantevallen, zouwen zy egter niet in staat zyn, om hem uit zyn Ryk te verdryven, alzoo hy dan een vylige wyk, binnen onze vesting zou kunnen vinden, daar men altoos voor zorgen zou, dat die van behoorlyke manschap en overvloedige voorraad voorzien was. Maar hy antwoorden onze Zeevoogd: dat zyn vrees voor de Portugeezen zoo groot niet was, als men zig wel verbeelden; want zo zy zyn Hoofdstad weer te na kwamen, en hy geen machts genoeg had om haar het hoofd te bieden; behield hy altoos met zyn Volk, een vylige wyk op de hooge gebergtens en inde Bosschen, daar de weegen aande Portugeezen, geheel onbekent waaren; dus zou na zyn oordeel: een Hollansche sterkten in zyn Ryk, hem van weinig nut zyn; want zoo die door de Portugeezen beleegerd wierd, zou hy immers, volgens 't onderling verdrag gehouden weezen: om d'onze bystand te doen, en zoo men dan niet machtig genoeg was, om zoo een sterkten, tegens haar geweld te kunnen behouden, zou hy en zyne onderdaanen die in die vesting waren; zekerlyk ten prooy voor de Portugeezen worden, 't geen de ondergang van zyn geheele Ryk zoude kunnen veroorzaaken. Dog

zoo dit al niet voorviel, was hy egter van begrip: dat het bouwen van zodanig een vesting, hem meer nadeel als gewin zou aanbrengen, want onze Natie, immers het indiervoegen als de Portugeezen, maar toelagen, om mede een vaste en verzekerden verblyfpaats op de *Maleitze* kust te hebben, en wanneer zy zodanigen plaats, met genoegzaame Europische Inwoonders voorzien, en behoorlyk versterkt hadden, zoude zy moogelyk, zoo wel als de Portugeezen van *Malakka*, over hem den baas speelen, waar door hy dan geen ander voordeel zou trekken; als: alleenlyk van Meester te veranderen. Waarom hy het ten meesten nutte van hem en zyne onderdaanen oordeelden: om aan de Maatschappy, wel in zyn geheele Ryk, de vryhyd van handel, volgens 't aangegaane verbond, toetestaan; en ook wel te mogen lyden, dat zy Logien en Pakhuizen, tot berging van haar Koopmanschappen bouwden; maar om een sterkten daar te stigten, kon hy voor als nog, in geenen deelen goetvinden; en moest men daar mee zoo lang gedult neemen, tot dat men *Malakka*, uit de handen der Portugeezen gewrongen had. Niet tegenstaande nu deeze weigering verzogt hy egter aan de Zeevoogd? eenig onderstand van Geld en Oorlogs Amunitie, om zyn Hoofdstad *Batoesawer* verder te versterken.

Na dit gesprek met den Koning, riep de Zeevoogd zyn breeden Raad by een, om haar de beleefden weigering van dien Vorst, omtrent het stichten eener sterkten; als zyn verzoek om onderstand, voortestellen. Waar op by den breeden Raad, met eenpaarigheid van Stemmen besloten wierd: om aan hem 3000 stukken van Agten uit de veroverde pryzen te geeven, benevens

20 vaten Buskruit en een gedeelte *Tutinago* of Spiauter, om daar van Kogels te gieten. alzoo men in overweeging had genoomen; dat hy door een verbond met d'onze aantegaan, den haat der Portugeezen had op den hals gehaald; en zoo men hu zyn verzoek affloeg, zou hy ligtelyk, naar 't vertrek van onze Vloot, met haar een Vree-Verbond aangaan, 't geen zy hem, al verscheiden maalen, ten nadeelen van onze Maatschappy, hadden aangebooden. waarom ook nog aan hem toegestaan wierd: dat de Scheepen de *Roode Leeuw* ende *Griphioen*, voor of omtrent zyn Rivier zoude blyven kruizen; mits zy, in al zyn Havens, vry zoude mogen inloopen, en met zyn onderdaanen handel dryven. En wierd door den Zeevoogd, tot Opper-Koopman in *Johor* aangesteld *Jaques Obelaar*, beneevens een Onder-koopman en eenige Assistenten; ook wierd de vorige Opper-Koopman *Abraham vanden Broek*, tot Bevelhebber over de *Roode Leeuw* ende *Griphioen* benoemd, die bevel kreeg: om tot den eersten van Hooimaand, omtrent de Rivier van *Johor* te blyven, en dan met die twee Scheepen, naar *Pattani* en *Borneo* te loopen en eindelyk zig inde *Molukkes*, weer by de Vloot te voegen.

Den 8sten. van Sprokkelmaand, vertrok de Zeevoogd met de Scheepen *Hollandia*, *Middelburg*, de *Provincien*, *Delft*, *Rotterdam*, *Amsteldam*, *Hoorn*, *Zeelandia*, de *Paauw* en een veroverde prys, uit de Rivier van *Johor*, en ontmoetten op den 11den in de straat van *Palimbang*, het Jagt *de Goede Hoop*, dat eerst uit Holland kwam, ende tyding van het sluiten eener twaalf Jaarig bestand, in Indien bragt, benevens eenige beveelen van Bewindhebberen der Maatschappy, waar na d'onze zig voortaan, zoo omtrent den Oor-

log, als in 't stuk van koophandel, zoude moeten gedragen.

Vervolgens kwam onze Vloot den 15de van laatstgedagte maand, op de Reede van *Bantam*, daar de Zeevoogd aan land ging, maar vond by zyn aankomst, daar alles in verwarring, alzoo tusschen de Koning en zyn Edellieden, een groote tweespalt heersten, dat veroorzaakt was: door dien de Edellieden uit Schraapzucht, de meeste van s'Konings Inkomsten na haar getrokken hadde, onder. voorgeeven: dat zy het ten voordeelen van de Jonge Vorst deeden. zelfs liep dit verschil zoo hoog, dat het te vrezen stond, zulks in een binnelandsche Oorlog uit zou barsten; ook was onze logie, al eenige dagen (uit vrees voor de Muytelingen) gesloten geweest. dog *Verhoeven* begreep: dat het de meeste Intrest voor de Maatschappy was, om zig in het verschil, geheel onzydig te houden. waarom hy, zoo wel aan de Edellieden als aan den Koning geschenken deed, en aan de laaste verzogt? om een verbond met de Maatschappy op te rechten; waar omtrent die Vorst, zig beleefdelyk verschoonden, ter tyd toe, de binnenlandsche onlusten gedempt waaren.

Hy vond ook tot *Bantam*, de Koning van *Jakatra*, die de zeiden der Edellieden hield, aan wien hy ook eenige Geschenken deed, en met hem, over een Verbond met de Maatschappy sprak, alzoo de onkosten der Tollen en andere Lasten, daar veel minder, als tot *Bantam* waren. Maar deeze Vorst stelde de onderhandeling uit, tot dat hy tot *Jakatra* te rug gekoomen zou zyn, om aan de *Bantammers*, daar omtrent geen kwaad vermoede te geeven; dog beloofden egter: dat onze Natie, alle voorrechten by hem zoude genieten.

Den 19den vergaderden den breeden Raad, waar

waar in besloten wierd: om het Opperhoofd van de Bantamsche Logie *Jaques L'Hermite*, volkomen last te geeven, om met den Koning van *Bantam*, zodanig een verbond aantegaan, als hy ten meesten nutten en voordeele vande Maatschappy oordeelden; alzoo die Vorst, tegenwoordig daar toe niet te brengen was. Ook moest de onder Zeevoogd met de Scheepen *Middelburg*, *Amsteldam*, de *Paauw* ende *Hoop*, naar de *Molukkes* zeilen, dog onderweegen *Makassar* aandoen, om met dien Koning een Verbond te maken en daar een Opper Koopman en eenige mindere bediendens, met een goede party Koopmanschappen laten; en na aldaar zoo veel Ryst opgekogt te hebben als mogelyk was, aanstons zyn reis naar *Ternaten* vervolgen. Maar de Zeevoogd zou met de overige Vloot, naar *Banda* lopen, en die Eilanders trachten in het Bondgenoodschap der Maatschappy te brengen, als mede van haar, een plaats tot het bouwen van een Fort, te verzoeken? en wanneer dit verricht was, zou hy met de Scheepen, mee naar *Molukkus* zeilen.

Ingevolge van dit besluit, Zeilden de Zeevoogd den 25sten vande Bantamsche Ree, (daar de onder Zeevoogd met zyn vier Scheepen, nog eenige dagen bleef leggen) en kwam, na veel door zwaare storm winden en ziektens geleeden te hebben, den 8sten. van Grasmaand aan het Eiland *Banda*, en wel voor *Naira* ten Anker; daar hy drie Scheepen van *van Kaardens* Vloot, en nog een Engelsch Schip de *Hector* genaamt, op de Ree vond, welk laatste, met Geld, Kleedjes en Oorlogs Amunitie geladen was, en nu 12 Realen van Agten, voor de bhaar Noten besteeden, om maar zyn lading te bekoomen; daar onze Scheepen maar 9 Realen van Agten besteed hadden; maar de Zee-

voogd was nu ook wel genootzaak, die hoog prys te besteeden; en om de Engelsche het opjagen van de Markt betaalt te zetten, kogt hy alles voor kontant geld, daar zy eerst, half in kleedjes en half in geld betaald hadden.

Toen de Engelsche Hoofdman nu zag: dat de meeste Noten aan onze Scheepen gebragt wierden, en hy meer van kleedjes als van geld voorzien was; trachten hy de Zeevoogd door schoone woorden te beweegen, om de markt op de oude voet te stellen; dog deeze voerden hem daar op te gemoet: dat de markt door d'onze niet verhoogt was, maar dat zulks door hem uit baatzucht was gedaan, en zo hy nu de prys van de Noten lager wilde hebben, was het zyn zaak, om dit ter uitvoer te brengen. Schoon nu dit antwoord van den Zeevoogd vry scherp was, verbeelden hy zig egter, daar toe overvloedige reeden te hebben, alzoo hem in 't zekere bericht was: dat alle de Oorlogs Amonitie, die de Engelschman aan boord had, voor de Spanjaarden op Ternaten was.

Vervolgens trad de Zeevoogd in onderhandeling met de Bandaneesche Edellieden, om hem een streek grond, tot het bouwen van een Fort te vergunnen; waar op zy eenige dagen uitstel verzogten, om zig met malkander daar over te beraaden; ondertusschen versterkte zy de Stad *Naira* nacht en dag, om dat zy bevreest waren, of d'onze ook voorgenoomen hadden, het geheele Eiland te vermeesteren; om wraak te neemen over de gepleegde Wreedheeden, die zy te vooren aan eenige der onze gedaan hadden. En was deeze vrees van haar, niet geheel zonder grond; alzoo de Zeevoogd vastelyk van voorneemen was, zoo zy hem zyn verzoek afsloegen, om met geweld een Fort omtrent *Naira* te bouwen.

Wan-

Wanneer men nu tot den 22sten van Grasmaand gewagt had, zonder eenig Antwoord op ons voorstel te bekomen, zoo kwamen laat in den avond, eenige *Orankaya's* by de Zeevoogd aan boord, die nog drie dagen uitstel verzogten? 't geen haar afgeslagen wierd, dus zy wel genoodzaakt wierden, (na eenig tegenkanting) om ons verzoek toeteſtaan; dewyl het Schip de groote *Zon*, dat eenige dagen te vooren, voor *Banda* was aangeland, bereids om den hoek van *Naira*, digt onder de wal was gaan leggen, daar de Jagten den *Arent* ende *Valk* (die met *Jacob de Bitter*, vande Choromandelsche Kust waren gekomen) zig by zoude voegen, om op 't eerste bevel de landing te doen.

Den 24sten ging de Zeevoogd met zyn breeden Raad, verzeld van 700 Man naar Land, om een bekwaame plaats, tot het bouwen van een Fort uittekiezen; dog wanneer zy te *Naira* waren aangekoomen, vonden zy dit Plaatsje, door de Inwoonders verlaaten, die na een andere hoek van 't Eiland gevlugt waaren.

Na dat ons Volk, inde verlaaten Huizen der Inwoonders, haar verblyf genoomen hadden, gingen zy aanstonds aan 't omhouwen van eenige Boomen, die men tot het Bouwen van een sterkten benodigt was; daar zy tot den derden van Bloeimaand mee bezig waaren. Ondertusschen had *Verhoeven* te vergeefs naar een goede plaats tot het leggen van een Fort gezogt, alzoo de grond over al zeer hard en klipachtig, en dus zeer moeylyk te bewerken was; waarom by den Raad besllooten wierd: om het oude Kasteel, dat door de Portugeezen daar gemaakt, maar door de *Bandaneezen* vernielt was, weer op te bouwen, alzoo de Muuren daar van nog in weezen waren, dus men het

zelve aanstonds met vier bolwerken voorzag, en zeer haast in een behoorlyke staat van tegenweer bragt, zodanig: dat het genoeg in staat was, een belegering te verduuren.

Wanneer de Bandaneezen nu zagen: dat onze sterkten by na voltooit was, trokken zy het Vossen vel aan, en zonden op den 22sten van Bloeimaand, eenige afgezanten aan de Zeevoogd, met verzoek? om tyd en plaats, tot het maken van een verbond te beraamen, waar by zy zoude aanneemen: om alle haaren Foely en Nooten, alleen aan d'onze, teegens een vastgestelde prys te leveren; welk aanbod veel genoegen aan den Zeevoogd gaf, waarom hy dien eigen middag, eenige schreeden van 't Fort, onder een grooten Boom, de byeenkomst bepaalden; daar hy dan ook, met de voornaamste vanden Scheeps Raad en eenige Soldaten, op het bestemde uur verscheen, maar geen een *Orankaya* vond; waarom hy een van zyn gevolg (die inde Maleitze Taal zeer kundig was) boschwaarts zond, om de reeden van haar vertraging te onderstaan? die tot antwoord kreeg: dat zy, uit vreeze voor het schietgeweer van onze Soldaten, niet naderen dorsten, maar verzogten? dat de Zeevoogd met eenige der zyne, voor aan 't Bosch zoude komen, daar men dan de onderhandeling zou beginnen; 't geen hy ook, met veele Leeden van zynen Raad, zonder eenig kwaad vermoeden, deed; maar hy was zoo ras niet uit het gezicht van zyne Soldaten gekomen, of zag zig door een troep Verraders omringt! dus een van zyn gevolg hem toeriep: Heer Zeevoogd wy zyn verraaden; waarop hy en de zyne, aanstonds naar haar Geweer tasten; maar de verradelyke *Bandaneezen*, hadde haare aanslag met zoo veel zekerheid beleid, dat eer hy zig te weer

weer kon stellen, zy hem bereeds drie zwaare wonden hadden toegebragt, waar door hy ter aarden zeeg, en met al die by hem waren, moorddadig om 't leven gebragt wierd.

Zyne Soldaten die op 't strand gebleeven waren, deeze gruwelyke moord verstaande: vielen als woedende Leeuwen op de Verraders in, die zy voor 't groots gedeelte ter neder Sabelden; dog de overige vluchten in der eil Boschwaarts in, en ontkwamen dus hun wreekende handen. Vervolgens gingen zy onze Dooden opzoeken, waar onder zy de Zeevoogd, met 29 Wonden doorboord, en het Hoofd afgehouden, vonden; beneevens nog drie voornaame van de Scheeps Raad, waar onder de Koopman *Jacob van Groenewegen* was, en eenige anderen, te zamen wel dertig in getal, die zy alle met haar naar 't Kasteel voerden, Maar de d'overige 14 of 15 Doden, daar *Johan de Molre*, Opper-Koopman op het Schip *de Provincien* onder was, konde zy door de nabyheid der *Bandaneezen*, die sterk met Spietsen en Assagayen wierpen, niet meester worden.

Men liet de Zeevoogd beneeven de drie Raads perzoonen, met alle Krygs eer! binnen 't Kasteel begraven, en wierd vervolgens door den Scheepsraad, *Simon Jansz: Hoen*, by provisie tot Zeevoogd aangesteld, ter tyd toe: dat de onder Zeevoogd *François Wittert*, by de Vloot zou aangekoomen zyn, als wanneer *Hoen* onder Zeevoogd zou weezen; ook wierden alle de andere, opengevallene Ampten vervult.

Daags na 't pleegen van deeze gruwelyke Moord, zonden de Inwoonders van *Ortattan* (*) een

(*) Een Plaatsje, dat ter dier tyd aan de Noordzyde van 't Hoogeland van *Banda* lag

een onzer Kooplieden *Wouter van den Enden* genaamt, die in dat Plaatsje den handel der Maatschappy waarnam, om haar vande gepleegden Moord 't ontschuldigen en de schuld daar van, alleen op d[illegible] Inwoonders van 't Eiland *Naira* te schuyven 'ook begeerden zy als voor heen, met d'onze in Vriendschap te leeven; zelfs beloofden zy onze Kooplieden bystand te zullen doen, zoo zy, door die van *Naira* mishandelt wierden; mits men het Kasteel aanstonds slegten, onze Vloot vande Ree deed vertrekken, en men niets op Banda, als een Logie tot het inkoopen vande Speceryen behield; want zoude anders genoodzaakt worden, zig met die van *Naira* te vereenigen, en onze opgerechten sterkten, vyandelyk aantevallen; zelfs dreigden zy: om al de bediendens der Maatschappy, (die op de kleine Eilanden van *Banda* woonden, om de Speceryen vande Inwoonders 't onfangen) te vermoorden, zoo wy met onze Oorlogmacht, niet aanstonds van daar vertrokken.

Maar het was 'er zoo verre van daan, dat d'onze door dit dreigement bevreest wierden dat zy aan die ontrouwen hoop lieten te rug weeten: dat zy niet voorneemens waaren om 't Kasteel te verlaten, maar op die van *Naira*, het onschuldig Bloed haarer vermoorden Lands genooten zoude wreeken. Dog *van den Enden* had dit antwoord aan die van *Ortattan* niet durven overbrengen, uit vrees voor 't verlies van 't zyne, en zyn byhebbende Landsgenooten haar leeven; maar had haar met de hoop gevleid, dat het Kasteel door d'onze geslegt zou worden. Waarom hy met twee *Orankay's* en een Slaaf van *Lontboir* (b) daags daar aan weer te rug kwam, om met onze Kooplieden, de onder

(*b*) meede op 't hoogeland van *Banda* geleegen.

derhandeling tot het maken van een vast Verbond te beginnen. Maar die Edellieden vonden zig zeer in haar hoop bedroogen; want in plaats dat zy het Kasteel door d'onze verlaaten vonden, wierd het nog meer versterkt, zelfs wierden zy, op 't bevel van den breeden Raad, beneevens haar slaaf, daar in gevangen gezet; ter tyd toe: dat zy door de *Bandaneezen* tegens onze Gevangenen Landsgenooten, gelost wierden.

Men kreeg den 25sten. ook de onaangenaame tyding, dat die van *Lontboir*, onze Koopman *Dirk Pietersz*, terwyl hy ziek te Bedde lag, benevens zyn assistent, verradelyk hadden vermoord, waarop by den Scheeps Raad aanstonds beslooten wierd: om van al de Scheepen en 't Kasteel, de Bloedvlag te doen wayen, en den Oorlog, opentlyk aan al de *Bandaneezen* te verklaaren. Ook wierd 'er dien eigen dag, nog heevig vande Scheepen op *Lontboir* geschooten, waar door verscheiden van die Verraders gedood, en ook een praauw van haar verovert wierd.

Den eersten van Zomermaand, zond men het Jagt den *Arent* naar *Amboina* en *Ternaten*, om daar de droeve maar! van 't vermoorden onzer dapperen Zeevoogd *Verhoeven* en de meesten van zyn Scheeps Raden te brengen; als ook, het geene verders door de Zeevoogd *Hoen* op *Banda* was verricht. Ook veroverden drie onder Sloepen vervolgens op den rode, een Inlandsche Jonk, waar inde Swarten, zig dapper te weer gesteld; en in den eersten aanval, een onzer Soldaten meteen Krits gedood hadden; zelfs toen de Jonk al vermeestert was waren zy na beneeden gevlugt, en wilde zig niet gevangen geeven; waarom men de Jonk in brand stak; zoo dat dezelve, met al de manschap verbranden, behalven 15, die om Lyfsgena

baden.

baden. Dog naderhand ontdekten men eerst, dat deeze Jonk te *Gresik* op *Java* thuis hoorden, en met Ryst, Porcelyn, en Matjes geladen geweest was, om die in *Banda* te verhandelen. Vervolgens ging op den 22ste, het Schip *Banda*, volladen met Noten, en Foely, naar 't Vaderland 't zeil.

Vervolgens gaf de Zeevoogd *Hoen*, op den 5de van Hooymaand bevel: om een Landtogt op *Naira* te doen, waar by d'onze, een plaatsje, *Labetakka* genaamt, Stormenderhand veroverden, en aan het Volk ter Plundering overgaaven, waar by zy een goede Buit kreegen; ook wierden daar in 14 Metalen Bassen verovert; dog de Inwoonders waren na de bosschen gevlugt, waar door men haar niet gevangen kon kreigen. By deezen aanval, hadde d'onze geen een man verlooren, maar de onder Zeevoogd *Hoen* en drie anderen, waren ligt gekwest.

Dog de tocht die op den 27ste. door de bevelhebber van 't Kasteel *Jacob de Bitter*, met eenige gewapende Boots en Sloepen, tegens *Calamme* wierd ondernoomen, liep zoo gelukkig niet af; alzoo dit plaatsje zeer volkryk was, ende Bandaneezen van *Ortattan* en *Lontboir*, haar waaren te hulp gekoomen; zoo dat hy, met verlies van 9 Man en wel 70 Gekwesten, genoodzaakt wierd, naar zyn Vaartuygen te rug te trekken. welk ongeluk voornamentlyk veroorzaakt was, doordien *Calamme* aande landzyde, rondsom in 't gebergte lag, daar op de *Bandaneezen* zig geschaard, en door 't heevig ter neer werpen met Spietsen en Assagayen, d'onze gedwongen hadden, de wyk te neemen.

Schoon nu het Kreigsgeluk ! de *Bandaneezen* eenigzints scheen te begustigen, waaren zy egter voor de regtvaardige Wapenen der Maatschappy

be-

bevreest, waarom zy een *Makassar* bewoogen, om met de Zeevoogd *Hoen*, uit haaren Naam, van Vreede te handelen; die, na dat hier over eenige dagen gehandelt was, eindelyk op den 13den van Oostmaand in 't Schip *Zeelandia*, tusschen onze breeden Raad, en eenige afgezondene *Orangkaija's* getroffen wierd; waar by de laaste zig verbonden.

„ Dat de Bandaneezen, alle haare Nooten en „ Foely, alleen aan de Maatschappy, tegens een „ vastgesteldeprys, ter markt zoude brengen; zon„ der dezelve, aan eenige andere Natien te lee„ veren. Ook dat alle Jonken, van buyten komen„ de, onder het Kasteel ten Anker zoude moe„ ten leggen; en laastelyk dat niemand, zonder „ toestemming van de Bevelhebber van onze „ sterkten, op het Eiland *Naira* zoude mogen „ komen woonen.

Ingevolge van dit verbond, begonnen de *Bandaneezen* al op den 14de, haare Nooten en Foely aan 't Kasteel te brengen; dog op dien zelven dag, kwam *Jacob de Bitter*, aan zyn wonden te sterven, die hy by de mislukten aanslag op *Calamme* bekoomen had; waarop by de breeden Raad, in zyn plaats tot Bevelhebber van 't Kasteel wierd aangesteld, *Hendrik van Bergel*, die te vooren Opper-Koopman op *Banda* geweest was.

Wanneer men nu hoop schepten! dat door 't aangegaane Verbond, de rust langs hoe meer op *Banda* hersteld zou worden: wierd op den 17de. by den breeden Raad beslooten: dat de Scheepen *Hollandia*, de *Provincien* en *Delft*, naar *Amboina* en *Ternaten* zoude vertrekken, dat *Zeelandia* naar *Gressik* en *Bantam* om lading zou lopen, en daar mee na 't Vaderland zeilen; maar dat de Scheepen

Rotterdam en *Hoorn*, in *Banda* zoude blyven, om op haar lading te wagten, alzoo dagelyks, veel Speceryen, door de Inlanders aan 't Kasteel gebragt wierden.

De onder Zeevoogd zeilden met de drie eerstgezegde Scheepen, op den 19de naar *Amboina*, daar hy twee dagen daaraan, voor 't Kasteel *Victoria* ten Anker kwam en op de 26sten benevens de Landvoogd *Houtman*, met de *Orang Kayaa's*, en Inwoonders van *Loeboe*, *Cambello Lessidi* (*a*) de *Orankaija Bassi*, die over de twee laastgedagte plaatse Stedehouder was wegens de Koning van *Ternaten*, en met den Kapitein *Hitoe*, een verbond aanging, dat voornamentlyk van deezen inhoud was:

„ Dat ieder Natie, zyne vrye Godsdienst Oeffening zou behouden, zonder malkander daaromtrent hinderlyk te weezen.

„ Dat de *Amboineezen* die onder 't Kasteel be„ hoorden, onderdaanen der Hollanders zoude zyn; „ dog die onder *Hitoe* ende andere plaatzen be„ hoorden, zoude altoos, als onderdaanen van „ haare *Orangkaija's*, worden aangemerkt, dus „ men ook malkanders overloopers niet aan zou „ houden, maar ter eerster vermaaning weer over„ leeren.

„ Men zou ook, zonder toestemming vande „ gezegde Edellieden, geen Kasteel of Fort in „ haar Land mogen maken, zoo lang de Vriend„ schap tusschen de beiden Natien in stand bleef.

„ Daar en tegens beloofden zy: alle haare Na-

„ ge-

(*a*) Deeze plaatzen behooren onder de Eilanden van *Amboina*, waar van de voornaamste zyn, groot en klyn *Ceram*, daar de Dorpen *Cambello* en *Lessedi* op leggen, *Boero*. *Amboina*, (waar op de Kust van *Hitoe* legt) *Honimoa*, *Noessalaut*. *Oma*, *Manipa*, waar op 't Dorp *Loeboe* is; *Bonoa* en *Kelang*.

„ gelen aande Maatschappy te zullen leveren;
„ tegens zodanig een prys, als de Koning van
„ *Ternaten*, nader zou bepalen.

En laastelyk wierd door de gezegde Inlanders, de bevesting van dit Verbond, van de Koning van *Ternaten* in deezer voegen verzogt? 't geen wy, omeen blyk te geeven van de Onderdanigheid, waar mee de Indische Vorsten van haar Edellieden werden aangesproken; hier genoegzaam woordelyk hebben ingelast.

„ Wy onderzaten van *Loeboe*, *Lessedi*, *Cam-*
„ *bello*, met de *Orangkaya Bassi*, doen Reveren-
„ tie aan 't Stof van uwe Majesteits Voeten, en-
„ de bidde God, hy uwe Majesteit, een langdu-
„ rig leven wil verleenen; voorders is de reveren-
„ tie van *Bassi*, en wy uwe onderdanen, om u-
„ we Majesteit te kennen te geven, hoe dat den
„ onder Zeevoogd *Simon Hoen* ende *Fredrik*
„ *Houtman*, Bevelhebber van 't Kasteel in *Amboina*,
„ ons, uwe Majesteits onderdaanen, aan 't Kasteel
„ ontboden heeft, daar wy alle gecompareert
„ hebben; zoo is 't: dat den onder Zeevoogd en
„ de bevelhebber verzogt hebben? om het oude
„ Verbond te vernieuwen, dat tusschen de Hol-
„ landers, en ons, uwe Majesteits onderdanen ge-
„ maakt is; waar op uwer Majesteits onderda-
„ nen geantwoord hebben, wy 't zelve, door
„ vreeze uwer Majesteit, niet durven over ons
„ neemen; want 't geen order is, dat de onder-
„ zaten voor haren Heere gaan; nogtans door 't
„ verzoek, ende aanstaan vanden Onder Zee-
„ voogd ende Bevelhebber, zoo doen wy alle u-
„ we Majesteits onderdanen, Reverentie aan 't
„ stof uwer Majesteits Voeten: dat wy alle Sub-
„ mitteeren, en volkomen willen en zullen naar-
„ komen, 't Verbond 't geen tusschen U, en den

Prince

„ Prince van Holland gemaakt is, ofte zal gemaakt werden.

„ Geschreeve in 't Kasteel van *Amboina*, op den maandag vande vyfde Maand *Djoemandil Aval*, in 't Jaar Mahommeds, duizend negentien, of Anno Christi, den 26sten van Oogstmaand 1609. ende was ondertekent aldus: Dit geschreeven by *Iman Lolon*.

Diergelyke verbonden, waaren al in 't begin van dit Jaar 1609, door de Landvoogd *Houtman* met vier Negryen of Dorpen, op 't Eiland *Oma* geleegen en met eenige Inwoonders van groot *Ceram* gemaakt, dog waar by nog voornamelyk bedongen was: dat men wederzyds malkander, zoo in Oorlog als daar buiten, alle hulp en bystand zoude doen.

Vervolgens ging *Hoen* den 16de van Herfstmaand, met de Scheepen en het Jagt de *Valk*, van *Amboina* naar de *Molukkes* 't zeil, en kwam den 22sten voor 't Eiland *Makjan* ten Anker; daar hy, met zyn breeden Raad aan Land ging, en onderricht wierd: dat de Zeevoogd *Wittert*, op 't Eiland *Motir* een vesting had gebouwt, die hy met zestig Soldaten en behoorlyke voorraad voorzien en *Nassau* genoemt had. Twee dagen daar na, landen hy voor *Ternaten* aan, en vond: dat onze vesting *Malajo*, door *Wittert*, Orangien vernoemt was; ook hoorden hy: dat die Zeevoogd daags te voren, met het Schip *Amsteldam* ende Jagten den *Arent* ende *Paauw* naar de *Manilhas* gezeilt was, om de Spanjaarts daar alle mogelyke afbreuk te doen, niettegenstaande hem bericht was: dat *Hoen* met de overige Vloot, voor *Makjan* was aangeland.

Hy had egter voor zyn vertrek van *Ternaten*, met

met dien Koning een Nieuw verbond aangegaan, dat voornamentlyk van deezen inhoud was:

„ Dat het verbond tusschen dien Koning, en
„ den Zeevoogd *Matelief*, op den 7de van Bloei
„ maand des Jaars 1607 gemaakt, in allen deelen
„ zou onderhouden, en door deeze, nog nader be-
„ vestigt worden.

„ Voorts beloofden de Zeevoogd *Wittert*, den
„ Koning, met al zyn vermoogen te helpen, om
„ zyne afgevallene en veroverde Landen, weer
„ onder zyne gehoorzaamheid te brengen; waar
„ toe hy voor eerst, met zyne Scheepen naar de
„ *Manilhas* zou zeilen, om zoo veel mogelyk te
„ beletten; dat de Kastiliaanen geen provisie of
„ toevoer daarwaarts zoude kunnen zenden, en
„ verders, die gemeenzame Vyand, alle mogelyk-
„ ke afbreuk te doen.

„ Wanneer dit nu door den gezegde Zeevoogd
„ verricht was, zou hy aanstonds weer na *Terna-*
„ *ten* keeren, zonder eenige andere Plaatsen aante
„ doen. Ondertusschen zou hy eenige Cora Coraa's,
„ met advys Brieven naar *Amboina* en *Banda* zen-
„ den, om onze overige Vloot herwaarts te doen
„ komen. En beloofden hy verders: om niet eerder
„ uit de *Molukkes* te vertrekken, voor e al eer,
„ een andere Zeevoogd, met een Vloot Schee-
„ pen, uit Holland zou gekomen zyn.

„ Zoo 'er door d'onze, een stilstand van Wape-
„ nen of volkomen vreede, met de Spanjaarts en
„ Portugezen mogt werden aangegaan, zoude zulks
„ niet mogen geschieden, of de Ternataanen en haa-
„ re bondgenooten, als *Makjan*, *Motir*, *Xoela*,
„ *Cambello*, *Loeboe*, *Boero*, *Manipa*, *Celebes*, *Me-*
„ *au*, *Taffoero*, *Pangasart*, *Sangir*, *Manado*, *Mo-*
„ *ro*, *Loloda*, *Gammacnorre*, *Sabbego*, *Gilolo* en al-
„ le andere Eilanden en Volkeren, tot het Ryks

„ gebied van *Ternaten* behoorende, moesten met
„ de Hollanders en Zeelanders, in 't zelve ver-
„ bond begreepen zyn.

„ Daar en tegens verklaarden de Ternataanen;
„ haar Hoog: Mog: de algemeene Staten, aante-
„ neemen en te erkennen, voor hunne wettige
„ Schuts en beschermheeren; en zoo door Bewind-
„ hebberen der Maatschappy ten haaren hulp, een
„ Vloot Scheepen wierd gezonden, zoo als door
„ dezelve wel plegtiglyk belooft was, Zwoeren
„ en beloofden zy, de Hollanders nooit te zullen
„ verlaten.

„ De onkosten van den Oorlog, die men tee-
„ gers de Kastilianen genootzaakt was, in de *Mo-
„ lukkus* te voeren; namen zy voor haar Reke-
„ ning; en stonden daar voor aan de Maatschap-
„ py af, alle de Tollen die de Inwoonders en
„ Vreemdelingen, aan de Ternataansche Kroon
„ moesten betaalen; ter tyd toe, dat alle die Oor-
„ logs kosten, ten vollen voldaan waren;
„ en zou de Maatschappy daar en boven, voor
„ altoos, van alle Tollen bevreid zyn.

„ Ook beloofden zy: om alle haare verstroyde
„ Landsgenooten by een te verzamelen, om
„ met vereende magt, ende hulp der onze, de Kasti-
„ liaanen uit de Molukkes te verdryven.

„ Men zou al de Nagelen, die op *Ternaten* en
„ onderhoorige Eilanden vielen, aan de Koop-
„ man der Maatschappy verkoopen; tegens zo-
„ danig een vastgestelde prys, als hun Koning,
„ en onze Zeevoogd, zoude komen goed te
„ vinden.

„ Geen Ternataan zou by de Hollanders, of
„ geen Hollander by de Ternataanen, over be-
„ gaane misdaad te regt mogen werden gestelt,
„ voor en al eer daar van behoorlyke kennisse,

'τ

„ 't zy aan den Koning, of onze Raad, zou
„ weezen gegeeven.

„ Over het onderscheid van Godsdienst, zou
„ men malkander niet mogen berispen of bespot-
„ ten; en zoo het mogt komen te gebeuren,
„ dat een onzer Christenen, Mahommettaans,
„ of een Ternataan, Christen wilde worden;
„ zoude men zodanig een, weer in Handen van
„ zyn eigen Natie leveren.

„ De Koning van Ternaten beloofden ook:
„ by de eerste goede Mouson, eenige Cora Coraa's
„ aftevaardigen naar *Loeboe* en *Cambello*, met een
„ Overste, uit Naam ende van weegen de Al-
„ gemeene Staten, Prins *Maurits* en zyn Ko-
„ ninglyke Majesteit; om de Inwoonders van die
„ plaatzen, te onderhouden en te doen onderhou-
„ den, het Eeuwig verbond, tusschen d'onze en
„ zyn Majesteit gemaakt en bevestigt. en des nood
„ zynde, zou men een Fortres maken 't zy op
„ *Loeboe* of op *Cambello*, om tegens de aanval der
„ Vyanden gedekt te zyn.

„ De onderdaanen van haar Hoog: Mogende
„ de Heeren algemeene Staten, en die van den
„ Koning van *Ternaten* en zyne Vrienden en Va-
„ zallen, zoude verbonden en gehouden weezen:
„ te onderhouden en doen onderhouden, een
„ Eeuwig verbond van Vriendschap, conversa-
„ tie, handel en Commercie, en dat zyn Maje-
„ steit, ende Hollanders voortaan aan zyn Ma-
„ jesteit, zoude toonen, alle faveur, hulp en by-
„ stand; hem helpen en beschermen, na alle hun
„ vermoogen, tegens elk en een ieder zyner Vy-
„ den, die zyn Majesteit, of d'onze, in eeniger
„ manieren zoude zoeken of tragten te benadee-
„ len, ofte beschadigen.

„ Tot al het welke, in alle gevallen, de Algeme-

„ ne Staten, gelyk ook zyn Majesteit, en zyne
„ Vasallen, Vrienden en Bondgenooten, zoude
„ vereenigt blyven, ende verbonden onderhou-
„ den; om malkanderen te beschermen, als bo-
„ ven verhaalt is, onder verbintenisse van trouw,
„ Eere en Woord, die men, beiden aan God,
„ en zyn eevennaasten Schuldig was.

Dit bovenstaande verbond, was ter wederzyden gesloten en geteekent, inde Stad *Malayo* of de sterkten *Orangien*, op het Eiland *Ternaten*, in Hooimaand van 't Jaar 1609.

Den 25sten van Herfstmaand, gaf de onder Zeevoogd *Hoen*, aan 250 man bevel, om haar met de bezetting van 't Kasteel *Orangien*, en eenige Ternataanen te vereenigen, en des s'Nachts een aanslag op *Tabagoma* (zynde een Dorp, daar de Spanjaarts een sterkten gemaakt hadden,) te doen; dog zulks wierd door de donkerheid van de Nacht en het kwaad weer, tot daags daar aan uitgesteld; wanneer deeze aanslag wel wierd ondernoomen, dog door de sterkten van 't Spaansche Fort, vrugteloos afliep.

Ook liet hy op den 8sten van Wynmaand, het Schip de *Provincen* en een Jagt, met vier Cora-Coraa's, naar *Tacomi* (meede een Dorp op *Ternaten* geleegen) vertrekken, daar ons Volk op den 10den, de landing deed, en eenige Ruygtens en Kreupelbosschen weg hakten, om daar een verschansing aande Zeekant te maaken, by een oud Bolwerk, dat door de Portugeezen daar voor eenige jaaren gemaakt, dog vervolgens verlaaten was. ook Planten men aanstonds op dit Bolwerk, eenige stukken Geschut, en omheinden de grond, waarop men de sterkten verder wilde aanleggen, met Pallessaden of Staketsels, om tegens de eerste aanval van den Vyand gedekt te zyn; welke voor-

voorzorg, ook zeer nodig was, want toen de Kaſtilianen hoorden:dat wy daar Voet aan land hadden, kwamen zy op den 16den met een Galley, en vier Cora Coraa's, die met 80 van de hunne en wel 400 Inlandſche vry Burgers voorzien waren,op ons nieuwe werk,met groote opgeblazendheid aantrekken, meenende d'onze daar maar aanſtonds van daan te jagen, of al wat weerſtand bood, in de pan te hakken; dog by de Veſting komende, vonden zy zig zeer misleid, alzoo die nu,door de Wakkerheid van onze Arbeiders, al redelyk verſterkt was; ook wierden zy door onze Soldaten, zodanig uit de trompen van 't geſchut en klyngeweer onthaald, dat zy genoodzaakt wierden, een vylige Wyk inde Boſſchen te zoeken, daar zy by ongeluk eenige Makjanders verraſten, die zy aan haar dolle woeden op offerden, en toen weer na haar Vaartuygen te rug keerden.

Den 4den van Slagtmaand, was het Fort (dat door de onder Zeevoogd, *Willemſtad* genoemd wierd) in een behoorlyke ſtaat van tegenweer gebragt, en was in 't vierkant opgebouwt, met een Zwaar bolwerk naar de landzyde, en een vierkante Schans op een hoogten daar nevens, daar men de plaats mee volkomen bevreiden kon. Het was ook van binnen heel ruym, en met ordentelyke ſtraten voorzien, daar veele Ternataanſche huisgezinnen zig metter woon neer zetten, alzoo deeze plaats, tot het plukken van Nagelen zeer geleegen was. Ook lag *Hoen* voor zyn vertrek, hier een bezetting van 100 man in, Waar over tot bevelhebber wierd aangeſteld: *Adriaan Claaszen*, die voor deezen onder Hopman in *Malaijo* geweeſt was.

Vervolgens wierd met de Koning en Onderkoning

van *Ternaten* besloten: om *Tidore* te beleegeren, waar op de onder Zeevoogd met de Scheepen de *Provincien* en *Delft*, benevens 20 Cora Coraa's, het op den 9den voor dat Eiland, op de hoogte van het oude Portugeesche Kasteel zetten, en cenige schooten op den vyand deed, maar deeze bragten aanstonds eenig geschut op een Batery, die halve maansgeweis, op 't strand aangeleĝt was, en Schooten daar van zoo heevig op de Scheepen, dat men genoodzaakt wierd, wat meer Zeewaarts, buiten 't bereik van hun geschut te Ankeren. Ook was het voorneemen niet om een landing op *Tidore* te doen, alzoo de vyanden te wel op haar hoeden waaren, en deze aanslag al meer dan eens, vrugteloos was afgeloopen, door dien het strand rontom, met kreupel Bosch bezet was, daar de vyanden zig altoos in konden verschuilen. maar men vond goed: om de Scheepen *Hollandia* en *Delft*, aande Zuidzyde van *Tidore*, het Jagt de *Griffioen* aande Westzyde, en het Schip *Middelburg* regt voor het Portugeesche Kasteel op de wagt te leggen; om daar door te beletten, dat de Spanjaarts van buiten geen voorraad kon toegevoert worden, en haar dus op dat Eiland, van rontom ingeslooten te houden. Dog de onder Zeevoogd begaf zig op den 25sten, met het Schip de *Provincien* en het Jagt de *Hoop*, beneevens de Koning van *Ternaten* met 15 Oorlogs Coracoraa's naar *Batsjan*, voor welk Eiland hy den 29sten, pas een halve musquet Schoot van 't Spaansche Fort, ten Anker kwam.

Hy zond aanstonds een gewapende Sloep met een Vreede Vaan naar Land, dog de Inwoonders, opgerokkent door de Spanjaarts, wilde in 't eerst onze afgezondenen niet te spraak staan, maar riepen, onder bedreiging van de Sloep in

de

de grond te schieten, haar allerly vuyle scheldwoorden toe; waarom die Sloep onverrigter zaaken weer naa de Vloot keerden. Dog de *Batsjanders* zig wat nader bedacht hebbende, zond hun Koning, aanstonds zyne Broeder aan onze Zeevoogd, om van hem de reede zyner komst te verneemen en hem teffens af te vragen: of hy voorgenoomen had? om hun Eiland met vuur en zwaard te verdelgen; waar op *Hoorn* hem tot antwoord gaf: dat hy gekoomen was, om met den Koning een Vriendelyk verbondaan tegaan, waar by die Vorst egter zou moeten belooven: om aan de Spaansche bezetting in 't Fort, geen onderstand te zullen geeven. Dog zoo de Koning mogt goedvinden, die vriendelyke aanbieding van de hand te weizen, had hy voorgenoomen: om geheel *Batsjan* te verwoesten. Waar op s' Koning Broeder besloot: om liever, ons aanbod van Vreede aanteneemen, dan de zyde der Spaansche te houden, en daar door hem en zyn Volk, in een onvermeidelyk gevaar te storten.

Daags daar aan, deed de Hoofdman. *N. Schot* met eenige Soldaten en Matroosen, in een goede order de landing, zonder eenige tegenstand van den Vyand 't ontmoeten, en liet aanstonds een battery tegens 't Fort opwerpen, waar op hy twee Veldstukjes planten, dog zo ras hem ter Ooren kwam, dat er Slegts 18 Spanjaarts, en 100 Inlandsche vryburgers in 't Fort waaren, trok hy nog dien eigen dag, in Slagorder voort, en nam de sterkten, zonder eenige tegenstand in bezit, alzo de vyanden, uit vreeze voor onze overmagt, die verlaaten hadden, en de Rivier opgevlucht waaren; waarop *Schot* aanstonds besloot, om haar met de boots en sloepen te volgen; dog zulks mislukten hem, alzoo in die Rivier, verscheiden ondieptens en droogtens waaren, daar onze vaar-

tuigen niet overkonden, des hy die onderneming twee daagen uitstelden en ondertusschen zorg droeg, dat hy verscheiden Inlandsche Prauwen by een kreeg.

Den Eersten van Wintermaand, zond hy een onderhopman met 20 Soldaten om kondschap uit, die bericht bragten: dat de Koning van *Batsjan* en zyn meesten Edellieden, tegens hun gegeeven woord, met de Spanjaarts gevlugt waren, dus *Schot* daags daar aan, met al zyn byhebbende manschap, de Rivier opvoer, en wanneer hy tot digt by de Schuylplaats der Vyanden genadert was, liet hy door een Inlander aan den Koning afvraagen? of men hem voor Vriend of Vyand moest houden, en zoo hy goedvond om onze vriendschap te kiezen, moest hy aanstonds eenige gyzelaars, tot verzekering van zyn woord, ons in handen geeven; waarop die Vorst aanstonds weer de zyde der Spanjaarts verliet, en zig zelfs met zyn meesten Edelen, tot Gyzelaars aanbood gelyk hy ook vervolgens zelfs, by den onder Zeevoogd aan boord kwam.

Toen nu de Spaniaarts, zig door den Koning en zyn meesten onderdaanen verlaaten zagen, trokken zy verder boschwaards in, naar een zeer hooge en schier ontoegankelyke berg, waarheen zy door d'onze, opde hielen gevolgt wierden; egter waaren zy reets op de hoogte gesteegen, en hadden zig al reedlyk verschanst, eer ons volk, aan den voet van de berg genadert was, alzoo aan haar, de weegen door 't bosch beter bekent waren, zoo dat ons volk, door 't missen van 't spoor, zomtyds tot den middel toe, door 't Moeras gingen.

Den 5den gaf Hopman *Schot* bevel, om tegens den berg op te trekken, en de Vyanden in haare verschansing aan te grypen; dog ons volk

toon-

toonden weinig luft, om teegens die Steilten opteklimmen, egter waagden het eenige van de ftoudften, Waarop de vyanden aanftonds eenige teekens gaven, om zig by verdrag overtegeeven, des men een Inlander vooraf zond, om haar te woord te ftaan. Ondertuffchen was onze voorhoeden tot digt voor s' vyands verfchanfing genadert, teegens wien, de vyandelyke Bevelhebber toeriep.dat zy ftand moeften houden, of hy zou 'er anders op in fchieten, alzoo hy bereid was, een eerlyk verdrag met d'onze aantegaan; dog wanneer hier over gehandelt wierd, wilden d'onze hem geen ander verdrag toeftaan, als zig kreigs gevangen te geeven, om tegens eenige gevangen Hollanders, uitgeloft te worden; 't geen hem gantfch niet aanftond, maar vorderden daarentegen? om met zyn Volk, met haar volle geweer, van daar te vertrekken, dat door d'onze afgeflagen wierd; egter, beloofden men haar: met twee Cora Craa's vry naar *Tidore* of *Ternaten* te zullen brengen, mits zy haar geweer overleverden, waar toe hun bevelhebber niet wilde verftaan, maar wilde zig liever, tot de laafte man verdeedigen; dus deeze onderhandeling vrugteloos afgebrooken wierd; Ook verdeedigden hy, en zyne manfchap, zig vervolgens zoo dapper dat ons volk door haar heevig Schieten, als ook door een geweldigen ftortreegen, genootzaakt wierden, om van den berg aftetrekken, en voor dien dag, van haare verdere onderneeming aftezien.

Door deeze te rug gang, waren de Spanjaarts zoo hoogmoedig en trots! op haar eigen dapperheid geworden, dat zy onze Soldaten, allerly finadelyke fcheldwoorden toeriepen, en aande Inlanfche vryburgers zeide: dat de Hollanders de Hoenders gelyk waren, die op 't eerfte gerugt,

aan 't lopen gingen; ook dat een Spanjaart, beeter als tien zulke Hollanders was. Maar deeze snorkery kwam haar duur te staan, alzoo ons volk daags daar aan, zeer vroeg inden morgenstond, niet alleen haar verlaaten grond herwonnen, maar zelfs in des vyands verschansinge drongen, niettegenstaande haar hevig schieten, en een hagelbuy van steenen, die zy van boven neer wierpen; en toen onze soldaaten zig genoegzaam meester zagen van den top des bergs, sloegen zy al dood, wat maar eenigsints weederstand bood, zelfs bedreeven de *Ternataanen*, ongehoorde wreedheeden aan Vrouwen en Kinderen, hoe wel zy daar in door d'onze, zoo veel moogelyk belet wierden; en was deeze verovering zoo bloedig, dat slegts 8 Spanjaarts in 't leeven gespaart wierden, uitgezondert eenige weinige haarer Inlansche vryburgers, die de dolle woede onzer Soldaten, in de bosschen ontvlucht waren.

Vervolgens liet de onder Zeevoogd, het spaansche Fort met vier bolwerken voorzien, 't geen hy *Barnevelt* noemden, ook liet hy op den 10de van Wintermaand, den Koning van *Batsjan*, en zyn meesten Edellieden by hem verzoeken? Waar meede hy, benevens de Koning van *Ternaten*, het onderstaande verbond aanging:

„ Een eeuwig verbond en onveranderlyke Vriendschap, tusschen den Doorlugtigen en Hooggebooren Koning van *Ternaten*, *Modevar*, ende den Gestrengen Heere *Simon Jansz: Hoen*, onder Zeevoogd, van dertien groote Nederlandse Scheepen, van weg n

de

„ de Ed: Mog: Heeren Staten der
„ vereenigde Nederlandſch Pro-
„ vincien , zyne Princelyke Ex-
„ cellentie,geboren Prince van O-
„ rangien, Grave van Naſſauw,
„ Kats en elleboge, Vianden, Mar-
„ quis van ter Vere &c. &c. &c. mits-
„ gaders de Heeren Bewindhebbe-
„ ren der Generaale vereenigde
„ Ooſt-Indiſche Compagnie, ter
„ eenre: ende door Requiſitie van
„ den Grootmachtigſten Koning
„ *Laudyn*, Koning van alle de Ei-
„ landen onder *Batsjan* behooren-
„ den, ter anderen zyde; den Een
„ den ander belovende:op Konink-
„ lyke ende Vorſtelyken woorden,
„ deeze navolgende Poinčten en
„ Artikulen, in alle manieren,
„ naar ieders uiterſte vermoogen,
„ naar te komen.

„ Eerſtelyk belooft zyne Koninklyke Maje-
„ ſteit van *Ternaten*, met alle zyne geallieerden
„ Vrienden, de Ed: Mog: Heeren Staten
„ Generaal, zyn Princelyke Exelentie, mitsga-
„ ders de Heeren Bewindhebberen; zyn Konink-
„ lyke Majeſteit van *Batsjan* tegens alle geweld
„ onzer vyanden te beſchermen, die zyne Ma-
„ jeſteit voorsz:, binnen zyne Lemiten, zoude
„ zoeken eenige overlaſt ofte af breuk te doen;
„ dezelve zoo veel mogelyk zal zyn, te ruinee-
„ ren ende zyn Koninkryk, van alle overlaſt te
„ helpen bevreiden.

„ Dies belooft zyn Koninklyke Majeſteit van
„ *Batsjan*, met alle zyne geallieerde, zyn Ko-
nink-

„ ninklyke Majeſteit van *Ternaten* ende zyne on-
„ derdaanen, tegen alle gewelt ende beleegerin-
„ gen onzer vyanden, met alle zyne magt, re-
„ ciproque te aſſisteeren, ende op 't verzoek?
„ datelyk, en zonder eenige vertraging, te hulp
„ 'te komen.

„ Zullen ook alle de Inwoonderen van de Ei-
„ landen van *Cago*, en de geenen die door den
„ Koning van *Butsjan* overwonnen zyn geweeſt;
„ ende te voren onder 't Ryk van *Ternaten* ge-
„ ſtaan hebben; wederom onder 't voorſchreeve
„ Ryk Sorteeren, ende onder 't commandement
„ van zyne Koninklyke Majeſteit van *Ternaten*
„ ſtaan; zonder dat zyn Koninklyke Majeſteit
„ van *Batsjan*, daar eenige regt op zal hebben
„ te pretendeeren.

„ Belangende het ſtuk van Gods dienſt; zullen
„ alle zyne Majeſteit onderzaaten, zoo wel Moo-
„ ren als heidenen, haar gewilliglyk tot de Chris-
„ ten Godsdienſt willende begeeven, zulks Vry-
„ elyk mogen doen, zonder dat zyne Majeſteit,
„ 't zelve in eeniger manieren zoude mogen, in
„ 't openbaar, ofte heimelyk, weeren. Ende
„ zullen ook de gecommitteerden vande Heeren
„ Bewindhebberen niet vermoogen, de *Mardy-*
„ *kers* ofte nieuwe Chriſtenen, die door haar ern-
„ ſtig verzoek? begeeren Moors te werden, in
„ 't zelve ſtuk te verhinderen; maar in zulken
„ gevallen, veranderingen van Godsdienſt moe-
„ ten gedoogen.

„ Vorder zo belooven wy *Simon Jansz: Hoen*
„ van weegen de Ed: Mog: Heeren Staten Ge-
„ neraal, zyne Princelyke Exelentie, ende de
„ Heeren Bewindhebberen voorsz., op zyn Ko-
„ ninklyke Majeſteits Land een Kaſteel te For-
„ tificeeren, 't zelve van Soldaten, geſchut en
andere

„ andere nootwendige amonitie van Oorloge, „ naar ons vermogen van het Kapitaal, ende „ veel dienſtige manufacturen, zo voorzien te „ houden; dat zyne Majeſteit, genogzaam van „ alle hoſtyle Proceduuren der Spanjaarts, met „ Gods hulpe bevreid zal zyn.

„ In Recompenſe van 't voorsz:, belooft zy„ ne Koninklyke Majeſteit van *Batsjan*, met al„ le zyne onderzaaten; de Kooplieden ende Sol„ daten van de Nederlandſche Natie, met goe„ de plaatzen ende woninge, daar zy haare goe„ deren, Koopmanſchappen ende waren, Se„ cuurlyk mogen vertrouwen, ende bekwaamlyk „ logeeren, te voorzien; dezelve neemende in „ zyne protextie ende beſcherming; zonder te lei„ den, dat haar hinder ofte leed aangedaan werd; „ maar ter contrarie haar patrocineeren, zo in „ 't ſtuk van haar Negotie als anderſints, daar „ zy zyne Koninklyke Majeſteit, in van doen „ zoude mogen hebben; zonder aan de Kapitein van „ 't Fort *Barnevelt*, eenige van zyn Volk ofte „ Cora Coraa's, om den vyand afbreuk te doen, „ ofte in eenige andere nootwendige zaken voor„ vallende, gebruikt te werden, te mogen wei„ geren.

„ Nopende de handelingen der Nagelen, ver„ bint zyn Majeſteit van *Batsjan*, dezelve aan „ geen andere Natie, als aan de gecommitteerde „ van de Generaale Vereenigde Ooſt-Indiſche „ Compagnie, te leeveren ende te verkoopen tot „ zodanigen prys, als de voorsz: gecommitteer„ den, met zyn Koninklyke Majeſteit van *Ter„ naten* bedongen hebben, zonder te leiden, dat „ ze, in eenige andere Natien handen, weg ge„ voert werden.

„ Zullen ook geen Zwaarder Tollen ende an-

dere

„ dere Lasten, die opde Negotie vallen, betalen, als
„ zyne Majesteit naturelle ingebooren doen.

„ Aldns gedaan ter Eeren Gods! strekkende
„ tot augmentatie van de onderlinge ingegaane
„ vriendschap, tusschen beiden der hoogst gedag-
„ te Koninklyke Majesteits Onderdaanen, ende
„ onze voorsz: Nederlansche Natie, ende tot rui-
„ ne en distructie van de Portugeezen en Span-
„ jaarts, nevens haar Geassocieerden; door den
„ Gestrengen Heere onder-Zeevoogd *Simon Jansz: Hoen*, daar toe Geauthoriseert van de Ed: Mog:
„ Heeren de StatenGeneraal, zyne Princelyke Ex-
„ ellentie &c. &c, mitsgaders de Heeren Bewind-
„ hebberen der vereenigde Oost-Indische Com-
„ pagnie; blykende by brieven van Credentie,
„ zyne Koninklyke Majesteit vertoont. Beloo-
„ vende dezelve, zoo als het doenlyk zal zyn,
„ in *Amplis Sima Forma*, gestand te doen hebben.

„ Actum deezen 10den December Anno 1609,
„ op 't Eiland van *Labova*, ende was onder
„ teekent met Arrabische Letteren van den
„ Koning, (onderstond)

Simon Janszen Hoen.

Na het Teekenen van dat verbond, liet hy de meesten Christen vryburgers, die onder de Spaansche Heerschappy gestaan hadden, den Eed van Getrouwheid, aande Algemeene Staaten ende Maatschappy doen; waar by zy de Kastiliaanen, ook tot haare Vyanden verklaarden, en kort daar aan, met haar huis gezinnen, onder bescherming van het Fort, zig met 'er woon begaaven.

Den 11den kreegmen bericht: dat de vyanden met een Galley en 5 Tidoreezen Cora Coraa's aan

de

de andere zyde van 't Eiland, ge'and waaren. Schoon nu deeze tyding weinig gelooft wierd, zond egter de onder Zeevoogd, een Hoofdman met 50 Soldaten naar 't gebergten, om de waarheid van dit gerugt te verneemen, die dan ook daags daar aan, eenige *Batsjanders*, vande hoogte om kondschap uitzond, welke bericht bragten: dat zy de Spanjaarts gezien hadden. Waarop een onderhopman met 20 Soldaten, naar dien kant wierd gezonden, daar de Inlanders zeide, dat zy den vyand vernoomen hadden, dog deeze trokken wel vier uuren voort, zonder een vyand 't ontmoeten, dus zy langs haar eigen voetspoor, weer te rug trokken; maar zoo ras waren deeze niet weer by een digte Bosschagie gekomen, of zy zagen zig door wel 100 Spanjaarts en 400 Mardykers of Inlandsche Vryburgers, die daar uit een hinderlaag te voorschyn kwamen, omringt; zo dat ons volk haar geleider verlieten, en haare veiligheid inde vlucht zogten, waar door zy alle lichtelyk, door de Spaansche in de pan konde gehakt weezen, zoo die meede niet door d'onze te haastig overvallen, en daar door ook in wanorder gebragt waren; gelyk men zulks naderhand, van een haarer overlopers verstond. Ondertusschen was ons ander Volk, dat op den berg geleegert was, tot ontzet van haar verstrooide Makkers aangerukt, zoo dat de Vyanden daar door genootzaakt wierden, ziende dat haar toeleg, door d'onze ontdekt en vereidelt was, om op den 14den, weer na haar vaartuygen te rug te trekken, en het Eiland geheel te verlaaten; waar na ons volk, ook op deu 15de weer na het Fort *Barnevelt* te rug trokken. Over welke Fort, op den 16den door de onder Zeevoogd tot bevelhebber en Opper-Koopman voor den tyd van twee

Jaa-

Jaaren wierd aangesteld, *Adriaan vander Dussen*, ook wierd daarin, een bezetting van 50 Nederlandsche Soldaten gelegt. Waarna de Heer *Hoen*, met het Jagt de *Hoop* weer naar *Tidore* en *Ternaten* vertrok, dog liet het Schip de *Provincien* nog op de Reede van *Batsjan*, ter tyd toe, dat het opgeworpen Fort, in een behoorlyke staat gebragt was.

Vervolgens kreeg men op den 22sten van Louwmaand des Jaars 1610, met het Jagt de *Jager* (dat met eenige voorraad aan 't Fort *Barnevelt* kwam) bericht: dat de onder Zeevoogd *Hoen* op den 16den, voor *Tidore*, zeer schielyk overleeden was, niet zonder vermoeden, van vergeeven te zyn. Welk Jagt met het Schip de Provincien, den 27sten weer van daar, naar de Vloot voor *Tidore* vertrok, dog door stilten en andere beletzels, kon het Schip de *Provincien*, *Tidore* niet bereiken, maar was op den 3de van Sprokkelmaand genootzaakt, voor de Kust van *Giloio* het Anker te werpen, daar haar dien dag een zwaare storm beliep, waar by zy een werp Anker verlooren, en dus tot daags daar aan, met een verbaasde holle Zee; op een Anker bleeven ryden, wanneer zy weder Zeil maakten, op hoop van het Eiland *Batsjan* te boven te lopen; maar de Stroom viel hen teegen, zoo dat zy den 7den, weer voor het Fort *Barnevelt* aan landen, daar zy bericht kreegen: dat door eenige Cora Coraa's, vier Spanjaarts gevankelyk aan 't Fort gebragt waren.

Den 15den Zagen zy een Zeil, dat haar voorkwam een Spaansche Fregat te weezen, waarom zy alle zeilen byzetten, om het zelve 't agterhaalen, dog door de Duisterheid vande opkomende Nacht, ontslipte de vyand haar Oog; waar na zy den 19den des morgeus op de Reede

voor *Makjan* kwamen, daar haar berigt wierd: dat de Scheepen Hollandia, Middelburg, Delft, en 't Jagt de Jager, in Zee waaren, om op de Spaansche Scheepen, die uit de *Manilhes* verwagt wierden, te kruyssen; dus zy, na eenige voorraad te hebben ingenoomen, weer van daar zeilden, om haar by de vloot te voegen, schoon zy wind en stroom tegen hadden.

En voortzeilende tot den 24sten, kwamen zy voor *Motir*, daar zy van Hopman *Schots* bericht kreegen, dat de vyandelyke vloot uit de *Manilhes*, bestaande in 6 Fregatten en 2 Jonken, meest met voorraad belaaden, behouden voor *Gamma Lamma* was aangeland, en daar door het meeste voorneemen van onze Vloot, vereidelt had. Maar toen zy den 28sten, voor het Kasteel *Orangien* aanlanden; vonden zy egter onze Vloot met twee Spaansche pryzen verrykt, waar van een wel 50 Spanjaarts op had, van welke gevangenen, zy ook de aangenaame tyding kreegen, dat de Zeevoogd *Wittert*, in de *Manilhes* groote verwoesting aanregten.

Den Eersten van Lentemaand, wierd by den breeden Raad besllooten: dat het Schip de Provincien, ten eersten weer naar *Batsjan* zou loopen, alzoo 'er zig een gerugt verspreyden, dat de Spaansche Bevelhebber van *Gamma Lamma*, het op dat Eiland gemunt had; dog wanneer zy voor 't Fort *Barnevelt* aanlanden, vonden zy dit gerugt valsch te wezen, waar op zy den agsten, een Praauw naar *Makjan* zonden, om van de goede staat waar in dit Eiland was, bericht te geeven.

Vervolgens kwam op den 27sten, een *Coracora* van *Ternaten*, met drie Spanjaarts op *Batsjan* aan, die gelast waaren om eenigen dier Inwoonders, die Roomschgezinde Christenen en onderdanen der

SpaanseHeerschappy geweestwaren, volgens onderlingen overeenkomst mee na Ternaten te neemen; og zeer weinige van deeze vryburgers hadden lust, om zig weer onder 't gezag der Spaansche Kroon te begeeven, zoo dat slegts ses huisgezinnen, met de Spanjaarts naar Ternaten te rug keerden.

Ook kwam op den 22sten, de Hoofdman *Schot* met het Jagt de Jager en vier coracoraa's, op de *Batsjansche* Ree, en bragt een bevel mee van de Zeevoogd van *Kaarden* (die in 't midden van Lentemaand, uit zyne langduurige gevankenis, door de Spaansche tegens uitwisseling van eenige haarer Landslieden, ontslagen was.) dat het Schip de Provincien, ten eersten naar *Ternaten* moest vertrekken, dog *Schot* moest met zyn byhebbende mandschap, een maand op *Batsjan* blyven, om de vriendschap tusschen die Eilanders en de Ternatanen aan te kweeken; als ook om nog een Bolwerk op 't inkomen van de Revier te leggen, 't geen ook vervolgens door, hem in een goede order volbragt wierd.

Ingevolge van dit bevel, vertrok het Schip de Provincien van *Batsjan*, en kwam den 10den van bloeimaand voor 't Kasteel Orangien ten Anker, daar men de onaangenaame tyding kreeg: dat een onzer Jagten op 't Eiland *Makjan* gestrand, dog het Volk en de lading geborgen was; ook dat ons Opperhoofd van *Motir*, willende met elf Soldaten in een praauw naar *Makjan* oversteeken, door eenige Tidoreezen was overvallen en doodgeslagen. En laastelyk dat de Ternataansche Koning, zyn Gemalin (die een Dogter van een zyner eerste Edelen was) op een los vermoeden des nachts met een kris moordadig om 't leven had gebragt, en het lichaam in Zee doen werpen.

pen. welk gruwelyk feit! zoo euvel by haar Vader (die opperhoofd van *Gillolo* was) en andere Orangkaya's was opgenomen, dat deeze een opstand tegens hem verwekt hadde, waar by zy hem, van het Ryk en leeven wilde berooven; welke opstand niet eerder gedempt wierd, voor dat die wulpse Vorst (egter nog door tusschen spraak der onze) van het bewind zyns Ryks en middelen voor een tyd wierd afgezet, en aan zyn Oud Oom de *Goegoegoe*, het bestier daar van in handen gegeeven, tot zoo lange: dat hy berouw over zyn begaane kwaat toonden en blyken van een beeter leeven gaf.

Vervolgens wierd op den eersten van Zomermaand, door den breeden Raad van 't Kasteel Orangien, met eenpaarigheid van Stemmen, den Zeevoogd *Paulus van Kaarden* tot eerste algemene Bevelhebber over al de Moluksen Eilanden verkooren, waar over al het geschut, zoo van 't Kasteel, als van de op de Ree leggende Scheepen, gelost wierd.

Ter gelentheid van deeze verkiezing, zullen wy hier een korten beschryving laten volgen, in hoedanig een staat onze zaake in de Molukkes waren, toen de Heer van *Kaarden* dit bewind wierd opgedragen.

Op *Ternaten* hadden wy 't Kasteel, *Malayo*, of *Orangien*, dat met vier Bolwerken en 28 stukken geschut voorzien was, 't geen aan de Maatschappy, over de 3500 Realen van agten gekost hadt; hier lag een bezetting van 80 Nederlandsche Soldaaten in, benevens twee à drie duizend Ternataanen, die daar in, of om en by woonden. Ook was hier het Hoofd Comptoir der Maatschappy, daar haar Bevelhebber benevens de voornaamste Bediendens, haar verblyf hielden.

En had men hier ter dier tyd, sestien duizend Realen van Agten aan kontant geld, in de Maatschappy's Kas; uitgezondert veele Europische en Choromandelsche Waren, die een goet voordeel opbragten. ook was men met de Koning van Ternaten ingevolgen het gesloten verbond over eengekomen, om voor de bhaar Nagelen van 620 pond, te betalen 50 Reaalen van Agten, 't zy in geld of Koopmanschappen naar goetvinden der verkopers.

Toen nu van *Kaarden*, uit zyne gevankenis verlöst, en tot Bevelhebber over de Moluksen Eilanden was aangesteld; vond hy op Ternaten een Jonk met dezelve *Chineezen*, welke te vooren door *Matelief* waren gevangen genoomen, dog op beloften van aan onze Natie, de Vryheid van handel in *China* te bezorgen, door hem ontslagen waaren; deeze waren nu weder, uit haar land op *Ternate* gekoomen, en boden haar op nieuws als middelaars aan, om voor de Maatschappy, de vryheid om in *China* te handelen, van hunne Keizer te verwerven; mits dat men aan haar dan ook volgens belofte: vergoeding bezorgden voor de genomen Jonk en goederen, welke door *Matelief* verbeurt verklaart waren. Met deeze *Chineezen*, besloot van *Kaarden* met voorkennis van zynen Raad, eén verbond aantegaan, waar by zy aannaamen: alle haare vermogens in te spannen, om aan de Maatschappy de vryheid van handel in *China* te bezorgen; als meede, om aan hem hondert Pikols van de beste fynste en witste Zyde van *Nanquin* en verscheide andere kostbaare *Chineesche* waren, aan 't Kasteel Orangien te brengen, mits hy haar 150 Reale van agten, voor het Pikol Zyde betaalden, en haar by voorkoop, vyf duizend gelyke Realen op hand gaf; waar voor zy hem als gyzelaars in plaats lieten, neegen van haare

Lands-

Landslieden. En beloofden hy haar, by de Koning van *Ternaten* uittewerken, dat de Tollen van de Chineesche Koopmanschappen, zoo zwaar niet als te vooren zoude geheeven worden ;'t geen tot merkelyk voordeel van haare en onze Koophandel zoude strekken, alzoo zy dan aannaamen: om altoos met haare Ryk gelaaden Jonken, op *Ternaten* aan de markt te komen, in plaats van daar mee, eerst naar *Bantam* te zeilen, gelyk zy altoos gewoon waaren; door dien zy aan de laastgemelde Stad, gestadig met nieuwe en zwaare Tollen gekwelt wierden.

Onze tweeden sterkten op *Ternaten*, was het Fort *Hollandia*, dat ruim een half myl benoorde *Malayo* op een hoogten, geheel van Steen opgemetzelt was. Deeze sterkte was voornamentlyk door d'onze gestigt; om te beletten, dat de Spanjaarts op die hoogten niet kwamen nestelen, en ook om de Ternatanen die buyten *Malayo* woonden, voor de aanvallen der Spaansche van dien kant te dekken.

Nog hadden wy hier in 't Dorp *Tacomi*, het Fort *Willemstad*, dat met vyf Bolwerken versterkt was, waar in een Hopman met 96 Hollandsche Soldaten lag, benevens wel duizend andere Inwoonders, die nog dagelyks door Ternataanen die het Spaansche Jok afwierpen, vermeerdert wierden; ook lag dit Fort zeer voordeelig voor den Nagelhandel, welke daar in groote meenigte verzamelt wierd.

Op het Eiland *Makjan*, hadden wy drie sterktens, als *Taffasoho*, aan de westzyden van 't Eiland geleegen, dat het oude Spaansche Kasteel was, 't geen door van *Kaarden* was verovert; het zelve was met vier schoone Bolwerken voorzien, waarop 16 stukken geschut geplant waren,

 van

van de twee verongelukte Scheepen, Walcheren en China, benevens nog eenige andere stukken en Draaybassen, die men van de Portugeezen verovert had. Deeze vesting was ook zeer ruim van binnen, zoo dat tusschen haar gordynen, wel duizend Makjanders haar verblyf hielden, die ook de vesting-werken naar het opgegeeven bestek, meest zelfs tot haar eigen vyligheid hadden opgeworpen; zoo dat deeze sterkten, zeer weinig aan de Maatschappy kwam te kosten.

Het tweede, was het Fort *Mauritius*, dat aan de Noordzyde by 't Dorp *Gnoffickia* lag, 't geen met vier Bolwerken en tien stukken geschut voorzien was.

En het derden, de Vesting *Tabilolo*, die aan de Oostzyde van 't Eiland lag, en met drie bolwerversterkt was, waarop te zamen ses stukken geschut geplant waaren.

Deeze drie sterktens, lagen zeer voordeelig op hoogtens aan de Zeekant, van het andere land door diepe valeye afgescheiden; dus waaren zy niet alleen door de kunst, maar zelfs door de natuur schier onwinbaar gemaakt, zoo men dezelve maar van behoorlyk voorraad en Manschap voorzag, dog ter dier tyd, lagen daar in te zamen maar 128 Hollandsche Soldaten; als in *Taffasoho* 80, in *Mauritius* 30, en in *Tabiloto* 18 man. Egter was dit Eiland, wel met Neegen duizend Inwoonders voorzien, die d'onze meest toegedaan waren, en haar voor 't grootste gedeelte, met Nagelen plukken geneerden, welke hier zoo overvloedig waschten, dat men volgens het zeggen der Inlanders, wel 2000 Bharen s'jaarlyks daar van verzamelen kon, en was dus het Nagelrykste Eiland, van de geheele Molukkes; zoo men maar zorg droeg: dat de Inwoonders van Zagoe, Ryst en

en Kleedjes door d'onze voorzien wierden; alzoo zy anders genootzaakt waaren, dit met haar Coracoraas, zelfs van *Gillolo* en andere plaatsen te halen; waar door het Inoogsten der Nagelen, op zyn tyd verzuimd wierd. Ook zou dit de Maatschappy een goed voordeel opbrengen, alzoo zy met deeze Inwoonders, die Waaren met een groot profyt, tegens Nagelen konde verruylen; daar zy nu nog meestendeels genoodzaakt was, die met kontant geld te kopen, waar toe op 't hoofd Comptoir ter diertyd, vier en twintig duizend Realen van agten in kas was.

Daar en boven was dit Eiland zeer vruchbaar in allerley boom en aard Vruchten, daar de *Makjanders*, de naastby geleegen Eilanden, genoegzaam van voorzaagen; ook waren deeze Inwoonders, veel werkzaamer van aart als de *Ternataunen* en *Tidoreezen*, 't geen dan ook wel de voornaamste oorzaak, van de vrugtbaarheyd haarer Eiland was, alzoo zy gestadig beezig waren, om haar Landen te bebouwen.

Op 't Eiland *Motir*, hadden wy een Fort *Nassau* genaamt, dat met drie Bolwerken versterkt was, en waar in een bezetting lag van 80 Nederlandsche Soldaten; ook waaren hier over de twee duizend Inwoonders.

Op 't Eiland *Batsjan* of *Labova*, was het Fort *Barnevelt*, versterkt met twee Bolwerken en een bezetting van 48 Nederlandsche Soldaten.

Dus had de Maatschappy ter dier tyd in de *Molukkes*, agt Forten, waar in 't geheel tot bezetting lagen: vier hondert en twee en dertig Neerlandsche Soldaten, behalven de Inlanders, die ten meesten deelen d'onze toegedaan waren, dog waar op men by een vyandelyke aanval, weinig staat kon maken; dierhalven was deeze Europi-

sche Magt te klyn, om daar meede iets va n ge wigt, teegens de versterkten plaatsen der *Kastilianen* te onderneemen, welke die Natie, nog op de Moluksen Eilanden hadden: als

Op *Ternaten*, de sterke Stad en Vesting *Gamma Lamma*, (door haar genaamt *Nostra Signora del Rosario*) die door de Natuur en Konst zodanig versterkt was, dat dezelve voor onwinbaar wierd gehouden; dezelve was voorzien met 200 Spanjaarts, benevens eenige andere manschap, zoo Portugeezen, Chineesen, als Inwoonders u t de Manilhes, en wel 33 Metale stukken Kanon.

Ook hadden zy tusschen deeze vesting, en ons Kasteel *Orangien*, nog een Fort, *Sancto Pedro* en *Paulo* genaamt, dat geheel van steen opgemetzelt en met drie Bolwerken en ses stukken geschut voorzien was, waar in een bezetting van 27 Spaansche Soldaten en 20 Inlanders lagen.

Op 't Eiland *Tidore*, hadden zy de hoofdstad, daar de Koning zyn verblyf hield, en waar by een sterk Fort was, op een hoogten geleegen, *Teroula* genaamt, dat met 10 groote Metalen stukken geschut, en 50 à 60 Spanjaarts voozien was.

Haar tweede sterkten op *Tidore*, was het oude Portugeesche Kasteel, dat door onze Ouderzeevoogd *Cornelis Sebastiaansz* was ingenoomen en gedeeltelyk geslegt geweest, dog naderhand door de Spaansche weer opgebouwt was; het zelve was maar met twee stukken geschut en 13 *Spanjaarts* voorzien, behalve eenige *Thidorezen*, die daar in, of om en by woonden.

Ook hadde zy hier nog een klyne stad, *Marieco* genaamt, die in 't gezicht van *Gamma Lamma* lag, en welke met een steene muur omringt en met twee bolwerken voorzien was; waar in 14 Span-

Spanjaarts, met twee ſtukken geſchut waaren. Voor het overige was deeze Stad, geheel door de *Tidoreezen* bewoond.

Behalve deeze ſterktens, hadde zy nog verſcheiden klyne Forten op de Kuſt van *Gilolo*, daar zy en de *Tidoreeſen* haare Ryſt en *Sagu*, (*a*) van daan

(*a*) *Sagu* of *Zagoe* Meel is het Pit of Merg van de Zagoeboom, 't geen door de Inwoonders van de *Molukkes* en *Amboina*, op de volgende weize bereid word:

Wanneer deeze Zagoeboom, tot een genoegzaame ouderdom en groote gekomen is, vertoont zig op zyn bladen een ſoort van witte ſtof als meel, 't geen het teeken voor de Inlanders is, dat zyn merg tot het maken van Meel bekwaam word. Dan word door haar, de boom omvergehouden, welkers Stam gemeenlyk twee Mans lengte hoog is; waar na zy hem in de lengte, midden door klooven en vervolgens in klynder ſtukken verdeelen, om des te gemakkelyker te kunnen behandelt en vervoert worden. Vervolgens gaat een Inlander Schreyelings over, zoo een overlangs gekloofde moot heen zitten, en hakt of ſchofſelt met een Diſſel of ander Yzer werktuig, het binnenſte merg klyn, dat dan voor het grootſte gedeelte, een witte en fyne ſtof of Poeder word, waar na hy die ſtoffe in een zeef doet, die boven op een vat met water ſtaat, en kneed het met de handen zoo lang, totdat al het fyne meel, door de zeef in 't water is gevallen, en in de zeef niets anders, als eenige dikke ſnazels overſchiet, waar in dan ook nog, wel eenig meel beſlooten is, dog het zelve is op verre na zoo goed niet als het voorgaande, waarom zy deeze ſnazels, meeſtendeels maar op een hoop in 't Bos laten leggen, 't geen dan tot een lekker aas, voor het wilt gedierte verſtrekt.

Als nu het Zagoemeel, ter deege in het water vat op de grond gezonken is, gieten zy het water daar van voorzigtig af, en laaten het Meel droogen; waar na zy het in Mandjes van bladen gemaakt, bewaaren en ook verzenden; dog het zelve kan niet wel langer als een Maand, of uitterlyk ſes weeken goet blyven, en dan dient men het nog nu en dan, met een weinig verſch water te beſprengen. Zy maken van dit meel, een zoort van bry die 'er als witte Styſſel uitziet; ook bakke zy in ſteen Vormen daar brood van, 't geen met een Viſchje en wat Zout en Lamoenſap gegeeten, voor haar een Smakelyk en dagelyks ge-

daan moesten halen, alzoo de meesten *Moluksen* Eilanden, geheel geen levensmiddelen voor hare Inwoonders opleeverden; waarom de Maatschappy ook altoos, een meenigte van levensmiddelen op *Ternaten* hield, waar mee de Inwoonders gespyst wierden, dat een goet voordeel aan de Maatschappy op bragt, alzoo de Inwoonders ter dier tyd, voor twee ponden ryst, een pond Nagelen gaven.

Dus bestond de geheele Magt der Kastiliaanen in de *Molukkes*, in vyf sterken Forten, en een leeger van 800 Europeezen, behalven de *Tidoreezen*, en een meenigte Inboorlingen uit de *Manilhes*; zoo dat zy d'onze, verre in sterkten en Magt te boven gingen, uitgezondert dat de natuurlyke Inwoonders, meer genegentheid voor onze Natie scheenen te hebben, alzoo wy haar steeds door zagte middelen, tot ons oogwit hadden zoeken te trekken, daar de Portugeezen en Spanjaarts, zulks met openbaar geweld wilde doen.

Na deeze korten uitweiding, zullen wy weder tot ons vorig bestek keeren en verder verhaalen: wat door verscheiden Scheepen van de Vloot van *Verhoeven*, verder ten nutte van de Maatschappy is verrigt geworden.

Het Schip de Provincien, dan tot in 't midden van de Zomermaand van 't laastgedagte Jaar 1610, te vergeefs na de aankomst van een nieuwe vloot inde *Molukkes* gewagt hebbende; vertrok op den 18de, van 't Kasteel *Orangien*, voorneemens zynde

gerecht uitmaakt, want Ryst, die daar van *Java* of andere plaatsen moet gebragt worden, Eeten zy (om zyn duurte) zeer Seldzaam, en is een Tractement voor haar.

De Inwoonders van *Borneo*, weeten van dit Meel een zoort van ronde Korrels, in gedaante van Geerst te maken, 't geen zy meede tot haare Spyzen gebruyken, ook kan de Zagoe volgens deeze behandeling bereid, langer duuren en na alle gewesten verzonden worden.

de na *Gresfik* te zeilen, en ontmoeten op den 24ste, tegens den avond, op de hoogte van *Menado*, een zeil, dat zy daags daar aan bevonden, het Schip Delft te weezen, 't geen twaalf daagen voor haar uit *Ternaten* vertrokken was.

Daags daar aan zagen zy omtrent *Menado*, een Chineesche Praauw, daar zy een gewapende Boot en Sloep op afzonden, dog wanneer de Sloep daar by kwam, zagen deeze, dat het een Vaartuyg opgepropt met Volk was, waar onder eenige Spanjaarts waren; zy waagden het egter om den aanval te doen, dog niet tydig genoeg door de Boot ondersteunt zynde, moesten zy met verlies van een man en twee gekwesten te rug keeren. ook hoorden zy vervolgens van de Inwoonders van *Menado*: dat deeze kort te voren, met twee Coracoraa's, een ander Inlandsche vaartuyg genomen hadden, dat in gezelschap van de bovengezegde Praauw geweest was, en waar in zig 4 Spanjaarts en 25 *Mardykers* bevonden, welke haar onder 't bevel van een Spaansche Vaandrager van *Gamma Lamma*, dapper te weer gesteld hadden, dog vervolgens door die van *Menado*, alle doodgeslaagen waren, uitgezondert een Priester en drie *Mardykse* Vrouwen.

Den 7den van Hooimaand, kwamen zy op de hoogte van een graad bezuiden de linie en passeerden het Eiland *Celebes*, waar naa zy den 20ste *Madura* in 't gezicht kreegen, wanneer zy het om de west leiden, en daags daar aan vroeg in den morgenstond, het Anker op de Ree van *Gresfik* lieten vallen, daar zy de Scheepen Rotterdam en Hoorn vonden, die in *Banda*, een party Nooten en Foely hadden ingenoomen, en nu al een maand voor *Gresfik* geleegen, en maar 200 Lasten Peper hadden ingekogt, zoo dat voor het

Schip

Schip de Provincien hier geen lading was.

Van deeze Scheepen, kreeg men de onaangenaame tyding: dat de *Bandaneezen* de Vreede gebrooken, en trouwlooslyk tegens d'onze opgestaan waren, waar van voornamentlyk de Schuld aan de Bevelhebber van 't Engelsche Schip de Hector, wierd gegeeven; die by het sluiten van het Vree Verbond, voor *Banda* ten Anker lag, en zyn Volk op *Puloway* en *Pulo-Rin* (*a*) aan Land had, daar de *Bandaneezen* hem de Nooten en Foely ter markt bragten. Ook dat de Koning van *Madura*, tegens d'onze was opgestaan, de boot van 't Schip Hoorn vermeestert had, en een onzer Matroozen had doodgeslaagen. Dat hy nu met verscheiden Vaartuigen. in een na by geleegen Rivier op de wagt lag, om d'onze de toegang naar *Gresik* aftesnyden, zelfs waren de twee Opper-Kooplieden van de Scheepen aan land, die in 't eerst niet weer aan boord durfden komen, uit vreeze van door hem gevangen te worden; dog eindelyk ondernaamen zy zulks op den 23ste met een klyne Jonk, by haar hebbende de *Sjbabander* van *Gresik*.

Terwyl nu de Scheepen hier op de Ree lagen, kreegen zy dagelyks allerly ververshing aan boord, en toen zy daar van een goede voorraad hadden opgedaan, zeilden zy van daar naar *Jakatra*, 't geen zy den 26sten tegens den avond meende in 't gezicht te hebben; maar wanneer zy dien Nacht daar op toezeilden, bevonden zy zig met haar drie Scheepen, maar op vier vadem Water en tusschen twee droogtens die boven water uitstaaken bezet, 't geen een groote onsteltenis! onder haar veroorzaakte; zy zetten het egter

(*a*) twee klyne Eilanden onder *Banda* behoorende.

egter tusschen beiden die droogtens op vyf vadem water, om den morgenstond aftewagten; maar toen den Dageraad aankwam, vonden zy zig rontom in de droogtens en klippen verwart, zoo dat zy geen andere uitkomst zagen, als weer Noordwaarts de steeven te wenden, 't geen haar gelukten, waar na zy op den 29sten op de Reede van *Jakatra* het Anker wierpen, daar zy 67 leggers Arak en een meenigte voorraad kogten, dat daar goetkoop te bekomen was, en zeilden toen op den tweeden van Oogst-maand naar *Bantam*, daar zy den 4den op de Ree kwamen en onze Opperhoofd van de Logie *J: L'Hermite* aan boord kreegen, van wien men verstond: dat 'er een zwaaren ziekten in *Bantam* geheerst had, waar aan verscheide menschen waren gestorven, zodanig dat van de 25 Hollanders die in onze logie gewoont hadden, maar 9 overig waren.

Vervolgens wierd op den 26ste by den breeden Raad beslooten (alzoo 'er geen genoegzaame voorraad van Peper tot *Bantam* was, om alle drie de Scheepen daar mee te kunnen belaaden,) dat de Scheepen Rotterdam en Hoorn eerst haare Lading in zoude neemen, en daar mee na 't Vaderland vertrekken; dog het Schip de Provincien, zou nog een maand voor *Bantam* blyven leggen, om op het nieuwe gewas van Peper te wagten, daar men ter inzameling al mee bezig was; gelyk ook de twee eerstgezegde Scheepen, op den tweeden en vierde van Herfstmaand, van *Bantam* vertrokken, met bevel om naar *Mauritius* of St. *Heleen* te zeilen, en aan 't laastgedagte Eiland, tot in 't laast van Lentemaand van 't volgende Jaar te vertoeven, om het Schip de Provincien in te wagten.

Den 11de van Herfstmaand kwam het Jagt de Griffioen van *Banda* op de Bantamsche Ree, waar mee

mee men tyding kreeg: dat den Oorlog met de *Bandaneezen* nog duurden, en zy twee dagen voor haar vertrk, een *Bandanees* aan haar boegspriet hadden opgehangen, die zy beezig gevonden hadden, om haar Kabel te kerven; als meede dat het Engelsche Schip nog onder *Ceram* lag, meest vollaaden zynde. Ook lande hier op den 26sten, een Schip van de *Choromandelsche* kust aan, met *Pieter Izaaksz* onze Opper-Koopman van *Mazulipatam*, die berigt aan den Bantamsche Raad bragt: dat onze handel op die Kust in een goeden staat was. Dit Schip was een Portugeesche prys, dat door twee onzer Scheepen, de klyne Zon, en de Eendracht, op de *Choromandelsche* Kust was genoomen, en nu meest met Kleedjes en andere Waren beladen was. Ook kwam twee dagen daar aan, het Schip de klyne Zon op de Bantamsche Ree, en den 29ste het Jagt de Hazewind, daar Opper-Koopman op was *Warnar van Borchem*, komende uit *Holland*, meede brengende een afschrift van het twaalf-jaarig bestand, waar na men zig in Indien zoude moete gedraagen. Dit Jagt was in *Spanjen* aangeweest, om een afgezant van die Kroon naar Indien overtevoeren, maar alzoo deeze nog niet reisvaardig was, hadden d'onze daar na niet kunnen wagten, en haer bestemde reis vervordert.

Vervolgens liep den 18den van Wynmaand, mee op de Reede van *Bantam*, het hier vooren gemelde Engelsche Schip de Hector, daar *David Middelton* Bevelhebber op was; welk Schip met twee derde Foely en een derden Noten was beladen. Deeze Engelschman gaf voor; dat de *Bandaneezen* wel met d'onze Vreede wilde maken, maar dat de Bevelhebber van ons Kasteel, daar toe niet geneegen was. ook toonden hy zig zeer

ver-

verwondert, waarom de Scheepen Rotterdam en Hoorn, met zoo weinig lading, zoo haastig van *Banda* waaren vertrokken, daar op zyn vertrek, by die Eilanders, nog wel een geheele Scheepslading van Nooten, en Foely in voorraad was.

Den 24ste vertrok het Jagt de Griffioen met een Lading Kleedjes en Levensmiddelen naar *Ternaten*, om aan dien Koning de onderstaande Brief, uit Naam van de Algemeene Staten ter hand te stellen, waar in aan die Vorst, het sluiten van een twaalf-jaarig bestand met *Spanjen* wierd bekent gemaakt, welke Brief wy goetgevonden hebben, hier woordelyk in te lasschen, (dewyl dezelve tot den Draad van onze stoffe behoord) schoon *François Valentyn*. die, als wy, uit den zelvden ouden Schyver heeft overgenoomen, en in zyn beschryving van *Ternaten* geplaats heeft.

GROOT MOGENDE KOONING

De Eeuwige Almagtige Godt, *heeft na zyn Goddelyke genàde believt, onze Wapenen voor de Vryheid ende regten onzes Vaderlands, teegens de Koning van* SPANJEN en PORTUGAAL *aangenomen, zoo te Zeegenen, dat naar een Bloedige Oorlog van omtrent twee en veertig Jaaren, te Water en te Lande gestadiglyk gevoert, dezelve Koning, ziende onze Eendragt, Magt en* Constantie, *mits wy van tyd tot tyd ons versterkten, met de Vrienschappen en* alliantien *van zeer magtigen Koningen en de* Potentaten, *onze nagebuuren; ten laasten goedgevonden heeft, ons voor te dragen, 't geene, waaromme wy in den Oorlog getreeden waren, namentlyk: dat hy ons kende voor vrye landen, op welke hy niet en pretendeerden; te Vreeden zynde, met ons een vrede of bestand voor veele Jaaren te maken. Welke Offre als God-*

Goddelyk ende Eerlyk, by ons aangenomen zynde, zyn voorts met raad en advys van de voorschreeven Koningen, Potentaten *en de* Geallieerden, *met den zelfden Koning van* Spanjen *en* Portugaal, *ende den zynen, in onderhandeling getreeden, ende hebben met denzelven eindelyk den neegende van de Maand* April, *besloten: een Bestand voor den tyd van twaalf Jaaren; daar by wy onder andere* Poincten, *voor onzen Staat en de Ingezeetenen bedongen hebbe: niet alleenlyk een vrye* Navigatie, *handeling ende* Commercie, *in alle zyne Ryken en Landen, ende met alle Volkeren, daar in en meede wy, en d'onze* Navigatie *ende handeling gehad hebben voor den Oorlog; maar ook allomme ende zonder eenige Exceptie, in alle Koninkryken, Landen ende plaatsen, met alle Koningen*, Potentaten, *Princen ende Volkeren, met* Expres *verbod: dat de Koning van* Spanjen *ende* Portugaal, *zyn* Officieren *ende Onderzaaten, ende die van hem* dependeeren, *uit oorzaak van dezelfde* Navigatie *ende handeling, gedaan, ende nog te doen, ofte onze onderzaaten, nog de Koningen*, Potentaten, *Princen ende Volkeren, met dewelke wy gehandelt hebben, ofte nog handelen ende* tracteeren *zullen*, directelyk *ofte* indirectelyk *niet en zal mogen doen, eenig hinder of belet. Zulks dat uwe Majesteit, gelyk ook andere Koningen*, Potentaten, *Princen Republieken en de Volkeren, zoo in Indien als andere Landen, in 't voorschreeven gemaakte Bestand in* 12 *Jaaren, met ons begreepen; ende tegens* Hostiliteit, *ter oorzaake van onze handelinge ende Vriendschap verzeekert zyn; ende zoo iets, van wegen de Koning van* Spanjen *ende* Portugaal, *tegens uwe Hoogheid zyne onderzaten, of Landen, met ons ende onze Ingezeetenen in onderlinge* alliantie, *Vriendschap ende vrye* Navigatie *ende* Commercien *blyvende;* directelyk *of* indirectelyk,

telyk, *ter oorzaake van dien, zoude ter Zee ofte Lande voorgenoomen werden, ('t welk wy, mits de Solemneele beloften, by zyn hand ende zegel bevestigt, niet konnen gelooven) mag uw Majesteit hem wel verzeekert houden, dat ons nog wille, nog magt, nog middelen van Scheepen, geschut, ende Amunitie van Oorlog, nog Volk van ons eigene Land, als van de Koningen* Potentaten, *ende onze Geallieerden (die ons belooft hebben: het voorschreeven bestand, in alle* poincten, *ende namentlyk en uwe Hoogheids onderzaten en de Landen, als ook van de andere Koningen* Potentaten, *Princen, Republieken ende Volkeren zoo in* Indien, *als alle anderen* Regard *te* Conserveeren) *en zullen gebreeken, om uw Hoogheid zyne Landen en de onderzaaten, te* assisteeren, defendeeren, *ende alle ongelyk te doen* repareeren; *ende alzoo 't geene, van onzentweegen met uwe Majesteit gehandelt is, ende verder gehandelt zal worden, te doen onderhouden.*

Wy en willen niet twyffelen, of eenige Menisters, Officieren *ende* Creatuuren, *van de voorschreeven Koning van* Spanjen *en* Portugaal *zullen arbeiden, om uwe Majesteits onderzaaten, als ook de zyne, meede andere Koningen Princen, en* Republieken *ende Volkeren, een andere inbeeldinge ende verstand, aande voorschreeven onze handeling, te doen in planten; maar wy verzeekeren uwe Majesteit by deezen, van de opregte Waarheid ende van onze* Sineere Intentie, *daar op dezelve, ende zyne onderzaaten, mitsgaders de andere Koningen,* Potentaten, *Princen Republieken ende Volkeren, vast mogen staan.*

Ende wy verzoeken uwe Majesteit, 't zelfde alzoo zekerlyk te gelooven, ende ons, ende onze onderzaaten haar Vriendschap te Continueeren, *ende* Navigatie, *handelingen ende* Commercien, *met den onhen, in alle Vrienschap ende opregtigheid van tyt tot*

tyd te vermeerderen. Wy en de onzen zullen van gelyken doen, ende vertrouwen dat de Almagtige God, die een Koning der Koningen en een kender der Herten opregtiglyk is, uwe Hoogheid ende ons, te zamentlyk, onze onderzaaten zal in zyne heilige bewaringe houden, ende door zyn Genade in Magt ende Welvaren Vermeerderen.

Geschreeven in 's Gravenhagen *in* Holland, *den* 16*den September in 't Jaar onzes Heeren ende Zaligmaker Jezu Christi* 1609.

Na dat het Jagt de Griffioen, met deeze tydingnaar Ternaten vertrokken was, had het Schip de Provincien, in 't begin van Slagtmaand des Jaars 1610, tot *Bantam* zyn Lading bekomen, bestaande in eenige balen met Zyde, Kattoene Garens, Indigo, Peper en een goede party Diamanten; waar mee het zelve den 14den, vande Bantamsche Reede vertrok, en op den 16den omtrent *Pulo Padyang* (welk Eiland pas vier Mylen van Bantam lag) het Schip de Witte Leeuw ontmoeten, dat met nog zeeven andere Scheepen, onder 't beleid van de eerste Algemeene Bevelhebber der Maatschappy in Indien *Pieter Bot*, in 't begin van 't zelve jaar 1610 uit Holland gezeilt was, dog op de hoogte van de *Kaap de Goede Hoop* door Storm vande overige Vloot was afgeraakt.

Toen nu het Schip de Provincien, vier dagen van *Bantam* was vertrokken geweest, bevond men dat het zelve een nieuw Kabeltouw nodig had, waarom de Gezaghebber op den 18de besloot: om te rug te keeren, en het onder *Pulo Padyang* te zetten, om waar 't mogelyk van de nieuw verwagt wordende Vloot, een Kabeltouw te bekomen. Ook liet hy dien eigen dag, zyn boot

boot met Volk naar dat Eiland roeijen, daar deeze het Jagt de Hazewind ontmoeten, dat van *Greffik* kwam en met Sandelhout gelaaden was, als meede een Sloep van *Amboina*; met brieven van *Ternaten*, waar uit men de ongelukkige maar ontfing: dat de Bevelhebber der Molukkes *Paulus van Kaarden*, in Hooimaand laastleeden, van meening zynde met het Jagt de goede Hoop; van *Ternaten* naar *Makjan* overtesteeken; door een Spaansche Galey; met dertig Man was gevangen genoomen en inde vesting *Gamma Lamma* weer in hegtenis gesteld. En dat men nog daar en boven, in *Ternaten* tyding bekomen had: dat onze Zeevoogd *François Wittert*, wanneer hy beezig was om eenige veroverde Jonken te lossen, door wel twaalf Spaansche Scheepen was veraft en omzingelt; waar teegens hy en de zyne, zig dapper hadden te weer gesteld, zodanig, dat eer de vyanden het Schip Amsteldam en het Jagt de Valk hadden kunnen veroveren, hy en de meesste zyner Scheeps-Hoofden, in het gevegt gesneuvelt waren, uytgezondert *Pieter Gerritsz* en *Pieter Hertsing*, die beiden zwaar gekwest, met 120 man waaren gevangen genoomen, en met de twee Scheepen inde *Manilbas* opgebragt. Het Jagt den Arent, was door zyn eigen Kruit inde Lucht gesprongen, dog het Jagt de Pauw en de Sloep van 't Schip Delft, waaren s'Vyands geweld ontsnapt en waarschynlyk naar *Pattani* geloopen..

Op deeze ongelukkige tyding, besloot de Bevelhebber met zyn Scheeps-Raad: om tot den 25ste, ten Anker te blyven leggen, of men ook eenige nadere omstandigheeden, van deeze ongelukkige slag mogte verneemen, om daar van breeder berigt, aan Bewindhebberen in 't Vaderland te kunnen doen; in welke tusschen tyd, men te ver-

geefsch by de eerst uit Holland gekomen Scheepen, naar een Kabeltouw had omgezien, waar om men genoodzaakt was, vande Engelschman een voor 230 Reaalen van Agten te kopen.

Den 26sten ligten zy haare Ankers, en namen in gezelschap van het Engelsche Schip de Hector de Vaderlandsche reis aan, dog dit Schip raakten onderweegen van haar af, zoo dat zy het niet weer voor den sesden van Sprokkelmaand des volgende Jaars 1611, aan de *Kaap de Goede Hoop* in de *Tafelbaai* ontmoeten, in welke tusschen tyd, haar niets merkenswaardig bejegent was; dog naauwlyks hadde zy in deeze *Baai* twee uuren ten Anker geleegen, of zy geraakten in een groot gevaar van te vergaan; alzoo haar Kabeltouw van 't uitgeworpen Anker, door de onstuimige Zee aan stukken brak, waarop zy aanstonds een ander Anker lieten vallen, dat niettegenstaande alle aangewende moeiten, doorslipten; Waar door zy genoodzaakt wierden het Touw te kappen, wilde zy met het Schip, niet op de Klippen van het *Robben* Eiland vervallen en te barsten stooten; van welke Klippen zy niet meer als twee Goteling Schoots afwaren, dus zy alle moeiten deeden om onder zeil te geraaken, dat haar ook eindelyk gelukten, na verlies van haar Boot, die agter aan 't Schip sleepten en door de storting vol water was geraakt. waar na beslooten wierd: om *St.. Heleen* aantedoen, welk Eiland zy den 22sten in 't gezicht kreegen, en tegens den Avond voor de Kerk Valey ten Anker kwamen; daar zy de Scheepen Rotterdam, Hoorn, en Ceylon ontmoeten, welk laaste Schip, tot de Vloot van de Heer *Bot* behoorden, en op *Mauritius* Eiland, de Lading van het Schip Erasmus had overgenoomen, dat onbekwaam geoordeelt was: om de Reize naar 't Vaderland te doen.

Wan-

Wanneer nu de Schepen zig hier redelyk ververscht hadden, en in het Schip Rotterdam een nieuwe Mast was ingezet, die zy op de hoogten van de *Kaap de Goede Hoop* hadden over boord gezeilt, vertrokken zy met haar vier Scheepen den 29sten, van daar, en kwaamen vervolgens met een Ryke Lading, behouden in de havens deezer Landen te rug.

Het Schip de Roode Leeuw met Pylen en het Jagt de Griffioen, die beide tot de Vloot van de Zeevoogt *Verhoeven* behoorden, hebben wy hier voren gezien: dat door hem daar over in 't begin van Sprokkelmaand des Jaars 1609, tot Bevelhebber was aangesteld de Opper-Koopman *Abraham van den Broek*, die order had: om met deeze twee Scheepen tot in 't laast van Bloeimaand omtrent de Rivier van *Johor* te kruizen, en vervolgens daar meede naar *Pattani* te zeilen.

Ingevolge van dit bevel, zeilden *van den Broek* met deeze twee Scheepen, den 20ste van Bloeijmaand uit de Rivier van *Johor*, na hy aldaar eenige Peper gelaaden had, en kwam den 27ste voor *Pattani* ten Anker, daar hy een bevel van de Zeevoogd *Verhoeven* vond; om met deeze Scheepen naar de Eilanden van *Japan* te lopen, en daar den Handel der Maatschappy te vestigen.

Hy vertrok daar op van *Pattani*, en passeerden den 18den van Zomermaand het Eiland *Lammao*, waar na hy op den eersten van Hooimaand, een Eiland in 't gezicht kreeg, dat hy meenden *Firando* te weezen, dog wierd van eenige Japansche Visschers onderrigt: dat hy aan 't Eiland *Bungo* en wel voor de Stad *Nangasacki* was vervallen, en dat het Eiland *Firando* meer bewestelyk lag; waar op hy twee Iapansche Lootslieden huurden,

 die

die hem den derden, behouden op de Reede van *Firando* bragten.

Aanstonds kwaamen hier veele Japansche Edellieden aan Boord van de Scheepen, en wel tot twee hondert in getal, die haar zeer verbleid over onze komst toonden, en alles met de uitterste naauwkeurigheid bezaagen; dog zy wierden door *van den Broek* weinig vertrouwt, waarom hy ook aan het Scheepsvolk bevel gaf: om wel op haar hoede te zyn.

Den 27sten van Zomermaand, vertokken de Kooplieden *Abraham van den Broek* en *Nicolaas Puijes* (die wy ook *Nicolaas Puyk* van Rotterdam genoemt vinden) als Afgezanten van de Maatschappy, naar het landschap *Miaco*, of wel naar een Stad *Surunga* genaamt, daar den Keizer van *Japan* ter dier tyd zyn verblyf hield; meede neemende voor haar Tolk, de meergemelde *Melchior van Sandvoord*, die met het Schip de Liefde van weegens de Magelaansche Maatschappy uitgerust, in 't jaar 1600 op 't Eiland *Bungo* gestrand was, en nu, beneevens nog eenige andere Hollanders, al neegen jaaren in *Japan* gewoond had, en ook zeer in gunst by den Keizer en veele Grooten van 't Ryk stond.

Zy gingen dan, met een zoort van een Galey of Japansch Vaartuyg, dat met wel 50 a 60 Riemen voorzien was, van *Firando* 't zeil, en passeerden aan beide zeiden, verscheiden Eilanden die zeer volkryk waaren; de meesten daar van waren Bergachtig, dog scheenen zeer vrugtbaar. Ook zagen zy, wanneer zy na gissinge 21 Japansche mylen (waar van drie ruym een duitsche myl maakten) gezeilt waren, een Fraay Kasteel, dat daar door den Keizer over eenige Jaaren gesticht was, om eenige zyner Rebellige onderdaanen in toom te houden.

Tegens

Tegens den avond, wanneer zy nog 19 Japansche mylen gezeild hadden, wierpen zy voor een Visschers Vlek of klyn Eylandje *Aynossima* genaamd, het Anker; alzoo de Japanders bevreest waren, om by den nacht, tusschen de Eilanden door te zeilen. Voor dit Vlek lagen zy tot de volgende morgen, toen zy haar reis vervorderden tot tegens de middag, wanneer haar een klyn vaartuyg ontmoeten, waar van twee Japanders aan Boord kwamen, met eenige ververfching en een Vriendelyke Brief van den Koning van *Firando*, waar in deeze Vorst zig zeer verblyd toonden over de komst der Hollandsche Scheepen, en beloofden: onze afgezanten by den Keizer in haar verzoek behulpzaam te zyn, zelfs was zyn voorneemen, om binnen korten dagen, haar in perzoon te komen bezoeken.

Deeze Japanders wierden op haar vertrek, door onze Kooplieden, met twee rollen zyde beschonken; waar na d'onze haare reis vervorderden, en aan een engte of straat kwamen, die zy genoodzaakt waaren, om zonder Zeil te voeren, door te roeijen, tot zy tegens den avond, in een Baai onder 't Land van *Maqugossima*, (twintig mylen van *Seminoseki* geleegen,) weer het Anker wierpen.

Op de 30sten, s'morgens voor den Dageraad, gingen zy wederom 't zeil, en passeerden verscheiden Dorpen en Vlekken, als ook de Stad *Seminoseki*, en daags daar aan het groot en Ryk Eiland *Stkoko*, dat ter dier tyd in vier Landschappen verdeeld was, die te zamen met wel twintig schoone Kasteelen versterkt waaren; ook kon dit Eiland (volgens het voorgeeven van de Japanders) wel vyfmaal hondert duizend weerbaare Mannen te Veld brengen.

's Namiddags, kort onder het Land, ontmoeten

zy de Koning van *Firando*, met drie Galeyen, en wierpen by hem het Anker; Waarop deze Vorst, onze Kooplieden by hem aan Boort verzogt; die ook vervolgens door hem, met een bly gelaat en groote teekenen van Vriendschap ontfangen wierden.

Deeze Koning was *Foyasame* genaamt, en had in den Ouderdom van 65 Jaaren, een buiten gewoone Vrolykheid van geest, ook was hy zeer nieuwsgierig naar de gelegentheid van ons Land, en na veele Vreemdigheeden die door d'onze aan hem vertoont wierden; dus onze Kooplieden, eerst laat in de Nacht haar afscheid kreegen, na alvorens van hem, Brieven van voorschryvens aan den Keizer van *Japan* ontfangen te hebben; zelfs gaf hy haar een Edelman van zyn gevolg mee, om haar tot voorspraak by den Keizer te strekken.

Den eersten van Oogstmaand, vervorderden d'onze haare reis en liepen meest tusschen het Oosten en Noord-Oosten, langs de Kust binnen door, latende aan stuurboord, ontelbaare klyne Eilanden leggen, die op zommige plaatsen, zoo na aan 't groot Eiland van *Japan* lagen, dat zy verscheiden engtens formeerden, daar d'onze naauwlyks doorkonde roejen, en waaren deeze Eilanden, meest alle zeer volkryk en met Dorpen en woningen als bezaayd. Ook passeerden zy teegens den avond een *Pagode*, welke aan de Waterkant op een hooge en style Klip gebouwt was, daar de voorby Vaarende *Japanders*, altoos 't een of ander, ten Offer wierpen.

Dus dan voortzeilende, passeerden zy veele Steeden, Dorpen en Kasteelen, en kwamen op den 3den tegens den avond, aan een groote Rivier daar een sterke stroom ging, waar tegens de

Japanders een Myl oproeyden, wanneer zy voor een groote stad, *Osacko* genaamt, het anker wierpen, en daags daar aan, die Rivier nog eenige Mylen opvoeren, tot zy op den 6den voor de Stad *Fussimi* aanlanden.

Den zeevenden vertrokken zy te Paard naar de Stad *Surunga*, onder 't geleide van des Keizers Post, en reeden door verscheide Steeden en Dorpen, tót zy op den 13de in de gemelde Stad aankwamen, daar de Keizer zyn Hof en verblyf hield.

Aanstonds gaven zy van haare aankomst kennisse aan de twee voornaamste Staats bedienaars, zonder welkers voorspraak, niemand toegang tot den Keizer van Japan kon bekomen; aan welke zy ook vervolgens de Brief vanden Koning van *Firando* ter hand stelden, en mondeling van die Edellieden, om de Vryheid van Koophandel in het Japansche Ryk voor de Maatschappy verzogten?

Deeze Edellieden ontfongen haar by uitstek vriendelyk! en beloofden ook nog dien eigen dag, haar verzoek gunstig aanden Keizer voortedragen. waar op zy (wetende dat men in Indien, zonder aande Hovelingen geschenken te doen, by de Vorsten weinig met vrugt kan uitregten.) aan een derzelve, drie stukken Satyn vereerden; dog de andere weigerden op een Edelmoedige weis, om eenig geschenk van haar 't aanvaarden. Egter was hy onze Natie zeer geneegen, en verhaalden haar: dat 'er drie afgezondene Portugeezen met groote geschenken voor den Keizer, daar ter plaatze waaren aangekomen; die ook gehoor by dien Vorst verzogt hadden? dog dewyl hem bewust was, dat zy alleen maar toelagen om onze koophandel in *Japan* te dwarsboomen,

 alzoo

alzoo zy over al de Hollanders voor Zeerovers uitmaakten, had hy haar verzoek drie dagen uitgestelt, op dat onze afgezanten eerder als zy, gehoor by den Keizer kreegen.

Daags daar aan wierd *van den Broek* en *Puyk* by den Keizer (die *GobySamme* genaamt was) ontboden; aan welke zy eenige geschenken, bestaande in Rouwe Zyde en Loot, beneevens een Brief van Prins *Maurits* overhandigden; 't welk alles door hem met een Vriendelyk gelaat ontfangen wierd: waar na zy haar verzoek, uit Naam der Maatschappy; om den Vryheid van Koophandel in zyn Ryk, hem voordroegen. 't Geen hy haar niet alleen aanstonds vergunden, maar bood haar zelfs aan: zoo zy zulks nodig hadden, om aan haar eenige gelden uit zyn Schatkist ter leen te verstrekken.

Den 20sten kreegen zy haar afscheids gehoor by den Keizer, wanneer die Vorst, haar een Brief aan Prins *Maurits*, benevens een aanzienlyk geschenk, ter hand stelden. van welke Brief wy hier een vertaaling zullen laten volgen, alzoo dezelve nooit ter Drukperse is geweest, en wel voornamentlyk; om datin dezelve vervat is: de eerste Vryheid voor de Maatschappy, om in *Japan* te handelen.

Ik Keizer en Koning van JAPAN, *wensche den Koning van Holland, die my uit zoo verre Landen doet bezoeke, myne Groete.*

Verblyden my zeer in 't Schryven en de aanbieden tot Mywaarts, ende Wenschende? dat onze Landen naader waren, op dat wy onze begonnen vriendschap mogten onderhouden ende vermeerderen, door uwe Majesteits presentie, die ik my verbeel innerlyk te zien; nademaal ik uwe Majesteit onbekent ben, ende uwe genegentheid tot mywaarts strekt, door uwe liberaliteit, *my vereerende met giften die my onnodig waren, dog*

die

die om uwes Naams wille ontfangen ende in grooter waarden en Extime *houde; te meerder wyl de Hollandsche Natie uw Majesteits onderzaaten, met haare Scheepen in myn Land ('t welk gering ende klyn is) zoeken te handelen, ende met myne onderzaaten te* Trafficqueeren *ende* Negotieeren; *dan wenschte zy omtrent myne* Residentie *gearriveert en gehavent waren, om hare Perzoonen in alle gevallen behulpelyk te zyn, 't welk nu, om de gelegentheid des Lands, niet en kan geschieden; dan zal daarom niet nalaaten, gelyk alreede geschied is, goede zorgen voor haar te dragen, ende aan alle Gouverneurs ende myne onderzaaten te beveelen: dat aan dezelve, in wat plaatze ende Havens, ofte eenige Kwartieren van myn Land, daar zy komen, alle* Faveur *en de Vriendschap geschieden, zoo aan haare Perzoonen, Scheepen ende Koopmanschappen; waar voor uwe Majesteit ofte zyne Onzaaten ter contrarie niet en hebt te vreezen; Want zy zoo vry mogen komen, of zy in uwe Majesteits Land ofte Havens zelfs kwamen; op dat de vereeniging tusschen uwe ende myne onderzaaten, van mynent weegen, niet vermindert, maar geaccresseert ende vermeerdert werden.*

Ik ben ten deele beschaamt wegens uwe Majesteit, wiens Naam en Renomé! *door zyne mannelyke daden, door de geheele warelt vermaart is, uwe Majesteits onderzaten, van zoo verre landen, in zoo onbekwaamen Land als dit is, my doet bezoeken ende zyne Vriendschap presenteeren 't welk niet en* Meriteeren; *dierhalven in consideratie neemende: 't zelve door geneegentheid te mywaarts moet geschieden, zoo hebbe niet kunnen nalaaten, uwe Majesteits onderdanen vriendelyk te ontfangen, ende haar verzoek te consenteeren, waar toe deeze tot een* Affirmatie *zal dienen, dat zy: in alle plaatzen, Landen ende Eilanden, onder myn gebied geleegen, mogen handelen en* Traf-

Trafficqueeren, *en Huizen bouwen, tot haaren handel ende Koopmanschap nut ende dienstig; alwaar zy onverhindert mogen woonen en handelen naar hun believen, zoo nu, als in toekomende tyden; zonder dat haar iemand hindelyk zal mogen weezen; ende zal se beschermen en voorstaan, als myn eigen onderzaten; beloven de Perzoonen die ik verstaan heb, alhier gelaaten zullen werden, nu ende altydgerecommandeert te houden en in alles in haar* Faveur *zal zyn, daar uit uwe Majesteit zal vinden, wy als vrienden ende gebuuren zyn. De verdere redenen met uwe Majesteits dienaaren gehad die hier te lange zoude vallen te verhaalen, ben my daar aan refereerende.*

Na het ontfangen van deeze Brief, vertrokken onze afgezanten op den 22sten met een vrygelei vanden Keizer, in Gezelschap van twee Hollanders *Adriaan en Cornelis* genaamt, die, benevens de Stuurman van 't Schip de Liefde *William Adams* (welke een gebooren Engelschman dog d'onze zeer geneegen was) al zedert het stranden van het gezegde Schip, in groote gunst! by den Keizer gestaan hadden.

Zy kwamen op den tweeden van Herfstmaand weer aan de Stad *Osacko*, welke een der fraayste en grootste Koopsteeden van *Japan* was, verciert met een schoon en sterk Kasteel; van hier begaaven zy zig weer in haar vaartuyg en voeren eerst de Rivier langs, waar na zy vervolgens tot den 7den, tusschen veele Eilanden door zeilden; wanneer haar een zwaare storm beliep, waar door zy eenige schaden aan haar Zeilen en 't lopende want kreegen, zoo dat de Japansche Stuurman besloot: voor een Dorp *Maosaty* genaamt, het anker te werpen, in welk Dorp een *Pagode* stond, daar deeze Japander, een Offerhanden

den aan den Duivelsche afgod deed, die aldaar wierd aangebeeden; en welke afgod (naar zyn bygeloovig begrip en voorgeeven) over het onweer ende Stormwinden, het gezag voerde. Ook bevonden onze afgezondene nog een staaltje van zyn Heidensche bygeloovigheid, toen zy op den 9den weer Zee gekoozen hadden, en de stormwinden zig op nieuws sterk verhieven, zoo maakten hy en zyn Scheepsvolk, een verschriklyk geschreeuw! meenende daar door, de Wind verbaast te maken.

Dus dan met veel veranderlyk weer en winden voortzeilende, kwaamen zy op den 13den te *Firando*, en nog dien eigen avond aan boord van de Scheepen te rug.

Daags daar aan, besloot men, om de Onderkoopman *Jacob Spexs*, eenige tyd te *Firando* te laten, om den handel der Maatschappy aldaar waarteneemen; schoon men weinig voorraad van Europische Koopmanschappen in de Scheepen had, die in *Japan* gewild waren; alzoo daar de meeste vraag naar Engelsche Lakens, Loot en Yzer was. Ook kreeg *Spexs* bevel: om gestadige briefwisseling, met de bovengezegde Stuurman *William Adamsz* te houden, om deeze te meer aan de belangens der Maatschappy te verbinden, en onze Natie tot een voorspraak by den Keizer te strekken; waarom zy van oordeel waren: dat men aan hem een zeker Jaargeld moest toeleggen; want zoo de Engelschen eens bekent wierden, dat een haarer Landslieden, in zoo een blakende gunst! by den Keizer van Japan stond, zoude zy ligt geleegentheid vinden, om hem op haar zeide te trekken, 't geen niet als ten nadeelen van de Maatschappy kon uitvallen, alzoo zy dan, door zyn voorspraak, zekerlyk de vrye Koophandel

del in *Japan* zoude verkrygen, en dewyl haare Inlandsche Producten, daar het best gewild waren, zoude zy onze eerstbegonnen Koophandel; schielyk kunnen dwarsboomen, en wel haast vernielen:

Zy hadden op haar Inlandsche reis, van haare Tolk *Melchior van Sandvoord* verstaan: dat hy dien eigen monson, met een Jonk van *Cambaya* was gekomen, daar hy een Chinees ontmoet had; die *Lapioen* of *Lipkoa* genaamt was, welke te voren Bevelhebber was geweest van de Jonk, die door *Matelief* in de *Molukkes* genomen was. Deeze had hem verhaald: dat hy van den Grooten Mandaryn van *Canton*, Brieven verworven had, waar by aan de gezegde Zeevoogd, de vryen Handel in *China* wierd vergund; met welke Brieven, hy aanstonds naar *Lamthau* was vertrokken, hopende *Matelief* met zyne Scheepen nog daar te vinden. Dog by zyne aankomst, was deeze Zeevoogd daar bereids van daan gezeilt, en had (om niet door de Portugeezen overvallen, te worden) het geheele Ryksgebied van *China* verlaaten. waar op deeze Chinees besslooten had, om van daar met een Jonk naar *Cambaya* en vervolgens naar *Pattani* te trekken, om aan de bediendens der Maatschappy welke aldaar inde Hollandsche Logie waren, de gezegde Brieven te overhandigen, en van haar daar en teegen, tot belooning zyner moeiten, de waarden zyner genoomen Jonk en Koopmanschappen, volgens beloften te ontfangen.

Op dit bericht, besslooten zy met de twee Scheepen naar China te Zeilen, om te zien, of men nu ook aldaar gunstiger ontfangen wierd. Gelyk zy dan ook vervolgens den 13den van Wynmaand, voor 't Eiland *Lamao* ten Anker kwamen en aanstonds een Brief inde Portugeesche Taal, aan den Manda-

daryn die over dit Eiland het gezag had, afgezonden; waar by zy hem kennis gaven: van al het geene, door de voorgemelde Chinees aan Sandvoort verhaald was, als meede; dat zy met *Mateliet* van een Natie waren en door dezelfde Maatschappy waren uitgeruſt; waarom zy nu van hem ook de vryheid van handel verzogten? beloovende alles met kontant geld of in Koopmanschappen, naar zyn goedvinden, te zullen betaalen.

Wanneer zy nu den geheelen dag naar antwoord van den Manderyn gewagt hadden, kwamen de volgende morgen eenige Jonken met Volk van land, waar van geen een aan Boord van de Scheepen wilde komen, maar gaven haar door teekenen en gebaarden te kennen, dat het de wil vanden Mandaryn was, dat zy zonder uitſtel vande Reede moeſten vertrekken; 't geen d onze dan ook aanſtonds deeden, van voorneemen zynde, om eerſt met de Scheepen naar *Makao* te zeilen, om te zien of ook aldaar eenige Portugeeſche Scheepen lagen, die onzen handel konde dwarsboomen; en zulks niet zynde, dan het Eiland *Lamthau* optezoeken, of men aldaar de vryheid van Handel kon verwerven.

Den 15den van gezegde maand tegens den avond, kwamen zy voor de Stad *Makao*, dog konde door de donkerheid de Ree niet bezeilen, waarom zy het tot den volgende morgen dragende hieuwen, om niet beneeden de Zee engte of het Kanaal dat zy door moeſten, te vervallen; maar toen het Jagt de Griffioen, deeze engte door wilde lopen, was het Schip de Leeuw met Pylen des nachts van haar afgeraakt, en waarſchynlyk door de Stroomen beneeden het Kanaal geſleept. dus dan tot den 17den, te vergeefs naar de te rugkomſt van dit Schip gewagt hebbende, beſloot de

de Scheepsraad met dit Jagt alleen, tot voor de Stad *Makao* te lopen, om te zien: of daar ook Portugeesche Scheepen lagen; dog by haar aankomst aldaar, vonden zy geen een Schip van die Natie op de Ree, 't geen haar ook al te vooren, door eenige Chineesche Visschers gezegt was. Waarop zy, van daar naar *Lamthau* liepen, hopende daar gunstiger behandelt te worden, door dien den Mandaryn, nu niets van het geweld der Portugeezen te duchten had; maar toen zy op den 22sten, twee mylen van die Stad ten Anker kwaamen, vonden zy zig in haar hoop misleid, alzoo aanstonds vyf Jonken by haar het Anker wierpen, vragende wat haar begeeren was? en toen zy tot antwoord gaven: dat zy Hollandsche Kooplieden waren, wel van Geld en Goederen voorzien, om met haar in alle Vriendschap Handel te dryven; weezen zy haar verachtelyk weg; zelfs kwam kort daar aan een afgezondene van den Mandaryn van *Lamthau*, haar in 't Portugees aanzeggen: dat zy aanstonds moesten vertrekken, alzoo den Keizer van *China* geen Vreemde Natien in zyn Land begeerden, als alleenlyk te *Makao*; welke Stad hy tot een verblyfplaats voor vreemdelingen geschikt had, en zoo nu d'onze van Koopmanschappen of verversching wilde voorzien zyn, moesten zy maar zonder verzuim daar heen zeilen, want zy tot *Lamthau* tog niets zoude uitrechten.

Op deeze Boodschap gaf men wel aan die afgezant te kennen (dat de Stad *Makao* in handen van onze Vyanden was,) en dat men niets anders van den Mandaryn verzogt, als in alle Vriendschap met hem te handelen, beloovende de Chineesche Waren, met Zilver of in Koopmanschappen naar zyn goedvinden, te zullen betalen; dog zulks mogt niets helpen; dus zy genoodzaakt

wa-

waren onverrigter zaken te vertrekken, na dat zy alvoorens aan de Chineezen gedreygt hadden, dat het ligtelyk zou kunnen gebeuren, 't geene zy nu tot verscheide maalen vrugteloos in Vriendschap van haar verzogt hadden, zy zulks met openbaar geweld, kwamen eisschen.

Toen nu alle aangewende moeiten te vergeefs waren, vertrokken zy van *Lamthau* en kwamen den zevenden van Slagtmaand op de Reede van *Pattini*, daar zy het Schip de Leeuw met Pylen ten Anker vonden; en na dat zy hier eenige Kisten met *Benjuin* en andere Koopmanschappen gelaaden hadden, zeilden deeze twee Scheepen den 21sten naar *Bantam*, daar zy den 30sten aanlanden, en het Jagt de Griffioen zyn lading losten en weer met planken belaaden wierd, Waar mee het zelve aanstonds naar *Banda* vertrok.

Dog het Schip de Leeuw met Pylen zeilden den 10den van Louwmaand des volgende Jaars 1610, met een volle Lading van *Bantam* naar 't Vaderland, en kwam den 14den van Lentemaand in de Tafelbaai, en vervolgens den 20sten van Hooimaand, behoude op de Reede van Texel ten Anker: En bestond de lading van dit eerste Japanse Schip in de onderstaande goederen als:

5687	ponden zoo fyne, ruwe, flos als andere Zyde.	9	Geborduurde Kussenbladen.
265	Stukken Damasten.	96	stukken geborduurt werk.
355	dito Armozynen.	12	dito Geborduurde Damasten.
60	dito gebloemde Fluweelen.	9	Kassen Lakwerk.
36	dito Geborduurde Satynen.	160	Catty (*) Gum Gutta.
1	stuk Goud Laken.	14	stukken Lapis Bezoar.
146	stukken diverse Zyde Stoffen.	11510	Catty Benjuin,
60	Gestikte Deekens.	9227	stuks Porcelyn.
2	Geborduurde dito	532245	pond Grove Peper van Pattani, en
		23265	pond Peper van Bantam.

(*) Het Catty wierd op vyfvierendeel ℔ of 20 oncen hollands gerekent, en was deeze Gom ter dier tyd alhier in hooge waarden.

Hh ELF-

ELFDE HOOFDSTUK

Behelzende het voornaamsten, 't geen ten voordeelen van de Maatschappy door haare bediendens verricht is, zoo op 't Eiland Borneo *als op de* Malabaarsche *en* Choromandelsche *Kust, in den Jaaren* 1608, 1609 en 1610.

Hier vooren hebben wy gezien, dat door *J: W: Verschoor* als Opperhoofd van onzen Bantamsche handel, in Zomermaand van het Jaar 1607, de Koopman *Samuel Blommart* met een Jagt naar *Succadana* (op *Borneo* geleegen) was gezonden, om het daar zynde Opperhoofd der Maatschappy *Hans Roef* aftehaalen, welke een groote Party Diamanten had ingekogt, en die, uit vreeze voor de verraderlyke aart der *Borneërs*, zig daarom te *Succadana* niet langer veilig had geacht, en vyf dagen voor de aankomst van *Blommart*, naar *Pattini* was geweeken, waarop *Blommart* dan ook met dit Jagt, in 't midden van Hooimaand met die tyding voor *Bantam* te rug gekomen was.

Des niettegenstaande, zoo besloot egter den Bantamsche Raad in 't Naajaar van 't Jaar 1608 (in aanmerking neemende de groote voordeelen welke de Maatschappy uit den Diamant handel zou kunnen trekken) om weder een Logie in, 't Eiland *Borneo* opterechten, en daar in als Opperhoofd aantestellen: de gezegde Koopman *S: Blommart*, met uitdrukkelyke last, om met de Koningen van *Banjar Massin*, *Borneo*, *Landa* en *Sambas* (dat de voornaamste Koninkryken waren, dien ter dier tyd, op 't groote Eiland *Borneo* lagen) uit Naam der

der Maatschappy, verbonden van Koophandel aantegaan; waar toe men aan hem ook nog naderhandt, eenige Brieven toezondt, door Prins *Maurits* aan de bovengezegde Vorsten geschreeven, om zyn gezandschap Luisteryk te maken, en daardoor meer ingang by die Koningen te vinden, op dat hy, dus zoo ligt niet, voor de laage van 't verradelyk gemeen, zou weezen bloot gesteld.

Blommart zeilden, dan in 't laast van Slagtmaand van 't gezegde Jaar, met het Jagt de vliegende Draak, van *Bantam* naar *Borneo*, daar hy den 7de van Wintermaand, voor *Succadana* aankwam; en aanstonds alle zyne vermoogens inspanden, om met de Inlandsche Vorsten in een goede verstandhouding te geraaken; dog door dien de Koning van *Sambas* met de Koningin van *Landa* in Oorlog was; (onder welk laaste Koningryk, *Succadana* behoorden) gingen die zaken zoo voorspoedig niet, als hy wel wenschte; egter verzamelden hy in 't laast gedagte Ryk, een schoone party Diamanten. Maar wanneer hy aan die Koningin voorsloeg: om alleen aan de Maatschappy (met uitsluiting van alle andere Europische Natien) den vryen Handel in haar Ryk te vergunnen; mits men aannam: om haar tegens alle haare Vyanden te zullen beschermen; zoo weigerden zy zulks volstrekt uit, en antwoorden hem, dat haar Land en Rivier, voor alle Natien openstond.

Toen hy nu zag: dat daar omtrent by die Vorstin niet uitteregten was, besloot hy in 't midden van 't Jaar 1609, naar den Koning van *Sambas* te vertrekken, daar hy den eersten van Hooimaand aankwam en bevond, dat daar de Ryst veel beeter als tot *Succadana* te bekoomen was;

en dat, behalven de Diamanten die door de Wilden of Bergboeren aan deezen Koning tegens eenige geringe Snuitserye verruild wierden, hier ook nog Goud en *Lapis Bezoar* viel.

Hy geraakten dan ook vervolgens met dien Koning in onderhandeling, die hy zeer geneegen tot zyn voorstel vond; zelfs beloofden deeze hem, om met de afgezanten vanden Koning der Wilden (in wiens Ryk de Diamant Mynen waren) over een verbond te handelen, om alle die Edele Gesteentens, welke haar s'Konings Groeve opleeverden, alleen tot *Sambas* ter markt te brengen; waar toe ook die afgezondene Wilden niet ongeneegen scheenen, (welke zelfs tot een monster hadden meede gebragt, een Diamant die wel veertig Karraat zwaar woeg.) egter zogten de Portugeezen, door toedoen vanden Koning van *Borneo*, zulks te beletten, en deeze voordeelingen handel in 't Koninkryk *Borneo* te trekken.

Na dat *Blommart* dan drie maanden tot *Sambas* vertoeft had, zoo floot hy op den eersten van Wynmaand met dien Koning in den Naam der Heeren Staten, zyn Princelyke Exelentie en de Bewindhebberen der Maatschappy, een verbond: waar van wy het Hoofdzakelyke maar zullen melden, alzoo het zelve door andere Schryvers bereids woordelyk is opgegeeven; gelyk wy hier voren in diergelyk geval, meede gedaan hebben, en nog in 't vervolg zullen doen; en maar alleenlyk zulke verbonden breedvoerig opgeeven, welke aan vorige Schryvers onbekent zyn geweest, en waar van de geschreeven vertalingen onder ons berustende zyn.

„ Eerstelyk beloofden hy in den Naamen als „ boven, den Koning van *Sambas* en zyne Onder

„ derdaanen, te zullen helpen beschermen, tegens „ alle geweld en overlast der Spanjaarts, Portugeezen en alle andere Natien, welke hem in zyn „ Land eenige Oorlog mogten aandoen. Dog ingevallen dien Koning mogt goetvinden, tegens „ eenige Inlandsche Vorsten, eene aanvallende „ Oorlog te voeren, zoude d'onze niet verpligt „ zyn, hem eenige bystand te moeten doen.

„ Daar en teegens beloofden den Koning van „ *Sambas*, aan de Onderdaanen der Vereenigde „ Nederlanden, ofte wel aan de Oost-Indische „ Maatschappy, alleenlyk (met uitsluiting van alle „ andere Europische Natien) de Vryheid om te „ handelen door zyn geheele Land, zelfs tot aan het „ Land der Wilden, daar de Diamantmynen waren, zonder dat zyne Onderdaanen, aan d'onze, eenige hinder ofte belet zoude mogen doen; „ ook vergunde hy aan de Maatschappy, om in „ zyn Land een vastigheid te mogen bouwen, daar „ haare bediendens en goederen voor alle overlast in vyligheid konde zyn, zonder dat zy daar „ voor, of voor eenige Tol van inkomende en „ uitgaande goederen, iets het allerminst zoude „ behoeven te betaalen.

„ Hy beloofden ook by den Koning der Wilden of Bergboeren uittewerken, dat dezelve „ aan zyne Onderdaanen bevel gaf: om alle de „ Diamanten welke zy uit de mynen groeven, alleen tot *Sambas* te moeten komen verhandelen, „ en wanneer zulks geschieden, zoude d'onze „ haare Logie, die zy nog tot *Succadana* hadden, „ aanstonds opbreeken en alleenlyk in het Ryk „ van *Sambas* haar verblyfplaats houden; mits dat „ alle de Inwoonders van het laastgedagte Ryk, „ haare Diamanten en andere Waren, alleen aan „ d'onze verhandelden, zonder dezelve buiten „ s'Lands te mogen vervoeren.

„ En laastelyk beloofden gezegde Blommart in „ den Naam der Maatschappy: met den Koning „ van *Sambas* te zullen onderhouden een Eeuwig „ Verbond en Onveranderlyke Vriendschap, ge- „ lyk zulks door dien Vorst meede wel plegtig „ beloofd, en met zyne Handteekening in Ara- „ bische Letters bekragtigt wierd.

Na het sluyten van het bovenstaande Verbond, komt ons voor, dat de Koopman *Blommart*, weer naar *Succadana* vertrokken is, om waar 't moogelyk, nu dien Koningin meede in het Bondgenootschap der Maatschappy te brengen, dog zulks liep als te voren Vrugteloos af, dog hy had egter voor zyn vertrek, eenen *Pieter Aartzoon* tot hoofd inde Logie van *Sambas* gelaaten, om de Handel der Maatschappy aldaar waarteneemen. Waar na hy in 't volgende Jaar, met het Jagt de vliegende Draak, by zig hebbende een schoone voorraad van Diamanten, van daar naar *Bantam* zeilden, daar hy den 10de van Herst-maand aan kwam en zyn ontslag als Hoofd van de Borneosche Handel verzogt; dewyl hy zyn tyd om aldaar als Opperkoopman te leggen, uitgedient had.

Hy was van oordeel: dat den Diamant handel, op *Borneo*, een groot voordeel aan de Maatschappy zou kunnen opbrengen, zoo maar de daar leggende Opperkoopman, altoos wel van Stofgoud voorzien wierd, alzoo die Inlanders, deze Edelen Gesteentens, niet anders als teegens Goud wille verruilen.

Dus hebben wy nu zoo kort moogelyk afgehandelt, het geene inde gezegde Jaaren, door de Bediendens der Maatschappe op *Borneo* is verricht, en zullen nu overgaan tot het geene in die zelve Jaaren, op de *Malabarsche* en *Choromandelsche* Kusten, ten voordeelen van de Maatschappy gepasseert is.

Toen

Toen de Zeevoogd *Matelief* in Zomermaand van 't Jaar 1607, uit de *Molukkes* naar *China* vertrok, liet hy aldaar (volgens het verbond met den Koning van *Ternaten* gemaakt) onder meer andere Scheepen, het Schip de klyne Zon, om onze nieuwe aangelegde Vesting te helpen, beschermen.

Vervolgens is dit Schip waarschynlyk in 't laast van 't Jaar 1609, met van *Kaardens* onderzeevoogd *Arent Martenszen*, uit *Ternaten* naar de *Choromandelsche* Kust gezeilt, met bevel: om de handel der Maatschappy aldaar op een beeter en vaster voet te brengen, en zoo 't mooglyk waar, met de Inlandsche Vorsten, eenige verbonden van Vreede en Koophandel aantegaan.

Den 15den van Sprokkelmaand des Jaars 1610, bevinden wy uit eenige geschreeven aantekeningen die onder ons berustende zyn, en welke nog nooit (ons weetens) ter Drukperse zyn geweest dat deeze *Arent Martenszen* met het Schip de klyne Zon, op de Reede van *St. Thome* is geloopen, om te zien, of hy de Portugeezen welke aldaar woonden; ook eenige af-breuk kond doen, gelyk hy ook nog dien eigen dag, een Inlands Vaartuig met Ryst gelaaden, van haar vermeesterden; waarop de Portugeesche Bevelhebber van *St. Thome* aan hem een Vriendelyke Brief Schreef, waar in deeze hem verzogt? om dog geen verdere Vyandelykheeden, tegens de daarop de Ree leggende Scheepen te onderneemen; alzoo 'er bereids een vreedens Verbond, tusschen den Koning van Spanjen en de Staten der vereenigde Nederlanden gesloten was.

Schoon 'er nu waarlyk een bestand van twaalf Jaaren tusschen dien Koning en onze Natie was aangegaan, zoo was de Onderzeevoogd *Martenszen* daar van nog geheel onbewust; waarom hy

aan die Portugeesche Bevelhebber de onderstaande Brief in antwoord zond: welke wy met meer anderen, om haare oudheid, hier zullen laten volgen:

S^ro^. KAPITANO.

UEd. Brief is my beeden wel behandigt, ende hebbe den Inboud van dien zeer wel verstaan, 't geene UEd. Schryft, hoe dat wy Paijs hebben, te weeten: met zyne Majesteit den Koning van Spanjen, ende zyne Princelyke Exelentie ofte onze Nederlandsche Provintien; hoe wel ik 't zelve niet wel en kan gelooven, door dien ik nog zulks door Brieven van zyne Exelentie niet hebbe verstaan, ofte door UEd. aan my vertoont wert. Zoo 't zelve egter waar is, zoo zend my bescheit ofte teeken van onze Prince, daar by ik 't gelooven mag; ende zoo UEd. zulks niet en doet ofte betoont, en achte ik alle 't zelve niet wat UWEdele is Schryvende.

Maar zoo UEd. zulks heeft van onze Prince, zoo gelieven UEd. 't zelve, met een Perzoon van aanzien te zenden. Ik beloove UEd. als Kapitein van onze Prince, denzelven in 't gaan en komen, geen Schade ofte leet te doen; maar ter contrarie hem alle Vriendschap te zullen bewyzen. zoo UEd. my 't zelve niet en zend ofte vertoont, zoo en zegge ik andermaal ik niet en agte ofte geloove, iets dat UEd. is Schryvende. geschreeven in 't Schip de klyne Zon, deezen 17den February Anno 1610, op de Reede voor de Stad van Sant Thome.

Was onderteekent,

ARENT MARTENSZEN.

Daags

Daags naar het afgaan van deeze Brief, zond hy de Lading van het veroverde Vaartuyg, aan den Koning van *Veloer* of *Welloer* (onder wiens gebied *St. Thome* en *Paliaçatte* geleegen was, benevens de onderstaande Brief, waar by hy dien Vorst versogt? om in het bondgenoodschap der Maatschappy te treeden.

Aan den Doorlugtigen Koning
Benekata Pady Ragio, *Koning* van Welloer, St. Thome Armagon, Paliacatte, *ende meer andere Landen eu Heerlykheeden.*

Alzoo wy verstaan hebben, hier met ons Schip de klyne Zon leggende ten Anker voor de porte van VOUTIRMA, verovert hebbende een t' Sjampaan met wat Ryst, toekomeude onze Vyanden de Portegeezen. Dat zyne Majesteits onderdaanen, Ryst grootelyks gebrek hebben, zoo zy ons zelfs verklaarden; zoo hebben wy hier drie dagen leggen wagten, omme het zelve aan uwe Majesteits onderdaanen te vereeren, en dewyl uwe Majesteits Inwoonders ende onderzaten, aan ons verklaard hebben; dat zyne Majesteit een Vriend van de Hollanders is. zoo hebben wy deezen aan zyne Majesteit geschreeven. dog alzoo wy van hier vertrekken naar Tegenapatam ofte Connumate, *zonder zyn Majesteits antwoord aftewagten. Zoo zyne Majesteit nu denzelven Koning is, die Vriendschap met de Hollanders begeert te houden; zoo zal zyne Majesteit gelieven, eenige Ambassadeurs te zenden naar* Tegenapatam *ofte* Connumate, *om daar een Eeuwig Verbond van vriendschap te maken, waar toe wy ons zullen laten vinden; ofte zoo 't zyne Majesteit believt; zoo zullen van onze Hollanders by uwe Majesteit komen; tot meer-*

der verzeekering van vriendschap, tot zyne Majesteit ende Ingezeetenen; zoo hebben wy deezen Sjampaan met Ryst aan zyne Majesteits Ingezeetenen laten volgen; dog zulks is een klyne zaak, maar het is ons leet, niet meerder vriendschap aan zyne Majesteit te moogen bewysen. Hier meede wenschende zyne Majesteit langduurige gezondheid ende Victorie over zyne Vyanden. Geschreeven in 't Schip de klyne Zon 12 Mylen vande Stad Sant Tome den 18den *February Anno* 1610

(*was onderteekent*)

ARENT MARTENSZEN.

Op den 7den van Lentemaand, nog geen antantwoord op zyn schryven ontfangen hebbende, heeft hy aan de gezegde Koning wederom een Brief geschreeven, waar in hy aan hem kennis gaf: dat hy den 5de met de klyne Zon, voor *Paliakatte* op de Reede was gekomen, en dagelyks daar antwoord op de Bovengemelde Brief verwagten. Dat hy gehoort had, dat het bovengezegde Schip aan een Vazal van zyn Majesteit te voren had toebehoort, eer dat het zelve door de Portugeezen was verovert. Waarom hy het zelve aan den gezegde Edelman met de geheele Lading aanbood, mits de Hollanders een vaste verblyfplaats in *Paliacatte* wierd vergunt, en men met malkanderen een Eeuwig Verbond van Vreede en onverbreekelyke Vriendschap aanging, waar by aan d'onze, de vryen Handel in zyn Ryk wierd toegestaan.

Ook Schreef hy op dien eigen dag aan de gezegde Edelman, die *Angelour Gangattij* genaamt was, met de terugzending van het gezegde Schip, een Brief, waar in hy deeze zyn voorspraak verzogt,

zogt? by de bovengemelde Koning, ten einden aan d'onze de vryheid van Koophandel en een vaste verblyfplaats, in *Palicatte* wierd vergunt.

Deeze bovenstaande Brieven, waren ook vervolgens van die goede uitwerking, dat den Koning van *Welloer* aan *Arent Martenszen* daar op een zeer vriendelyk Antwoord zond, waar in hy aan hem, drie plaatzen in zyn Ryk voorsloeg, als *Paliacatte*, *Cananor* ofte *Armagon*, waar uit wy een mogte kiezen, om daar een Logie te bouwen, en zodanig een plaats, dan naar ons goetvinden te mogen versterkken, mits men het genoomen Schip en Lading, volgens aanbieding te rug gaf.

Ook beloofden hy: dat onze Natie in zyn gehele Ryk vry zoude mogen handelen, zonder dat iemand haar daar omtrent, eenige hinder of belet zoude mogen doen, en verzogt daar en boven, dat *Martenszen* over *Palicatte* naar zyn Hofstad wilde komen, om dan met hem, een eeuwig Verbond van Vriendschap en Koophandel te sluiten.

Hier op schreef de Zeevoogd *Martenzse* uit *Tegenapatam* aan die Vorst, het navolgend antwoort.

Aan den Doorluchtigen Koning
Benekat Pady Ragio, *Koning van* Welloer &c. &c.

Op den 25ste Maart Anno 1610, *zoo is 't Schryven van zyne Majesteit neffens zyn Ambassadeur, by my hier tot* Tegenapatam *zeer welkom geweest; daar nevens verstaan, uit 't Schryven als meede van zyne Majesteits Ambassadeur: hoe dat zyne Majesteit, ons Hollanders*, Paliacatte *ende andere plaatzen meer, is aanbiedende; omme aldaar eenige Hollanders te mogen laten, om den vryen Handel te dryven; met meer andere zaken, die ons*

van

van weegen onzen Prince, zeer aangenaam geweest zyn te verstaan

Zyne Majesteis verzoek? van weegen 't Schip door ons vande Portugeezen verovert, vry gegeeven, hebben wy niet konnen nalaaten; door dien onze Prince ons is belastende, dat wy met zyne Majesteit, ende alle andere Koningen, zoude zoeken aliantie ende Vriendschap; waarom wy 't zelve Schip hebben overgeleevert, aanden Eigenaar Angeloer Gangaity, *als zyne Majesteit breeder zal konnen verstaan. Ende alzoo zyne Majesteit is verzoekende: wy by zyne Majesteit zoude komen; zoo is ons verzoek aan zyne Majesteit? dat hem gelieven een Ambassadeur te zenden tot Singier; met een* Cavel *van zyne Majesteit geteekent, tot verzekeringe van goed gely, omme alzoo by zyne Majesteit te mogen komen, ende alzoo alles met zyne Majesteit te mogen Tracteeren, daar aan ons Vriendschap zal geschieden.*

Voor deezen tyd en konnen wy zyne Majesteit niet meer Schryven, dan Refereeren *ons aan zyne Majesteits Ambassadeur, die zyne Majesteit van ons in alles zal konnen onderrigten. Hier meede wenschen wy zyne Majesteit Langduurige Gesondheid, ende Victorie over zyne Vyanden*

Geschreeven in Tegenapatam *den 25sten Maart* 1610.

Hier vooren hebben wy gezien: dat door de Zeevoogd *Verhoeven*. de Koopman *Jacob de Bitter*, met de Jagten den Arent en de Valk, in 't laast van Herfstmaand van 't Jaar 1608, naar de *Choromandelsche* Kust was gezonden, om den handel der Maatschappy daar wyder uittebreiden. Waar in hy zig ook van zyn plicht, in zoo verre had gekweeten; dat hy met de Koning of Heere over de Stad van *Singier*, in wiens gebied *Tegenapatam* gelegen was, in 't laast van Slagtmaand, het onderstaande Verbond had aangegaan:

„ Wy

„ Wy belooven aan Sr. *Jacob Bitter* Kapitein
„ van weegen den Zeevoogd *Pieter Willemsz Ver-*
„ *hoeven*; de Hollanders die in *Tegenapatam* zyn,
„ ofte zullen blyven; in onze bescherming te
„ neemen, ende de Stad op te laten bouwen,
„ ook de Portugeezen te ontzeggen, ende haar
„ Vyand te blyven.

„ Waar tegens wy Hollanders belooven: alle
„ Koopmanschappen te brengen, en met alle
„ Kooplieden te Negotieeren, mits dat wy zul-
„ len betaalen vier ten hondert, van alle goede-
„ ren die wy hier zullen brengen, uitgenoomen
„ het Geld, ende Ryst die in 't huys gebruikt
„ wert, en zullen niet betaalen.

„ Voorts zullen wy betalen: vier ten hondert,
„ van alle de Koopmanschappen, die wy van daar
„ zullen brengen; uitgenomen, die eens betaalt
„ hebben, zullen niet weder betalen.

„ Welke Bovengeschreeven, wy beloven: ende
„ Zweeren, aan wederzeiden onverbreekelyk te
„ zullen onderhouden.

Actum Ultimo November 1608.

Dewyl de Onderzeevoogd *Martenszen* en de Koopman *Pieter Gerritsz: Bourgonje* nu van oordeel waaren: dat dit Verbond in veele deelen gebreklyk was; zoo beslooten zy (terwyl zy in *Tegenapatam* op het antwoord van den Koning van Welloer wagten) met den *Naik* ofte Heer over de Stad van *Singier*, en den *Aya* of Gouverneur van *Tegenapatam*, over een nader Verbond met de Maatschappy te handelen, waar in zy zo wel na haar genoegen Slaagden, dat zy op den 29sten van Lentemaand 1610, met de gezegde *Naik* en *Aya*, het voorige Verbond niet alleen vernieuwden, maar ook in deezer voegen, nog nader en omstandiger bevestigde.

Ver-

Verbond; gemaakt by de Kapiteinen *Arent Martenszen* en *Pieter Gerritsen van Bourgonjen*, van weegen en uit kragte der Ed: Mog: Heeren Staten, zyne Princelyke Exelentie *Maurits* van Nassau &c. &c en de Heeren Bewindhebberen der Oost-Indische Maatschappy ter eenre: ende *Christapa Naik Grave* van den Landen *Tonda*; *Madalen*; Heere over de Stad van *Singiet* ende meer andere Heerlykheeden; en *Cire Wyngelaya*; Gouverneur over de voorschreeven Landen; ter andere zyden, en dat voor Eeuwig; den 29sten van Lentemaand des Jaars 1610.

„ Eerstelyk zal zyne Princelyke Exelentie hebben binnen de Fortresse van *Tirepopelier*, het Huis gnaamt *Notte Callemattecom*, dat in 't voorsz: Fort staat; gemaakt van blaauw Arduinsteen, lang zynde hondert en vyff voeten, breet vier en zeventig voeten, en heeft hoogten naar advenant; 't welk op heeden, onze Prince voor zyne Onderzaaten is geschonken, ende overgeleevert, zonder iets daar voor te betaalen; omme alle Amunitie van Oorlog, Kruit Loot Kogels, Lonten, Ankers, Touwen, Zylen en alle andere Koopmanschappen te mogen bewaren, voor Brandt, Rovers, Dieven ende meer ongelukken; welke plaatse, wy Hollanders en

„ Zee-

„ Zeelanders en ook alle, die van weegen de Ge-
„ neraale Compagnie hier zyn zullen; zullen
„ vermogen te timmeren naar ons gelieven; mits
„ dat wy gehouden weezen: aan Land te bren-
„ gen de voorschreeven Fortresse, een Metale
„ halve Fransche Kartouwe ende drie Ysere Go-
„ telingen, tot bescherminge van onze Perzoo-
„ nen, ende de Heeren Bewindhebberen haare
„ goederen; welke plaatze den *Naik* en *Aya* zul-
„ len gehoude zyn, ons te helpen bewaren ende
„ beschermen tegens de Portugeezen ende alle an-
„ deren, die ons eenige afbreuk ofte Schaaden zou-
„ de willen doen, het welke den voorz: *Naik* en *Aya*
„ tot haren kosten zullen moeten onderhouden.

„ Ook zullen wy Hollanders en Zeelanders, en-
„ de alle den geenen, die van wegen de Gene-
„ rale Vereenigde Oost Indische Compagnie hier
„ trafficqueren, gehouden weezen te betaalen: van
„ alle goederen ende Koopmanschapen, die hier
„ gelost en geladen zullen werden, twee ten hon-
„ dert; welverstaande 't geene dat eens betaald
„ heeft, niet meer en zal betaalen; ook het geld,
„ Ryst ende andere behoeftens tot de Fortres,
„ en 't Huis, en zullen niet betalen.

„ Den *Naik* of *Aya*, en zullen niet vermogen
„ eenige Portugeezen te laten woonen ofte han-
„ delen in *Tegenapatam*; ofte inde plaatze van
„ *Tirepopelier*, maar ter contrarie, Vyand daar
„ van te blyven.

„ Niemand aan beide zeiden, zal vermogen
„ eenige questie, arguatie, ofte disputatie, van
„ de Religie te maken.

„ Zoo daar iemand van ons, hem begave, door
„ eenige kwaatheid over te loopen, by den *Naik*
„ of *Aya* ofte in haar Land; zoo zullen zy ge-
„ houden weezen: dezelve overteleeveren in han-
„ den van onze Natie.

„ Voorts

„ Voorts zullen alle Perzoonen, Koopliedén „ vermogen met ons te handelen; koopen en „ verkoopen alle koopmanschappen ende goede- „ ren, behalven Zwavel, het welke aande *Naik* „ ofte *Aya* eerst gepresenteert zal worden, om- „ me aan haar te verkoopen.

„ Alle Schilders ende Wevers, die eenige ver- „ bintenis met onze Natie zullen maken, van „ weegen eenige Kleeden te Schilderen, ofte „ doeken te leeveren, zullen gehouden weezen „ zulks naar te komen; ende by faute van dien, „ zal den Kapitein welke alhier is blyvende; ver- „ mogen dezelve aante laten tasten ende inde „ Boeyen te sluiten; waar over den *Naik* of *Aya* „ zullen gehouden weezen, korte Executie te „ laten doen, en haar in alles te laten nakomen; „ 't geene dat dan geaccordeert zal weezen.

„ Ook en zal den *Naik* of *Aya* niet vermoogen „ hier te laten handelen eenige Europische Nati- „ en, dan alleenlyk die bescheit van zyne Prin- „ celyke Exelentie brengen.

„ Wy zullen ook vermoogen te handelen in „ *Porto Novo*, daar wy meede ook moogen los- „ sen ende laden naar ons believen.

„ Ook zoo belooven wy van weegen de Ge- „ neraale Oost-Indische Compagnie, aan den *Naik* „ of *Aya*, zoo zy eenige goederen, geschut, „ Amonitie van Oorlog, ofte andere Frayighee- „ den uit onze Landen begeeren te ontbieden, „ zoo zullen wy gehouden weezen, dezelve met „ de eerste geleegentheid hier te brengen; voor „ dewelke den *Naik* of *Aya* zal gehouden weesen „ te betaalen gelyk het zelve in ons land heeft „ gekost.

„ Ook en zullen wy niet vermoogen, zoo „ wanneer wy op de Reede van *Tegenapatam* ofte „ *Porto Novo* met onze Scheepen ten Anker leg-

„ gen;

„ gen; eenige Scheepen ſchaden te doen, ofte „ aantehalen.

„ Alle de Scheepen, die van hier na andere „ plaatzen zullen zeilen met Paspoort van onze „ Kapitein, en zullen onze Hollanders en Zee- „ landers, ofte die van de Generaale Compagnie, „ niet vermogen eenige Schaden te doen.

„ Zoo den *Naik* of den *Aya* een paspoort van „ den Kapitein kwam te vorderen om eenige „ goederen, van eenige plaatſen te ontbieden, „ voor zyn Particulier ende niet meer; zoo zul- „ len wy gehouden weezen, zulks aan denzelven „ te geeven.

„ Alle 't welke voorſz: ik *Christapa*, *Naik*, Gra- „ ve over den Landen van *Tonda Madalam*, Heer „ over de Stad van *Singier* ende meer andere Heer- „ lykheeden, en ik *Aya Cire Wyngelaya*, Gouver- „ neur van den voorz: Landen, beloven nu nog „ nimmermeer te breeken; het welke wy zweeren „ by onzen God, *Verba ta Spa*.

„ Wy Contractanten ter andere zeide, belo- „ ven meede uit den Naame ende van weegen de „ Generaale Vereenigde Ooſt-Indiſche Compag- „ nie, 't zelve naar te komen, ende het zelve nu „ nog nimmermeer te breeken; 't welk wy zwee- „ ren in onzen Prince Naame: zoo waarlyk moet „ ons God Almagtig helpen.

„ Dit Verbond was ook bezeegelt, met s'. Gra- „ ve Signet, ende was onderteekent.

ARENT MARTENSZEN.

PIETER GERRITZEN van BOURGONJEN.

Verders Schreef de gemelde *Naik* of Grave van *Tonda*, op den 22sten van Grasmaand, een Eigenhandige en zeer minzaame Brief aan Prins *Maurits*, waar in hy wel plegtiglyk beloovden: dat de Hollanders, voor altoos zyne Vriendschap zoude genieten, en hy aan haar alle moogelyke voorregten zoude vergunnen; ook dat hy de stad van *Tegenapatam* zoude doen opbouwen en grooter maken, om daar door des te meer gerief en voordeel, aan den Koophandel van de beiden Natien toete brengen; mits zyn Hoogheid ook geliefde te bezorgen, dat de Maatschappy haare Scheepen s'jaarlyks tot *Tegenapatam* om te handelen, zond.

Vervolgens zond Martenszen aan den Keizer van *Ceilon* met een Schip, het Fortuin genaamt, (dat waarschynlyk een der Portugeesche Pryzen was,) op een ontfangen brief van dien Vorst, het volgende antwoord.

Aan den Doorlugtigen Grooten Koning van 't Eiland Ceilon *ende* Candia *met meer andere Heerlykheeden daaromtrent geleegen.*

Alzoo wy hier met ons Schip de klyne Zon, op de reede van Tegenapatam zyn Gearriveert, ende hebben verstaan: hoe dat zyne Majesteit hulpe ende bystand aan onze Hollanders is verzoekende, tegens zyne Vyanden de Portugeezen, 't geen voor deeze tyd, niet kan geschieden; want wy nu ter tyd, hier veel te doen hebben; daar omme zal zyne Majesteit, ons voor deeze tyd gelieven te verschoonen, tot de naaste geleegentheid die wy zoude kunnen te weege brengen; ende op dat zyne Majesteit zien mag, de goede affectie die onze Prince tot zyne Majesteit heeft, zoo en heeft

zyne

zyne Princelyke Exellentie niet kunnen nalaaten, eenen Brief aan zyne Majesteit te zenden. denwelken door onze Oversten Hans Marcelis, *aan zyne Majesteit zal behandigt worden.*

Vorders is myn verzoek? aan zyne Majesteit: dat wy een Eeuwig Verbond van Vreede zoude maken, tusschen zyne Majesteit ende zyne Princelyke Exelentie, op dat wy alzoo met goed Fundament, de Portugeezen, zyne Majesteit en onze vyanden, mogen onderdrukken.

Ende om een Contract, tusschen zyne Majesteit ende onze Prince te maken, zoo hebben wy den Perzoon van Hans Marcelis, *volkomen magt ende authoriteit gegeeven, om een Eeuwig Verbond van Vreede tusschen ons Hollanders, ende zyne Majesteit te maken; waar toe ik hoope zyne Majesteit bereid zal weezen, om het zelfde met gezegde* Hans Marcelis *te Tracteeren; den welken met volkomen magt ende authoriteit is gaande.*

Voorts hier beneffens gaat, Hirogie *Ambassadeur van zyne Majesteit, den welken ook van alles, aan zyne Majesteit zal konnen bescheit geeven, van 't geene met ons hier is passeerende, waar aan ik my ben Refereerende.*

Zoo zyne Majesteit ons beliefden twee Olifanten te zenden, wy willen dezelve gaarne aan zyne Majesteit betalen, ende wederom aan andere zaken aan zyne Majesteit verdienen.

Hier meede Wenschen zyne Majesteit langduurige gezondheid, ende overwinning over zyne Vyanden.

Geschreeven in 't Schip de klyne Zon, leggende op de Rede van Tegenapatam.

Wanneer hy nu tot den 20ste van Grasmaand, na het vry gely van den Koning van *Welloer* gewagt had, zonder het zelve te ontfangen; zoo Schreef hy uit de Stad van *Singier*, aan dien Vorst: dat hy nu reeds tien dagen inde

laastgemelde stad gewagt had, naar het vrygely 't geen zyn Majesteit hem had beloost te zenden. Wat nu de reede was? waarom de Vorst aan zyn belofte niet had voldaan, was hem onbekent. Maar alzoo hy nu binnen korten genootzaakt was te vertrekken, en dus geene tyd overig had, om naar *Welloer* te komen, zoo zond hy hier nevens twee afschriften van het Verbond, het geene hy met de *Naik* of Grave van *Singier* had opgerecht, met verzoek? van dezelve natezien, en na genoegen bevindende, een derzelve te tekenen en met zyn Koninklyk Zegel voorzien, naar *Palicatte* te zenden; waar heen hy ten eersten zou vertrekken; om na te rug ontfangst van het gezegde Verbond, aanstonds de zaken der Maatschappy, aldaar op een vaste voet te brengen, het Comptoir op te regten en daar in een Opperhoofd met vier Onderkooplieden te laten.

Twee dagen na het afgaan van deeze Brief, ontfong hy van dien Koning, het onderstaande Vriendlyk antwoord:

Een Vriendelyk Groetenisse, geschreeven uit groote Vriendschap:

Ik Koning Viera de Venkapotyrou gezegt Grooten Koning, zende aan Uw Kapitein van Holland, Arent Martenszen; het navolgende: T' geene gy my geschreeven hebt, hebbe het zelve wel ontfangen, ende daar uyt verstaan 't geen my zeer aangenaam is, en lief geweest is om te hooren; ook voor dat my uw brief ter handen kwam, verstaan door Rouwen Timma Citty ende Angeloer Moutty Citty, *Uw lieden aankomst op myne Kuste; ende dat gy lieden in Paliacatte gaarne een Comptoir zoude willen hebben, om daar te handelen ende Volk te laten; om metter tyd die Stad te ver-*

verbeeteren; het welke my wonder aangenaam is; ende daarom zende ik deeze tegenwoordige, om uwlieden Perzoonlyk by my te komen verzoeken? om te Contracteeren, wat uwlieden zoude willen, kopen of te verkopen, zal al doen 't geene uwe believen is; ook de Portugeezen uit Palicatte *te stooten. Hebbe meede belast, een plaats voor uwlieden te geeven, om een Huis naar uw beliefte te maken; ook dat men uwlieden alle Eetbaere waren zullen beschikken, die gy van doen hebt; Wilt niet naar laaten by my te komen? zoo verre het alzoo is, als uw lieden my is Schryvende. Aangaande myn Perzoon hebbe een oprecht Harte tot de Hollanders.*

Nog heb ik verstaan: als dat het Schip van Angeloer Sanga Citty 't welk door de Portugeezen was genoomen uwlieden haar weder ontweldigt heeft, ende weder aan den Eigenaar gegeeven; 't welke zoo hoog achte! als of uwlieden het aan myn eigen Persoon gedaan had.

Hebbe meede beschreeven aan Rouwer Timmaty, *in 't byzonder; 't geene uwlieden van hem zal konnen verstaan.*

Met deeze Brief, had den Koning eenige Afgezanten gezonden; die volkomen magt hadden: om in den naam van hun Vorst, met de Maatschappy het navolgende verbond te sluiten; gelyk zulks dan ook op den 24sten van Grasmaand, aan beide zeiden geteekent en beeedigt wierd.

Accoord en Eeuwig verbond, gemaakt by de Kapitein *Arent Martenszen*, van weegen ende uit kragte de Ed. Mog. Heeren Staten der Vereenigde Nederlanden, en zyne Princelyke Exelentie *Maurits* van Nassau, &c. &c. &c. ende den Doorluchtigen Hooggebooren Koning, genaamt *Vincatapaty Raya Alouw*, Koning over de Landen *Tarnatica Sinwassenapaty* ende meer andere Heerlykheeden, ter andere zyde.

„ Eerstelyk zal zyn Princelyke Exelentie voor „ zyne Onderzaten hebben in *Paliacatte*, een „ plaatze om te timmeren, een steenen huis; om „ alle amunitie van oorloge, Kruid, Loot, Ko„ gels, Lonten, Ankers, Kabels, Touwen, Zei„ len, ende alle andere Koopmanschappen te mo„ gen bewaren; voor Brand, Rovers, Dieven „ ende alle andere ongelukken.

„ Voorts zullen wy Hollanders, Zeelanders „ ende alle die van weegen de generaale Com„ pagnie hier trafficqueeren, gehouden weezen „ te betalen, van alle goederen ende Koopman„ schappen die hier gelost en geladen zullen wer„ den: twee ten hondert; wel verstaande 't geen „ dat eens betaalt heeft, niet en zal betalen; ook „ 't geld, ryst ende andere behoeftens voor het „ huis, zullen niet betalen.

„ Den Koning en zal niet vermogen eenige

„ Por-

„ Portugeezen te laten woonen ofte handelen in „ *Paliacatte*, maar ter contrarie haar 't zelve „ verbieden.

„ Niemand en zal vermogen aan beiden zyden, „ eenige questie ofte disputatie van de Religie te „ maken.

„ Zoo daar iemand hem begave, door eenig „ kwaatheid over te lopen, by den Koning ofte „ in 't land; zoo zal den Koning gehouden wee- „ zen, dezelve overteleeveren, in handen van on- „ ze Natie.

„ Voorts zullen alle perzoonen, koopluiden, „ vermogen met ons te handelen; kopen en ver- „ kopen, alle koopmanschappen ende goederen, „ zonder dat iemand zulks zoude mogen verbie- „ den.

„ Alle Schilders ende Wevers, die eenige Obli- „ gatie met onze Natie alhier zullen maken, van „ weegen eenige kleeden te schilderen, ofte doe- „ ken te leeveren; zullen gehouden weezen; het „ zelve naar te komen; ende by faute van dien, „ zal den Kapitein die alhier is blyvende, vermo- „ gen dezelve aan te tasten; ende alhier in de „ boeyen vermogen te stellen; waar over den Ko- „ ning gehouden zal weezen, korte executie te „ laten doen, ende haar het zelve te laten naar- „ komen, alzoo en in diervoegen het dan geac- „ cordeert zal weezen.

„ Ook zal den Koning niet vermogen hier te „ laten handelen eenige Europische Natien, dan „ alleen, die bescheit van zyne Princelyke Exelen- „ tie brengen.

„ Ook zoo belooven wy van weegen de Gene- „ raale Compagnie, aan den Koning; zoo zyn „ Majesteit eenige goederen, geschut, Amunitie „ van Oorlog, ofte andere frayigheid uit onze

„ landen begeert te ontbieden; zoo zullen wy ge-
„ houden weezen: dezelven hier met de eerste
„ gelegentheid te brengen; voor dewelke den
„ Koning zal gehouden weezen te betalen, gelyk
„ het zelve in ons land heeft gekoft.

„ Zoo wanneer wy op de Reede van *Paliacatte*
„ met onze Scheepen ten Anker leggen, zoo zul-
„ len wy niet vermogen, eenige Scheepen scha-
„ den te doen, ofte aan te halen.

„ Alle de Scheepen die van hier na andere
„ plaatzen zullen zeilen, met paspoort van onze
„ Kapitein; en zullen onze natie niet vermogen,
„ eenige schaden te doen.

„ Alle welk voorschreeven Contract, ik *Vin-*
„ *katapaty Raya Alouw*, Koning over de Landen
„ *Tarnatica Sinwasenapaty* ende meer andere heer-
„ lykheeden, belooven: nu nog nimmermeer te
„ breeken, het welke ik zweere by mynen God
„ *Perumal.*

„ Ik Contraktant van weegen de Generaale
„ Oost-Indische Compagnie, belove meede 't zel-
„ ve nu nog nimmermeer te breeken; zoo waar-
„ lyk moet my God Almagtig helpen. Was ge-
„ tekent en bezeegelt by des Konings hand, en
„ was verder ondertekent

ARENT MARTENSEN.

Vervolgens zond de Zeevoogd *Martenszen*, op den 28sten van Grasmaand, de navolgende Brief, met twee Onderkooplieden als afgezanten der Maatschappy, aan den *Samoryn* of Keizer van *Malabar.*

Doorlugtigen Hooggeebooren ende Magtigen Keizer.

Alzoo wy tot Atsjien buiten onze gissinge getardeert heb-

hebben, ende den tyd verloopen was, zyn gearriveert op de reede van Tegenapatam, *vindende de stroomen en de winden contrarie, om met de Scheepen naar de Stad* Kalikoet *te lopen, om inperzoon te betoonen aan zyne Majesteit, de* affectie *die wy Hollanders dragen tot zyne Majesteit, ende den last van onze Prince te volbrengen; zoo hebben wy goetgevonden: den perzoonen* Cornelis Jacobszen van Breekvelt *en* Hans Bullard, *aftevaardigen in alle* deligentie, *met de* patente *van onze Prince aan zyne Majesteit, benevens nog eenen bygevoegden Brief, waar aan wy ons* refereeren *voor zoo veele aangaat, ende gepasseert by den Zeevoogd* Pieter Willemsz Verhoeven, *aan zyne Majesteit. Alzoo het tot onze groot leetweezen onmooglyk is, by zyne Majesteit te komen; zal zyne Majesteit gelieven, deeze perzoonen (die wy magt ende autoriteit geeven, om met zyne Majesteit te handelen, contracteeren, en een vast verbond te maken,) gehoor te geeven, ende daar toe te verstaan.*

De voornoemde Perzoonen, zal zyne Majesteit gelieven alle faveur *te doen, 't welk geschiedende: zullen te meer verbonden weezen, zyne Majesteit dienst ende vriendschap te betoonen, dat zyne Majesteit altoos aan ons bevinden zal.*

Wy zoude zyne Majesteit meerder schryven, maar alzoo deeze perzoonen onzen toestand bewust zyn, zal zyne Majesteit van hun mondeling verwittigt worden, van alles dat gepasseert is, ende gelegentheid van onze zaken Waar meede

Doorlugtigen Hooggebooren ende Magtigen Keizer, wy zyne Majesteit in de genade Gods beveelen; die zyne Majesteit verleene, geluk ende voorspoed tegens zyne Vyanden.

Uit ons Schip de Klyne Zon, *op de reede van* Tegenapatam, *den 28sten April* 1610.

Toen nu de Kooplieden *Breekvelt* en *Bullard* tot *Kalikoet* aankwamen, wierden zy niet alleen van den *Samoryn* vriendelyk ontfangen; maar deeze Vorst sloot ook vervolgens met haar een nieuw verbond, dat met dezelve plegtigheid, als by het sluiten van het vorige verbond beëedigt wierd, en in deezer voegen was ingericht.

Accoord gemaakt by *Cornelis Jacobszen van Breekvelt* en *Hans Bullard*, gecommitteerd van de Kapiteinen *Arent Martenszen* ende *Willem Janszen*, van weegen ende uit kragte van de Edele Mogende Heeren Staten der Vereenigde Nederlanden en zyne Princelyke Exelentie, *Maurits* van Nassau &c. &c. &c. ter eenre; ende den Doorlugtigen Hooggeboren Keizer van *Malabar*, Koning van Kalikoet, ter andere zyde.

„ Eerstelyk zal zyne Princelyke Exelentie voor „ zyne Onderzaten hebben in *Kalikoet*, een plaatse „ om te timmeren, een steenen huis, om alle „ amunitie van Oorlog, Kruit, Loot, Kogels, „ Lonten, Ankers, Kabels, Touwen, Zeilen „ ende alle andere Koopmanschappen, te mogen „ bewaren; voor brand, rovers, dieven ende „ meer andere ongelukken.

„ Voorts zullen wy Hollanders, Zeelanders „ ende alle die van weegen de generaale Compagnie „ hier trafficqueeren, gehouden weezen te „ betalen, van alle goederen ende koopmanschap-

„ pen

„ pen die hier geloſt en gelaaden zullen worden,
„ twee ten hondert; wel verſtaande 't geen dat
„ eens betaald heeft, niet meer en zal betalen,
„ ook geld, ryſt ende andere behoeften voor het
„ huis, en zullen niet betalen.

„ Den *Samoryn* en zal niet vermogen eenige
„ Portugeezen te laten wonen ofte handelen in
„ *Kalikoet*, ofte in zyn land, daar onze Hollan-
„ ders zyn reſideerende, maar ten contrarie hun
„ 't zelve te verbieden.

„ Niemand aan beiden zeiden, en zal vermo-
„ gen eenige queſtie, ofte arguatie, ende dispu-
„ tatie van de Religie te maken.

„ Zoo daar iemand hem begave door eenige
„ kwaatheid, over te lopen by den *Samoryn* ofte
„ in zyn land; zoo zal den *Samoryn* gehouden
„ weezen, dezelve over te leeveren in handen
„ van onze natie.

„ Voorts zullen alle perzoonen, Koopluiden,
„ vermogen met ons te handelen, kopen en ver-
„ kopen, alle koopmanſchappen ende goederen;
„ zonder dat iemand zulks zoude mogen verbie-
„ den.

„ Ook en zal den *Samoryn* niet vermogen hier
„ te laten handelen, eenige Europiſche Natien,
„ dan alleen die beſcheit van zyne Princelyke
„ Exelentie brengen.

„ Ook zoo belooven wy van weegen de gene-
„ raale Compagnie, aan den *Samoryn*, zoo hy ee-
„ nige goederen, geſchut, Amunitie van Oorlog,
„ ofte andere frayigheeden, uit onze landen be-
„ geert 't ontbieden; zoo zullen wy dezelve ge-
„ houden weezen, hier met de eerſte gelegent-
„ heid te brengen, voor den welken den *Samoryn*
„ gehouden zal weezen te betalen, gelyk het in
„ ons land koſt.

„ Ook

„ Ook zullen wy Hollanders en Zeelanders,
„ vermogen hout te houwen, ende dat te water
„ te halen, in des Keizers land; zonder dat den
„ Keizer, ofte iemand het zelve zal mogen ver-
„ bieden.

„ Alle het welke wy contractanten, van wee-
„ gen de Generaale Oost-Indische Compagnie,
„ nu nog nimmermeer en zullen breeken. Zoo
„ waarlyk moet ons God Almagtig helpen.

Voor dat *Martenszen* van de Choromandelsche Kust vertrok, ontfong hy van den Keizer van *Pegu*, de onderstaande brief, waar in dien Vorst (even zoo als wy hier vooren in die van de Japansche Keizer gezien hebben) Prins *Maurits* den Koning van Holland noemt. 't Geen veroorzaakt wierd: door dien de Zeevoogden en Koopleden der Maatschappy, by veele Indische Vorsten, dien Prins den naam van Koning gaven; om daar door niet alleen als afgezanten van een gekroont hooft, met meerder agting te worden ontfangen; maar ook om aan die Vorsten, een grootsch denkbeeld van ons Land inteboezemen; dewyl het mogelyk anders aan zulke Koningen, (die tot walgens toe op Eertitulen gesteld zyn,) veel te lagen gedagten van onze magt zou hebben gegeeven, zoo haar bekent geweest was: dat zy met zoo een klyne Republiek, zulke vaste verbonden hadden aangegaan, welke haar den haat en wraakzugt der Spanjaarts zoude op den hals haalen.

Sa-

Salimbscha *Keizer van* Pegu, *Koning van* Arakan Chatigan, Sindene, Diang, *ende andere plaatzen van* Bengalen; *Heere van 't vergulde Huis ende twee witte Olifanten, &c. &c. Zende myne Groete aan uw Kapiteinen van mynen broeder in Wapenen, den Magtigen Koning van Holland.*

Alzoo ik verstaan hebbe: zoo door 't Schryven van de Kapiteinen uit Mazulipatam, Petapouli *en* Atchyn; *als ook door het mondeling raport van uwen* Pieter Willemszen, *de groote genegentheid die uwen Prince heeft, omme met alle Koningen van Indien, vriendschap ende alliantie te hebben; ende inzonderheid die vyanden zyn van de Portugeezen. Zoo gylieden van my nu wel geinformeert zyt, zoo behoorden ik wel de eerste plaats te hebben by uwen Prince; aangezien de groote begeerten die ik van den beginnen (hoorende uwen grooten lof ende Fame) gehad hebben, om U lieden in myn land te hebben. Ik hebbe niet langer uitstel met de Portugeezen konnen doen, overmits de groote weldaden aan haar beweezen, ende de grooten ongetrouwigheeden die zy aan my betoont hebben; maar hebbe omtrent de 600 Portugeezen, zoo doodgeslaagen als gevangen, ende gantsch Bengalen, gedistrueert; alzoo dat my nu niet meer, als een* Xhenga *in* Pegu *overgebleeven is, al waar ik het voorleeden Jaar, met een groote Armade heen trok, ende na dat ik den grootsten Kapitein, genaamt* Paulo del Ree *met drie fusten genoomen had, ende zynde het Kasteel op 't punt van zig overtegeeven, zyn der zommige* Abixins *teegens my opgestaan, ende alzoo den reegen tyd voor de hand was; hebbe myn leeger moeten opbreeken. Zoo*

gy-

gylieden nu die zelve Hollanders zyt, die teegens den Onder-Koning, zoo vroomelyk gevogten hebt; uwen Prince ende my dienst wilt doen, ende uwen naam en faam in Indien wilt verbreiden; zoo verzoeke ik eerstelyk op uwlieden? niet te willen nalaten my te komen helpen wreeken, op den Rebel Xhenga, *ende zulks doende, zoo beloove ik als een Koning, voor altoos te blyven een vyand van de Portugeezen, ende hun myn land te verbieden, ende uwlieden te geeven: gantsch* Bengala Arakan *ende* Pegu, *ofte eenige andere plaatzen, die gylieden zoude mogen willen verkiezen, om een Stad ende sterkten te maken, en uwlieden daar toe alle* faveur *ende hulpe te doen; ende zoo deeze aanbod niet genoeg en is, als gylieden komt; wat gy nog iets meerder zoude mogen verzoeken, zal uwlieden geworden; daaromme, ende om de liefde van uwen Prince, die ik wel weete, grooter dingen van hem verzoekende, my niet weigeren zoude; en laat niet af te komen met ten eersten zoo ras doenlyk is; want aan de haaste my veel geleegen is, gelyk gylieden breeder zult mogen verstaan, door 't Schryven van uwen* Pieter Willemsen, *aan wien ik in 't breeden mynen wille te verstaan heb gegeeven, waar toe my* refereere, *ende deeze eindigende wensche uwlieden voorspoedige* victorie *op zyner vyanden, ende een haastige komste in myn land.*

Op den 21sten van Zomermaand 1610, zond *Martenszen* uit *Mazulipatam*, den perzoon van *Cornelis Lanoy*, als afgezant aan den Keizer van *Pegu*, met het antwoord op de bovenstaande brief, waar in hy uit naam der Maatschappy, van dien Vorst verschooning verzogt? dat men aan zyne herhaalden verzoeken: om bystand teegens de Portugeezen, nog niet had kunnen voldoen; door den zwaaren Oorlog, welke men teegens haar ende

de Spanjaarts, in de *Molukkes* moest voeren. Ook zond hy daar nevens: een afschrift van 't Verbond, 't geen hy met den Koning van *Welloer* had opgeregt, met verzoek? dat het dien Keizer behaagen mogt: een diergelyk verbond van vriendschap en koophandel, met onze natie aantegaan, waar toe hy aan gezegde *Lanoy*, volkomen magt en bevel had gegeeven.

Wanneer hy nu, op de *Choromandelsche* Kust, alles op een goede voet gebragt had, zoo vertrok hy benevens eene *Willem Jansz.en*, met het Schip de Klyne Zon, van *Mazulipatam* naar *Atsjien*, om aan dien Koning, het sluiten van een twaalf jaarig bestand met *Spanjen*, bekent te maken, volgens een Schriftelyk bevel van Bewindhebberen der Maatschappy, 't geen hem van *Bantam* was toegezonden; gelyk hy ook vervolgens aldaar op de reede kwam, en aan dien Vorst zyn bekomen lastbrief overhandigde, van wien hy deeze brief in antwoord aan Prins *Maurits* bekwam.

Ala, *de hulpe Gods, die het al regeert ende bewaart, ende dankwaardig is, een Koning boven alle Koningen, grooter ende Magtiger als eenige Weereldsche.*

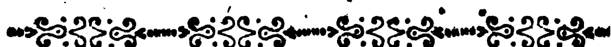
Alzoo de Natie van Holland, namentlyk den Eerzaame Willem Janszen *ende* Arent Martenszen, *zyn gekomen voor my Koning van* Atchyn, *genaamt* Panduqua Sexi Sultan; *ende hebbe my verwittigt van weegen zyne Princelyke Exelentie*, Mauritius *Prince van* Orangie *ende alle zyne Heerlykheeden; uit zyn vaste patente hebben gevraagt? aangaande den stand van den pays, tusschen zyn Princelyke Exelentie,*

tie, ende den Koning van Spanjen, waarvan my Koning hebben contentement *gedaan; volgende de ordre van hunne Prince; zeggende aan my Koning: zoo onze bondgenooten uit den pays zoude geslooten worden, zy nog liever den Oorlog tegen de Portugeezen wilde* Continueeren; *waarop ik Koning van* Atchyn *geantwoord hebbe, aan de voorschreeven gecommitteerdens, dat myn Voorouders tegen de Portugeezen hebben Oorloge gehad, om oorzaake van Religie ende Tiranni, ende dat ik Koning van* Atchyn, *tegen dezelve in Oorloge wil* continueeren, *Eeuwiglyk, ende zoo zyn Princelyke Exelentie, met den Koning van* Spanjen *wil paysseeren, staat tot zynen believe, want ik en zegge niet, doet het, nog en zegge laat het; dat om oorzaake, uwe Exelentie myn broeder zyn land, verre van 't myne geleegen is, ende wy malkanderen niet en konnen assisteeren; maar waren uwe Exelentie myn broeders land, ende 't myne, by malkanderen geleegen, ende den Oorloge teegens de Portugeezen* Continueerden, *zoude myn broeder zelfs helpen in Perzoon, ende alle myne Edelen ende landzaaten voor uit in den kryg trekken; maar om dat myn land verre van uwe Exelenties is geleegen, zoo en kan ik uwe Exelentie geen assistentie doen in Oorloge, ende daarom wil ik uwe Exelentie niet verbieden te paysseeren met de Portugeezen; maar onze vriendschap zal tusschen ons beiden blyven, gelyk twee Koningen in een zoude vereenigt zyn, ofte te zeggen, als twee dingen in een werden.*

De gecommitteerden van weegen uwe Exelentie aan my gezonden, hebben my gewaarschout van eenige Armade der Portugeezen, die op myn land zoude mogen komen; ik ben in 't zelve wel getroost; want zoo uwe Exelentie weet, zy eenige Armade toemaken om op myn land te komen, ben wel gerust, om met Godes hulpe, de Portugeezen te wederstaan; ende dezelve komende, zal uwe Exelentie hier na konnen verstaan, hoe ik my in den kryg zal gehouden hebben. Na

Na het ontfangen van deeze brief, nam hy afscheid van den Koning, en verzeilden van *Atsjien* naar *Bantam*, daar hy in 't laast van Herfstmaand aanlanden, en vervolgens met dit Schip, naar 't Vaderland vertrok.

Wy hebben over deeze Stoffe, weegens het gepasseerde op de Kust van *Choromandel*, des te breedvoeriger uitgeweid, om reeden (zoo verre ons bekent is) de hier vorenstaande brieven en verbonden, nog nooit ter drukperse zyn geweest, en aan de voornaamste Schryvers, die weegens de *Choromandelsche* en *Malabarsche* Kusten, benevens den eersten handel der Maatschappy aldaar, geschreeven hebben; geheel onbekent geweest zyn; en zullen nu overgaan, om kortelyk te verhaalen, het geene zedert de opregting der Maatschappy, tot den Jaare 1610, alhier in den Nederlanden, ten haaren opzichten is voorgevallen.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Zynde het gepasseerden in Europa, en wel voornaamentlyk in de Nederlanden, raakende de Maatschappy, voor en zedert haare oprechting tot den jaare 1610.

Door de goede voortgang, welke onze voorouders in haare nieuw begonnen Oost-Indischen Handel maakten, wierd de Spaansche Koning *Philips* de Derde, zoo eiverzugtig, dat hy s'jaars naar de dood van zyn Vader Philips de tweede, en wel in 't Jaar 1599 besloot, op het aanraaden van veele zyner listigen Hovelingen: om alle zodanige Duitsche Koopvaardy Scheepen, die in de spaansche Havens,

 ter

ter verkrijging van haare lading ten Anker lagen, in beslag te neemen; waarop men maar eenige agterdogt had opgevat, dat onze voorouders daar in eenige aandeel hadden; zelfs ontzag men daaromtrent, de Hamburger, Bremer, nog Embder Scheepen niet, zoo men maar begreep: dat onder de Reders, eenige Hollanders waaren; ook wierden verscheiden Hollandse Matroozen gepynigt, die aangeklaagt waaren, dat zy met eenige onzer Scheepen naar Oost-indien waaren geweest, en toen zommige, zulks door de hevige folteringen bekenden, wierden zy voor Slaven op de Galeyen geworpen; zelfs de Hollandse Kooplieden, wierden in Spanjen op het strengst vervolgt; waarop dan ook aanstonds een Plakaat volgden, waar by aan de Hollanders en Zeeuwen, op straf van de Galey en verbeurt verklaring haerer goederen, verboden wierd; om eenige koophandel op *Spanjen* of *Portugaql*, veel min op de *Indien* te dryven; ter tyd toe, zy zig weder onder de Spaansche gehoorzaamheid begaaven, wanneer de vaart op *Spanjen* en *Portugaal* op nieuws zou worden opengesteld, dog die op de *Indien*, bleef aan haar voor altoos verbooden. Maar deeze Jonge Vorst, bereikte daar door, in geenendeelen het oogwit 't geen hy hem voorgesteld had, alzoo hem door zyne Hovelingen was wys gemaakt, dat wanneer hy deeze stap deed, de Rebellige Nederlanders, wel haast tot reeden zoude gebragt zyn, en haar vande vaart op Oost-indien onthouden; dog het was er zoo verre van daan, dat onze wakkere voorouders, daar door de moed lieten vallen, dat dit plakaat haar eerder tot een prikkel dienden, om haaren Oost-indische Vaart, met meerder kragt door te zetten; alzoo zy ondervonden: dat deeze eerstbegonnen handel, merkelyk door s' Heemels zeegen, verzelt wierd,

wierd, dewyl zy in 't Jaar 1600, verscheide ryk gelaaden Scheepen, onder 't beleid van de Zeevoogd *van Nek*, uit de *Molukkes* en 't Eiland *Java* hadden te rug gekreegen, waar op zy wel drie kapitaalen wonnen.

De Engelschen hier door aangemoedigt, zonden in 't volgende jaar 1601. ook vier Scheepen naar Oost-indien, onder 't beleid van de Zeevoogden *Lancaster* en *Middelton*, die in schyn, zig toonden onze vrienden te zyn, maar inder daad, de Spanjaarts en Portugeezen, met geschut, kruit en lood te hulp kwamen, of het zelve aan haar verkogten, en dus voornaamentlyk maar toelagen, om onzen handel in die gewesten, zoo veel moogelyk te dwarsboomen; dog wanneer onze Maatschappy over deeze verkeerde handelwys, naderhand in Engeland klagtig viel, wierd zulks volstrekt ontkend, schoon men daar van zeer klaaren bewyzen in handen had.

Uit Vrankryk zond men van St. *Malo* dit jaar ook verscheiden Scheepen naar Oost-indien, dog deeze onderneemers, waren meestendeels ongelukkig, dewyl zy weinig handel in Indien kreegen en eenige haarer Scheepen verongelukten, waar van ter naauwernood, het volk geborgen wierd.

's Jaars daar aan, wierd het Gallioen de St. Jacob, dat door twee Zeeuwse Scheepen in de Baai van St. *Heleen* prys gemaakt was ('t geen wy hier voren omstandig gemeld hebben) niettegenstaande de heevige tegenstand van veele Portugeesche Joodse Kooplieden, die zig tot Amstelдam en elders inde Nederlanden hadden neergezet, en daar groote voorregten genooten, verbeurt verklaart, alzoo men bevond: dat de meesten lading, aan de Jezuiten behoorden; waar na door het Scheepsvolk van de twee gezegde Scheepen, volgens Zeeregten, een zesde vande La-

ding tot buit geeischt wierd; en op welke eisch, zy zeer sterk bleeven aandringen, alzoo dit voor haar, een kapitaal van twee en halve tonne gouds zou beloopen hebben, dewyl de geheele Kraak, op vyftien tonne Gouds geschat wierd; zelfs wierd deeze zaak zoo hoog getrokken, dat eindelyk de algemeene Staten daar over eene uitspraak deeden, waar by aan het Scheepsvolk tot buit, hondert duizend guldens wierd toegelegt; ook vorderde het algemeene land volgens Zeeregten, hier van de vyfde penning, 't geen dan ook door de Intressanten, met drie tonne gouds voldaan wierd. En deelde deeze Reders daar en boven, voor de verkoop van de verbeurt verklaarden, goederen, (die voornamentlyk in Peper, Diamanten, Paarlen, Lapis Bezoar, Amber de Gris, gewerkte en ongewerkte Zyde en Zyde Stoffen, Goude en Zilvere Lakens en een groote party Katoene Lywaaten bestonden) als een vrywillige gift, nog tien duizend guldens, aande Zeeuwsche Armen uit.

De Koning van Spanjen begon nu te zien: dat de Nederlanders zig weinig over het verbod van de vaart op Spanjen en Portugaal bekreunden, en hier te landen, in plaats van de vaart naar *Indien* te staken, nu door de algemeene Staten, de verscheiden Maatschappyen, die malkanderen mooglyk inde grond zoude geboort hebben, tot een Generaale Oost-indische Maatschappy vereenigt waren; waarom hy in 't jaar 1603, willende zyne misslag verbeeteren, wederom alle zyne havens, voor de Hollandsche en andere koopvaardy Scheepen openzetten, mits dat van alle de intebrengene koopmanschappen, boven de oude inkomende regten, dertig ten hondert moest betaald worden, en de Hollanders geene Waaren nog goederen in Spanjen

Spanjen of Portugaal bragten, die by haar verwerkt of gemaakt waren; ook moesten zy daar en boven, haar vande vaart op *Indien* onthouden; en was geen handeldryvende Natie, van het betaalen deezer zwaare en ongehoorde belasting bevreid, als alleenlyk de Inwoonders vande Brabandsche Nederlanden, die gehoorzaamheid aan de Aardshertogen endeKroon vanSpanjen betoonden.

Dog deeze ongehoorden Tollen, waaren van weinig vrugt voor hem, alzoo de algemeene Staten, een waarschouwing aan haare onderdaanen lieten afgaan, om geene Scheepen naar de Spaansche Havens te zenden, dewyl men bevreest was of dit niet wel een list der Spaansche mogt zyn, om onze Scheepen, onder 't een of ander voorwendzel, in beslag te neemen. Ook liet den Koning van Vrankryk aan alle zyne onderdaanen verbieden, om op Spanje of Portugaal te vaaren, zoo lang deeze belasting duurden. dus wierd in 't laast van 't volgende jaar, dit plakaat weer opgeheeven, dog daar by ook weer teffens, aan de Hollanders en Zeeuwen op lyfstraf verbooden, naar Spanjen of Portugaal te vaaren; egter wierd aan haar een jaar tyd gegeeven om de goederen door haare Scheepen in Spanjen aangebragt, te mogen laten verkopen; na die alvorens, door een der Tolbediendens, naauwkeurig opgeschreeven waren.

Hier te Landen was kort na 't verleenen van 't Octroy aan de Oost-Indische Maatschappy, eenige verschillen ontstaan tusschen Bewindhebberen der zelve, en die der Magellaansche Maatschappy, die te voren ook vande algemeene Staten een Octroy bekomen hadden, om met uitsluiting van alle anderen, door de straat *Magellanus*, naar de *Molukse* Eilanden te vaaren, en welke

vryheid, aan haar volgens het 34ste Artikul van 't eerstgemelde Octroy, ook nog vier Jaaren vergunt bleef, mits dat zy haare Scheepen, binnen gezegde tyd, uit de Havens deezer Landen, door de gemelde straat, naar de *Molukkes* zonden.

Dewyl deeze nu van oordeel waren: dat aan haar een uitsluitend regt verleent was, om op gezegde Eilanden te vaaren, en aldaar alleen den inkoop van Nagelen en andere Speceryen te doen, en Bewindhebberen der Oost-indische Maatschappy het tegendeel begreepen, zoo stond het te duchten, dat daar omtrent nog grooter oneenigheeden zoude komen te onstaan, by aldien deeze zaak niet spoediglyk vereffent wierd; waarom men, met onderling goedvinden, dit geschil, aan de uitspraak der algemeene Staten stelden, die dan ook op den 7den van Wynmaand des Jaars 1603, die zaak in dezer voegen beslisten.

„ De Staten Generaal der Vereenigde Nederlan-„ den, Allen den geenen die deezen zullen zien „ ofte hooren Leezen, Salut, *doen te weeten*: „ Alzoo de Gedeputeerdens van de Magelaansche „ Compagnie, ter eenre; ende de Gedeputeer-„ dens van de Generaale Oost-Indische Compagnie „ ter anderen zyden; haare differenten en ver-„ schillen, zoo nopens het gebruikt van het Oc-„ troy ofte Concessie, aande voorschreeven Ma-„ gellaansche Compagnie by ons verleent, als „ het overbrengen ofte het overhalen van haare „ Nagelen, Speceryen en andere Koopman-„ schappen, by hen lieden in den Koninkryke van „ *Ternaten*, door haar gecommitteerden al reede „ gekogt en ontfangen, ende die zy nog uit de „ Proviesien aldaar gebragt, ende gekomen van „ haar geschut, ende andere goederen, aldaar ge-„ geweest zynde, ofte nog weezende, gemaakt,

„ zullen

„ zullen moge kopen ende ontfangen, met alle „ het geene hier van is dependerende; *Gesubmitteert* hebben tot onze *decisie*: Zoo is 't, dat wy „ 't raport van onzen gecommitteerden, de parthyen hadden gehoort, en gearbeid omme dezelve te vereenigen, aanneemende de voorschreeven *Submissie*, verklaart hebben, ende verklaaren by deezen: dat de voorschreeven Magellaansche Compagnie, zal afstand doen van haar Octroy ende Concessie, hen lieden te zamen, ende aan elk van hen lieden, nopende de voorschreeven Magellaansche Vaart, ende den aankleeven ende gevolgen van dien, verleent; ende dat dezelve zullen gehouden worden, gelyk zy gehouden worden by deezen; krachteloos ende zonder eenig *effect*; zulks dat uit kragte van dien, geen vaart door de voorschreeven Straat, ofte andersints en zal mogen werden *gepretendeert*. Dies zal de voorschreeven generaale Oost-Indische Compapnie gehouden weezen, al zulke Nagelen, Speceryen, ende andere Koopmanschappen als de Administrateurs ofte gedeputeerde vande voorschreeven Magellaansche Compagnie, inde voorschreeven Koninkryke ofte landen van *Ternaten*, al reeden gekogt ontfangen ende gescheept hebben, ofte nog met de provisie ende goederen, die zy aldaar gebragt hebben, binnen den tyd van vyf Jaaren naastkomende, koopen ontfangen ende scheepen zullen, voor de voorsz: Magellaansche Compagnie, in deezen landen (met Godes toelatinge) te brengen; ende daar van de vrachten van het geene aldaar beloofd hebben, ende door de Insinuatie van deezen nog bekomen zullen, ofte daar in ter goeder trouwen, de Scheepen gedaan is; tot *Arbitragie*

 van

„ van goede luiden zig dies verstaande, te ver-
„ schieten; ende de reste met haare Scheepen van
„ tyd tot tyd, de voorschreeven vyf Jaaren geduu-
„ rende, zoo dienstig ende oorbaarlyk in haare
„ Scheepen te ontfangen, ende overbrengen, als
„ haar eigen goederen, zonder daar van eenige
„ vragt by provisie te eisschen ofte vorderen.

„ Dat ook de Commisen van de Generaale
„ Oost-Indische Compagnie, inden Koninkryke
„ van *Ternaten*, geen Nagelen of andere Speceryen, van nieuws nade Insinuatie van deezen zullen mogen kopen, ofte immers niet ontfangen,
„ directelyk of indirectelyk, van de geenen, daar
„ vande Administrateurs, Commisen of gedeputeerden van de Magellaansche Compagnie, gelyke goederen gekogt hebben, sonder alvorens
„ de Leverantie, vande Magellaansche Compagnie belooft, ten vollen voldaan zal zyn; ende
„ zal de Generaale Oost-Indische Compagnie, voor
„ het overbrengen vande voorschreeven Nagelen,
„ Speceryen, ende andere Koopmanschappen door
„ de Magellaansche Compagnie, na dat gescheept
„ zal weezen alle het geene dat inde voorschreeven vyf Jaaren, by hen luyden uit de voorschreeven haare Provisien zal weezen ontfangen, op de *Advertentie* van Scheepingen der
„ laaste goederen, betaald werden, 't geene by
„ ons op huiden is *gearresteert* ende *geordonneert*,
„ zoo lange *Secreet* gehouden te werden.

„ Zal meede de generaale Compagnie, twee
„ Commisen vande Magalaansche Compagnie, in
„ den Koninkryke van *Ternaten*, met haare Scheepen doen brengen; ende alle Commisen die zy
„ daar hebben, mitsgaders de voorschreeven twee
„ van nieuws te zenden, weder thuis te doen

„ brengen;

„ brengen; ende dezelve als haar eigen Com-
„ misen, van Kost, Drank en andere *Accomodatie*
„ verzorgen, buiten kosten van de Magalaansche
„ Compagnie.

„ Zal voorts de Generaale Oost-Indische Com-
„ pagnie, die van de Magalaansche, ontslaan van
„ de koop van zeker Schip, by den zelven van
„ hunluyden gekogt; mits dat het zelve Schip,
„ zal weezen en blyven tot profyten van de
„ voorschreeven Generaale Compagnie, en aan
„ de Magalaansche, in gelden voor de gedaane
„ Kosten, gereet betalen eens, de Somma van twee
„ duizend Ponden, van veertig grooten het Pond.

„ Waar meede partyen zullen weezen ende bly-
„ ven volkomentlyk gescheiden en vereenigt.

Gedaan in den *Hage*, den 7den October, Anno 1603.

Na de dood van Koningin *Elisabeth*, onze zeer toegeneegen en getrouwe bondgenoote, welke den 3den van Grasmaand des Jaars 1602. was overleeden, wierd *Jacobus* Koning van Schotland, die door haar tot opvolger in het Engelsche Ryk verklaart was, wars, om langer den Oorlog tegens Spanjen te voeren, te meer, dewyl Koning *Philips* de derden en de Aardshertog *Albertus*, in 't Jaar 1604. hem door een zeer luisterryk Gezantschap, op voordeelige voorwaarden de Vreeden aanbood; niet zoo zeer uit vreeze voor de Engelsche, als om de Hollanders, berooft van den steun dier Kroon, wederom onder hunne heerschappy te sleepen. Welke aanbod, Koning *Jacobus*, dan ook zeer greetig aannam, niettegenstaande verscheiden Engelsche Grooten hem dit sterk afrieden, en hem voor oogen bragten:

de ouden verbintenisse met de Hollanders, en meer anderen redenen, die wy overslaan, als buiten ons bestek zynde. Men sloot dan ook wel haast een Vreeverbond, waar in onder anderen bedongen wierd: de vryen Zeevaart voor de beide Natien zodanig en met dezelve belastingen, als die voor den Oorlog geweest was; dog belangende de vaart op beide de *Indien*, daar van wierd in dit verbond, geen woord gerept; alzoo de Engelschen niet gedoogt zoude hebben, dat zy daar buiten geslooten wierden en de Spanjaarts hartnekkig op haar regt bleeven staan; dus bleef deeze zaak hangen, aan het oordeel van de machtigsten.

Koning *Philips*, vond vervolgens egter goed, om op den 9den van Grasmaand van 't volgende Jaar 1605. tot *Lisbon*, een plakaat te doen afkondigen, waar by aan alle vreemdelingen, het zy van wat Natie, behalven de Portugeezen, op het strengst verbooden wierd: te vaaren ofte handelen op de *Indien*, of in eenige wingewesten van Portugaal, zelfs wierd aan alle vreemdelingen, die onder 't Spaansche gebied in *Oost-Indien* woonden, bevel gegeeven: om met de eerste Kraken naar Spanjen te keeren; en herriep de Koning daar by, alle de vryheeden die hy aan dezelve vergunt had, op pœne van lysstraffe tegens de onwilligen, zonder eenig appel. Welk plakaat dan ook vervolgens door hem, met een eigenhandige Brief aan zyn Onderkoning in *Indien*, Martin, Alphenso de Castro, ter uitvoering wierd gezonden; gelyk blykt uit het copy van dien Brief, die agter *Hugo de Groot*, zyn Jaarboeken, te vinden is.

Dit Jaar was hier te Landen ten opzigten der Maatschappy ook merkwaardig, door haare eerste uit-

uitdeeling, welke zy in Hooimaand, aan haare Intressanten, uit het overschot van haare zuivere winsten, deed; schoon de beiden uitrustingen, onder de Zeevoogden *van der Hagen* en *Matelief*, haar meer als vier Millioenen Guldens gekost hadden; en welke uitdeeling, over de Neegenmaal hondert en ses en festig duizend Guldens bedroeg, en dus vyftien ten hondert van haare ingelegde hoofdsom, die nu nog van de overgehouden winsten, met een merkelyke Somma vergroot was.

Deeze groote voordeelen door onze Maatschappy binnen den tyd van twee Jaaren verkreegen, zagen veele kwalyk gezinde Kooplieden, die geen Intrest in deezen Handel hadden, met geen goede oogen aan; en schoon het Octroy, door de algemeene Staten aan de Oost-Indische Maatschappy verleent, alle andere Inwoonders dezer Landen, had uitgeslooten, om naar *Indien* te vaaren, of aldaar eenigen Handel te vestigen; zoo tragten egter deeze baatzugtige lieden; aan dit verbod, eene andere draay te geeven en onder verschei-voorwendzels, het zelve kragteloos te maken, door over nabuurige Ryken, Koophandel op Oost-Indien te dryven; waarom de algemeene Staten, op de regtmatige klagten der Maatschappy, aan haar op de eersten van Zomermaand des Jaars 1606. de onderstaande Acte verleenden, die ter waarschouwing van alle en een iegelyk, alomme wierd aangeplakt.

„ De Staten Generaal der Vereenigde Neder-
„ landen, verkondigen ende doen een ygelyk
„ weeten, by deesen; dat by het Octroy aan de
„ Oost-Indische Compagnie, in de voorsz. Ver-
„ eenigde Provincien, by haar Hoog: Moog:
„ verleend, deselve Compagnie geaccordeert is,
„ dat niemandt van wat Conditie ofte Qualiteyt
„ hy

„ hy zy, anders als die van de voorsz. Com-
„ pagnie, uyt deese Vereenigde Nederlanden zal
„ mogen Vaaren, binnen den tyd van een en
„ twintig Jaaren, beginnende met den Jaare 1602.
„ incluys; beoosten de *Cabo Bonne Esperance*,
„ ofte door de Straate van *Magalants*, op de
„ verbeurte van Scheepen ende Goederen, ende
„ dat voorts geordonneert is; dat alle de *Poincten*,
„ vryheeden en voordeelen de gezegde Com-
„ pagnie, by 't voorsz. Octroy geaccordeert
„ onderhouden ende achtervolgt zullen worden
„ by allen ende een yegelyken, van de Onder-
„ saaten, ende Ingesetenen der voorsz. Veree-
„ nigde Nederlanden; zonder daar tegens, direc-
„ telyk ofte indirectelyk, nog binnen de Veree-
„ nigde Nederlanden nog buyten tedoen, of doen
„ doen in eeniger manieren; op pœne van daar
„ over als Beletteren van het gemeene beste de-
„ ser Landen, ende Overtreders van haar Hoog:
„ Mog: Ordonantien ende beveelen, aan Lyf
„ ende Goed gestraft te worden; ende zullen de
„ gestatueerde pœne van de Contraventien, ver-
„ deelt worden, d'een derdendeel daar van, tot
„ behoef van de voorsz. Compagnie, het twee-
„ de tot behoef van den Armen, ter plaatsen daar
„ de *Calange* zal geschieden; ende het derde tot
„ behoef van den Officier, die de *Calange* doen zal.

„ Aldus gedaan ende Gearresteert, ter Verga-
„ deringe van de Hoog-gemelde Heeren Staten
„ Generaal, in *'s Graven-Hage*, den Eersten
„ July 1606.

Des niettegenstaande, konde egter deeze baat-
zugtigen Lieden goetvinden, om niet alleen in
haare begonnen Oost-Indischen Handel over de
nabuurige Ryken, voor te gaan; maar zy ont-
zaagen zelfs niet, om veele bediendens der Maat-
schap-

schappy, die den Vaart en Handel op Oost-Indiën verstonden, door 't geeven van geschenken en 't doen van groote beloften, om te koopen; om in vreemden dienst over te gaan) en voor haar rekening, uit Vrankryk, Engeland, ofte van elders, naar Oost-Indien te Vaaren; om zulks dan zoo veel mogelyk voor te komen, wierd door de Heeren Staten, op den 9den van Herfstmaand des zelven Jaars, dit volgende Plakaat ontworpen en gepubliceert.

„ De Staaten Generaal der Vereenigde Ne-
„ derlanden, allen den geenen die deezen zullen
„ zien ofte hooren Leezen, Saluit *Doen*
„ *te Weeten*: Alzoo wy zeekerlyk ver-
„ staan, dat door toe-doen van eenige ongerus-
„ te Menschen, den welstand der Vereenigde
„ Landen benydende, getracht word; jegens het
„ Octroy, by ons gegunt en geaccordeert aan de
„ Generaale Oost-Indische Compagnie in de Ver-
„ eenigde Landen, door onse ernstige Instantie,
„ ten dienste der Landen ende goede ingesetenen,
„ na veele moeyten, voor den tyd van een en
„ twintig Jaaren opgerecht; by Indirecte weegen
„ te *Contramineeren*, ofte ondergraven 't voorsz.
„ Octroy; om ons ende den goeden Ingesetenen
„ deser Landen (die met verlies van Volk, groo-
„ te Kosten, moeyten ende *Periculen*, Loffelyk
„ de Handelinge, *Alliantie* ende Vriendschap in
„ de Oost-Indien hebben verkreegen) die vrug-
„ ten te beletten; poogende ten dien einde, zoo
„ in de Vereenigde Landen, als in andere Ko-
„ ningryken ende Landen, tot hen te trekken,
„ eenige ingesetenen ende Inwoonders deeser
„ Landen, om by andere weegen, als door die
„ directie ende belydinge van de voorsz. Gene-
„ raale Oost-Indische Compagnie, na de Oost-
„ In-

„ Indien, om de *Cabo de Bone Esperance*, ofdoor
„ de Straat van *Magalanes*, uyt deese ofte ande-
„ re Koningryken ofte Landen, te Vaaren of-
„ te te Handelen; ende aangemerkt daar jegens,
„ als strekkende tot dienst ende versterkinge van
„ onse Vyanden, *Dissolutie* van de voorsz. Com-
„ pagnie, interest van de gemeene Welvaart dee-
„ ser Landen, ende uytneemendegroote schaade
„ voor zeer veele goede ingesetenen derzelver,
„ daar uyt de voorsz. Generaale Compagnie is
„ geformeert; dient voorzien; SOO IS 'T, dat
„ wy na rype *Deliberatie*, geordonneert, gesta-
„ tueert ende bevolen hebben, ordonneren, *Sta-*
„ *tueeren*, ende bevelen wel *Expresselyken* by dee-
„ sen: dat geene ingesetenen ofte inwoonderen,
„ van de Vereenigde Neederlanden, 't zy Koop-
„ lieden, Commiesen, Schippers, Stuurluyden,
„ Zeevaarende Lieden, ofte andere Directelyk
„ nogte indirectelyk zullen onderstaan, uyt de
„ Vereenigde Landen, ofte andere Koningry-
„ ken ofte Landen, in imands dienste anders,
„ dan van de voorschreeve Generaale Compag-
„ nie te Vaaren ofte te Handelen, in eeniger
„ Manieren voor by de *Cabo de Bone Esperance*,
„ ofte door de Straat van *Magellanes*, binnenden
„ tyd van een en twintig Jaaren, de voorsz.
„ Generaale Compagnie by onzen Octroy, tot
„ de voorsz. Vaarte, alleen gegunt; op de ver-
„ beurte van Lyf, Scheepen en Goederen van
„ de geenen die bevonden zullen worden, an-
„ ders gedaan te hebben, ofte te doen al waar 't
„ ook, dat zy hen alreede voor dato deezes, in
„ de voorschreeve andere diensten hadden bege-
„ ven ofte verbonden; die zy gehouden zullen
„ weezen, te verlaaten ende zoo zy Luyden hen
„ buyten de Vereenigde Landen kwamen te ont-

„ hou-

„ houden, dat al evenwel de *Sententie* teegens hen
„ Lieden vervolgt ende *Gedecreteert*, met date-
„ lyke *Confiscatie*, ende Verkoopinge van haare
„ Goederen *Actien* ende *Credieten*, *Geexecuteert*
„ zal worden; ende ten einde Niemand van deeze
„ onse Ordonnantie, *Ingnorantie* en hebbe te *Pre-*
„ *tendeeren*; ontbieden ende Beveelen wy deeze,
„ alomme in de Vereenigde Landen, ter Plaat-
„ zen daar men gewoonlyken is, onze Plakaaten
„ ende Ordonnantien te *Publicieren* te Verkon-
„ digen; ende alle Officieren ende Justicieren
„ Ernstelyk te letten, om teegens den overtreeders
„ de voorschreeve Straffen te vervolgen, *Decre-*
„ *teren* ende doen Executeeren. Aldus gedaan
„ ter Vergaderinge van de voorschreeve Heeren
„ Staten Generaal, in *'s Gravenhage*, den Ne-
„ genden September Seftienhondert en Ses.

Schoon nu verscheide Ingezetenen dezer Landen, toelaagen; om den Handel der Maatschappy van alle kanten te dwarsboomen, zoo wierd zy egter hoe langs hoe meer bloeyende, door de ryken Ladingen die zy dit Jaar uyt *Indien* ontfing, want behalven dat de Scheepen Gelderland en Gouda, een Party van 270 duizend Ponden Nagelen en 5600 Balen Peper, benevens verscheiden andere Goederen, hadden aangebragt; kreeg zy nog door verscheiden haarer anderen Scheepen, veele Speceryen en andere Koopmanschappen, waar onder een groote Party ruwe Zyde was, die hier te Landen zeer gewilt, en niet weinig toebragt heeft, om de eerst nieuwlings opgeregte Weveryen, van Fluweelen en andere Zyde Stoffen, in stand en aanzien te brengen.

De Bewindhebberen der Maatschappy, hadden ook al in Lentemaand deezer Jaars, aan haare meede Intressanten, weer een uitdeeling van vyf

en

en Seeventig ten hondert van haare Hoofdsom gedaan; waar uit men kan afneemen, welke buiten gewoone winsten de Oosterschen Handel, ter dier tyd ons Land aanbragt; dog deeze uytdeeling is ook de allergrootste, welke door de Maatschappy zeedert haare opregting tot de tegenwoordigen tyd gedaan is, en heeft voornamentlyk oorzaak gegeeven, dat haare Actien tot zulke hooge pryzen gesteegen zyn.

Was dit Jaar ten opzigten van de Oost Indische Maatschappy voordeelig, het was voor andere Hollandsche Kooplieden zoo gelukkig niet, dewyl men hier te landen tyding kreeg: dat de Spaansche Zeevoogd *Don Louis de Faysardo*, verscheiden onzer Koopvaardy Scheepen genoomen had en het Scheepsvolk daar van deerlyk had doen vermoorden; als meede: dat tot *Lisbon* verscheiden Kraken in gereedheid wierden gebragt, om onze Natie en de Engelschen, uit Oost-Indien te verdryven; waarop by de algemeenen Staten tot beveiliging van onze Koophandel, beslooten wierd: een Vloot van vier en twintig Oorlogscheepen uitte rusten, om daar meede de havens van *Spanjen* en *Portugaal* bezet te houden; tot welke uitrusting de Bewindhebberen der Maatschappy, ten voordeelen van 't algemeen en ter beveiliging haarer byzonderen Handel, aan de Staten, een Somme van een hondert en vyftig duizend Guldens, vrywillig aanbooden; waar door deeze Vloot dan ook wel haast in staat was, om onder het Opperbevel van haare brave Zeevoogd *Jacob van Heemskerk*, Zee te kiezen ende steeven naar de Kastiliaansche en Portugeesche Kusten te wenden; daar zy ook ras voor opdaagden en veele Stroperyen aanregten; zodanig: dat Koning *Philips*, voordien tyd van zyne onderneeming op Oost-Indien moest afzien en eenige

nige zyner Kraken in de haven van *Lisbon* liet opleggen en onttakelen, en de overige ten oorlog, ter beveiliging zyner stranden, liet toerusten.

Het geluk had hem egter in zoo verre gunstig geweest, dat verscheiden zyner Oost-Indische Gallioenen onze handen ontglipt en veilig op de *Taag* voor *Lisbon* waren aangeland, schoon twee daar van op de hoogte van de *Kaap de Goede Hoop*, door een zwaaren storm haare halve lading hadde moeten over boord werpen, en twee andere door zwaare lekkagie, op den *Taag* zonken, waar van wel het volk geborgen wierd, dog alle de inhebbende koopmanschappen, door 't water bedorven waren.

Men ging in *Spanjen* ook nog heevig voort, met het vervolgen en strengelyk straffen van veele Nederlandsche kooplieden, en wel voornamentlyk van de zulke, die eenig belang in onze Oost-Indische handel hadden, of zig met de Maatschappy hadden ingewikkelt; wiens goederen ook alle verbeurt verklaart wierden. Dog dit, en eenige nieuwe schikkingen omtrent de bezuiniging der geldmiddelen, waaren geringe hulpmiddelen, om *Philips* kwynende Staten te ondersteunen, en den Oorlog tegens d'onze met kragt door te zetten; daar nog by kwam: dat hy dagelyks de klagten der *Portugeezen* en van zyn eigen Onderdaanen moest aanhooren, die hem smeekten? dat hy dog eens een einde van haare elende wilde maken, en haar het zoet genot der Vreede geeven, waar na zy zoo zeer rykhalsden; te meerder: daar terwyl men teegens de *Hollanders* oorloogden; het Land uitgeput en ontvolkt wierd, haare ryke Vlooten uit de *Indiën*, die eertyds *Portu-*

gaal zoo deeden bloeijen, door de *Hollanders* genomen en vernielt wierden; dat deeze zelfs onlangs, de havens van *Spanjen* en *Portugaal* hadden bezet gehouden, en door haare magt in *Indiën*, nu ook de voordeelige *Specery Eilanden* van haar vermeestert hadden. Bovendien, viel ook den Oorlog aan de Spanjaarts langer ondraaglyk, dewyl de oorlogskosten ten minsten drie hondert duizend Ryksdaalders ter maand beliepen, daar men aan de andere kant, zoo weinige voordeelen op de Hollanders behaalden, dat die niet noemenswaardig waren, en dus die groote kosten, zoo verre 's Ryks Inkomsten te boven gingen, dat geheel *Spanje* en *Portugaal*, welhaast tot de uiterste behoeften en armoede zoude vervallen.

Deeze welgegronden klagten en nog verscheiden andere redenen, waren ook vervolgens van die goede uitwerking: dat *Philips*, zynde een jong en wulps Vorst, die meer het hofvermaak als den oorlog beminden, met goetvinden van den Aartshertog *Albertus*, als Gouverneur der *Spaansche Nederlanden*, besloot: aan de Vereende Staten een aanbod van Vreede te doen; waartoe de Aartshertog in 't laast van dit Jaar 1606, *Walrave van Wittenhorst* en *Joan Geevaarts* naar *'s Gravenhagen* zond, maar deeze aanbieding, wierd by de Staten in 't eerst verdagt gehouden, om redenen: dat zy geen behoorlyke lastbrieven van den Aartshertog hadden meedegebragt; dog in 't volgende Jaar bekwamen zy deeze geloofsbrieven, die hun zeggen bekragtigden, waarom zy ook toen eerst gehoor in de Vergadering der Algemeene Staten kreegen.

Egter liep deeze bezending vrugteloos af, alzoo *Wittenhorst* weer naar *Brussel* vertrok, met het

het antwoord van de Staten, 't welk voornamentlyk hier op uitkwam: dat zy geen verdrag van vreede of ſtilſtand van wapenen met *Spanjen* zoude ſluiten, zoo lang de Aartshertog zig verbeelden, nog eenig regt op de Nederlanden te hebben.

Op dit antwoord der Algemeene Staten, ſchreef *Wittenborſt* vervolgens uit *Bruſſel*: dat hem gebleeken was, den Aartshertog by de Vreedehandeling niets zogt te winnen, maar dat hy alle dingen wilde laten in dien ſtaat, zoo als ze toenmaals waaren. Ook zond den Aartshertog vervolgens weer na den *Hage*, in plaats van *Wittenborſt*, een zeker Franciskaner Monnik, *Johan Neyen* genaamt, welke uit Zeeuwſche Ouders geſprooten, dog door de Hoven van Spanjen en Bruſſel, in groote zaken gebruikt was, uit hoofden van zyne buitengemeene bekwaamheid en wel beſpraakte tong; waarom hy dan ook voor andere, tot dit Gezandſchap verkooren wierd.

Deeze hield zig eerſt in 't geheim, digt by *'s Gravenhagen* op, om te ondertaſten: aan welke zwarigheeden het wel meeſt zoude haperen, eer de Staten met hem in onderhandeling wilde treeden; en toen hy door eenige onderrigt wierd: dat daar toe geen hoop was, voor en al eer de Aartshertog, de Vereenigde Neederlanden voor Vrye Volkeren verklaarden; zoo vertrok hy weer naar *Bruſſel*, en keerden kort daar aan te rug, met brieven op den 13den van Lentemaand 1607, door de Aartshertogen *Albertus* en *Iſabella* getekent, waar by zy verklaarden: dat zy den Oorlog wars, en bereid waren, met de Algemeene Staten, als met vrye Volken, waar over zy zig geen het minſte regt

aanmatigden, te willen handelen, over een Eeuwigduurende Vreede of een Bestand voor twaalf of meerder Jaaren, en het haar niet onaangenaam zoude zyn, men intusschen met malkanderen, een stilstand van wapenen voor agt maanden sloot; dog *Neyen* wilde in 't eerst daar by, als iets byzonders bedingen: dat ieder geduurende het Bestand zoude behouden het geene hy bezat, maar na het sluiten eener Vreede, alleenlyk, 't geen ieder behoorden te bezitten, en dat de Hollanders in die tusschentyd, haar van de vaart op de *Indiën* zoude moeten onthouden. Maar dewyl deeze voorslag, aanstonds groote zwarigheid ontmoeten, zag hy daar van af en vertrok weer na *Brussel*, met beloften dat hy bezorgen zou, dat de voorgestelde en aangenoomen stilstand van wapenen, voor 't einde van Grasmaand, door de Aartshertogen getekent was, mits de Staten aan haar kant, zulks van gelyke deeden.

Hy voldeed ook in zoo verre aan zyne beloften, dat de Aartshertogen *Albertus* en *Izabella* op den 24ste van Grasmaand, het Verdrag onderteekende, 't welk vervolgens door Koning *Philips*, op den Eersten van Zomermaand bekragtigt wierd; maar toen het zelve door *Albertus* zyn Geheimschryver, *Lodewyk Verryken*, in den *Haage* gebragt en aan de Algemeene Staten overhandigt wierd; vond men dit in geenen deele voldoende, alzoo daar in verscheiden zaken voorkwamen, waar uit men de list der Spaansche, duidelyk ontdekken kon; en wel voornamentlyk: dat Spanjen geenzints rond uit, de Nederlanders voor vrye Volkeren verklaarden, gelyk eerst door *Neyen* belooft was. *Verryken* tragten egter de Koning en de Aarts-

her-

hertogen daaromtrent t'ontschuldigen, en beloofden te bezorgen: dat 'er een nader Verdrag, na het goetvinden der Staten, ontworpen en door *Philips* bekragtigt wierd.

Waarom dan de Algemeene Staten goedvonden: dit geschrift onder haar te behouden, ter tyd toe, zy een nader en min listiger Verdrag uit Spanjen ontfingen; als ook, om daar meede te kunnen aantoonen: dat 'er waarlyk een stilstand van wapenen geslooten was, zoo zulks t'eeniger tyd, door Spanjen ontkent wierd; en om blyken te geeven: dat men aan onze kant, zonder eenige uitvlugt geneigt was, het eerst ontworpen Verdrag of stilstand van wapenen, voor agt maanden, heilig te willen onderhouden; zoo ontbood men aanstonds, op 't verzoek van *Neyen*? de hier voren gemelde vloot Oorlogscheepen, schoon men nu tyding bekomen had: dat dezelve in 't gezicht van *Gibralter*, met de Spaansche Oorlogsvloot was slaags geweest, en daarop een volkomen overwinning! had bevogten, egter met verlies van onze beroemde Zeeheld, *Jacob van Heemskerk*, die in 't heevigst van 't gevegt gesneuvelt was.

Het overige dat by deezen eerste handeling van Verdrag met Spanjen, in dit Jaar is voorgevallen, zullen wy overslaan, als geheel buiten ons bestek zynde, en 't welk men omstandig by *Hugo de Groot*, in het Vertiende Boek zyner Nederlandsche Geschiedenissen, en by andere Historieschryvers van ons Vaderland, kan vinden aangeteekent.

In dit Jaar 1607, wierd ook volgens de hier voren gemelde overeenkomst, tusschen de Magellaansche en Oost-Indische Maatschappyen, voor rekening van de eerste, dog met de Scheepen

pen der laastgedagte Maatschappy, hier te landen door de Commies *Bartholomeus Graf*, uit de Molukkes aangebragt, over 62000 ponden Kruid-Nagelen; behalven nog veele andere Speceryen en Koopmanschappen, voor rekening der Vereende Maatschappy, welke nu met de Vloot onder haare Zeevoogd *Verhoeven*, een en veertig groote Scheepen in dienst had, behalven nog veele mindere vaartuigen; ook was haare toestand zoo voordeelig: dat zy in Hooimaand, wederom aan haare Intressanten, veertig ten hondert van haare hoofdsom uitdeelden.

Het volgende Jaar 1608, begon men, zoo aan de Spaansche als Nederlandsche zyden, met meerder ernst aan 't werk der Vreede te denken; waar toe ook al in 't begin van Sprokkelmaand, de Spaansche Gemagtigdens, onder welke hun Veldheer *Spinola* was, met toestemming van den Algemeene Staten, na *'s Gravenhagen* kwamen, en aldaar door Prins *Maurits* met groote pracht wierden ingehaald. Toen nu deeze plegtigheid verricht was, verzogten zy ter opening van haar last, gehoor in de Vergadering der Staten, 't geen haar ook plegtiger als na gewoonte wierd vergunt. Waarna door de Algemeene Staten twee haarer leeden, en door ieder der Provincien, een derzelver gekooren wierd, om met haar, onder bemiddeling van de Fransche en Engelsche Afgezanten, over de voorwaardens van Vreede te handelen; waar van wel het eerste en voornaamste punt was: dat de Spaansche Koning en de Aartshertogen voor haar en haare nakomelingen, voor eeuwig afstand moesten doen van al het regt, dat zy nog vermeenden op de Vereenigde Nederlanden te hebben; welke Eisch, dan ook door de

Spaansche na eenige tegenstribbeling wierd toegestaan; maar toen men aan het punt van den koophandel gekomen was, vorderden zy volstrekt: dat de Hollanders en Zeeuwen haar van de vaart op de beide Indiën en van alle anderen vergeleegene tochten moesten onthouden, als voor den Oorlog was geschied; en zeide: dat dit wel de voornaamste reden was, waarom *Philips* de Vreede begeerden. Dat ook het bekomen der Vryheid, deezen afstand wel waardig was, dewyl zulks zonder haar schaden geschieden kon, om dat zy daar voor, weer de vrye vaart op *Spanjen* en *Portugaal* zoude bekomen, die veel korter en min gevaarlyker was, en wanneer zy deeze altoos behouden hadden, zy mooglyk nooit om de verafgeleegene tochten naar de Indiën zoude gedacht hebben. Ook dat deeze vaart, nog aan de Franschen by de vreede van *Vervins*, nog aan de Engelsche by het verdrag van *Londen* was toegestaan, en dus de Spanjaarts en Portugeezen als eerste vinders der Indische gewesten, deezen handel alleen toekwamen. Dog dit wierd door de Fransche en Engelsche Gezanten wederleid, zeggende: dat het geen door de wet der Natuur geoorlooft en by geen Verbond verbooden was, met regt voor toegelaaten wierd gereekent, en zy dat regt gebruykten. En dewyl dit het voornaamste punt was, waar aan de verdere onderhandeling afhing, beslooten Bewindhebberen der Oost-Indische Maatschappy; en alle die geene, welke in de voordeelen der Oost- en West-Indische handel belang hadden, aan de Algemeene Staten, daar over in geschriften, zeer ernstige en omstandige vertoogen te doen, waar by zy te kennen gaaven:

Dat 'er op de geheele bekende Aardkloot, geen plaatsen voor den koophandel zoo voordeelig als de Indische gewesten waren, daar men zoo veele kostbaare koopmanschappen in een groote overvloed, voor zulke geringe pryzen bekoomen kon, welke in Europa met een zoo buitengemeen voordeel, konde vertierd worden; en om van den voordeelige tak der Indiesche koophandel in 't algemeen, tot die haarer byzondere Landen en Koninkryken overtegaan: zoo was in de eerste plaats, het Keizerryk *China* daaromtrent geen van de minste, schoon d'onze daar nog geen vasten handel hadden, 't geen haar door de list der Portugeezen tot dus verre was belet, en de Maatschappy thans nog genoodzaakt was, dien handel over *Pattani* en andere plaatsen te dryven; alzoo dit Ryk onder verscheiden andere kostelyke Waren, veel ruuwe en gewerkte zyde, Zyde stoffen, Fluweelen, een groote meenigte Porcelynen en andere kostbaare Huiscieraaden opleeverden; welke men voor Zilver, Elpenbeen, Speceryen en verscheiden Drogeryen die men uit andere Indische gewesten haalden, zeer voordeelig verhandelen kon; behalven de groote voorraad van Goud, dat men daar met een goede winst, voor Zilver kon verruilen; als meede in het weer verhandelen van die Chineesche Waren, in de Zilverryke Eilanden van *Japan*, tegens andere Japansche koopmanschappen, die in Europa zeer gewilt waren. Ook behoefden men maar te letten, op het voordeel dat de eerst begonnen Zyde handel zoo aan de Maatschappy als aan veele andere Inwoonders deezer Landen had toegebragt, door het nieuwlings oprichten, van veele weveryen van Zyde Stoffen, die aan dee-

deezen handel haaren opkomst te danken hadden; en wanneer men door den tyd, de laage der vyanden te boven kwam en men zelfs direct in *China* mogt handelen, zoo zou men de Zyde tot veel minder pryzen kunnen bekomen, waar door die Fabrieken nog meer in bloey en aanzien zouden raaken.

Den handel op de Eilanden van *Amboina*, *Banda* en de *Molukkes*, waren ook ten uitterste voordeelig voor ons land, alzoo de Maatschappy daar haare Speceryen, als Noten, Foely en Nagelen voor een geringe prys inkogt, die door haar, zoo in Indiën als hier te Lande, met een groote winst verkogt wierden.

Verscheiden andere Landen en Koninkryken in Oost-Indiën, om niet van die geene te spreeken, welke werkelyk door de Portugeezen bezeeten wierden; bragten ook door haare voordeeligen handel, reets veele voordeelen aan de Maatschappy op, en van welke men door den tyd, nog grooter winsten had te wagten; als daar was het geheele Eiland van *Java*, *Sumatra*, *Ceilon*, *Borneo*, *Jobor*, *Queda*, *Pattani*, *Kalikoet*, en veele andere plaatsen, zoo op de Malabaarse als Choromandelsche kusten, Bengalen en meer andere Ryken; die onder andere koopwaren, veel Peper, Goud, Edele Gesteentens, Katoene Lywaaten en veele Drogeryen opleeverden; waar van zommige Vorsten, de dwinglandy der Portugeezen en Spanjaarts moede, reets met de Maatschappy in bondgenoodschap waren getreeden, en anderen, met alle haare vermogens daar na tragten; waar door men dan mooglyk, in zommige dier landen, welke nog weinig door d'onze bezogt waren, een zodanige voordeelige

koophandel zou kunnen aantreffen, die zelfs de verwagting kon te boven gaan.

Dewyl men nu hier te Landen, in zoo weinig Jaaren, zoo verre reeds in de Oost-Indischen handel gevordert was, dat de Maatschappy nu bereids veertig groote Scheepen, voorzien met 600 stukken geschut, en wel vyf duizend boots gezellen in haar dienst had, om haaren handel niet alleen nog weider uittebreiden, maar ook om de Spaansche hoogmoed! in Indien geheel te fnuyken, 't geen haar dan ook, al in zoo verre was gelukt, dat zy een geheele vloot vyandlyke Scheepen, in die gewesten verovert of vernield had; en wierd zy eens meester van de Stad *Malakka*, waar toe de gelegentheid zig toen schoon opdeed, zou men de Zee-Engte, tusschen die Stad en *Sumatra*, voor de Portugeezen kunnen sluiten, waar door haare Chinaschen handel, geheel zou moeten vervallen, en deeze voordeeligen tak, ligtelyk daar door van zelfs, in onze handen zou vallen. En kreeg de Maatschappy eens een vaste voet in *China*, zoo zou 'er mogelyk kans zyn, om langs de Zuidzee, in *Amerika* te geraaken, en omtrent het Zuyder Aspunt, nieuwe kusten te vinden, wier ontdekkingen, mogelyk voor de Hollanders gespaart wierden.

Zoo men nu volgens den Eisch der Spaansche, van deezen voordeeligen handel afstand deed, en daar voor, in plaats, de vrye vaart op Spanjen en Portugaal bekwam; zou dit een zeer slegte ruyling zyn; ook was men deeze laaste vaart nog niet geheel kwyt geweest, alzoo dezelve nog door middel der Franschen en Engelsche was voortgezet; men wilde ons ook gee-

geeven, 't geen ons altoos weder kon ontnoomen worden, en daar teegen ontneemen, 't geen nooit weder te kreigen was; want, wierd de Maatschappy eens vernietigt, daar zou geen kans zyn om dezelve ooit weer te herstellen.

De Scheepen der Maatschappy, waren ook steeds ten oorlog toegerust, en konden (dewyl altoos eenige derzelve, in de havens deezer landen waren) by onvoorziene voorvallen, buiten kosten van den Staat, tot bescherming van 't algemeene Land dienen. Maar wat had men tog van de Scheepen die op Spanjen voeren, te wagten; als dat zy t'eeniger tyd, den vyand, als 't hem luste, ten prooy wierden. Dog zoo zulks al niet gebeurden, zoo wierd egter in 't laaste geval, de winst met den vyand gedeelt; daar in 't eerste geval, de winsten veel overvloediger waren en te gelyk strekten, tot afbreuk van den vyand. Dat, om te weeten, wat men *Philips* behoorden te weigeren, men maar te letten had, op het geene hy het vuurigst begeerden, en hy zelfs bekende, de oorzaak te zyn, waarom hy de Vreede zogt. Dat ook de beheerschers van dat eertyds arme Ryk, *Indiën* en *Amerika* te danken hadden, voor dien verheeven Throon hunner mogentheid, van welken zy nu andere Vorsten versmaden. De nabuurige Mogendheeden, hadden hier ook belangen by, want zoo de Hollanders de vrye Zeevaart kwyt raakten, zoude deeze hun ook onnut worden.

De vyand scheen ook al zyne vermogens te willen inspannen, om ons te kunnen beschadigen, wanneer hy het goetvondt; de Staten daarenteegen, tragten niets anders, als om zorge te dragen, dat zy geen schaden leeden, en wilde het Regt om te vaaren en koophandel te dryven,

ven, waar men goedvond, zoo wel als 't vry gebruik van Lucht en Aarde, naar Goddelyke en Menschelyke wetten, aan alle menschen gemeen stellen. Hadden d'onze voor den oorlog niet op Indiën gevaaren, zulks was egter niet by gebrek van Regt nagelaaten; en schoon de Portugeezen, deezen handel een reeks van Jaaren alleen gedreeven hadden, gaf haar dit geen de minste voorregt, om anderen volkeren daar uit te sluiten; Die de Zee slooten en zig alleen de Markt der waren wilde aanmatigen, waren de Zeeschuimers gelyk, en zulke, die door opkoop, de duurten in 't kooren bragten. Dat volgens 't goeddunken der ouden, de wapenen regtvaardig gevoert wierden teegens hen, die iemand buiten hunne havens sloot, met hoe veel grooter Regt, mogt men de wapenen opvatten teegens zulken, die ieder een buiten de havens van anderen zogt te houden; vreede zonder vrye vaart en koophandel, was geen vreede, maar veel eer een geduurige vyandschap, waar in de eene party, het regt om zig te beschermen benoomen was.

Dat men wyders de trouw der Hollanders (die in zoo veele gevaaren den toets had uitgestaan) geen grooter schandvlek kon aanwryven, dan hen te dwingen: om de Indische Koningen en volkeren, die onze bondgenooten waren, te verlaaten en deeze aan de ongenadige wreedheid der Spanjaarden ten prooy te geeven.

Dat zoo de Koning van Spanjen maar by het eerst geslooten punt van verdrag bleef, de zaak van toen af aan al afgedaan was; alzoo hy de Inwoonders der Vereenigde Landen, voor vrye volken verklaart had, en daar by meede beslooten was; dat ieder in 't bezit van 't geen hy had,

had; zoude blyven. Dat ook aan de Nederlanders nu vry zynde, niets onreedelyks behoorden te worden gevergt, en den vryen koophandel, onder 't geen zy bezitten, moest gereekent worden. *Philips* zogt den afstand deezer Landen, waar over hy geen de minste heerschappy meer had, d'onze duur aan te reekenen; maar hy had iets afgestaan, 't geen hy niet bezat, dus was zulks geen gift, maar alleen een bekentenis der waarheid, zonder welke voor hem geen hoop tot vreede was. Gaf hy vreede, hy ontfong ook vreede, en zyne zaken liepen zoo voorspoedig niet, dat wy genootzaakt waren, van hem de vreede te kopen. Zoo hy anders van oordeel was, moest hy het nogmaals bezoeken; te vergeefs zou sints veertig Jaaren zoo veel bloeds vergooten zyn; te vergeefs had men de wapenen voor de vryheid en tegens het geweld van den Hertog van *Alva* (dien verdryver van allen handel) opgevat. Zoo men zig nu vrywillig, zulk een zwaar juk op den hals haalden en men zig geduldig liet bannen, uit het grootste en rykste gedeelten der waereld, en dat wel door een vyand, daar men zulks nooit van zyn wettig Vorst zou geleeden hebben.

Zoo men nu van 't belang, 't geen 't algemeen in de Oost-Indischen handel had, tot de byzondere Intrest, welke de Maatschappy en haare dienaaren daar in hadde, wilde overgaan; zoo had men slegts maar te overweegen: in welk een poel van rampen zy gestort wierden, door het voor altoos vernietigen van deezen voordeeligen handel; dewyl de Maatschappy, behalven ruim vyf duizend bootsgezellen, nog wel zoo een dubbel getal onderdaanen deezer Staat, het broot gaf; die, zoo tot het bouwen

haa-

haarer Scheepen, het klaarmaken en leeveren haarer Zeilagie en andere Scheeps en Oorlogsgereedschappen, mitsgaders tot het dryven haarer handel, zoo hier als in Indiën gebruikt wierden, behalven nog het vertier, dat zy in veele uit en inlandsche koopmanschappen en mondbehoeftens bragt.

Uit alle deeze redenen, zou men ligtelyk kunnen opmaken, hoe onreedelyk de heerschappy der Spanjaarts was, en welk een nootdwang de Staaten perste, om zig met alle haare vermoogens, daar teegens aantekanten; te meerder: daar wy een dor, onvrugtbaar en moerassig land bewoonden, dat niet half in staat was, haar eigen Inboorlingen te voeden, veel min zoo veele vreemdelingen, die zig hier te landen met 'er woon hadden neergezet, of zig in dienst der Oost-Indische Maatschappy en andere uitlandsche Rederyen hadden begeeven. Welke door het vernietigen van deeze verre tochten, buiten staat zoude zyn gesteld, om middelen van bestaan te vinden en daar door genootzaakt worden, om naar elders te vertrekken, 't geen niet, als ten nadeelen van ons land kon strekken; want men behalven de hier voren gezegde vaart op Oost-Indiën, met twintig treffelyke Scheepen op *Guinea*, met wel tachentig op de Zout-Eilanden, en met nog verscheiden anderen, op de kusten van *Amerika* voer, dus wy onze Rykdommen, waar mede men de Spaansche magt tot dus verre had wederstaan, alleenlyk aan deeze verre tochten ter zee, te danken hadden; alzoo de nabuurige kusten der Oceaan, naauwlyks half in staat zoude zyn, aan de Inwoonders deezer landen haar benodigde onderhoud te bezorgen, veel min

min zoo veele schatten, als de Oost en West-Indiën opleeverden, haar in den schoot te werpen.

Deeze vertoogen wierden niet alleen ter vergadering van de algemeene Staten, maar ook aan de buitenlandsche Gezanten overgeleevert, waar by zy ook een gewenschte ingang vonden; niettegenstaande eenige weinige daar teegens inbragten: dat het was een byzonderen handel, die het sluiten eener algemeene Vreede, niet behoorde teegen te houden; dat dezelve alleen het belang der Landschappen aan de Zee geleegen, raakten; daar de onheilen des oorlogs, alle de Provincien in 't gemeen troffen. En eindelyk, dat wanneer de Spaansche vaart (die kort en veilig was) onze Zeeluiden zoude hebben aangelokt, die lange zeetochten, welke zoo veele ziektens en ongemakken onderworpen waren, wel van zelfs zoude vervallen; ook voegden zommige nog daar by: dat de meeste voordeelen der Oost-Indische Maatschappy gekomen waren, door het veroveren van veele ryke Portugeesche pryzen; en dewyl het behaalen van zulk een buyt op den vyand, door het sluiten eener vreede, natuurlyk verdwynen moest; zoo zou daar waarschynlyk uit volgen: vermindering en verval der Indischen handel, voornamentlyk: wanneer de Spanjaarts en Portugeezen, door 't in en verkopen der Waren, onze Markt in de Indiën bedorven. Dog deeze reedenen golden weinig by de meesten, zoo dat de algemeene Staten, naar alles rypelyk overwoogen te hebben, besslooten: dat zy regtvaardige reedenen hadden, om van de vaart op de Indiën niet af te staan; in aanmerking neemende: dat de Hollanders en Zeeuwen,

wen, zeer zwaare kosten gedaan hadden, tot verkryging van deezen handel. Dat deeze ook met veele Indische Vorsten, voordeelige verbonden hadden aangegaan, waar door men hoop had, om de Portugeezen geheel uit dien handel te sluiten, en dezelve alleenlyk meester te worden. En dat 'er ook laastelyk meer dan tien duizend Inwoonders deezer landen, belang in de Indischen handel hadden, waar onder veele lieden van aanzien waren, die ligtelyk tweedragt zoude verwekken, zoo men hun van dien voordeeligen handel wilde berooven. Maar om egter geen middelen onbezogt te laten, welke de Vereende Landschappen, uit dien bloedigen oorlog konde helpen; gaven zy, na lange beraadslaagen, aan de Spaansche deeze keuze: of zy begeerden een volkomen Vreede te sluiten, met de vrye Zeevaart; of na 't voorbeeld van Vrankryk en Engeland, al wat aan de andere zyde der Kreefts keerkring lag, het lot der wapenen en de magt des sterksten onderworpen te laaten; of eindelyk: om hier vreede te sluiten, en in de Indiën slegts bestand voor eenige Jaaren. Dog 's vyands gezanten konde niet verstaan, den vryen handel toetelaaten; en zeide omtrent het tweede voorstel: dat vreede met oorlog te mengen, een wanschepsel geleek; en wat belangde het sluiten eener vreede hier, en bestand in de Indiën, daar op was eerst te hopen, wanneer de Staten beloofden: naar 't uitgaan van 't bestand, van de Indische vaart afstand te zullen doen. Maar deeze hadden een afkeer van deeze laaste voorwaarden, en om te zien, of men door vreeze de Spaansche tot billiker voorwaardens kon brengen, bragt men omtrent deezen tyd wederom op de baan, het

ont-

ontwerp ter opregting eener West-Indische Maatschappy, dat nu al meer als een Jaar agter de bank had geleegen; dog 's vyands Gezanten begreepen: dat het slegts een dreigement was en veranderden daar door niet van gevoelen; dus bleef deeze zaak voor eerst daar by steeken.

Men trad vervolgens met malkanderen in onderhandeling, over verscheiden andere punten van verdrag, welke buiten ons bestek zyn; toen de Spaansche Afgezant *Richardot*, teegens de Gemagtigdens der Staten zeide: dat men al te veel op het stuk van de vrye Zeevaart en andere zaken bleef staan, waardoor men ligtelyk het sluiten eener voordeelige Vreede zig zou laten ontglippen; en gaf zelfs daar by niet onduidelyk te kennen: dat zy omtrent het punt van den vryen handel, niets zonder naderen last van hun Koning konde besluiten; biddende dierhalven? dat de Staten dog wilde indagtig zyn, om de middelen van Vreede zodanig te ontwerpen, dat ze konde aangenoomen worden van een Vorst, die nog overwonnen of gevangen, maar alleenlyk tot Vreede geneegen was. Waar op dan ook de Staten goetvonden, in 't laast van Lentemaand, aan de Spaansche gemagtigdens deeze nadere voorslag omtrent de vaart op *Indiën* te doen: Dat het aan hunne Ingezeetenen zoude vrystaan geduurende den tyd van neegen jaaren, te reekenen van 't sluiten der Vreede, alle de plaatzen in *Indiën* te bevaaren, uitgezondert die geene, welke onder de Spaansche Heerschappy stonden; die zy niet zonder toestemming van derzelver Opperhoofden, zoude mogen aandoen, ten zy de nood hen dwong. Ondertusschen zoude alle vyandlykheeden, tusschen hen en hunne bondgenooten, ophouden. Dat ook, zoo ie-

mand hier teegen deede, het niet vry zoude staan, de gedaane schaden of 't ongelyk, elders te vervolgen, als ter plaatze daar de schade of 't ongelyk gedaan was, en daar de schuldige aan die schade zig onthield; en dat men daar en boven, voor 't uitgaan van die neegen jaaren, zoude trachten, een nader en zeekerder verdrag te maken. Dog deeze voorslaagen wierden door s' Vyands gezanten verworpen, en wilde volkomentlyk: dat voor 't teegenwoordige, den Indischen handel bepaalt, en voor het toekomende, daar van voor altoos afstand moest gedaan worden; egter verklaarden zy zig naderhand, op bekomen lastbrieven uit *Spanjen*, dat dewyl hun Koning, de Inwoonders deezer landen, ter goeder trouwe voor vrye volken verklaart had, het ook billik was: daar de Staten van hunne zyde hem in de vaart op *Indiën*, en zyne verdere eischen onlangs gedaan, (waar onder de vrye Godsdienst oeffening, voor de Roomsch gezinde was) te gemoet kwamen; Maar dewyl de Staten volstrek voorgenoomen hadden, om van de vrye vaart op *Indiën* niet aftegaan, en de hervormde Godsdienst, volkomen te willen handhaven; wierd over deeze punten, aan beide zyden heevig getwist, zodanig: dat de *Spaansche* gezanten verstoort opstonden, agtende hun 's Konings Eer door de gemagtigdens der Staten beleedigt, en zonder afscheid te neemen, uit het vertrek gingen.

De onderhandeling was nu op 't punt om afgebrooken te worden, toen de Franschen en Engelsche gezanten, nadere punten van verdrag voorsloegen, en wel: om in plaats van Vreede, een bestand voor eenige jaaren te sluiten; waar toe men hier te Landen, ook niet ongeneegen scheen; zelfs gaven de Staten aan deeze gezanten

ten te kennen: dat zy bereid waren, om voorslaagen, van bestand te hooren, zoo maar hunne vryheid, niet onder voorwaarden, of voor zeekeren tyd, maar eenvoudiglyk en voor Eeuwig, bevestigt wierd. Dog de *Spaansche* gaven voor eerst nog geen hoop tot zodanig een verdrag, maar deeden een nieuwe voorslag, hier in onder anderen bestaande: dat de zaken indien Staat waar in ze, tegenwoordig, geduurende de Wapenschorsing waren (die nu van 't begin van Sprokkelmaand, tot in Herfstmaand geduurt had) zoude blyven, den tyd van Seeven jaaren; in diervoegen nogtans: dat hunne Koning, binnen twee maanden mogt kiezen: of hy den handel op Indiën wilde toelaaten, of dien door de Wapenen betwisten; Maar toen de Franschen en Engelsche gezanten, deeze voorslag in de vergadering der algemeene Staten bragten, wierd dezelve om gegronden reedenen afgeslagen; schoon de Fransche afgezant van oordeel was: dat men om het punt van de Indischen handel, de geheele Vreede niet behoorden agtertelaaten. Dog men zegt: dat hy voor deeze Raadgeeving, geheimen reedens had; alzoo zyn Koning *Hendrik de Vierde*, den Indischen handel in *Vrankryk* zogt overtebrengen, zoo ras de Maatschappy hier vernietigt zou zyn, of wel eerder, zoo 't doenlyk was; hy had hier over, ook reeds bedektelyk met eenige gehandelt, en wel voornamentlyk met *Isaac Le Maire*, een vermogend Koopman van Amsteldam, die by uitstek bedreeven in de Oost-Indischen handel was; hierom wilde hy de Staten ongevoelig tot zyn voorneemen overhaalen, en bleef daarom maar flaaulyk, op de behoudenis van deeze vaart staan; hoe wel hy, om geen agterdogt te geeven, hunne neiging voor deezen

zen handel, niet te opentlyk durfde afkeuren.

Crukkium

De Herfstmaand liep nu ten einde, welke de uitterste tyd van het vrygely was, dat door de Staten aan 's vyands Gezanten was vergunt; waarom deeze, ziende dat in den *Haage* niets ten voordeelen van hun Koning was uitteregten, ende Staten by hun besluit bleeven; (hoe ongaarne) haar afscheid van de Staten namen, wanneer *Richardot* in die vergadering, de aangebooden gunsten van zyne Vorst, breet uitmeeten en de Staten voor oogen bragt; welke voordeelige Vreede, zy om het genot van den *Oosterschen* handel versmaad hadden, die zy mooglyk naderhand vergeeffsch wenschen, dog waarschynlyk nooit van zyn Vorst weer erlangen zoude; ook zou het bloed dat door het vernieuwen der Oorlog stond vergooten te worden, billyk tegens de Staten om wraak roepen, door het versmaaden van zoo een voordeelige Vreede. Dog deeze voorspellende lastertaal, wierd door 's Lands Advocaat *Joan van Oldenbarnevelt*, beantwoord en bondig wederleid.

Toen nu de Spaansche Gemagtigdens vertrokken waren, yverden egter de Franschen en Engelsche Gezanten sterk, tot het sluiten eener bestand voor eenige Jaaren, waar toe *Richardot* haar door brieven hoop gegeeven had, dat *Philips* en *Albertus* niet ongeneegen waren, mits zy omtrent het punt der vryheid, geen nadere verklaaring behoefden te doen, en het *Philips* in zyne keuze zoude staan: of hy in *Indiën* bestand of oorlog begeerden; de grootste swarigheid was: om dit by de Staten smaaklyk en aanneemlyk te maken, waar toe deezen Gezanten in de vergadering der Staten, alle haare welspreekent-

heid

heid aanwenden; dog deeze zaak kreeg egter niet voor in het volgende Jaar, haar volkomen beflag.

Niettegenftaande dit Jaar fchier geheel zonder bloedftorting tuffchen de ftrydende partyen verloopen was, had egter ieder op zyne vyligheid bedagt geweeft, dierhalven had *Philips* in de voorzoomer uit *Portugaal*, dertien groote Gallioenen onder het bevel van een nieuwe onderkoning naar *Indiën* gezonden, om zyne voornaamfte plaatzen, als *Goa*, *Mozambieke* en andere te verfterken. Dog die Bevelhebber kwam onderweeg te fterven, ook wierd deeze Vloot, door onze Zeevoogden *Verhoeven* en *Wittert*, meeftendeels verftrooyt, en verfcheiden Scheepen daar van verovert.

Uit Engeland waren ook dit jaar, twee Scheepen naar *Ormus* en *Perfien* gezonden, om daar eene nieuwe Koophandel te veftigen, eer onze Maatfchappy daar een vafte voet en verblyfplaats had. Maar fchoon onze nabuuren zoo eiverzugtig ten aanzien van onzen Ooft-Indifchen handel waaren, moeften zy egter met goede oogen aanzien: dat dezelve door ryken retouren, daaglyks meer en meer in bloey en aanzien wies; zodanig, dat zy in Grasmaand van dit jaar, aan haare Intreffanten, weer een uitkeering van twintig ten hondert gedaan had; daar en boven, wierd zy niet alleen door onze eigen Ingezeetenen, maar ook door uitheemfche en zelfs die Inwoonders der Spaanfche Nederlanden waaren, met gelden, om haaren handel nog weider uittebreiden, geftyft; zynde een voornaam Koopman van Antwerpen *Hendrik Hoons* genaamt, over die misdaat befchuldigd en in hegtenis genoomen, en ook volgens vonnis verklaart; lyf en goed verbeurt te

hebben; dog naderhand in een Eeuwige gevankenis verweezen; waar door veele andere Kooplieden, die meede in deezen handel deel, en de Hollanders door brieven geraaden hadden: daar van geen afstand by het sluiten eener Vreede te doen; zig gehootzaakt vonden, van daar, herwaarts de wyk te neemen.

In het begin van 't Jaar 1609. Liet het zig aanzien, dat het Toneel des Oorlog, op nieuws weder stond geopent te worden; om dat een der vereenigde Landschappen en wel *Zeeland*, niet in het sluiten eener bestand wilde bewilligen, dog eindelyk door de ses andere Landschappen daar toe overgehaalt zynde, besloten de algemeene Staten aan de Gezanten der bemiddelaars voortestellen: dat zy bereid waaren, om een bestand met *Spanjen* te sluiten, mits haare vryheid daar by volkomen bekragtigt wierd, en men geene punten, strydig teegens dezelve, mogt voorstellen. Maar zoo den Vyand hardnekkig het teegendeel dreef, zou men na verloop van agt dagen, de onderhandeling afbreeken en met alle mogelyke kragten, den Oorlog hervatten.

Dit voorstel, wierd door de gezanten met brieven aan Vyands gemagtigdens naar *Brussel* gezonden; waarna men met malkander over een kwam, een plaats tot nadere onderhandeling te bepaalen, waartoe de Stad *Antwerpen* verkooren wierd; egter zoude de gemagtigdens der Staten, zig daar heen niet begeeven, maar haar tot *Bergen-op-den Zoom*, zoo lange ophouden, tot men met den vyand, over de voornaamste punten over een gekoomen was.

Zoo ras nu de Gezanten van *Vrankryk* en *Engeland*, tot *Antwerpen* waaren gekomen, wierden door haar, de voornaamste ontworpen punten, aan

aan de Spaansche gemagtigdens overhandigt, waar op deeze tyd van beraad verzogten. Egter kwam men onderling over een; dat de stilstand van Wapenen, tot in 't eind van bloeymaand verlengt wierd, en de Spaansche gehouden zoude zyn, zig voor dien tyd, over de ontworpen punten, haar nader te verklaaren.

Maar toen men vervolgens met malkander, daar over in onderhandeling kwam, wierd wel voornamentlyk over het punt der Indischen handel, het heevigst getwist; alzoo de Staten volstrekt wilde: dat de vryheid daar van, in klaare en naakte woorden behoorde uitgedrukt te worden. En *Richardot* daar teegens beweerden: dat 'er om veele redenen, welke de Staaten niet en raakten, Koning *Philips* aangeleegen was, dat zulks niet geschieden; want dat andersints op dit voorbeeld, ook andere volken, de Vrye vaart zoude begeeren, die nog aan Vrankryk, nog aan Engeland was toegestaan; maar dien dezelve met gevaar gebruikten. Waarom hy wel gedoogden, dat 'er bestand gemaakt wierd. Zonder uitsluiting; maar den handel wilde hy bepaalt hebben, binnen de Landen welke *Philips* in Italien en Spanjen bezat, zeggende: dat daar buiten niets konde ingewilligt worden. In plaatzen nogtans, die niet onder zyne heerschappy behoorden, daar zoude hy de Hollanders, 't dryven hunner handel niet beletten; maar het zelve moest egter niet opentlyk, onder de punten van 't verdrag gesteld worden, maar het waar genoeg, zoo zulks in 't geheim beslooten wierd; dog hier op merkten de bemiddelaars aan: dat zy in dit voorstel, veele zaaken vonden, die niet naar de zin der Staten zoude zyn, want dat het een zoort van vyandschap was, wanneer men iemand uit de Landen zyner heerschappy wilde

weeren. Dat ook de Hollanders, wanneer *zy* de vrugten der Vreede moesten derven, 't bezit dier landen liever met de Wapenen betwisten zoude; en dat men boven dien, op punten die in 't heimelyk geslooten wierden en niet ter kennisse van 't algemeen kwamen, zig weinig kon betrouwen. Waar teegens de Spaansche onder anderen inbragten: dat *Philips* niet gezind was, den handel in *Indiën*, het haggelyk lot des Oorlogs te onderwerpen; dat de zaak der Franschen en Engelschen over dit punt, in geen vergelyking kwam, alzoo deeze slegts weinig Scheepen en dan nog ter sluyk naar Oost-Indiën zonden, daar de Hollanders met geheele Vlooten derwaarts gingen; en dat hy laastelyk niet konde toestemmen: dat de *Indiën* uitdrukkelyk in 't bestand, genoemt wierden.

Na dat nu het ontwerp, rakende de vryen handel, verscheidenmaalen was vernieuwt en verandert, door dien het geene by de een was opgesteld, door den ander verworpen wierd; ontwierpen eindelyk de Gezanten der *Koningen*, een punt weegens den handel, waar in de *Indiën* niet genoemt, maar egter begreepen waaren, Ook bewilligde de Spaansche hier in, naar veele teegenkantinge; het liep egter aan tot in 't laast van Sprokkelmaand, eer men over dit en andere punten, het zoo verre eens was, dat de middelaars oordeelden de afgezondenen der Staten naar Bergen-op-den Zoom te moeten ontbieden, en haar teevens te kennen gaave: dat zy in de zaaken, waaromtrent men overeengekomen was, goed genoegen zoude hebben; maar egter verzogten? dat men in aanmerking van de groote voordeelen daar by bedongen, niet al te zeer op de woorden wilde blyven staan; alzoo hunne meesters

ters zulks ook geraaden vonden; welke ook beloofden: dat zoo de Spanjaarts in 't vervolg mogten goetvinden, onzen Indischen handel, door openbaar geweld moeyelyk te maaken, zy deeze overlast, als schendig aan 't bestand, zoude aanmerken en wreeken.

De Franschen Gezant (zegt men) had groote reeden, om zig een goede uitslag van de verderen onderhandeling te belooven; alzoo hy eens in een byzonder gesprek met de Spaansche afgezant, geveinst had; tyding uit den *Haage* bekomen te hebben, dat het punt der *Indiën*, wel weer oorzaak zoude kunnen geeven, tot het afbreeken der onderhandeling; van deeze verstond: dat de Staten haare gemagtigdens slegts naar *Antwerpen* hadden te zenden, wanneer men niet zonder het sluiten eener bestand, zoude scheiden.

't Geen dan ook vervolgens gebeurden, want zoo ras de afgezondenen der Staten tot *Antwerpen* waaren aangekomen, trad men aanstonds over de verdere punten van verdrag in onderhandeling; die ook door tusschen spraak der middelaars, wel haast na genoegen waren afgedaan; maar dewyl dezelve geheel buiten ons bestek zyn, zullen wy alleenlyk zeggen: dat men eindelyk op den 9de van Grasmaand 1609, toe trad tot het teekenen, van een bestand voor twaalf Jaaren, waar in onder anderen, het vierde en vyfde Artikel, ten voordeelen van onzen Indischen handel was ingerigt, schoon dezelve, volgens de begeerten der Spaansche gemagtigdens, niet met uitdrukkelyke woorden daar in genoemt wierd. Zie hier daar van de woordelyken Inhoud:

„ De onderzaten en Inwoonderen der Land-
„ schappen van den Koning van Spanjen de Aarts

„ Hertogen ende Staten, zullende geduurende
„ dit bestand, alle goede *Correspondentie* ende
„ Vriendschap te zamen hebben; zonder te ge-
„ denken; die onheilen ende schaaden, die zy
„ Luiden hier vooren door den Oorlog hebben
„ geleeden; zullen ook moogen koomen ende
„ blyven in de Landschappen, d'een van de an-
„ dere, en daar doen haare *Traffiequt* ende *Com-*
„ *mercien*, in alle verzeekertheid; zoo ter Zee,
„ andere wateren, als te Lande; 't welk noch-
„ tans de voorsz. Heere Koning verstaat: te wee-
„ zen *Gerestringeert* ende *Gelimitteert*, aan de Ko-
„ ningryken, Landschappen, Landen ende
„ Heerlykheeden; die hy houdt ende bezit in
„ *Europa*; ende andere plaatzen ende Zeën, al-
„ waar die onderzaeten van de Koningen ende
„ Princen, die zyne Vrienden ende Geallieerden
„ zyn, hebben de voorsz: *Trafficque* by onder-
„ linge gewillinge: ende aangaande die Plaatzen,
„ Steeden, Ports ende Havenen, die hy houdt
„ buyten die voorsz: *Limieten*; dat die voorsz:
„ Heeren Staaten, ende haare onderzaaten daar
„ niet en zullen moogen Exerceeren, eenige
„ *Trafficque* zonder expresse toelatinge van den
„ voorsz: Koning; wel zullen zy luyden, de voorsz:
„ *Traffique* mogen doen, (indien hen luyden
„ zulks goed dunkt) in de Landen van alle an-
„ dere Princen, Potentaten ende volkeren, die
„ 't hen Lieden zullen willen toelaaten (ook bui-
„ ten de voorsz: *Lemieten*) zonder dat den voorsz:
„ Heere Koning, zyne Officieren ende onderzaa-
„ ten, die van hem dependeeren, zullen doen
„ eenig belet, uit dier oorzaake, aan de Prin-
„ cen Potentaten, en volkeren, die hen Lieden
„ dezelve hebben toegelaaten, ofte zullen toe-
„ laaten; noch van gelyken aan hen luyden,
„ noch aan den Particulieren, met den welken

„ zy

„ zy luyden gedaan hebben, ende doen zullen,
„ de voorsz: Traffiquè.

„ Ende terwyl noodig is, een goeden langen
„ tydt om te Adverteeren den geenen, die buis-
„ ten die voorsz. Limieten, met macht ende
„ Scheepen zyn; om te desisteeren van alle ac-
„ ten van Hostiliteyt, is geaccordeert: dat het
„ bestandt daar niet en zal beginnen, dan van
„ huyden over een Jaar; wel verstaande: dat
„ indien het Advys van 't voorsz: Bestand, daar
„ eer kan weezen, dat van als dan, de Vyand-
„ schap daar ophouden zal: maar indien na den
„ voorsz: tyd van een Jaar, eenige Acte van
„ Hostiliteyt daar zal zyn gedaan, de schaade zon-
„ der uytstel zal worden gerepareert.

Schoon nu uit dit laatste Artikel bleek, dat de Landen buiten *Europa*, meede in 't verdrag begreepen waren; zoo waren de gemagtigdens der Staaten, daar omtrent egter, niet eerder gerust gesteld, voor dat zy van de Gezanten der Koningen, een Schriftelyke verklaaring van deezen inhoud ontfingen: „ Dat de Spaansche gemag-
„ tigdens meermaalen hadden beleeden, dat in 't
„ punt rakende den handel, *Indiën* was begree-
„ pen; dog dat de Staten hadden bewilligt, dat
„ daar van met naame geen gewag gemaakt
„ wierd, en was zulks geschied, op 't verzoek
„ der Gezanten, die beloofden: dat de kragt de-
„ zelfde zoude zyn; daar en boven: dat de mee-
„ ning der Staaten zodanig was geweest, dat al-
„ les wat de Spanjaarts in *Indiën* teegen hen zou-
„ de hebben ondernoomen, zy teegens de Span-
„ jaarts zoude onderneemen; en dat, zoo de
„ Bondgenooten der Hollanders in die gewesten
„ wierden aangetast, hen te beschermen, niet
„ teegen het bestand zoude stryden.

Dus

Dus was onze Oost-Indische Maatschappy, waar van by de eerste Vreede handeling, door de Spaansche de volstrekte vernietiging geeischt wierd en toen ook al scheen na haare ondergang te hellen, door het sluiten van dit bestand, op nieuws bevestigt; ook verzuimde Bewindhebberen niet, (zoo ras de Staten, de goetkeuring van het bestand uit Spanjen ontfangen hadden) om met het Jagt de Hazewind, onder het bestier van de Koopman *Warnar van Borchem*, daar van aan aan haare bondgenooten in *Indiën* kennisse te geeven, en teevens een afschrift van het bestand daar by te voegen; met uitdrukkelyke last aan haare Zeevoogden in *Indiën*: om zig daar aan niet alleen stiptelyk te houden, maar ook, om de Spaansche en Portugeesche Bevelhebbers in *Indiën*, daar van ten allerspoedigste te verwittegen, en de vyandlykheeden aan beide zyde te staken; waartoe dit Jagt ook met vrygely brieven, zoo van den Koning van Spanjen, als van de Aartshertogen, voorzien was.

Toen men hier te landen nog over het bestand in onderhandeling was, hadden Bewindhebberen der Maatschappy, een Engelsch Stuurman *Henry Hudson* genaamt, met een vlieboot voorzien met twintig man, zoo Hollanders als Engelschen, uitgerust; om door het Noord-Oosten of Noord-Westen, een weg naar *China* te zoeken.

Deeze zeilden den 6de van Grasmaand des Jaars 1609, uit Texel, kreeg den 5den van Bloeimaand, de hoek van Noorweegen in 't gezicht en kwam vervolgens aan *Nova Sembla*, dog vond daar de Zee vol Ys, 't geen hem beletten om verder te vaaren; ook kon eenige van zyn Scheepsvolk, de felle koude niet verdraagen,

en

en wilde weder te rug keeren; dog eindelyk overreeden hy haar, om de steeven naar het Noord-Oosten te wenden en de verlangde doortocht, door de Straat-Davids te zoeken, welke op 70 graden Noorder breete leid; hy kwam den 18de van Zomermaand aan de Kusten van nieuw Vrankryk, op 44 graden; daar zy eenige tyd moesten vertoeven, om een nieuwe voormast in te zetten, die hy door Storm over boord gezeild had; deeze kust vond hy zeer bekwaam tot de Kabiljauw vangst; ook leeverden het land veele Huyden en Pelteryen op, die van de Inwoonders voor klynigheeden te bekomen waren; maar dewyl zyn Scheepsvolk hier veel ongereegeltheid pleegden, en de Inwoonders dat wilde wreeken; was hy genootzaakt den 26 van Hooimaand weer zee te kiezen, egter zeilden hy deeze kust langs, dezelve nu en dan eens aandoende, tot in 't eerst van Herfstmaand, wanneer hy op de hoogte van veertig graden en twintig minuten, een schoone, breede, en diepe Rivier ontdekten, tusschen de *Virginis* en het Land der *Iroquoisen*, die aan beide zyden, een goede Anker grond had. Den 12den van gezegde maand zeilden hy met zyn Schip die Rivier op, tot twee en veertig graden en veertig Minuten, waar na hy met zyn boot, dezelve nog hoger opvoer.

In het inkomen deezer Rivier, bevond hy de Inwoonders der beide oevers, zeer Oorlogzuchtig en strydbaar van aard; maar hoger op, gastvry; beleefd, en reedelyk geöeffent in den Koophandel en andere nutte konsten; ook gaf dit land veel Pelteryen, Vogels, overvloed van Leevensmiddelen en verscheiden Vrugten op, waar onder zelfs rode en witte Wyndruyven waaren, 't

geen

geen hy alles van de Inwoonders, voor geringe zaken kon bekomen.

Wanneer *Hudson* nu wel vyftig mylen de Rivier opgezeilt was, bevond hy het Jaar reets te verre verloopen, om iets verder met vrugt 't onderneemen; dus hy den 4den van Wynmaand met zyn Schip weer na de Zeekant afzakten, voorneemens zynde: het volgende Jaar deeze tocht te hervatten. Zyn onderstuurman (die een Hollander was) raade hem om op *Terra Nova* te overwinteren, en dan in de Lente, de Noordwester doortogt der Straat-Davids te onderzoeken; maar hy, de verdeeldheid onder het volk vreezende, waar teegens hy de geheele reis had moeten worstelen, besloot liever naar *Irland* te loopen, waar in zyn Scheepsvolk bewilligden, dog in plaats van daar, landen hy den 7den van Slagtmaand, tot *Dartmout* in *Engeland* aan; van waar hy aan Bewindhebberen verslag van zyn weedervaaren zond, daar by teevens een voorslag doende: om in 't volgende voor jaar, zyne reis te hervatten, met voorneemen: om teegens 't laast van Lentemaand, in 't Noord-Westen te zyn, en daar tot half bloeimaand den tyd door te brengen, met Walrussen en andere Zee monsters te dooden, en na dien tyd, tot in 't midden van herfstmaand, naar de begeerde doorvaart in 't Noordwesten te zoeken, en dan vervolgens door het Noord-Oosten van *Schotland*, weer na *Holland* te keeren.

Maar om deeze tocht t'onderneemen, verzogt hy een onderstand van vyftien hondert guldens, om nieuwe voorraad op te doen; benevens de verschuldigde maandgelden voor zyn Scheepsvolk; alzoo hy voorneemens was, zig van vyf of ses muitemakers te ontlasten, die door

door haar geduurig teegenstreeven, veele zyner oogmerken vereidelt hadden. Dog Bewindhebberen der Maatschappy; konde niet goetvinden aan hem deeze onderstand te zenden, maar gaaven hem bevel: om met zyn Schip eerst herwaarts te keeren. Maar toen hy aan deeze order wilde voldoen, kon men in Engeland goetvinden, om in 't begin van Louwmaand 1610; hem en zyn Schip in beslag te neemen, met bevel: om alleen zyn Vaderland te dienen, zonder dat hem vergunt wierd, om aan zyne meesters in Holland, mondeling verslag van zyne reize en gedaane ontdekkingen te doen. De Engelsche hielden hem ook dit Jaar aan land, maar zonden eene *Thomas Gates*, die in Holland gedient had, naar de *Verginia*, om de nieuwlings gevonden Rivier, nog nader op te spooren; maar vervolgens wierd hy gebruikt, tot de ontdekking van de doortogt in *Azia*, door de Straat-Davids, of wel van die geenen, welke nog teegenswoordig zyn naam voerd, en die zig ter zyde de landen onder het Noorder Aspunt geleegen, uitstrekt.

Onze Maatschappy, zig dus door de Engelschen van het vooruitzigt ontzet ziende, om, een korter vaart naar *China* en *Japan*, door 't Noorden van *Amerika* te vinden, Besloot by haar gewoone weg, langs de Kaap de goede Hoop, te blyven; en rusten in 't begin van 't Jaar 1610, weer een groote Vloot Scheepen, uit, die onder het gezag van haare eerste opperbevelhebber in Indiën *Pieter Bot*, in 't laast van Louwmaand, uit de Havens deezer Landen vertrok, en wiens voornaamste verrigting, wy in 't vervolg, breedvoeriger zullen verhaalen.

Met

Met deeze Vloot had de Maatschappy alleen ten dienste haarer Koophandel, meer dan vyftig wel toegeruste Scheepen in dienst, die alle van behoorlyk geschut, oorlogs Amunitie, overvloedige voorraad en kloeke Manschap voorzien waren; waar van de minste, haar vyf en seeventig duizend guldens kwam te kosten; en niettegenstaande deeze groote toerusting, had zy egter aan haare deelgenooten in zomer maand van 't vorige Jaar 1609, een uitdeeling van vyf en twintig ten hondert, van haare hoofdsom gedaan; behalven dat deeze hoofdsom, in den korten tyd van ses Jaaren, met wel drie hondert tonnen gouds, uit haare overgehoudene winsten vermeerdert was.

Dewyl de zaake der Maatschappy nu op zoo een voordeelige voet stonden, trachten verscheiden gegoede lieden (geen deelgenooten der Maatschappy zynde) om door 't inkoopen der actien van de eerste Eigenaars of belegger derzelve, meede deel aan haare ryke winsten te erlangen; waar door dan de actien, van dag tot dag, hoger in prys steegen, en een merkelyk opgeld boven haare hoofsom waardig waren. Maar alzoo veele winzieke lieden, haar niet te Vreeden hielden met de groote uitdeelingen die zy s' Jaarlyks van de Maatschappy genooten, en ook voornamentlyk anderen, welke in 't geheel geen deel in dezelve hadden; zoo hadden deeze daar omtrent een nieuwe tak van Koophandel opgeregt, door 't geeven en neemen van premien, om een zeeker getal actien tot een vastgestelde prys, over twee à drie maanden na de premie geeving, te zullen ontfangen of leeveren. Dewyl nu veele deezer, actie handelaars, welke in 't geheel geen Intrest in de

Maat-

Maatſchappy hadden, door 't uitſtrooijen van allerly valſche gerugten ten nadeelen der Maatſchappy, dikwerf te weege bragten: dat teegens den dag, waar op zy genootzaakt waren, haare aangenoomen actien volgens premie kontrakt, te moeten leeveren; de actien daar door, veel minder golden, als de prys die by 't kontrakt bepaalt was; waar door de geevers der premie, zonder merkelyk verlies, buiten ſtaat geſteld wierden, om haare actien t'ontfangen, en dus de premie trekkers door haar liſtigheid, die gelden als een vaſte en zeekere winſt reekende. Maar boven dien wierden de voornaamſte deelgenooten der Maatſchappy, daar nog wel het meeſte door benadeelt, wanneer deeze, door een of andere oorzaaken, zig genootzaakt vonden, op zoo een tyd, haare actien tot veel minder prys als dezelve by inkoop gekoſt hadden, te moeten verkoopen; 't geen dan niet als tot miskrediet van de Maatſchappy en groot nadeel van haaren deel genooten kon ſtrekken; waarom de algemeene Staten, in deeze wanorder en ſnoode praktyken willende voorzien, in 't laaſt van Sprokkelmaand des Jaars 1610, daar teegens het onderſtaande verbod gaaven, benevens een ordonnantie, hoe men zig in 't vervolg, by het verkoopen der actien, moeſt gedragen (a):

De Staten Generaal der vereenigde Nederlanden allen den geenen, die tegenwoordige zullen zien ofte horen Leezen, *Saluyt*: doen te weeten alzoo tot onzer kenniſſe gekoomen is, dat eenige Kooplieden, ende anderen, niet, ofte zeer wynig hebbende, in de Generaale Vereenigde Compagnie op Ooſt-Indiën; hen vervorderen veele ende groote Somme van Actien, (monterende eenige duizende) te verkopen in de zelve Compagnie meeſt op dag, Practiſeerende ondertuſ-

(a) Groot Plakaatboek Iſte. deel; fol. 554.

tusschen, ende aleer omme komt den tyd van 't Transpoort, ende leveringe; te bekomen, de voorsz: Actien, tot minderen prys, als die waaren ten tyd van hunne voorsz: eerste verkopinge; 't zelve te wege brengende door eenige practycquen, grootelyk strekkende tot disreputatie van de voorsz: Compagnie, midsgaders tot groote schaade ende nadeel van Weduwen en Weezen, ende andere Participanten in de voorsz: Compagnie; den welken niet geleegen is, te verwachten den tyd van de uytdeelinge door de voorsz: Compagnie te doen; ende vindende dienstelyk daar jegens te voorzien *Soo is 't*, dat wy verbooden ende *geinterdiceert* hebben, verbieden ende *interdiceeren* by deezen een iegelyk, van wat qualiteyt of conditie hy zy, ten einde van twee Maanden na de Publicatie van deezen, te verkoopen, eenige Actien in de voorsz: Compagnie, 't zy op dag, ofte om gereet geld, dan die hy is hebbende, ofte dadelyken *Participerende*, ende *beriderende* in dezelve Compagnie; op pœne van *Nulliteyt* van de verkopinge, daar jegens gedaan; en dat die verkoper daar en boven verbeuren zal, een vyfde part van den bedongen prys; te bekeeren een derde part tot profyte van den aanbrenger, het tweede derde part tot profyte van den Armen, ende het resteerende derde part, ten profyte van den Officier die de Executie doen zal, ordonneerende voorts, dat de geene die van nu voortaan zullen verkoopen hunne Actien in de voorsz: Compagnie, ofte eenige kamere der zelven; gehouden zullen weezen, die te doen aanteekenen, leeveren, en opdragen, ter Kamere der Compagnie, daar onder de voorsz: Actien behooren, binne de tyd van een Maand na de Verkopinge, op gelyke pœne van nullityt; onvermindert den Koper zyne Actie van schaden en de interessen, die hy zoude moge lyden, ter zaake der waare, le-

levering; behoudelyk dat ingevalle de Kooppenningen beloofe zyn op dag betaalt te werden, de voorsz: Verkoopers, nietteegenstaande, de voorsz: Leeveringe ende transporten, hebben ende behouden zullen, op de Verkogte Actien, Regt van *Hypotheecque* ter tydt toe zy lieden, van heure beloofde Kooppenningen, vernoegt ende betaalt zullen zyn; ende ten einde hier niemand van hebbe te pretenderen eenige *Ignorantie*, ende deeze onse Ordonnantie alomme punctuelyk mag worden agtervolgt, ende de *Contraventeurs* van dien, gestraft na behooren; ontbieden wy daaromme, ende verzoeken onzen lieven ende zeer beminden, Staten, Stadhouderen, Gecommitteerde Raaden, ende gedeputeerde Staaten, van de Provincien, Respective van Gelderland, ende Graafschap Zutphen, Holland ende West-Friesland, Zeeland, Utrecht, Vriesland, Overyssel, Stad Groningen ende Ommelanden, ende alle anderen Justicièeren ende Officieren, dat zy deeze onze Ordonnantie alomme doen verkondigen, uitroepen ende *Publiceeren*, daar men gewoonlyk is uytroeping ende *Publicatie* te doen; lasten meede den Cancelier en de Raaden Provintiaal, den Advocaten Fiscaals en de Procureers Generaals, ende allen anderen Officieren Regteren en de Justicieren van de voorsz: Neederlanden, deeze onze Ordonantie ende beveelen te achtervolgen, ende te doen agtervolgen, procederende, ende doende procederen, tegens de overtreders van dien, zonder gratie, faveur, *dissimulatie* ofte verdrag; dewyle wy het zelve, tot dienst ende welstand van de voorsz: Landen noodig gevonden hebben, gegeven in s'Gravenhage, in onze vergaderinge, onder onzen Contre Zeegel parahure ende Signature van onzen Griffier, den 27ste dag van February 1610.

In de Zomer van dit Jaar, kreeg de Maat-

schappy weer vier rykgelaaden Scheepen uit Oost-Indiën, als Gelderland, waarop *Jan Janszen Mol*, het gezag voerden en 't welk geheel met Peper belaaden was, benevens Zelandia, Pattani en Banda, waar van de voornaamste lading bestond, in 1023000 ponden Peper, 350000 ponden Nagelen, 115000 ponden Foely, een groote party Noten-Muskaaten, circa duizend stukken Zyde Stoffen, voor meer als vyftig duizend guldens aan Diamanten, en laastelyk veelerly Porceleinen, Drogeryen, en andere Oostersche zeldzaamheedens.

Waar op Bewindhebberen der Maatschappy, in Oogstmaand weer vyftig ten hondert aan haare meede deelgenooten uitkeerden. En had men binnen den tyd van agt Jaaren, wanneer de Maatschappy eerst opgeregt was, voor een Actie van drie duizend guldens, ses duizend seeven hondert en vyftig guldens aan Intrest ontfangen, en dus 225 ten hondert van de ingelegde hoofdsom, 't geen waarlyk een zoo buiten gemeene winst, op een zeeker fonds was, waar van men mooglyk te vergeefsch een voorbeeld in de oude en Hedendaagsche Schryveren zou zoeken, dus kan men hier uit ligtelyk afneemen; dat geene der deelgenooten, haare ingelegde gelden van de Maatschappy hebben te rug gevordert; schoon haar zulks volgens het 7ste en 9de Artikel van 't Octroy, vryston.

Einde van het Eerste DEEL.

DRUKFOUTEN.

Pag.	regel,	staat,	Lees.
13	4	briefe,	briefje
15	16	konnen,	konden;
25	9	en ook,	en zy ook.
37	34	keerde weder,	keerden hy weder.
38	27	gezien te hebben,	te zien.
40	7	raakten,	zy raakten.
48	9	*Pieter de Lint.*	*Pieter de Lint* was.
50	27	vertrok van daar,	vertrok hy van daar.
58	22	kwamen aldaer,	zy kwamen aldaar.
103	8	deezr,	deezer.
105	23	Indeaansche,	Indiaansche.
118	6	overwinning,	overwinnaar.
246	2	*Nagapatam*,	*Nisapatam*.
247	30		
267	35	gepoiystmuur,	gepolystemuur.
303	33	wille erkennen,	wilde erkennen.
383	20	Kreisvolk,	Kreigsvolk.
403	29	Hooru,	Hoorn,
417	26	Hollansche,	Hollandsche.
422	1	hoog,	hooge.
526	2	*Magalanes*,	*Magellanes*.